BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
18 E
17 h

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

I

Est idem liber, qui 53.D.47. Auctorem praefert
Stephanus Winton. Episcopus Angliae Cancellarius

14.18-2.13

CONFVTATIO CAVILLATIONVM, QVIBVS SACROSANCTVM EVCHARISTIAE SACRAmentum, ab impiis Capernaitis, impeti ſolet, Authore Marco Antonio Conſtantio, Theologo Louanienſi.

PARISIIS,

Apud Ioannem de Roigny, in via Iacobęa ſub inſigni quatuor elementorum.

1552.

Cum priuilegio Regis.

D. 5

Priuilege du Roy.

HENRY par la grace de Dieu Roy de France, au Preuoſt de Paris, Bailly de Rouen, Seneſchal de Lyon, Grenoble, Thoulouze, Bordeaulx, Poictou, Berry, Champaigne, & Iuge d'Aniou & du Maine: Et à tous noz autres iuſticiers & officiers de noſtre Royaulme, ou leurs lieutenans, & chacun d'eulx, ſi comme à luy appartiendra, ſalut. Receuë auõs l'humble ſupplication de noſtre bien aymé Iehan de Roigny, Libraire iuré en l'Vniuerſité de Paris: Contenant que puis aucun temps en ça il a recouuert vn liure intitulé, *Confutatio cauillationum, quibus ſacroſanctum Euchariſtiæ Sacramentum, ab impiis Capernaitis impeti ſolet, authore Marco Antonio Conſtantio, Theologo Louanienſi.* Lequel liure a eſté veu & viſité par la Faculté de Theologie de Paris, & referé par les deputez eſtre bon & Catholicque, & vtile à la Republicque. Lequel ledict ſuppliant vouldroit voluntiers faire imprimer, vendre, diſtribuer, & mettre en vente & lumiere: Mais il doubte qu'autres Libraires, Imprimeurs, ou autres perſonnes le voulſiſſent pareillement imprimer ou faire imprimer: & par ce moyen ſeroit fruſtré de ſon labeur, fraiz & miſes, ſi par nous ne luy eſtoit ſur ce pourueu de noſtre grace, humblement requerant iceluy. Pourquoy nous ces choſes conſiderées, deſirans les bonnes Lettres eſtre promeuës par tout noſtre Royaulme, à l'vtilité & condition de noz ſubiectz, inclinant liberalement à la ſupplication dudict ſuppliant, ne voulant le merite de ſon labeur luy eſtre tollu, ne le recouurement de ſes fraiz & miſes luy eſtre empeſché. Pour ces cauſes auons de noſtre grace ſpecial audict Iehan de Roigny donné Priuilege, congé, licence & permiſsion d'imprimer ou faire imprimer & mettre en vente ledict liure cy deſſus nommé. Et auons faict & faiſons deffences à tous Libraires, Imprimeurs, & autres qu'il appartiendra, de non imprimer ou faire imprimer & mettre en vente ledict liure deſſus nommé, ſans le vouloir & conſentement dudict Iehan de Roigny, dedans le terme de ſix ans conſecutifz. Commençant au

iour & dacte que ledict liure ſera acheué d'imprimer, ſur peine de confiſcation deſdictz liures, & d'amende arbitraire. De ce faire à vous & a chacun de vous, ſi comme à luy appartiendra, donnons plain pouoir, commiſsion & auctorité. Mandons & commandons à tous noz iuſticiers, officiers, & ſubiectz de noſtre Royaulme, que à vous & a chacũ de vous, en ce faiſant ſoit obey: Car tel eſt noſtre plaiſir, Nonobſtant quelconques lettres à ce contraires. Donné à Paris le xxx. iour de Iuillet, l'an de grace Mil cinq cens cinquante deux. Et de noſtre Regne le ſixieſme.

Par le Conſeil Molé.

Marcus Antonius Conſtantius
THEOLOGVS LOVANIENSIS, Chriſtiano Lectori. S.

SI quæras vnde tam numeroſa argumentorum cohors quæ myſterii Euchariſtici veritatem impetat, reſpondebo quod Calcidẽſis hoſpes, qui cœnam ſplendidam & opiparam multis in ſpeciem ferculis inſtructam quũ exhiberet, interrogatus vnde illa deliciarum copia: ingenuè confeſſus eſt, ex ſuilla carne conſtare omnia, quæ callida cocorum ars ita variarat. Et ſanè vt ſuilla caro omniũ ferè craſsiſsima & maximè fatua ſit: ita de iis ego reſponderim argumentis, nihil illis eſſe aut ſtolidius, aut magis inſipidum, & vna item ſtultitia, quaſi dicas, ſuilla carne conſtare omnia: quædam autem illorum ſpecioſiora eſſe, prout alius alio ingenioſior & callidior inciderat artifex, qui malicioſa calliditate mutarit ſpeciem, effecerítque vt fucus arte adhibitus aliquid veri coloris imitaretur. Qualia ſunt cunque reſpondetur ſingulis, ex quibus interdum arripitur occaſio veritatem etiam catholicam illuſtrandi, quomodo loci quidam communes proxima pagina annotati indicabunt. Nam vt intelligas, lector, diligentia in hoc maxima adhibita eſt, vt quod ex patribus ad eorum cauilla diluenda commodum fuerit, huc tibi in medium proferatur. Et omnis noſter labor eò incubuit, vt quicquid ab illis ſectariis ſeu arguendo, ſeu confu-

tando, ſeu denique regulas præſcribendo dictum fuerit, id huc prolatum, & cum veritate collatum cerneres, eiúſque vi confoſſum planè & iugulatum. Qua in re hunc ordinem ſecuti ſumus. Primùm reſpondetur eorum argumentis, ſiue ex arcanis, ſiue prophanis literis, aut etiam Patrum verbis vndecunque petitis. Secundò excutiuntur confictæ ab illis regulæ. Tertiò Solutiones illæ Sectariorum, quibus argumenta quædam catholicorum (quæ ex multis potiſsimum conuellenda delegerant) conantur diluere, refutantur. Quartò quòd in teſtimonia patrum catholicam fidem confitentium cauillantur, perpenſis eorundem patrum verbis & ſententiis conuellitur. Habes ſummam huius operis. Vale.

LOCI COMMVNES PATRVM
authoritatibus locupleċtati.

Corpus Chriſti eſſe in multis locis, Argu.1.Fol.1.2.3.

Quòd ſenſus verborum Chriſti, Hoc *eſt corpus meũ, proprius ſit, non tropicus*.Arg.13.*fol*.9.*& deinceps vſque ad fol*.20.

Manducant corpus Chriſti etiam mali in ſacramento. Arg. 94.*fol*.72.*& deinceps vſque ad fol*.80.

Corpus Chriſti ſumitur à nobis ore corporis. Arg.88.*fol*.63.

Manducatio corporis Chriſti duplex: alia ſpiritualis, alia ſacramentalis. Arg.89.*fol*.67.*pag*.2.

Corpus Chriſti adoratur in ſacramento.Arg.38.*fol*.33.

Conuerſionis ſubſtantiæ panis in ſubſtãtiam corporis Chriſti, id eſt tranſubſtantiationis teſtimonia. Argu.103.*fol*.83.

Conſecratio quæ dicatur Euchariſtiæ.Arg.83.*fol*.57.

Veteres habuerũt in miniſterio Euchariſtiæ *vaſa aurea & argentea: vnde etiam patet veritas corporis & ſanguinis contenti*.Arg.54.*fol*.41.

Admirati ſunt patres Euchariſtiam tãquam ſupra naturam, & omnipotentia Dei *inſtitutam*. Arg.62.*fol*.46.

Diſcrimina ſacramentorum veteris & nouæ legis. *Cathol. argumen. Chriſtus promiſit.&c.fol*.180.

Quid ſpeċtarunt patres, quum in Euchariſtia *figuram dicerẽt*, *Obieċt*.ex Baſilio,*quòd in ſua Liturgia,&c.fol*.126.

Confutationes Cauillationum in venerabilis Euchariſtiæ ſacramenti veritatem.

OBIICITVR PRIMO.

CHRISTVS ASCENDIT AD COELOS, SE*det ad dextram dei patris omnipotentis, inde venturus eſt iudicare viuos & mortuos: ergo ſecundum humanam naturam qua aſcendit, iam non eſt in terris, nec erit ante ſecundum eius aduentum.*

RESPONDET CATHOLICVS.

CREDIMVS Chriſtum deum ex deo eſſe, qui omnia quæcunque vult facit in cœlo & in terra, quíque naturam humanam quam ſumpſit ex virgine, morte deuicta in cœlũ euexit, vbi deus & homo vnus Chriſtus ſedet ad patris dextrã, inde venturus iudicare viuos & mortuos: atq; hæc illum agere ex beneplacito volũtatis ſuæ, ſecundum quam eiuſdem voluntatem etiam illud efficitur, vt idem deus & homo ſede maieſtatis haudquaquam relicta, admirabili corporis & ſanguinis ſui diſpenſatione fidelibus ad alimentum in Euchariſtiæ ſacramẽto, ſub viſibilibus panis & vini ſpeciebus verè inuiſibiliter adſit, non figura & ſignificatione, quod ratione comprehendatur, ſed reipſa ſecundum ſubſtantiam, quod ſola fides intelligit. Quæ iſta tam ſtupenda ita fieri ſingula, quoniam cum voluntate eius ſcripturis teſtata conſentiunt: non debent poſtea videri nobis cum potentia eiuſdem quæ eſt infinita pugnare, vt ita colligas: ſedet ad dextrã patris, ergo nõ eſt in ſacramẽto. Eſſe enim in cœlo, & in ſacramẽto eſſe, quia ſe ipſa cõtradictione non perimũt, ſed ſolo exiſtendi modo diſtinguũtur: nihil prohibet ſimul conſiſtere vtrũque, nec alterius conceſsione alterum negare ſit neceſſe. Imò quomodo hæc ſimul cõfeſsi ſunt ſanctiſsimi eccleſiæ patres, prolatis eorum verbis licebit perſpicere. Baſilius enim in Liturgia ſua ſic ait orans: Attende domine Ieſu Chriſte deus noſter de ſancto tabernaculo tuo, & de throno gloriæ regni tui, & veni ad eos ſanctificãdos *Baſilius in Liturgia.*

qui ſupra cum patre ſedes,& hîc inuiſibiliter verſaris:& dignare po tenti manu tua impartiri nobis impollutum corpus tuum, & precioſum ſanguinem, & per nos toti populo.Hæc Baſilius.Et totidẽ

Chriſoſt.in Liturgia. verbis orat Chryſoſtomus in Liturgia ſua,ſic dicẽs:Qui ſupra vna cum patre ſedes, & hîc vnà nobiſcum inuiſibiliter verſaris,dignare potẽti manu tua nobis impartiri impollutum corpus tuum & precioſum ſanguinem,& per nos toti populo. Et ſequitur apud Chryſoſtomum:Deinde ſacerdos adorat & diaconus in eo in quo eſt loco,ter ſecretò dicentes:Deus propitius eſto mihi peccatori. Et populus ſimiliter omnes cum pietate adorant. Hæc Chryſoſtomus, qui quatenus ad orationem vult,Chriſtum agnoſcit præſentem, quem

Chriſ.de ſacerdotio.li.3. ſimul fatetur in cœlis eſſe,quod & illis verbis loquitur apertiùs : O miraculum, ô dei benignitatem,qui cum patre ſurſum ſedet, in illo ipſo temporis articulo omnium manibus pertractatur,ac ſe ipſe tradit volentibus ipſum accipere ac complecti.Fit autem id nullis præſtigiis,ſed apertis ac circunſpicientibus circunſiſtentium omnium oculis.num tibi iſta contemptu ac deſpectu eſſe vidẽtur? Ex iis verbis Chryſoſtomi vides Chriſtum eſſe in cœlis, non aliquid afferre probationis ne ſit in terris,quum hæ veritates non collidantur. Vn-

Ad populũ Antiochenum ho.2. de idem Chryſoſtomus alludẽs ad Heliam,præſentiam carnis Chriſti in ſacramento & in cœlo veram apertiſsimè demonſtrat,ſic ſcribens:Quid igitur ſi vobis demonſtrauero quid aliud quod illo multo maius omnes ſacris myſteriis imbuti recipimus? Helias nempe melotem quidem diſcipulo reliquit, filius autem dei aſcendens ſuã nobis carnem dimiſit: ſed Helias quidem exutus , Chriſtus autem & nobis reliquit,& ipſam habens aſcendit.Quid iis verbis luculentius?vt oſtendatur nobis eandem eſſe carnem in terris quæ cœlum

Chryſ.in epiſt.1.cor. 10.hom.24 petiit, quam Chriſtus tamen non exuit vt daret.Sed & idem Chryſoſtomus alio in loco aliis verbis eandem ſententiam exprimit, ſic ſcribens: Quod ſummo honore dignũ eſt,id tibi in terra oſtendam. Nam quemadmodum in regiis non parietes, non tectum aureum, ſed regium corpus in throno ſedens omnium præſtantiſsimum eſt: ita quoque in cœlis regium corpus quod nunc in terra tibi videndum proponitur,neque angelos,neque archangelos,non cœlos,nõ cœlos cœlorum, ſed ipſum horum omnium tibi dominum oſtẽdo. Animaduertis quónam pacto quod omnium maximum eſt atque

præ-

præcipuum,in terra non conſpicaris modo ſed tangis,neque ſolùm tangis ſed comedis, & eo accepto domum redis. Hæc Chryſoſtomus,qui regium corpus quod agnoſcit in cœlis,fatetur proponi videndum in terris, & comedendum adeo, nimirum in ſacramento. Nam quod infideles quidam qui ſupra naturam nihil fieri poſſe credunt, & communibus naturæ legibus omnia metientes, Chriſti corpus quum ſit finitæ naturæ, putant non poſſe eſſe dei virtute in multis locis. Patres catholici contra ſentiunt,nec id ſunt veriti verbis apertè confiteri. Id quod duobus ex Ambroſio teſtimoniis oſtendam, quorum hoc vnum eſt: Vidimus,inquit,principem ſacerdotum ad nos venientem, vidimus & audiuimus offerētem pro nobis ſanguinem ſuum, ſequamur vt poſſumus ſacerdotes, vt offeramus pro populo ſacrificium, etſi infirmi meritò tamen honorabiles ſacrificio, quia etſi nunc Chriſtus non videtur offerre, tamen ipſe offertur in terris quando Chriſti corpus offertur. Imò ipſe offerre manifeſtatur in nobis, cuius ſermo ſanctificat ſacrificium quod offertur. Audis hîc Chriſti corpus offerri in terris, ídque ab ipſo Chriſto, ea ratione quòd ſermone eius ſanctificetur ſacrificium quod offertur, & illud obiter notandũ ſacrificiũ eccleſiæ nõ eſſe gratiarum actionẽ (vt quidã ex figuratoribus volũt) ſed ipſum Chriſti corpus, vnde dicitur ſacrificiũ incruentũ & viuificũ. Sed proferã aliũ Ambroſij locũ in hęc verba: Proinde vnũ eſt hoc ſacrificiũ, alioquin hac ratione quoniã multis in locis offertur multi Chriſti ſunt. nequaquã, ſed vnus vbiq; eſt Chriſtus, & hîc plenus exiſtẽs, et illic plenus, vnũ corpus. Sicut enim qui vbiq; offert vnũ corpus eſt & nõ multa corpora: ita etiam & vnũ ſacrificiũ. Ex iis Ambroſij verbis apparet multis locis vnũ offerri Chriſtũ, vt hîc plenus & ibi ſit plenus confiteri catholicos, & illorum argumenta contęmnere, quæ Chriſto eam facultatem adimunt, quaſi non poſſit corpus ſuum integrum pluribus locis ſimul ſiſtere. Conſentiunt iis quę ſcribit Chryſoſtomus, ſic inquiens: Alioquin quoniam in multis locis offertur, multi Chriſti ſunt, nequaquam, ſed vnus vbique eſt Chriſtus, & hîc plenus exiſtẽs & illic plenus, vnum corpus. Sicut enim qui vbique offertur vnum corpus eſt & non multa corpora, ita etiam & vnum ſacrificium. Hũc Ambroſij & Chryſoſtomi in verbis & ſententiis ſummũ vt vides conſenſum, imitati ſunt Primaſius, Remigius Re-

Amb. in pſal. 38.

Ambroſ. in epiſt. ad Hebræos. c. 10.

Chryſ. in epiſt. ad He. hom. 17.

menſis & Haymo ac iis quæ ſequuntur verbis extulerunt: Et vna eſt hæc hoſtia non multæ quum à multis diuerſis in locis diuerſiſq; temporibus offeratur. Apertiſsimè ergo animaduertēdum eſt quia diuinitas verbi dei quæ vna eſt & omnia replet & tota vbique eſt, ipſa facit vt non ſint plura ſacrificia, ſed vnum, licet à multis offeratur, & ſit vnū corpus Chriſti cum illo quod ſuſcepit in vtero virginali, non multa corpora, nec nunc quidem aliud magnum, aliud minus, aliud hodie, aliud cras offeremus, ſed ſemper idipſum æquā magnitudinem habens. Proinde vnum eſt hoc ſacrificium Chriſti, non diuerſa, ſicut illorum erant. Nam ſi aliter eſſet quoniam multis in locis offertur, multi eſſent Chriſti, quod abſit. Vnus ergo vbique eſt, & hîc plenus exiſtens & illic, plenum vnum corpus vbique habens: & ſicut qui vbique offertur vnum corpus eſt non multa, ita etiam & vnum ſacrificium. Hæc verba apertiſsimè demonſtrāt vnum Chriſti corpus quod ex virgine ſumptum eſt, multis locis ſimul offerri, ídque fieri diuinitatis Chriſti potentia, quæ natura vbique tota eſt, vt non dubitandum ſit poſſe idem corpus quot velit locis ſiſtere, nec à multitudine locorū corpus aut multipliciter augeatur aut minuatur, ſed ſemper ſit idē Chriſtus, hîc plenus, & ibi plenus, vt vnum vbique ſit ſacrificium. Et illud mihi maximè conſiderandum videtur quod hic affertur ad confirmationem, iſta videlicet concedi oportere ne ſequatur abſurdū multos eſſe Chriſtos, quoniam multis in locis offertur. Audi figurator, tam certò credebant ij patres verum Chriſti corpus offerri non figuram, vt in potentia diuinitatis Chriſti fidem ſiſterent, quem non dubitabant id poſſe efficere, ne neceſſe haberent multos Chriſtos confiteri, quum alioqui ſi nihil aliud quàm figuram offerri credidiſſent, facile eſt vnius Chriſti innumeras habere & cogitare in pane & vino figuras, quomodo vnius hominis mortalis quum figuras plures pictas aut ſculptas videamus, non eò magis hominem ipſum multiplicatum imaginamur. Sed vt ad Chriſtum redeam, vnum & eundem Chriſtum tot figuris & tam variis in veteri lege præfiguratum à figurarum numero multiplicari non dicebant, nec ij Patres ſi ſolū Chriſti figuram credidiſſent offerri, hæc ita tractaſſent, vt vbi nihil ſubeſſet cauſæ abſurditatem colligerent de multis Chriſtis, quæ à figurarum multitudine non ſequitur, ſed à veritate corporis oblati

om-

omnino ſequitur, niſi quatenus mira dei omnipotẽtia id efficiatur, vt vnum & idem Chriſti corpus multis in locis offerri poſsit, ita tamen vt vnus vbique ſit Chriſtus. Qua de re quid ſcriptũ nobis reliquit diuus Bernardus audiamus, qui ſic ait: Sed vnde hoc nobis piiſsime domine, vt nos vermiculi reptantes ſuper faciem terræ, nos inquam qui puluis & cinis ſumus, te præſentem habere mereamur præ manibus, præ oculis, qui totus & integer ſedes ad dextram patris, qui etiam vnius horæ momento ab ortu ſolis vſque ad occaſum, ab aquilone vſque ad auſtrũ præſtò es omnibus, vnus in multis, idem in diuerſis locis, vnde hoc inquam? certè nõ ex debito nec ex merito noſtro, ſed ex voluntate tua & dulcedinis tuæ beneplacito. Paraſti enim in dulcedine tua pauperi deus. Et item ex eodem Bernardo illud: Gratulare ſponſa, gaude incomparabiliter, præſidentem habes & rectorem ſponſum in præſentis exilij militia, pignus habes, arram tenes, quibus fœliciter ſponſo vniaris in patria glorioſa & amabilis ſponſa, in terra ſponſum habes in ſacramento, in cœlis habitura es ſine velamento, & hîc & ibi veritas, ſed hîc palliata ibi manifeſtata. Quàm conſonans eſt hoc & quàm apertum teſtimonium, vbi omnes ij quaſi vno ore confitentur, Chriſtum ſedere ad dextram patris, & eodem tempore nobis in ſacramento adeſſe, in cœlo & in terra ſimul eſſe, in multis ac diuerſis eſſe locis, & eundem vbique vnum offerri verum eccleſiæ ſacrificiũ: atque hæc verbis tam claris efferuntur, vt nullã de figura calumniam admittant. nam in cœlo corporis veritas, & in ſacramẽto veritas, hîc palliata ibi manifeſtata, vt non videam quid poſsit deſiderari locupletius quo figuratores iſti ψευδομάρτυρες redarguantur, quos non pudet ineptas iſtas & cõfictas ex ſcripturis cauillationes orbi obgannire: Sedet in cœlis, ergo non eſt in terris. Ibi eſt, ergo nõ eſt hîc. Reliquit mundum, ergo non eſt in ſacramento. Tum à natura corporis: Illa eſt naturæ finitæ, ergo circunſcribitur loco, ergo non eſt in multis locis, interim diſsimulantes cuius ſit corpus, nempe proprium dei cui parent omnia. Cæterùm num iſta non refellunt hæc patrum teſtimonia, vt minimè ſit opus amplius iis nugis reſpondere? Sed tamen non grauabimur quid iſti garriãt proferre, & ſingulis eorum argumentis quantumuis friuolis ſolutiones ex veritate aptas & ſolidas ſubiicere.

Bernardus ſer. in cœna domini.

Ser. eodem.

OBIICITVR 2.

CHRISTVS DIXIT, PAVPERES SEMPER *habebitis vobiſcum, me autē non ſemper habebitis: at diuinitas ſemper nobiſcū eſt: ergo humanitas nō eſt ſemper nobiſcū. Sed ſi corpus Chriſti verè eſſet in Euchariſtia, ſemper eū haberemus contra ipſius verbum.*

RESPONDET CATHOLICVS.

CHRISTVS in pauperibus notauit euentum, non impoſuit neceſsitatem, imò ne pauperes omnino eſſent edita charitatis lege videtur à ſuis exegiſſe. Sed prævidebat futurum, vbi abundaret iniquitas refrigeſceret charitas, & rerum fluxarum conditione ita ferēte, nunquam defuturos qui egerent, vt illud (ſemper) cōtinuam exorientium pauperum ſegetē, ſanè quàm miſeram deſignaret. Atque huic perpetuę pauperū præſentiæ œconomiæ ſuæ rationem opponit, ſecundum quam modicum & iterum modicum eſſent viſuri eū iam rediturum ad patrem, nec ſemper habituri ad inſtar pauperum præſentem, quem intueri, alloqui, tractare ad terrenæ cōuerſationis modum poſſent, illi vt pauperibus humanitatis officia exhibituri. Quinimo ſi Chriſtum ſimiliter vt pauperes ſemper habituri eſſent, haberent etiam inuiti, (quod in pauperibus accidit) nunquam ille terras relinqueret, nunquam moreretur, nos nunquam redimeret. Sed me, inquit Chriſtus, non ſemper habebitis, quam ſermonis formulā ſi quis ex argutiis dialecticis vrgeret, illud inferret potius: Nō ſemper habebitis, ergo aliquando habebitis, interdum habebitis: quum negatio ſic collocata præſentiam ipſam non aufert prorſus, ſed pręſentiæ frequentiam & perpetuitatem, ſcilicet iuxta rationem æquipollentiæ, ſi ex apicibus liberet argutari. Sed iſtis formulis non ſubiicitur ſcriptura diuina, in cuius verbis fidei ſimplicitas conſenſum quærit non contentionem. Quum legimus in Paulo illud: Et
2.Cor.5. ſi Chriſtum nouimus ſecundum carnem, at iam non nouimus: iſtā negatiuam ita intelligimus, nō vt omnem extinguat cognitionem, ſed tantùm diſtinguat cognitionis modum. Nam & nunc cognoſcimus Chriſtum ſecundum carnem, confitentes ex fide deū & hominem in cœlis regnantem, & eundem nobis in ſacramento verè præſentem, qui noſter cognoſcendi modus alius eſt atque illorum fuit, qui Chriſti viſibilem in carne conuerſationem familiari conſuetudine

ſuetudine experti eſſent, ſed cognoſcimus tamen. Nec diſsimiliter de iis Chriſti verbis quæ ab hoc argutatore fidei catholicę obiiciũtur, erit dicendum: Licet non ſemper Chriſtum ad inſtar pauperum habeamus præſentem, ipſaque negatio illum habendi modum adimat: Chriſtum tamen alio habere modo præſentem illis ipſis verbis nihil repugnat, vt eſt habere inuiſibiliter in ſacramento præſentem, qui modus eſt arcanus & ineffabilis ſed verus. Imò ſaluis iſtis Chriſti verbis habemus etiam ſpirituali modo præſentem in natura diuinitatis, quoties piis per gratiam adeſſe dignetur, quemadmodum etiam pollicitus eſt dicens: Ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſeculi. *Matth.28.* Imò, inquiunt, de diuinitate fatemur, nam illa ſemper nobiſcum eſt. Quid eſt hoc verbi ſemper? Si potentiam diuinitatis ſentiunt frigidũ eſt, ſi ſalutiferam gratiam falſum eſt, quando ſic non omnino ſemper, id eſt abſolutè adeſt, quæ eſt vis verbi ſemper ad pauperes relati. Verùm ita demum adeſt quum oratur, quum petitur, quum flagitatur, quum quæratur & ambiatur, vel vltro accedens non repellatur. Nec quia in ſacramento eſt præſens Chriſti humanitas, eſt igitur dicenda præſens ſemper & abſolutè, quaſi humanitatem Chriſti, ceu pauperes hac ratione ſemper habeamus præſentem: Sed tum demum quum conficitur ſacramentum, quandiu conſeruatur ſuo vſui idoneum, quod licet aſsidua frequentia poſſet continuari, nõ eſt tamen verum ſemper adeſſe actu, quod ſemper vt adſit exigit interpellationem. Atque hæc verboſius, vt vi deas lector veritatẽ catholicam vi verborũ ſuppoſititia ab iſtis impugnari. Nã alioqui quod ad catholicum verborum Chriſti intellectum attinet, ſufficeret illud ex Auguſtino adduxiſſe, qui in tractatu nonageſimoquinto Euangelij Ioannis ſic ſcribit: Poſtremò ſecũdum hanc iuſtitiam, nunquid dicemus Paulum apoſtolũ nõ fuiſſe iuſtũ, cõfitentẽ ſe Chriſtũ vidiſſe poſt aſcenſionem eius in cœlũ, de quo vtique iam tempore dixerat, iam non videbitis me? nunquid ſecundum hanc iuſtitiam iuſtus, nõ erat glorioſiſsimus Stephanus, qui quum lapidaretur ait: ecce video cœlum apertum, & filium hominis ſtantem ad dextram dei? quid ergo eſt, ad patrem vado, & iam non videbitis me, niſi quomodo ſum, quum vobiſcum ſum? Tunc enim adhuc erat mortalis in ſimilitudine carnis peccati, qui eſurire poterat atque ſitire, fatigari atque dormire. Hũc ergo Chriſtum *Auguſt. in Euang. Io. tract. 95*

ſtum

ſtum, id eſt, talem Chriſtum quum tranſiſſet de hoc mundo ad patrem, non erant iam viſuri,& ipſa eſt iuſtitia fidei de qua dicit Apoſtolus. Et ſi noueramus Chriſtum ſecundum carnem, ſed nunc iam non nouimus. Hæc Auguſtinus, qui præſentiam Chriſti & abſentiam diſtinguit præſentiæ & abſentiæ modis, ſecundũ quos rectè accommodatos non eſt abſurdum eundem & præſentem fateri & abſentem.

OBIICITVR 3.

CHRISTVS DIXIT QVOD MVNDVM *relinqueret,& ab Apoſtolis decederet, quod non eſſet verum ſi per tranſubſtantiationem eſſet nobiſcum.*

RESPONDET CATHOLICVS.

CHRISTVS abſoluta in terris legatione ita mundum reliquit, vt nec deſtitueret orphanos,nec vllis promiſsis vnquam deeſſet. Quare finierit licet conuerſationem viſibilem & terrenam, eſt nihilominus ſecundum promiſſa nobiſcum vſque ad conſummationem ſeculi. Vnde & illud rectè tradit eccleſia, quatenus Chriſtus ſacram illam cœnã vſque in aduentus ſui diem à nobis celebrari iuſſerit, dicens: Hoc facite: eundẽ etiam inuiſibilem ſacerdotem noſtrum inæternum manentem mãdatis ſuis exequendis adeſſe, & nobis ad eundem benignitatis modum quoties cœna celebratur ſe cõmunicare, ſecundum quem in prima illa cœna viſibilis ſe inuiſibilem dabat comedendum, vt eadẽ qua illi eſca frueremur nos, & etiam eodẽ potaremur potu. Quam gratiam dum Chriſtus nobis exhibet, & nobis terræ incolis panis & vini ſubſtantiis mirabiliter mutatis, ſubſtantiam ſui corporis & ſanguinis facit in myſterio ſub illis ſpeciebus præſentem. Non repetit ille mundum quem reliquit,ſed nobis in mundo laborantibus ſuccurrit, & verè eſurientes quemadmodum promiſit reficit, dans ſe cibum totius hominis ſpiritualẽ,in cuius fortitudinis, qui quidẽ dignè veſcuntur,ambulent vſque ad montem dei Oreb, cœleſtem dico montem quem petunt fideles.

OBIICITVR 4.

SCRIPTVRA MEMINIT TANTVM VNIVS *aſcenſionis & duplicis aduentus, præteriti & futuri. Sed ſi hæc doctrina eſſet vera, eſſent infinitæ aſcenſiones & deſcenſiones: ergo doctrinam hanc ſcriptura neſcit.*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVoniam illud eſſe Chriſti in myſterio nobis præſens, nullam loci mutationem efficit, nec terrenæ nobiſcũ & viſibilis conuerſationis ſpeciem: nihil habet hæc in ſacramẽto præſentia commune cum primo Chriſti aduentu, quo tempore in terris viſus eſt humilis, nec cum ſecundo quando videbitur Chriſtus in maieſtate glorioſus. Quod autem attinet ad aſcenſionem, non repetit cœlum Chriſtus videntibus nobis, quomodo eleuatus eſt ſemel intuentibus diſcipulis, qui in ſacramento præſens cœlum non deſerit, ſed quo corpore in cœlo regnat, eodem nos paſcit in terris, illud etiã nobis verè exhibens, ſtupendo certè & ineffabili modo, ſed vero. Quæ quũ ita eſſe & tradat & credat eccleſia catholica, fruſtra hîc nugatur de multiplicatione aduentuum vel aſcenſionum, in eandem rationẽ per ignorantiam cogens quæ ſunt diuerſa.

OBIICITVR 5.

CHRISTVS DIXIT SE VELLE DARE VIcarium loco ſui, *nimirum ſpiritum ſanctum, qui non fuiſſet neceſſarius ſi totus Chriſtus quoad diuinitatem & humanitatem adeſſet. Nam in vnoquoque noſtrum quum ſit caro & corpus eius per communicationem, & etiam adſit diuinitas: per ſeipſum agere poterat abſque monitore ſpiritu ſancto.*

RESPONDET CATHOLICVS.

IStud eſt diuinorum conſiliorum rationem petere potius quàm argumentari, à quo diſputatore ego viciſſim quærerem, quum Chriſtus diceret: Ecce vobiſcũ ſum vſque ad conſummationem ſeculi, quur alium mitteret monitorem aut conſolatorem? Dixit enim: *Mat. 28.*

Ioan.14. rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis. Ruſum, ſi dedit
Ioan.20. ſpiritum quum inſufflaret in diſcipulos, quomodo poſtea mittit eũdem ſpiritum? Iſta contẽplantur pij & ſe facilè expediunt, vnde cõtentione implicati ſe nequeant euoluere caligantibus in iis veritatis abyſsis oculis carnis, nec cernentibus, quum vna ſit operatio trinitatis, nobis tamen in perſonarum varietate eundem exhiberi, Patre authore inſpirante ſpiritu, docuit nos Chriſtus vnus cum vtroque eſſentia deitatis, & miſsio ſpiritus hoc habet myſterij, vt prorſus mortui in Chriſto per baptiſmum carni, ſola cœleſtia & ſpiritualia ſectemur: cuius etiam ipſius magiſterij conditio nos admoneret ſubrogato in Chriſti abſentis vices ſancto ſpiritu qui nos induceret in omnem veritatem. Cæterùm hæc percontatio quæ pro argumento affertur, non magis realem corporis Chriſti præſentiam, quàm Chriſti ſpiritualem impetit: quæ huic percontatori & propter datum & miſſum ſpiritum ſanctum videretur neganda, quum Chriſtus tamen diceret: Ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſeculi.

OBIICITVR 6.

ANGELVS DIXIT: IESVM QVAERITIS *crucifixum, ſurrexit non eſt hîc.*

RESPONDET CATHOLICVS.

NIHIL hoc angeli reſponſum ad Euchariſtiam. Nam quæ eſt hæc conſecutio: Ieſus ibi tum non erat, ergo non eſt in ſacramento? Sentit fortaſſe illud inferri, ergo non eſt vbique. nec eſſe in ſacramento eſt vbique eſſe, ſed vbi Chriſtus vult eſſe. An quia diutius in ſepulchro eſſe nolebat, vt verè dixerit Angelus: ſurrexit non eſt hîc, conſequens erit dicere: ergo in ſacramento non eſt, vbi ſecundum beneplacitum voluntatis ſe exhibet ſuis? vel adeò ſunt iſti inepti vt id colligant: Non eſt hîc, ergo non poteſt eſſe. Arundinea ſunt iſta & flaccida tela, quæ librata non pertingant quo intendantur vt catholicam de Euchariſtia fidem quatiant.

De Lazaro

OBIICITVR 7.

DE LAZARO QVVM DIXISSET CHRI-*ſtus:mortuus eſt,& gaudeo propter vos vt credatis quoniã nõ eram ibi.*

RESPONDET CATHOLICVS.

CHriſtus verum corpus humanum aſſumpſit, & quoniam (vt inquit Paulus) carne & ſanguine pueri communicarunt: & ille ſimiliter illis participauit, vt corpus Chriſti finitæ naturæ quemadmodum noſtrum omnino fuerit, ſecundum quam naturã ibi tantum eſſet vbi illud ſtiterat. itaque quum alibi eſſet Chriſtus, non erat ibi, vt ait ſcilicet, quia noluit ibi eſſe. Sed illud quæſierim, vtrum Chriſtus deus quum eſſet alibi voluiſſet ibi ſimul eſſe, nũ potuiſſet? Equidem arbitror neminem tam inſanum vt auſit negare, quin quod per corporis naturam fieri non poſſet, diuina tamen virtute etiam natura non deſtructa (quod quidam quæruntur) ſed ea ſalua & integra fieri poſſet: præſertim quum deus ſit naturæ author, cuius nutui & imperio parent omnia. Chriſtus dixit habere ſe poteſtatem animam ponendi & ſumendi eam, quod & præſtitit, quum tamen à naturę legibus ſit alieniſſimum. Ferunt Platonem interrogatum quid natura eſſet, reſpõdiſſe quod deus vult. Ergo nihil eſt contra Euchariſtiam argumenti, vt quia ibi vbi eſſe nolebat non fuit, igitur in ſacramento non ſit vbi ſe eſſe velle declarauit.

Heb.2.

Ioan.10.

OBIICITVR 8.

DEVS NON HABITAT IN TEMPLIS MA-*nufactis, Chriſtus eſt deus, ergo Chriſtus non eſt vel habitat vel continetur in pixide ſuper altare. Eſaias dicit: Cœlũ eſt mihi ſedes, non pixis. Dauid dicit: Deus noſter in cœlo, non in pixide. Chriſtus docuit orare: Pater noſter qui es in cœlis, non qui es in pixide.*

RESPONDET CATHOLICVS.

NEMO catholicus dicit Chriſtum deũ habitare in pixide, ſed adeſſe nobis in ſacramẽto, non ſecundũ ſedem habitationis quæ in cœlo eſt, id eſt in gloria dei patris, ſed ſecundum diſpẽſationem ſub illis elemẽtorum ſpeciebus:

quæ quum præſentis corporis ſigna ſint & ſymbola, pixide nõnunquã continentur, vt in loco hoc iuxta naturæ proprietatẽ: Chriſtus verò non vt in loco eſt, ſed vt in ſacramento iuxta myſterij cõditionem. Quare ineptè colligitur ab iſto neſcio quo (indocto certè qui patrem à filio in oratione dominica non diſtinguit) Chriſtum habitare in pixide ex ſententia catholicorum, quẽ confitentur gloriæ ſuæ thronum non eò relinquere q̃ adeſſe dignetur in ſacramento.

OBIICITVR 9.

SI QVIS VOBIS DIXERIT: ECCE HIC EST *Chriſtus aut illic, nolite credere, ecce prædixi. Si ergo dixerint vobis: ecce in deſerto eſt, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere. Hoc pacto præmonuit nos Chriſtus vt caueamus & non credamus illis qui ſuaderent Chriſtum clauſum eſſe in pixide, aut eſſe in hoc altari aut illo.*

RESPONDET CATHOLICVS.

LOCI huius contextus oſtendit de ſecundo aduentu ſenſiſſe Chriſtum, de quo ita voluit præmonere ſuos, vt etiamſi tempora & momenta non diceret, pſeudoprophetas tamen antea exorituros ſignificaret, à quorum mendaciis & præſtigiis vt cauerent, ne abſtrahãtur à vero quod ipſo doctore didicerant, qui palam locutus eſt mũdo, & nihil inquit in occulto ſum locutus, quum illa ſit certa nota pſeudoprophetarum, vt quos fallere conantur ſeorſum auocent, vel in deſertum, vel in penetralia, vt ſecretis ſuſurris inſtillent venenũ.
Mat.24. & ideo dixit Chriſtus: Si dixerint, ecce in deſerto eſt, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere. Et nobis nunc in prouerbio eſt, veritas non quærit angulos. Chriſtus manifeſtauit ſe mundo, & in ſecundo aduentu palàm veniet tanquam fulgur ab oriente, vt illos tenebriones qui propalatam veritatis prædicationem non ferunt, ſed ſuos in deſerto & penetralibus ſenſus effundunt in ſinus, coniuratis aliquot & ſeductis aſſeclis, iſtos ne ſequantur ſui voluit Chriſtus. & addidit: ecce prædixi vobis. Quæ Chriſti verba quum iſtos ſectarios apertè demonſtrent, illi ſcilicet auertunt in catholicos per calumniam. Illi verò poſt tot annorum centenarios à Chriſto nato,

paſſo & prædicato, quaſi hactenus veritas eius omnes latuerit, eam quaſi à ſe repertá modò & inuentam tenui aurę ſibilo inſpirant ſuis cum demonſtratione, ecce, hîc eſt Chriſtus. & ſi quem ad aliũ eius factionis ſymniſtam relegant, ecce illic eſt Chriſtus. Nempe alius in penetralibus prælegit ſuis quod vocant verbum dei, quod mox alicubi comitantur facta hominum. Alius quærit nemora vbi cum ſuis deliberet quomodo factionem promoueant, & in pios ac bonos qui aduerſantur ſæuiant: atque hæc occultè donec adaucto numero confidant ſe fore vi ſuperiores. Et hæc pariunt deſertum & penetralia iſtorum, vt alium Chriſtum, hoc eſt, aliam Euangelij veritatem orbi propinent. Catholici verò antiquitatem & vniuerſitatem doctrinæ ſequuntur, non in deſerto lucifugorũ aut penetralibus delitеſcentium proditæ, ſed in tectis prædicatæ, & à mundi tyrannide ſanguine martyrum vindicatę amplectuntur: non hîc & illic pro capitis cuiuſque ſomnio vnam Chriſti veritatem diſtrahentes, ſed quod ſpiritus eccleſiæ ſuggeſsit in iis fidei articulis ſequentes aſsiduè, & tenentes firmiter. Nec de Chriſto loquuntur, vt hic argutator calumniatur clauſum eſſe in pixide, etiamſi in pixide ſint ſpecies ſub quibus in myſterio adeſt. Res eſt arcana noui teſtamenti hoc myſterium, de quo quoniam ita ſentiunt catholici vt Chriſtum multiplicatione locorum non diuidat aut cœlo priuet, nec verbis illi ſuis quoties Chriſtum in hoc altari & in illo eſſe dicũt, aliquid eiuſmodi quod diuiſionem ſapiat ſignificari voluit, ſed vnum Chriſtum integrum & indiuiſum deum & hominem, ſimul & eodem momẽto in cœlo regnantem & in ſacramento præſentẽ, fide catholica edocti profitentur.

OBIICITVR IO.

AIVNT TRANSVBSTANTIATORES CORpus *Chriſti eſſe non vbique, ſed tantùm vbi ſacramentum habetur, at ſi non repugnat corpori Chriſti eſſe eodem tempore & ſimul in viginti locis, non repugnat eſſe in centum aut in mille, & demum in omnibus: & ita conſtituent Chriſti corpus eſſe infinitum, & eſſe diuinitatem quæ diffuſa eſt per omnia.*

RESPONDET CATHOLICVS.

ILlud certum eſt quum de præſentia corporis Chriſti in Euchariſtia catholici loquuntur, intelligere eos præſentiam ſecundum arcanum myſterij modum, non ſecundum rationem ambientis loci, & tamen vbicunque & quotcunque in locis ſint myſterij viſibilia ſigna incorrupta, ibi eſſe verum Chriſti corpus fatentur & credunt, quod non eſt naturam corporis conſtituere infinitam, ſed potentiam dei agnoſcere immenſam, cuius quod agitur virtute fiat, vt qui naturam finitam humanam naturæ diuinitatis infinitæ ſaluis proprietatibus vnierat admirabili modo, illa etiam ſaluis proprietatibus vtatur inæſtimabili conditione, nō diffuſione per omnia, quod hic cauillator ait, ſed diſtributione in omnes quos regenerauit. Quòd ſi inſanum ſit vel cogitare panis & vini ſpecies per omnia diffundi, ſine quibus non exhibetur corpus Chriſti in ſacramento: quàm eſt hæc ſiue mente collectio? futurum tandē vt corpus Chriſti ſit infinitum illis gradationibus à centum in mille & eo amplius, quod eouſque infinitatis non progrediatur, quin aliquid ſaltem vacui ipſis relinquatur hominibus, illis profectò qui ſacrificent ne non ſit vbiq; corpus Chriſti, quum tamen diuinitas nuſquam non ſit quæ verè per omnia diffuſa eſt, ſed modo diffuſionis quem non aſſequimur. Hæc tam inſana collectio ſatis eſſe debeat argumento bonis, quo ſpiritu inſtigante catholica veritas impetatur ab iſtis, qui ſe furere non ſentiūt, & pro ſolidis efferunt quæ ſunt ipſa vanitate ridicula. Quum enim dei ſit opus in myſteriis operatio, verentur iſti ſcilicet ne tandem quod agit exeat in abſurdum, vt multiplicando myſterio naturam corporis ſui humanam & finitam æquaturus ſit diuinitati per infinitatem, quum tamen creaturas panis & vini, ſub quarum ſpecie confert, adhuc habeamus tam finitas, vt à multis fame vrgente deſiderentur. Hoc argumentum apud lectorem pium ſeipſum iugulat ſua ineptia, adeò non eſt neceſſaria confutatio noſtra.

Obii-

OBIICITVR II.

FIDES ECCLESIAE EST QVOD VNVM *corpus non poteſt eſſe ſimul in diuerſis locis: ſed corpus Chriſti eſt vnum corpus: ergo corpus Chriſti non poteſt eſſe ſimul in cœlo & in ſacramento in terris.*

RESPONDET CATHOLICVS.

FIdes eccleſiæ profitetur deum omnipotentem, nouit autem eccleſiæ veritatē ὀρθοτομεῖν, & naturæ finitæ vim à cœleſti virtute infinita conuenienter diſtinguere. Vnde Iuſtinus martyr, cuius ſanctimoniam doctrina equauit in libello ἀποκρισέων πρὸς ὀρθοδόξους, iis qui putabant corpus Chriſti poſt reſurrectionem in ſpiritum verſum, quoniam ingreſſus ſit ad diſcipulos ianuis clauſis, reſpondet, quod per naturam eſſet impoſsibile, id per virtutem diuinam ſupra naturam fuiſſe effectum. Nos autē Enoch & Heliam natura mortales viuere etiamnum in corpore diuina virtute, ídque ſupra naturam. Similiter autem quod in exhibitione corporis Chriſti in ſacramēto agitur, diuina fit virtute quæ nihil non poſsit, cui fruſtra opponitur naturæ finitæ ratio. Neque enim quia deo authore vnum corpus aptum natum eſt vno tantum loco contineri, authoris & opificis dei eſt imminuta poteſtas, quaſi omnem in opificio conſumpſiſſet. Quin & Ariſtoteles ſola naturæ ſpeculatione nitens, prius abſque poſteriori fatetur eſſe poſſe, qua ratione ſequitur vt ſubſtantia quæ eſt omni accidenti prior, eſſe interim ſine accidenti poſsit, adeo captum cōmunē ſuperet etiā naturæ vis creatæ. Ne pergamus cauillari in creatorem cuius virtute vt eſt proditū, Abacuc raptus, & momēto temporis in Babyloniam ſalua & integra natura confeſtim delatus fuit. Non eſt enim abbreuiata manus domini, ne naturam finitam poſsit non infinitè tractare. Atque hæc dici poſſent etiamſi eſſe in ſacramento eſſet idem quod vt in loco eſſe: nunc verò quum ſit longè ſecus, ſanè quàm ineptum eſt quod ſcopum non attingit in argumentum proferre.

Iuſtinus Martyr in lib. Reſponſionum ad orthodoxos.

Danielis cap. 14.

Con-

OBIICITVR 12.

CONTRA NATVRAM ET RATIONEM

eſt corpus quantum eſſe alicubi & non occupare locum, ſed ſi ponatur corpus Chriſti in ſacramento realiter, erit ibi corpus quantum ſine occupatione loci, quod eſt deſtruere naturam corporis Chriſti.

RESPONDET CATHOLICVS.

QVi omnia in omnibus operatur deus, aliter in natura ordine à ſe preſcripto, aliter virtute quum ita illi viſum eſt quæ fiant efficit, quæ ab eodem profecta authore inuicē propriè non pugnant, etiamſi hominum iudicio & carni
Mat.14. ſecus videatur. Petrus (verbi gratia) in deo ſecundū naturam cooperante ambulauit ſuper terras, & idem Petrus deo ſecundum ipſius virtutem cooperante ambulauit ſuper aquas. Chriſtus deus & homo ſecundum conditionem naturæ aſſumptæ paſſus eſt in corpore, & idē Chriſtus virtute ſua diuina ianuis clauſis ingreſſus ad
Ioan.20. diſcipulos effecit vt corpus eius quod ſolidū eſſet penetraret quod in ianuis ſolidum erat, nec loco pelleret quo nihil ſit magis à naturæ legibus alienum. Et tamen quum hoc ageretur tum ianuis tum Chriſti corpori ſua manſit natura illabata, quando abſurdiſsimum ſit de deo concedere vt alio operationis ſuæ modo deſtruat quod fuerat ab eodem alio modo conſtitutum. In myſterio verò eucharistico deus ſecundum virtutem ſpecialiter operatur, non ſecūdum naturam, hoc eſt communes leges. Et dicemus deum corpus quod aſſumpſit deſtruere, niſi ſecūdum communes naturæ leges eodem ſemper vtatur? Quod virtute dei fiat mirari debemus, excutere nō poſſumus, quando in tam multis quæ natura fiunt cæcutimus. Corpus quantum ſecundum naturæ leges tanquam loco affixum eſt, vt quoquò ſe vertat corpus inueniat locum, cui eſſe abſque loco ſit prorſus non eſſe. Sed vt viuens non eſt quærendus inter mortuos, ita quæ dei virtute ſupra naturam fiūt, ad inferioris naturæ regulas non ſunt exigenda. Eſſe autem in myſterio non eſt loco comprehendi, ſed dei virtute ſiſti quomodo ille nouit, atque hoc myſterium viſibilia indicant quæ loco illa ambienti finiuntur ſecundum naturam, quum myſterium quod ſignificent ſic fiat virtute dei, &

ſic

ſic nobis ſiſtat Chriſtum præſentem, vt nulla id ratio aſſequi, nullis in natura exemplis demonſtrari queat.

OBIICITVR 13.

SENSVS HVIVS PROPOSITIONIS, HOC *eſt corpus meum: vel eſt literalis, vel tropicus. Senſus literalis quem vnuſquiſque ſenſu communi præditus ex forma verborum colligit, eſt hic: quòd panis quem Chriſtus accepit in manus ſit corpus Chriſti, quod eſt falſum: nam vnum diſparatum non prædicatur de altero niſi per ſignificationem, vt petra eſt Chriſtus. Ergo verus ſenſus iſtius eſt tropicus, quòd panis quem Chriſtus accepit in manus, eſt figura corporis eius, vel ſignificat corpus.*

RESPONDET CATHOLICVS.

FAlſò aſſumitur illud, hominem communi ſenſu præditum, ſecundum ſenſum literæ intellecturum ex verbis Chriſti dixiſſe eum panem eſſe corpus, quia illud (hoc) quod eſt ſubiectum in verbis Chriſti, non æquipollet in ſenſu communi diſparato, quaſi iſtæ propoſitiones, hoc eſt corpus: &, Petra erat Chriſtus, eſſent ſimiles. In hac enim Chriſtus diſparatum prædicatur de petra diſparato, & ex duobus diſparatis conficitur propoſitio, Petra erat Chriſtus. In illa verò, hoc eſt corpus meum, non ſunt duo diſparata: ſed verbum (corpus) quod eſt diſparatum, prædicatur de (Hoc) pronomine, quod certæ naturæ notam non exprimit in ſenſu communi, ſed ſolùm deſignat quod eſt in eo quod demonſtratur vnum, nec altius in eius naturam penetrat, quemadmodum ex locutionibus è familiari & quotidiano ſermone petitis mox demonſtrabo. Quis enim non ſic loquitur? Hoc eſt vinum, hoc eſt mel, hoc eſt lac: porrecto videlicet digito aut nutante capite in rem explicatam. In quibus formulis ſermonis quotidiani ſi quod eſt in ſubiecto (Hoc) vim obtineret diſparati, & quantum in prædicato eſt ſignificaret: iam nugatoria prorſus illa loquendi forma eſſet, quaſi diceres: vinum eſt vinum, mel eſt mel, lac eſt lac. Nunc verò quando illud (Hoc) eam modò vim habeat vt vnum quid eſſe ſignificet, quod ipſum quale quid ſit

explicandum relinquat prędicato: apta eſt hæc locutionis formula, nimirum ſic conſtructa vt ab obſcuriori ſubiecto ad notius prędicatum ſit progreſſus. Porrò autem illud pronomen (hoc) rei naturam non demonſtrat, vt de ſubſtantia prę́ſente cuius natura ignota ſit nobis, rectè cum iudicio pronũtietur, veluti quũ dicimus: Hoc eſt dulce, Hoc rurſum eſt amarũ: quorũ naturas ſi quærat quis, nõ dubitabimus (ſiquidẽ ita ſit) fateri nos ignorare, vt appareat iſtud (hoc) in ſenſu cõmuni non demõſtaſſe rei certæ nobis naturę ſubſtantiã, ſed vnũ quiddã cui ex guſtu ſentimus dulcoris ineſſe qualitem: & ideo à nobis dictũ eſt, Hoc eſt dulce, quũ tamẽ cuius naturę ſubſtãtia eius ſit prorſus ignoretur. Quòd ſi in ſubiecto ꝓpriã eius ſubſtantiã quod nomẽ indicat expreſſero, dicẽs: Hoc mel eſt dulce, Hoc fel eſt amarũ: nec tibi amplius de ſubſtãtia quænam ea ſit quęrẽdi: nec mihi ambigẽdi relictus eſt locus, quod vbi pronomẽ ſolũ in ſubiecto eſt, ſecus habet. Ibi enim ex ſenſu communi ſe ingerit quæſtio, quídnam eſt hoc? cui quæſtioni ſi qualitas ſit in prędicato, protinus ſatisfit explicata in ſubiecto ſubſtantia. veluti ſi dicẽte me, Hoc eſt dulce, quærat quis, quídnam hoc eſt? vinum inquam ſi dixero, quęſtionẽ abſolui. Sin fuerit in prædicato ſubſtantia, vt, Hoc eſt mel, hoc eſt lac, hîc vt reſpondeatur quæſtioni, quídnam eſt hoc? nũquid adiicietur pronomini hoc in ſubiecto nomẽ ſubſtantiæ, vt reſpondeatur verbi gratia, Hoc mel eſt mel: quę eſſet locutio fatua, quam ſenſus communis reiicit. Sed vel ab authoritate dicentis in re quę nos poteſt latere, vel ex ipſis prę́ſẽtis rei indiciis quũ fuerit preſsius cõtẽplata, ſubſtãtia cõſtabit. Et vt nũc ad Chriſti verba veniamus, ſi Caparnaita aliquo in cœna prę́ſente quũ panẽ in manus acceptũ benedixiſſet Chriſt᷑, & dixiſſet: Hoc eſt corp᷑ meũ, inſurrexiſſet ille furibũdus clamãs: Imo hoc eſt panis: omnis hic cõtẽtio in prędicatis cõſtitiſſet. Nam ne Caparnaita quidẽ ſuũ Imò hoc eſt panis, ſic exponeret vt diceret imò panis eſt panis, ſed vt quod diceret cõfirmaret ex viſu, tactu, odore, ſapore, põdere, figura, argumenta peteret, vt illud (hoc) in prędicato explicetur nomine panis: voci feraretur denique, clamaret, deieraret ita eſſe, & rectè, ab eo dici, Hoc eſt panis, Chriſtus cõtrà ab authoritate qua in nobis fidelibus pollet, qui eſt ipſa veritas, illud (hoc) de cuius explicatione agitur, nõ panẽ dicit in prædicato, ſed corpus quod pro nobis traditur. Et

vtri

vtri potius credẽdũ quis dubitet? Illud certè quod ago manifeſtè cõſtat ne Capernaitã quidẽ qui ex carne & ſenſu cõmuni loquitur, loco ꝓnominis nõ poſiturũ in ſubiecto panẽ, ne inepta ſit locutio: ſed per ipſũ (hoc) intelligere veluti entis quiddã ſingulare, quod poſtea in prędicato definit eſſe panẽ, dicens: Hoc eſt panis. quod & in Chriſti ſermone ſimiliter intelligatur, vt (hoc) nõ certũ naturæ inſigne, ſed vnũ de quo loquitur Chriſtus videatur ſignificare. Atq; ita me ſpero luculentũ feciſſe, propoſitionẽ iſtã, Hoc eſt corpus meũ, nõ cõfici ex diſparatis quẽadmodũ illa, Petra erat Chriſtus: deinde huius propoſitionis verborũ Chriſti interpretationẽ ex cõmuni ſenſu ſecũdũ literã ita cõſiſtere, vt nullus hîc trop⁹ deſideretur, quoniã, Hoc eſt corpus meũ: nec dicit, Hic panis eſt corpus, nec, hoc corpus eſt corpus, quod illud abſurdũ, hoc nugatoriũ: ſed ſecũdũ naturã pronominis Chriſtus illud Hoc, videlicet hoc vnũ quod erat in manibus, dixit eſſe corpus ſuũ, non ſermone ſolũ indicatorio & enũciatorio quomodo nos homines loquimur, ſed operatorio & efficaci, vt quia ipſe dicit, de quo ſcribitur, dixit & facta ſunt, omnino facta eſſe quæ dicit, vt dicit certo certius fide perſuadeamur. Nunc ſupereſt vt quoniam figuratores iſti quàm malam ſegetem inimico homine zizaniam ſpargente in triticum noſtra tempora produxerũt, quoniam illi inquam hæc verba Chriſti, Hoc eſt corpus meum, Hic eſt ſanguis (de quorum ſenſu ſecundũ ſenſum cõmunẽ enucleãdo iam egimus) ipſa ſpecie certiſsima, apertiſsima & clariſsima quũ ſint, in ambiguitatis tamẽ & obſcuritatis tenebras propellere conantur, & quaſi lite in hæc mota cõtrouerſa reddere, vt iudiciũ iam patiãtur, illa non pręſtent: quàm id iniquè ſit factum, quantáque calumnia, inde me ſpero facturũ palã, quòd in euchariſtico ſacramẽto æſtimãdo ab ipſis eccleſiæ incunabulis ſummũ ſemper illa obtinuerint locũ, è quibus nobis veritas innoteſceret, & in quibus acquieſceret catholicorũ fides, quo nomine illã appellationem meruerũt vt verba dicerentur conſecrationis, quibus ipſis poſt tot annorum centenarios iſtam iam tandem mouere controuerſiam, quæ à tribunalibus in planum illa deturbet, vt collationibus quas expetunt iniquè factis, iſtis adeò arbitris ac diſceptatoribus quid iis Chriſti verbis relinquatur ſignificationis, nũc demum cognoſcatur, omnino videatur indigniſsimum. Sed quando eò infœlicitatis deuentũ eſt,

tuenda eſt veritas armis ſuis,non incaſſum dolenda alienis lachrymis.Ergo vt agam quod agitur,illud primum occurrit dicendum: Verba de quibus nunc tracto, Chriſti ſunt verba, dei & hominis, cuius eſt magna & mirabilia tum dicere tum facere, qui nihil vnquam dixit fecítque aut paſſus eſt, quod non aliquid habuerit admirationis adiunctum. Natus eſt mirabiliter ex virgine, in templo cum admiratione præſentatus, vt prætercam Magorum, Paſtorum,& angelorum admirationem,mirabiliter adhuc puer in tẽplo diſputans, mirabilibus ornatus in baptiſmo & cœleſtibus ſignis, mirabiliter ieiunans in eremo, nouos & mirabiles ſermones vbique diſſerens, vt dicerent qui audirent ſe nunquam audiuiſſe ſimiliter loquentem, ſuos cum miraculo delegit apoſtolos, morbos & dæmones mirabiliter fugauit, cum ſtupore vidẽtium transfiguratus eſt, conuiuium prophanum ornauit miraculo, ementes & vendentes mira poteſtate è templo eiecit, ſed mortuis vitam, cæcis viſum, claudis greſsum, mirabiliùs reſtituit, eſurientes in deſerto miraculo pauit, Hieruſalem cum admiratione ingreſſus eſt, Paſcha parari miraculo voluit, dum non locum indicat vllum, ſed portantem lagenam aquæ ſequi quos mitteret iubet. Quàm igitur non eſt conſentaneum vt poſt expletas epulas agni typici, quæ aliquid habebant illæ exterioris apparatus & commonefactionis in nudam tandem deſinere & frigidam figuram, vt fruſtum panis daret in ſui memoriam, & qui in cæteris tam eſſet mirabilis, nihil hîc diceret aut faceret ſui ſimile, quod ſuorum fidem ad eius contemplationem excitaret. Quare quum Chriſtus relicturus ſui memoriam, in cœna creaturas conſecrans diceret verba eiuſmodi, quæ rem ſummè admirandam & ſenſibus humanis incredibilem continent, ac ſenſu verborum proprio præ ſe ferunt: quæ tandem eſt iſta hominum peruerſitas in ſenſum illa redigere humiliorem potius cæteris eiuſdem factis & dictis diſsimilem, cum aliqua etiam ipſorum iniuria verborum: quàm eo ſenſu accipere & interpretari quo reliquorum omnium miraculorum conditionem & admirationem ſuperare viderentur, vt tam magnum dominum magna & ſe digna, & quæ non alius ab eo quiſquam verè dixiſſe & effeciſſe queat enunciaſſe, cum & illis verbis operatum confiteremur,

mur, vt à miraculo orſus & miraculis perpetuò clarus, etiam cum miraculo ſupremam cœnam diceretur quod verè fecit celebraſſe? Quin & illud conſiderandum quum in ſexto Ioannis de manducanda carne & à ſe in cibum danda loqueretur, magnum quiddam videbatur polliceri, & homine maius, qui ſi in cœna niſi figuram carnis dedit, quàm ſine cauſa ſuos turbauerat in promiſsis, quorum expectationem in cœna fruſtratur (vt iſti figuratores volunt) fruſto panis? quis non ad illum modum dare carnem ſuã poterit? quis rurſum durum putet eo modo manducare? At enim in aliorum dictis interpretandis ſi quid inciderit ambigui, valere ſolet illud: Hæc ſententia non eſt illo digna, quòd alium nos cogit intellectum quærere, vt ſenſus verborum dicentis perſonæ videatur reſpondere. Et certè non eſt ſatis dignus Chriſto deo & homine ſenſus, vt qui carnem ſe ſuam daturum pollicitus eſſet, ſolam carnis figuram dediſſe intelligatur, quem Paulus à Moyſe ita diſtinguit, vt hic miniſter fuerit typicus, Chriſtus tanquam filius adminiſtrauit domum à ſe conditam, cuius domus ſumus nos. Iam verò ſi illa quæ Chriſtum alibi per allegoriam de ſe dixiſſe conſtat conſideremus: ita comperiemus vt allegoria quæ ſenſum verborum proprium pellit, quiddam ſubſtituat proprio ſenſu maius & auguſtius. Itaque quũ Chriſtus diceret, ego ſum oſtium, non erat quidem materiale oſtiũ, quod ſenſus proprius præ ſe fert: ſed maius quiddam & diuinius, videlicet vitæ eternæ oſtium. & item ego ſum vitis inquit: non erat ſane communis vitis, ſed vitis erat melior, & diuina vitis, cuius pater agricola eſt, adeò nihil de ſe aut ſuis myſteriis dixit vnquã Chriſtus hyperbolicũs quod aliqua allegoria extenuaretur, & habet ſemper parabola quod ſit ſenſu proprio maius. Et nos in iis vnis Chriſti verbis interpretandis, Hoc eſt corpus meum, Hic eſt ſanguis: tantum detrahere audebimus ex ſenſu verborũ proprio, vt illo reiecto pro viuo corpore & rutilante ſanguine mortuam & aridam ſubſtituamus figuram? & Chriſti ſenſum tanto auguſtiorem verbis non verebimur profiteri, vt nouum ſuauiſsimi ſanguinis muſtum verbis commendans, inſipidam porrigeret veteris figuræ vappam? nam & vinum veteribus fuit figura ſanguinis. An fallere conuiuas in illa menſa voluit, dum ſplendidioribus verbis ornaret epulas quàm reipſa ſubſiſterent? quando inter homines qui paulò modeſtiores cō-

uiuatores ſunt, ſoleant vrbanè ſuas epulas extenuare verbis, non quod iſti modeſtiæ Chriſti tribuunt ſupra verum tollere & magnifacere. Cæterùm hactenus quæ dixi remotiorem fortaſſe conſiderationem attingunt. Quòd ſi accedamus propius, & quid ſcripturæ aliæ referant conferamus: promiſsio Chriſti ante cœnam, & effectus ipſius cœnæ, quæ duo ſunt extrema, exigunt illa profectò vt quæ in medio ſunt dicta, ſenſum illis conuenientem & congruum habeant, quando præſertim verba illa Chriſti in medio prolata etiam ipſa litera conſentiant, & ſua ſponte in eum ſenſum concurrāt. Quod ad primum extremum attinet, Chriſtus in ſexto Ioannis quum de carne ſua docuiſſet illam eſſe verè cibum, pollicitus eſt ſe etiam carnem ſuam in cibum daturum, dicens: Et panis quem ego dabo caro mea eſt, quam dabo pro mundi vita: cuius pollicitationis præſtandæ multæ in veteri teſtamēto anteceſſerāt figuræ, vt manna, oblatio Melchiſedech, panes propoſitionis, & agnus paſchalis, & aliæ præterea. Atq; hæc de primo extremo pollicitationis. De effectu autem cœnæ quod eſt extremū vltimū, Paulus dicit quod calix benedictionis cui benedicimus, cōmunicatio ſanguinis Chriſti eſt, & panis quē frangimus, cōmunicatio corporis Chriſti eſt. Tū autē Paulus ad Epheſios huius cœnæ effectū notans, vt Irenæus ſentit, tam eſſe nos dicit de carne Chriſti quā fuit Eua de latere Adæ. Et ad Colloſſenſes quod Chriſtus notat, gentes factas Chriſto cōcorporeas, nā & id fieri cōmuniōe carnis Chriſti dicit. Quare inquā quū hæc duo extrema tā clarā de Chriſti carne in cibum data faciant mentionem: exigunt illa profectò vt verba Chriſti in cœna quibus ſuæ ſe pollicitationi ſatisfacere oſtendit, etiā de vera carne dicta intelligantur, quū diceret, Hoc eſt corpus meum. Nam promittere carnem & dare figuram, non eſt promiſſa præſtare. Tū autem figura non cōmunicat ipſam ſubſtantiam carnis, quam tamen in cœna communicatam alterum extremorum in effectu demonſtrat. & Cyprianus dicit ab effectu in hoc ſacramento cauſam æſtimandam. Quin & illud proprietatem ſenſus verborum exigit, vt Chriſtus qui omnium præcedentium vmbrarum corpus erat, (nam ſic de ſeipſo loquitur: corpus aptaſti mihi) omnes de cibo carnis ſuæ figuras videretur impleſſe, & ipſam veritatem veris reuelaſſe, veris inquam non nouis rerum abſentium figuris, ne aliquid hic poſt Chriſtum præſen-

Ioan.6. *1.Cor.10.* *Epheſ.5.* *Colo.3.* *Cyprianus de vnctione Chriſti.*

tius.

tius expectemus. Denique in cœna Chriſtus nos certos reddit voluntatis ſuæ, & nouum teſtamētum ſuo ſanguine obſignauit, quod figura ſanguinis nobis minus firmum & imbecillum redderet. Sed iniuriam facio catholicæ fidei qui verba ſuo ſenſu iam illuſtrata, & ad columnam veritatis defixa, trabali clauo vt moueri non poſsint, coner iis ſuppetiis tanquam tibicinibus fulcire, quaſi ni quis manū admouerit collapſura. Et tamen horum temporum improbitas hęc minus neceſſaria vel inuitò exprimit, quum alioqui ad dogmatis catholici cuiuſcunque, vel ſenſus verborum veritatem confirmandam illud ſuffecerit, veteres & antiquitatem conſulere, atque ex vniuerſitate & perpetuitate eius quod per ſingulos ætatum gradus in depoſito conſeruatum reperiatur, quid verum, quid ſecus inde æſtimare: nam ſecundum Apoſtolum vna eſt fides, quæ in imitatione morum, hominum & temporum, manet tamen ipſa immota & immutabilis. Ergo omiſsis coniecturis noſtris conſulamus veteres, & quo in loco, qua æſtimatione habuerint illi hęc verba, Hoc eſt corpus meum: tum autem quo ſenſu illa intellexerint inſpiciamus. Prolixior ero fortaſsis in citandis illorum verbis, ſed in tanto ſtrepitu aduerſus veritatem murmurantiū non erit inſuaue legiſſe patres, vt quod ex errorum garrulitate tædij contractum ſit, veritatis antidoto ſubleuetur. Prodeat igitur primum Iuſtinus martyr, qui ſic ſcribit: Neque verò hæc pro pane potúve communi ſumimus: Imò quemadmodum verbo dei Ieſus Chriſtus ſeruator noſter incarnatus habuit pro ſalute noſtra carnem & ſanguinem: ita per orationem illius verbi conſecratum hoc alimentū (quo ſanguis & carnes noſtræ per immutationem enutriuntur) eiuſdem incarnati Ieſu carnem & ſanguinem eſſe ſumus edocti. Siquidem Apoſtoli in illis ſuis quæ vocantur Euangelia monumentis, ita ſibi Ieſum imperaſſe docuerūt, accepto nimirum pane, peractíſque gratias dixiſſe: hoc facite in meam cōmemorationem, Hoc eſt corpus meū. ad eundem modum accepto poculo poſtquam egiſſet gratias dixiſſe: Hic eſt ſanguis meus, illíſque ſolis ea tradidiſſe. Hæc Iuſtinus, qui quum fidē Chriſtianorum ita aperiat, vt dicat alimentū verbo cōſecratum carnem & ſanguinē Chriſti eſſe, quomodo caro & ſanguis dei verbo in vtero virginis à domino Ieſu aſſumerentur, addit ita docuiſſe apoſtolos ex verbis illis, Hoc eſt corpus meum, quæ verba niſi pro-

Iuſtinus Apologia 2. ad Antoninum.

pria

pria ſignificatione intelligantur, nō id docerent. Nā quomodo figuratores hodie volunt vt ex verbis intelligatur ſola figura, nō teſtarētur carnē & ſanguinē in cœna verbo fieri, quemadmodū in vtero virginis verbo ſumpta eſt caro, niſi etiā cū Marcionitis illam Chriſti carnē in vtero ſumptam non veram, ſed figuratiuam & phantaſticam velint haberi. Illud præterea conſiderandum quibus ſcribit Iuſtinus, illis nimirum quibus rationem reddit fidei Chriſtianæ, ne quod à Chriſtianis fiat, imitatione aliqua aut humana adinuētione factum & obſeruatū putetur, ſed authore deo Chriſto, qui quo miraculo & qua potentia & veritate carnem ſuſcepit ex virgine, pari potentia & veritate pari dat carnem in cœna, ad cuius probationē citat Iuſtinus hæc verba, Hoc eſt corpus meum, vt videant Ethnici ideo credere Chriſtianos ſe carnem & ſanguinem Chriſti ſumere illo alimento in cœna conſecrato, quia Chriſtus dixit, Hoc eſt corpus meum, Hic eſt ſanguis meus: quæ verba per figurā, vt dixi, interpretata nihil afferrent probationis: & Iuſtinus quos placare & lenire ſimplicis veritatis confeſsione conaretur, ſi hæc aliter ſe haberent ac refert, temere ac ſine cauſa exaſperaſſet. Quid enim tum magis aduerſum & minus vtibile attigiſſe, quàm vt comedere Chriſtianos carnem & bibere ſanguinem fateretur Iuſtinus, quod auribus prophanis eſſet abſurdum auditu, niſi eum ſimplicitas explicādæ & confitendæ veritatis adegiſſet? quam veritatem quoniam fortaſſe acceperant illi Ethnici, neceſsitas incūbebat Iuſtino eam fateri, id quod fecit, & iſtam eius cōfeſsionē de cœna iis probationibus communiuit, vt & incarnationis faceret mentionem, in qua Chriſti conſimilem monſtraret potentiam, & verba deinde cœnæ adderet, quæ in myſterio conficiendo docerent Chriſti voluntatem, dū diceret. Hoc eſt corpus meum. Atque hæc niſi ita fuiſſent, commodius, vt dixi, Iuſtino fuiſſet narrare de ſolo pane & vino in cœna ſumptis, quam celebrabāt Chriſtiani, quo illi etiam Ethnici minus offenderentur, quorum ſæuitiam Iuſtinus illa apologia nitebatur mitigare, dum ita concludit: καὶ εἰ μὲν δοκεῖ ὑμῖν λόγου καὶ ἀληθείας ἔχεσθαι, τιμήσατε αὐτά: εἰ δὲ λῆρος ὑμῖν δοκεῖ, ὡς ληρωδῶν πραγμάτων καταφρονήσατε, καὶ μὴ ὡς κατ᾽ ἐχθρῶν κατὰ τῶν μηδὲν ἀδικούντων θάνατον ὁρίζετε. Quæ peroratio oſtendit nō amplificaſſe Iuſtinum myſteria, quò magis abſurda iſtis auribus redderet, ſed veritate coactum vt quod eſſet fateretur: cautiùs

tamen

tamen id & parciùs feciſſe, libètiùs etiam per figuram quod in cœna ederetur ſi per veritatem licuiſſet confeſſurum, quàm in ſenſu proprio propalare myſterium quod infideliũ auribus inſaniſsimũ iudicetur. Adeò conſtat verba illa Chriſti, Hoc eſt corpus meũ, vt erant à Chriſto dicta, ita proprio verborum ſenſu tum intellecta & credita fuiſſe, quod hic Iuſtini locus omniũ docet manifeſtiſsimè, vbi cauillo figuratorũ non poteſt eſſe vllus locus, quum dicant à Patribus rerum ipſarũ nomine ornari ſymbola, quando hîc nõ erat Iuſtino locus amplificandi ſed minuendi potius & tegendi, vt illos minimè exaſperaret quos oratione mitigare & lenire volebat. Sed de Iuſtino hactenus. Nunc videamus quid ſenſerit Irenæus, cuius verba hæc ſunt: Sed & ſuis diſcipulis dans conſilium primitias deo offerre ex ſuis creaturis, non quaſi indigenti, ſed vt ipſi nec infructuoſi nec ingrati ſint, eum qui ex creatura panis eſt accepit & gratias egit, dicens: Hoc eſt meum corpus. Et calicem ſimiliter qui eſt ex ea creatura quæ eſt ſecundũ nos, ſuum ſanguinẽ confeſſus eſt, & noui teſtamenti nouã docuit oblationem, quã eccleſia ab Apoſtolis accipiens in vniuerſo mundo offert deo. Hæc Irenæus, qui quatenus de terrenis elementis loquens faciat creaturæ mẽtionem & ſecundum nos, inſinuat verba Christi ex illis efficere quod non eſſet ſecũdum nos & creatura maius, quod niſi propriũ verborũ ſenſum accipiamus non eſſet, nã ſi illis verbis, Hoc eſt corpus, Hic eſt ſanguis, nihil aliud quàm ſignificaret Chriſtus ſe dare figurã corporis, creaturam etiam daret ſecundum nos. Sed Irenæus in verbis, Hic eſt ſanguis, Chriſtum ſuum confeſſum ſanguinem dicit, neque illa ponit Chriſti verba quemadmodum quum de conſecrando corpore loqueretur, quo magis intelligeremus propriam ſe ſequi verborum ſignificationẽ, & quod in ſanguine expoſuit, de corpore Chriſti intelligendum. Vnde etiam dicit Chriſtũ iſtis verbis, Hoc eſt corpus, hic eſt ſanguis, nouam docuiſſe eccleſiæ oblationem. quæ verba niſi de vero corpore & vero Chriſti ſanguine intelligerentur, haud ita eſſet. Nam obtuliſſe panem & vinum in veteri eccleſia Melchiſedech dicitur, quam oblationem conſtat verę oblationis verè futuræ fuiſſe figurã, in qua vera oblatione verum Chriſti corpus & ſanguis ſub illis ſpeciebus offerrentur: quod in Chriſto completum ex propria horum verborũ ſignificatione, Hoc eſt corpus meum, vni-

Irenæus lib. 4 c. 32.

uerſalis Chriſti eccleſia & credit & credidit. Cuius quæ fuerat illis temporibus fides eccleſiæ, habeo Origenis apertum teſtimoniũ qui ſic ſcribit: Sed tu qui ad Chriſtum veniſti pontificem verum qui ſanguine ſuo deum tibi propitium fecit, & reconciliauit te patri, non hæreas in ſanguine carnis, ſed diſce potius ſanguinem verbi, & audi ipſum tibi dicentem, quia hic ſanguis meus eſt qui pro vobis effundetur in remiſsionem peccatorum. Nouit qui myſteriis imbutus eſt & carnem & ſanguinem verbi dei. Hoc loco Origenes proprietatem verborũ Chriſti apertiſsimè tradit, & vt Chriſtum non ſolùm hominem ſed etiam deum agnoſcamus hortatur, nec hæreamus in ſanguine carnis (inquit) Chriſtum hominem carneum confitentes: ſed diſcamus ſanguinem verbi, nam idem deus eſt qui de ſanguine ſuo loquitur, Hic ſanguis meus eſt, quia (vt Cyrillus ait) per exinanitionem verbi corpus propter vnionem ineffabilem factum eſt proprium verbi. Vnde Chriſtum fateamur non ſolùm hominem in ſanguine carnis, ſed diſcamus potius eundem eſſe verum deum, quod eſt ſanguinem verbi diſcere, & audire illum dicentem, Hic ſanguis meus eſt. Nam vt ait Origenes, nouit qui myſteriis imbutus eſt carnem & ſanguinem verbi dei, quod Chriſtus qui eſſet deus & homo de ſuo corpore & ſanguine locutus ſit, & ideo vt ait Hieronymus, diuinam carnem & ſpiritualem manducamus. Sed vt quod proprium eſt huius loci tractem, niſi verus ſanguis carnis daretur in calice, non eſſet cur diceret Origenes: Non hæreas in ſanguine carnis: & ſi verba illa Chriſti propria ſignificatione non intelligerentur, non prouocaret Origenes ad illa ſcripturæ verba, Hic eſt ſanguis: quorum ſenſum quem conabatur perſuadere cum ſua emphaſi exprimit, dum facit Chriſtum ita loquentem, Hic ſanguis meus eſt, vt de veritate ſanguinis non dubitemus, imò illius eſſe intelligeremus qui verus eſſet deus & homo, & eum non nudi hominis ſanguinem, ſed diuinum dediſſe ſciamus. Atque hoc eſt quod Origenes agit iis Chriſti verbis, quæ niſi proprio ſenſu intellecta fuiſſent, quæ dicit Origenes non conſiſterent. Quid enim admoneret ne hæreant in ſanguine carnis, vbi nullus eſt ſanguis, ſed ſola figura vt figuratores volunt? Sed nunc quid dicat Cyprianus audiamus: Significata olim à tempore Melchiſedech prodeunt ſacramenta, & filiis Abrahę facien-

Origenes in Leui. ho. 9.

Hiero. in epiſto. ad Epheſ. lib. 1. cap. 1.

Cypria. de cœna domini.

facientibus opera eius, ſummus ſacerdos panem profert & vinum, Hoc eſt, inquit, corpus meum. Manducauerunt de eodem pane ſecundum formam viſibilem: ſed ante verba illa cibus ille communis tantum nutriendo corpori commodus erat, & vitæ corporalis ſubſidium miniſtrabat. Sed ex quo à domino dictum eſt, Hoc facite in meam commemorationem, Hæc eſt caro mea, & hic eſt ſanguis meus: quotienſcunque his verbis & hac fide actum eſt, panis iſte ſubſtantialis & calix benedictione ſolenni ſacratus, ad totius hominis vitam ſalutémque proficit, ſimul medicamentum & holocauſtum ad ſanandas infirmitates & purgandas iniquitates exiſtens. Hæc Cyprianus, ex cuius verbis patet illa Chriſti verba, Hoc eſt corpus, adeò proprio ſenſu intellecta fuiſſe, vt loco vocabuli corporis, ſit à Cypriano poſitum, Caro: ſub quo nomine pollicitatio in ſexto Ioannis facta eſſet, quum Chriſtus diceret, Panis quem ego dabo caro mea eſt: cui pollicitationi quoniam ſatisfecit quum diceret, Hoc eſt corpus, illo priori vocabulo carnis Cyprianus vti non dubitauit, oſtendens illis verbis ab ore Chriſti prolatis panem communem fieri panem ſubſtantialem, hoc eſt verum Chriſti corpus, in quo Chriſto ſubſiſtunt omnia, & hoc quotienſcunque iis verbis & hac fide actum eſſet. Hic arripiet verbum fidei Sectarius, & clamabit efficaciam fidei. Imò fidem exigit Cyprianus, ne quis putet incantatoria verba eſſe, quæ à quouis ſine deo dicta hæc efficerent, ſed credamus domino qui hæc iuſsit fieri, & eius mandatis obtemperantes, hæc quæ iuſsit fieri exequantur quibus dedit (vt inquit Chryſoſtomus) ſacerdotij gratiam, nec dubitemus dominum ſuis mandatis adeſſe, & verborum prolationi in conſecratione aſsiſtere, atque ita ſecũdum fidem eccleſiæ fiet hęc mirabilis verborũ operatio, quæ verba proprio ſenſu accepta & interpretata fuiſſe conſtat, quũ ad probandam iſtam mutationẽ mirabilẽ allegẽtur.

Extat de verborum horum proprietate Athanaſij teſtimonium iis verbis: Corpus eſt, ergo cui dicit, Sede à dextris meis, cuius etiam fuit inimicus diabolus cum malis poteſtatibus, & Iudæi & Græci, per quod corpus Pontifex & Apoſtolus & fuit & dictus eſt, per id quod nobis tradidit myſterium dicẽs: Hoc eſt corpus meum quod pro vobis frangitur, & ſanguis noui teſtamenti non veteris, qui pro vobis effunditur. Diuinitas enim neque corpus habet neque ſan-

Athanaſi' in orat. de fide vt citatur à Theodoreto dia. 2.

guinem,ſed homo quem ex Maria portauit. Hoc agit Athanaſius vt oſtenderet Chriſtum fuiſſe verum hominem quem ex Maria ſumpſit,ideóque nouæ legis Pontifex eſt & Apoſtolus, atque hunc Pontificatum & Apoſtolatum ait Chriſtum in eo demonſtraſſe nobis,quòd myſterium traderet dicens: Hoc eſt corpus meum, Hic eſt ſanguis. Adeò iis verbis propria humanitatis natura monſtratur, vt neceſſe habeamus de vero corpore ſuo locutum fuiſſe Chriſtum intelligere, & hominis corpore ex Maria ſumpto, vt ſecundum illud veritas apoſtolatus & Pontificatus conſtet, vt in vera carne miſſus deus & homo, & hinc Apoſtolus, veram etiam carnem immolaret deus & homo,vnde ſit etiam Pontifex. Et Chriſtum in cœna corpus ſuum & ſanguinem ſacrificaſſe ſcribit Heſychius: Tum autem Chriſtus in cœna voluntatis ſuæ nos certos reddidit verè corpus ſuum daturum crucifigendum manibus militũ, quod propriis manibus in myſterio dedit comedẽdum. Quare dicit Athanaſius per id quod tradidit myſterium,fuit & dictus eſt Põtifex & Apoſtolus, quod niſi proprium corpus illis verbis dediſſet, intelligi non poteſt,vt ſeipſum non ſui ipſius figuram immolaſſe diceretur. Sed poſtulat vt huc referatur Iuuencus presbyter, qui Chriſti paſsionẽ pio carmine cecinit, vbi hæc ſunt quæ ſequuntur:

Heſychius in leu.lib.1 cap.4.

Iuuẽcus in carmĩe paſſionis.

Hæc vbi dicta dedit, palmis ſibi tangere panem,
Diuiſúmque dehinc tradit,ſanctéque precatus
Diſcipulos docuit proprium ſe tradere corpus.
Hinc calicem ſumit dominus,vinóque repletum
Gratis ſanctificat verbis,potúmque miniſtrat,
Edocuítque ſuum ſe diuiſiſſe cruorem,
Atque ait,Hic ſanguis populi delicta remittet,
Hunc potate meum.

Hæc Iuuencus, qui nullam figuræ mentionem facit, imò verbis dilucidis proprietatem ſenſus ſignificari curauit, addito ad verbum corpus adiectiuo (proprium) docuit, inquit, ſe tradere proprium corpus. Quod niſi ille ſenſus proprius fuiſset, illis temporibus receptus, probatus, creditus, non commiſiſset tantus vir vt carmine ſuo daret occaſionem errori, quin ſuis verbis in carmine ſenſum ſi quis alius eſset expreſsiſſet,nec à ſenſu recepto deuiaſset, vt in re tam ſeria carmine laſciuiret. Nunc verò verba Chriſti ſan-

ctiſsima

ctiſsima expreſſit ſuo ſenſu, ἰμφαντικῶς, & catholicæ fidei reliquit apertum teſtimonium. Cui inconueniens eſt quod Emiſsenus ſcribit: Inuiſibilis ſacerdos viſibiles creaturas in ſubſtantiam corporis & ſanguinis ſui verbo ſuo ſecreta poteſtate cõuertit, ita dicẽs. Accipite comedite, Hoc eſt corpus meum, &, ſanctificatione repetita: Accipite & bibite, Hic eſt ſanguis meus. Hic mihi vide lector, niſi vocabulum corpus in verbis Chriſti ſignificet ſubſtantiam corporis quod proprietas verbi exigit, quomodo confirmaret quod dixerat Emiſsenus, in ſubſtantiam corporis fieri conuerſionem ex ijs verbis, Hoc eſt corpus meum? Nam ſi vocabulum (corpus) vt hodie figuratores volunt, non propriã ſubſtantiæ ſed figuræ ſignificationem referret, & eſſet illa modò quam fingunt ſacramentalis mutatio: dixiſſet Emiſſenus non quomodo nũc dicit in ſubſtãtiam corporis, ſed in figuram corporis, vel ſacramentum corporis fieri cõuerſionem. At ille dicit in ſubſtantiam corporis, & audacter ad dicti ſui cõfirmationem verba Chriſti profert, de quorum ſenſu proprio erat illis temporibus certa doctrinæ traditio catholicæ fidei cõgrua, & ſummo credentium conſenſu cõfirmata. Nam & Baſilius quum interrogaretur quanto cum timore, qualíve cum animi perſuaſione affectionéve corpus & ſanguinem Chriſti communicemus, ita reſpondit: De timore quidem, inquit, habemus Apoſtolum, qui ait, qui manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit. Fidem autem faciunt verba domini qui dixit: Hoc eſt corpus meum quod pro vobis datur, Hoc facite in meã commemorationem. Ecce quomodo Baſilius hæc verba Chriſti, Hoc eſt corpus meum, illa dixit quibus fides noſtra innitatur, & conſequenter ea vult fidẽ nobis facere corporis verè dati, vt intelligamus verum corpus comedendum dari, quod niſi in proprio ſenſu non faciunt, quorum ſenſus niſi etiam ſecundum literam accipiendus eſſet, illos de veritate conſulentes qua animi perſuaſione ad communionem accederent, addita verbis veri ſenſus interpretatione edocuiſſet Baſilius, ne quid à vero alienum in hoc myſterio ſaperent, nec ſineret taciturnitate ſua aliquid falſæ perſuaſionis illis obrepere, vt ex litera quam ille commendarat, verum corpus dari crederent, de quo ipſe humiliùs ſenſiſſet, nihil dari videlicet, præter figuram, quod quia nõ ſenſerat verbis Chriſti in proprio ſenſu perſpicuis nihil addidit ſuæ in-

Emiſsenus in orat. de corpore. d.

Baſilius in regulis bre. inter. 172.

terpretationis, ſed verba commendauit, quorum ſenſum proprium eo pacto cum eccleſia profeſſus eſt. Et hanc fuiſſe de veritate Euchariſtiæ perſuaſionem ab omnibus conſtanter receptā, quam proprius verborum Chriſti ſenſus ſuggereret, docet quod ſcribit Epiphanius, qui ſic ait: Et quot ſunt quæ ſimilia ſunt: Videmus enim quòd accepit ſaluator in manus ſuas veluti Euāgelium habet, quòd ſurrexit in cœna, & accepit hæc, & vbi gratias egiſset dixit, Hoc meum eſt, Hoc, & Hoc: & videmus quod non æquale eſt neque ſimile, non imagini, non inuiſibili deitati, non lineamentis membrorum. Hoc enim eſt rotundæ figuræ & inſenſibile quantum ad potentiam, & voluit per gratiam dicere, Hoc meum eſt, Hoc & Hoc, & nemo non fidem habet ſermoni. Qui enim non credit eſſe ipſum verum ſicut dicit is, excidit à gratia & ſalute. Quod autē audiuimus id credimus quòd eſt ipſius. Dominum noſtrum nouimus, totum ſenſum, totum ſenſatiuum, totum deum, totum mouentem, totum operantem, totum lucem, totum incomprehenſibilem, ſed qui cum gratia hæc nobis largitus eſt. Hæc Epiphanius, qui confirmat æquum eſſe vt credamus nos factos ad imaginem & ſimilitudinem dei, propter authoritatem verborum ſcripturæ, etiamſi illam in nobis imaginem deprehendere non queamus. Nam & credimus, inquit verbis Chriſti dicentis, Hoc eſt corpus, quum nihil videamus ſimile nec deitati eius, nec imagini in carne, nec vlla denique extent lineamenta membrorum. Quæ Epiphanij excuſsio declarat illorum temporum fideles, verba Chriſti, dum diceret, Hoc eſt corpus meum, in ſenſu proprio dicta intellexiſſe, nec illa tamen in effectu operationis eorum verborum requirere quæ animalis homo deſideraret, vt aliquid exiſteret ſenſibus comprehenſibile quod verborum veritatem comprobaret, quemadmodum ſi per figuram Chriſtus ea verba enunciaſſet, omnis illa Epiphanij argumētatio concideret ſua ſponte, & veluti inepta derideretur. Quis enim in figura corporis, non picta dico aut ſculpta, ſed alterius rei exhibitione notata, vlla exigeret lineamenta membrorum, qui non prorſus inſaniret? Adeò hic locus ex Epiphanio manifeſtiſsimè aperit ſenſum proprium illorum verborum Chriſti, ita tum receptum ab omnibus, & ſine controuerſia certum fuiſſe, vt inde tanquam à principio noto & cōfeſſo ad decidēdam cōtentionem duxerit Epipha-

Epiphan' in lib Ancoratus.

phanius argumentum, quod ridiculè à dubiis & incertis peteretur. Sed ſi cæteros authores conſulimus, comperiemus hæc verba Chriſti, Hoc eſt corpus meum, certo ſenſu & proprio intellecta à Patribus, tanquam operatoria ipſius conſecrationis organa citari. Vnde Ambroſius ſic habet. Ipſe clamat Dominus Ieſus: Hoc eſt corpus meum. Ante benedictionem verborũ cœleſtium alia ſpecies nominatur, poſt conſecrationẽ corpus Chriſti ſignificatur. Ipſe dicit ſanguinem ſuum. Ante conſecrationem aliud dicitur, poſt cõſecrationem ſanguis nuncupatur. & tu dicis Amen, Hoc eſt verum. quod os loquitur mens interna fateatur, quod ſermo ſonat affectus ſentiat. Hæc Ambroſius, qui ipſa ſermonis vehementia, fidem proprij ſenſus verborum Chriſti à fidelibus exigit dum dicit: Ipſe dominus Ieſus clamat, Hoc eſt corpus. & deinde ipſe dicit ſuum ſanguinem, & poſtea tu dicis Amẽ. ergo inquit Ambroſius, quod ſermo ſonat, affectus ſentiat. Annon obſecro vel iis verbis proprietatem ſermonis indicat amplectendam mente & exprimendam affectu? Chriſtus clamat corpus ſuum eſſe, nos fatemur reſpondentes Amen: ergo id monſtret affectus, & nos ipſos probemus diiudicantes corpus Domini, ne pollutis labiis & cordibus immundis accedamus ad cõmunionem, quia verè eſt quod verba ſonant, & ideo non eſt quod quiſquam hîc cauilletur de verbis ſignificare & nũcupare, quæ hoc in loco ſunt ipſius veritatis expreſſiua, quoniã (vt Epiphanius tractat) licet nihil ſit ſimile ei' quod dicitur, tamẽ quod audiuimus, id inquit credimus, & hîc domini voci credim', domini ſignificatiõi credimus, domini nũcupationi credim', & ſonũ agnoſcimus veritatis clamãtis & dicẽtis: Hoc eſt corpus meũ, Hic eſt ſanguis. Et credimus domine auditui tuo, quod enim à te ſignificatur eſſe etiã eſt, quod nũcupatur eſſe eſt, quod vocatur eſſe eſt, nã omnia facis & dicis in veritate. Vnde quod etiã tua ſonãt, quib' mea reſpõdẽdo Amẽ conſonãt, mens interna fatebitur, & affectus ſentiet. Atq; ne iis ego nunc imitor fidelium voces, qui Ambroſiũ hoc loco ita intelligerent. Nam alioqui ipſe ſe Ambroſius aliis verbis luculẽter quid ſentiat aperit, ſic ſcribens: Vide omnia, illa verba Euãgeliſtæ ſunt vſq; ad, Accipite, ſiue corpus ſiue ſanguinem, inde verba ſunt Chriſti: Accipite bibite ex eo omnes, Hic eſt enim ſanguis meus. vide ſingula. Qui pridie quàm pateretur in ſanctis manibus ſuis accepit pa-

Ambroſ. de iis qui initiantur. cap. 9.

Idẽ de Sacra. lib. 4. cap. 5.

nem,

nem,antequam conſecretur panis eſt: Vbi autem verba Chriſti acceſſerint, corpus eſt Chriſti. Denique audi dicentem, Accipite & edite ex eo omnes, Hoc eſt corpus meum. Et ante verba Chriſti calix eſt vini & aquæ plenus, vbi verba Chriſti operata fuerint, ibi ſanguis efficitur qui plebem redemit. Hactenus Ambroſius, qui tam clarè, tam diſtinctè, tam enucleatè quæ vult loquitur, vt nulla ſit opus annotatione noſtra. Quatenus enim hæc verba Chriſti, Hoc eſt corpus meum, dicit operatoria eſſe, & eius operationis effectum illiuſmodi notat, vt quod ante conſecrationem, id eſt prolationem illorum verborũ, eſſet panis, poſt illa prolata ſit corpus Chriſti, propriam illorum verborum operatoriorũ eſſe ſignificationem euidẽtiſsimè probat, quibus verum corpus & ſanguinẽ qui nos redemit, dicit conſecrata. Citabitur etiam huc Theophili Alexandrini teſtimonium, cuius fidem vel ex eo licebit æſtimare, quod ſcribitur Cyrillum maxima illum veneratione proſecutum, tãtum illi detuliſſe, vt quicquid Cyrillus diceret, ab illo accepiſſe videretur. Hic Theophilus in libro Paſchali ſic ſcribit: Conſequẽs enim eſt vt qui priora ſuſceperit, ſuſcipiat & quę ſequũtur, & qui pro dæmonibus Chriſtum dixerit crucifigi, ad ipſos quoque dicẽdum eſſe ſuſcipiat, Hoc eſt corpus, &c, Accipite & bibite, Hic eſt ſãguis meus. Si enim & pro dæmonibus crucifigitur vt nouorum dogmatum aſſertor affirmat, quod erit priuilegiũ, aut quæ ratio vt ſoli homines corpori eius ſanguiníque cõmunicent, & non dęmones quoque pro quibus in paſſione ſanguinem fuderit? Hæc Theophilus, qui quoniam ſanguinẽ in ſacramento ſumptum æquat ſanguini in cruce fuſo, & ad probandum ſanguinem in ſacramento dari citat illa Chriſti verba, Hic eſt ſanguis: apparet propriam illorum verborum ſignificationem, tum receptam & creditam fuiſſe. Theophilus autem ita myſterium euchariſtiæ inſtitutum intelligit quaſi Chriſti paſſioni conſequens, vt qui beneficium paſsionis agnouerint, corpori & ſanguini Chriſti etiam communicẽt in euchariſtia, vt ſanguinem bibant pro quibus fuſus eſt, & qua veritate fuſus ſit, eadem veritate bibatur. Vnde etiã illa ſcripſit Chryſoſtomus: Credamus itaque vbique deo, nec repugnemus ei, etiamſi ſenſui & cogitationi noſtræ abſurdum eſſe videatur quod dicit. Superet & ſenſum & rationem noſtram quæſo ipſius, quod in omnibus & præcipuè myſteriis faciamus: Non illa

Theophilus in lib. Paſchali. 2

Chryſo. in Mat. hom. 83.

quæ

quæ ante nos iacent ſolūmodo aſpiciētes, ſed verba quoque eius tenentes. Nā verbis eius defraudari non poſſumus, ſenſus verò noſter deceptu facillimus eſt: illa falſa eſſe non poſſunt, hîc ſæpius atq; ſæpius fallitur. Quoniā ergo ille dixit, Hoc eſt corpus meum, nulla teneamur ambiguitate, ſed credamus, & oculis intellectus id perſpiciamus. Hæc ſunt quæ Chryſoſtomus docuit populum, quem admonet diligenter ſenſibus vt ne fidant ſuis, ſed adhæreant verbo, etiamſi ſenſus eius abſurdus videatur. Quod ita demum fit quum proprio ſenſu verba Chriſti intelliguntur, qui homini animali videtur abſurdiſsimus: quum interim ea verba ita interpretari, vt diluerit iſtorum ſiue metaphora ſiue tropus, vnde ſolam corporis figuram datam intelligamus: cum carnali hominū iudicio bene cōgruit, vt aliud alio ſignificetur, & vt figurā ſui ipſius quis alteri det ſiue edendam ſiue conſeruandam. At verò Chryſoſtomus vt fides Chriſti verbis adhibeatur exigit, & nulla ambiguitate teneamur, ſed oculis intellectus eius quod Chriſtus dixit veritatem inſpiciamus. Nam vt alio in loco idem Chryſoſtomus habet, Dixit & ſimul rem confecit. Dixit autem: Hoc eſt corpus meum. quo verbo vt alibi dicit, propoſita conſecrantur. Ergo ad veritatem corporis & ſanguinis Chriſti cōfirmandam, illa verba, vt dixi, à patribus quaſi proprio ſenſu certa & recepta citantur. Vnde & Hieronymus ſic ſcribit: Nos autem audiamus panem quem fregit dominus dedítq; diſcipulis ſuis, eſſe corpus domini ſaluatoris, ipſo dicente ad eos: Accipite & comedite, hoc eſt corpus meum. & calicem illum eſſe de quo item locutus eſt, Bibite ex hoc omnes. Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti qui pro multis effundetur &c. Iſte eſt calix de quo in propheta legimus: Calicem ſalutaris accipiā. & alibi, Calix tuus inebrians quam præclarus eſt. Quis dubitet Hieronymum de veritate carnis & ſanguinis ſentire quum dicat, Nos audiamus, videlicet à reliquis ſenſibus prouocans ad auditum? nam fideles quod audiunt de domino credunt. Vnde Epiphanius dixit: quod autem audiuimus id credimus. ergo audiamus inquit Hieronymus panē quem dedit dominus, eſſe corpus ſuum. Quod cęteri ſenſus negāt, fidelis confirmat auditus, qui adhæret verbo: & verbum citat Hieronymus quod reliqui patres, Hoc eſt corpus meum, tam certa erat de proprio illorum verborum ſenſu apud fideles perſuaſio, quibus

Idem in Mat. ho. 51
Idem hom. de prodit. Iudæ.
Hiero. ad Hedibiam quæſt. 2.

dominus modum manducandæ ſuæ carnis aperire dignatur, quod illis verbis in cœna fecit, vt Cyrillo videtur, qui ita ſcribit: Oportebat igitur fidei primùm radices in animo iácere, deinde illa quærere quæ homini quærenda ſunt. Illi verò antequam crederent impor tunè quærebãt. Hac igitur de cauſa dominus quomodo id fieri poſſit non enodauit, ſed fide id quærendum hortatur. Sic credentibus diſcipulis fragmenta panis dedit, dicens: Accipite manducate, Hoc eſt corpus meum. Calicem etiam ſimiliter circuntulit dicens: Bibite ex hoc omnes, Hic eſt calix ſanguinis mei, qui pro multis effundetur in remiſsionem peccatorum. Perſpicis quia ſine fide quærentibus myſterij modum nequaquam explanauit, credentibus autem etiam non quærentibus expoſuit. Hæc Cyrillus, qui quoniã interpretatur Chriſtum modum manducationis carnis ſuæ in cœna tradidiſſe, ſequitur intel lexiſſe eum verba Chriſti dicentis, Hoc eſt cor pus meũ, proprio ſenſu intelligenda de carne verè data ad manducãdum. Nam & idẽ Cyrillus dicit nos per myſticam benedictionẽ ſuſcipere dominum Ieſum, & in myſtica cõmunione tangere Chriſtum, vt ex eius verbis huc citatis apparebit, qui ſic inquit: Quod au tem myſticè benedictionis communio reſurrectionis Chriſti quędam confeſsio eſt, verbis ipſius probatur. Fractum enim panem diſtribuebat, dicens: Hoc eſt corpus meum quod pro vobis tradetur in remiſsionem peccatorũ. Hoc facite in meam commemorationẽ. Participatio igitur myſterij vera quædã confeſsio & commemoratio eſt, quòd propter nos & pro nobis dominus & mortuus ſit & reuixerit, & diuina nos benedictione propter hoc replet. Fugiamus igitur incredulitatẽ poſt tactum Chriſti, & firmi atq; ſtabiles ab omni longè ambiguitate inueniamur. Hactenus Cyrillus, qui tã certã & veram Chriſti præſentiã in ſacramento docet, vt illum qui cõmunicant ibi à reſurrectione tetigiſſe dicamur, qui tactus quẽadmodũ in diuo Thoma, ſic etiã à nobis omnẽ de Chriſti reſurrectione hæſitationẽ expellat. Et hãc præſentiã probat Cyrillus à verbis Chriſti, Hoc eſt corpus meũ, quæ in ſolo ſenſu proprio id cõfirment, & ſenſum vtique propriũ quum in aliis plerisq;, tum in duobus præcipuè locis quæ ſubiiciã, extulit Auguſtinus: Et ferebatur, inquit, manibus ſuis. Hoc verò, fratres, quomodo poſſet fieri in homine quis intelligat? Quis enim portatur manibus ſuis? manibus aliorũ poteſt

Cyrillus in Ioan. lib. 4. cap. 14.

Eodẽ cap.

Idem lib. 12. ca. 18.

Auguſt. in Pſal. 33.

portari

portari homo, manibus ſuis nemo portatur. Quomodo intelligatur in ipſo Dauid ſecundũ literã non inuenimus, in Chriſto autem inuenimus. Ferebatur enim Chriſtus in manibus ſuis quãdo cõmendans ipſum corpus ſuũ ait, Hoc eſt corpus meũ: ferebat enim illud corpus in manib⁹ ſuis. Ipſa eſt humilitas domini noſtri Ieſu Chriſti, ipſa multũ cõmẽdatur hominibus. Hoc in loco Auguſtinus intelligit Chriſtũ ſecundũ literã portaſſe ſe manibus ſuis, quod niſi verba illa Chriſti, Hoc eſt corpus meũ, proprio ſenſu accipiatur, ex illis nõ probauit. Sed Auguſtinus Chriſtũ dediſſe carnẽ ſuam mãducandã alibi apertè ſcribit, adeóq; verba Chriſti ſenſu proprio putauit intelligenda, vt nõ dubitauerit aliis Chriſti verbis quæ carnẽ dandã pollicitẽtur, ipſæ cenę verba quaſi paraphraſi explicare in eo qui ſequitur loco: Menſa ſpõſi tui panẽ habet integrũ & calicẽ ſanctũ, quem panem etſi fractũ cõminutúmque vidimus in paſsione, integer tamen mãſit in illa ſua cũ patre indiuidua vnitate. De iſto pane & de iſto calice dicebat ipſe dominus: Panis quem ego dedero caro mea eſt pro ſeculi vita. &, calix quẽ ſanctificauero ſanguis meus eſt, quĩ pro vobis fundetur in remiſsionẽ peccatorũ. Hic patet Auguſtinũ ſentire verba illa Chriſti, panis quẽ ego dabo, ad cœnã pertinere, & verba Chriſti in cœna illorũ verborum ſenſum referre, vt quũ Chriſtus diceret, hoc eſt corpus &c. carnẽ ſenſerit, nõ corporis figuram. Adeò Chriſti verba proprio ſenſu intellecta fuiſſe certiſsimè cõſtat. Quod & Euthymius tradit iis verbis: Itaq; ſicut vetus teſtamentũ hoſtias & ſanguinẽ habebat, ita ſanè & nouũ, corpus videlicet & ſanguinẽ domini. Nõ dixit autẽ: Hæc ſunt ſigna corporis & ſanguinis mei: ſed, hæc ſunt corpus meũ & ſanguis meus. Oportet ergo nõ ad naturã eorum quæ proponũtur aſpicere, ſed ad virtutẽ eorũ. Quẽadmodũ enĩ ſupernaturaliter aſſumptã carnẽ deificauit, ſi ita loqui liceat: ita & hæc ineffabiliter tranſmutat in ipſum viuificum corpus ſuum, & in ipſum pretioſum ſanguinem ſuũ, & in gratia ipſorum. Hic Euthymius non ſolùm confirmat ſenſum verborum propriũ, ſed verbis apertis excludit tropum, dũ dicit, Non ſunt ſigna. Teſtimoniũ Oecumenij huc citabitur, quo proprietatẽ ſermonis in verbis Chriſti perſuaſam ab ipſius calicis ſpecie, è quo bibitur, putauit confirmandã, ſic ſcribens: Ad eũdem modũ & poculũ. Erant enim in veteri quoq; teſtamẽto pocula in quibus libabãt: vbi etiã poſtquã

In pſal. 98

Idẽ ſer. de 4. feria. c. 6

Euthymius in Mat. ca. 64.

Oecumeni⁹ in epiſt. 1. Cor. 11.

victimas immolaſſent ſanguinem irrationalium excipientes, poculis libabant. Pro ſanguine igitur irrationalium dominus proprium dat ſanguinem, & bene in poculo, vt oſtendat vetus teſtamentum antea hoc deliniaſſe, propterea dixit, nouum teſtamentum eſt per meum ſanguinem, non per irrationalium ſanguinem vt in veteri teſtamento. Breuiter hoc vult Oecumenius tam certo & tam verè nos bibere in cœna ſanguinem Chriſti, quàm libabant in ſuis ſacrificiis veteres ſanguinem irrationalium. Tam propriè intellexit verba Chriſti Oecumenius, dum de ſuo quem in poculo dabat ſanguine loqueretur, vt quum ad inſtar veterum poculum habeamus, ſanguinem etiam longè precioſiorem & infinitis partibus meliorem, inde porrigente Chriſto hauriamus. Sed quid iſtis immoror diutius quæ ſunt tam aperta? Damaſcenus celebris author ſic ſcribit: Non eſt figura panis & vinum corporis & ſanguinis Chriſti, Abſit enim hoc: ſed eſt ipſum corpus domini deificatum, ipſo domino dicente, Hoc eſt meum, non figura corporis, ſed corpus, & non figura ſanguinis, ſed ſanguis. & ante hoc ipſis Iudæis: quoniam niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam æternam. Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus. Hæc ab iſtis patribus ſcripta ſunt quaſi iam in ſpiritu præuidiſſent exorituros figuratores, quibus iugulandis tela ſuis ſcriptis pararent catholicis, quoniam, quod in Euthymio dixi, non ſolũ aſſeritur hic & firmatur ſenſus verborum Chriſti proprius, ſed etiã excluditur tropicus, ad quam etiam formam Theophilactus ſcribit. Porrò dicens, Hoc eſt corpus meum, oſtendit quod ipſum corpus domini eſt panis qui ſanctificatur altario, & non reſpondens figura. Non enim dixit, Hoc eſt figura: ſed, hoc eſt corpus meum. Ineffabili enim operatione tranſmutatur, etiam ſi nobis videatur panis, quoniam infirmi ſumus, & abhorremus crudas carnes comedere, maximè hominis carnem: & ideo panis quidem apparet, ſed caro eſt. Et deinde alio in loco quum benedixiſſet, hoc eſt gratias egiſſet, fregit panem. id quod etiam nos facimus preces adiungendo, Hoc eſt corpus meum: hoc inquam quod nunc ſumitis, non enim figura & exemplar dominici corporis panis eſt, ſed in illud ipſum conuertitur corpus Chriſti. Dominus enim dicit: Panis quem ego dabo caro mea eſt, non dixit figura carnis meæ, ſed caro mea eſt. & iterum:

Damaſcenus lib. 4. cap. 14.

Theophila. in Mat. ca. 26.

Idem in Mat. c. 14.

Niſi

Niſi ederitis carnem meam. Hæc tam clara, tam certa, & tam perſpicua ſunt, vt de tua lector æquitate diffidere videar ſi illa coner annotationibus tractare. Ergo vt hunc locum abſoluam, Produxi ex patribus Iuſtinũ, Irenæum, Originem, Cyprianũ, Athanaſium, Iuuencum, Emiſſenũ, Baſilium, Epiphaniũ, Ambroſium, Theophilũ Alexandrinum, Chryſoſtomũ, Hieronymũ, Cyrillum, Auguſtinũ, Euthymium, Oecumenium, Damaſcenum, Theophilactum: qui omnes ſuperiorum ſeculorum fuerunt ante annos ſeptingentos. Quòd ſi in citandis nominibus ambitioſus eſsem, quantũ eiuſdem ſententiæ conficerem catalogum, hoc eſt eorum qui proprium verborum Chriſti ſenſum, Hoc eſt corpus meum, vno ore confirmarent, maximam illorum verborum dignitatem aſſerentes, ſummo ſemper honore certam & inuiolatam atque omni controuerſia & contentione ſuperiorem? Et audiendi ſunt poſtea qui iis poſterioribus temporibus exorti ſunt tenebricoſi quidam pauciſſimi illi, & ſuo ſcelere clari vel infames potius, Berengariũ dico, VVitclefum, Oecolampadiũ, Zuinglium, Ioachimum Vadianum. Nam reliqui ſi qui fuerint minorum gentium Dij, teſtes falſi illi quoq;, ſed cum iſtis qui aliquid videbãtur, haud connumerandi, quoniam ſuum ferè nihil habent, ſed quod ab illis acceperunt mangonizant, deinde & popello vendunt. Sed vt finiam, ſi teſtium numerus, & illibata authoritas, ſi dictorum pondus, ſi ætatis veneratio, conſenſus denique maximus meritò præponderent: quod æquum eſt fieri, faceſsat omnis de ſenſu verborum Chriſti controuerſia, iaceat lis, extinguatur contentio, querelæ ceſsent, & verborum Chriſti authoritas agnoſcatur, quæ ſenſu ſuo proprio catholicam de euchariſtia fidem & veteribus prodiderunt, & firmarunt nobis.

OBIICITVR 14.

QVICVNQVE IMPONIT FIDEI SCRIPTV*ræ aliquem ſenſum extraneum quem ſpiritus ſanctus nõ ſic flagitat, eſt hæreticus. Sed quod horum verborum (Hoc eſt corpus meum) ſit hic ſenſus, Subſtantia latẽs realiter, ſub hoc accidente ſine ſubiecto eſt corpus Chriſti: vel quòd per prolationem horũ verborũ ſubſtantia panis tranſeat in corpus Chriſti, iſti ſenſus, inquam, nec ex fide ſcripturæ, nec ex literali ſenſu verborũ, nec ex reuelatione vel ratione oſtendi poſſũt: ergo qui hunc ſenſum defendunt ſunt hæretici.*

RESPONDET CATHO.

MAior propoſitio valet in iſtos figuratores qui ſenſum extraneum & nouum quem ſpiritus non flagitat ingerunt, vt Chriſtum dediſſe dicant ſolam coporis figuram, quum in verbis Chriſti nulla ſit figuræ mentio. Quippe enim vis verborum Chriſti ſententiam illam nobis eruit quam docet eccleſia, quam negat iſte argutator, Chriſtus videlicet accepit panem in manibus, vnde vnam tantummodo ſubſtantiam habuiſſe Chriſtum in manibus conſtat. Deinde vnum illud ens in ſubſtãtia quod habebat in manibus demonſtratione (Hoc) ſignificans, definiuit eſſe corpus ſuũ, dicẽs: Hoc eſt corpus meum. quod & definiendo effecit, quum verba ſint quę Chriſti ſunt operatoria, de quo dicitur: dixi & facta ſunt. Nũc ipſa expendamus verba ſingula. Illud (Hoc) quoniã eſt ſingularis numeri, vnũ tantũmodo ens in ſubſtantia indicat, veluti indiuiduũ illud in genere, hoc eſt, ſine explicatione quænã ſit ſubſtãtia, nam illud relinquitur prędicato explicandum. Prædicatũ verò quoniã ex nomine (corpus) cõſiſtit, aperit illam ſubſtantiã quæ in ſubiecto pronomine illo (Hoc) obſcurè notabatur eſſe ſubſtantiã corporis Chriſti, vt appareat vnũ ſolummodo eſſe ſubſtantiã propter ſubiectũ (Hoc,) & illã eſſe corporis Chriſti propter prędicatũ corpus. Iam verò quod ad illud (Latere) attinet, ſubſtantiã corporis latere cõſtat duplici nomine, vel quia omnis ſubſtantia latet, vel quia Chriſtũ corpus ſuũ nõ ſpecie viſibili dediſſe res ipſa docuit, quũ illud vnũ pronomine demonſtratum corpus Chriſti diceretur, quod corporis ſpeciem non habebat, tum autem quia de veritate verborum Chriſti non ſit nobis ambigendum, nec de poteſtate dubitandum nobis ab illius authoritate conſtat, quòd dixit ita eſſe vt dixit. Quoniam autem illud vnum quod Chriſtus in manibus tenebat, erat antea per naturam ſubſtantia panis, nunc autem ab eo qui id efficere poſsit dicitur ſubſtantia corporis, ſcilicet quia corpus quod eſt nomen ſubſtantiæ, illam vnam ſubſtantiam determinat: excluditur illa vnitate binarium, atque vt ne bina ſit ſubſtantia non poſsit dici conſiſtere illa ſubſtantia panis, cuius tamen accidentia ſenſibus manent, quemadmodum ſpecies corporis Chriſti ſenſibus non exhibetur, quoniam vnum illud in ſubſtantia (Hoc) indicat quod ſub accidentibus pa-

nis

nis omnino lateret. Quæ ſingula ſi conſideres,reperies hũc ſenſum ex verbis conſtare, ſubſtantiam latentẽ corporis Chriſti ſub panis accidẽtibus, verè reipſa exhibitam eſſe,quod tantundẽ valeat quaſi dicas realiter:& quia panis ſubſtantia abeſt quæ illorũ accidentium panis ſubiectum erat,dicũtur accidentia manere ſine ſubiecto.nam dicere illa accidere corpori Chriſti quod nec augetur nec minuitur, eſt abſurdum.Vnde liquet ex verbis Chriſti hũc ſenſum colligi,videlicet,ſubſtantia latens realiter ſub hoc accidente ſine ſubiecto eſt corpus Chriſti. Supereſt de tranſitione dicere quam alij mutationem, alij conuerſionem, alij tranſelementationem dicunt, ſed ſimplicisſimè qui tranſubſtantiationem: nam hocverbi nihil altiùs ingreditur myſterium,quàm quaſi dicas: alia ſubſtantia fuit in manibus Chriſti quæ modò non eſt,alia porrò modò eſt quæ antea nõ erat. Ergo dicet carnalis:Illa quæ fuit periit. Reſpõdeo,quia in manibus Chriſti nihil perit. Fugio illa abſurda dicere, & quia melior ſubſtantia ſuccedit,non eſt adnihilatio. Sed deſinere illam dico in meliorem,quæ verba ſumma veritate nituntur, atque hanc deſinentiam, alij conuerſionem dicebant, alij mutationem: quæ verba quoniam calumniandi materiam dabant hæreticis,ex naturalibus conuerſionibus & mutationibus argumenta ducentibus, ſimplex catholicæ veritatis ſenſus verbo tranſubſtantiationis expreſſus eſt, vt omiſsis verborum argutiis,intelligamus eſſe quod dixit Ambroſius, panem ante conſecrationem,corpus Chriſti poſt conſecrationem. Fuit videlicet ſubſtãtia panis,nunc certè eſt ſubſtãtia corporis Chriſti,quoniã ſubſtantia illa panis manentibus accidentibus trãſitione mutata eſt in ſubſtantiam corporis, quod verbo (tranſire) ne aliũ mutationis modũ exigas,ſignificatur: videlicet fuit illa ſubſtantia,nũc eſt iſta,vt quũ factum ſit quomodo præterea fiat cõtra iſtorũ argutias neſcire ſit tutiſsimũ, & illorũ curioſis quæſtionibus ita reſpõdere,vt Chriſtũ ipſum laceſſant potius,qui vt pro ſe reſpõdeat ętatẽ habet. Illud nobis fuerit ſatius cũ Ambroſio & eccleſia illud fateri,ꝙ vim trãſubſtãtiationis exprimit,Chriſtũ accepiſſe panẽ quod natura formauit, dediſſe corpus quod benedictio conſecrauit. Vnde patet manifeſtè tranſubſtantiatio, quum diceret vt Theophilactus habet: Hoc quod ſumitis eſt corpus meum. Quæ ſtupenda & admiranda quum ſint,ſecreta tamen inuiſibilis ſacerdotis poteſtate

Ambroſ. de ſacramen. li. 4. cap. 4.

Ambroſi. de iis qui initiantur. cap. 9.

Theophilactus i Marcum 14.

ita fieri

ita fieri non dubitant fideles: quam poteſtatem quoniam ſolet exerere verbis qui omnia virtutis ſuæ verbo portat, ea vis verbis piè attributa eſt, non quatenus verba ſunt, quaſi virtutem inhærentem habeant, ne incantatoria putes, ſed propter authoritatẽ Chriſti qui illis ſua virtute adeſt, qui eſt ipſa veritas, à quo quin quæ dicit facta ſint, haud ſit fas hæſitare. Et patres in huius ſacramenti vſu dum fidem noſtram exigunt, ad illa Chriſti verba nos relegant, Hoc eſt corpus meum: quibus verbis Chriſti virtute efficacibus, ſi non efficiatur cõſecratio, certè conſecrationis effectæ nos reddunt certos & perſuaſos. Vt verba conſecrationis meritò appellentur.

OBIICITVR 15.

NESCIVNT QVID DEMONSTRETVR *per (hoc) in verbis Chriſti. nam quidam dicunt demonſtrari id quod antea fuit, & tũc ſequitur, quòd panis materialis eſt corpus Chriſti. Alij dicunt demonſtrari corpus, & tum valet propoſitio, corpus meum eſt corpus meum. Alij dicunt demonſtrari, nec panem, nec corpus, ſed indiuiduum vagum, & indiuiduum in genere, vel neſcio quam mathematicam quidditatem. Vide in quæ proruant, & quibus anguſtiis tenentur, dum hanc monſtroſam præſentiam fingunt.*

RESPONDET CATHOLICVS.

HIc dum arguit aliorũ ignorantiam, prodit planè ſuã, qui neſcit hanc conſecutionis vim ſi obtineret, ad omnem ſcripturæ in eccleſiæ ſcientiam infirmandam pertinere: quæ ſcriptura maxima varietate etiam à catholicis ad illuſtrandam veritatem ſit interpretata, & ex iiſdem verbis, alij hunc, alij illum ſenſum eruunt qui non abhorreat à ſcopo veritatis, in quem ſumma conſpiratione colliniañt omnes, de quibus quum ſint paſsim obuia, non erit neceſſe exẽpla proferre. Quod ſi Ethnicus ſic obiiciat Chriſtianis: Neſcitis prorſus ſcripturas veſtras, quoniam quidam quos dicitis hæreticos contendunt Chriſtum in cœna dediſſe panem pro figura corporis, quum tamen diceret, Hoc eſt corpus meum. Quidam verò alij qui eſtis catholici affirmatis Chriſtum quod ipſa verba ſonant, dediſſe verum corpus. An videbitur Ethnicus hac diſtributiõe quę eſt veriſsima, confir-

confirmaſſe quod intendebat ſcripturas neſcire Chriſtianos? Et aliquorũ peruerſa ignorãtia pertinebit ad vniuerſos? Atque hæc eò dico vt oſtendam ineptiã confirmationis huius,quæ ex particularibus fit, quum alioqui inter eos quos hic argutator dicit aliter atq; aliter demonſtrationem interpretari, ſit ſummus conſenſus in veritatem. Nunc oſtendam huius calumniatoris ignorantiam ſummam, qui quid dicant iſti quos neſcire dicit,prorſus nõ intelligit. Nam ex interpretatione eorum qui dicunt demonſtrari quod antè fuit, non ſequitur neceſſariò panem eſſe corpus, ſed ex pane qui antè fuit iam factum corpus,conuerſione videlicet, quod non ſecundum naturæ modùm tanquam ex materia fiat in aliud mutata, ſed mirabili modo quem operatur ſua virtute deus, queadmodum Cyprianus ſcribit: Panis omnipotentia verbi factus eſt caro, quia ſecundum hanc interpretationem vocauit deus quod non erat vt eſſet. Vnde ſequitur ex eo quod fuit panis, iam factum eſſe corpus, quemadmodum Euangeliſta ſcribit guſtaſſe Architriclinum aquam vinum factũ. Illi verò qui demonſtrari dicũt corpus, aliis verbis idẽ dicunt quod tertij,ſed craſsiùs. Iſti enim ſubtiliori rerum diſtinctione demonſtrari dicunt indiuiduum vagum, videlicet indiuiduum in genere notantes, vim demonſtrationis propriam & quatenus indicat circunſcribunt.Demonſtratio enim (Hoc) integram rei naturam nõ penetrat,ſed quatenus ibi indiuiduum ſit,illud vnum notat, nec tamen aliquas illius indiuidui notas exprimit,quibus mens noſtra à vagabunda de re cogitatione ad certos cognitionis terminos reducatur:ideòque demonſtrat pronomen (Hoc) indiuiduum quidem, vt dixi, ſed vagum illud non rei proprietati affixum, tantum in genere enunciatiuum, hoc eſt, nihil aliud quàm indiuiduum,quod animi noſtri cõceptione generalius ipſo indiuiduo integro eſt, quod eſt quaſi dicas indiuiduum indiuidui. Itaque (Hoc) à grammaticis pronomen dicitur,quaſi nominis vice vſurpatum, ſed minus quiddam à nomine indicans, quoniam nomen quod quidem ſit propriũ & rem verè afficiat, rei ipſius naturam cum ſpeciali inſigni refert, & efficit indiuiduum inſignitum, quum pronomen nihil aliud indicet quàm indiuiduum illud vagum & in genere. Et ideo dicente te,Hoc meum eſt,& cõgruè quærat aliquis quidnam hoc ſit,(ſi neſciat)quoniam non naturã demonſtraſti,ſed indiuiduum in genere,

Cyprianus de cœna domini.

Ioan.2.

& rurſum fieri poteſt vt huic quæſtioni rectè reſpondeas neſcio, ſi neſcias, quia de re cuius naturam ignoras potes demonſtrare indiuiduum vagum & in genere, quoniam licet naturam ignores certè ſcis eſſe vnum & indiuiduum, vt illud iudices demonſtratione (hoc,) & quum hæc annotaueris lector, animaduertes locutionem quã ſermo familiaris & quotidianus recipit dum dicimus, Hoc eſt vinũ, Hoc eſt mel, non nugatoriam eſſe, quaſi diceretur, Hoc vinũ eſt vinum, hoc mel eſt mel, ſed conuenienter dici, vbi ſubiecto quod fit ex demonſtratione, quoniam explicatione egeat adiungitur, tanquam illuſtrius prædicatum ex ipſo nomine rei explicandæ, quod indiuiduo in genere & vago notam addat qua cognoſcatur. Vt enim fatua & nugatoria eſt connexio, vinum eſt vinum: vel, mel eſt mel: ita elegans eſt illa & vſitata, Hoc eſt vinum, Hoc eſt mel: quia creſcit propoſitio, & ſubiectum continet indiuiduum vagum per demõſtrationem pronominis (Hoc) prædicatum naturam rei ſubiungit adiectione nominis. Vnde conſtat (vt ad id quod agitur accedam) iſtos ſecundos & tertios quos tanquam diſſentientes notat per inſcitiam hic argutator, ſenſu reuera concordare quod vtrique corpus demonſtrari intelligant. Sed ſecundi craſsius animi ſui ſenſa in apertum proferunt, tertij ſubtiliùs & minutiùs rem expendẽtes, quod in corpore demonſtratur propriè explicant, vbi natura corporis demonſtratione non indicatur, ſed quatenus ſit indiuiduum eatenus porrigitur demonſtrationis vis. Vnde citra nugationem conſtat propoſitio, Hoc eſt corpus meum, quum corpus eſt corpus, ſit fatuum & inſulſum, & ideo doctis auribus abſonum & nugatorium. Quæ quum hic argutator nõ intelligat, nihil aliud quàm deridet quod non aſſequitur, & tandem exit in maledicum, vt præſentiam Christi in ſacramẽto lingua petulanti & blaſphema dicat eſſe monſtroſam, qui ſi monſtrum ſentit quicquid legibus naturæ nõ reſpondeat, quatenus carnalis & animalis eſt ſe digna loquitur, ſed opus dei piis non dicitur monſtroſum: ſin verbo illo aliquid horroris contra naturam notari vellet, adeò non eſt monſtroſa illa in myſterio præſentia, vt non ſit dubitandum, ſiquidem illam deus detegere vellet, & ab arcano myſterio in manifeſtum producere, lætiſſima ſit fidelibus & iucundiſsima futura, vtpote cui ſecundũ Chryſoſtomũ aſsiſtunt angeli, & venerabundi, vt ille ſcribit, & lætabũdi.

Chryſoſto. de ſacerdotio lib. 6.

Si-

OBIICITVR 16.

SI MANDVCARE CORPVS CHRISTI EST *figurata locutio, vt eſt iuxta Auguſtinum, ergo etiam, Accipite, manducate, Hoc eſt corpus meum, eſt figurata locutio.*

RESPONDET CATHOLICVS.

MAnducare corpus Chriſti carnalibus & infidelibus, qui non ſecundum ſpiritum iudicant, figurata eſt locutio: quæ eadem propria eſt fidelibus, vt in ſacramẽto manducetur ſecundum inſtitutionem Chriſti, qui (vt Cyrillus ait) modum manducationis ſuis aperiẽs dixit quum daret: Accipite & manducate, propriè exigens corporis officium, non quidem vt in corpus Chriſti ſimiliter atque in reliquos cibos comminuendos ageret manducando, ſed vt ab illo in manducatione ſanctificaretur, & anima de deo ſaginetur, ſiquidem fuerit digna manducatio. Tum autem & illud dicendum eſt: verba illa (manducare corpus Chriſti) quoniam multa nobis myſteria & arcana exhibent, verba nimirum quæ Chriſtus ſpiritum eſſe & vitam pronunciauit, quatenus quidem ea non omnes ſtatim percipiunt, figuratam eſſe locutionem Auguſtinus rectè dicit, vt ne quis fidelium vna ſacramenti perceptione ſe defungi putet. Significat enim mãducare, credere, ſignificat Chriſto compati: quod etiam ipſa ſacramenti perceptio & totum hoc Euchariſtiæ myſterium ſignificat, vt Bernardus ait. Significat præterea Chriſto incorporari, & in eo manere, atque vt Baſilius ait, omnem Chriſti vitam imitari, quæ iſta tam multa propriam illam manducandi actionem ſuo modo in ſacramento ſuſcipiendo peragendam non tollunt: nam & de illa etiam ſæpius interpretatur Auguſtinus, adeò nihil prohibet eãdem locutionem ſimul & figuratam eſſe, & propriam.

Cyrillus in Ioan. lib. 4 cap. 14.

Bernar. in Pſal. Qui habitat. ſerm. 3.

Baſilius in Epiſt. 141.

Aug. cõtra Creſconiũ. lib. 4. cap. 26. & contra aduerſariũ legis. lib. 1. c. 24. et epi. 106

OBIICITVR 17.

QVVM CHRISTVS DIXIT, HOC EST CORPVS *meum, dixit non ad panem & vinum, ſed ad corpus ſedens in cœna. Hinc apparet per illa verba non eſſe conuerſionem panis.*

RESPONDET CATHOLICVS.

Hoc argumentum & ſtultum eſt & infame, vtpote à quo authores eo nomine exploſi & irriſi dicebantur Germanis Toutiſtæ, quòd tam inſanè abuterentur ſenſu illius demonſtrationis. Sed quemadmodum Paulus ſtultam Corinthiorum ſuperſtitionem dum pro mortuis baptizarentur, in argumentum produxit creditæ reſurrectionis: Sic & iſtorum inepta demonſtrationis accommodatio illud argumenti habet, vidiſſe illos verba illa Chriſti, Hoc eſt corpus meum, propriam ſignificationem exigere, vt de vero corpore non de figura intelligerentur: & tamen ne veram corporis in myſterio præſentiam confiterentur, in hunc tam fatuum & bliteum errorem prolapſi ſunt, vt à myſterio ad corpus viſibile Chriſti verbum corporis detorquerēt, quod nec cum præcedentibus cohæret, atque ſic intellectum & eo relatum à communi ſenſu eſt alienum, vt quiſquam intuentibus eū aliis veluti oſtentans dicat, hoc eſt corpus meum, quaſi illi dubitarent num eſſet alterius. Et quemadmodum illud pronomen (meū) de corpore viſibili non aptè prædicetur, ita ad explicandum myſterium magnam habet emphaſim, quò magis corporis dati veritas intelligatur.

OBIICITVR 18.

IN SACRAMENTO EST PANIS MATErialis: *Nā Chriſtus accepit panē, fregit panē, dedit panē diſcipulis. Et Paulus quinquies meminit panis. Hæc quoniam clara ſunt & aperta, debent ſimpliciter accipi: & ideo ſi Angelus de cœlo euangelizauerit ſecùs, eſto Anathema.*

RESPONDET CATHOLICVS.

ADhibetur ſacramēto cōficiendo panis materialis, quē Chriſtus in ſacras manus accipiens vocauit quod non erat vt eſſet, cuius operationis ſi nullus eſſet effectus, iam verum ſit dediſſe quod acceperat panem. Sed ſi quod dixit effecit, dicens, Hoc eſt corpus meum, non panem quem acceperat, ſed corpus quod effecerat, dediſſe dicendū eſt, ne nihil egiſſe videretur. Meminiſſe panis Paulo neceſſe fuit tā-

quam

quam materiæ adhibitæ, vnde myſterium conficeretur, deinde vt tectiùs de tanto myſterio loqueretur, vtitur aliquando appellatione veteri, ſed de ſubſtantia myſterij agitur non appellatione, quę appellatio quatenus in panis nomine poſt cōſecrationē maneat, prę teritū reſpicit, vt quū cæcos videre & claudos ambulare Ieſu ſanante Euangeliſta narrat. *Matth.11* Breuiter accepit Chriſtus panem, benedixit panē, fregit deinde & dedit quod ex pane benedicendo confecerat, quod illud quale quid eſſet extulit iis verbis, Hoc eſt corpus meū: quibus verbis an verum prædicauerit ipſa veritas qui addubitauerit, Anathema ſit: nam vt Epiphanius dicit, ab omni excidit gratia & ſalute. *Epiphani° in Ancorato.*

OBIICITVR 19.

CHRISTVS ACCEPIT PANEM, BE*nedixit panem, fregit panem, dedit panem: illa quatuor verba non regunt niſi vnum accuſatiuum, panem. Igitur ſicut verus eſt dum accipitur & benedicitur, non minus verus eſt panis dum frangitur & datur. Vnde ſequitur Chriſtum dediſſe panem, alioqui dixiſſet Euangeliſta Chriſtum fregiſſe corpus, dediſſe corpus.*

RESPONDET CATHOLICVS.

SI grammaticam conſulimus, omnis accuſatiuus actionem in ſe recipit verbi cui ſubiicitur, & ideo ex accuſatiuo fit nominatiuus eiuſdem verbi paſsiuo congruens. Et vt à Chriſti verbis non recedamus, Chriſtus accipiebat panem, quod eſt mutato verbo, panis accipiebatur à Chriſto, & panem quem accepit Chriſtus, poſt acceptionē dicimus panem acceptum, tanquam ipſa actione affectum. Vnde poſt verbum benedixit vt plenus accuſatiuus ſit, oportebit repetere panem acceptum, & poſt verbum fregit, panem acceptum benedictū, & poſt verbum dedit, panem acceptum benedictum fractum. Atque hæc dico vt oſtendam non vnum eſſe accuſatiuū, etiam ſi verbis iſtis præter ſimplicem ſignificationem nihil ineſſet altioris myſterij. Et illud omnino obſeruandum, vt ſecundum modum actionis alicuius verbi præcedentis aptetur in vltimo verbo accuſatiuus, adeò ſi quod verbum præceſſerat quod ſubſtantiæ mutationem deſignet, in vltimo accuſatiuo continebitur. Verbi gratia: Accepit quis vinum &

mel, miſcuit porrò & dedit bibere. Si quæratur quid dedit bibere, non repetam pro accuſatiuo vinum & mel, quæ (vt ait Iuriſconſultus) propter mixtionē in ſua ſubſtantia non durant, Sed aliam conſtituunt ſpeciem, videlicet mulſum: itaque actio verbi (miſcuit) nō eſt diſsimulanda in vltimo accuſatiuo, nec quia dico, accepit vinum & mel, deinde miſcuit vinum & mel, non dicam tamen dediſſe bibere vinum & mel, ſed accuſatiuus verbi dare, erit mulſum, ad exprimendam actionem verbi (miſcuit) præcedentis, quæ ex communi ſenſu & regulis grammatices non poteſt ſileri. Quare vt ad verba Chriſti redeam, quoniam credimus Chriſtum ita benedixiſſe panem quem in manus acceperat, vt verè efficeret quod verbis profeſſus eſt, dicens: Hoc eſt corpus meum, cuius verbis magis credit fidelis de effecta vera præſentia corporis & mutatione panis, quàm ſenſibus renuntiantibus de confecto per mixtionem mulſo: accuſatiuus verbi (dedit) ex ore Chriſti non erat panem, quem acceperat, ſed corpus quod præſens eſſe confecerat, & quomodo Theophilactus interpretatur dixiſſe Chriſtum, Hoc quod ſumitis eſt corpus meum, vt vnam corporis ſubſtantiam (quod tranſubſtãtiatio exprimit) dediſſe intelligatur. Quod ſi quis hîc obgannierit: ergo conſecrauit Chriſtus benedicendo, & tunc ſequitur fregiſſe corpus: reſpondeo, fregit quidem in myſterio, ſed expedita eſt fractio inuiſibili ſigno, & dedit demum quod dare promiſerat, quódque egit vt daret, corpus ſuum: atque huc ſpectaſſe benedictionē verbis ſuis operatoriis exponit, dicens, Hoc eſt corpus meum. At replicabitur: Illa verba tanquam poſtea dicta narrat Euangeliſta, & præceſsiſſe illa, Accipite & manducate, quaſi verò rei geſtæ veritas ex ordine narrationis ſit omnino æſtimanda, ſecundum quē ne corporis quidem figuram iuſſerit manducari Chriſtus. Nam narratur dixiſſe eum, Accipite & manducate, nondum explicato quid eſſent manducaturi. Sed iſti in re ſeria nihil aliud quàm nugantur, ad quem modum ſi quis in ſermone quotidiano cauilletur, non conſiſteret.

Theophilactus ī Mar c 14.

OBIICITVR 20.

HOC POCVLVM EST NOVVM TE- *ſtamentum in meo ſanguine: ſed hîc eſt tropus, ergò in aliis verbis: Hoc eſt corpus meum.*

RESPONDET CATHOLICVS.

HIC tropus quoniam apud alios Euangeliſtas propria locutione explicatur, cedit ſenſui ſecundum literam, quæ in Matthæo ſic habet: Hic eſt ſanguis. Quod autem ad illa Chriſti verba attinet, Hoc eſt corpus meum, ſua forma loquẽdi tropum reiiciunt, nedum admittunt, quum ſi ſermonem noſtrum familiarem quem ſenſus communis peperit conſulamus, illud (Hoc) in ſubiecto poſitum quoniam nullam alicuius naturæ propriam notam indicat, ſed entis ſingulare quid & vnum, vel in ſubſtantia vel in accidenti eius quod demonſtratur in prædicato, vnde quid ipſum (Hoc) indicaret in ſubiecto colligẽdum eſt: exigit in prædicato ſubiici quod ipſum explicet atque aperiat, quo loco qui tropum ſubdit, tenebras addit vt nihil intelligatur. Adeò quum audimus (Hoc) ſuſpenſo animo explicationẽ expectamus quò pertineat, & ſi quis dicat, Hoc eſt panis, intelligimus ex prædicato fuiſſe in ſubiecto demõſtratam ſubſtantiam: ſin ita dicat, Hoc eſt dulce, demonſtrauit in ſubiecto ens in qualitate, quum ſubſtantiam forſan ignoraret. Si quis verò de ſtatua dicat, Hoc eſt homo, ſenſus communis intelligit illum non demonſtraſſe ſubſtantiam hominis aut ſtatuæ, ſed quod eſt accidens in homine, cum eo quod eſt in ſtatua accidens, comparaſſe ſimilitudine: ac ſi dixiſſet, figura huius ſtatuæ eſt figura hominis, quod & in omnibus his locutionibus obtinet, vbi non ſubſtantias rerum, ſed qualitates explicamus, quando eorum quæ in prædicato dicuntur ſimilitudo aliqua relucet in iis quæ hoc modo loquendi quaſi conferuntur. Qui de pictura loquens dicit, Hic eſt rex, accidens regis demõſtrauit in accidenti picturæ, cuius ſimilitudo quædam in pictura relucet oculis, nec quicquam ſit præterea ſimile regis. Et illud mecum conſidera quod dico demonſtrari prædicatum, vt illud aliquatenus noſcas in hoc quod ſubiicitur oculis, & vna etiam eatenus illud quod ſub aſpectum ponitur, atque ideo eatenus dico, quia de ſtatua loquens & dicens, Hoc eſt homo, neſciat fortaſſe interim lapis ſit an lignum, vel alterius materiæ ſtatua, ſed videt eſſe in ſtatua figuram. In quibus locutionibus euicit ipſa loquendi conſuetudine ſenſus communis non eſſe in iis formulis tropum, ſed ipſorum accidentium collationem, quum nemo ſit tam ſtupidus vt

altero de ſtatua propoſita dicente, Hoc eſt rex, in eo contenderit nõ eſſe quia ex lapide ſit, quum rex ſit carneus, Sed tantum ſi fortè ma lè expreſsis lineamentis regis effigiem neget referre. Quòd ſi de lapide rudi diceret quiſpiam, Hoc eſt rex, lapide opinor illi diminueret caput, qui regium nomen ſanctum haberet, educatus in regno, nec expectaret ænigmatis explicationem. Quum verò Chriſtus acciperet in manus panem, non aliquid pictum, aut ſculptum accepit in quo corporis ſui effigiem demonſtraret, vt illud hoc in corporis ſui accidente explicaret. Nam vt Epiphanius ait, nihil eſt ſimile corporis in pane, non effigies, non lineamẽta membrorum. nam eſt, inquit, rotundæ figuræ. Hæc quum ita ſint, apparet illis verbis, Hoc eſt corpus, ſubſtantiam ſignificari corporis, nec de pane cui nihil erat ſimile, quicquam intelligi, quando corpus de ſubſtantia ſua non aliena prædicetur. Et quæ verba ab alterius ore eſſent propter rerũ magnitudinem vel ridicula vel ænigmatica, ſunt ex Chriſti ore qui omnia poteſt ſuſpicienda: & quoniam nec illudere nobis vult, nec fallere obſcuritate, eo ſenſu proprio & aperto intelligenda quæ tanta maieſtate & authoritate digna videantur: & perinde habeantur ac ſi dixiſſet, Quod vos ex ſenſuum indicio æſtimaretis panẽ quem in manus accepi, effeci ſecreta poteſtate vt ſit corpus meum, & ideo ne fidite ſenſibus, ſed verbo meo qui dico vobis, Hoc eſt corpus meum. Quòd ſi Chriſtus de figura ſola ſui corporis danda ſenſiſſet, vel dixiſſet, Hic panis eſt corpus, vt in verbo, eſt, intelligeremus tropum, vel apertè dixiſſet, Hoc eſt figura corporis mei, quod nõ dixiſſe Chriſtum Theophilactus notauit: & licet Tertullianus quaſi cauſæ ſubſeruiens id dicere voluit, addidit tamen Chriſtum feciſſe panem corpus ſuum, ne quid illa interpretatione officeret veritati, ſecundum quam colligi poteſt viſibilem ſpeciem elementi pro figura eſſe, quum verè ſimul adſit ipſa ſubſtãtia corporis, propter vim horum verborum, Hoc eſt corpus, quæ tropum reiiciunt, niſi violenter adhibeamus, vt ſacramentum noſtro ingenio cõfictum, non verbi omnipotentia confectum habeamus.

Epiphani' in Ancorato.

Theophi. in Ioan. 6.

Si Chriſtus

OBIICITVR 21.

SI CHRISTVS ESSET CORPORALITER *in ſacramento, pateretur quotidie, & ſanguis eius funderetur. Nă ſcriptura dicit, Hoc eſt corpus meum quod pro vobis traditur, Hic eſt ſanguis meus qui pro vobis effunditur. Sed corpus eius non quotidie patitur, nec ſanguis funditur: ergo Chriſtus non eſt corporaliter in ſacramento.*

RESPONDET CATHOLICVS.

SI Chriſtus in ſuprema cœna quă viſibiliter præſens celebrauit cum ſuis, nihil eſt paſſus, in qua tamen corpus & ſanguinem verè dedit in myſterio, eadem elocutus verba quæ nos proferimus de corporis traditione & fuſione ſanguinis: quæ tandem ratio eſſet vt quũ eadem à nobis cœna quaſi repetita celebretur, aliud nunc fieret quàm tunc eſt factũ, & eorundem verborum tanta ſit hodie vis, vt paſsionem verè præſentem exigant, quæ in prima cœna illis ipſis verbis prolatis non erat? Chriſtus illis verbis traditur & funditur, veritatem rei gerendæ expreſsit, nos rei geſtæ agnoſcimus veritatem, à forma verborũ Chriſti non recedẽtes, quæ ſumma ſemper veritate nituntur. Quăta bone deus ſe prodit iſtorum ignorantia, qui non vident ſi verba hæc (traditur & funditur) ita vrgeantur, probaremus paſsionem Chriſti vt minimum geminam, vnam à Iudæis in cruce, alteram ab ipſo Chriſto in cœna. Nam ſiue dedit verè corpus vt rectè credunt Catholici, ſiue ſolam figuram vt iſti figuratores volunt, de ſanguine certè dixit funditur, quod in corpore naturali nõ fit ſine paſsione, & mortis adeò ſi à corpore ſeparetur quod verba ſonant.

OBIICITVR 22.

SI VERBA, TRADITVR ET FVNDITVR, *accipiantur à nobis vt ſonant dum ea proferimus in conſecratione, tum corpus Chriſti ſignificabitur modò tradi in crucem, & ſanguis eius modò effundi, aut mox effundendus. Quòd ſi volunt conuerti hæc in præteritum, vt intelligamus corpus traditum & ſanguinem effuſum, id eſſet tropicè agere, quando tempus pro tempore accipitur, quod in nobis non ferunt.*

RESPONDET CATHOLICVS.

VErba in oratione & ſermone familiari nõ ſemper actionis aut paſsionis tempus notant, ſed certam illius actionis paſsioníſve veritatem, vel præteritam vel futuram, ſed tamen indiſcreto tempore maximè quum in præſenti enunciatur. Vnde quum Ioannes de ſe diceret, Ego baptizo in aqua, non ſignificabat ſe illo ipſo tẽpore baptizare, ſed de actione quę præterierat & quam eſſet repetiturus, præſentis temporis verbo elocutus eſt, quaſi id iam faceret, quæ propria eſt locutio exprimentis ſine tempore actionẽ. Vnde quum Paulus ad Romanos ſcribẽs ſic dicat, Qui prædicas non furandum furaris, non ſignificat illos ſimul eodem momento prædicare & furari, ſed vtrunque agere ſuo tempore. Et Chriſtus vt futuræ ſuæ præſentiæ certitudinem ſignificaret, Ego vobiſcum ſum, inquit, vſque ad conſummationem ſeculi: non dixit ero, nec tropo eſt vſus, ſed vim expreſsit quotidiani ſermonis, & ipſa grammatica tradit inflecti præterita & futura paſsiua præſentis temporis ſubſtantiuo verbo, vnde perpeſſus ſum, & paſſurus ſum dicitur, & in ſermone familiari nihil frequentius quàm vt rerum vel præteritarum vel futurarum certitudinem & ſecuritatẽ exprimentes, illam verbo præſentis tẽporis efferamus. Chriſtus ergo rei certò gerendæ iis verbis, funditur & traditur, veritatem expreſsit, quam nos iiſdem verbis certò geſtam agnoſcimus, vt nullo hîc tropo ſit opus ad ſermonis explicationem, quam ipſa conſuetudo loquendi fecit propriam.

Ioan. 1.

Roma. 2.

Mat. 28.

OBIICITVR 23.

HIC ETIAM HABEMVS CORPVS CHRIſti *hactenus paſſum, non quòd nunc tradatur in crucem, aut eius ſanguis nunc effundatur. At ſi vellent iſti ſermones Chriſti rigidè interpretari, quum inquit, Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis traditur, oporteret eos dicere panem fuiſſe crucifigẽdum, aut ſaltem Chriſtum velatum accidentibus in ſacramẽto. Nam Chriſtus oſtendens id quod habebat in manibus, illud dicebat pro eis tradi & fundi, quod ſi dicant id fuiſſe corpus & ſanguinem, ſed non eodem modo aut ea forma, iam quærunt interpretationes & ſuffugia, & non ſimpliciter propoſitionem accipiunt.*

RESPONDET. CATHOLICVS.

RIgida interpretatio de qua hîc frigidè ſine ſenſu loquitur, ſtulta prorſus & inſana foret, quando verbum, traditur, de corpore Chriſti dicitur non de pane, neque rurſus de pane corpus dicitur, ſed de indiuiduo illo vno, cuius naturam demonſtratio (Hoc) non explicat quid ſit, ſed eſt nuda modò indicatio vnius, quod quale quid ſit prædicatio aperit. Illud verò ſtultius quod modum & formam ita annectat ſubſtantiæ corporis, vt quod de corporis ſubſtantia dicitur, de modo & forma vna intelligatur. An non credimus eundem Chriſtum natũ ex virgine & in cruce paſſum? neque tamen iiſdem modo & forma natus eſt quibus paſſus eſt. Puer videlicet natus eſt, infans, ſtaturæ modicæ, creuit poſtea & ętate auctus, in alio modo corporis pilis iam veſtiti, & capite & mente pro decoro, qui recens iam nato non aderant, forma denique virili & habitu non pueri ſed hominis paſſus eſt. Et ex iis corporis modo & forma variatis dicemus ſcilicet non id corpus paſſum quod natũ eſt? neque vera erit vox angeli de iam cõcepto in vtero & adhuc latẽti, quod is ſaluum faceret populum ſuum à peccatis eorum, quia vterum egreſſus, & in terra viſibilis non latenter quomodo erat in vtero, ſed viſibiliter in cruce perpeſſus eſſet? Quin & illud quæro, num de Chriſto transfigurato verum erat illum ipſum moriturum, cùm tamen illis modo & forma eſſet immortalis? Quòd ſi modus & forma exiſtẽtiæ tantum habeant momenti, cur graue exemplũ affert Paulus, in quo reſurrectionem noſtrã adumbret, vt idem videatur creſcere quod ſeminatur, quum eodem modo & forma non creſcat quo ſeminatum eſt? Ergo ipſa intelligẽdi ſimplicitas à nobis exigit, vt ſuum cuique functioni modũ relinquamus, nec à modo & forma quæ diuerſam cauſam habẽt, ſubſtantiæ varietatẽ inducamus, vt non idem ſit corpus ſub ſpecie panis inuiſibiliter datũ, quo in forma viſibili in cruce paſſum eſt, quaſi ſubſtãtia eadẽ diuerſos non admittat modos, quod affirmare ſit inſanũ.

Mat. 1.

1. Cor. 15.

OBIICITVR 24.

BIBITE EX HOC OMNES, ET BIBERVNT *ex eo omnes, quæro quid iuſſit Chriſtus diſcipulos bibere? non ſanguinẽ, nã verba hæc ſunt ante cõſecrationẽ: ergo non poteſt eſſe aliud quã vinũ.*

RESPONDET CATHOLICVS.

SI quid roboris haberet hæc collectio quæ ex ordine ſumitur narrationis:non ſolùm adimeret eccleſiæ veritatem præſentiæ,ſed illis ipſis figuratoribus veritatis aduerſariis ſuam figuram. Quomodo enim id vel vt figura demonſtretur indicatione præſenti quod ſit ipſo vſu in bibendo conſumptum? Imò ad huius argumenti rationem de vino epoto dixiſſet potius Christus ,nō (hoc) ſed (illud,)tū (fuit) adderet non (eſt,)figuram corporis ſi ſenſiſſet vt illi volunt, quum eſſe quicquam quod non iam ſit,verum eſſe non poteſt.Itaq;

Ioan. 2. ſacratiſsima virgo admonuit Chriſtum in nuptiis quum omne vinum epotum eſſet,iis verbis:vinū,inquit,non habent. & tamen antea habuiſſe conſtat ex verbis Architriclini, quum præfert vinum

Mar. 14. ex aqua factum priori.Quin verba Chriſti apud Marcum indicant de poculo aliquid præſens in illo (τοῦτο) nō quod iam abierat in præteritum trāſmiſſum per guttura, & quod hic ſine ratione ratiocinator vult,in viſcera traiectū. Apud Matthæū autem vbi eadem narratur hiſtoria, verba Chriſti de poculo coniunctione cauſali mandato bibendi annectuntur, τοῦτο γὰρ inquit Chriſtus, quod eſt quaſi diceret,ideo dico bibite,quia hoc eſt &c.Quod ſi intelligeremus propter ſuccinctam apud Marcum rei geſtæ narrationem,apoſtolos omnes ante verba ipſa cōſecrationis prolata bibiſſe: vide quæſo quot abſurditates,vbi omnia ὀυγχωρῶς haud dubiè agebantur. Primum quàm inconſiderata properatio bibentium, non expectare cauſam ab eius ore qui imperat, quam cōtinentia ſermonis pergebat ſubiicere! Deinde duodecim fuiſſe apoſtolos conſtat, quos omnes ſi ante verba illa conſecrationis prolata obſtinatè affirmes bibiſſe, quàm incredibili celeritate vſos dicas vt Chriſtum ex ore non duodecim verba conſecrationis proferentem, duodecim illi in ora ſua ſinguli vinum è calice haurientes anteuerterent! Hoc genus argumenti in prophanis ridiculum, ad impugnationem verò tanti myſterij prolatum grauiori nota cēſeatur.Ne in iis nugis longiùs immorer,quod tanta cum ſimplicitate apud Euangeliſtas narratur, ex conſonantia intellectus qui verbis collatis ſubſit, explicandum eſt piè,nō ex ordine verborum diſtorquēdū ad calumniam. Breuiter in hoc narrationis

Mat. 26.

rationis ordine apud Marcum notauit eruditorum pietas ὕστερον πρότερον, figuram in narrationibus frequentiſſimam. Quare quod in Marco narratur bibiſſe omnes, verũ eſt: Sed eo ordine rei geſtę, quæ cum reliquis circunſtantiis conſentiat, vt quæ mandato bibendi connexa eſſent, intelligantur ſuo loco prolata fuiſſe.

OBIICITVR 25.

COMEDERE ET BIBERE SAEPE IN *ſcripturis accipiuntur ſpiritualiter pro Credere, Vt in hoc loco quũ Chriſtus iubet comedere & bibere, intelligit nos debere credere, & conſiderare, & mente reuoluere, quòd Chriſtus mortuus eſt pro nobis, Vt incorporet nos ſuo myſtico corpori.*

RESPONDET CATHOLICVS.

HOc argumenti genus à ſępe ad ſemper, non modò ſępe ſed ſemper eſt inſanum, quo morbi genere laborant qui hoc ſacramentum impetunt, dum eiuſmodi nobis edunt argumenta. De re autem argumenti ita dicendum: Euchariſtiæ ſacramentum etſi fidem manducantium exigat vt dignè ſumatur, tum autem corpus Chriſti adeſſe, quamuis ſola percipiatur, id eſt, intelligatur fide: non ſola tamen fide, ſed etiam corporis officio accedente ſumitur, vt ore (ſecundum Leonẽ) percipiatur quod fide creditur, præſertim quum id Chriſtus exigeret dicens, Accipite, manducate. Nihil quidem ſine fide rectè fit, ſed non fiunt ſola fide rectè omnia.

Leo ſer. 6. de ieiunio ſeptimi mẽſis.

OBIICITVR 26.

CHRISTVS DIXIT, DIVIDITE INTER VOS. *Sed ſanguis Chriſti non diuiditur in ſacramento, & Verba etiam dicebantur ante conſecrationem: ergo iuſſit eos Vinum diuidere.*

RESPONDET CATHOLICVS.

LOcus ex Luca profertur ambiguus, vt quod ipſum incertum eſt, certũ ſtatuat, quũ dubia certis firmentur, non contrà. Vt liberè dicam quod ſentio: Hic argutator nimium largiter opinor diuiſerat vinũ quum hoc cõficeret argumentum. Nam ſi cum illis ſentit hic argutator qui arbitrantur Lu-

cam quòd fuſiùs narret hiſtoriã quàm cæteri,etiam moris illius ſolennis meminiſſe, ſecundum quem in ingreſſu omnis cõuiuij ſolebat fieri prælibatio,atque ideo illud poculum ad Euchariſtiam non pertinere: quid ergo argumẽtatur extra cauſam? Dixerit ſanè Chriſtus, Diuidite de vino non conſecrato,quid hoc ad Euchariſtiam? Quòd ſi illum locum Lucæ,quomodo Euthymius & Auguſtinus intelligunt, accipiat argutator, vt vnum poculum ſit & quod ante cœnam & poſt cœnam porrigeretur, vel præoccupatione narrantis,vel quia acceptum in ingreſſu cœnæ poculum in finem reponeretur: vtcunque horum ſit, demiror quî veniat huic argutatori in mentem ab hoc verbo, diuidere, potius quàm ab illo (bibere) ducere argumentum.Quum enim Chriſtus diceret, Bibite ex eo omnes, ánnon diuidi poculum iuſsit ne,vnus ſemel exhauriat vniuerſum,quominus omnes biberent? Ergo ne vereamur dicere diuidi Chriſtũ in myſterio ſine diuiſione,dum ſingulis integer diſtribuitur,manducari item ſine conſumptione, quod eſt magnum in Euchariſtia myſterium,nulla noſtra ratione explicabile.

OBIICITVR 27.

CHRISTVS DIXIT, NON BIBAM AMO- *do ex hoc genimine vitis,& etiã poſt conſecrationem. Sed ſanguis Chriſti non eſt fructus vitis,nec accidentia ſola vini,ſed ipſa vini ſubſtãtia.*

RESPONDET CATHOLICVS.

HAEC verba Chriſti,Non bibam amodo ex hoc genimine vitis, myſtica ſũnt, nec vno ſenſu à catholicis intellecta,ſed ſemper pio & veritati catholicæ cõſentaneo. *Orig. in Leuit. Ho. 7.* Origines enim (vt ab eo ordiar) exponit genimẽ vitis, id eſt vinũ,quod gaudium animæ ſignificare dicit,& lætitiã mentis,quod bibet nobiſcũ in cœlo. *Hilarius in Mat. ca. 30.* Hilarius eodem modo intelligit fructũ vitis, quem Chriſtus pollicetur ſecum bibituros ſanctos in regno gloriæ. *Nazianze. in Paſcha.* Gregorius Nazianzenus ſic interpretatur vt nouum id videatur ſignificare eam doctrinã quam à Chriſto per viſionẽ docebimur. nã hoc eſt,inquit,Chriſto bibere,docere,nobis verò diſcere,& nouum dici vult pro ratione tẽporis quo cognoſcitur. *Chryſoſt. in Mat. Hom. 83.* Chryſoſtomus verò vinũ quo Chriſtum vſum dicit in nuda myſterij menſa poſt reſurrectio-

rectionē,& ex genimine vitis, dicit quæ vinū non aquam producit. Vnde ex eo loco extinguatur Aquariorū hæreſis,qui aquam ſolam myſterio conficiendo adhibebant. Hieronymus intelligit ſanguinē Chriſti vitis veræ,quem Chriſtus nobiſcum bibit in regno eccleſię. Auguſtinus horū verborum meminit de eccleſiaſticis dogmatibus, ſic ſcribens:In Euchariſtia non debet pura aqua offerri, vt quidam ſobrietatis falluntur imagine, ſed vinū cum aqua mixtum: quia & vinum fuit in redemptionis myſterio quū dixit, Non bibam amodo de hoc genimine vitis,& aqua mixtū, nō quod poſt cœnā dabatur, ſed quod de latere eius lancea perfoſſo aqua cum ſanguine expreſſa vinū de vera eius carnis vite cū aqua expreſſum oſtenditur. Eucherius ſic ſcribit:Regnū Dei eccleſia eſt,in quo quotidie bibit ſanguinem ſuum Chriſtus per ſanctos ſuos,tanquā caput in membris ſuis. Euthymius in horū verborū intellectu adſtipulatur Nazianzeno. Theophilactus ſic ſcribit,quòd Chriſtus ſumpto poculo renunciat corporali potioni,& cætera ferè cum Chryſoſtomo cōſentit. Quin & illud conſiderādum, ſi Chriſtus hæc verba protulit exhauſto calice,non myſteriū ſignificabat iam abſumptū,ſed generaliter locutus eſt,ſignificans illis verbis omni ſe corporali potioni renuntiaſſe, quod Theophilactus dicit,& ideo vinū quod ſupererat in amphoris demonſtraſſe. Dixerit aliquis, hoc non eſt reſpondere argumento, ſed quæ obiiciūtur ipſa perplexitate obſcurare,nam alioqui quid attinet tam varias patrū interpretationes proferre? Imò inquam quod patres ferè omnes hæc verba allegoriis explicant, ſenſus autem literæ tenuior ſit quàm vt tum Chriſto conuenire videretur,non eſt ab eo ſenſu literæ ducendum argumentum, vnde dogma aliquod aut ſtatuatur aut refellatur. Et mihi videtur notandum maximè quòd Chriſtus ita loqueretur, de hoc genimine vitis: nam vt illud genimen ſentiret quod erat in amphoris, quomodo biberet illud nouum quod ipſo tempore inueteraſceret? Sin generaliter vinum intelligeret, quur hoc genimen diceret quum vitis vnum ſit genimen nempe vinum? Ergo neceſſe eſt illius pronominis (Hoc) aliquam eſſe emphaſim, vt ſignificet ſecundum Hieronymum, genimen vitis veræ, nempe ſuum ſanguinem, cuius vim ac virtutem illo Chriſto bibente nobiſcū, id eſt, docente nos ſecundum Nazianzenum, nouo modo cognoſcemus, id eſt bibemus in regno patris.

Hieron. ad Hedibiam.

Auguſt. de eccleſiaſtic. dog. ca. 75.

Eucherius in quæſt. in Mat.

Euthymius in Mat. ca. 64.

Theophila. in Matth. cap. 26.

Nam

Nam hoc ſignificat etiam noſtrum bibere, eodem Nazianzeno authore. Poſtremò vt ad ipſum veniam argumentum, quid prohibet Chriſtum appellare accidentia vini in ſacramento genimen vitis, quum ex ipſa vite orta ſint? Dices non ſola, fateor. nam quod eſt de toto verum, etiam de parte verum eſſe neceſſum eſt, vt mihi videatur ſtupidum de parte negare quod ad ortum & originem ſpectat, quod de toto conceſſeras. Si enim totus homo agnoſcit Deum conditorem, ergo & corpus à Deo eſt, vt geniminis appellatio nihil amplius probationis habeat quàm vini, quod de calice poſt conſecrationem prædicari non eſt abſurdum, imò ſcripturæ phraſi maximè conſentaneum, vt formæ externæ vnde adhibita fuerat natura ſignificetur.

OBIICITVR 28.

IVBET DOMINVS HOC FIERI IN *ſui memoriam, & annuntiari mortem eius donec veniat: ſed hæc corporis Chriſti abſentiam indicant.*

RESPONDET CATHO.

Mortis memoria agitur in hoc ſacramento, quam mortem ipſo ſacrificij nomine fatetur eccleſia abeſſe, quum ſacrificium eccleſiæ appellet ſacrificium incruentum, id eſt ſine omni ſanguinis effuſione celebratum. Siſtitur tamen paſsionis figura in myſterio corporis & ſanguinis verè exhibiti, quod efficacisſimè & quomodo hominum captus non aſſequitur, ipſius veri corporis & ſanguinis certiſsima repræſentatione celebratur. Quæ ipſa ni verè adeſſent, & panis triticeus tantùm ſignificaret corpus, & vinum ſanguinem: quàm diluta mortis & tenuis foret annuntiatio dum figura figuram inſinuaret, videlicet dum panis ſit figura corporis, tũ corporis figura abſentis annuntiatio mortis? Ergo agitur, vt dixi, in ſacra cœna non ſola Chriſti memoria, ſed mortis eius memoria, deinde ſubſtátiæ Chriſti communicatio, qua nos re in vnam maſſam redigere conatur, nos carne ſua glorioſa fouens & nutriens, quod Paulus ait magnum eſſe ſacramentum in Chriſto & eccleſia. Itaque ait Chriſtus, Accipite, manducate, Hoc eſt corpus meum. Atque hæc vt fierent realis Chriſti præſentia ex

tia ex verbis Chriſti verè perſuaſa eſt nobis, conſenſu eccleſiæ recepta & confirmata.

OBIICITVR 29.

PAVLVS SCRIBIT, QVI MANDVCAVErit *hunc panem indignè, neque dicit qui manducat corpus Christi indignè.*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVoniam indignus non diiudicat corpus domini, ſed ſacra illa tanquam prophana tractet, rectè non quod ſit, ſed quod illi indigno videatur eſſe, à Paulo appellatur. Et tamen Paulus vt inſinuet veritatem non dicit ſimpliciter panem, ſed panem hunc quem ille indignus indignè pro pane triticeo habet, quũ ſit reuera corpus Chriſti: Atque hoc ſenſiſſe Paulum illud arguit quod ſubdit Paulus, non diiudicans corpus domini. Si enim, vt habent græca ſcholia, corpus domini diiudicaſſet, non ſeipſum quum eſſet indignus ingeſsiſſet, vnde reus ſit corporis & ſanguinis domini. Hoc argumentum ſuſpitione conſtat quam pectus incredulum Pauli verbis affinxit, qui de tanto myſterio loquitur tectius, ſed ita tamẽ vt certa veritatis veſtigia relinquat quibus inſiſtat credulus, ne à veritate aberret. Eraſmus certè ex hoc iſto loco Pauli colligit veram & realem præſentiã, quòd dicatur indignè manducantem reum eſſe corporis & ſanguinis domini. Quod ad appellationem attinet, Panis eſt euchariſticus, quem Iuſtinus fatetur ſe ex euangeliis didiciſſe eſſe carnem domini, quam Iudæ dediſſe Chriſtum ſcribit Auguſtinus, vt non ſit dubium indignos manducare corpus domini, nõ tamen ad vitã, ſed, vt inquit Paulus, ad iudicium & condemnationem. Quin & illud in vniuerſum dicendum eſt, quãdo (Panis) vocabulum latinis, & quæ ſimiliter Græcis & Hebræis vſurpantur eius vocabuli loco, ipſorũ lingua omne quicquid alendi vim habeat, ſignificare ſit compertũ: mirum eſt quòd ab hac appellatione aliquid firmi argumẽti ſe proferre putent iſti, vnde colligant panem triticeum ſignificari magis, niſi quatenus aliæ id circunſtantiæ confirment, quàm à voce generis probent certam ſpeciem. In oratione dominica docemur petere panem, quo verbo quicquid ad corporis & animæ alimoniam per-

Iuſtinus in Apologia 2.

Mat. 6.

tinet, quis dubitet contineri non ſolùm cibum ne fame, ſed potum etiam ne ſiti pereat? imò veſtem adeò ne nos frigus enecet, nam & alimenti nomine ſecundum iuriſconſultum qui proprietatem verborum ſequitur, etiam veſtis continetur. Et quum Chriſtus ſe dicat panem qui de cœlo deſcendit, quis non videat piſtorium panem non ſignificari, ſed cibum & eſcam ſpiritualem? & item in illo, panem ego dabo, panis vocabulum non ſolùm eſcam carnis glorioſam, ſed & pretioſum ſanguinis potũ ſignificat, quum vtranque ſpeciem daturus eſſet Chriſtus in ſacramẽto. Adeò in hoc loco Pauli à panis appellatione ſit tenuiſsimum argumentum, quum veriſimilius ſit Paulum eam vocem (panis) ad cibum ſignificandũ vſurpaſſe, quod ſimiliter & in ſcriptis patrum licebit obſeruare.

Ioan. 6.

OBIICITVR 30.

PANIS QVEM FRANGIMVS &c. PAVLVS *hoc dixit vel de pane non conſecrato, vel ſacrato. Sed panis non conſecratus non eſt corpus Chriſti: ergo dictum eſt de pane conſecrato. Ex hoc ſequitur quòd poſt conſecrationem talis manet panis qui frangi poteſt, qui non eſt corpus Chriſti, ſed neceſſe eſt eſſe panem materialem.*

RESPONDET CATHOLICVS.

HAEC verba Pauli non eandem apud omnes catholicos interpretationem habent, quum tamen vnum veritatis ſcopum omnes ſpectent cum pietate. Prætermittam hîc quod dicit Chryſoſtomus, & huius argutatoris occurram dilemmati, atque ita occurram vt vtraque me ſperem præciſurum cornua. Si panem inquit non conſecratum intelligis, non eſt illa certè corporis Chriſti communicatio. Rectè ſanè, ſiquidem nihil aliud quàm frangitur panis communis. Sed ſi per frangendi verbum tota myſterij celebratio intelligatur, vt non raró fit, totum à parte intelligi, ſenſus erit veritati conſentiens, vt panis non conſecratus ſed communis, adhibitus tamen vt frangatur, hoc eſt peracta tota myſterij actione conſecretur, & factus ex prophano euchariſticus, hoc eſt (vt Iuſtinus ſcribit) caro Chriſti, idem deinde quia verè factus eſt corpus, communicat nobis corpus domini. Quòd ſi de pane

Iuſtinus in apologia 2.

ne iam conſecrato intelligamus,qui ideo frangitur vt ſinguli communicent,etiam ſi ſecundum veram myſterij rationem abſente per miraculũ ſubſtantia,panis propriè materialis non ſit, qui in myſterio pro ſigno manet,quod frangi tamen poteſt : quid amplius deſideret hic argutator non video , quando corpus propriè ad ſenſum carnis non frangatur , etiamſi ad exprimendam mortis & paſsionis memoriam corpus etiã in miniſterio ſanctis eccleſiæ Patribus frangi dicatur . Frangitur propriè quod manet ex accidentibus panis. Vnde panem frangi non inconuenienter dicitur, vt totius appellationem obtineant quæ ex pane ſuperſunt.

OBIICITVR 31.

HIC EST PANIS QVI DESCENDIT DE *cœlo. Sed corpus Chriſti non deſcendit de cœlo : ergo hic panis non eſt corpus Chriſti.*

RESPONDET CATHOLICVS.

HAEC eſt mera fallacia,notham habens concluſionem, non ex prioribus in maiori & minori extenſis terminis confectam, ſed quarto ſuppoſititio adulteratã. Nam panis in maiori ſignificat cœleſtem cibum diuinitatis Chriſti qua viuunt omnia, quum panis in concluſione ſignificet creaturam ad corporis alimentum ex tritico factam & aqua. Quod ad rem argumenti attinet,ſpiritus eſt qui viuificat,qui eſt verè panis qui de cœlo deſcẽdit.Corpus autem Chriſti quod de terra ſumptum eſt, videlicet in vtero virginis, propter ineffabilem cum ſpiritu vnionem etiam ſanctificandi & viuificandi vim habet, quo fit vt corpus Chriſti etiam dicatur panis qui de cœlo deſcẽdit,propter naturarum in Chriſto vnionem. quod quiſquis negat, profitetur ſe ſentire cum Neſtorio, cuius impiam hæreſim Epheſinum concilium anathematizauit.

OBIICITVR 32.

QVAE CITANTVR EX SEXTO IOANNIS, *vel pertinent ad hoc ſacramentum, vel non pertinent, ſi non pertinent quorſum ea citant quum ſint aliena à propoſito? ſin pertinent quum ibi ſit manducatio tantum ſpiritualis, qua ſuſcipitur corpus Chriſti per fidem, quid oportet nouam inducere manducationem carnalem vt idẽ rurſus accipiatur?*

RESPONDET CATHOLICVS.

Cyrillus in Ioan. lib. 4 cap. 14.

CAtholici cenſent Chriſti doctrinam in ſexto Ioannis ad eſum ſacramentalem pertinere, propter illa Chriſti verba: Et panis quem ego dabo, caro mea eſt, quam ego dabo pro mundi vita. Cyrillus verò ſcribit Chriſtũ in ſexto Ioannis doctrinam manducationis ſui corporis tradidiſſe, at modum quo fieret, credentibus diſcipulis aperuiſſe in cœna quũ fragmenta panis daret, dicens: Hoc eſt corpus meum. Eccleſia catholica nouitates reſpuit, & conſtanti traditione vetera retinet, iuxta illud Naziãzeni, ἐν καιροῖς τρεπτοῖς ἄτρεπτος μένων ἀεὶ ἀβλάπτου πράγματος: ne fides ad temporum & hominum ingenium mutata, non iam vna iuxta Apoſtolum, ſed multiplex eſſet, quod eſt abſurdum. Cæterùm quũ Chriſtus multiphariam variiſq; modis dignetur nos reſpicere: nũc ſpiritualiter nos refouens vt deus, quod ſpirituali mãducatione fit, nunc corporaliter per myſticam benedictionem, vt nos ſua humanitate ſibi coniungeret vnione carnis: prorſus ineptũ eſt huius argutatoris (rurſus) dum quærit quid id oporteat?

OBIICITVR 33.

CHRISTVS DIXIT, EGO SVM PANIS VIuus *qui de cœlo deſcendi: ſed Papiſtæ aiunt hoc nõ ſufficere niſi credamus etiam Chriſtum eſſe inſenſibilem illum panem qui à piſtore venit.*

RESPONDET CATHOLICVS.

NEmo catholicus dicit Chriſtum eſſe illum inſenſibilem panem quem cõficit piſtor, ſed panem viuum ſuperſubſtantialem quem dari quotidianum orare docemur ab ipſo Chriſto, qui ipſe corpus ſuum & ſanguinẽ ſub ſpecie creaturarum panis & vini exhibere dignatus eſt. Sanè verò inſenſa-

tus videtur qui hoc cõfecit argumentum,dignus eo nomine qui in piſtrinum detur,ea lege vt qui inde eum exemerit,pro eo molat.

OBIICITVR 34.

EODEM VERSANTVR ERRORE PAPIſtæ cũ Caparnaitis. *Nam illi dicunt ſe manducare Chriſtum carnaliter & corporaliter. Caparnaitæ itẽ mente voluebant neſcio quã corporalem carnis Chriſti manducationem. Sed ab his carnalibus cogitationibus reuocat Chriſtus,dicens verba ſua ſpiritum eſſe & vitam,& carnem nihil prodeſſe: & obiecit illis mentionem aſcenſionis in cœlum.*

RESPONDET CATHOLICVS.

NON eſt hoc argumentum dialecticum, ſed Rhetorica rerũ in verbis deprauatio.Primùm fides ab hoc catholica erroris appellatione infamatur. Catholici fideles cum infidelibus Caparnaitis in communis erroris ratione æquantur.Porrò autem amborum cogitationibus non ad veritatem, ſed calumniandi libidinem excuſsis, fideliũ cogitatio quantum poteſt ad abſurditatem falsò extenditur. Infidelium contrà Caparnaitarum inſana mentis imaginatio,vt quàm minimum abſurdi pateat,ipſa loquendi forma extenuatur:adeò iuſtificat hic argutator Carparnaitas à catholicis,quum reuera infideles illi ſupra carnem nihil cogitabant toti carnales. Catholici verò fideles omnia diiudicant ſecundum ſpiritum, qui licet veram Chriſti carnem in myſterio datam ſub panis accidentibus verè præſentem ſe in os admittere communicantes intelligunt,corporis in hoc officium ex domini præcepto exhibentes: non cogitant tamen ſe carnali modo ſacroſanctam illam eſcam vt reliquos cibos vel dentibus commolere,vel deglutire faucibus: ſed præſentem dominum ex eius authoritate, modo quem ipſe inſtituit, tanquã hoſpitio excipiũt, ab eodem ſanctificandi,non velut in illum acturi quicquam (quod abſit) quo patiatur. Iudaicum denique quomodo? non quærunt Catholici,ſed fidei ſimplicitati innixi ad myſterij arcanum cum veneratione obſtupeſcunt. Immane quantum diſcrepat Caparnaitarũ cogitatio,qui quum de Chriſti diuinitate nihil intelligerẽt, carnem communem communis hominis more reliquarum carnium datam

iri ſomniabant, vel crudam vel coctam, quomodo à patribus eſt annotatum, omnino de carne carnali modo cogitantes, tum paranda, tum ipſa manducatione prorſus conſumenda. Et quomodo, inquit Athanaſius, vnum vnius hominis corpus vniuerſo mundo alendo ſufficeret? quod tanquam in illorum carnalibus cogitationibus verſatum commemorat, à quibus vt eos auocaret Chriſtus quemadmodum paulò antè ſui è cœlis deſcenſus, ſic nunc ſui in cœlos reditus mētionem facit, & de repetendo vnde deſcenderat cœlo apertè loquitur, videlicet vt carne in cibū danda altius quiddam & ſublimius cogitent, quàm de carne nudi hominis poſſet ſentiri, denique Dei carnem intelligant quam dixit filij hominis, vnde carnē nihil prodeſſe, ſpiritum viuificare addidit, cuius carnis ſi nihil aliud quàm filij hominis eſſet, inutilis foret alimonia, quoniā ſpiritus eſt qui viuificat. Nunc verò quum idem filius hominis Deus ſit qui de cœlo deſcendit, eò iterum aſcenſurus: ſit propter carnis & ſpiritus ineffabilem vnionem, vt caro quæ ſola iuxta ſuæ naturę modum nihil prodeſſet, ipſa ſpiritus virtute dotata ſanctificet, & ſit viuifica, quod vt inſinuaret Chriſtus Cyrillus ait eum hæc ſubieciſſe, Verba mea ſpiritus & vita ſunt, de carne, inquit, ſentiens, non in ſpiritū verſa, ſed quia propter vnionē cum ſpiritu à ſanctificatione quam peragit, ſpiritus dici poſsit. Quare vt finiam, Chriſtus infidelium Caparnaitarum cogitationes prorſus carnales corrigere illis verbis nitebatur: fidelibus autem catholicis de myſterio ſuæ carnis manducandæ ſalutarē doctrinam edidit, ne communem & nudi hominis, ſed hominis ſimul & Dei, & verbi propriam factam credant, quam illis in ſacramento porrigit manducandam, iuxta illud, Panis quem ego dabo caro mea eſt: &, Caro mea verè eſt cibus, quum alioqui caro quatenus eſt hominis, communis caro nihil proſit.

Athanaſius de peccato in ſpiritū ſanctum.

Cyrillus in Ioan. li. 4. cap. 24.

OBIICITVR 35.

QVOD SI DICANT ADVERSARII *ſe manducare totum Chriſtum indiuiſum, Caparnaitas autem cogitaſſe carnes Chriſti in fruſta diſſecandas, quid refert quum vterque carnalem & corporalem manducationem ſomniet? quid enim intereſt ſiue per partes accipias, ſiue totum ſimul deglutias?*

RES-

RESPONDET CATHO.

MAnducatio veræ carnis Chriſti in myſterio verè exhibitæ fidelibus expeditur ſecundum myſterij modum, vt corporis noſtri officium inſtitutioni obſequatur, & animus fide perſuaſus, à veritate doctrinæ traditæ ipſa corporis noſtri actione non abſtrahatur. Adeò fideles dum de carnis Chriſti manducatione cogitant, nihil habent ſimile cum Caparnaitis. Fideles etenim norunt ſpiritualem ſe carnem in myſterio accipere, ſed veram Caparnaitæ carnales quicquid eſt ſpiritus ignorabant, & tamen ab hoc argutatore ex ſolo verborum ſono eadem vtriſque impudenter affingitur cogitatio. Caparnaitæ carnalem manducationem cogitabant, quæ & re & modo carnalis eſſet ſecundum ſenſum communem, fideles quidem manducationem veræ carnis in re agnoſcunt, at non in modo carnali, cum officio quidem corporis, at non vt in reliquos cibos ſecundum ſenſum communem agente corpore, ſed ſecundum ſenſum fidei. Quia verò corpus Chriſti verum in myſterio inuiſibiliter exhibitum, viſibili corporis noſtri officio excipitur, vtroq; nomine corporalis dicitur manducatio quũ ſacramentũ percipitur. Sed perſuademur corpus Chriſti in nos ſanctificandos agere, à nobis cõtrà illa manducatione non poſſe pati, quum Caparnaitæ corporalem communi more peragendam ſomniarent. Sed peracutũ videtur huic argutatori quod ſubdit ſcommatis, tanquã vnũ de dictis melioribus. Quid intereſt, inquit, per partes accipias, an deglutias totum? quaſi iam euiciſſet hoc vno diſtare Catholicos à Caparnaitis, vt quaſi deuictis hoſtibus triumpharet, ſed canit ante victoriam triumphum. Non enim deglutiunt Chriſtum fideles ſecundum iudicium carnis, ſed in os reuerenter excipiunt ſecundum Chriſti inſtitutionem, quam ratio in Caparnaitis carnea haud potuit intelligere.

OBIICITVR 36.

SED ADVERSARII FINGVNT SVB SA-*cramento panis & ſanguinem contineri per cõcomitantiam, & iſto ſuo cõmento feneſtram aperiunt multis dogmatibus ſuppoſititiis: quia nullum eſt dogma cui non poßint infinita anneƈtere per concomitantiam hanc: & ſequeretur omnes ſanƈtos adeſſe per concomitantiam, quum ſemper concomitentur Chriſtum.*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVI veritates rerum verbis quoad eius fieri poteſt conantur exprimere, immeritò notantur illi fictionis, quippe qui quod credunt loquuntur, vt aliis annuntient fratribus, & prophetiæ donum proferant ad eccleſiæ ædificationem. Sed vt de re loquamur. Si Chriſtus in corpore glorificato totus & integer regnat omni paſsione ſuperior, de quo ſit abſurdum vllam diuiſionem fateri, An non rectè dicunt & docent Catholici vbicunque ſit Chriſti viuum corpus, ibi comitari ſanguinē? vbicūque rurſus ſit ſanguis, ibi comitari corpus? Vt autem quod re ipſa ſit verum, verbo exprimatur ſignificantiùs, num concomitantiæ vocabulum tam ineptum videatur? Ne ſapiat ſanè Latinam elegantiam, catholicam certè veritatem dilucidè explicat. Sed ægrè ferunt hæretici veritatem, quam vt trucidēt, in obſcuro quæſtionibus & cauillis data opera obtenebrant, adhibita verborum luce diſtingui & illuſtrari. Et interim clamant, cauete à doctrinis ſuppoſitiiis. Hactenus hæc. Ad id verò quod additur de comitantia ſanctorum, illud dixiſſe ſufficiat, quoniam & alibi à nobis huic cauillo reſponſum eſt: Sancti comitātur Chriſtum in gloria, id eſt regno patris, vt vbi ſit Chriſtus ibi ſint ſancti. Vnde non ſequitur adeſſe in humilitate diſpenſationis, qua cœptam eccleſiæ ædificationem in aduentus ſui diem perficit atque abſoluit: & quanquam ibi ſint, non tamen illorum eſt myſteriū, ſed vnius Chriſti, qui dixit ſe dare corpus quod traderetur, quod erat corpus non myſticum, ſed naturale.

OBIICITVR 37.

CHRISTVS DIXIT: VOLO VT VBI EGO *ſim, ibi ſit & miniſter meus. Ergo ſi Chriſtus ſit in ſacramēto, illic ſunt etiam omnes ſancti & miniſtri Dei, & in omnes ſanctos ponenda eſt tranſubſtantiatio quemadmodum in corpus Chriſti.*

RESPONDET CATHOLICVS.

DE ſtatu gloriæ ſentit Chriſtus, quod regnum eſt patris æternum duraturum: non de œconomia & diſpenſatione corporis iſto modo exhibēdi, quod eſt temporale donec veniat. Sed ab iſto argutatore quæſierim, an iis voluerit

luerit verbis Chriſtus, vt etiam in cruce quum mortem obiret, omnes vnà adeſſent miniſtri vbi ille eſſet? Imò vniuerſam diſpenſationem ſolus in perſona obit ſuorum miniſtrorum cauſa, quibus comitatus vult regnare in cœlis, vt vbi ille ſit, ibi ſint & miniſtri gloriæ participes futuri, quanquam etiam tametſi Chriſtum comitentur in ſacramento, non ſequitur in illos fieri tranſubſtantiationem, quãdoquidem de ſolo corpore ſuo naturali dixit Chriſtus, Hoc eſt corpus meum quod pro vobis tradetur.

OBIICITVR 38.

NVLLA SCRIPTVRA, NEC VLLVS DO-*ctor catholicæ fidei vnquam docuit Chriſtum honorari deberi hîc in terris cum candelis & genuflexione. ergo ſi non ſit taliter adorandus, non eſt hîc realiter præſens.*

RESPONDET CATHOLICVS.

Scriptura docet adorandum deum. Chriſtus autem deus & homo quum in terris ageret, exhibitam adorationem non repudiauit. De adoratione Chriſti in ſacramento quid doctores catholici tradiderint, mox ſubiiciam. Vnde tu lector intelligas, quod hîc addit de candelis & genuflexione, vafriciem eſſe callidè mentientis, vt iſtis ſi arguatur, ſe poſſet tueri ne conuincatur. Genuflexio ſymbolum eſt adorationis ſecundum Paulum. Accendi in ſacris candelas ab ipſis eccleſiæ primordiis eſt receptum. At enim inquiet hic cauillator, adorari dico cum candelis. quid poſtea? ſi taliter inquit non ſit honorandus, non eſt præſens. Quaſi verò adorationis vis in modo ſit adorationis, & ſolis candelis agnoſcatur adoratio. Illud tenẽdum eſt, Doctores catholicos qui adorationem exhibendam cenſent, Chriſtum cui adoratio debetur, verè præſentem ſentire, de qua quomodo patres ſuis ſcriptis prodiderunt, nõ grauabor adſcribere. Ordiar autem à Nazianzeno, qui ſic ſcribit: Quid igitur magna & maximis digna faciebat anima, & quódnam aduerſus infirmitatem remedium habebat? Iam enim occultum proditur, quũ iam de omnibus aliis deſperaſſet, ad omnium confugit medicum, noctíſque captata ſolitudine, quum illi morbus paruas conceſſit inducias, ante

Nazianzenus in epitaphio Gorgoniæ ſororis.

altare cum fide procubuit, ac illum quem ſuper altare venerabatur magna voce ac omni inuocauit conamine,eiq; miracula cūcta quæ olim fecerat,in memoriam reduxit. Hæc Gregorius, ex cuius verbis liquet obſeruatum tum fuiſſe vt Chriſtus ſuper altare coleretur, cuius altaris expreſsio iſtis occurrit,qui dicūt ſenſiſſe patres de Chriſto in cœlo adorando.Imò Gregorius ſuper altare dicit.Et de Chriſti cultu in myſterio ſic loquitur Emiſſenus. Et ideo quia corpus aſſumptū ablaturus eſt ex oculis noſtris,& ſyderibus allaturus,neceſſariū erat vt nobis in hac die ſacramētum corporis & ſanguinis ſui conſecraret, vt coleretur iugiter per myſterium quod ſemel offerebatur in pretium, vt quia quotidiana & indefeſſa currebat pro hominis ſalute redemptio, perpetua eſſet etiam redemptionis oblatio, & perennis illa victima viueret in memoria,& ſemper præſens eſſet in gratia.Hæc Emiſſenus,qui loquitur de cultu iugi per myſterium quod ſacramentum altaris appellat Auguſtinus, & Emiſſenus dicit Chriſtum inſtituiſſe vt coleretur: quare idē Emiſſenus eodem in loco accedētes ad altare hortatur vt reſpiciant corpus dei ſui, honorēt & mirentur.At enim inquiet hic ſectarius,non audio verbū adorationis,at enim,inquam, iſte rem dicit, & ex Ambroſio audiemus adorationis verbum,qui ſic ſcribit. Itaq; per ſcabellum terra intelligatur,per terram autem caro Chriſti, quam hodie quoq; in myſteriis adoramus,& quam apoſtoli in domino Ieſu, vt ſuprà diximus, adorarūt, neque enim diuiſus Chriſtus ſed vnus. Hæc Ambroſius, qui de adoratione loquitur diſertis verbis,addit in myſteriis, ne de Chriſti in cœlo adoratione locutum quis cauilletur. Ambroſium imitatur Auguſtinus,eundem Dauidis locum explicās,qui ſic ſcribit:Suſcepit enim de terra terram,quia caro de terra eſt, & de carne Mariæ carnem accepit,& quia in ipſa carne hic ambulauit,& ipſam nobis manducandam ad ſalutem dedit, nemo autem illam carnem manducat niſi prius adorauerit.Inuentum eſt quemadmodum adoretur tale ſcabellum pedum domini, & non ſolùm nō peccemus adorando,ſed peccemus nō adorando. His verbis Auguſtinus oſtendit ad orationem carnis Chriſti in ſacramēto tum à fidelibus obſeruatam,lucem illi dediſſe, qua perſpiceret reconditum ſenſum illorū verborum Dauidis, adorare ſcabellum pedum eius,tam erat illis temporibus certa adorationis traditio. Vnde & alibi idem Auguſtinus

Emiſſenus ſer. de corpore & ſangui. domini

Ambro. de ſpiritu ſancto. lib. 3. cap. 12.

Auguſt. in Pſal. 98.

guſtinus ſic ſcribit: Neque enim fruſtra ita diſtincti ſunt, vt de pauperibus ſuprà diceretur: Edent pauperes & ſaturabuntur. Hîc verò manducauerunt & adorauerunt omnes diuites terræ. Et ipſi quippe adducti ſunt ad menſam Chriſti, & accipiunt de corpore & ſanguine eius, ſed adorant tantùm, non etiam ſaturantur, quoniam nô imitantur. Manducantes enim pauperem dedignantur eſſe pauperes, quia Chriſtus pro nobis paſſus, relinquens nobis exemplum vt ſequamur veſtigia eius. Et in iis verbis manifeſta eſt mentio adorationis Chriſti in ſacramento, & verè præſentiæ, quum fateatur Auguſtinus manducari pauperem, ſignificans Chriſtum: quemadmodum aliis etiam eiuſdem verbis conſtat: Manducauerunt, inquit, & adorauerunt omnes diuites terræ. Manducauerunt corpus humilitatis domini ſui etiã diuites terræ, nec ſicut pauperes ſaturati ſunt vſque ad imitationem, ſed tamen adorauerunt. Hæc Auguſtinus, qui de adoratione loquitur quomodo à maioribus acceperat. Nam Chryſoſtomus de adoratione loquitur tam clarè, vt nullum relinquat cauillationi locum: vt ex eius teſtimoniis licebit animaduertere. Sic enim ſcribit: Hoc corpus in præſepi reueriti ſunt Magi, & viri impij & barbari, longo itinere confecto cum timore & tremore plurimo adorauerunt. Imitemur igitur barbaros ſaltem nos qui cœlorum ciues ſumus. Hęc Chryſoſtomus, & ſentire eũ, dũ dicit (Hoc corpus) illud Chriſti corpus eſſe ſequens eiuſdem teſtimonium declarabit: Magi, inquit, quum id præſepe & tugurium tantùm, neq; enim eorum quicquam quæ tu nunc intueris viderunt, ſumma acceſſerunt reuerentia & horrore: tu verò non in præſepi id, ſed in altari, non mulierem quæ in vlnis teneat, ſed ſacerdotem præſentem & ſpiritum perabũde ſuper propoſito diffuſum ſacrificio vides, nec ſimplex vt illi corpus intueris, ſed & eius potentiã & omnẽ cognoſcis adminiſtrationẽ, & nihil eorum quæ per ipſum facta ſunt ignoras, & diligenter initiatus es in omnibus, excitemur horreſcamuſq;, & maiorem quàm barbari illi præ nobis feramus pietatem. Hæc Chryſoſtomus, qui confert præſentiam corporis Chriſti in myſterio, cum præſentia corporis Chriſti in præſepi: atque ita docuit populum vt Magorum barbarorũ exemplo eos excitet ad adorationẽ. Et quiſquam quum hæc legerit vel de adoratione, vel de Chriſti in myſterio pręſentia ſit realis nec ne ſit, audebit ambigere? De adora-

Auguſt. ad Honoratũ epiſt. 120.

Auguſt. in Pſalm. 21.

Chryſo. in epiſtolã 1. Cor. 10. homil. 24.

Ibidem.

Chryſo.in Liturgia. tione idem Chryſoſtomus in Liturgia tradit, & quid ore etiã dicãt adorãtes. ſic enim ſcribit: Qui ſuprà vnà cum patre ſedes, & hîc vnà nobiſcum inuiſibiliter verſaris, dignare poteñti manu tua nobis impertiri impollutum corpus tuum & pretioſum ſanguinem, & per nos toti populo. Deinde ſacerdos adorat & diaconus in eo in quo eſt loco ter ſecretò dicentes: Deus propitius eſto mihi peccatori, & populus ſimiliter omnes cum pietate & reuerentia adorant. Hæc Chryſoſtomus, quem ſolum produxiſſe fuiſſet ſatis, ne putem neceſſe ex poſterioribus Damaſcenum proferre aut Theophilactum, ipſúmve Bernardum, qui de adoratione ſcribit luculentiſsimè: ſed vt hos poſteriores ita priores prætermiſi Dionyſium & Cyprianum. Adeò nunc candelas ſuas accendere iubeo Sectarium iſtum, vt doctores catholicos propius adhibita luce intueatur, num quæ refero ſcripſerint de adoratione, qui quoniam ita tradiderunt, ſentiat ſe victum argumento ſuo, vt qui à negatione adorationis conſequi putauit corporis Chriſti abſentiam, nunc ab eiuſdem adorationis certa confeſsione quæ ex doctoribus catholicis liquet, confiteatur cum eccleſia corporis Chriſti præſentiam.

Damaſcenus lib. 4. cap. 14. Theophila. in epiſt. ad Heb. 10. Diony. eccle. Hierar. ſpec. ca. 3.

OBIICITVR 39.

PAPISTAE SVNT VERI ANTICHRISTI, *qui deceperunt populum ſimplicem, inducentes eos ad horrendam idololatriã, vt adorent res viſibiles, ſuis manibus factas, perſuadentes creaturas eſſe creatorem, alioqui quare homines relinquunt ſedes ſuas, & ab vno altari ad aliud currunt, leuantes manus, niſi crederent ſe adorare quod vident oculis corporeis? & quare eleuant ſacerdotes ſacramẽtum, niſi vt populus adoret quod vident? Et quorſum hæc verba populi, Hodie vidi factorem meum, niſi adorarent rem viſibilem? Quòd ſi dicant ſe non adorare externa ſacramenta, ſed quod ſub illis credunt eſſe realiter præſens, quare currunt à loco in locum vt aſpiciant res viſibiles quas non adorant? hinc occaſionem dantes ſimplicibus adorare quod vident, cur non quieti ſedeant in ſedibus, adorantes deum in ſpiritu & veritate?*

Vehemens

RESPONDET CATHOLICVS.

Vehemens eſt hæc aſſeueratio & inuidioſa, quam non argumentis,ſed quæſtionibus ab ignorantia natis conatur cofirmare. Quid ego audio? An facit ille obſecro, creaturam creatorem, qui Chriſtum in ſacramento præſentem,exigit adorari? Quò (inquit)alioqui,quare relinquunt ſedes,aut quare eleuat ſacerdos,niſi vt videatur quod eſt viſibile? Audi lector, quid refero, Hic ſi ea de quibus quærit,neſcit:cur pugnat in tenebris, & quod ignorat reprehendit? Sin ſcit,cur quęrendo exaggerat tractandi forma,vt faciat ex muſca elephantem? Nam quæ hic quæruntur,facile eſt expedire. Qui ſedes videlicet relinquunt,& ab altari ad altare currunt,leuantes manus: magnam ij certè fidem exprimunt, quæ corpori alacritatem in hæc officia addit, quando iis nimirum officiis, quod de Euchariſtia verè creditur, ad reliquos extimulandos, hoc geſtu corporis, quaſi quodam ſermone,fides profertur in confeſsionem,quam de loco in locum currentes,apud omnia altaria,vbi myſterium celebretur,iterum atque iterum geſtiunt repetere,vbi non adorant quod vident, ſed quod credunt,nec ſacerdos eleuat,vt ab omnibus videatur quod eſt viſibile: ſed vt ſacramentum, quod in vſum futuræ communionis omnibus paratum eſt,ab omnibus item adoratione agnoſcatur, quod illud (Amen)tacitè inſonat,quod Amen, quum populus rarior eſſet,ore ſolitum erat reſponderi.Sed aliqui,inquit,dicunt ſe vidiſſe factorem ſuum, ſenſus videlicet redegerunt in obſequium fidei,& quod eſt corporis, transferunt ad animum,quomodo contrà carnales, quod eſt animi, transferunt ad corpus, deflexione iniqua. Quin illa locutione nihil frequentius, vt regem (verbi gratia) ſe vidiſſe quis iactet,qui quod ſit regis, præter veſtem nihil vidit. Sed quibus id agitur, vt ſacramenti maieſtatem minuant: ij veritatem prædicari tam ægrè ferunt, vt in formas loquendi cauillentur.Cæterùm (vt finiam) Confeſsio veritatis,quæ vel oris vel corporis ſermone editur:nõ detrahit adorationi in ſpiritu & veritate. Denique quũ omnes ita doceantur Catholici,ne in ſacramento Euchariſtico æſtimando ſenſibus fidant,ſed Chriſtum verè præſentẽ,quod ſenſus neſciunt,credant,quomodo conſiſtit, quod hic in Catholicos obiicitur,eos videlicet doceri adorare,quod oculi corporei vident?

OBIICITVR 40.

HONORIVS DECREVIT, HOSTIAM *quum eleuatur & circunfertur, adorandam, vnde apparet hanc adorationem fuiſſe incognitam veteribus.*

RESPONDET CATHOLICVS.

ADorationem Euchariſtiæ fuiſſe veteribus cognitam, ex patrum ſcriptis ſatis conſtat. Dionyſius enim adorauit, qui ex primis fuit. Chryſoſtomus, Ambroſius & Auguſtinus, adorationis meminerũt. Emiſſenus vult accedentẽ ad altare, reſpicere corpus Dei ſui, honorare & mirari. Quid dici poteſt apertius? At replicabit hic argutator, ignorabant hãc adorationem. Mirum ni ſcirent, quum eſſent mortui, tempora autem & circunſtãtiæ eiuſmodi ſint, de quibus liceat vnicuique ſuo ſenſu abundare, dum tamen omnia εὐσχημόνως fiant. Cum (vnicuique) dico, nõ ſignifico ſingulos, ſed eccleſias ſingulas, dum tamen ab vniuerſo corpore, ſine cauſa non diſcrepent. Sed vt ad argumentum propius accedam, non ſunt ita connexa, decernere lege, & de ſuo inducere, de nouo inuenire, & firmare lege, vt valeat argumentum: Hic primus firmauit lege: ergo primus inuenit. Primus decreuit, ergo primus induxit. Quando enim quod antea vel natura vel more iuſtum erat, lege præcipitur: populi morbus notatur in officio ceſſantis, & per legem fit cognitio peccati. Quod olim ſua ſponte faciebat populus, legum ſanctiones grauiſsimas (quoniam ſic ferebant tempora) interdum exigebat. Eſt quum decretum admonitionis vicem obtinet, veluti quod de fornicatione decreuerant Apoſtoli, quam non effecerunt decreto criminoſam, ſed ſemper illicitam, tum fugiendam docuerunt. Et hæc quum ita ſint, nihil tamen eſt ineptis ſectariis hoc argumento in ore crebrius. Ille aut ille primus ſtatuit: ergo illorum fuit inuentum, ergo erat veteribus ignotum. Quod quàm friuolè ſit dictum, tu lector facilè æſtimabis.

OBII-

OBIICITVR 41.

DICVNT, QVOD HOSTIA EX HOC *præcipuè debet adorari, non quòd ipſa ſit corpus Chriſti, ſed quòd continet in ſe abſconditè corpus Chriſti. Ergo quum in qualibet creatura ſit magis realiter trinitas increata, quæ eſt longè perfectior quàm hoc corpus, ſequitur quòd propter contentum abſconditum, quælibet creatura ſit amplius adoranda, & ſic omnis creatura erit Idolum.*

RESPONDET CATHOLICVS.

MVlta eſt in iis verbis calumnia, & ſenſus deprauatio. Nam verbum (hoſtia) quum de Sacramento Euchariſtiæ prædicatur, non ſignificat quod eſt viſibile in Euchariſtia, ſed corpus Chriſti inuiſibile, ſub viſibili ſpecie latens, manna videlicet abſconditum, quod vera fuit & eſt hoſtia pro peccatis, ſed & noſtra Euchariſtiæ adoratio, ad Chriſtum penetrat, nec poteſt hærere, quod iſti calumniantur in viſibili creatura. Quare ſi quis ita fortè loquatur, adorari viſibile propter id quod continetur, quomodo hic citat: ſentit quidem quod reliqui, creatori videlicet, qui in myſterio adeſt, deberi adorationẽ, ſed tamen quoniam ſua ſpecie non exiſtit, dirigitur ipſius adorantis geſtus & externus habitus in illa viſibilia, propter id quod continetur in myſterio, nõ vt in illis viſibilibus hæreat adoratio: ſed vt per illorum ſignificationem, in diuinam ſubſtantiam tendat, ſub illis præſentem, quæ ſignificatur à viſibilibus in myſterio cõtineri. Non ergo quod eſt hoſtiæ viſibile adoratur, ſed quia indicat contentum rectè dirigit adorationem, vt id quod adoratione dignũ eſt, adoretur. Atque hæc quum ita ſint, inanis eſt collectio iſtius à modis cõtinẽdi. Quin & illud falſum eſt, quod argutator ait magis realiter trinitatẽ in quouis mortaliũ eſſe, quàm corpus Chriſti in Sacramẽto, aut vt ille ſentit, viſibili elemẽto contineri, & tamen nomen hoſtiæ, excludit quod eſt viſibile, vt dixi. Ergo vt modus ſit loquẽdi, viſibile adorari propter contentum: nunquã tamen verũ eſt viſibile adorari, ſed in vnum illũ quem viſibilia indicant, Chriſtum, adorationẽ dirigi. Quod autem affingitur, trinitatem magis realiter contineri in creatura homine, quã corpus Chriſti contineatur ſub viſibili ele-

mento,ſi veritatem ſpectes præſentiæ,falſum eſt, ſin modum continentiæ, non eſt improbandum,quia corpus Chriſti nō vnitur quomodo homo per gratiam vnitur Deo. Et tamen in homine non eſt plenitudo diuinitatis, quæ in vno Chriſto habitat corporaliter, & ideo vera Chriſti præſentia in Euchariſtia adorationem exigit,quũ in nullo alio homine, præterquam Chriſto,homine Deo, inſit plenitudo,non quia Deus non ſit ſemper in ſe plenus,ſed quoniam homines non ſint eius capaces,quemadmodum Iuſtinus in expoſitione fidei eleganter tractet, quæ ratio diſciminis eſt, vt Deus ſub ſpecie panis,in Chriſti corpore præſens, ſit plenè præſens, & ideo adorandus, in hominibus autem quia plenitudo non ineſt, id eſt, quia non ſunt vt Chriſtus Deus, non ſit in diuinitatem in illis præſentem adoratio dirigenda.

OBIICITVR 42.

HOC ETIAM ERRORE IMPEDITVR *frequentia communionis. Nam perſuaſo quòd Chriſtus ibi ſit realiter, ſatis putant ſi eant ſaltem ad templum, videant,adorent,inuocent, candelas accendant. At ſi crederent tantum illic eſſe ſacramentum corporis,intelligerent nullum habituros ſe commodum,niſi communicaſſent, quod eſt verè ſatisfacere inſtitutioni Chriſti.*

RESPONDET CATHOLICVS.

NON eſt error, ſed catholica veritas, quam explicat tranſubſtantiatio,quam qui credunt, non illi quidem ſatis eſſe putant,ſi eant ſaltem ad templum,videant,adorent,inuocent, ſed quum ſeipſos probantes (quod Paulus admonuit) ab ipſa ſacramentali communione per reuerentiam abſtineāt,aliquid eſſe putant quod faciunt,eundo,videndo,adorādo,inuocando,etiamſi id ſummū non eſſe ſciant, quod vnum ſit ſatis,reſtare faſtigium ſciunt ſacramentalis communionis,ad quod ſuſpirāt.Sed ab hoc argutatore quæſierim,num qui in ſpiritu & veritate adorat & inuocat,contemplans Chriſtum fide, quem credit præſentem,num is,inquam ſpiritu Chriſto communicat? Age verò,ſi conferendæ doctrinæ ſunt,vera videlicet Catholicorum,quæ Chriſtum verè præſentem in Euchariſtia docet,& iſtorum

rum

rum erronea, quæ excluſa veritate præſentiæ inducit figuram: hæc erronea figuratorũ, potius eſt illa, quæ frequentiã impedit, ſi quàm ſæpe fiat, non quàm bene fiat, æſtimemus, quæ illorũ doctrina erronea, ita vim extenuat Sacramenti, vt fideles non minus verborũ organo, quàm ſignorum vſu, corpus Chriſti accipere, nitantur perſuadere, quod ipſum minuat neceſſe eſt frequentiam communicandi ore, quãdo maiore vtilitate, aut certè pari, nulla ceremonia, quæ iſtis odioſa eſt auribus valeant communicare. Sed Paulus in hoc myſterio celebrando, non tam frequentiam exigit, quàm ſumentium dignitatem, quæ quum minus adſit, morbos & mortem, pro vltione ſuccedere memorat, deterrens ne veniant qui ſint indigni, non diiudicantes corpus domini, quod proprium eſt eorum, qui ſolam in Sacramento docent figuram.

OBIICITVR 43.

SI CORPVS CHRISTI SIT REALITER *præſens, vel recipitur anima vel corpore noſtro, at in animam nil carnaliter & corporaliter intrat, accipitur, ſi in corpus recipiatur: tũ quæro, quamobrem? Si dicant, vt homo ſanctificetur: præpoſterè fit, nam ſanctificatio incipit ab animo, non à corpore, & Euchariſtia eſt cibus ſpiritualis, inſtitutus vt paſcat mentem, non ventrem.*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVanta eſt ſophiſtica à veritate rei præſentis, ad modum præſentiæ, deflexis vocabulis? Illud eſt certum, ſic dari Chriſtum in Sacramento, vt totum ſanctificet hominem, pignore dato immortalitatis & gloriæ integri hominis, olim futuræ. Itaque Chriſtus in ſacramento, & fidelis animæ & reuerentis corporis officio excipitur. At hic argutator quærit, quomodo ſcilicet intret animam carnaliter & corporaliter? Reſpondeo, Non ſic loquitur Catholicus, quĩ quum ſciat corpus Chriſti propter ineffabilem ſpiritus vnionẽ ſanctificare, & vt adeſt ſpirituali modo ac diuino in myſterio: ita modo ſuo intrare ſpirituali, id eſt, diuino, perſuaſum habet, ſiquidem dignè ſuſcipiatur, non præpoſterè, ſed recta, quibus nouit viis dominus, totũ quantus quãtus eſt hominẽ, ad maiorẽ in ſpiritu & corpo-

re vigorem alere, tum mente tum corpore modo ſuo, nam de vẽtre ad carnalẽ ſenſum hac alimonia alendo, haud cogitant fideles quando (vt ſanctum Nicenum concilium loquitur) non ad ſaturitatẽ ſumatur, ſed ſanctimoniã. Cæterùm, vtrũ anima per carnẽ (quod hic argutator negat) ſanctificationem aſſequatur: ex verbis Tertulliani æſtimetur, qui ſic ſcribit: Videamus nunc de propria etiã Chriſtiani nominis forma, quãta huic ſubſtantiæ friuolæ ac ſordidæ apud Deũ prærogatiua ſit, & ſi ſufficeret illi quod nulla omnino anima ſalutẽ poſsit adipiſci, niſi dũ eſt in carne crediderit, adeò caro, ſalutis eſt cardo. De qua cũ anima Deo alligitur, ipſa eſt quę efficit, vt anima alligi poſsit. Sed & caro abluitur, vt anima emaculetur: caro vngitur, vt anima cõſecretur: caro ſignatur, vt & anima muniatur: caro manus impoſitione adumbratur, vt & anima ſpiritu illuminetur: caro corpore & ſanguine Chriſti veſtitur, vt & anima de deo ſaginetur. Nõ ergo ſeparari poſſunt in mercede, quas opera coniungit.

Nicenũ Cõcil. cap. de diuina mẽſa.

Tertullian⁹ de reſurrectione carnis.

OBIICITVR 44.

SI CHRISTVS SIT PRAESENS CORPOraliter *in Sacramento, tunc ſacrificium illorum ceſſabit. Nam Paulus ait, Mortẽ domini annunciabitis donec veniat. Annũtiatio mortis Domini, eſt ſacrificium illorum, & ſi Chriſtus ſit corporaliter in Sacramento, iam venit, ſi venit, ceſſat annuntiatio mortis eius. Ergo ſi ſit præſens corporaliter, ceſſat ſacrificium.*

RESPONDET CATHOLICVS.

ANnuntiatur mors domini, donec veniat cum maieſtate iudicaturus mundum, in Sacramento verò adeſt, ſanctificaturus ſuos. Ad iudicium veniet viſibilis, nam quemadmodũ vidiſtis aſcendentẽ, ita veniet, inquit Lucas. In Sacramẽto adeſt etiamnũ à dextris ſedens, quare quod in Sacramento eſt, nec inde venit, nec viſibilis venit, nec cũ gloria maieſtatis venit, nec iudicaturus venit, ſed nos aliturus. Imò non venit, ſi propriè loquamur, vt in ſacramento ſit: ſed adeſt in ſacramẽto in terra, ſedẽs ad dexterã in excelſis, quod eſt myſteriũ nullis verbis explicabile. Atq; hæc, vt huius oſtendã ineptiã, qui de verbo (venit) argutatur. Cæterùm Catholici dicũt, niſi Chriſti corpus præſens in ſacramẽto eſſet: eccleſiæ ſacrificiũ tanquã ſua ſubſtantia defectũ verè ceſſaret.

Luc. act. 1.

Nam

Nam hoc demũ eſt ſacrificium incruentũ & viuificũ,& illa munda oblatio,de qua Malachias prædixit,iugiter in eccleſia offerenda. *Malach. 1.*

OBIICITVR 45.

MISSA CARET VERBO DEI, PRAETEREA *inhonorat & deſtruit inſtitutionem Chriſti: Ergo corpus Chriſti non poteſt eſſe in Miſſa.*

RESPONDET CATHO.

QVatenus Miſſæ vocabulo,ſacroſanctæ cœnæ iuxta Chriſti inſtitutum celebratio intelligitur, additis ex Pauli admonitione,deprecationibus,poſtulationibus,interceſsionibus,& gratiarũ actionibus:quomodo poteſt dici,deſtitui verbo Dei,non video,niſi quia vocabuli Miſſę ſonum ſcriptura non habet,rem etiã quæ ſignificatur negetur habere. Imò (inquit) inhonorat Chriſtũ,at quomodo,nõ dicit. Addit deſtrui inſtitutum Chriſti,nec explicat:ergo maledictum eſt hoc,non argumentum.

OBIICITVR 46.

IN CELEBRATIONE COENAE DIXE- *runt veteres,Surſum corda, volentes mentes hominum in cœlum ferri, & non eſſe affixas ſignis & elementis Sacramenti. Vnde ſequitur,eos nunquam cogitaſſe de corporali præſentia in terris.*

RESPONDET CATHOLICVS.

HOc argumentũ diuinatione conſtat,in quo fictio conuenienter parit fictionẽ. Quid veteres ſignificabãt iis verbis (Surſum corda) coniicit eſſe hic argutator,quod eſſe vult,vnde nobis eruat veterum cogitationes de ſacraméto. At verò de ſignificatione verborũ (Surſum corda) quàm non ſit probabile,quod hic affert, ex eius quod agitur circunſtantiis facilè erit animaduertere. In celebratione cœnæ, ſi ordinẽ conſideremus,præcedit Symbolorũ conſecrationem,gratiarũ actio,gratiarũ verò actionem antecedunt hæc verba,(Surſum corda) vt mentes deorſum fixas,& carnalibus cogitationibus demerſas,iã ſurſum erigamus ad dominũ,&corda in fruendis domini beneficiis occupata, ad ipſorum beneficiorũ authorem & dominũ contemplandũ ſubleuétur,vt quod in referẽdis gratiis agẽdum ſit,tota intendant. Nam

ſequitur,(Gratias agamus domino deo noſtro) quæ verba cauſam exprimunt attẽtionis,illis verbis(Surſum corda)excitatæ.Porrò autẽ quum corda inuitentur ad dominũ accedere,quod explicant quæ reſpondentur, (Habemus ad dominũ:) apparet ea corda appellari, quæ humi iaceant,quaſi à domino diſtracta & peregrinantia, vnde vt ad dominũ migrent,iis verbis(Surſum corda)inclamãtur,& tanquam ex alto ſomno vt vigilent, excitantur.Et quid hæc ad ſymbola,ſigna & elementa,cum quibus adhuc in illa celebratione nihil agitur? Tum illud vide,tradunt iſti figuratores,ſymbola illa eſſe, veluti viſibilia verba,quæ interim quaſi fingas concionari.Et vult hic argutator iis verbis(Surſum corda)veluti præmoneri qui adſunt,vt caueant à ſymbolis,ne auſcultent, ne aures cordis arrigant, & licet oculis corporis illa videant,tamen corde negligant,tanquã à domino aliena,quæ nihilominus (quomodo ipſi tradunt) vt domini ſpiritualem manducationẽ & mortem annũtient,adhibẽtur. Concionantur ergo ſymbola,ſecundũ illos,ſed audientiæ ſurdæ, cuius corda,ne quid intelligant, præmonitione auocantur ad dominum,qui huic conuentui non dignetur adeſſe, videlicet quòd adſint ſymbola,cum quibus(vt videtur)nihil habet cõmercij. Nunquam audiui quicquam fingi ſtultius.Deinde, ſi ea erat de Euchariſtia illis temporibus doctrina, quam iſti volunt, vt ſymbola in ſuis naturis manẽtia,nihil aliud eſſent quàm ſigna & figuræ rei abſentis,ſi tam negligenter tractarentur,vt paſsim darentur pueris in manus, ligneis & vitreis vaſis exhiberentur, nihil deniq; adorationis ſolitum eſſet adhiberi:quid opus tam ſolicita cautione, ne mentes haberent fixas ſymbolis,quod aliter accidere non poſſet,niſi quatenus animũ in patinis dicerentur habere, vbi intelligerẽt nihil appoſitum præter panem & potum? Adeò hæc interpretatio, cum iſtorum doctrina non conſiſtit. At verò cum catholica doctrina quæ docet Chriſtum ſub elementorum ſpecie verè præſentẽ,ne quis deorſum in terrena ſymbolorum natura hæreat,ſed ad cœleſtem quæ de ſurſum eſt ſubſtantiam præſentẽ,oculos fidelis cordis intendat & eleuet: congrua fuerit admonitio,ſed ante conſecrationem intempeſtiua & aliena, tum quomodo nunc præponitur gratiis agendis, non ſuo loco poſita, vt non videatur mihi cogitaſſe(qui à verbis iſtis,Surſum corda, ſic ratiocinatur) aliis quicquam cordis ſupereſſe, quò hæc excuterent.

Quòd

Quòd ſi hoc argumentum ab authoritate refellere voluiſſem, citaſſem Chryſoſtomum, qui longè aliter quàm iſti, interpretatur, & in eundem quem nos antea explicauimus ſenſum.

OBIICITVR 47.

CHRISTVS PORTAVIT SE QVODAMMO-*do manibus ſuis, vt Auguſtinus, ergo non verè.*

RESPONDET CATHOLICVS.

Modus actionis nihil minuit de veritate rei geſtæ quam verè credimus geſtam eſſe, quod addo propter ęnigmatica, quæ quum fuerint explicata, exeunt in ridiculum, veluti ſi quis iactaſſet ſe decem boues, & oues totidem, humeris ſimul impoſitos geſtaſſe, & denuò id ſe facturum polliceretur, deinde expectantibus miraculum, proferret boues in charta pictos, cum totidem ouibus. Vel qui oſtentans crumenam, diceret ibi eſſe præſentia talenta decem, quæ tam paruula crumena contineri, omnes mirabanur, & tamen propter hominis authoritatem, haud auderent prorſus & ruditer negare. Rogatus monſtrare, protulit ſyngrapham debitoris non mali, ſed qui abeſſet longiùs, tum qui pecuniam certis conditionibus, & in diem deberet. Iſta ab hoc iactabundo dicta quodammodo vera erant, ſed poſt modi explicationē, non ſerio illo, ſed ioculari modo. Auguſtinus quod de Chriſto dixit, vt maximè ſerium, vt mirandum extulit, quomodo alium præter Chriſtum legitur feciſſe neminem, Chriſtum ſe geſtaſſe manibus ſuis. De modo quod addit Auguſtinus, eius dicti expoſitio eſt, cuius expoſitionis natura ſit, propoſitionem ſua luce illuſtrare, non deſtruere, vt quod dictum erat fuiſſe, verum non vanum aut illuſorium demonſtraret. Quòd ſi per modum geſtationis ſui, intelligeremus Chriſtum geſtaſſe ſuiipſius figuram, quæ figura reuera aliud à Chriſto ſit: huiuſmodi expoſitio per adiectionem modi auferret propoſitionis veritatem, & Chriſtum nullo modo ſe geſtaſſe: ſed tãtum ſuiipſius geſtaſſe figurã, declararet. Deinde Auguſtinus notat, verum eſſe ſecundum literam, Chriſtum ſe geſtaſſe manibus, quod illam in figura geſtationē excludit. Ergo quod Auguſtinus de modo addit, ad veritatis rei geſtæ imminutionem, aut extenua-

tionem non pertinet, ſed ad humanam rationem comprimendam valet, ne de geminatione corporis Christi, qué noſter modus ex illa geſtatione mentibus ingerit, cogitemus, ſed ſuum Chriſto modum permittentes, quodammodo fieri, & verè fieri, quoniã veritas fieri dixit, cui credidit cũ eccleſia Auguſtinus, fideles quotquot ſumus, non dubitemus. Manifeſtum incredulitatis ſignum eſt (vt Iuſtinus ait) illud in diuinis curioſum πῶς.

OBIICITVR 48.

CORPVS CHRISTI EST IN COELO, CORpus *Chriſti eſt in ſacramento: ergo ſacramentum eſt in cœlo.*

RESPONDET CATHOLICVS.

Redundat peccatis hæc argumẽtatio. Adhibẽtur (quod eſt vitioſiſsimum) quatuor termini, dictionum ſenſus variatur, quũ ab vno exiſtẽdi modo, ad alium migretur, veluti ſi quis ita colligat, Manus eſt in chirotheca, manus eſt in homine: ergo homo eſt in chirotheca. Et quemadmodum manus eſt in chirotheca, vt in loco, in corpore verò vt in toto, alio atque alio exiſtendi modo: ſic corpus Chriſti alio exiſtendi modo in cœlo eſt, quod quaſi loci rationem obtinet, aliter in ſacramento, qui eſt modus prorſus ſpiritualis. Quòd ſi nobis permitteremus ad iſtum modum in tam ſeriis nugari, ita colligeremus ad eandem formam, Chriſtus eſt nobiſcum vſque ad conſummationem ſeculi, Chriſtus eſt in cœlo: ergo cœlum eſt nobiſcum vſque ad conſummationem ſeculi, quæ cõſequentia ſua forma ſic concipietur, ergo qui eſt nobiſcum vſque ad conſummationem ſeculi, eſt in cœlo, quomodo & hic concluderet, ergo quod eſt in ſacramento, eſt in cœlo. Sed habet aliquid conſtantiæ, eſſe per omnia ſui ſimile, id eſt, nulla non ſui parte vitioſum.

OBIICITVR 49.

CHRISTVS INSTITVIT HOC SACRA*mentum duarum partiũ ſeorſum, id eſt, corporis & ſanguinis. Sed hæc duo in corpore Chriſti reali & carnali non poſſunt diuidi: Ergo hæc duo non poſſunt accipi realiter in hoc ſacramento, vt Chriſtus inſtituit.*

Chriſtus

RESPONDET CATHOLICVS.

CHriſtus qui in hoc myſterio non patitur vllo modo ex varia exhibitionis ſui ſpecie, corporis videlicet & ſanguinis, non eſt dicendus diuidi, ſed cum corpore ſanguis, & cum ſanguine corpus, totus vbique Chriſtus intelligendus eſt. Ipſa autem corporis & ſanguinis variata exhibitionis ſpecies, ad Chriſti mortis repræſentationem fit, cuius in hoc myſterio iugis annuntiatio, ex domini inſtitutione celebratur, & fit ἀνάμνησις. Illa verò eſt non infrequens iſtis calumniatoribus ſophiſtica, à veritate rei præſentis in hoc myſterio, ad modum deflectere præſentiæ, & contrà, quòd ſit illis bonum atq; commodum ad calumniam, qua occaſione arrepta, quicquid de modo præſentiæ dici per abſurditatem non poteſt, protinus de re verè præſenti negent, & quod alterius ſit proprium, in alterum cauillatione detorquẽt, vt in cæteris cauillis licebit animaduertere. Quod verò ad hoc cauillum attinet, illud dicendum. Corpus & ſanguis Chriſti, reipſa reuera adſunt in myſterio, exhibitione quidem varia, non tamen per diuiſionem repręſentata, ſed concomitantia integra, quæ in viuente corpore, cuiuſmodi Chriſti eſt, ipſo naturæ ordine, eſt neceſſaria. Sub variis autem ſpeciebus, ſe Chriſtus in myſterio exhibuit, non ad diuiſionem, ſed ſignificationem, quod non videtur hic argutator intellexiſſe.

OBIICITVR 50.

PAPISTAE DICVNT, VI VERBORVM *Chriſti effici, vt ibi ſit reale corpus. Sed ſi tanta eſſet vis horum verborum, hoc efficerent à quocunque ſint pronuntiata, ſiue à laico, ſiue à muliere, & in quolibet loco, ſiue in foro, ſiue ad altare, nam eadem ſunt verba, ergo eadem vim haberent.*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVanuis eccleſia tantum tribuat verbis Chriſti, quibus nihil poteſt nimium tribui: tamen à verbis non diſiungit Chriſti mandatum, quod certos nos faciat, eccleſiæ miniſterio adeſſe Chriſtum, vt adſit cooperans inuiſibilis ſacerdos, qui ſuam eccleſiam varietate ornauit, vt non omnes

omnia,ſine ordine faciant,vt non omnes Apoſtoli, omnes prophetæ,& omnes item miniſtri,ſed corpus ſuum myſticum membris cõmodis & conuenientibus aptè diſtinxit. Proinde quum diceret in cœna,hoc facite in meam commemorationem, non omnibus promiſcuè videtur mandaſſe,vt eius in paranda cœna vices obeant, ne non diſtinguatur qui parat & diſtribuit, ab iis quibus diſtribuatur. At verò huic confuſioni quam molitur hic argutator, repugnant Epiſcoporum & presbyterorum apud Paulum ordinatio, & hactenus ab ipſo Chriſto ſucceſsio perpetua,à quo,quotquot ſunt, habemus hodie ſacerdotes, non quaſi Chriſtus ſacerdotium nõ retineat ſuum, tãquam nos per eius abitionem iure ſucceſsionis id obtineamus quod ille eſt: ſed ſacerdotum in eccleſia ſucceſsio à Chriſto id muneris delegante,non à ſe abdicante,ducit originem, vt quod viſibilibus ſacramentis agendum ſit, viſibili miniſterio peragatur, & quoniam in iis pro Chriſto legatione fungimur, perſuaſum habemus, Chriſtum ſuis mandatis exequendis adeſſe, vt qui author eſt muneris,idem largiatur & præſtet facultatem. Hæretici ſecundum Ioannem ſoluunt Chriſtum,& quæ ab illo coniuncta ſunt,diuiſione attenuant,verba Chriſti ab eiuſdem mandato ſeparant, fidem ab operibus diuidunt,iuſtificationem à ſacramentis ſeorſim ſpectant,à verbis ſententiam malè diuellunt. Singula volunt ipſi ſingulares, eadem ſingulis licere volunt, vt omnis rerum omnium facies confundatur, quò maximè ſpectat hoc argumětum ſola aſſeueratione communitum.

OBIICITVR 51.

CORPVS CHRISTI QVOD FRANGEBA*tur in cruce, eſt ſatisfactio pro peccatis totius mundi, ſed ſacramentum non eſt ſatisfactio pro peccatis totius mundi: Ergo ſacramentum non eſt corpus Chriſti.*

RESPONDET CATHOLICVS.

CVM res quę verè continetur ſacramento,ſit idem corpus quod pependit in cruce: eadem certè ſemper fuit, eſt, & erit ſatisfactio pro peccatis totius mundi. Et licet nemo ſic dicit,Sacramentũ eſt ſatiſfactio: tamen in ſacraměto

fatemur

fatemur corpus verè præſens eſſe, quod ſatisfecit pro peccatis mundi. At enim diſsimulatur ab hoc argutatore quòd continetur in ſacramento, & luditur in nomine (ſacramentum,) quod quanuis per dicendi figuram dicimus eſſe corpus Chriſti: in argumentis tamen, quæ proprietatem verborum exigant, (ne fallamur) ea appellatio tanquam terminus proprius quum non ſit, non adhibeatur.

OBIICITVR 52.

REALIS HAEC PRAESENTIA CHRISTI, *nihil affert vtilitatis, quod ex illa ſpirituali præſentia non habemus. Nam Ioan. 6. promiſit dominus edentibus ſe vitam æternam, & quòd maneret in eis, & illi in ipſo, Sed vltra hoc nihil requiritur: Ergo realis præſentia eſt inutilis & non ponenda.*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVI N omnia poſsit ſpiritus, nemo dubitet, & tamen ſecundum ſcripturas annotauit Cyrillus ſanctificationē carnis Chriſti, quam ipſa in myſtica benedictione propter vnionem efficit, & eſt verè caro viuifica. Ego illud addo, non verè edere Chriſtum ſpiritualiter illum, qui non omnia eius inſtituta libenter agnoſcit, & citra omnem hæſitationem profitetur vtiliſsima. Si Chriſtus hanc realem præſentiam inſtituit, quod eſt certiſsimum: impium ſit de vtilitate diſputare. Si non inſtituit, fruſtrà eius quod non ſit tractetur vtilitas, vt hæc de vtilitate queſtio, vel ſuperuacua ſit prorſus, vel omnino impia. Fidelibus verò, & quibus ex fide catholica ſit verè perſuaſum, Chriſtum in ſacramento præſentem eſſe: multæ magnæque ſe offerunt vtilitates, quas & ſenſerunt pij, & docti ſuis ſcriptis copioſè explicuerunt. Sed hæc forma ratiocinandi etiam baptiſmum impetit, de quo ſimiliter liceret argutari, ſi quod Chriſtus dixit, verum eſt: (Qui credit in me, habet vitam æternam,) nō eſt igitur vlla vtilitas baptiſmi, quod fidei ſacramentum appellatur. Sed qui ſimpliciter credit, non ad hūc modum excutit inſtituta Chriſti, ſed colit & fruitur cum pietate.

Cyrillus in Ioan. lib. 4 cap. 14.

OBIICITVR 53.

CORPVS CHRISTI PRODEST MVLTIS, *etiam ante inſtitutionem huius ſacramenti. Sed ſacramentum prodeſt ſolùm recipienti: Ergo ſacramentum non eſt corpus Chriſti.*

RESPONDET CATHOLICVS.

NON dicunt catholici ſacramẽtum propria appellatione eſſe corpus Chriſti, ſed ſacramẽto cõtineri corpus Chriſti, & rem ſacramenti Euchariſtici contentam, eſſe verum corpus Chriſti. Sed expendamus materiã argumenti, nam hoc genus hominum, formas negligit, ordines non fert, non curat conſequentias. Euangeliſta ſcribit, Quotquot eum receperũt, dedit eis poteſtatem filios dei fieri. Adeò ſuis, qui non receperant, nihil profuerat veniſſe Chriſtum, ſecundũ quæ Chriſtus non profit niſi recipienti, etiam extra ſacramentum, vt non ſit ea propria nota ſacramenti, ſoli recipienti prodeſſe. Sed quomodo probabit hic nobis ſacramentum tantum prodeſſe recipienti, cõtra fidei articulum, quo credimus ſanctorum communionem, vt vniuſcuiuſque membri augmentum, cæteris in eadem corporis compage conſtructis, profit ad ædificationem?

Ioan.1.

OBIICITVR 54.

VETERES HABVERVNT CALICES EX *ligno & vitro. Lignum facilè imbiberet ſanguinẽ, vitrum fragile eſt. Ergo ſi calices hi continuiſſent precioſum ſanguinem Chriſti, nunquã vterentur veteres eo ſanguine, tam temerè & negligenter.*

RESPONDET CATHOLICVS.

NON eſt temeritatis aut negligentię, quę temporum & locorum ratio dederit, illis quum alia deſint, per neceſsitatem vti: & neſcit hic argutator, ligna quædam tam ſolida, vt nihil imbibant. Vitra etiam ea ſpiſsitudine confici, vt non facilè frangantur, & propter leuorem commodiſsima. Quod ſi huius argutatoris ſuſpitioſo pectori, tam valeat à vaſorũ qualitate argumentatio, vnde colligat quid vaſis contineretur: quid fuerit apud veteres, ex veteribus intelligemus. De calicibus ſic ſcri-

bit Optatus: Hoc tamen immane facinus geminatum eſt, dum fregiſtis etiam calices, Chriſti ſanguinis portatores, quorum ſpecies reuocaſtis in maſſas, mercedē nefariis nundinis prouocātes, ad quam nec emptores eligere voluiſtis ſacrilegi, dum inconſideratè vendidiſtis. Hæc Optatus, qui licet materiam calicum non exprimat, docet tamen non ex ligno aut vitro fuiſſe, ſed vel auro, vel certè argento, materia precioſa, quæ in maſſam redacta, aliquid venditione illa & nundinatione conficeret. Interim etiam illud exprimit Optatus, calices illos ſanguinis Chriſti portatores fuiſſe. Sed & aureæ calicum materię Ambroſius meminit iis verbis: Huic muneri proficere debet aurum redemptoris, vt redimeret periclitantes. Agnoſco infuſum auro ſanguinem Chriſti, non ſolùm irrutilaſſe, verùm etiam diuinæ operationis impreſsiſſe virtutem, redemptionis munere. Hæc Ambroſius, cuius de materia calicis teſtimonium, non modo ad calicis materiam, ſed ad myſterij pertinet veritatem, quam quantum idem Ambroſius vaſe prætulerit ipſo, ex eiuſdem Ambroſij verbis licebit cognoſcere, dum ſic ſcribit: Ornatus ſacramentorum, redemptio captiuorū eſt, & verè illa ſunt vaſa pretioſa, quæ redimunt animas à morte. Ille verus theſaurus eſt domini, qui operatus quod ſanguis eius operatus eſt, tunc vas dominici ſanguinis agnoſco, quum in vtroque videro redemptionem, vt calix ab hoſte redimat, quos ſanguis à peccato redemit. Iſta Ambroſius, dū ex calicum materia ſubueniendum putaret iis qui tenerentur captiui ab hoſtibus, in quem vſum ſemper viſum eſt licitum ſacra vendere. Illud etiā obiter annotandum, ſenſiſſe Ambroſium, ſanguinem quo redempti ſumus, calice contineri, quod noſtros coarguit figuratores. Sed & materiæ calicū meminit Chryſoſtomus iis verbis: Animarum ergo munditia opus eſt, propter quas etiam vaſa hæc deus recipit, & certè non erat ex argēto illa menſa, nec ex auro ille calix, quo Chriſtus diſcipulis ſanguinem præbuit ſuū: pretioſa tamen erant omnia, & venerationis plena, quia ſpiritu abundabant. Hæc Chryſoſtomus, illorum hominum mores notans, qui cum vaſa deſeruientia myſteriis tam pretioſa curauerint, animas interim mundare negligerēt, quarum primam eſſe curam oporteret. Vnde alibi ſcribit: Non eſt opus vaſis, ſed animis aureis. Hæc dico, nō quia vetare velim talium vaſorum oblationem, ſed quia dignum putem,

Optatus aduerſus Permenianum. lib. 6.

Ambroſ. lib. 2. Officio. ca. 28.

Ibidem.

Chryſo. in Mat. ho. 51

Ibidem.

ante omnia miſericordiæ ac benignitati eſſe incumbendum: nam & vaſa deus ſuſcipit, ſed illa multo magis ſibi gratioſa ſunt, & vaſa quidem danti ſolùm profuerunt, benignitas verò etiam accipienti. Hactenus Chryſoſtomus, qui ea moderatione benignitatē in pauperes putauit excitandam, ne ab hoc ornatu deterreret, quem myſteriorum magnitudo expoſcere videbatur. Vnde Theophilactus, quod ſuæ ætatis mores videbantur exigere, grauiter eos increpat, qui pauperum prætextu, aurea vaſa detraherent ſacrificio. Sic enim ſcribit: Audiant igitur quomodo Chriſtus præferat ſui curam pauperibus, Chriſti autem corpus propriè quod in diſco aureo, & ſanguis qui in poculo. Qui igitur abſtulerit diſcum pretioſum, & cogit vt corpus Chriſti in viliori ponatur, prætexens ſcilicet pauperes, ſciat cuius partis ſit. Hæc Theophilactus. Ex quibus teſtimoniis videre eſt, veteribus etiam fuiſſe vaſa aurea, huic miniſterio ornando adhibita, etiamſi fuiſſe alicubi & lignea & vitrea, Concilium Triburienſe notat, vbi prohibitum eſt, ne in ligneis vaſculis de cætero cōſecrent, ne vnde (inquit conciliū) placetur deus, inde iraſcatur. Sed longè ante ea tempora aurea fuiſſe vaſa, apertè monſtrauimus, ne quis tum obſeruari cœptum calumnietur. Quin & in concilio illo Triburienſi inſeritur memorabilis illa Bonifacij martyris ſententia, qui interrogatus, an liceret in vaſculis ligneis ſacramenta conficere, reſpondit, Quoniam ſacerdotes aurei ligneis calicibus vtebantur, nunc econtrà, lignei ſacerdotes, aureis vtuntur calicibus. Ex qua ſententia apparet, aureos calices ante illud concilium in vſu fuiſſe ſacrificij conſecrandi, & qui lignea vaſa adhiberent, non temeritate aut negligentia, (vt hic vult argutator) nedum cōtemptu, ſed quod temporis ferebat conditio, ſecuti & conſultum rati, ne abriperētur Ethnicorum manu, ex materia viliori habere, quominus eſſent obnoxia prædæ. Sed huius argumenti occaſione, acceſsit veritati locupletius teſtimonium: nam oſtendi in calicibus, cuiuſcunque fuerint materiæ, verum Chriſti corpus, & ſanguinem verum, fide quæ tum vigebat, credita contineri: & aurea etiam vaſa atque argentea tum fuiſſe, licet aliquando etiam lignea & vitrea fuerant.

Theophila. in Marcū cap. 14.

Triburiēſe conci. c. 18.

Bonifacius martyr.

VETE-

OBIICITVR 55.

VETERES DABANT SACRAMENTA *pueris in manus, vt domum portent, ergo vel nimis negligenter tractabant, vel non fuit corpus Chriſti reale.*

RESPONDET CATHOLICVS.

Deest huic concluſioni tertium membrũ, quod ego adiiciam, hoc eſt, vel hic argutator de veteribus fingit & mentitur impudentiſsimè. Quod enim ſemel vrgente tum neceſsitate, eccleſiaſtica hiſtoria narrat factum: hîc refertur quaſi pro conſuetudine. Neque habet hiſtoria, in manus datum, quod affingit iſte: & quamuis puer appelletur, cui dabatur ſacramentum deferendum, apparet tamẽ ex circũſtantiis, fuiſſe grandiuſculum. Nam refert hiſtoria abiiſſe curſu puerum ad presbyterum, rogatum quantum poteſt, maturet accedere. Presbyter autem impeditus infirmitate quominus adiret, puero dedit perferendum viaticum. Nec refert hiſtoria, puero in manus datum, quomodo pueris dant cruſtula blandi doctores, & veriſimilius eſt ſacrificium diligenter compoſuiſſe, ne inter deferendum periret: quin eiuſmodi puer erat, quem presbyter inſtruxit præcepto, vt infuſum quod dederat, iuſſerat ſeni præberi. Et ex eo quod ſemel vrgente neceſsitate per occaſionem eſt factum, confecit hic argutator propoſitionem indefinitam, vnde dilemma maneret ad calumniam commodum, hoc eſt, vel negligenter tractabant: vel non fuit corpus Chriſti. Quis iſtiuſmodi credat de verbis Dei, quos tam nihil pudet mentiri de verbis hominum?

Euſeb. hiſt. Eccleſ. lib. 6. cap. 33.

OBIICITVR 56.

NATVRA SACRAMENTI EST, VT RES *Sacramenti ſignificata ſit abſens, & tamen ſignum accipiat nomen ſignificati, vt fit in omnibus Sacramentis, & noui & veteris teſtamenti. Ergo in Euchariſtia, res, id eſt corpus Chriſti, eſt abſens.*

RESPONDET CATHOLICVS.

Novae legis ſacramenta res præſentes exhibent, quo vno nomine ſacramentis veterum ſunt vberiores, & corpus Chriſti omnino abeſſe ab Euchariſtia, tanquã abſurdum fatentur ſubtiliores ſacramentarij, ideóque vera præſen-

tia,quæ re conſiſtat negata,quandam fingunt quæ nō re, ſed noſtræ fidei efficacia ſubſiſtat,præſentiam,quaſi dicas, præſentem abſentiā. Nam quod hic argutator rudius & craſsius illorum euulgans myſteria,corpus Chriſti abſens dicit: illi quidem verbis(vt dixi) defenderent præſens,at non vt tranſubſtantiatores inquiunt, ſunt videlicet figuratores illi,qui vt panis ſubſtantia maneat, ſolam corporis figuram (quod eſt corporis Chriſti, per relationem quaſi accidens) conantur inducere. Adeò malint totum panem cum accidente corporis,quàm verum corpus cum accidentibus panis,conſtituere Euchariſtiam . Sed figuræ ſcilicet addunt præſentiam, quam efficit vis fidei,& partes omnipotentiæ dei fides arroget,vt quod non ſit,tanquam ſit credens,quod verè abſit,conſtituat præſens,quomodo vehemens cogitatio amicos abſentes quaſi ſiſtit coràm . Sed nihil hæc ad argumentū,at iſtorum meminiſſe facit huius ruditas(qui ex illis eſt)ſed tardior,itaque defendit abeſſe corpus Chriſti apertis & ſimplicibus verbis, hactenus profectò minus malus quàm cæteri . Sed & errat apertè,antecedenti erroneo erroneā annectens conſequentiam. Neque enim naturam ſacramenti rectè accipit,quam vna concludit ſignificatione, quæ rem ſignificatā, abſentem denotet, quam deſcriptionem naturæ ſacramenti ex ſacris ſcripturis, è quibus omnes ſe probationes & confirmationes petere iactat, non hauſit, ſed ſuorum more , ex antecedente fortiter aſſeuerato, infert quidlibet. Ego contrà dico,quoniam natura huius Euchariſtici ſacramenti ex verbis Chriſti inſtituentis,quænam ea ſit conſtet,vnde verum Chriſti corpus cōſtat adeſſe:ſequeretur rectius à natura huius ſacramenti rectè intellecta illud,Ergo corpus Chriſti eſt præſens.

OBIICITVR 57.

IN HOC SACRAMENTO NON SVNT *tanta miracula ponenda . Nam Gregorius Nazianzenus, complexus omnia miracula Chriſti, nullam fecit mentionem de tranſubſtantiatione, nec Auguſtinus de mirabilibus ſacræ ſcripturæ,quod feciſſent , ſi ſi fuiſſet miraculum: ergo non ſunt hic ponenda miracula.*

RESPONDET CATHOLICVS.

MAgna cura egiſſe videtur patres catholici, ne religionis noſtræ myſteria euulgarentur, ea præſertim quæ Ethnici veluti carnali iudicio ſtulta deriderent. Auguſtinus de hoc myſterio loqués, ſolebat hoc verborum ſymbolo tantum arcanũ attingere: Norunt (inquit) fideles quæ verba altiſsimorum miraculorum dant ſignificationem. Sed nec Auguſtinus, nec Nazianzenus, omnia Chriſti miracula vel recenſuerunt, vel illud potuerunt, & quanquam illud conarentur feciſſe & poſſent, maxima eſt cauſa cur hoc taceatur. Sed quæ vis eſt huius conſecutionis, Nominatim non recenſetur: ergo non eſt, quando quod alicubi tacetur verbis, alibi exprimitur ſententia, & Euchariſtiæ doctrinam catholicam, eiúſque miraculum, certũ eſt tum ſcripturis probari, tum patrum ſentẽtiis comprobari. Chryſoſtomus exclamat, O miraculum. Emiſſenus dicit, honorare, mirari, dum in altari reſpicimus corpus dei noſtri. Ambroſius confert cũ ſummis veteris teſtamenti miraculis. Cyrillus (vt hoc myſterium credatur) citat dei in vetere lege patribus exhibita miracula, ſentiẽs hoc item magnum miraculum eſſe. Et prodit nobis hic argutator, qui negat ſcilicet tanta miracula, & in concluſione conatur probare eſſe nulla, videlicet quia qui quædam notarunt, non recenſuerunt omnia, quod nec facere potuiſſent, ſi maximè voluiſſent.

Auguſt. in Ioan. tract. 26.

Chriſoſt. de ſacerd. li. 3.

Emiſſenus orat. de corpore et ſan.

Ambro. de iis qui initiantur.

OBIICITVR 58.

VT STATVAMVS CORPVS CHRISTI *comprehendi in pane realiter, corporaliter & naturaliter, ſcriptura ſancta non adigit expreſsè: & multiplicare tot miracula abſque illius teſtimonio, non eſt theologicum. Ergo talis præſentia non eſt ponenda.*

RESPONDET CATHOLICVS.

EXplicare veritates ſecundum ſcripturas, nõ eſt multiplicare miracula, at verò ipſas veritates per calumniam verbis alienis & inuidioſis (quod hic argutator facit) efferre, id demum eſt ſine omni pudore multiplicare mendacia. Quis enim ſic loquitur Catholicus? corpus Chriſti comprehendi in

di in pane realiter,corporaliter,& naturaliter,quæ verba præſentiæ modum inſinuent, qualem eccleſia non docet,tum autem comprehendi (quomodo verbum ſonat)pane corpus Chriſti,catholicus nõ dicit,adeſſe ſub viſibilibus dicunt,& contineri ſacramento,qui exactè loquũtur,vt verba ſic citare ad calumniam, ſit planè ſycophanticum. Catholici verò maximè theologicum arbitrantur,ſuam cuique veritati ſcripturis proditæ,lucem addere, & quæ ſunt Cæſaris, reddentes Cæſari,notantes videlicet,& tribuentes naturæ,quæ ſunt legibus illis communibus à Deo tributa. Dei item virtuti aſsignemus miranda,& quoties verè fiant agnoſcamus,quare talis præſentia Chriſti in Euchariſtia,qualem verborum eiuſdem vis aſſerit,ponenda item nobis, credenda & prædicanda ſit, vtcunque videatur vel Iudæis ſcandalum,vel Ethnicis ſtultitia.

OBIICITVR 59.

OMNE MIRACVLVM SENTITVR VEL *ratione,vel experiẽtia,vel ſcripturæ apertis verbis probari poteſt,vt Maria ſenſit ſe concepiſſe ex ſpiritu ſancto.Et ſancti ſentiunt animũ ſuum immutari à priſtina conuerſatione. At hîc nihil horum miraculorum, quæ confingunt,ſentitur: Ergo fruſtrà à miraculis opem implorant.*

RESPONDET CATHOLICVS.

SI Chriſti verbis in ſcriptura expreſsis fidimus, mox videlicet fieri verbi potentia omnipotentis,quæ (qui non fallit,dixit fieri: quid cunctamur hoc agnoſcere miraculum,verbis tam apertis teſtatum? quũ de vno illo quod tenebat Chriſtus in manibus, quod panem reuera fuiſſe,quum acciperet in manus conſtat,& etiamnum eſſe ratio indicet,ſic loquitur,Hoc eſt corpus meum.Non dixit (vt in luce creanda)fiat corpus,quare adderetur,Et factum eſt corpus: ſed miraculum abſolutum edidit,dicens, Hoc eſt corpus. Quid deſideretur amplius? an vt exiſteret mox ſua ſpecie corpus, in quod internã panis ſubſtantiam antehac non viſam,corporeis oculis deſinere cernerent? Qui nunc non credunt, quum hæc fieri cernerẽt,exclamarent præſtigias & incantationes. Nam quod dixit pater Abraham diuiti,etiam ad iſtos pertinet: Moſen habent & prophetas,quibus ſi

Luc.16.

non

non credant,nec ſi quis à mortuis reſurgat,credent. Qui fidit autho-
ri,non moratur experientiam,& qui matris eccleſiæ admonitionem *Ioan.2.*
ſequuntur, ea ſecuritate quomodo in nuptiis miniſtri,dum à Chri-
ſti matre admonerentur, quæ iuſſerit Chriſtus exequi, in mandatis
exequendis occupati, in fidem mandantis non inquirerent. Mini-
ſtri qui hydrias impleſſent aqua Chriſto iubẽte,audebant inde Ar-
chitriclino dare bibere, nihil dubitantes iam eſſe vinum, quod ip-
ſi intulerant aquam. dices,videbant. Ergo ſolo colore iudicatur vi-
num. Nam prægustaſſe ante Architriclinum quenquam, non le-
gitur. At nullus eſt (inquit) huius in ſacramento miraculi ſenſus.
Fateor carnalibus nullum eſſe, quibus nihil eſt ſpiritus quo ſen-
tiatur. Qui verò Chriſti verbis fidem habent,& quæ ipſe dixit, ve-
ra & effecta credant, quum neque quo fiant modo ſenſibus intel-
ligant, neque ipſa re ſubſiſtere experientia ſciant: non poſſunt ta-
men non fateri,rei geſtæ miracula,effectorum veritati cohærentia,
quæ ratiocinatione colligimus,interueniſſe. Nam alioqui quod di-
cat hic argutator ratione ſentiri miraculum, non equidem video
quomodo expediat, quum ratio quatenus carnalis ſit, omnia ferè
detorquet ad calumniam.

OBIICITVR 60.

PRAESENTIA REALIS ET CORPORA-*lis non eſt neceſſaria ad ſalutem,ad quam nullum habet momentum: Ergo non eſt approbanda.*

RESPONDET CATHOLICVS.

VAniſsimum eſt quod aſſumitur, præſentiam realem nullum habere momentum ad ſalutem, quando eam à ſalutis authore credimus inſtitutam. Quin aliter ſtatuere potuiſſet,nefas ſit dubitare,nũc autem quod illi erat liberum facere, nobis effecit neceſſarium credere, in verbis eius diffidere non curemus. Diuinæ facultati nihil annectitur neceſſarij,quæ velle & poſſe ex æquo continet, nullis aſtricta legibus,nullis alligata ſacramẽtis. Noſtro verò obſequio neceſſitas imperat,vt ſi volumus ad vitam ingredi,mandata ſeruemus,&

Hebræ. 11. veritates diuinitus proditas amplectamur fide, ſine qua impoſsibile eſt placere Deo. Non frui ſacramento, quum caſus impediat, lethale non eſt, contemnere quum frui poſsis, omnino exitiale. Ipſum verò frui, ſi copia detur, tam ſalutiferum, vt illo calice inebriari, & ſomnum à vitiis liberum aſſequi, ſummam duxerūt pij fœlicitatem, & ad æternam requiem adipiſcendam momentum maximum.

OBIICITVR 61.

IN TOTA SCRIPTVRA NIHIL REPERI-*tur credēdum, ita contrarium ſenſibus, vt experientia ſenſuum affirmet aliquid eſſe cuius contrarium doceat fides. Sed ſi ſit tranſubſtantiatio, aliquid affirmāt ſenſus, cuius contrarium doceat fides. Ergo tranſubſtantiatio eſt contra ſcripturam, vel ſaltem nullum tale miraculum, reperitur in tota ſcriptura, quod non eſt credibile.*

RESPONDET CATHOLICVS.

Hebræ. 13. PAulus vt Hebræis hoſpitalitatem ſuaderet, refert aliquos inſcios excepiſſe hoſpitio angelos, quod ſi verum eſt (vt eſt veriſsimum,) oculis planè capti ſunt illi, aliud pro alio renuntiantibus, angelos videlicet qui reuera erant, fuiſſe homines. Sentit fortaſſe Paulus de Loth: ſed & ſimile quid Abraham accidiſſe legitur, quum tres vidit, & vnum adorauit. An non in iis quæ veluti diſparata opponuntur, quum aliud ſint homines, aliud angeli: & quod eſt angelus non eſt homo: tamen aliud credere de illis oportuit, quàm ſenſus manifeſtè iudicabant, ſi quod poteſt eſſe ſenſuum iudicium manifeſtum?

OBIICITVR 62.

IN MYSTERIO INCARNATIONIS *Chriſti valde mirabatur beata virgo, & interrogabat, Quomodo fieret? Sed hæc tranſmutatio panis in corpus Chriſti, nō eſt minor myſterio incarnationis: mirum eſt ergo, quomodo in ſcripturis ſacris ea de re, nulla inueniatur vel admiratio, vel interrogatio.*

Quan-

RESPONDET CATHO.

Qvandoquidem apud ſcriptores Catholicos receptum eſt, Chriſtum in ſexto Ioannis, doctrinam de Euchariſtia tradidiſſe: quicquid ibi admirationis accidebat, certum eſt ad iſtam in Euchariſtia mutationem pertinere. De quo myſterio Caparnaitæ admirati ſunt, quaſi cum indignabunda irriſione dicentes: Quomodo poteſt hic nobis dare carnē ſuam ad manducandum? Diſcipuli verò qui audierant (Panis quem ego dabo, caro mea eſt) murmurantem diffidentiam cum ſtupore expreſſerunt, dicentes: durus eſt hic ſermo, & quis poteſt eum ferre? Petrus myſterium tacitè agnoſcens, ſed cuius explicationem non audebat vrgere, ſatis putauit verba Chriſti confeſsione profiteri. Domine (inquit) ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes, in quam ſententiam etiam Chriſtus dixerat, Verba quæ loquor vobis, ſpiritus & vita ſunt. Atqui in tanto & vario admirantium ſtrepitu, miratur hic argutator, nullam nullibi de hoc myſterio factam admirationem. Quòd ſi replicet, de panis mutatione loqui ſe, quam mutationē nemo diſertis verbis admiratus eſt: Ergo nec genus valebit ad ſingula, vbi in eius explicatione ſe prodat tanta miraculorum fœcunditas? Et num legimus aliquando dictum, non auſos in omnibus diſcipulos Chriſtum interrogare? Scribitur autem ideo in cœna nihil fuiſſe admirationis, quòd eſſent ipſum myſterium iam antea edocti Apoſtoli. Denique Chryſoſtomus ait Chriſtum prægustaſſe, quò ſuos induceret ad manducādum, ne myſterij magnitudine deterriti abſtinerent. Quæ licet piis & bonis generatiuè dixiſſe ſufficiat: voluit tamen ex Patribus aliqua huc afferre teſtimonia, vt quantam potentiam Dei, quantam vim, quàm admirabilem efficientiam in hoc myſterio conficiendo notauerint, non meis, ſed illorum verbis cognoſcas, vnde quàm mirificè de myſterio iudicarunt, facilè poteris æſtimare, quanquam occurrent obiter etiam illa, quæ clarum de Euchariſtiæ veritate præbebunt teſtimonium. Incipiam ab Irenæo, qui ſic ſcribit: Quomodo autem conſtabit eis eum panem in quo gratiæ actæ ſunt, corpus eſſe domini ſui, & calicem ſanguinis eius, ſi non ipſum fabricatoris mundi filium dicant? id eſt, verbum eius, per quod lignum fructificat, de-

Chryſoſt. in Matth. homil. 83.

Ibidem.

Irenæus li. 4. cap. 34.

fluunt fontes, dat primùm quidem fœnum, poſt deinde ſpicam, deinde plenum triticum in ſpica. Iſta ſunt verba Irenęi, quæ tibi Lector videri debeant magnam de ſacramento admirationem ſignificare, cuius veritatis probabilitas Deum exigit authorem, verbum eius per quod lignum fructificat, &c. An corporis figura, vt fiat, eam exigat poteſtatem, qua creata ſunt omnia? Quòd ſi magnitudo myſterij Chriſto diuinitatem aſſerat, ſecundum Irenæum, videant iſti qui imminuunt verbis, & ad figuram redigunt, num aditum commodum præſtent redituris Arianis, aut ſi quid ſit Arianis in Chriſti æſtimatione deiectius? Sed agam quod agitur. Cyprianus ſic ſcribit: Panis iſte, quem dominus diſcipulis porrigebat, non effigie, ſed natura mutatus, omnipotentia verbi factus eſt caro. An vllis longis periodis & verborũ ambitu, maior excogitari admiratio poſſit quàm his paucis verbis cõtineatur? An aliquid eſt maius omnipotentia? & non poſſe illa comprehendere animalem hominem, ita tradit idem Cyprianus: Inter dominicæ menſæ conuiuas animalis homo non admittitur, quicquid caro & ſanguis dictat, ab hoc cœtu excluditur, nihil ſapit, nihil prodeſt, quicquid humani ſenſus molitur ſubtilitas, omne quicquid à ſuis rationibus deuium videtur, ſapientes huius ſeculi ad dementiam referunt, & à veritate reputant alienum. Sed veritas ab erroneis hominibus comprehendi non potuit. Hæc Cyprianus, illud ego: ſi quæ ſupra nos nihil ad nos, verè dicitur, quid maioris poteſt admirationis prædicari, quàm homines nihil intelligere eorum quæ agantur? Et ſunt poſtea qui hodie conquerantur doceri in Euchariſtia quæ ſunt ſupra ſenſus, & (vt Cyprianus dicit) carnem hîc & ſanguinem nihil ſapere, quibus paucis verbis omnia illa cauilla iugulantur, quæ à communibus naturæ legibus, à ſenſibus, ab experimentis, contra Euchariſtiæ veritatem ab iſtis confinguntur. Quin & illa de figura doctrina reprobatur, quæ nihil habet altioris ac reconditioris myſterij, quàm vt eorum quæ iam verbo audibili vera didiceramus, ſymbolorũ verbo viſibili, memoria refricaretur, nã fides ex auditu fuit, quæ nũc etiam per oculos ſibi aditum parat, vt meditemur iam cognita & intellecta. Cyprianus aliter æſtimat, & veritaté eiuſmodi cenſet, quam animalis homo haberet pro dementia, quũ ſolam figuram cõſtitui in pane & vino, à ratione carnali non videtur alienum.

Cyprianus ſer. de cœna.

Cyprianus ſer. in cœna domini.

At

At enimuerò corpus dari manducandum,carnales Caparnaitæ dementiam iudicarunt, nec hoc myſterium capiat animalis ratio, ſed ſpiritualis intelligit,qui diiudicat omnia. Et Athanaſius annotauit illa verba Chriſti,quum diceret,(Verba quæ loquor vobis,ſpiritus & vita ſunt)idem valere ac ſi diceret:quod quidē oſtenditur oculis, ac datur pro mundo, dabitur alimonia,vt ſpiritualiter hæc in vnoquoq; digeratur,fiátq; omnibus conſeruatoriū ad reſurrectionē vitæ æternæ.Quæ verba(obſecro)nō ſunt admirationis plena?Emiſſenus autē myſterij huius conſtitutionē & admiratur ipſe, & accedentes ad altare vult mirari.Verba eius hęc ſunt:Verè vnica & perfecta hoſtia,fide æſtimanda,nō ſpecie,nec exterioris cenſenda eſt viſu hominis,ſed interioris affectu. Vnde meritò cœleſtis confirmat authoritas, quia caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus. Recedat ergo omne infidelitatis ambiguum, quandoquidē qui author eſt muneris, ipſe etiā teſtis eſt veritatis. Et paulò pòſt idem. Vt ad nutum pręcipientis domini repentè ex nihilo ſubſtiterunt excelſa cœlorum,profunda fluctuum,vaſta terrarum:ita parem poteſtatem in ſpiritualibus ſacramentis,verbi præbet virtus,& rei ſeruit effectus.Deinde apud eundem:Sicut ergo ſine corporali ſenſu, præterita vilitate depoſita, ſubitò nouam indutus es dignitatem, & ſicut hæc quæ in te deus læſa curauit,infecta diluit, maculata deterſit, nō oculis nec ſenſibus ſunt credita: ita & quum reuerendum altare cibis ſatiandus aſcendis, ſacrum dei tui corpus & ſanguinem fide reſpice,honora,mirare, mente continge, cordis manu ſuſcipe, & maximè hauſtu interiori aſſume. En quod antea dixi,miratus eſt Emiſſenus,& nos vult mirari, ea videlicet admiratione quæ Chriſtianis conuenit,vt mirabilia domini prædicantes,firma & indubitata fide credamus vera,nam in admiratione qui deficiat,ita ſubleuetur aliis Emiſſeni verbis,Quid mirū eſt(inquit)ſi ea quę verbo potuit creare,verbo poſsit creata conuertere? imò non minoris videtur eſſe miraculi,ſi id quod ex nihilo agnoſcitur, iam conditū in melius valeat cōmutare.Hæc Emiſſenus de conuerſione panis & vini,quas creaturas tamen contendunt figuratores reipſa in ſua natura manere, quum hic Emiſſenus in conuerſione notet miraculum, quod hic meus argutator deſiderat, imò eiuſmodi miraculum notat Emiſſenus,quod cum mundi creatione ſit conferendum.Et hæc(inquā)

Athanaſi° de peccato in ſpiritum ſanctum.

Emiſſenus orat. de corpore domini.

in ipſius myſterij conſtitutione. Magnitudinem etiam miraculi Epiphanius veluti certò ab omnibus illis temporibus creditam, ducit in argumentum, vt aliam dei in nobis mirabilem operationem inde credamus, ſic ſcribens: Et quot ſunt quę ſimilia ſunt? videmus enim quòd accepit ſaluator in manus ſuas, veluti Euangeliũ habet, quòd ſurrexit in cœna, & accepit hæc, & vbi gratias egiſſet, dixit, Hoc meum eſt, hoc & hoc. Et videmus quòd nõ æquale eſt, neque ſimile, non imagini in carne, non inuiſibili deitati, non lineamentis mẽbrorum, hoc enim eſt rotundæ figurę, & inſenſibile quantum ad potentiam, & voluit per gratiam dicere, hoc meum eſt, hoc & hoc, & nemo non fidem habet ſermoni. Qui enim nõ credit eſſe ipſum verum ſicut dixit, is excidit à gratia & ſalute, quod autem audiuimus, id credimus, quòd eſt ipſius. Dominum verò noſtrum nouimus totum ſenſum, totum ſenſatiuum, totum deum, totum mouentem, totum operantem, totum lucem, totum incomprehenſibilem, ſed qui cum gratia hæc nobis largitus eſt. Hæc Epiphanius, qui cum confert quod credimus & fide cognoſcimus, cum eo quod ſenſus noſtri nobis ex viſu & tactu renuntiant, an nõ magnum hoc eſſe quod verbo domini fit, declarat miraculum? Heſychius miraculi facit apertam mẽtionem, iis verbis: Sanctificationem enim myſtici ſacrificij, & à ſenſibilibus ad intelligibilia tranſlationem, ſiue commutationem, ei qui verus eſt ſacerdos, videlicet Chriſto, oportet dari, id eſt, ipſum de eis miraculum cedere & imputare, quia per eius virtutem & prolatum ab eo verbum, tam ſanctificata ſunt, quàm cunctũ carnis excedant ſenſum. Diſertè loquitur Heſychius de miraculo, & eiuſmodi quod cunctum carnis excedat ſenſum. Vbi ſunt ergo qui à ſenſibus, & ſenſuum indiciis, in veritatem Euchariſtiæ argumenta nectunt? Sed quibus loquendi formis Ambroſius miretur, audiamus. Si ergo (inquit) tanta vis eſt in ſermone domini Ieſu, vt inciperent eſſe quæ non erant, quanto magis operatorius eſt, vt ſint quæ erant, & in aliud conuertentur? Cœlum non erat, mare nõ erat, terra non erat. ſed audi dicentem, Ipſe dixit, & facta ſunt. Hæc Ambroſius, parem potentiam, ac virtutem parem, conſtitutioni huius ſacramenti, ac mundi creationi adhibitã prædicans. Chryſoſtomus etiam pleriſque in locis magnitudinem prædicat, ex omnibus tamen quod ſequitur, videtur huic argumento maximè accommodum.

Epiphan. in lib. Ancoratus.

Heſychius ĩ Leui. lib. 6. cap. 22.

Ambro. li. 4. cap. 4. de ſacra.

dum: Credamus vbique deo, nec repugnemus ei, etiamſi ſenſui & cogitationi noſtræ abſurdũ eſſe videatur quod dicit, ſuperet & ſenſum & rationem noſtram (quæſo) ipſius quod in omnibus & præcipuè in myſteriis faciamus, non illa quæ ante nos iacent ſolummodo aſpicientes, ſed verba quoque eius tenentes. Nam verbis eius defraudari non poſſumus, ſenſus verò noſter deceptu facillimus eſt: illa falſa eſſe non poſſunt, hic ſæpius atque ſæpius fallitur. Quoniam ergo ille dixit, Hoc eſt corpus meum: nulla teneamur ambiguitate, ſed credamus & oculis intellectus id perſpiciamus. Hæc Chryſoſtomus, qui nos docet nõ ſpectandum in hoc myſterio quid ſit ſenſibus abſurdum, ſed quid fidei veritati conſonum. Quare dum tantopere fidem exigit noſtram, & ſenſuum iudicium reprimit ac reprobat: oſtendit magnum quiddam eſſe quod agitur, & hominum iudicio admirandum. Vnde & illud etiam ſcribit: Quando enim ſubit quæſtio, Quomodo aliquid fiat, ſimul ſubit & incredulitas. Ita & Nichodemus perturbatus eſt, inquiens, Quomodo poteſt homo in ventrem matris ſuæ iteratò introire? Itidem & ij nunc, Quomodo poteſt hic nobis dare carnem ſuam ad manducandum? Nam ſi hoc inquiris, cur non idem in quinque panũ miraculo dixiſti? quomodo eos in tantum auxit? quia tũc tantum ſaturari curabant, non cõſiderare miraculum. Sed res ipſa tunc docuit, inquies. Ergo ex eo & hæc credere oportuit, ei facilia factu eſſe, propterea id prius fecit miraculum, vt per illud non eſſent amplius increduli his quæ poſtmodum diceret. Hic locus Chryſoſtomi oſtẽdit, adeò non eſſe ambigendum de veritate verborũ, vt ne quærendũ quidem ſit, (Quomodo) quando magnitudini huius miraculi credẽdæ, ſubſeruiebat miraculum de quinque panibus, vt quomodo illud credebant, de hoc quod fit in myſterio, non diffiderent, qua ſententia conſtat mirandum vtique quod in myſterio agitur, quod in ſolius figuræ inſtitutione haud ita eſſet. Cæterùm cum iis qui per naturam impoſſibile putant quod de carne ſua dixit Chriſtus, ita agit Cyrillus: Si putatis carnem meam vitam vobis afferre non poſſe, quomodo tanquam volucris in cœlum aſcendet, & quomodo per aëra volabit? hoc enim ſimiliter generi humano impoſsibile eſt, quod ſi præter naturam caro mea in cœlum conſcendet, quid prohibet ne ſimiliter præter naturam viuificet? nam qui terreſtre hoc corpus cœleſte cõficit,

Chryſo. in Mat. ho. 83.

In Ioan. hom. i. 45.

Cyrillus in Ioan. lib. 4 cap. 22.

ficit,is etiam viuificum reddit,quanuis natura ſua corruptibile fuerit.His Cyrilli verbis & magnitudo myſterij prædicatur, dum virtute diuina fiat quod per naturam ſit impoſsibile: & omnia ipſa cauillamenta diluuntur,quæ à ratione naturæ humanæ contra veritatem Euchariſtiæ concinnantur, vbi deus operatur præter naturam. Sed fruſtrà hæc Cyrillus,ſi nihil aliud eſſet Euchariſtia quàm figura corporis, & omnis ſanctificatio ſpiritu perageretur. Quàm magnum etiam ſacramentum Euchariſtia ſit,ex verbis Auguſtini,authore Beda relatis,teſtatum habemus,iis verbis: Hoc quod videtis in altari dei,etiam tranſacta nocte vidiſtis,ſed quid eſſet,quid ſibi velit,quàm magnæ rei ſacramentum contineret, nondum audiſtis. Quod ergo vidiſtis panis eſt & calix, quod vobis etiam oculi veſtri renuntiant, quod autem fides veſtra poſtulat inſtruenda, panis eſt corpus Chriſti,calix eſt ſanguis. Auguſtinus iis verbis magnum dicit ſacramentum, quod cum explicat de corpore & ſanguine Chriſti,non poteſt intelligi de figura corporis, quod non eſſet continere magnæ rei ſacramentum, nam & de panibus propoſitionis prædicabatur figura. Habeo ex Euthymio duo præclara loca, quæ prætermitti non poſſunt, ita myſterij magnitudinem & admirationem explicant:Et nos itaque credamus vbique deo, nec contradicamus, etiamſi quod ab eo dicitur,contrarium eſſe videatur noſtris cogitationibus & aſpectibus. Ita quoque in adorãdis myſteriis faciamus, non ea ſolum quæ proponuntur intuentes,ſed ſermonibus eius credẽtes,quúmque ille dicat, Hoc eſt corpus meum,& Hic eſt ſanguis meus:& pareamus & credamus.Siquidem etiam in baptiſmo ſenſibilis quidem eſt aqua, ſed intelligibile donum eſt regeneratio, quia enim corpori conſerta eſt in nobis anima, in ſenſibilibus intelligibilia tradidit nobis deus. In hoc primo loco imitatur Euthymius Chryſoſtomum,&quod hic dixerat,totidem ferè verbis refert,quibus myſterij magnitudinem exprimit, quæ noſtram fidem exigit, vt ſenſibus reluctantibus,tamen quod verba Chriſti referunt fieri credamus.Quo pertinet etiam ex eodem Euthymio illud: Decertabant ergo inter ſe Iudæi dicentes, Quomodo poteſt hic nobis dare carnem ſuam ad manducandum? turbabantur non potentes ſermoni credere,quod hoc impoſsibile videretur. Nam quum omnia ſecundum naturam inquirerent,nihil quod ſupra naturam erat,admittebant.

Augu.ſer. ad infantes

Euthymius in Mat.ca. 64.

Idem in Ioan.ca.9.

mittebant. Dixit ergo eis Ieſus, Amen amen dico vobis, niſi comederitis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Illi quidem hoc impoſsibile iudicabunt, ipſe verò omnino poſsibile oſtendit, neque id tantùm, ſed etiam neceſſarium, quod etiam fecit ad Nichodemum. Addit autem & ſanguinem, ſignificans de pane & poculo, quæ vt dictum eſt, daturus erat diſcipulis in cœna. Euthymius hæc, quibus apertè docet eam eſſe myſterij magnitudinem, vt impoſsibile ſit per naturam fieri, nam & ſupra naturam fieri manifeſtè dicit, de quo myſterio conficiendo ſic ſcribit Damaſcenus: Si igitur verbum dei viuens eſt & efficax, & omnia quæcunque voluit dominus fecit: ſi dixit, fiat lux, & facta eſt, fiat firmamētum & factum eſt, &c. Si volens ipſe deus verbum factus eſt homo, & ex ſanctæ virginis puriſsimis & illibatiſsimis ſanguinibus in ſeipſo ſine ſemine carnem ſuſcitauit, non poteſt panem corpus facere, & vinum & aquam ſanguinem? Hæc quum ſcribat Damaſcenus, ánnon æquat admirationes incarnationis & Euchariſtiæ, & vtraque myſteria creationi mundi? Et tamen in tāto patrum numero, hoc Euchariſtiæ myſterium admirantium, deſiderat hic argutator qui admirentur, & quoniam non legit veteres, nec quid dicant intelligat, conficit inde argumentum contra Euchariſtiæ veritatem. Legiſſet ſaltem ex poſterioribus Bernardum, fidei patrum catholicæ & ſcriptis & moribus aſſeclam aſsiduum, qui ſic ſcribit: Mira ſunt quæ de ſacramento iſto dicuntur, fides eſt neceſſaria, ſcientia rationis ſuperuacua. Scientia ratione & intellectu colligitur, fides ſola authoritate inducitur, &c. Hæc ſunt fratres, quæ fidem neceſſariò exigunt, rationem omnino non admittunt, expetunt ſimplicem creditorem, arguunt impium diſcuſſorem, & ideò credi oportet ſimpliciter, quod inueſtigari non poteſt vtiliter. Hic eſt torrens quem tranſuadare non potuit Heliſeus. Nolite itaque quærere, quomodo fiat? nolite dubitare vtrum fiat? nolite irreuerenter accedere, ne vobis ad mortem fiat. Hæc Bernardus, quem vtinam legiſſent Cauillatores noſtri & intellexiſſent, vt hæc ſalubria monita curarent ſeruare, & à tam friuolis argumentis abſtinere.

Damaſcen' lib. 4. c. 14

Bernardus ſer. in cœna domini.

OBIICITVR 63.

ARTICVLI FIDEI ETSI SINT SVPRA SENſus externos, adeò vt credamus quæ non videmus, nec vllo alio ſenſu percipimus: tamen non ſunt contrarij ſenſibus externis, vt quæ videmus & aliis ſenſibus percipimus, non credamus. *Sed doctrina tranſſubſtantiationis eſt contraria ſenſibus, nam oculi dicunt ſe videre panẽ & vinũ, nares olfacere panem & vinum, & ſic de reliquis ſenſibus. Ergo doctrina tranſubſtantiationis non eſt articulus fidei, ſed potius contra fidem.*

RESPONDET CATHOLICVS.

ARticuli fidei ſunt veritates certiſsimæ diuinitus nobis reuelatæ, & ſcripturis cõprehenſæ, quæ deo inſpirante creduntur à fidelibus, in quibus articulis non quid ſenſibus videatur, quídve iis contrarium aut repugnãs ſit quæritur, ſed quid verum, quorũ articulorum veritates quomodo eccleſiaſtica traditio edidit, mentes fidelium ſine hæſitatione amplectuntur, in quibus ipſis articulis ſi quis fortè vnus aliquid contineat à cæteris ſingulare, non continuò reliquis dicatur aduerſari. Scilicet quia omnes reliqui (vt iſte vult) ſunt ſupra ſenſus, non contra ſenſus: non poſsit ideo vnus aliquis ex illis articulus eſſe qui cum ſenſibus pugnet? An tanta eſt prærogatiua ſenſuũ, vt quod illis aduerſetur, nõ recipiatur pro articulo fidei, quum de vniuerſa doctrina Chriſtiana dicat Paulus, animalẽ hominem nihil huius ſapere, vtpote cui ipſa dei ſapientia prorſus ſtultitia iudicetur? Si vnus articulus tranſubſtantiationis pugnet cũ ſenſibus, conſentit certẽ cũ veritate, quæ vna ſpectanda eſt pro obiecto fidei, nec quia peculiari quodam miraculo ſit ſingularis, cauſa eſt iuſta cur nothus & adulterinus eo nomine iudicetur. Hæreticorum hic mos ſemper fuit, vt in myſteriis ad comprobationem exigerent ſimilia. In Chriſti myſterio duæ perfectæ naturæ vnitæ, vnum quidem conſtituunt, videlicet Chriſtum, perſonam vnam, at non tertium quiddam in natura perfecta vnum, quemadmodum corpus & anima conſtituunt hominem. Hic igitur Acephali, dic aliquid ſimile. Reſpõdet Ruſticus diaconus, fruſtrà eos requirere in ſingularitate exemplũ, quod etiã de articulo tranſubſtantiationis eſt reſpondendum, in quo tamen

Ruſticus diaconus contra Acephales.

non repugnatur ſenſibus, vt hic vult argutator, ſed iudicio rationis ex ſenſibus collecto. Nam quod videt oculus in colore, quod guſtat lingua in ſapore, quod manus ſentit in pondere, verè adeſt, vnà verò ſubſtantia, quæ natura eſt abdita & interna, de qua ſenſus nihil certi renuntiare poſſunt: abeſt per miraculũ, in quo æſtimando ratio hominis inferior, quæ natura ſubſiſtit, rationi ſuperiori, id eſt fidei cõuenienter cedit, cuius authoritatem mẽs diuinitus illuminata in diiudicandis myſteriis ſequitur, iam effecta videlicet ſpiritualis, quę rectè iudicat omnia. Sed (vt ad iſtum argutatorem veniam) qualis eſt iſta conſecutio? Articulus tranſubſtantiationis aliquid habet à reliquis articulis ſingulare: ergo cum fide pugnat, vel nõ eſt articulus fidei. Itáne verò mutuò ſe confodient fidei articuli, vt alter nihil in altero patiatur ſingulare? Credimus patrẽ ingenitum, filium genitum, ſpiritum ſanctum procedentem, ſingularia omnia. Ex tribus perſonis in vnitate ſubſtantiæ vnum deum credimus, at ſolum filiũ credimus incarnatũ, atque hoc ſingulare, non modò ſupra ſenſum, ſed etiam contra ſenſus, & rationem carnis vniuerſam. In Chriſto fallebantur oculi carnis, qui nudi hominis & in perſona humana cõ ſiſtentis, iudicia referebant, quum homo idem deus eſſet, non duabus diſtinctus perſonis, ſed in vna perſona vtramque naturam mirabiliter vniens, idem plaſmator & complaſmatus, quod ſenſus & ratio non aſſequuntur, ſed in hoc cauillo tam friuolo excutiendo ſum nimius. Pergo ad reliqua.

OBIICITVR 64.

SENSVS NON DECIPIVNTVR CIRCA *ſubſtantiam viſibilem, ſed ſenſus iudicant niſi vnum corpus eſſe, nempe panem: Ergo tantùm eſt illic panis, & non corpus Chriſti.*

RESPONDET CATHOLICVS.

Hoc argumentum etſi propriè concluſionis nihil habeat, argutatoris tamen ineptiam obiter demonſtrat, ne ſit omnino ocioſum. Qui argutator ita de ſenſibus loquitur, quaſi ſubſtantiam cuiuſque rei vi ſua penetrent, ne de illa errent, quos certũ eſt hærere in obiectis ſuis, & ad internam naturã nõ pertingere. Vnde Loth & Abra-

hamo ſenſus renũtiabant angelos fuiſſe homines,qui reuera nõ homines ſubſtantia,ſed angeli erant. Tum vinum ab aceto non diſtinguit oculus. Et ferũt eſſe vbi oculus aquam eſſe referat, quod tactus cõprobet eſſe lapidem chryſtallinum. Adeò qui de ſenſibus loquũtur vt docti,circa propria obiecta non falli eos dicũt, quum interim ad eam quæ lateat ſubſtantiam, prorſus cæcutiant. Quare dum ſic loquitur hic argutator,ſenſus non decipiuntur circa ſubſtantiam viſibilem, ſenſum profert ipſa ſpecie falſum,vt antea oſtenſum eſt. Tũ quod aſſumitur,item falſum eſt,propter explicationem illam(nempe panem,)nam hoc eſt rationis æſtimare ex iudicio ſenſuum, quæ propter arcanum myſterij ſua collectione fruſtratur, quando quod videtur,panis ſubſtantia ipſa,non panis,ſed corpus eſt Chriſti,quod animales neſciunt,fideles & ſpirituales norunt. Vnde nihil infertur hoc argumento,ſed effertur argutatoris ſtultitia.

OBIICITVR 65.

DICVNT PAPISTAE, ACCIDENTIA PAnis *& vini pendula eſſe in aëre ſine ſubſtantia, qua poſſint fulciri. & quid poteſt dici ſtultius?*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVod legitur ab aliquibus dictum,refertur hîc per calumniam ad vniuerſos. Quando ea fuit piorũ in fide recepta cõſtans perſuaſio,vt in anguſtias rei explicãdę coacti,pio quodã tuendæ veritatis zelo,quiduis quod à fidei regulis nõ abhorreret,dicere maluerint,quàm vt in fidei perſuaſione hærere viderentur. Magiſter ſententiarum aliorum dicta referens, inter cæteros recenſet fuiſſe qui dicerent,accidentia ſuſtineri aëre, quod nec magiſter ſententiarum probat ipſe, nec vt ſententiam receptam & approbatam commemorat, & tamen hîc profertur vt abſurdum in doctrina catholica, vaniſſimo ad calumniam cõficto mendacio.

OBIICITVR 66.

PANIS SACRAMENTI ET VINVM NVtrient *corpora noſtra, & omne alimentũ vertitur in naturam aliti. Ergo vel accidentia & corpus Chriſti vertuntur in naturam corporis humani, vel ſubſtantia panis manet.*

Acciden-

RESPONDET CATHOLICVS.

ACcidentia panis & vini pro viſibili & terrena ſacramenti materia, & vim ſignificationis pro ratione analogiæ, & nutriendi virtutem per miraculum retinent, vt quicquid naturalis alimenti dum ſacramētum ſumitur, corpori exhibeatur, ab iſtis accidētibus quæ adſunt, uon à pane & vino quæ non adſunt, exhibitum cenſeatur, & tamen quoniam tanto myſterio congruit, vt quod à miraculo cœpit, exeat in miraculum, non erit alienū etiam illud arbitrari, materiam ad alimentum cōuenientem redire, quando ad diſpoſitionem naturę ſummè competentem, naturale etiam ſit perfectionem accedere. Adeò vt ſint qui tradant, corpori ſummè diſpoſito, animæ rationalis acceſsionem fieri, ad plenum naturæ complementum.

OBIICITVR 67.

DOCENT HISTORIAE VICTOREM PApam periiſſe veneno hauſto ex calice, & Henricum Imperatorē ex veneno accepto in pane Euchariſtiæ. Sed ſalutaris ſanguis Chriſti non poteſt eſſe venenatus & mortiferus, & hæc quî poſſunt fieri, ſi ſola ſuperſint accidentia? Ergo manet ſubſtantia panis & vini.

RESPONDET CATHOLICVS.

VIctorem & Henricum, quoniam mortales fuerunt nec iam ſuperſunt, morte hinc ereptos fuiſſe credibile eſt, vnde verò perirēt mera coniectura eſt, cui coniecturæ à veneno in myſteriis (vt fertur) exhibito occaſionem fuiſſe datam, dolendum piis, & omni memoria deteſtandum, nedum ex tenui annalium fide ad tanti myſterij calumniam, auribus ingerendum Chriſtianis. Quis ferret ſanguinē ipſum Chriſti ſeruatoris dici venenatum? vt iſte loquitur: aut Deum ſummè bonum, tanquā ſceleri illi nefario exequendo opem laturum, venenum vnà cum vino (vt iſti per inuidiam efferunt) tranſubſtantiaſſe? Repetuntur & refricantur exempla vetera, quum eandem impio quæſtionem gignat in aranea caſus, ſi fortè in ipſo peragendi myſterij tempore deciderit in calicem. Sed quid hæc ago pluribus? Conſecratur quod ex Chriſti inſtitutione affertur conſecrandum, aptum vt conſecretur, non

quod caſus adiecerit,aut addiderit ſtultitia, nedū malitia, quod quidem fuerit à myſteriis alienum,& quomodo quod ad ſalutem inſtitutum eſt, cum veneno miſceatur? Ideóque nec aquam ſolam,nec lac,nec mel,fas erat adhibere,nedum quod ſit venenatum. Quòd ſi hic argutator obſtinatiùs contendat,cum vini accidentibus non cohærere venenum,nec conuenire dabitur nec cohærere, ideóque illos mēdacij arguit potius,qui datum in myſterio venenum ſcriptis retulerūt, quàm quo hiſtoriæ fidem aſſerat, catholicam de myſterio fidem ex fabula conetur infirmare.

OBIICITVR 68.

OLIM RELIQVIAE SACRAMENTI COM*burebantur,vt ait Origines.Quis ita tractaret deum ſuum,tam crudeliter,vt combureret eum tanquam hæreticum?*

RESPONDET CATHOLICVS.

Linguæ eſt hæc petulantia, non argumentatio. Deus ignis conſumens dicitur,huius elemēti non dedignatus appellationē, qui ignem habet quo purificet ſuos, & ignem quo compeſcat & perdat impios. In ignem mittit ſuo merito cōburendos. Non mittitur ipſe quū reliquiæ igni materiali conſumuntur. Si quid reliquiis per cotumeliam fieret,etiamſi iniuria ad Chriſti corpus pertineret:ad illud tamen non pertingit actio,quomodo Anthropomorphitæ hæretici de Euchariſtia narrantur ſomniaſſe. Denique quod vſibus noſtris paratum non ſumeretur, quoniam corrumpi quod eſt terrenum poſſit: quomodo digniùs quàm igne conſumeretur? Nam diuerſa ratione conſumit ignis, prophanos hæreticos,ne quid ſuperſit ad contagium:ſacras reliquias,ne quid ſuperſit ad contumeliam.

OBIICITVR 69.

SACRAMENTVM SI CONIICIATVR IN *ignem, comburetur, dicant ergo Papiſtæ quid comburitur? neceſſe eſt vel panem vel corpus Chriſti comburi, Si panis,ergo non eſt tranſubſtantiatio, Si corpus Chriſti ,ergo tum conſtituent ſe combuſtores Chriſti. Nam accidentia ſine ſubſtantia comburi,eſt contra naturam.*

Quicquid

RESPONDET CATHOLICVS.

QVicquid comburitur, certum eſt poſſe comburi, & quarum rerum natura ſit ignis cōſumere ſubſtantiam cum accidentibus, an non poſsit earum ipſarum ſola accidentia cōſumere? Vt cauillū cauillo opponatur, quod eſt, ſtulto ſecundum ſtultitiam reſpondere. Tu naturæ principiis eruditus, putas quod igne conſumitur, eſſe panem cum accidentibus, ergo Catholicus fallitur, qui credit eiuſdem elemēti fuiſſe in myſterio ſola accidētia, quaſi neceſſe ſit idē quod fuit nunc eſſe, aut quod nunc eſt in igne, in myſterio omnino fuiſſe concedamus. Dum ſupereſt myſterium, credo myſterij veritatem ſecundum eccleſiæ dogma, at quod in igne agitur, permitto naturæ, vt deſinas eſſe moleſtus quæſtionibus. At hæres (inquies) nec explicas quid fiat ſubſtantia. Imò, inquā, myſterium ab igne conuenienter diſtinguo, & meam exoptem in modo rerum abditarum explicando fateri cum piis ignorantiam, quàm ſtultam cum incredulis temeritatem incurrere, & ſubſtantiam quæ diuinis myſteriis per miraculum aberat, naturæ operationibus per miraculum redditam, non eſt abſurdum confiteri.

OBIICITVR 70.

NATVRA ABHORRET VACVVM, SED *ſi non maneant panis & vinum: locus vbi prius erant, nulla ſubſtantia plenus eſt, & ſic erit vacuum, Ergo tranſubſtantiatio repugnat naturæ.*

RESPONDET CATHOLICVS.

AN dicet vas figulo, cur me feciſti ſic? Et quiſquam naturæ patronus ineptus, in myſteriis diuina virtute confectis, de naturæ legibus violatis audebit conqueri? Ne ſit tranſubſtantiatio conſentiens naturæ, exprimit certè diuini operis veritatem, quam ad naturæ leges, quiſquis es, temerariè exigis. Natura (inquis) abhorret vacuum, dogma videlicet profers longa philoſophorum obſeruatione cōſtitutum, cum quo ſi pugnet quod eccleſia de Euchariſtico myſterio è ſpiritu ſancto edocta confitetur: an exiges ſcilicet vt cedant diuina humanis? & ſpiritualis, qui iudicat omnia in iudicio myſteriorum, carnali ſe ſubmittat & manus det? Ego illud viciſsim quæro, quomodo probabis quod affingis,

gis, ſubſtantia panis abſente ſubſiſtere vacuum?an ſi nequeam percontanti tibi (quid ergo locum impleat) ſatisfacere: erit mea ignorantia argumenti loco, quo tanti ſacramẽti veritatem impugnes? Si verum eſt naturam abhorrere vacuum, decedente ſubſtantia: ſubſtituet mox aliquid ipſa natura, ſi quas illi in tanto myſterio partes permiſerit Deus, qui ſi prohibeat, voluntati eius quis reſiſtet? In hoc cauillo quàm multa peccata? Obiicitur eccleſiaſtico dogmati philoſophorum placitum. Affingitur pro certo quod eſt ignotum, argutātur ſubſtantia decedente ſubſiſtere vacuum, quum locum implere ſit proprium quantitatis. Concluditur denique tranſubſtantiationem repugnare naturæ, cum qua ſi per omnia cõſentiret, non eſſet myſterium.

OBIICITVR 71.

CVM EX EVCHARISTIA FIVNT VER*mes, vel nutriuntur canes & ſorices, fit generatio ſine corruptione, & corruptio ſine generatione, contra principia naturæ & rationis, quo quid ineptius fingi poteſt?*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVod ex terrena Euchariſtiæ parte fiat, quicquid corruptione fiat, ſi quid videlicet fiat, id ex naturæ proprietate accidit, ex quo ſi conſequitur ſubſtantiã tum adeſſe, non probat tamen quum ſubſeruiret elementũ myſterio tum adfuiſſe, quum nihil prohibeat pro varietate conditionis in ipſo vſu, deo ſic agente, etiam elemẽtum variari, & ſubſtantiam quæ abeſſet, nunc redire. Adeò nihil habet hoc argumentum probationis ſolidæ, quòd ab incertis naturæ experientiis ducitur, vnde certã de tanto myſterio doctrinã abſurdum ſit infirmari. Et quales quæſo memorat hic experientias, quæ protinus ipſum argutatorem arguant vanitatis? Quî ſciat canes aut ſorices ſacris illis ſpeciebus nutriri? ſi quis quęrat, nihil habet quod reſpondeat probabiliter, quod certi aliquid edat argumenti. Neque enim per rei conditionem fieri poteſt, vt macros canes aut ſorices, huiuſmodi alimonia cuius tam rara eſt copia, & tantilla quãtitas, viderit pingueſcere. Sed libido eſt illis vel mentiri, vel mendacium dicere, quo negotium faceſſant veritati. De vermibus & muribus, aliàs reſponſum eſt.

OBIICITVR 72.

PANIS EVCHARISTIAE VERTETVR IN *vermes, ergo vel manet ſubſtantia panis, vel ſubſtantia fit ex accidentibus, quo quid abſurdius?*

RESPONDET CATHOLICVS.

VErmes aliquando in viſibili elemento exiſtere, etiam qui non vidit ipſe, referenti non difficulter credet, ſiquidem non ſit omnino vanus qui narret, præſertim quum res ſit eiuſmodi quæ ſub aſpectũ cadat, & charitas credit omnia. Verùm enimuerò, vnde vermes enaſcantur, ex craſsi aeris ſitúſve ſubſtantia, an ex ipſo cui adhærent viſibili elemento, quoniam altioris eſt ſpeculationis, non eſt cuiuis affirmanti temere cedendum, nedum credendum, vt rei per rerum naturam ambiguæ, certum aliquid & fixum inde ſtatuatur, ad vlteriorem rationis progreſsionem, tanquam idoneum & validum firmamentum, vt hoc nobis tanquam oraculum proponat quiſquam: Panis Euchariſtiæ vertetur in vermes. Si quæro probationem, proferet experientiam, quæ verè ab Hyppocrate dicitur fallax. Et nimium quàm impudenter exigit hic argutator, vt incertæ credatur experientiæ de verſione naturali, quam coniicit, quum conuerſionem mirabilem quidem, ſed orthodoxa fide teſtatam, ſcripturæ etiam (quomodo hactenus ſit verè intellecta) teſtimonio confirmatam, liberum ſibi putet infirmare dilemmatis. Si do illi quod nequeat probare panem Euchariſticum in vermes verti, mox ſcilicet obuertit cornua, & vrget ad hunc modum, vel manet (inquit) ſubſtantia panis, vel ſubſtantia fit ex accidentibus. Vide lector, quomodo ne me teneat effugio, quoniam vermes (inquam) ſunt, illos ſanè neceſſe eſt eſſe, & quoniam ex pane ſunt, (vt iſte vult) vel ſubſtantia tum adeſt, vnde generantur, ipſa videlicet ſubſtantia per diuinã potentiã redeunte, vel abſcedente ſubſtantia per miraculũ, ſic retinuerunt accidentia integram naturæ proprietatẽ, vt voluntate Dei ad iſtam generationẽ eſſent idonea. Neq; quicquam hic colligi poteſt quod Catholicum cogat, vt ex præſenti conditione terreni elementi, quam incerta experiẽtia monſtret, neget myſterij modum, quem catholica fides tradidit. Atque hæc fuſius, quàm res ipſa meretur.

Sed quum omnes huius cauilli partes contemplor, non video quid poteſt dici inanius, aut fingi ſtultius, quo fides catholica impetatur, quod ipſum diutius me in hoc immorari vel inuitum compulit.

OBIICITVR 73.

VINVM POST CONSECRATIONEM *vertetur in acetum, ſi ſeruetur, & panis erit mucidus, vt docet experientia. Sed neque accidentia, neq; ſanguis Chriſti vertetur in acetũ & mucorem: Ergo ſubſtantia ſacramenti nihil aliud eſt quàm vinũ & panis.*

RESPONDET CATHOLICVS.

CErtam & fide receptam myſterij veritatem, incertis experientiis impiè impetis. Quod ſentis eſſe acetum & panem mucidum, rectè à ſenſibus pronũtias eiuſmodi eſſe. Cæterùm quod nunc ſunt ſecundum naturam, an argumento tibi vllo eſſe poterit, quid eadem ante fuerant ſecundum myſterium, dum illi virtute diuina ſubſeruirent? fide magiſtra myſteriũ intelligis, ratione præmonſtrante coniectas in natura, quid diſsimilius? Quis ſecundum naturam non ſic concluderet? Vinum eſt, ergo è vite eſt. Imò in nuptiis quibus Chriſtus interfuit, diuina virtute operante, non eſt ex vite, ſed ex aqua vinum fuit, quod qui hauriebant, ſciebant, inquit Euangelium, Architriclinus ignorabat, & fideles norunt Euchariſtici myſterij ordinem, infideles verſantur in coniecturis naturæ. Tum autem, quàm infirma eſt hæc collectio? Vinum quum aceſsit, ſubſtantia ſubeſt accidentibus: ergo & antea quàm aceſſeret, eadem ſubſtantia aderat. Quam conſequentiam ſi negem, incipies fortaſſe negotium faceſſere quæſtionibus, & quæres, quid acuit? quomodo acuit abſcedente ſubſtantia? Hic fidelis ſimpliciter reſponderet, quum hæc elementa vſui myſterij ſubſeruirent, agnoſcebam conditionem eorum ex ratione myſterij, edoctus per fidem, nunc quum in illis elementis vſus myſterij deficiat, accipiam quod præſens ſit eſſe ſecundum naturam, quod ſine Deo non fit tamen, qui operatur, vſque modò gubernans creata. Nec fas ſit præſentia cum præteritis coniungere, vt veritas myſterij confundatur.

Ioan. 2.

DICVNT

OBIICITVR 74.

DICVNT PAPISTAE SVBSTANTIAM *corporis Chriſti eſſe in ſacramento realiter, corporaliter, & naturaliter, ſine vllis accidentibus eiuſdem, & ſic ſtatuunt accidentia ſine ſubſtantiis, & ſubſtantias ſine accidentibus, quo quid eſt ſtultius?*

RESPONDET CATHO.

IN vera corporis Chriſti præſentia confitenda à veritate corporis nihil excludũt Catholici, de modo præſentiæ quoniam captum humanum ſuperat, ſuam ingenuè cõfitentur ignorantiam, niſi quatenus & ſpiritualem ſciunt, & negant ideò quæ ſenſibus cõprehendantur, qua ratione de loco negãt, negant modum præſentiæ ſecundum naturam, vel modum quanti, quòd hæc conſequenter exigerẽt ambientem locũ, veram tamen rei contentæ præſentiam in myſterio credunt, de rebus autem tam arcanis, locutiones & verba patrum libenter imitantur. Accidentia ſubſtantiis non adimunt Catholici, quod verò ex verbis ſcripturæ eccleſia docet de ſubſtantia elementorum, quod corde creditur, non verentur ore confiteri. Si totus Chriſtus integer creditur adeſſe, de cuius diuiſione ſit abſurdum cogitare, quis illi dempſerit accidentia? & tamen propter myſterij arcanum caſtiùs loquimur, & rectè hîc ſit locus Nazianzeni verbis, (quibus ipſe nouit, inquit, modis.) Atque iſtis verbis reſpondeatur à nobis, ſi quis de modo preſsiùs vrgeat, dummodo de veritate præſentiæ, non ideò magis dubitemus. Illa autem aduerbia (corporaliter & naturaliter) ita temperemus in ſermone quoties de hoc myſterio loquimur, ne ad veritatem præſentiæ exprimendam adhibita, ad modum præſentiæ per cauillationem deflectantur, qui mos eſt iſtis Calumniatoribus frequens.

OBIICITVR 75.

CHRISTVS COMMVNICAVIT CVM DIſcipulis, *vnde ſequitur quòd ſeipſum manducauit, & hoc eſt idem eſſe agens & patiens ſimul eiuſdem reſpectu, quod eſt impoſsibile.*

RESPONDET CATHOLICVS.

SI tam verum eſſet Chriſtũ pati in ſacramento, quàm eſt idem falſum de Chriſto: tamen agens & patiens non eodem reſpectu prædicarentur. Nam paſsio (ſecundum iſtum) corpus in ſacramẽto reſpiceret, quod eſt vaniſsimum, actio verò corpus, quod naturali modo conſiſtebat viſibile, vt ſit verum, vtrunque de eodem, eodem reſpectu prædicari, quod nemo dicit, tam multis nominibus eſt vitioſa hæc illatio. Sed neganda eſt omnino paſsio omnis dati corporis in ſacramento, quòd Chriſti humanitas, quatenus ſpiritus opificio ſecundum myſterium ineffabilis vnionis in myſtica benedictione diſpenſatur & communicatur nobis, prorſus impaſsibilis & prædicatur & eſt, neque manducatio quæ in ſacramẽto fit, quatenus ad corpus Chriſti pertinet, nullæ nouæ qualitatis, ſed nouæ relationis acceſſu peragitur, quæ licet verbo paſsiuæ ſignificationis exprimatur, non aliam tamen paſsionẽ ſignificat quàm metaphoricam. Chriſtum communicaſſe cum diſcipulis, etiamſi verba ſcripturæ nominatim non indicant: tamen quoniam id eſſe verum ex ſenſu collegerunt Catholici, equidem libenter amplector, in quo illud annotatione dignũ cenſeo quod ſcribit Chryſoſtomus, ideo dominũ prægustaſſe, quò ſuos induceret ad manducandum. Quòd ſi nudam figuram (vt iſti volunt) dediſſet, haud fuiſſet neceſſarium.

Chryſoſt. in Matth. homil. 83.

OBIICITVR 76.

SI PANIS QVEM CHRISTVS DEDIT *fuiſſet tranſubſtantiatus in corpus eius, tum eſſet idẽ corpus geſtans & geſtatum. Sed idem agens & patiens reſpectu eiuſdem pro eodem tempore eſſe non poſſit: ergo non fuit corpus Chriſti quod dedit diſcipulis.*

RESPONDET CATHOLICVS.

CARO Chriſti in myſterio data non patitur ipſa, ſed agit, viuifica nimirum, & per ineffabilem cum ſpiritu vnionem ſanctificans, etiamſi propter formam ſacramenti viſibilem, dum tractatur, dũ geſtatur, dum datur, dum comeditur, videatur pati, & patitur metaphoricè. Vnde tractatum, geſtatum, datum & comeſtum corpus dicitur, quum ſit nihilominus propter myſterij rationem, ſupra paſsionem

omnem, quæ tranſmutationem inducat. Vnde Auguſtinus nō ſimpliciter Chriſtum ſe geſtaſſe in manibus dicit, ſed quodammodo. Videlicet in myſterio geſtauit, qui modus præſentiæ quidem veritatem non minuit, ſed ne ad noſtræ rationis modulos illam exigamus admonet, arcanum videlicet quum ſit, quod tanto noſtrum interuallo captum ſuperet. Quæ quum ita ſint, non eſt quòd hic argutator colligat, idem eſſe agens & patiens, ſed idem corpus in omni myſterij parte vbique agens, quanquam vt agens & patiens opponantur, illa vt ſint, ad idem, ſecundum idem, & ſimiliter collata: neceſſariò exigitur, quòd eam oppoſitionem temporis momenta ſola non efficiunt, vt prorſus ſit friuola hæc cauillatio. *Auguſt. in pſal. 33.*

OBIICITVR 77.

SI CONCLVDATVR TOTVM CORPVS *Chriſti in minimo pane & in qualibet eius particula: neceſſe eſt corpus Chriſti exui ſua quantitate, ſitu & diſtantia partium. Sed hoc eſt ſacrilegium, naturam corporis Chriſti confundere, & ſpoliare Chriſtū: Ergo non debet corpus Chriſti quantum, concludi in tam paruo pane.*

RESPONDET CATHOLICVS.

Hoc argumentum ignorantia genuit, peperit ſtultitia, & vtriuſque parentis gerit imaginem. Primum ita loqui de myſteriis ignorantiæ eſt, vt Chriſtum dicat concluſum minimo pane, quomodo docti & eruditi nō loquuntur, ſed adeſſe ſub panis ſpecie in myſterio, & contineri illo myſterio dico, non pane. Deinde verò ita hoc dictum proſequi, vt operationi diuinæ adiiciat neceſsitatē, ſtultitiæ eſt, quis enim nouit vias domini? Quod ad rem argumenti attinet, de Chriſti corpore interrogatus catholicus num ſit corpus quantum? num habeat ſitū & diſtantiam partium? fatebitur. Si pergas quærere, num id corpus detur in Euchariſtia? fatebitur id quoque, quoniam vnum eſt corpus Chriſti naturale. De modo ergo dandi, ſi ita quæras, num per modum quāti detur? negabit catholicus, quoniam id eſſet humano more dare, ſed quoniam diuino & ſpirituali modo datur, quod factū eſt ſe credere dicet catholicus, & admirabitur, nō Iudaica admiratione, quomodo poteſt? qualē hoc argumentū reſipit: ſed Chriſtiana, quæ dei potētiam & credit & prædicat, quum vias & modos nō aſſequatur.

OBIICITVR 78.

SI ADSIT CORPVS CHRISTI REALITER, *vel adeſt cum tota quãtitate ſua & integra ſtatura, vel non. Si cum ſtatura integra, tum non concluditur illo paruo pane. Si careat illa ſtatura, tum ſpoliatur Chriſtus, nã ex ſe quod ſemel aſſũpſit, nũquã relinquit.*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVin adſit Chriſti corpus realiter, nulla eſt ambiguitas, & quomodo adſit, neſcit ratio, qua diſceptatrice & iudice conficitur hoc dilemnia, cuius cornua diuinam operationem non complectuntur. Qua enim fiducia neget quis quidpiam eius quod neſcit? Nam vt donem illum loquendi modum, Chriſtum concludi pane, qui catholicus non eſt, (vt antea dixi) ſed vt ita ſit, an continuò licebit de dei operatione negare quod rationi aduerſetur? Maius quiddã eſt, ab ortu ſolis vſque ad occaſum (quod Bernardus ait) Chriſtum ſuũ corpus ſimul eodem momento tot locis exhibere, quàm tam paruo pane integra ſtatura concludi. Sed à domino eſt factum qui fecit cœlum & terram, adeò ineptit hic argutator, qui quaſi pugno conetur metiri terram, & quæ ſint à cognitione remota, dilemmatis tanquã in digitos digerere, quæ eſt ſumma dementia. De re argumenti aliàs reſpondi, quod ſit ſuperuacuum repetere.

OBIICITVR 79.

SI CHRISTVS DEDIT CORPVS SVVM *realiter in cœna, paſſibile fuit, vel impaſſibile, non paſſibile, quia tale nõ potuit carnaliter contineri in paruis fruſtulis panis, non impaſſibile, nã ſcriptura dicit, Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis traditur, impaſſibile corpus non traditur.*

RESPONDET CATHOLICVS.

VErum corpus dedit in myſterio, videlicet ſubſtantia ipſum quod pateretur, quia verè dixit, Hoc eſt corpus meũ quod pro vobis tradetur, at non ita dedit vt à comedentibus pateretur in ſacramento: ſed vt in veſcentes ſanctificationem ageret, & ideo dotatum impaſſibilitate dedit, itaque nõ

rectè

rectè dicatur in myſterio patibile corpus, licet alio exiſtendi modo, videlicet quomodo in ſpecie viſibili erat, eſſet paſsibile. Nã & Chriſtus in monte transfiguratus, corpus idem habuit quod & ante trãſfigurationem habebat, patibile, & tamen eo exiſtendi modo pati nõ potuit. Quòd verò hic argutator ait, paruis panis fruſtulis corpus non contineri: non quod intendit coarguit catholicos, qui id non dicunt, ſed ſeipſum arguit ignorantiæ, qui quod dicunt catholici, ſub panis accidentibus præſens eſſe, arbitretur ſignificare contineri, nec teneat ipſe ſententiam quam impugnat. Corpus quidem Chriſti ſacramento continetur, non panis fruſtulis: ſed ſub panis accidentibus adeſſe confitemur.

OBIICITVR 80.

PASSIBILE ET IMPASSIBILE OPPONVNtur, *ita vt non poſſint ſimul & ſemel eſſe in vno ſubiecto: Ergo ſi ponantur in corpore Chriſti, non vnum ſit corpus, ſed geminum, vel duo contradictoria incomplexa ſunt ſimul in vno ſubiecto, vt corpus tradens ſit paſsibile, traditum impaſsibile.*

RESPONDET CATHOLICVS.

Contradictoria incomplexa de eodem ſubiecto prędicari, filum rationis in rebus inferioribus non recipit, & tamen in perſona Chriſti ex myſterij conditione paſsibile & impaſsibile, de corpore Chriſti prædicant Patres catholici, quod ſic explicant, vt paſsibile dicatur propter voluntatem, impaſsibile propter vnionem. Auguſtinus (ſiquidem hæc verba eius fuerint) ipſum & non ipſum, de eodem vult prædicari, quæ tamen incomplexa, ipſa ſpecie oppoſita, quoniã relationibus explicãtur, quadrabit cũ cõmunibus regulis, ita reſpõdere, contradictoria licet de eodem abſolutè non prædicentur, nihil prohibet tamen diſtinctis relationibus prædicari, nec erit abſurdum idem corpus natura paſsibile in viſibili ſpecie, idem quum in ſacramento datum ſit, per diuinã virtutẽ impaſsibile cenſeri & eſſe. Patitur Chriſti corpus in cruce vt caro hominis, at impaſsibilis eſt eadẽ in ſacramento data, vt caro dei ſemper dei & hominis vna caro, iis relationibus paſsibilis & impaſsibilis, cui cõueniens eſt quod notat Hiero-

Hieron. in epiſt. ad Epheſios lib. 1. cap. 1. Hieronymus, diuinam carnem dari manducandam, non eam quæ ſit crucifixa. Et Auguſtinus verba Chriſti explicans, Non hoc corpus quod videtis comeſturi eſtis, quibus verbis apertiſsimè ſignificat Auguſtinus, corpus quidem verè in cibum dari, at non viſibile, *Auguſt. in Pſal. 98.* non paſsibile, quale videbant, videlicet in quod dentes poſſent vt Iudæi, laniatum exercere: ſed corpus ita ſpiritualiter datum iri, vt ſpiritualiter, videlicet dignè & innocenter edentibus afferret vitam. Breuiter, Chriſti dei & hominis vnum fuit corpus, vna caro, & idē corpus, ſecundum rationem aſſumpti paſsibile & mortale, ſecundū verò ineffabilem vnionem impaſsibile & viuificum. Quare ſecundum naturam aſſumpti, idem corpus & permiſſum & traditum eſt Iudæis, vt ab illis patiatur in pretium, ſecundum rationem vnionis in myſtica benedictione datur fidelibus in cibum.

OBIICITVR 81.

CHRISTVS DEDIT TALE CORPVS QVA*le habuit. Sed habuit corpus paßibile, ergo paßibile dedit, & ſic prius paſſus eſt, laceratus dentibus, quàm affixus fuit cruci.*

RESPONDET CATHOL.

QVatenus illud (tale) reſpondet exprimēdæ qualitati, falſum eſt. Illud conſtat, verum quidem corpus, & ipſum quod paſſurum eſſet, dediſſe, ſed ſpirituali dediſſe modo in ſacramento, hoc eſt taliter, vt ipſum corpus quod à Iudæis crucifigētibus in cruce pateretur mortem, idem in ſacramento veſcentibus conferret vitam. Vnde prius paſſus nō eſt, qui ſub illo ſpirituali exiſtendi modo pati non potuit.

OBIICITVR 82.

VETERES HABVERVNT EADEM SA*cramenta quæ nos habemus, Nam Paulus ait veteres & nos habuiſſe eandem eſcam. Sed veteres non habuerunt hanc realem præſentiam, quum Chriſtus nondum fuit incarnatus. Ergo non eſt ponenda talis præſentia.*

Habue-

RESPONDET CATHOLICVS.

HAbuerunt veteres eadem ſacramenta ſignificatione quæ nos habemus, vt quæ Chriſtum reſpiciant omnia,ſed quod illa ſignificabant, noſtra ſimul cum ſignificatione etiam exhibent, quum alioqui in cæteris quis non videat eſſe diſcrimina manifeſta? Nam in baptiſmate ſi formam ſpectes, nihil diſsimilius. Nos in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti baptizamus, cum myſterium Trinitatis,licet Rabinis quibuſdam inſinuatæ,vulgo tamē prorſus ignoraretur. Illis baptiſmus fuit fugiſſe aquas, nobis attigiſſe, quid minus idem? Vt autem de eſca loquamur, eundem obſonatorem & cōuiuatorem habemus vtrique Chriſtum,qua ratione eſca dicatur eadem,idem potus, tanquam ab eodem authore profecta, & eandem ſpectantia virtutem,ſed noſtra eſca ſolidior,quæ cum ipſa ſignificatione quod ſignificatur, exhibet, tanquam organum operatorium & efficax,quod eſt proprium ſacramentorū nouæ legis, populo nouo & renouando congruētium, vnde de eſca ſcribit Paulus, Habemus altare, de quo non licet edere iis qui tabernaculo deſeruiunt. *Hebr.13.* Quibus tamen Iudæis ſemper licuit in Chriſtum credere,vt ſola comeſtio ſpiritualis ſignificetur, quod in illorum ſpirituali refectione erit. Sed intellexit Paulus noſtrum Euchariſtiæ ſacroſanctum myſterium,quo Chriſtus ſolos dignatur ſuos, quum verus ſit panis filiorum eorum qui in Chriſto per baptiſmi gratiā renati ſunt. Quare licet eſca Patrum ſpiritualis fuerit, & hactenus cum noſtris eadē: non tamē per omnia eadem. Quin & locus ex Paulo citatus, ſi quis illum excutiat,non eum proprium ſenſum refert, quaſi patres eandem nobiſcū eſcam habuerint:ſed quum in baptiſmo, in eſca,in potu,illi omnes parem dei benignitatem ſenſiſſent,non tamen in omnibus beneplacitum eſt deo,& deinde additur, hæc omnia in figura contigiſſe illis,quū amplius nobis exhibitę ſunt ipſæ veritates. Quare quæ nobis ex gratia facta ſit præter illos realis corporis Chriſti præſentia,nō debet hac argutatione eleuari. Et(vt ſummatim dicā) & materia ſacramentorum veterum diuerſa fuit à noſtris,atque etiā forma, vt licet eadem fuiſſe ſacramenta aliqui ſcripſerint, ad ſolam poſtea ſignificationem generalius dictum contraxerunt. De hoc ſacramentorum diſcrimine plura poſtea dicemus.

OBIICITVR 83.

CONSECRATIO EST SEPARATIO REI *prophanæ ad ſpirituałẽ & diuinum vſum, ideo panis dicitur conſecrari, cũ ſeparetur à prophano vſu ad figurãdũ, repræſentandũ corpus Chriſti, & ſpiritualem per eum nutritionem, non quòd panis poßit eſſe corpus Chriſti, nam non eſt capax ſanctitatis, & ideo dicitur corpus Chriſti, quia eſt ſignum & figura eius.*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVemadmodum alia vocabula, ſic etiam conſecrationis verbum, ſecundum modũ eius, cui ſignificando adhibetur, ſignificationem vel remittit, vel intendit. Apud Iuriſconſultum legitur, res ſacras dici, quæ cõſecrantur per pontifices deo, veluti ſunt (inquit) ædes ſacræ, &c. quo loco quærẽti quid ſit conſecrare, optimè quadret definitio quam nobis protulit hic argutator, videlicet ſeparare rem prophanã ad ſpiritualem & diuinum vſum. Sed quũ legimus apud theologos, conſecraſſe Chriſtũ in cœna Euchariſtiã: ibi res qua de agitur, aliam vt explicetur poſtulat verbi (cõſecrare) notionẽ, quæ propius attingat myſteriũ, vbi nõ eſt ſola ſeparatio rei prophanæ ad diuinũ vſum, ſed & aliquid eo amplius, ſacratiſsimæ rei exhibita præſentia, mirabili ex re prophana facta conuerſione. Vnde cõſecrare, hoc in loco, ſit illud agere, quod iis verbis extulit Emiſſenus: Inuiſibilis ſacerdos panẽ & vinũ in ſubſtantiam ſui corporis & ſanguinis ſecreta poteſtate cõuertit, qui eſt modus cõſecrationis ſpecialis, generali conſecrationis finitione non obliterandus. Sunt qui definiant ſacramentũ eſſe ſacræ rei ſignum, quibus verbis nõ præſcribitur ſacramẽtis nouæ legis, ne nihil aliud ſint quàm ſigna, verba enim prodita ſunt vt lucem rebus afferãt, nõ inducant tenebras. Non nego quod ſignum eſt, nomen ſignati aliquando induere, & viſibile elementum panis, propter ſignificandi officium quo fungitur, corpus Chriſti dici poſſe. Sed vſurpatio nominis in exteriori ſigno, non minuit veritatem ipſius rei verè præſentis, quæ ſub illo externo exhibeatur. Ergo fateor panem nõ eſſe corpus Chriſti, quod iſte dicit, etiamſi quod pro ratione addit non probẽ, quia falſum, ꝙ panis non ſit capax ſanctitatis, nam verbum ſanctitatis latiùs patet, quod nõ eò dico tamen quaſi panem corpus Chriſti

Emiſſenus ſer. de corpore domi.

Chriſti intelligi poſſe putem, ſed ne rationem vitioſam videar conceſsiſſe. Sunt quædam lineæ & ſanctitatis gradus, ab ipſa ſanctitate qui deus eſt, per eſſentiam participatione deducti, & tãquam à fonte deriuati, vnde ſancti angeli & ſancti homines, quæ ſanctitas quoniam hominibus diſpenſatur ſacramentorum organis, ipſo deo in illis veluti per inſtrumẽta operante, ſancta ſunt ſacramẽta, quæ ſanctitati conferendę deſeruiunt, ita viſibilis ſpecies elementorum ſanctificata dicitur, eatenúſq; ſanctificata & ſanctificationis capax, quatenus illã ſanctificationem deo porrigente, exhibent homini ſanctificando. Quin etiam Euchariſtia peculiari ratione ſancta dicitur, quæ non ſolùm panis ſanctificatus, ſed etiã (vt Chryſoſtomus ait) ipſa propriè dicitur ſanctificatio, cum ſit corpus Chriſti, qui eſt ipſa ſanctitatis eſſentia. Atque hæc de ſanctificatione ex patrum quidem ſententia, ſed meis ferè verbis diſſerui. Vt autem tu Lector intelligas quomodo patres de ſanctificatione & cõſecratione huius myſterij locuti ſunt, illorũ in medium dicta proferam. Et à quo potius auſpicer quàm à Cypriano? qui ſcribit in hæc verba: Significata olim à tempore Melchiſedech, prodeunt ſacramenta, & filiis Abrahæ facientibus opera eius, ſummus ſacerdos panem profert & vinum, hoc eſt (inquit) corpus. Manducauerunt de eodem pane, ſecundum formam viſibilem, ſed ante verba illa, cibus ille communis tantùm nutriendo corpori commodus erat, & vitæ corporalis ſubſidium miniſtrabat. Sed ex quo à domino dictum eſt, Hoc facite in meam commemorationem, Hæc eſt caro mea, & hic eſt ſanguis meus: quotieſcunque his verbis & hac fide actum eſt, panis iſte ſubſtantialis, & calix benedictione ſolenni ſacratus, ad totius hominis vitam ſalutémque proficit, ſimul medicamentum & holocauſtum ad ſanandas infirmitates & purgandas iniquitates exiſtens. Hæc Cyprianus de conſecratione, vbi non ſolùm ad diuinum & ſpiritualem vſum fit rei prophanæ ſeparatio, ſed ipſius rei mutatio, vt ex pane fiat corpus, ex vino ſanguis, quæ dicit Cyprianus medicamentum & holocauſtum ad ſanandas infirmitates & purgandas animas. Vnde apertiùs idem Cyprianus in eodem ſermone dicit: Chriſtus (inquit) vſque hodie hoc veraciſsimum & ſanctiſsimum corpus ſuum creat, & ſanctificat & benedicit. Hæc Cyprianus, quæ ſub vulgarem illam conſecrationis definitionem non continentur,

Chryſo. in Mat. operis imperfe. homi. 17.

Cyprianus orat. de cœna.

Ibidem.

vbi ſola ſit ſeparatio rei prophanæ ad vſum diuinum, quando hic ſit creatio, effectio & ſanctificatio, nimirum vt fiat ex pane corpus, ex vino ſanguis Chriſti. Baſilius in Liturgia, effectus huius conſecrationis meminit iis verbis: Te ergo rogo, qui ſolus bonus es, & ad exaudiendum propenſus, reſpice in me peccatorem & inutilem ſeruum tuum, & purga animam meam & cor meum à mala conſcientia, & fac me virtute ſancti tui ſpiritus idoneum, vt ſacerdotij gratia indutus, huic ſanctæ menſæ aſsiſtam, & ſanctum & impollutum corpus tuum, & ſanguinem pretioſum conſecrem, Tu enim es qui offers & offerris, & qui ſuſcipis & impertis Chriſte deus noſter. Hic locus Baſilij non ſolùm conſecrationis huius magnitudinem exprimit, ſed etiam meminit gratiæ ſacerdotij, vt intelligamus viſibilis miniſterij gradum: cui hæc mandatur conſecratio, quod in eadem Liturgia idem Baſilius apertè dicit iis verbis: Sed tamen propter tuam ineffabilem & immenſam benignitatem, citra vllam mutationem & conuerſionem homo factus es, & pontifex noſter appellatus es, & huius miniſtratorij & incruenti ſacrificij cõſecrationem nobis tradidiſti, vt deus omnium. Hæc verba Baſilij docent, quum Chriſtus diceret (Hoc facite) non mandaſſe quibuſuis, ſed iis quibus dederit ſacerdotij gratiam, quæ gratia tamen non eatenus ſe porrigit, quaſi tota in miniſtro ſit virtus actionis conſecrationis huius, cùm ſacerdotalis muneris ſit, orare Chriſtum vt ipſe dignetur conſecrare, & ideo quum legimus ſacerdotem ore proprio conficere corpus Chriſti, hoc ita dici intelligamus, quod ſacerdos præter quod verba Chriſti vt miniſter proferat, ore etiã Chriſtum precatur vt ipſe dignetur conſecrare, qua de re ſic ſcribit Hyſichius: Aaron & filij eius illud rectè comedunt, niſi enim Chriſtus rogatus ore ſacerdotis, ipſe venerit & cœnam ſanctificauerit, & initiauerit ea quæ aguntur, nullatenus ſacrificium dominicum fiunt. Hæc Hyſichius, qui alibi ſcribit, Chriſto oporteri dari, id eſt, ipſi de eis miraculum cedere & imputare. Quæ ideo commemoro, vt meminerimus diſtinguere authorem deum à miniſtro homine, quũ verbũ (Conſecrare) de vtriſque dicatur, & ad dignitatem miniſterij augendã permittit deus, vt quæ illius ſint, de miniſterio prædicentur. Vnde ex Ambroſio audies, de nobis miniſtris dici, nos cõficere corpus Chriſti, nec noſtro tamẽ ſermone, ſed diuino id fieri. Scribit

Baſilius in Liturgia.

Ibidem.

Hyſichius in Leuit. li. 2. cap. 8.

Lib. 6. c. 22

enim

enim Ambroſius in hæc verba: Liquet igitur, quòd præter naturæ ordinem virgo generauit,& hoc quod conficimus corpus,ex virgine eſt,quid hic quæris naturæ ordinem? Hæc Ambroſius, miniſtris tribuẽs confectionẽ, qui alibi ſic ſcribit: Conſecratio igitur quibus verbis eſt,& cuius ſermonibus? Domini Ieſu. Nam reliqua omnia quæ dicuntur, laus Deo defertur, oratione petitur pro populo, pro regibus,pro cæteris,vbi venitur vt conficiatur venerabile ſacramentum,iam nõ ſuis ſermonibus ſacerdos,ſed vtitur ſermonibus Chriſti.Ergo ſermo Chriſti hoc conſecrat ſacramentũ.Et his verbis conſentaneum eſt quod alibi ſcribit Ambroſius:Quòd ſi tantum valuit benedictio humana, vt naturam conuerteret, quid dicimus de ipſa conſecratione diuina, vbi verba domini ſaluatoris operantur? Quæ Ambroſij verba à me extorquent,vt itidem appellem argutatorem noſtrum, qui nihil veretur iſtam diuinam & mirabilem cõſecrationem ad communes conſecrationis terminos contrahere, ne quid in hac præter cæteras eximij cenſeatur. In qua conſecratione peragenda,miniſtrum ab authore Chriſto ita diſtinguit Chryſoſtomus: Nõ ſunt humanæ virtutis hæc opera,quæ tunc in illa cœna confecit:ipſe nunc quoque operatur, ipſe perficit, miniſtrorum nos ordinem tenemus,qui verò hæc ſanctificat & tranſmutat, ipſe eſt. Sed & idem Chryſoſtomus alibi apertiùs in eandem ſententiã loquitur, ſic ſcribens:Et nunc ille preſto eſt Chriſtus,qui illam ornauit menſam:ipſe iſtam quoque conſecrat, Non enim homo,qui propoſita de conſecratione mẽſæ,domini corpus facit & ſanguinem:ſed ille qui crucifixus eſt pro nobis Chriſtus.Sacerdotis ore verba proferuntur,& Dei virtute conſecrantur & gratia, Hoc eſt,ait,corpus meum, hoc verbo propoſita conſecrantur. Habes hîc ex Chryſoſtomo, quid in hac conſecratione de authore conſecrationis, & item miniſtro ſentiamus,& quæ verba dicantur conſecrationis. Quæ quum annotaueris, æquiùs audies quod ſcribit Hieronymus in hæc verba: Abſit vt de iis quicquam ſiniſtrum loquar,qui Apoſtolico gradui ſuccedentes,Chriſti corpus ſacro ore cõficiunt,per quos & nos Chriſtiani ſumus, qui claues regni cœlorum habentes, quodammodo ante diem iudicij iudicant,qui ſponſum domini ſobria caſtitate conſeruant. Audis ex Hieronymo ſacratum os miniſtri prædicari, confectionem corporis Chriſti illi tribui, quæ verba magnifica vt digni-

Ambroſ. de iis qui initiant. ca.9.

De Sacramen. lib.4. cap.4.

De iis qui initiantur myſteriis. cap.9.

Chryſoſt. in Matt. Homil. 83.

De proditione Iudæ.

Hieron. ad Heliodorũ.

tatem ſacerdotij meritò ornant, ita veritati nihil detrahunt, quominus vnius Chriſti ſit authoritas & effectio,& hominis ſacerdotis fidele miniſteriũ, quomodo antea in Chryſoſtomo & Ambroſio audis explicatum. Sed vt ad conſecrationem ipſam tractandam redeã, fuiſſe eam altioris myſterij,quàm illa generali definitione comprehendatur,quã nobis profert hic argutator,illa teſtimonia quæ ſubiiciam,declarabunt. Sic enim ſcribit Fulgentius: Cur ſcilicet ſi omni trinitati ſacrificium offertur, ad ſanctificandũ oblationis noſtræ munus,ſancti ſpiritus tamẽ miſsio poſtuletur? quaſi verò (vt ita dicam) ipſe pater Deus,à quo ſpiritus ſanctus procedit,ſacrificium ſibi oblatum ſanctificare nõ poſsit, aut ipſe filius ſanctificare nequeat ſacrificium corporis ſui,quod offerimus nos, quum corpus ſuũ ipſe ſanctificauerit,quod obtulit vt redimeret nos,aut ita ſpiritus ſanctus ad conſecrandum eccleſiæ ſacrificium mittẽdus ſit, tanquam pater aut filius ſanctificãtibus deſit. Hæc Fulgentius,qui niſi excelſius quiddam de hac conſecratione ſenſiſſet, quàm ſeparari rem prophanam in diuinũ vſum, non eam tractaſſet iſtis verbis,in quibus veritatem Euchariſtiæ teſtificatam cernis,quatenus dicit (ſacrificium corporis Chriſti quod offerimus:) & dicit (conſecrari eccleſiæ ſacrificium) quod panis nõ eſt triticei aut figurę corporis,ſed ipſius corporis: nec Chriſtus (vt Hieronymus alibi ſcribit) duo corpora habet,ſed vnũ. Conſecrare autẽ eccleſiæ ſacrificiũ,nõ eſt hîc rem prophanam ſeparare: ſed rem omnium ſanctiſsimã,& (vt Hyſichius ait) ſanctũ ſanctorum nobis conficere,quod ſpiritus nõ hominis eſt opificiũ, omni humana benedictione maius. Vnde & Caſsiodorus Chriſtũ dicit ſuum corpus conſecrare nobis,ita ſcribens: Tu es ſacerdos in æternum,ſecundum ordinẽ Melchiſedech,hoc etiam Propheta promiſiſſe filio memorat patrẽ. Cui enim poteſt veraciter & euidenter aptari,niſi domino ſaluatori? qui corpus & ſanguinem ſuum in panis & vini erogatione ſalutariter cõſecrauit,ſicut ipſe in Euangelio dicit: Niſi mãducaueritis carnem filij hominis,& biberitis eius ſanguinem,non habebitis vitam in vobis. Hæc Caſsiodorus,qui Chriſtum dicit conſecrare corpus ſuum,vt miraculi magnitudinem conſideremus. Atque hæc quum ad conſecrationis myſticæ vim explicandam ac naturam ſuffecerũt,offerunt ſe duo ex Auguſtino loca, quorum alterum myſterium conſecrationis explicat,alterum ad aperiendam

Fulgentius ad Monimum. li.2.

Caſsiodorus in Pſa.109

periendam huius argutatoris inſcitiã pertinet, qui ita loquitur, quaſi vna ſit omnium conſecratio, vt hac ſua definitione hæc ſanctiſsima myſteria contineantur. Primus ex Auguſtino locus ſic habet: Nos autem in ſpecie panis & vini quã videmus, res inuiſibiles, id eſt, carnem & ſanguinem honoramus, nec ſimiliter comprehendimus has duas ſpecies, quemadmodum ante conſecrationem comprehendebamus, quum fideliter fateamur ante cõſecrationem panem eſſe & vinum, qnod natura formauit, poſt conſecrationem verò carnem Chriſti & ſanguinem, quod benedictio conſecrauit. Hæc Auguſtinus, è cuius verbis quàm ineptum eliceremus ſenſum, ſi verbum (Conſecrare) ad noſtri argutatoris definitionem, quam de Conſecrare verbo affert, exponeremus? Sed non legerat meus argutator, nõ vniuſmodi eſſe ſanctificationẽ, de quo ſcribit Auguſtinus, vt ſequitur: Non vniuſmodi eſt ſanctificatio, nã Cathechumenos ſecũdum quendam modum ſuũ, per ſignum Chriſti & orationẽ manus impoſitionis puto ſanctificari, & quod accipiunt quãuis non ſit corpus Chriſti, ſanctum eſt tamẽ, & ſanctius quàm cibi quibus alimur, quoniam ſacramentum eſt, verùm & ipſos cibos quibus ad neceſsitatem ſuſtentandæ vitæ huius alimur, ſanctificari idem Apoſtolus dixit, per verbum Dei & orationem, qua oramus vtiq; noſtra corpuſcula refecturi. Hæc Auguſtinus, qui ab argutatore noſtro ita diſſentit, vt panẽ ſanctitatis dicat capacem, & gradus etiam facit ſanctificationis, de quibus etiam antea dixi generatim, quod Auguſtinus hoc loco ſpecialiter agit. Quæ omnia quũ perpenderis Lector, quanta ſit iſtorum inſcitia, facilè deprehendes, qui figuras & vmbras nobis conantur inducere, vt lucem quam oderint, extinguant veritatis. Qui ſi inciderint in aliquam ſentẽtiam, aliquam definitionem, deſcriptionem vel alluſionem, quæ primo ſtatim aſpectu offerat quod haberi velint verum, mox arripiunt, & inde fabricant ſuo more argumentum. Torquent continuò in catholicam fidem, quomodo qui tormenta in pugna nauali mittunt, interdum vt aërem ſtrepitu verberent, quum pila interuallum nequiuerit ſuperare. Ingens eſt iſtorum Sectariorum murmur, ſed ſonitus maior, & impetus languidior, qui telum non perfert quò deſtinarant.

Aug. in li. Sẽten. Proſperi.

De peccatorũ meritis. li. 2. ca. 26.

PAPI-

OBIICITVR 84.

PAPISTAE NESCIVNT QVIBVS VERBIS *conſecratio fiat. Nam Scotus & Innocentius tertius, dicunt conſecrationem eſſe in verbo (Benedixit,) Alij dicunt in iis verbis (Iube hæc perferri), alij in iis (Hoc eſt corpus meũ.) Hæc varietas arguit ignorantiam. Sed quod incertum eſt, nõ debet poni pro doctrina: tum ſi ſint incerti de conſecratione, ſunt etiam incerti de præſentia. Ergo præſentia realis Chriſti, non debet poni pro doctrina Chriſti.*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVAE eſt hæc tandem ingeniorũ peruerſitas, omnia rapere ad calumniam? & quod veritatis argumentum ſit candidis, illud ad infirmandam veritatem citare? Nam quod Scotus & Innocentius, quando vel quibus verbis Chriſtus conſecrauerit, cum reliquis non vſquequaq; conſentiunt, & tamen conſecrationem fieri omnes fateãtur & habeant certiſsimum, atque adeò ita fieri conſecrationem, vt vera & realis præſentia veri corporis exhibeatur: apparet doctrinam non fuiſſe induſtria aliqua humana fictam & compoſitam, ac verbis præſcriptis concinnatam: ſed ſimpliciter in eccleſia apud pios receptam conſtanti veritate myſterij, de cuius tamẽ partibus explicandis, in ceremonia peragenda, quum omnibus de ſumma ſummè cõueniret, ibi nonnihil fuerit ab aliquibus variatum, dum ſuo quiſque ſenſu abundaret. Hæc varietas non arguit myſterij confecti (vt hic argutator vult) ignorantiã, ſed certitudinem maximam, dum fieri non dubitarent, quod quomodo & quando fieret, propius inueſtigarent, de quo qui inter ſe diſſentirent, de doctrina tamen realis præſentiæ, quam iſte argutator impetit, ſummo cõſenſu cõcordarunt, de qua præſentia ex Chriſti verbis erant certiſsimi, licet quibus id verbis potiſsimum fieret, non vſquequaque conuenirent, in quo liberum ſibi quiſque putauit modeſtè eloqui quod ſentiret, & tamen de verbis (Iube hæc perferri) nemo quod vel legerim vel audierim, ita loquitur. Sed fuerit aliquis aliis ſimplicior, an pertinebit hoc ad vniuerſos? Quid Scotus aut Innocentius de verbis conſecrationis ſenſerint, conſenſerunt eſſe conſecrationem, & (vt ad illud Baſilij alludam) qui ſcribit,
Epiſtola 76 λαλεῖν δεῖν ὅτι δή ποτε τὸ λαλεῖν, ſic conſecrare, quandocũque & quibuſcunque.

cunque verbis fit in illa Liturgia, Chriſtus certè conſecrat, illorum iudicio, vnde nobis efficitur realis præſentia, quæ eſt doctrina eccleſiæ, ab ipſis eccleſiæ incunabulis comprobata. Sed & de verbis conſecrationis illud obtinuit, vt verba illa (Hoc eſt corpus meum) illa ſint, quibus fides noſtra innitatur, quomodo patres cõcordi teſtimonio teſtati ſunt, vtcunq; fuerit ab aliquibus priuato iudicio quacunque tandem de cauſa, de verbis conſecrationis variatum, quæ varietas quando doctrinam realis præſentiæ non attingit, nihil obſtat quod obiicitur hoc argumento.

OBIICITVR 85.

SI DOCTRINA PAPISTICA ESSET VE*ra, Deus exponeret eccleſiam ſuã periculo idololatriæ, nam multa poſſunt accidere, quæ impedirent ſacerdotem conſecrare, & tum populus adoraret Idolum, non præſente corpore Chriſti, ſi ſacerdos non ſit ritè conſecratus, hæreticus, excommunicatus, ſimoniacus, tum non conſecrat, Si verba non ſint perfectè pronuntiata, quod quî ſcire poſſunt, cum dicant ea ſilentio & tacitè, vel ſi apertè, poteſt non intendere, Si materia non ſit talis, qualem præſcribunt. Sed deus omnibus modis prohibet eccleſiam ab idololatria, non exponit: Ergo doctrina hæc illorum non eſt vera.*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVod docuit nos Chriſtus de corde exire mala, ſignificat opinor mala ex nobis oriri, non aliunde inferri, adeò error qui extrinſecus obtingat, nec vitari per humanam imbecillitatem poſſet, capitalis nõ eſt, ſed facilem à Deo conſequitur miſericordiam. Quod ideo dico, ne quis putet idololatram eſſe eum, qui quod cõſecratum non eſt, pro conſecrato habuerit, quum probabiliter ſit arbitratus conſecratum eſſe, qúmque adoratio referatur ad Archetypum, nec debeat etiam cenſeri idololatria, quin & ita fit adoratio, quaſi conditione addita, ſiquidem omnia rectè fuerint peracta. Sed quid ait hic nugator, an hominum abuſus imputabitur Deo? Et dicetur Deus expoſuiſſe olim ſuos idololatriæ periculo, quum iuberet fieri ſerpentem æneum, quem intuerentur, non adorarent, in quam tamen illa

in eo populo idololatriæ pronitas, facilè eſt prolapſa? Eodem argumenti genere inuehet in ipſum Archetypum Chriſtum, nunquam fuiſſe conſilium diuinum vt Deus indueret humanam naturam, ne multi inſurgerent qui ſe fingerent Deos, & in errores pertraherent humanum genus, & vniuerſum Dei populum quaſi diſcerperent, ac in pernicioſiſsimas abducerēt idololatrias, dum quiſque ſe Chriſtum diceret, de quo Chriſtus admonuit, illorum voces exprimens, *Matth.24.* Hic eſt Chriſtus, & illic eſt Chriſtus. In quo Dei ſumma ſapientia iſtis videretur non ſatis prouidiſſe, vel ſi quis eſſe poſsit ab hominibus error, inde ducetur argumentum, Ergo Deus rei bene inſtitutæ author non erat. Miniſtrum fidelem exigit eccleſia, & miniſterio idoneum, quod agitur, rectè peragi ſtatuit, in quo ſi ſit ab homine miniſtro error, anima quę peccauerit, ipſa morietur, & filius quiſquis eccleſiæ fuerit, miniſtri huius (qui patris munere fungitur) iniquitatem non portabit. Neque qui plantat, neque qui rigat, eſt aliquid, ſed qui incrementum dat Deus, quod non eo valet vt cōtemnamus aut parui æſtimemus miniſtros, quorū opera in ædificationem ſui corporis Chriſtus vtitur, & per quos tanta myſteria conficit: ſed vt de illorum vel malitia vel fragilitate ne ita ſimus ſolliciti, vt ſi quid illis acciderit ſecus, id protinus nobis vertatur in exitium, quod hic pro argumento haberi cuperet, cur vel illorum miniſterium in tanto myſterio conficiendo non adhibeatur, vel vt illis ſacrificantibus tantum fieri myſterium non credamus, vel denique quoniam deeſſe muneri ſuo poſsint, nunquam hæc ordinaſſe Chriſtum colligamus, quod eſt inſanum. Et hic argutator doctrinam eccleſiæ non ſyncerè narrat, exigit eccleſia in miniſtris congrua, ſed non quomodo iſte exprimit, & illa ſpeciatim tractare, non eſt præſentis inſtituti.

OBIICITVR 86.

QVI PONVNT PRAESENTIAM CORPORIS *ex vi verborum Chriſti, exponunt ſe magno periculo idololatriæ, nam poſsit ſacrificus malus & impoſtor illa verba reticere, immutare aut inuertere. Ergo non eſt ponenda præſentia realis.*

Hoc

RESPONDET CATHOLICVS.

Hoc genus argumenti generis eſt deliberatiui, non didactici, quo id agitur vt veritatis modus cautionibus quibuſdam noſtris, vel creſcat vel minuatur. Quod ſi noſtræ eſſet facultatis, non minus tamen ridicula eſſet hæc veluti à conducibili illata conſequentia, quàm ſi res maximè vtiles ideò diſſuadeat prorſus, quoniam caſu fieri poſsit, vt nobis periculum ex illis contingat, quum nihil ſit omnino non obnoxium. Quis ferat ſic deliberantem, Caue carnes comedas, ne malus cocus vel crudas apponat negligens, vel venenatas det corruptus ſordibus. Caue vinum bibas importatū, ne fortè quid ſit noxij liquoris admixtum. Eſt quidem iuxta prouerbium homo homini dæmonium, vt noceat, & idem dicitur Deus, quia poſsit prodeſſe. Sed non alteri permittit Deus, in alterius animam, eam poteſtatem, vt huic æquè nocere atque corporibus queant homines, quum de cuiuſque corde mala propria exeant, inde nata, nec aliorum vi dolóve inferantur. Atq; hæc ita tracto, quaſi quod hic Rhetorculus deliberat, eſſet eccleſiæ liberum reformare. Nunc autem quum res ſit fixa & certa, quæ mutari non poteſt, quæ Deo authore ſit inſtituta, & quod ille coniunxit, homo non ſeparat, quid obiicit hic argutator pericula à malitia vel negligentia miniſtrorum, quibus nec carere poſſumus, nec illos ipſi reddere meliores? Quin omiſsis argumentis hortatur nos ad preces, vt Deus qui tantum myſterium inſtituit, idem dignos & fidos efficiat diſpēſatores. Nos verò diuinis inſtitutis obſequium præſtemus, quod à nobis exigitur, non afferamus cōſilium quod minimè deſideratur. Et quis conſiliarius eius fuit?

OBIICITVR 87.

PAPISTAE DICVNT INTENTIONEM *conſecrandi requiri, Sed conſecrans poſſet hæc agendo nil cogitare de conſecratione, & fortè eam nolle, Ergo ad euitandum periculum, non eſt ponenda præſentia corporis realis.*

RESPONDET CATHOLICVS.

Qvum ſcribat Paulus, Miniſterium tuum imple: iis verbis exigit intētionem, vt rei quam tractat miniſter, totus incumbat, qui ſic loquitur, ſine intermiſsione orate, nū animum ab externis auocat, & iubet orationi eſſe inten- *2.Timot. 4* *1.Theſſ.5.*

1.Corint.4. tum? Si inter diſpenſatores quæritur vt inueniatur fidelis,an non ſignificatur intentionem miniſtri officio cum fide exequendo adhibendam? Quæ ideo dico, vt appareat ſanam eſſe doctrinam eccleſiæ, quæ in tanto myſterio cõficiendo exigit miniſtri intentionem. At verò (inquit hic argutator) miniſter fortè non intendit, vt poſſit id agendo nil cogitare,vel etiam ſciens auertit animum. Reſpondeo,hęc eſſe hominis vitia,quæ ad rem infirmandam ineptè afferuntur. Sed ab iis (inquiet) periculum idololatriæ imminet,Reſpõdeo, nullo modo, quum adoratio tendat in Archetypum Chriſtum,qui verè eſt Deus adorandus. Nam quod infertur,Ergo non eſt ponenda præſentia,ad euitandum periculum: Epimethium reſipit,tardius quid agatur deliberãtem,de quo Chriſtum in cœna oportuiſſet admonitum,vt tantùm corporis figuram daret. Nunc verò fruſtrà nobis de vitando periculo, quod reuera nullum eſt,fundit verba hic argutator, quaſi noſtræ facultatis ſit ſacra diuinitus conſtituta reformare,& ad humanæ prudentiæ modum formare.

OBIICITVR 88.

QVOD INTRAT IN OS, IN VENTREM *vadit, & in ſeceſſum emittitur, Sed corpus Chriſti non emittitur in ſeceſſum: Ergo corpus Chriſti non intrat in os noſtrum. Vel ſic, Euchariſtia vadit in ventrem & in ſeceſſum emittitur, vt experientia docet, quando homines poſſunt diu nutriri ſolo pane & vino Euchariſtiæ:ergo Euchariſtia non eſt corpus reale.*

RESPONDET CATHOLICVS.

CHriſtus iis verbis eſcæ corruptibilis vſum expreſsit & euentũ,quippe cui per os ad vẽtrem iter eſt,quò vadit,non vt ibi maneat,ſed inde porrò pergat in ſeceſſum, progreſſu quidẽ ſolito,at non neceſſariò tamen, quaſi Chriſtus iis verbis præceptum quod non præteriret,poſuiſſet eiuſmodi,quale ſentire videtur hic argutator, vt ſi quid os intrauit, inde colligatur etiam à ventre abire in ſeceſſum, quod longè ſecus eſſe quotidiana oſtendit experientia. Quidã enim quod in os intrat ad ventrem vſque means, quia in ventre non digerunt & egerunt, prorſus intereunt, adeò non ſemper vadit in ſeceſſum.

ceſſum. Quidam rurſus, quod in os admiſſum cuperent in ventrẽ traiicere, caſu interdum exitiali tranſmittunt in pulmonem. Quidã poſtea quod in os intrauit, in gutture retinent, vt ſpiritu contrà nitente gargarizent & reddant denuò. Multi nihil aliud quàm os abluunt, & mox expuunt. Demoſthenes in eum vſum os impleuit lapillis, vt aſſueſcens referto ore loqui, libero eodem & vacuo, loqueretur expeditiùs. Adeò nõ infertur ex verbis Chriſti illa conſequutio, in os intrauit: ergo in ventrem abiit, vel in ventrem abiit: ergo egeſtione ſeceſſit. Sed quid ago, conferens corruptibilia hæc cum eſca diuina & ſpirituali: de qua vt ne quid ſimiliter cogitetur, quod in reliquis cibis, Abſit, ſignificanter dixit Chryſoſtomus. Nã quod in viſibili Euchariſtiæ ſpecie per naturam acciderit, non eſt ad veritatem cœleſtis naturæ ſimul exhibitæ impugnandam vllis cauillationibus transferendum. Atque hæc pluribus egi, quotidianis prolatis exemplis, quum alioqui ex ſcripturis licuiſſet expedire paucis. Legimus comediſſe angelos. Imò Chriſtum poſt reſurrectionem iam glorificato corpore, in quibus nõ obtinuit opinor, quod hic tãquam maximam malè intellectam ex ſcripturis nobis profert. In ora eorum eſca intrat corruptibilis: ergo &c. Quod ſi hic argutator in legendis patribus tam fuiſſet aſsiduus, quàm eſt in illis carpendis facilis, cõperiſſet magno conſenſu de ſanctiſsimo Chriſti corpore in os noſtrũ accipiendo, & corpore noſtro ſuſcipiẽdo, verbis apertis & minimè ambiguis ſcripſiſſe, quibus citandis non grauabor operam præſtare. Incipiam autem ab Irenæo, qui ſic ſcribit: Quomodo carnem negant capacem eſſe donationis dei, qui eſt vita æterna, quæ ſanguine & corpore Chriſti nutritur, & membrum eius fit? quemadmodũ & Apoſtolus ait in ea quæ eſt ad Epheſios epiſtola: Quoniam membra ſumus corporis eius, de carne eius & de oſsibus eius? Hic locus Irenæi oſtendit verba Pauli ad Epheſios, ad communionem corporis Chriſti in cœna pertinere, vnde neceſſe ſit fateri, cõmunicationem ſubſtantiæ corporis Chriſti in cœna, vt ſimus caro, de carne illius ſpiritualis corporis Chriſti, ſpirituali nutrimento, quod ipſa carnis vnione nutrit, non vt reliqui cibi, ne quid hic cauilletur figurator ex verbo (nutritur) vt inde ſuũ afferat triticeum panem & commune vinum, quum panis ſit iam ſuperſubſtantialis, qui corpus ſuſtẽtet & animam, qui quoniam corpus nutrit, corpore

Chryſo. ho. in Enceniis

Gene. 18.
Tobiæ 12.
Luc. 24.

Irenæus li. 5.

Tertul. de reſurre. carnis. ſumitur. Vnde & Tertullianus ſcribit, Caro corpore & ſanguine Chriſti veſcitur, vt & anima de deo ſaginetur. Non poſſunt ergo ſeparari in mercede quas opera coniungit. Ergo in ſuſcipiendo ipſo Chriſti corpore eſt opera carnis, quia caro veſcitur corpore & ſanguine. Et quomodo veſceretur ni ore ſumeret? Imò (clamabit figurator) ore ſymbola ſumi, non corpus Chriſti. At Cypriano contrà *Cypria. ſer. de lapſis.* videtur, adeò ora noſtra illius præſentia ſanctificari, ſcribit iis verbis: Sanctificata ora cœleſtibus cibis, poſt corpus & ſanguinem domini prophana contagia & idolorum reliquias reſpuerunt. Nunquid panis triticeus & vinũ, ſunt corpus & ſanguis domini? At appellari dices. Appellẽtur ſanè, ſed aliquid hîc additur amplius, dum cœleſtes cibos dicit Cyprianus, quibus verbis vltra ſymbola penetrat ſenſus Cypriani, & non ſola viſibilia, quæ ſunt terrena Euchariſtiæ pars, ſed ipſa etiam cœleſtia, hoc eſt ipſum corpus & ſanguinẽ ſanctificare ora accipientiũ. Vnde grauiter in illos inuehit Cyprianus, qui ab eſu idolothytorum auderent accedere menſam domini, *Ibidem.* ſic ſcribens: A diaboli aris reuertentes, ad ſanctum domini ſordidis & infectis nidore manibus accedunt, mortiferos idolorum cibos adhuc penè ructantes, exhalãtibus etiamnum ſcelus ſuum faucibus, & contagia funeſta redolentibus, domini corpus inuadunt. Habes hîc inuadi corpus domini manibus & faucibus, quod quanto cum *Ibidem.* ſcelere fiat, idem Cyprianus iis verbis declarat, inquiens: Idem cõtumacibus & pertinacibus comminatur & denuntiat, dicens, Quicunque ederit panem aut biberit calicem domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis domini. Spretis his omnibus atque cõtemptis, vis infertur corpori eius & ſanguini eius, plus modò in dominum manibus atque ore delinquunt, quàm quum dominum negauerũt. Quid iſtis verbis apertius, dum idem dominus manibus & ore offenditur corporis, qui negatur? Hîc dicet figurator, domino per ſymbola fieri contumeliam, imò (inquam) domino quia adeſt, infertur *Ibidem.* ipſi, quod & Cyprianus apertè docet, dum ita ſcribit: In corpore atque ore violato, Euchariſtia permanere non potuit: ſanctificatus in domini ſanguine potus, de pollutis viſceribus erupit, tanta eſt poteſtas domini, tanta maieſtas. Quid hac acclamatione frigidius, ſi ni- *Cyprianus ſer. de cœna domini.* hil aliud eſſet Euchariſtia quàm figura corporis? ſed maieſtatẽ præſentem ſentit Cyprianus, quæ ſe (vt alibi ſcribit) etiam quum mali

ſumunt,non abſentat, & eundem cibum ſub ſacramento, miniſterio corporali manducare nos, quē olim in patria plena viſione edemus. Cyprianus demonſtrat illis verbis: Panem angelorum ſub ſacramento manducamus in terris, eundem ſine ſacramento manifeſtiùs edemus in cœlis, non miniſterio corporali ſæpe repetitis actionibus, ad eadem reuertentes, ſed cōſummato ſacerdotio, erit & permanebit perpetua & ſtabilis, implens & reficiens nos ſufficientia, quia proferet ſe palàm, abſque vllis integumentis, omnibus conſpicabilis, ſummi præſentia ſacerdotis. Quod hîc oblatrent cauillatores, nihil habent. Nam dicit Cyprianus, dum in terris ſumus, panem angelorum manducari, miniſterio corporis, de fide, de meditatione mentis, nihil dicit, quæ tamen abeſſe non poſſunt, vt digna ſit manducatio, & ad eum modum ſecūdum Auguſtinum, vnde vitam habeamus. Sed miniſterium corporis accipit panem angelorum ſub ſacramento, qui niſi adeſſet, non acciperetur à corpore, & quatenus panem dicit angelorum, & eundem quem olim ſine ſacramento edemus, non poteſt triticeum & ſymbolicum intelligere, ſed cœleſtē cibum corporis Chriſti. Atque iis conſonum eſt quod ſcripſit Hilarius: De veritate carnis & ſanguinis non eſt relictus ambigendi locus. Nunc enim & ipſius domini profeſsione & fide noſtra, verè caro eſt, & verè ſanguis eſt, & hæc accepta atque hauſta id efficiunt, vt & nos in Chriſto, & Chriſtus in nobis ſit, an ne hoc veritas non eſt? contingat planè iis verum nō eſſe, qui Chriſtum Ieſum verum eſſe deum negant. De cibo dominico loquitur Hilarius, quem dicit domini profeſsione & noſtra fide, verè carnem eſſe, & verè ſanguinē, quæ verba hunc ſenſum habent, quia Chriſtus ita de cibo, quem in cœna dedit, ita profeſſus eſt (Hoc eſt corpus, Hic eſt ſanguis,) ideò crediderunt fideles, vt Chriſti profeſsio ſit fidei fundamentum, & ſit locutio Hilarij ſimilis illi Pauli, Sic prædicauimus, & ſic crediſtis, quæ ita interpretor, ne cauillator quid ingerat de efficientia fidei. Nam veritas cibi eſt ex domini profeſsione, teſtimonium veritatis ex fide eſt catholica, quòd ſic credidimus, vnde verus verborū ſenſus colligatur, ſed vt quod eſt proprium huius loci attingam, cibum dominicum qui verè eſt corpus, & verè ſangnis, illum accipimus ſecundum Hilarium, & haurimus, vnde certum conſtat, miniſterium corporis huic cœleſti cibo ſumendo adhiberi. Præclara eſt

Ibidem.

Augu. de verbis Apoſtoli. ſer. 2

Hilarius de trinit. lib. 8

1. Cor. 15.

etiam

Ambro. de obitu fratris. etiam illa Ambroſij ſententia: Referebat igitur gratiam, deferebat fidem, Nam qui tãtum myſterij cœleſtis inuoluti in orario prǽſidiũ fuiſſet expertus, quãtum arbitrabatur ſi ore ſumeret, & toto pectoris hauriret arcano? quàm maius putabat fuſum in viſcera, quod tãtùm ſibi tectum orario profuiſſet? Hæc Ambroſius, qui de fratre prædicandum cenſet, quod à myſterio inuoluto præſidium peteret, quod niſi Chriſtus præſens eſſet, mera eſſet idololatria. An etiã hæc de terrena ſymbolorum natura confitenda ſunt? & hic erit locus, de figura dici poſſe quæ de ipſa re? Quòd ſi Chriſti veram præſentiam Ambroſius intellexerat, ergo & extra vſum agnoſcit ſacramẽtum, & ipſum etiam Chriſtum ore manducantium ſumi confitetur, atq; illac ſub ſacramento ingredi tectum noſtrum, cui ſi fides noſtra occurrat & mentis ſynceritas, nobis confert vitam & ſalutem. Et de *Chryſo. in epiſt. 1. Cor. 11. hom. 27.* hoc Chriſti ingreſſu ita ſcribit Chryſoſtomus: An ignoras quot ex deliciis mala proueniant, riſus intempeſtiuus, verba immodeſta & plena exitij, ſcurrilitas, garrulitas infructuoſa, & alia quæ non dicẽda quidem ſunt, & hoc facis quum ad Chriſti menſam diſcubueris, in die illa qua carnem eius lingua attingere dignatus es. Ne igitur hæc fiant, dextram tuam, linguam tuam, labia conſidera, quo pacto veſtibulum Chriſto facta ſunt, vt ingrediatur. Quid hîc comminiſcentur figuratores, an ſcomma ſuum proferent, (Quid intereſt, vtrum per partes commedas, an deglutias totum?) Nunquid dicit Chryſoſtomus, labia & linguam, veſtibulum qua dominus ingrediatur? Sed de hoc veſtibulo audiamus eundem Chryſoſtomũ apertiùs loquentem, vel ſaltem pluribus, nam apertiùs haud poteſt: *In epiſto. 2. Cor. 13. homi. 29.* Igitur veſtibula templi & ingreſſum oſculamur, mutuum oſculando. Nónne videtis quòd etiam veſtibula templi huius oſculantur, illi quidem flectentes, alij autem manu continentes, & ori manum admouẽtes? per has etiam ianuas & portas, & ingreſſus eſt & ingreditur ad nos Chriſtus, quãdo communicamus, ſcitis qui myſteriorum eſtis participes, quid dicatur, etenim non vulgarem honorem conſequutum eſt os noſtrum, accipiens corpus dominicum, propter hoc maximè hîc oſculamur. Audiant qui fœda loquuntur, qui cõuicia, & horreſcant quòd tale os polluunt. Hæc Chryſoſtomus. Illa horreſcant ergo qui in Euchariſtiam ore mendaci cauillantur, & tãtam veritatem futilibus audent argumentis impugnare, & ſtultis dilem-

dilemmatis illudere, quærentes, ſi corpus Chriſti realiter ſit præſens, vtrum in corpus noſtrum intret, vel in animam? Audi qui ita quæris, Chryſoſtomum in ſua Liturgia orantem iis verbis: Domine non ſum dignus vt ſub ſordidum animæ meæ tectum ingrediaris, ſed quemadmodũ æqui boni conſuluiſti, in ſpelunca & præſepi ratione carẽtium animaliũ recumbere, & in domo Simonis leproſi, etiamſi ſimilem mihi meretricem, peccatricem ad te accedẽtem ſuſcepiſti: ipſe dignare etiam in præſepe animæ meæ rationis expertis, & in commaculatum meum corpus ingredi, mortui & leproſi, & ſicut nõ abhorruiſti os ſordidum meretricis impollutos tuos pedes oſculantis: ita domine deus meus, ne me etiam peccatorẽ abhorrueris, ſed tanquã bonus & benignus, dignare me effici participem ſanctiſsimi tui corporis & ſanguinis. Hæc cum fide orabat Chryſoſtomus, nec dominum Ieſum tam ardenter ſine Chriſti ſpiritu nominabat, imò orando & hæc meditando, ſpiritualiter manducabat, ſed ſaturari cupiebat de ipſo domini corpore, & iam ſpiritu vnitus, etiã in eandem maſſam arctius redigi & carne vniri deſiderabat, repetitis actionibus, vt Cyprianus ſcribit, miniſterio corporis, vt non ſolũ ſpiritus, ſed etiam corpus rude & terreſtre, aliquo cognato guſtu, ad immortalitatẽ reducatur. Itaq; orat Chryſoſtomus, vt dignetur etiam corpus ingredi, nam & corporis vnionẽ illis verbis docet Cyrillus: Recordare, quanuis naturaliter aqua frigidior ſit, aduentu tamen ignis, frigiditatis ſuæ oblita, æſtuat, hoc ſanè modo etiam nos quamuis propter naturam carnis corruptibiles ſimus, participatione tamen vitæ ab imbecillitate noſtra reuocati, ad proprietatem illius, ad vitam reformamur, oportuit enim certè vt non ſolùm anima per ſpiritum ſanctum in beatam vitam aſcenderet, verumetiam vt rude atque terreſtre hoc corpus, cognato ſibi guſtu, tactu & cibo, ad immortalitatẽ reduceretur. Hîc cauillabitur Sophiſta figurator, ſymbolorum iſta eſſe, guſtari, & tangi. Imò (inquam) cœleſte & diuinum Chriſti corpus intelligit, quod ex noſtra maſſa ſumptum & proprium verbi factum, viuificat guſtu & tactu, frigida & languida corpora noſtra, qui guſtus & tactus quoniã à carne manat, cognatus eſt, conuenienti modo, vt corpus à corpore viuificetur, & ideo non eſt propria manducatio diuinitatis Chriſti, quia natura incorporea eſt, nam ita loquitur Cyrillus: Deus enim incorporeus eſt,

Idem in Liturgia.

Cyrillus in Ioan. lib. 4. cap. 14.

Idẽ ad reginas de recta fide. & ad Theodoſiũ de recta fide.

inquit,neque eſt eſibile verbum,niſi ſecundū diſpenſatiuam vnionē naturarum, vnde myſterium Euchariſtiæ ex carne Chriſti cōſiſtit, cuius quia eſt corporea ſubſtantia,eſt propria manducatio. Vnde de carnis ſanctificatione ſic ſcribit Cyrillus: In quatuor partes veſtimenta diuiſa ſunt,& tunica ſolùm indiuiſa remanſit, quod myſticæ cuiuſdam rei ſignum fuiſſe dixerim. Nam quatuor orbis partes ad ſalutem reductæ,indumentum verbi,id eſt,carnem eius impartibiliter inter ſe partitæ ſunt. In ſingulis enim partibiliter trāſiens vnigenitus,& animam & corpus eorum per carnem ſuam ſanctificans, impartibiliter atque integrè in omnibus eſt, quum vnus vbique ſit, nullo modo diuiſus. Audis itaque ſanctificationem ſingulorum per carnem,& in ſingulis integrū Chriſtum,non diuiſum,quoniā vnus ſemper eſt Chriſtus,nullo modo diuiſus,quin vbi caro eſt, ibi diuinitas eſt,propter vnionē,& de natura humanitatis intelligitur caro, cui nunquam abeſt diuinitas, ſed vbique vnus eſt Chriſtus, ne perſonas diuidas,licet naturæ maneāt in ſua proprietate, vt diuina vbique ſit,humana autem ibi ſit,vbi ſpiritus vult. Nā & de noſtris corporibus glorificatis ita ſcribit Auguſtinus: Qui motus illic talium corporū ſint futuri, temerè definire nō audeo, quod excogitare nō valeo,tamen & motus & ſtatus,ſicut ipſa ſpecies, decens erit quicūque erit,vbi quod non decebit non erit. Certè vbi volet ſpiritus,ibi protinus erit corpus,nec volet aliquid ſpiritus,quod nec ſpiritū poſſet decere,nec corpus. Ergo qua (inquam) religione Auguſtinus ſcribit de cōditione noſtrorum corporū, omnia tandem permittēs ſpiritui, eadē nos Chriſto ſui corporis vſum relinquamus oportet, qui nihil vult quod nō poteſt, nihil vult quod non ſit decens, qui ſic corpus ſuū ſecundum Cyrillū partibiliter dat, vt tamen ſit impartibiliter in omnibus integrū, totus etiā deus & homo, quia vnus vbique eſt Chriſtus. Quare huius Euchariſtici myſterij naturā tollunt, qui veram corporis Chriſti præſentiā negant, & ideo os noſtrū ingredi Chriſtum diffitentur, & quia ſola fide poteſt adeſſe intelligi, ideo ſola etiam fide ſumi vellent, vnde fingunt ſuæ fidei efficiētiam quandam,nullis ſcripturis aut probabilitate ſubnixā. Sed quid de oris ſumptione ſcribat Auguſtinus audiamus: Liquidò apparet,quādo primùm acceperunt diſcipuli corpus & ſanguinem domini,non eos accepiſſe ieiunos. Nunquid tamē propterea calumniandum eſt vniuer-

Idē in Ioā. lib. 12. c. 32.

Auguſt. de ciuit. li. 22. cap. 30.

Auguſt. ad Ianuariū epiſt. 118.

vniuerſæ eccleſiæ, quòd à ieiunis ſemper accipitur? Ex hoc enim placuit ſpiritui ſancto, vt in honorem tanti ſacramenti in os Chriſtiani priùs dominicũ corpus intraret, quàm exteri cibi. Nã ideo per vniuerſum orbem mos iſte ſeruatur. Quod hîc dicit Auguſtinus, ſatis eſſet fideli, dum dicat corpus dominicum in os ingredi, ſed calũniabitur figurator de ſymbolo dici, quod eſt rei: quare vt illud auertã, ſubiiciam quod ſequitur, eiuſdem Auguſtini: Nos autem audiamus & intelligamus duo teſtamenta in duobus filiis Abrahæ, duabúſque mulieribus eius commixtione fœtatis, ſicut duos in carne vna, Chriſtum & eccleſiam, iſtis nolentibus ſine vlla obſcuritate cognoſcimus, ſicut mediatorem dei & hominum, hominem Chriſtũ Ieſum, carnem ſuam nobis manducãdam, bibendúmque ſanguinẽ dantem fideli corde atque ore ſuſcipimus, quanuis horribilius videatur, humanam carnẽ manducare, quàm perimere, & humanum ſanguinem potare, quàm fundere. An non iis verbis Auguſtinus de rebus ipſis loquitur, nõ de ſymbolis? & nos dicit fideli corde atque ore ſuſcipere dominũ Ieſum, corpus noſtrum in opera iungẽs, animæ ne ſeparentur in mercede? Addantur iſtis quæ ſcripſit ſanctiſsimus Leo, in hæc verba: Non enim aliud agit participatio corporis & ſanguinis Chriſti, quàm vt in id quod ſumimus, tranſeamus: & in quo commortui, & conſepulti, & conreſuſcitati ſumus, ipſum per omnia, & ſpiritu & carne geſtemus. Quid iſtis verbis ad exprimendam veritatem efficacius, quibus dicitur nos id ſumere, in quod tranſeamus? an (obſecro) in panẽ & vinum ſentit nos trãſituros? quod, ſi nihil aliud eſſent quàm figura, ſequeretur. Imò aperta verborum paraphraſi Chriſtum exprimit, dum addit, in quo commortui & conſepulti & conreſuſcitati ſumus. At dicet cauillator fide ſumi, imò de ore ſentit, cui vt adſit fides & charitas, illud (tranſeamus) exigit, nam & idem Leo alibi ſcribit, id ore ſumi quod corde creditur, & de quibuſdam indignè communicantibus ita habet: Cũ ad tegẽdam infidelitatem ſuam noſtris interſunt ſacris, in ſacramẽtorum cõmunione ita ſe temperant, vt ore indigno Chriſti corpus accipiant, ſanguinem autem redemptionis noſtræ haurire omnino declinant. In eãdem ſententiã ſcribit Oecumenius, Reus erit. Quod ait, reus erit corporis & ſanguinis domini, hoc indicat, quòd quemadmodũ Iudas eum tradidit, Iudæi verò in ipſum debacchati ſunt:

Idem cõtra aduerſ. legis.li.2.c.9.

Leo ſermo. 14. de paſſione.

Idem ſer.6 de ieiunio 7. menſis.

Idem ſer.4 de Quadrageſima.

Oecumenius in epiſto.1. Cor.11.

ita ipſum ignominia afficiunt, qui ſanctiſsimum ipſius corpus manibus impuris ſuſcipiunt, veluti tunc Iudæi eum tenuerunt, & execrando admouent ori. Quanta eſt hæc verborum vehemētia, & quā ſine cauſa profuſa, ſi nihil aliud qui communicāt accipiant ore præter panem & vinum, figuram corporis? ſi iis verbis tam apertis Chriſtus figuratus intelligitur, quibúſnam certi erimus, de vero Chriſto loqui patres? Sed corpus Chriſti, quod fide creditur verè adeſſe in ſacramento, etiam corporis ore ſumi, tractat Gregorius in homilia Paſchali iis verbis: Quid nanque ſit ſanguis agni, non iam audiendo, ſed bibendo didiciſtis, qui ſanguis ſuper vtrumque poſtem ponitur, quando non ſolùm ore corporis, ſed etiam ore cordis hauritur. In vtroque enim poſte ſanguis agni poſitus eſt, quādo ſacramētum paſsionis illius cum ore ad redemptionem ſumitur, ad imitationem quoque intenta mente cogitatur. Nam qui ſic redemptoris ſui ſanguinem accipit, vt imitari paſsionem illius necdum velit, in vno poſte ſanguinem poſuit, qui etiam inſuper liminaribus domorum ponendus eſt. Hæc Gregorius, qui à figura agni paſchalis, & eo quod tum in vmbra gerebatur, occaſionem arripit explicandæ veritatis, vnde diſcimus quod Tertullianus dixit, corporis & animę operam iungi, cordis & oris officia copulari, vt vtrumque poſtem liniamus ſanguine, nec ſolùm ore corporis, ſed etiā ore cordis hauriatur, nam hoc ſacramentum interius exteriúſque ſanctificat, vt Beda ſcribit: Si quem (inquit) mouet, quum cœnatis ſaluator apoſtolis ſuum corpus ac ſanguinem tradiderit, quare nos vniuerſalis eccleſiæ conſuetudine ieiuni doceamur eadem ſacramēta percipere, breuiter audiat, ideo tunc cœnatos communicaſſe apoſtolos, quia neceſſe erat Paſcha illud typicum antea cōſummari, & ſic ad veræ Paſchæ ſacramenta tranſiri. Nunc in honorem tanti támque terribilis ſacramenti placuiſſe magiſtris eccleſiæ, primò nos dominicæ paſſionis participatione muniri, primò ſpiritalibus epulis interius exteriúſque ſacrari, ac deinde terrenis dapibus corpus & vilibus eſcis refici. Ergo vides ſacrari corpus exterius, huius ſacramenti participatione. Vnde Cyprianus ora dicebat cœleſtibus epulis ſanctificata. Nam Chriſtum etiam corpore noſtro ſuſcipi teſtatur Theophilactus, ab ipſis adeò malis, in quorum deteſtationem ita ſcribit. Multò magis ſciatis deteriora mereri ſupplicia qui filium Dei

Gregorius hom. paſch. hom. 22.

Beda in Lucam. lib. 6. cap. 22.

Theophilactus in Paulum Hebr. 10.

con-

conculcauerit. Hæc enim de myſterij ipſius perceptione dicuntur. Quum enim immaculati corporis illius & ſanguinis communicando participes fuerimus, carnem hanc ipſam, quæ corpus id & ſanguinem ſumit, ſi cœno impuritatis, & luxus & veneris ſordibus inquinamus, nónne Dei filium conculcamus? Nam cœnum hoc & terreum lutũ, haudquaquam adeò eſt diuino corpore indignũ, quàm noſtri corporis labes & immunditia. Nunquam ita ſcripſiſſet Theophilactus, ni verum Chriſti corpus corpore noſtro ſuſcipi credidiſſet, de quo quid ſenſerit Bernardus, quum addidero, finem huius loci tractandi faciam. Bernardus autem ſic ſcribit: Tu ergo ſi diuini verbi pabulo reples animam tuam, fideliterque etſi non digna, certè quanta potes deuotione, ſuſcipias panẽ illum qui de cœlo deſcendit, & dat vitam mundo, dominicum videlicet corpus Ieſu, vt veterem vtrem corporis tui, noua illa reſurrectionis caro reficiat & ſuſtineat, quatenus nouum quod intus eſt vinum, hoc ſolidatus glutino valeat cõtinere, ſi denique ex fide viuas, & nequaquam gemere oporteat, quia oblitus ſis comedere panem tuum. Bethleem factus eſt dignus planè ſuſceptione dominica, ſi tamen confeſsio non defuerit. Hæc Bernardus, qui corpus dominicum corpore noſtro ſuſcipi, & in corpus recipi, quatenus vtrem veterem corporis refici dicit & ſuſtineri, non pane triticeo, ſed pane viuo, qui deſcendit de cœlo, & dat vitam mundo, dominico (inquit) corpore, vnde nobis afferri dicit ſoliditatem, qua valeas continere diuini verbi pabulum, quibus verbis occurrit iis, qui ſtolidè quærunt, Si Chriſtum manducaſti ſpiritualiter fide, quid opus eſt corporali manducatione? Imò dixerit aliquis, quum Chriſtus in cœna diceret, Accipite, & manducate, Hoc eſt corpus meum: quid opus tam verboſa diſputatione, vt oſtendatur ſenſiſſe patres, corpus Chriſti corpore noſtro & ore ſumi? Quid enim aliud ſentire potuiſſent, qui Chriſti verbis fidem haberent? Equidem fateor hanc operam piis haud neceſſariam, ſed figuratores, qui negotium veritati faceſſunt, verbis Chriſti nouum ſenſum addunt, & ſolum panem datum contendunt, vt manducetur corpus Chriſti: negant ore excipi, ſed ſola fide, atque adeò ſic intellexiſſe patres, quidam volunt, quorum impudentia vt arguatur, patrum ſententiæ citandæ erant, quas cum legeris, veritatem etiam Euchariſtiæ locupletiùs teſtatam & confirmatam habebis, atque ha

Bernard. in vigi. Natiuitatis Domini. ſer. I.

ctenus eſt non inutilis illorum peruicacia nobis, etiamſi illis nefaria & exitialis.

OBIICITVR 89.

CHRISTVS EST CIBVS SPIRITVALIS ET *ſpiritualiter editur, digeritur ſpirituali parte noſtra, & dat ſpiritualem vitam: Ergo non comeditur, deglutitur, digeritur noſtris dentibus, linguis, gutture & ventre, carnaliter, naturaliter, & ſenſibiliter.*

RESPONDET CATHOLICVS.

IN Chriſti corpore mãducando, quum in cœna porrigitur, adeſt quidem ex Chriſti inſtituto corporis noſtri & ſenſuum officium, quoniam integro homini dicitur, (Accipite, Manducate,) ſpiritualis tamẽ qui ex fide diiudicat omnia, de hac ſanctiſsima eſca non vt de reliquis cibis cogitat, vt carnaliter eodem quo cæteros cibos modo, nec ſenſibiliter, id eſt, cũ ſenſuum iudicio, & ſolita actione, in viſcera traiiciat, faciens interim quod iubetur citra hæſitationem, certò perſuaſus Chriſtum quum dignè percipitur, vitam in nobis agere, tum animæ, tum corporis, imò ad æternam olim vitam, vtraque perducturum, vt non ſit quur hic argutator iſtam de ſpirituali vita diſtinctionem afferat, & virtutem Chriſti contrahat ad vnam noſtri

1.Theſſa.5. partem ſpiritualem, qui præſentis vitæ author & futuræ, vt corpus, anima & ſpiritus tandem ſaluentur, efficit. Atque hæc ad diluẽdam argumenti vim dicta ſuffecerint. Vt autẽ tu Lector intelligas, quomodo patres de ſuſceptione huius eſcæ ſpiritualis locuti ſunt, nõ grauabor eorũ teſtimonia ſubiicere, ex quibus intelliges ſanctiſsimam hanc eſcam in ſacramento præparari, dari, porrigi, & à nobis ſuſcipi, nec ſolam fidei contemplationem & meditationem mentis, (quod iſti volunt,) ad hanc ſpiritualem eſcam accipiendam ſufficere, quando duplex modus manducationis notatur, in quorũ vno verba propriè accipiuntur, ſecundum myſterij cõditionem, in alio verborum

Origenes in Nu. Homil. 16. fit allegoria, quod ea quæ ſubiciã manifeſtè docebunt. Sic enim ſcribit Origenes, Bibere autem dicũtur ſanguinem Chriſti, non ſolùm ſacramentorum ritu, ſed & quum ſermones eius recipimus, in quibus vita conſiſtit, ſicut & ipſe dicit, Verba quæ locutus ſum, ſpiritus & vita eſt. Hic Origenes, dum ritum myſteriorum notat, & diſtinguit

guit ab ea receptione quæ fit extra ritum, verborũ (Bibere) &(ſanguinis) propriam & metaphoricam ſignificationem notauit, quarũ altera alteram non perimit, ſed bibimus ſanguinem Chriſti propriis ſignificationibus bibendi ſanguinis, ritu ſacramentorum, & bibimus, recipiẽdo ſermones, quod eſt, fide admittere in pectora noſtra, digerere meditationibus, & cõſeruare, & ipſa deinde mutatione exprimere. Vnde Ambroſius metaphoram verbi, Bibere, cum propria ſignificatione eleganter coniunxit iis verbis: Bibe Chriſtum quia pax eſt, bibe Chriſtum quia flumina de vẽtre eius fluent aquæ viuæ, bibe Chriſtum, vt bibas ſanguinem quo redemptus es, bibe Chriſtum vt bibas ſermones eius. Hæc Ambroſius, vbi eſt etiã inſinuatio metaphoræ vocabuli, ſanguinis, dum in vltimo membro dicit, bibas ſermones. Sed quum dicit, Bibe Chriſtum, vt bibas ſanguinem: niſi propriam à metaphora ſignificationẽ diſtinguas, inepta eſt locutio, ſiue vtrobique in propria, ſiue vtrobiq; in metaphora accipias. Nam in metaphora ſi vtrunque verbũ exprimas, Crede Chriſtum, vt credas ſanguinem: fatuum & inſipidum eſſet, tum autem abſurdum ſignificaret, quaſi Chriſtus alius à ſanguine eſſet, & item illud nugatorium in propria ſignificatione, Bibe Chriſtum in ſacramento, vt bibas ſanguinem in ſacramento, ergo à metaphora tranſit ad propriam ſignificationẽ, hoc ſenſu: Bibe, id eſt crede Chriſtum, vt bibas ſanguinem, quod eſt ritu ſacramentorum bibere ſanguinem. Nam eundem ſanguinem eſſe quẽ bibimus ritu ſacramentorum, qui verè ſit Chriſti, aperit Cyprianus, dum ſic ſcribit: Siquidem ille ſanguis Abel, clamans de terra, loquebatur vindictam: at Chriſti ſanguis de cruce clamans, pacem loquitur & reconciliationem, qui idem ſanguis quoniam à nobis bibitur, ſi modo dignè bibitur, clamat in cordibus noſtris verba pacifica & ſolatij plena. Hæc Cyprianus, qui dum eundem ſanguinem bibi dicit, addens (ſi modo dignè bibitur,) illam propriam bibendi ſignificationem exprimit, quia fides non recipit illam diſtinctionem, vt aliud ſit, dignè credere, aliud non dignè credere, quia qui credit, quatenus ad credulitatem attinet, digna eſt credulitas, & hîc etiam illud liquet, poſſe eundem Chriſti ſanguinem dignè & indignè ſumi, quod obiter duxi annotandum. Sed vt quod cœpi proſequar, Hilarius ſacramentalem manducationem à ſpirituali in verbo (menſa) diſtinxit aperte, ſic

Ambroſ. i Pſal. I.

Cyprianus de Duplici Mart.

Hilari' in Pſal.127. tè,ſic ſcribens. Ex hac igitur filij qui erunt tanquam nouellæ oliuarum,in circuitu menſæ noſtræ erunt. Non in conuiuij circuitu futuros ait eſſe,ſed menſæ.Menſa enim domini ex qua cibum ſumimus, panis ſcilicet viui,cuius eſt hęc virtus,vt ipſe viuens eos quoque qui ſe accipiant viuificet. Eſt & menſa lectionum dominicarum,in qua ſpirituali doctrinæ cibo alimur. Hæc Hilarius,qui mēſam primum propriè intelligit altare,de quo Propheta ſcribit, Hoc altare eſt menſa coram domino: vnde Hilarius dicit nos ſumere cibum panis viui,atque hanc alimoniam diſtinguit ab illa quam fide ſuſcipimus ex menſa lectionum,tanquam ſi diceret,illum ſpiritualem cibū in menſa præparatum,ore nos excipere,iſtum ex mēſa lectionum,fide,quia niſi crediderimus, non intelligemus. Ambroſius diſcrimina manducationis ſacramentalis & ſpiritualis in vocabulo,cibus, apertè docet,dum ſcribit:Habes Apoſtolicum cibum,manduca illum & non deficies. Illum autem manduca vt poſtea venias ad cibum Chriſti, ad cibum corporis dominici,ad epulas ſacramēti,ad illud poculum quo fidelium inebriatur affectus, vt lætitiam induat de remiſsione peccati,curas ſeculi huius, metum mortis ſollicitudineſq; deponat, hac ergo ebrietate corpus non titubat,ſed reſurgit,animus non confunditur, ſed conſecratur. Hactenus Ambroſius, qui alium cibum Apoſtolicū, alium Chriſti dicit, non quin cibus Apoſtolicus ſit cibus Chriſti,ſed illum dant Apoſtoli,prædicando verbum,iſtum dat Chriſtus,conſecrando & porrigendo ſacramentum. Vterque cibus eſt ſpiritualis Chriſti,vnde & de Apoſtolico dicit Ambroſius,manduca illum & non deficies, quòd ſolus Chriſtus præſtat, non Apoſtoli:ſed Apoſtolicus cibus mādutatur ſpiritualiter,credendo, Chriſti cibus,manducatur propriè, toto homine, totum Chriſtum ex eiuſdem mandato, amplectente. Sed niſi illum cibum Apoſtolicum antea manducauerimus, non dignè accedimus ad cibum Chriſti. Itaque illum manduca, vt poſtea venias ad cibum Chriſti, hoc eſt, per fidem ſuſcipe Chriſtum ab Apoſtolis prædicatum, vt per myſticam benedictionem ſuſcipias eum ad perficiendam vnionē, corporaliter datum, vt quem fide manducaſti, veritates eius credendo, etiam corpore & ſpiritu carnem eius manduces in Sacramento. Ex qua manducatione quæ ſequantur vtilitates, quoniam iſti Sectarij quærunt, ex hoc loco Ambroſij diſcere queant, quem eo libentius

Ambroſ.in Pſal.118. Serm.15.

tius

tius feci vt huc transferrem. Sed & differẽtiam manducationum in eodem vocabulo, cibus, notauit Hieronymus iis verbis: Porrò quia caro domini verus eſt cibus, & ſanguis eius verus eſt potus, iuxta anagogen hoc ſolum habemus in præſenti ſeculo bonũ, ſi veſcamur carne eius, cruoréque potemur, non ſolùm in myſterio, ſed etiam in ſcripturarum lectione, verus enim cibus & potus qui ex verbo Dei ſumitur, ſcientia ſcripturarum eſt. Hæc Hieronymus, qui veritates non committit, vt iſti figuratores, vt alia aliam pellat: ſed diſtinguit commodè, & ſuum cuique honorem defert. Caro Chriſti eſt verus cibus, Scientia item ſcripturarum eſt verus cibus, ab vno Chriſto vterque cibus, vnde & ſcientia ſcripturæ caro & ſanguis per allegoriam prædicetur, neque ſolùm ſuſcipimus carnem propriè in myſterio officio corporis, ſed etiam in lectione officio mentis, quæ fit per fidem. Quòd ſi Hieronymo vnus eſſet ſuſceptionis modus, myſterium à lectione non diuiſiſſet. Chryſoſtomus, ſub nomine panis cibum ſentiens, ita ſcribit, Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum: panem verò ſiue doctrinam hoc in loco, & ſalutem & fidem in ſe, ſiue corpus ſuum dicit, vtrunque enim animam fortiorem reddit. Ecce quomodo Chryſoſtomus manducare doctrinam, quæ fit per fidem, diſtinguit à manducatione corporis Chriſti quæ fit in ſacramento, & vtrunque (inquit) animam fortiorem reddit, ne eandem credamus manducationem ſpiritualem & ſacramentalem, nec corpus ſignificare hîc doctrinam, à qua diſtinguitur diſiunctione, dum dicit (ſiue corpus.) Cyrillus manducationes ab effectu euidentiſsimè diſtinguit, quatenus illa ſcribit: Vniuntur autem etiam Deo, & modum ipſe Saluator aperuit, dicens: Ego in ipſis, & tu in me, vt in vnum ſint conſummati. Corporaliter enim filius per benedictionem myſticam nobis vt homo vnitur, ſpiritaliter autem vt Deus, ſui ſpiritus gratia noſtrum ad nouam vitam, & diuinæ naturæ participationem, ſpiritum redintegrans. His verbis Cyrillus corporalem vnionem nobis cum Chriſto, ita à ſpiritali diſtinguit, vt corporalem dicat fieri per benedictionem myſticam, id eſt, Euchariſtiam. Auguſtinus autem manducationem ſacramentalem à ſpiritali diſtinxit, ita loquens: Hoc ergo totum ad hoc nobis valeat dilectiſsimi, vt carnem Chriſti & ſanguinem Chriſti non edamus tantùm in ſacramento, quod & multi

Hieronym. in Eccleſiaſt. cap. 3.

Chryſoſt. in Io. hom. 45.

Cyrillus in Ioan. li. 11. cap. 27.

Auguſt. in Io. trac. 27

ſ

mali: ſed vſque ad ſpiritus participationem manducemus & bibamus, vt in domini corpore tanquam membra maneamus, vt eius ſpiritu vegetemur, & non ſcandalizemur etiamſi multi modò nobiſcum manducant & bibunt temporaliter ſacramenta, qui habebunt in fine æterna tormenta. Hoc in loco Auguſtinus apertè oſtendit, aliam eſſe manducationem ſacramentalem à ſpiritali, vbi veſcimur vſque ad participationem ſpiritus, quod mali in ſacramento eandem carnem domini ſumentes non faciunt. Nec dicit Auguſtinus malos nihil aliud ſumere quàm panem, quod figuratores garriunt: ſed de carne Chriſti loquitur, quam dicit edere multos malos, & ſubdit, ne ſcandalizemur quòd ſumant nobiſcum mali ſacramenta, quod ſine cauſa diceret ſi hanc differentiam iſtorum figuratorum probaſſet, malos non manducare carnem domini, ſed inde ſcandalizentur infirmiores, parem bonis & malis exhiberi gratiã, quaſi Deus iuſtum ab impio non diſcriminet, atque hoc ſcandalum vt mentibus piorum eximat Auguſtinus, illam addidit ſententiam, qua & Dei benignitas, ſe exhibentis ex æquo bonis & malis, prædicatur, & malorum notatur indignitas, quo nomine pœnas olim dabunt æternas, quod ſic effert Auguſtinus, etiamſi multi modò nobiſcum manducant & bibunt temporaliter ſacramenta, qui habebunt in fine æterna tormenta. Hîc dicet figurator, Auguſtinum panem ſentire, ex quo fit ſacramentum. Imò carnem & ſanguinem dicit, quæ in ſacramento dantur, atque id hoc loco apertè dicit, & illa nobiſcũ ſumere malos dicit, Vnde oſtendit nos ore excipere, quod mali cum bonis cõmuniter faciunt, quum fide nõ ex æquo hæc iſta intelligant & guſtent. Vnde Theophilactus ait, contemplatiuum vt vinum, ſanguinem Chriſti bibere, quod cor lætificet. Sed quoniam eo loco Theophilactus corporalem carnis Chriſti manducationem in ſacramento eleganter diſtinguit, erit operæpretium illius verba adſcribere, qui ſic ſcribit ſuper Ioannem: Vbique autem vitæ meminit, & crebrò hoc nomen addidit, quia nihil ita ſuaue hominibus, vt res illa. Igitur & tu potes non ſolùm ſecundum myſticam communionem comedere & bibere carnem & ſanguinem domini, ſed & alio quodam modo, etenim & carnem quidem manducat aliquis, quando per practicen incedit. Caro enim operatiua eſt, ſicut & practice laborioſa, ſanguinem verò bibit vt

Theophilactus in Ioã. cap. 6.

vinum

vinum,quo cor cõtemplatiui lætificatur. Ecce Theophilactus,quatenus alium notat modum à ſacramentali communione,non confūndit (quomodo figuratores iſti) modos, quaſi vnus ſit modus manducationis, videlicet ſpiritualis, cui volunt in cœna annexa ſymbola: Sed modum notat Theophilactus,incedere per practicen, quod eſt, Chriſtum vita exprimere,vt ſicut communicamus Chriſti paſsionibus in ſacramento, ſic etiam communicemus in actione vitæ, ac laborioſa practice, & ſecundum hunc manducandi modum, notauit Baſilius, carnem Chriſti ſignificare omnem Chriſti quam in terris egit vitam, vt eius veſtigia ſequamur. Quæ piæ intelligentiæ non perimunt apud iſtos veritatem myſterij, quæ proprio ſenſu immota manet, vt quia ſit quædam per fidem ſpiritualis manducatio, dum quod piè meditamur exprimitur opere: non ſit igitur illa in myſterio, vnde magis ac magis corroboremur, arctius adiuncti Chriſto, ſine quo nihil poſſumus, & quo gloriatur Paulus ſe poſſe omnia. Et quoniam Bernardus has manducationes luculenter diſtinguit, eius ſententia addetur pro coronide, vt deſinam meis verbis moleſtus eſſe. Ille ſic ſcribit: Comeſtio itaque ſacramentalis, quantum ad viſibilem ſpeciem,& quantum ad corporis Chriſti veritatem, conuenit bonis & malis communiter, ſed eſt alia comeſtio, ſicut iam diximus, bonorum ſolummodo,quam per Dei gratiam & per fidem, ex dilectione operantem, vitæ meritum efficit,& affectus mentium in cordibus percipientium vel miniſtrantium, intercedenti ſpirituali & ſubtiliori quadam vnione capitis & membrorum. Hæc Bernardus, qui iis verbis multas iſtorum conuellit calumnias,quas indignè intendunt Catholicæ veritati. Vnde videas etiam Lector, quàm ineptè garrit in ſuo argumento hic argutator, de cibo Chriſti ſpiritualiter edendo, quod niſi fiat, nobis non prodeſt, ſed editur ſacramentali manducatione,vbi os, facies, mentum, dens, guttur, lingua, palatum adſunt, cum homine toto, qui ſi Chriſtum indignè tractet, exitium manducat & condemnationem, quià bono malè vtitur. Chriſti autem corpus ab iſtis non patitur,etiamſi ab homine indignè accipiente fiat cõtumelia, quem domini manet grauiſsima vltio.

Baſilius epiſt. 141.

Philip. 4.

Bernardus ſer. de Cœna domini.

OBIICITVR 90.

NVLLVM EST DISCRIMEN INTER SPIritualem manducationẽ, quæ habetur in Ioannis cap. 6. & illam quam Dominus inſtituit in vltima cœna, niſi quòd ei doctrinæ atque promiſsioni, quam prius tradiderat, adiecit ſymbola: Ergo non eſt alia corporalis Chriſti manducatio ponenda, niſi tantùm ſymbolorum.

RESPONDET CATHOLICVS.

ANtecedens eſt aſſeueratio mera, quæ ſola audacia nititur fortiter mentientis. Quòd Chriſtus in ſexto Ioannis de carnis ſuæ eſu generaliter docuit, tum quòd de danda carne ſua in cibũ ſpecialiter promiſit: vtrunque Chriſtus ad Euchariſtiam pertinere ipſa ſacramenti inſtitutione oſtendit, quum credentibus Apoſtolis, ſub ipſa viſibili ſpecie elementi, corpus ſuum in myſterio, inuiſibiliter præſens, traderet dicens, Hoc eſt corpus, &c. Quatenus enim verè carnem ſuam daret, eatenus illi pollicitationi ſatisfacit, quum diceret, Et panis quem ego dabo, caro mea eſt: quatenus autem ſuos, corpus quod dedit, manducare iubet illo vno verbo, (manducate) vniuerſam doctrinam de manducatione quaſi repetit, vt non de ſola carne, ſed & de ſpiritu cogitent, & vt ſpirituales ſe parent ad eſcam ſpiritualem digerendam. Neque enim quod iſti noſtri figuratores volunt, Chriſtus tanquam promiſſa de danda carne negligens, ſymbolis pro verbis viſibilibus vſus, nihil aliud quàm priorem doctrinam refricauit: Imò in promiſsis verax, ipſam ſe carnem dare luculenter expreſsit, dicens, Hoc eſt corpus meum.

OBIICITVR 91.

IN EVCHARISTIA CHRISTVS INſtituit Sacramentum, Ergo omnia ſunt accipienda illic ſacramentaliter, & nihil realiter, nec plus addendum, quàm ſacramentalis ratio poſtulet.

Si ſacra-

RESPONDET CATHOLICVS.

Si ſacramenta nouæ legis nihil aliud eſſent quàm ſignificationes, quod Sacramentarij (qui dicuntur Sectarij) ſentiunt: rectè opponerentur in illis, realiter & ſacramentaliter, vt quod ſacramentaliter eſſet, nō eſſet ea ratione realiter. Nunc autem quum ſecundum catholicam doctrinam ſacramenta nouæ legis non ſignificent ſolùm, ſed etiam exhibeant, deo in illis operante quod ſignificatur: & quũ in Euchariſtia præſertim, ex Chriſti verbis doceamur adeſſe verum corpus Chriſti: ea credenda eſt veritas ſacramenti, quam Chriſti inſtituentis verba ſpecialiter exprimunt, nō quam communiter intellecta nominis ſacramenti ratio perſuaderet. Quare quod reipſa in ſacramento præſens eſt, realiter, hoc eſt, ſecundum rei veritatem, dicitur adeſſe, nec plus eo verbo additur, quàm ſacramenti ratio poſtulat, ſed latens veritas eo verbo ſignificanter illuſtratur.

OBIICITVR 92.

NON EST REMISSIO PECCATORVM NIſi per fidem, *Sed Papiſtæ attribuunt corporali mãducationi Chriſti, remiſſionem peccatorum, Ergo attribuunt eam operi operato, & non ſolùm fidei.*

RESPONDET CATHOLICVS.

Sine fide impoſsibile eſt placere deo, cuius opus noſtra cauſa in carne operatum per mortem, non amplius operandum, & in nobis operatum, vel in ſacramētis, vel extra ſacramenta, cauſa eſt prima & pręcipua ſalutis, vt meritò illi tribuatur remiſsio in nobis peccatorum. Cui operi operato licet nos efficiamur cooperatores, dum credimus, dum baptizamur, dum myſtica benedictione fruimur, vel aliorum ſacramentorũ gratiã ſuſcipiamus: quatenus tamē quod operis à nobis fiat, cum opere operato dei cōferatur, ita quod noſtrum eſt, ipſa tenuitate ſua veluti in ſole luminis lichnus obſcuretur, vt conuenienti loquendi forma negetur prorſus: iuxta illud, Non eſt volentis neque currentis, *Roma.9.* ſed miſerentis dei: & tamen velle noſtrum & currere, eſt aliquid, ſed nihil ſi conferatur cum dei miſericordia, à qua ipſum noſtrum velle

& currere poſſe,totum manat.Quare quum qui ſic docent in ſacramento conferri gratiam ex opere operato,dei opus ſentiant in iis operantis,etiamſi noſtrum adiungant, qui vel cooperamur , vel non ponimus obicem.Stultiſsimè opponunt iſti ſolam fidem operi operato,quum ſit opus à deo operatũ, vt credamus in illũ. Sed vt partes argumenti ſummatim excutiam,deus vel fidentibus (ſi fidei doni ſint capaces) vel fidei ſacramẽto initiatis remittit peccata, tanquã fidei dono nos reddens idoneos amplectendæ miſericordiæ, vt dici poſsit,niſi per fidem non contingere remiſsionem peccatorũ; quod eſt incredulis eam non dari. Quod verò quidam tribuunt manducationi ſacramentali remiſsionem peccatorum, de digna ſentiunt manducatione,quæ niſi cum fide non eſt. Et quemadmodum in illis locutionibus,Si credideris ſaluus eris,Si baptizatus fueris, ſaluaberis:ita ſi quis ſcripſerit,(quod apud neminem legi) Si manducaueris Euchariſtiam,remittentur tibi peccata, & tamen qui doceant venialium remiſsionem obtineri ſciam, ita tamen præponeret opus dei operantis in nobis, dum credimus, dum baptizamur, dum manducamus, vel quomodocunque deo cooperemur nos, vt opus operatum dei eſſe intelligatur, cui quicquid inde nobis accedit boni,aſsignetur, vt nihil vnquam audiuerim hac collectione ſtultius.

OBIICITVR 93.

HOC EST MANDVCARE CARNEM CHRI*ſti,& bibere eius ſanguinem, manere in Chriſto, & habere Chriſtum manentem in ſe. Sed hæc manducatio eſt ſpiritualis tantum: Ergo non eſt corporalis manducatio carnis Chriſti: nec mali manducant, quia nõ manent in Chriſto,nec Chriſtus in eis.*

RESPONDET CATHOLICVS.

NOtatur iis verbis,Hoc eſt manducare &c.non tã modus manducationis, quàm effectus deſtinatus & proprius,qui tamen vitio manducantium non ſemper cõſequitur, nec quia extra ſacramenta confertur gratia, excluditur vſus ſacramentorum. Iam verò, quum ita aperiant veritatem catholici, vt ſpiritualem mãducationem à ſacramentali diſtinguant,quæ tãdem eſt hæc illatio, à poſitione vnius al-

terum excludere? quando nihil prohibeat vtrunque conſiſtere, nec ſit hæc, quam profert hic argutator definitio manducationis: ſed expoſitio, quam propter ſenſuum fœcunditatem nihil habet abſurdi variari. Quin & Auguſtinus hoc ipſum manducare exponit variè, alibi manere in Chriſto, alibi compati Chriſto, alibi Chriſti paſsionem meditari, alibi manducare Chriſtum in ſacramento, alibi credere, alibi doctrinã manducare, alibi facere volũtatem Chriſti, quę varietas pietatem in nobis augeat, non contentionem.

OBIICITVR 94.

EX HAC OPINIONE SEQVERETVR, *tam fideles quàm infideles recipere corpus Chriſti, quod eſt falſum, nã corpus Chriſti non poteſt diuelli à ſpiritu Chriſti. Sed infideles nõ percipiunt ſpiritum Chriſti: Ergo non poſſunt recipere corpus. Non percipiunt ſpiritum, quia carent inſtrumento, quo ſuſcipiunt ſpiritualia.*

RESPONDET CATHOLICVS.

ILLA veritas ex catholica doctrina rectè ſequitur, bonos & malos, id eſt dignos & indignos, quum Euchariſtiam accipiunt, idem ſubſtantia ſacramẽtum ſumere. Vnde idem dediſſe dominum Iudæ quod reliquis Apoſtolis, Patres catholici confitentur, quod & Paulum Corinthios docuiſſe conſtat, quum indignè manducantes, corporis Chriſti reos faciat. De Ethnicis autem, quoniã omni fide deſtituti, nec fidei ſacramento initiati ſunt, ſi caſu in Euchariſtiam inciderent & deuorarent, idem fortaſſe quod de brutis, à quibus in ratione manducandi non multum diſtant, ſit dicendum. Solo enim corpore comedunt, quum animus neſciat eſſe ſacramentum, vnde ſpecies illas, vt reliquos cibos, ſine omni ratione ſacramenti deuorant, quo fit vt manducatio eiuſmodi purè ſit corporalis, non ſacramentalis. Mali verò Chriſtiani quoniam ſacramentum eſſe intelligunt, ſacramentaliter quidem manducãt & excipiunt, licet polluto & indigno ore, ſacramentum, quod ad vitam tamen nõ manducãt, quia obſtat in illis malitia, ne quod ſpirituale eſt, prorſus ſpiritualiter digeratur, vnde vertitur illis in exitium & condemnationem. Nam (vt quidam ſcribit) licet corpus Chriſti ſacramentaliter ſumẽtes,

tes, ſpiritum etiam Chriſti ſumant per concomitantiam eiuſdem corporis, ſcilicet in exteriorem hominem, in interiorem tamen hominem eundem ſpiritum per gratiam non admittunt, ſecundum quam in illis operetur. Ergo quod hic argutator ait, ſpiritum à corpore Chriſti non diuelli, maximè docent catholici & illud vna, ſpiritum domini qui replet orbem terrarum, cuius præſentia quæque creaturæ in ſua eſſentia conſiſtunt, ſic ingredi malos, vt in illis ſit eſſentialiter, in quibus tamen non eſt efficaciter per gratiam. Carẽt enim mali inſtrumento quo fructificent, ſpiritu, & dicuntur tamen ſpiritum domini contriſtare, quoties ſpiritu indigna moliantur. Illud nobis expediat hic argutator, quomodo in infidelibus fructificat fidem ſpiritus, ſi ante fructum fidei iam editum, nequeat idẽ ſpiritus quaſi deficiente inſtrumento ad illos infideles penetrare? Sed quis nouit vias domini, vt eas ad liquidum queat explicare? Cæterùm quoniam huius veritatis dilucida explicatio, & omnem iſtorũ figuratorum machinam diſſoluit, & illum fidei colorem fucatum detergit, qua quandam fingunt præſentiam conſtitui corporis, quæ in ſacramenti conſtitutione omnipotentia dei non eſſet: operæpretium me facturum arbitror, ſi conſentiẽs patrum teſtimonium huc citauero, vt oſtendam ſubſtantiam Euchariſtici ſacramenti vnã eſſe bonis & malis, & in illo bonis pariter ac malis verum Chriſti corpus & ſanguinem ex æquo dari, & omnibus verè dari, malos perinde ac bonos in os admittere, & admittere vtroſque, vt ineptiſsimum ſit illud argumentum, ex verbis Pauli collectum, quòd de indignè manducantibus loquens non nominet corpus, ſed dicat, Quicunq; manducauerit panem. Ergo in hoc loco diligenter excutiendo vertitur cauſæ cardo, nam ſi mali corpus Chriſti ſumunt, apparet illud omnipotentia dei in conſtitutione ſacramẽti præparatum, & in mẽſa poſitum, & ibi eſſe veritatem, non conuerti in veritatem ſuſcipiẽtium fide. Ex omnibus patribus afferam clariora teſtimonia, incipiã autem ab Origene, qui ſic ſcribit: Iudicium dei paruipendis, & com-

Origenes in Pſal. 37 monentem te eccleſiam deſpicis? communicare non times corpus Chriſti, accedens ad Euchariſtiam quaſi mundus & purus, quaſi nihil in te ſit indignum, & in iis omnibus putas quòd effugias iudicium dei. Non recordaris illud quod ſcriptum eſt, quia propterea in vobis infirmi & ęgri, & dormiunt multi, quare multi infirmi, quo-

niam non ſeipſos diiudicant, neque ſeipſos examinant, neq; intelligunt quid eſt cõmunicare eccleſiæ, vel quid eſt accedere ad tanta & tam eximia ſacraméta, patiuntur hoc quod febricitãtes pati ſolent, quum ſanorũ cibos præſumũt, ſibimetipſis inferentes exitium. Hæc Origenes qui alloquitur indignũ, qui nõ timet accedere ad corpus Chriſti, ad Euchariſtiã videlicet. vbi notat Origenes talem, præſumentem accipere cibum ſanorũ, pati idem quod febricitãtes. Adeò ſecundum hunc, eundẽ cibum ſumunt ſani & infirmi, qui ſuſcipiũt Euchariſtiã, videlicet corpus Chriſti, quod ex eodẽ Origene audies clarius: Quãdo (inquit) ſanctum cibum, illúdque incorruptũ epulũ accipis, quando vitæ pane & poculo frueris, manducas & bibis corpus & ſanguinẽ domini, tunc dominus ſub tectũ tuum ingreditur, & tu ergo humiliãs temetipſum, imitare hũc Centurionẽ, & dicito, domine non ſum dignus vt intres ſub tectũ meum. Vbi enim indignè ingreditur, ibi ad iudiciũ ingreditur accipienti. Hactenus Origenes, qui hũc nodum ita diſſoluit, vt nimium ſit impudens qui audeat contrà hiſcere, nam per manducationem fieri dicit vt dominus ingrediatur iſtum indignũ, & vt illa canillatio eludatur quam toties obganniunt, ſymbola obtinere nomẽ rerum, & ideo corpus & ſanguinem ſignificare panẽ & vinum. Origenes vt iſta excludat, dicit cibum hunc ſanctum & incorruptum epulum, quum ſymbola corrumpi fateantur iſti, nec hoc cõtentus Origenes, dicit dominum ipſum ingredi hunc indignũ, quod neceſſe eſt intelligi fieri vi ſacramenti, quoniã ſub illis viſibilibus adeſt expoſitus iis qui illũ ſuſcepturi ſunt, vel ad vitã vel ad mortem. Adeò quanuis Chriſtus promittat manducantibus carnẽ, vitam: id tamen ita cũ modo dici intelligit Origenes, quem illa ſententia latere non potuit, vt dominum authorẽ vitæ dicat ingredi indignũ, ad iudicium accipienti. Sed in loco tam aperto ſum nimius. Audiamus nũc Cyprianum, Illi (inquit) contra Euangelij legem, veſtram quoq; honorificam petitionem, ante actam pœnitentiam, ante exomologeſim grauiſsimi atq; extremi delicti factã, ante manum ab Epiſcopo & clero in pœnitentiam impoſitam, offerre pro illis & Euchariſtiam dare, id eſt, ſanctũ domini corpus prophanare audeant, quum ſcriptũ ſit, Qui ederit panem aut biberit calicem domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis domini. Hactenus Cyprianus, qui indignè manducãtes di-

Idem ho. 5. in diuerſos.

Cyprianus lib. 3. epi. 15

cit accipere corpus,alioqui quomodo prophanarent, & id fieri non debere,probat ex illis verbis Pauli, Quicũque manducauerit indignè &c.Dicet fortaſſe figurator,nõ loqui Cyprianũ de prorſus malis,addam igitur quod dicit alibi Cyprianus:Iacens ſtantibus & integris vulneratus minatur,& quod nõ ſtatim domini corpus inquinatis manibus accipiat, aut ore polluto domini ſanguinẽ bibat, ſacerdotib' ſacrilegus iraſcitur. An nõ iis verbis Cyprianus de malis loquitur,quos dicit ſacrilegos?quorũ manus dicit inquinatas,& tamen de iis dicit,ꝙ ore polluto domini ſanguinẽ bibant, & manibus inquinatis corpus domini accipiãt. Hîc aderit cauillator, & clamabit ſymbola ſignificari nominibus rerũ,quia corpus domini nõ poteſt tangi propriè. Imò ſecundũ rationem myſterij propriè, quum viſibilia pro fimbria ſint,vt inquit Chryſoſtomus,& ſub illis viſibilibus adeſt vera corporis ſubſtantia. Sed quomodo intelligat Cyprianus,malos accipere in ſacramento: ipſe ſe ſuis verbis explicabit, qui ſic ſcribit:Sacramenta quidẽ quantum in ſe eſt, ſine propria eſſe virtute nõ poſſunt,nec vllo modo diuina ſe abſentat maieſtas myſteriis,ſed quanuis ab indignis ſe ſumi vel contingi ſacramẽta permittant,nõ poſſunt tamen ſpiritus eſſe participes, quorũ infidelitas vel indignitas tantæ ſanctitudini cõtradicit.Ideóque aliis ſunt hæc munera odor vitæ in vitam,aliis odor mortis in mortem,quia omnino iuſtum eſt vt tanto priuentur beneficio gratiæ contemptores,nec in indignis tantæ gratiæ puritas ſibi faciat manſionẽ.Hæc Cyprianus, qui diuinam maieſtatem nullo modo ſe abſentare dicat,quæ verba, Chriſti corporis præſentiã apertiſsimè indicant,& à malis & indignis ſumi.Deinde ex iſtis Cypriani verbis illorũ frangũtur dilemmata,qui ita diſtribuunt,vel ſpiritus Chriſti eſt cũ corpore,vel non eſt.Non eſſe ne dicamus,prohibet vnionis myſterium, eſſe ſi dicamus,abſurdũ ſequitur, deum inhabitare peccatorẽ, cui occurrit iſte Cyprianus,& dicit ſumi quidem à malo diuinam maieſtatẽ, ſed nõ facere ibi mãſionem,& eundem dicit odorẽ,ſed aliis vitæ ad vitam, aliis mortis in mortem,& licet mali ſumant ſpiritum,nõ poſſunt tamen eſſe eius participes, quia eorum infidelitas & indignitas tantæ puritati cõtradicit.Et in hanc ſententiã ſcribit Arnobius,Sicut ignis iuſtis proficit ad ſplendorem,ad vſturã infertur iniuſtis:fex tamẽ calicis non exinanitur,vt bibãt non pauci,ſed omnes peccatores terræ,

Cyprianus de lapſis.

Chryſo. ho. in Enceniis

Cyprianus ſer. de cœna

Arnobius in Pſal. 74

quòd

ꝙ vno eodémque poculo aliis ſalus, aliis interitus veniat, etiam hodie qui indignè guſtauerint. Vnde ſalutem dignè guſtãtes, hauſerũt inde, iſti (vt ait Apoſtolus) ſibi iudicium ſumũt. Hæc Arnobius, qui idem indignũ quod dignũ ſumere ſentit, quem nõ erat neceſſe huc citare, niſi vt Patrum videas catholicorũ conſenſum. Audiamus ergo quid dicat Hilarius, ille ſcribit: Habemus hîc cibũ ſpiritualem animam noſtrã in vitam alentem, bona ſcilicet opera, caſtitatis, miſericordiæ, patientiæ, tranquillitatis, in quibus nobis cõtra corporum noſtrorũ vitia laborandum eſt. Horum laborũ fructus in æternitate eſt, ſed labor hic æternorũ fructuũ antea comedẽdus eſt, eóque in vita hac corporali anima noſtra alẽda eſt per cibum horum laborũ obtinentem panem viuũ, panem cœleſtem, ab eo qui dixit, Ego ſum panis viuus de cœlo, quem qui indignè ſecundũ mandatum Apoſtoli acceperit, iudicium ſibi acquirit. Hæc Hilarius, qui citans verba Pauli de indignè manducante, dicit apertè panẽ viuum de cœlo deſcendentem, poſſe indignè accipi, quæ verba niſi de vero Chriſti corpore, intelligi nõ poſſunt, quod propter vnionẽ naturarũ poteſt dici panis, qui de cœlo deſcẽdit. Sed huc accedat Baſilij teſtimoniũ, qui ſic habet: Debemus itaque attendere, quid ſit iudicium eius, qui indignè edit ac bibit. Nã ſi qui fratrem quoq; per cibum contriſtat, à charitate excidit, ſine qua magna quoq; chariſmata & iuſtificationes quoque operantia, nihil proſunt, quid de eo dicendũ eſt, qui ocioſè & inutiliter edere audet corpus, & bibere ſanguinem domini noſtri Ieſu Chriſti, & hac ratione plus aliquanto cõtriſtat ſpiritũ ſanctum, dum ſine ſocia charitate veſcitur, & veſcitur tamẽ, inquã ego, ſed vt Cyprianus dixit, ſpiritus, & tantæ gratiæ puritas nõ facit manſionem, quod ipſum Baſilius intelligit per contriſtationẽ ſpiritus, ꝙ ab eo recedat. Vnde quũ ab eodẽ Baſilio quæreretur, quanto cum timore, qualíve cum animæ perſuaſione affectionéve, corpus & ſanguinẽ Chriſti cõmunicemus? ita reſpõdit: de timore quidem habemus Apoſtolum, qui ait, Qui manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit. fidem autem faciũt verba domini, qui dixit, Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis datur, hoc facite in meam cõmemorationẽ. Secundũ quę in Liturgia ſua ſic orat: Fac vt nemo noſtrum ad iudiciũ & cõdemnationem ſit particeps ſancti corporis & ſanguinis Chriſti tui, ſed vt inueniamus miſericordiã & gratiã cum.

Hilarius in Pſal. 127.

Baſilius de baptiſ. cap. vltimo.

Idem in regulis interrog. 172.

Idem in Liturgia.

omnibus ſanctis. Hactenus Baſilius, qui niſi ſenſiſſet ex verbis Pauli malos ſumere corpus Chriſti ad condemnationem, nunquam iis verbis, ne id fiat, ſuas concepiſſet preces. Conſentit his Hyſichius, celebris author, ſic ſcribens: Si quis templum dei violauerit, diſperdet illum deus, propter quod ſanctuarium eius paueamus, vt nec corpus noſtrum polluamus, neque ad corpus Chriſti, in quo eſt omnis ſanctificatio (in ipſo enim omnis plenitudo diuinitatis inhabitat) ſine ſubtili diiudicatione noſtri temerè accedamus, ſed prius noſmetipſos probemus, reminiſcẽtes eius qui dixit, Quicunque comederit panem, aut biberit calicem domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis domini. Hæc Hyſichius, qui corpus Chriſti ab indignis accipi ſentit ex illis verbis Pauli, Quicũque comederit panẽ indignè, &c. & ne ſola ſymbola à malis accipi ſentire eũ putemus, (quomodo figuratores volunt) loquitur de corpore in quo inhabitat omnis plenitudo diuinitatis, vt non corporis figurá, ſed ipſum verũ corpus ſentire eũ ĩtelligamus. Ab hoc videamus quid ſentiat Ambroſius, cuius verba hæc ſunt: Ideo multi in vobis inualidi & ęgroti, & dormiunt multi, vt verũ probaret, quia examẽ futurũ eſt accipientium corpus domini, iam hîc imaginem iudicij oſtendit in eos qui incõſideratè corpus domini acceperunt, dum febribus & infirmitatibus corripiebantur, & multi moriebantur, vt in iis cęteri diſcerẽt, & paucorum exẽplo territi emẽdarentur, non inultũ ſcientes corpus domini negligẽter accipere, & eũ quẽ hîc pœna diſtulerit, grauiùs tractatum iri, quia contempſit exemplũ. Hoc in loco Ambroſius Pauli verba interpretans, ita exponit, vt licet Paulus appellet quod ab indignis ſumitur, nomine panis, (de quo cauillãtur iſti) tamen ſecundũ Ambroſiũ intellexit Paulus corpus ipſum Chriſti ab indignis ſumi, quo nomine pœnas dicit dediſſe. Atq; vt intelligas lector Ambroſiũ nõ de ſymbolis loqui, ſed ipſo corpore, citabo ex eodẽ Ambroſio quod ſcribit in epiſtolam ad Hebræos in hæc verba: Et quomodo conculcat quiſquam filium dei? quando enim eo indignè participatur per ſacramenta, nónne grande peccatum committit, nónne illũ conculcat, nónne ipſum cõtemnit? His verbis Ambroſius notat malos in ſacramento participare filio dei, quia ſecundum Cyprianum non ſe abſentat diuina maieſtas, & dominum ingredi malos apertè dixit Origenes, quorum ſentẽtiam hîc Ambroſius ſecutus eſt. Atq; hæc

Hyſichius in Leuit. li. 6. cap. 26.

Ambro. in epiſt. 1. Corint. 11.

Idem in epiſtola ad Heb. 10.

hæc de Patribus ſuffeciſſent, niſi quod propoſitū eſt, ex ſelectiſsimis quid ſenſerint, ſeparatim proferre. Itaque venio ad Chryſoſtomū, ex quo nō omnia loca, ne te Lectorem grauem, ſed ex apertioribus proferā aliqua. Sic enim ſcribit, Cogita quanta indignatione aduerſus proditorē, aduerſus eos qui crucifixerūt ipſum mouearis, & caue ne tu quoq; corporis & ſanguinis Chriſti reus efficiaris. Illi acerbiſsimè trucidarūt, tu poſt tot tantáq; beneficia, ſordida ſuſcipis anima. Aduerte Lector, non loqui Chryſoſtomū de ſymbolis, & ita loqui, ne poſsit eſſe locus cauillo, de ſymbolis dici quod de rebus ipſis, nam populum alloquitur Chryſoſtomus, quē ita inſtruit tam certa veritate, ſuſcipere eos ipſum dominū anima ſordida, quàm Iudæi ad mortem rapuiſſent Ieſum, quòd ſi in ſacramento nihil aliud quàm figurā eſſe ipſo docente ſenſiſſent, hæc doctrina illi ſtultitiæ feneſtrā aperuiſſet, vt pro Chriſto Symonem Cyrenæum crederent crucifixum, quemadmodum panis in indignè ſuſcipiente pro Chriſto pateretur. Sed Chryſoſtomus verum Chriſtum ab homine ſordida anima ſuſcipi ſentit, non Chriſti figuram, vnde quàm grauiter tulerat indigno dari corpus domini, illa ſententia eius oſtendit, qui ſacerdotem ſic alloquitur: Quòd ſi ipſe pellere nō audes, mihi dicas, non permittam iſta fieri, animam prius tradam, quàm dominicum corpus alicui indignè, ſanguinémq; meum effundi potius patiar, quàm ſacratiſsimum illum ſanguinem præterquam digno cōcedam. Hæc Chryſoſtomus, qui hac dicendi vehementia, ad animi dolorem exprimendum nunquam vſus eſſet, ſi nihil aliud acciperet indignus præter panem, quomodo Paulum intelligunt figuratores, ſed aliter intellexiſſe Chryſoſtomum probat quod ſequitur ex eodem: Sed ſicut magnum eſt atque admirabile: ita ſi purè acceſſeris, ad ſalutem acceſsiſti, ſiue praua cōſcientia, ad pœnam & ſupplicium. Qui enim manducat & bibit indignè corpus & ſanguinem domini, iudicium ſibi manducat & bibit. Nam ſi qui regiam purpuram coinquinant, haud ſecus quàm qui ſcindunt puniuntur: quid mirū ſi qui immunda conſcientia Chriſti corpus accipiunt, idem ſupplicium ſubeant, quod qui eum clauis affixerūt? Hîc audis immunda cōſcientia corpus Chriſti ſuſcipi, apertiſsimis verbis, & tamen expectem vt ex figuratoribus quippiam inde cauilletur, quod de regia purpura coinquinanda ſimilitudo ſit, quaſi de ſymbolis ſentiat Chryſoſtomus,

Chryſoſt. in Matth. Homil. 83.

Idem eadē Hom.

Idē in Ioā. Homil. 45.

quæ tanquam pura ſint regia,quum rex ibi non ſit. Cui reſpondeo, hac ſimilitudine vſum Chryſoſtomum, vt dignitati Chriſti à malis fieri contumeliã oſtendat Chryſoſtomus,ita tamen ne populus credat ipſum Chriſti corpus pati,quod eſt omni paſsione ſuperius.Ergo quomodo in purpura fit contumelia, ſine ſenſu principis contumeliam paſsi : ſic fit in corpore Chriſti dum à malis ſuſcipitur. Nam ſenſiſſe Chryſoſtomum non de ſymbolis, ſed de ipſo Chriſti corpore,qui cibus eſt ſpiritualis corporis & animæ,ſequens eiuſdem Chryſoſtomi locus demonſtrabit: Nemo ſit Iudas in menſa, Hoc ſacrificiũ cibus ſpiritualis eſt. Nam ſicut corporalis cibus,quũ ventrem inuenerit aduerſis humoribus occupatum, & amplius lædet,magis nocet,& nullum præſtet auxilium: ita & ipſe ſpiritalis cibus, ſi aliquem repererit malignitate pollutum, magis eum perdet, non ſua natura, ſed accipientis vitio.Pura igitur mens in omnibus, pura cogitatio, quia & ſacrificium purum eſt. Audis hîc Lector, cibum ipſum ſpiritalem à malo ſuſcipi, atq; hunc fatentur etiam figuratores eſſe ipſum Chriſti corpus, cuius abſentis figuram ſacramentum dicunt, ſed quàm nihil dicant de abſentia,euincit hic locus,qui ſpiritalem Euchariſtiæ cibum præparatum docet & à malis ſumi, ſine aliqua de inſtrumento, quomodo nugantur figuratores, hæſitatione, hoc eſt,quomodo ingrediatur pollutum hominem? Sed ne quid ex illa de purpura ſimilitudine hæreat,illud etiam proferam ex eodem Chryſoſtomo:Quòd ſi hominis veſtem nemo temerè attingeret,quo pacto omnium domini corpus purum & immaculatum, quod diuinæ illius naturæ particeps eſt, propter quod & ſumus & viuimus, propter quod portæ inferi fractæ ſunt, & cœlorũ apertæ: tanta cum ignominia accipiemus? Iſta Chryſoſtomi amplificatio, à veſte ad corpus gradatione facta,oſtendit illum non ſentire de ſymbolis, quæ tanquã veſtis ſint, & illa ſolùm à malis ſuſcipi: ſed ipſum adeò corpus,id quod iis verbis manifeſtè declarat.Quod & illa quę ſequuntur apertè oſtendunt: Tu verò oblationem accedens, quam & angeli exhorrent,temporum circuitu rem tantã metiris? & quomodo comparebis ante tribunal Chriſti, qui manibus ac labiis immundis ipſius audes attingere corpus? & regem quidem nolles ore tuo fœtido adoſculari, regem verò cœli animo graueolenti oſcularis? contumelia eſt res iſta. Hîc non à purpura regis,ſed ab ipſo rege fit

Idem Homil. de proditione Iudæ.

Idẽ in epiſt. 1. Corin. 10. Homil. 24.

Idẽ in epiſ. ad Epheſ. Homil. 3.

ge fit ſimilitudo, & ne à ſolo animo graueolenti contumeliam dicas irrogari, & manus & labia nominantur immunda, quia ſecundum Tertullianum corpus & anima iunguntur opera, ne ſeparentur mercede, ſiue bene geſſerint ſiue malè. Quare quum ex Chryſoſtomo hæc tam manifeſta ſint, vno adhuc ex eodem prolato loco, pergam ad alios. Chryſoſtomus in homil. 17. in epiſtolam ad Hebræos ſic ſcribit: Plurimi ex hoc ſacrificio ſemel accipiunt in toto anno, alij bis, alij ſæpius, ad omnes ergo nobis ſermo eſt, non ad eos qui hîc ſunt tantùm, ſed etiã ad eos qui in Heremo ſedent. Illi enim ſemel in anno participantur, fortaſsis enim & poſt duos annos, quid ergo eſt? quos magis acceptabimus? eós ne qui ſemel, an eos qui ſæpius? an illos qui raro accipiunt? neque illos qui ſemel, neque illos qui ſæpius, neque qui raro, ſed eos qui cum munda conſcientia, qui cum mundo corde, cum vita irreprehenſibili, iſti ſemper accedant, qui verò tales non ſunt, neque ſemel, quid ita? quia iudicium ſibi accipiunt, & damnationem & ſupplicium. Hactenus Chryſoſtomus, qui iis verbis eorum ſtultam ratiocinationem reprobat, qui corporalem prȩſentiam impedire dicunt frequentiam cõmunionis, quam iſte non exigit, ſed munditiam conſcientiæ quum accedatur, concludens illis Pauli verbis, (quæ nolunt Pauli ſenſu intelligere figuratores) Qui comederit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit. Sed nunc accedam ad Hieronymum, ex cuius dictis quædam carpunt figuratores, quæ illorum ſententiæ ſuffragentur. Ideò non vno Hieronymi loco contentus ero, ſed quatuor ſubiiciam apertiſsima. Primus eſt aduerſus Iouinianum in hæc verba: Opponis mihi Gomor Mannȩ, vnãque mẽſuram, & veſtitũ, & capillos & barbam & calceamẽta, ex æquo fuiſſe Iſraelitarum, quaſi non & nos Chriſti corpus æqualiter accipiamus. Vna eſt in myſteriis ſanctificatio, domini & ſerui, nobilis & ignobilis, regis & militis, quanquã pro accipientium meritis diuerſum fiat quod vnum eſt, qui enim indignè manducauerit & biberit, reus erit violati corporis & ſanguinis Chriſti. Nunquid quia & Iudas de eodẽ poculo bibit, de quo & cæteri Apoſtoli, vnius cum reliquis erit meriti? Hîc garriet Sectarius, fatebor (inquiet) reum eſſe corporis propter violata ſymbola, quoniã quæ illis fit iniuria, redũdat in dominũ, ergo vt hic conuincatur, illud ex Hieronymo proferendum eſt. Polluimus (inquit Hieronymus) panem,

Tertull. de reſur. carnis.

Chryſ. hom. 17. in epiſt. ad Hebr.

Hiero. contra Iouinianum. lib. 2.

Idẽ in Malach. cap. 1.

panem,id eſt,corpus Chriſti, quãdo indigni accedimus ad altare, & ſordidi mundum ſanguinẽ bibimus, & dicimus,menſa domini deſpecta eſt, non quòd hoc aliquis audeat dicere, & quod impiè cogitat, ſcelerata voce proferre: ſed opera peccatorum deſpiciunt menſam Dei. Hîc vides cauillum de ſymbolo & pane ſublatũ, nam interpretatur ipſum Chriſti corpus pollui, & mundum ſanguinem à ſordidis bibi,quod nõ ſignificat in malis,fidei inſtrumento bibi: ſed oris bibendi ſignificatione propria. Nam & de ipſo Iuda, quem malum fuiſſe non dubitamus, corpus tamen & ſanguinẽ domini ſumpſiſſe in cœna cum cæteris, ita tradit Hieronymus, illud (Qui ſibi mecum dulces capiebas cibos)enarrans: Cum mandatis vitæ & voluntate patris plerũque refectus es. Cibus enim dulcis eſt, patris facere volũtatem, vt illud, Qui intingit mecum manũ in paropſide, leuabit contra me calcaneum ſuum, vel cibus dulcis, id eſt,corpus & ſanguis Chriſti, quod ipſe accepit indignus. Vides intelligere Hieronymum, Iudam accepiſſe dulcem cibum,id eſt,corpus & ſanguinem domini,non ſymbola ſola, dulcorem ſignificantia: ſed ipſum corpus & ſanguinẽ domini, verè dulciora ſuper mel & fauum. Vnde ab immundis ſuſcipi poſſe corpusChriſti,& tamẽ à ſolis mundis ſuſcipi oportere, idem Hieronymus in verbis illis Pauli interpretandis, & aperit ſimilitudine, & ex figura docet,ĩis verbis, Probet ſeipſum homo, &c. Si in lintheum vel vas ſordidum, non illud mittere audet, quanto magis in corde polluto?quam immunditiam Deus ſuper omnia execratur, & quæ ſola iniuria eſt eius corpori. Nam & Ioſeph ille iuſtus propterea ſindone munda inuolutum, in ſepulchro nouo corpus domini ſepeliuit, præfigurans corpus domini accepturos tam mũdam mentem habere,quàm nouã. Hæc de Hieronymo dicta ſint ſatis,ſequitur vt audiamus Auguſtinum,qui licet conſonum reliquis præbeat teſtimoniũ veritati: tamen ex quibuſdam eius ſententiis argutantur figuratores, diſsimulantes quæ idem tam apertè, tot in locis manifeſtè dicat, quemadmodum ex eius huc citatis verbis tu Lector perſpicies, qui ſic ſcribit: Non dicunt iſta niſi qui de menſa domini vitam ſumunt ſicut Petrus, non iudicium ſicut Iudas,& tamen ipſa vtrique fuit vna, ſed non vtrique valuit ad vnum, quia ipſi non erant vnum. Ecce ſecundum Auguſtinum vnam menſam propoſitam Petro & Iudæ,reddita etiam cauſa

Idẽ in Pſal. 54.

Idẽ in epiſ. 1. Cor. 11.

Augu. cõt. liter. Petiliani. lib. 2. cap. 47.

cauſa,cur non eſſet vtrique vna, quid autem eſſet illa menſa ita aperit Auguſtinus, etiam de Iuda loquens. Tollerat (inquit) ipſe dominus Iudam,diabolum,furem & venditorem ſuum, ſinit accipere inter innocentes diſcipulos,quod norunt fideles precium noſtrum. Quî potuit exprimi ſignificantius & efficacius, vt iſtis cauillatoribus præcidatur omnis materia argutandi? An ſymbola ſcilicet dicent precium noſtrum?Sed inſignis eſt Auguſtini locus ad Creſconium grammaticum,vbi ſic habet: Quid de corpore ipſo & ſanguine domini, vnico ſacrificio pro ſalute noſtra, quanuis ipſe dominus dicat,Niſi quis manducauerit carnem meam,& biberit ſanguinem meum, non habebit in ſe vitam. Nónne idem Apoſtolus docet, etiam hoc pernitioſum malè vtentibus fieri? Ait enim, Quicunque manducauerit panem & biberit calicem domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis domini, ecce quemadmodum obſunt diuina & ſancta malè vtentibus?cur non & hoc modo baptiſmus?Hîc quũ Auguſtinus ſuſciperet ſibi probandum diuina & ſancta malè vtentibus obeſſe, profert in argumentum corpus & ſanguinem domini, quæ verè diuina ſunt,quæ illa emphaſi(etiam) exprimat,vt non de ſymbolis quæ ſignificent, ſed de corporis ſentiat veritate,& ideò ſic loquitur: Quid de ipſo corpore & ſanguine domini? & addit, vnico ſacrificio, quæ verba(ipſo)&(vnico ſacrificio) de nudis appellationibus corporis & ſanguinis nõ poſſunt intelligi, aut de ſymbolis, ſed ipſam veritatem penetrant, & ſcriptura citata ab Auguſtino, de carnis & ſanguinis veritate loquitur. Quæ quum ita ſint, niſi idem corpus à malis verè ſumeretur, nihil probaſſet Auguſtinus, nec rectè citaret Apoſtolum dicere, hoc eſſe pernicioſum malè vtentibus, nam illud hoc corpus repetit & vnicum ſacrificium. Sed tibi facio iniuriam Lector, qui in tam apertis diutius moror, ſed iſtis cauillatoribus nihil eſt ſatis apertum, ergo alium ex Auguſtino locum proferam.Cùm verò (inquit Auguſtinus)boni & mali idem verbum Dei ſimul audiunt, & ſimul Dei ſacramenta percipiunt, & tamen diſsimiles habent actuum ſuorum cauſas, & diſſimiles gerunt voluntatis diuerſitate perſonas, eundem cibum ſanctum,aliis mãducantibus dignè,aliis indignè: nec cauſa cauſæ præiudicat,nec perſona perſonæ. Hæc Auguſtinus, in cuius verbis mihi videtur magna vis, ad excludẽdas cauillationes,quòd dicat eun-

Idem epiſt. 162.

Idem cont. Creſcon. li. 1. cap. 25.

Idem poſt collationẽ. cap. 7.

dem cibum ſanctum, aliis manducantibus dignè, aliis indignè ſumi. Nam quatenus dicit (cibum) non ſymbola quæ videntur ſentit, ſed de vero carnis cibo, illo videlicet ſpirituali nutrimento, ſancto & inconſumptibili, (vt Cyprianus loquitur) qui eſt ipſum Chriſti corpus, quod ſymbolis ſignificatur verè adeſſe. Atque hoc corpus malos accipere, illis verbis Auguſtinus docet, dum ſic ait, Vincenti dabo manducare de manna abſcondito, id eſt, de pane qui de cœlo deſcendit, cuius figura fuit manna in Heremo, quam ſicut ipſe dominus dixit, multi manducantes mortui ſunt: ſed & nunc quicunque manducat indignè, iudicium ſibi manducat. Hîc vides, panem qui de cœlo deſcendit, ipſam figuræ veritatem, indignè hodie manducari ſecundum Paulum, quemadmodum figuram olim indignè manducarunt patres. Vnde verbis apertis ſic dicit alibi Auguſtinus: Corpus domini quod bonum eſt, malis malum eſt, & carnis ſtimulus malus eſt, & Paulo bonus eſt. Et alibi: Manducant de corpore mali, ſed non ſaturantur. Et alibi: Et tamen corpus Chriſti nihilominus eſt iis qui indignè accipiunt, & idem odor, ſed quia non eodem ſuſcipitur modo ab omnibus, & eſt modus quidam manducationis quem vita ſequitur & benedictio. Atque hoc Auguſtinus annotauit iis verbis: Illud etiam quod ait, (Qui manducat carnem meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in illo:) quomodo intellecturi ſumus? Nunquid etiam illos hîc poterimus accipere, de quibus dicit Apoſtolus, quòd iudicium ſibi manducent & bibant? Nunquid & Iudas Magiſtri venditor & traditor impius, quamuis primùm ipſum manibus ſuis confectum ſacramentũ carnis & ſanguinis eius, cum cæteris diſcipulis (ſicut apertiùs Lucas Euangeliſta declarat) manducaret & biberet: manſit in Chriſto, aut Chriſtus in eo? Multi denique qui vel corde ficto carnem illam manducant, & ſanguinem bibunt, vel quum manducauerint & biberint, Apoſtatæ fiunt, nunquid manent in Chriſto, aut Chriſtus in eis? ſed profectò eſt quidam modus manducandi illam carnem, & bibendi illum ſanguinem, quomodo qui manducauerit & biberit in Chriſto manet, & Chriſtus in eo. Non ergo quocunque modo quiſquam manducauerit carnem Chriſti, & biberit ſanguinem Chriſti, manet in Chriſto, & in illo Chriſtus, ſed certo quodam modo, quem modum vtique ipſe videbat, quando iſta dicebat.

Idē in Apocalypſin. Homil. 2.

Idē ad fratres in Herem. ſer. 28

In Pſa. 48

De Baptiſmo, lib. 5. cap. 8.

In Ioann. tract. 50.

Auguſt. de verbis domini, Ser. 11.

bat. Hæc Auguſtinus, qui hoc vno in loco & cõfirmat malos idem ſumere cum bonis, & confutat quæ viderentur obſtare. Confirmat enim quatenus concludendo (vt omittam alia) apertiſsimè fatetur, ipſam Chriſti carnem quocunque modo ſumi, vt in modò ſumendi ſit effectus varietas, non in re ſumpta, quæ ſemper vna eſt, eadem eſt, ipſa veritas corporis & ſanguinis eſt, ſed quam mortales miſeri non ſemper verè ſumunt, non ſemper reuera manducant, hoc eſt, non vero modo comedunt, licet verum ſit ſemper & idem, quocunque modo ſumas, manduces, comedas. Et ideo te Lectorem cupio admonitum, vt quum legas in Auguſtino, illum non verè manducare, aut non manducare reuera corpus & ſanguinem domini, qui non manet in eo. Illa vocabula (verè) & (reuera) determinant veritatem modi manducationis deeſſe, non veritatẽ eius quod manducatur, & ideò de malo rectè dicitur, quòd nec verè comedit, nec reuera manducat, quia non rectè manducat, nec vero modo manducat ad vitam, licet veram carnem manducet ad condemnationem. Et hinc eſt quòd dixi Auguſtinum confutare cauilla hoc loco, quòd oſtendat ex modo manducationis variare effectum, quum res ſemper & bonis & malis ſit eadem quæ manducatur, ipſa videlicet caro & ſanguis Chriſti. Dices fortaſſe, & quíſnã eſt iſte modus quem ſentit Auguſtinus, ſecundum quem ſi manducauerimus, manet in nobis Chriſtus, & nos in illo? Age, quando id poſtulas, ex eodem diſces Auguſtino. Videte fratres (inquit Auguſtinus) panem cœleſtem, ſpiritualiter manducate, innocentiam ad altare apportate, peccata etſi ſint quotidiana, vel non ſint mortifera, antequam ad altare accedatis, attendite ꝙ dicatis, dimitte nobis debita noſtra, &c. Et rectè inquam ego, qui enim ſpiritualiter non mãducat, haud poteſt dignè ſacramentaliter manducare, & vtramque manducationem in bonis coire, & vt ſacramentalis ſine ſpiritali exitioſa eſt: ſic ſpiritalis ſiue ſacramentali anguſtior, iuncta verò vberior & auguſtior, vbi non ſolùm vt in ſpiritali, fidei & charitatis, ſed ipſius etiam carnis ſit arctiſsima coniunctio, vnde non ſolùm gratiam, ſed fontem, authorem, & datorem gratiæ poſsideamus. Sed redeo ad authores. Atque hîc nobis occurrit Eucherius, qui ſic ſcribit: Sacerdos qui arcam inconſiderata temeritate tetigit, auſus ſui reatum immatura morte purgauit, vbi intueri neceſſe eſt, quan-

Idem de Ciuit. Dei. li. 21. cap. 25.

Idẽ in Ioã. tract. 26.

Eucherius in li. 2. Regum. ca. 6.

rum delinquat qui ad corpus domini reus acceſſerit, ſi deuotus ille ſacerdos morte mulctatur, qui arcam illam, dominici videlicet corporis figuram, minori quàm debuit veneratione corripuit. Hæc Eucherius, qui quatenus figuram cum veritate confert, apertiſsimum dat teſtimonium malos ipſum corpus domini indignè dum ſumunt attingere, nec de figura intelligere eum, quam externa ſymbolorum natura repræſentaret. His adiungendus eſt Oecumenius, qui Pauli verba interpretans ſic ſcribit: Reus erit, Quod ait, reus erit corporis & ſanguinis domini, hoc indicat, quòd quemadmodum Iudas eum tradidit, Iudæi verò in ipſum debacchati ſunt: ita ipſum ignominia afficiunt, qui ſanctiſsimum ipſius corpus manibus impuris ſuſcipiunt, veluti tunc Iudæi eum tenuerunt, & execrando admouent ori. Quid poteſt deſiderari his verbis clarius, quũ ſanctiſsimum corpus dicat manibus impuris tractari, & ori execrando admoueri? quæ verba veram corporis præſentiam teſtificantur, cuius perſpicuitatis ſunt alia eiuſdem Oecumenij, eodem in loco, quæ ſunt huiuſmodi: Per hoc quod frequenter ait corporis & ſanguinis domini: manifeſtat, quòd non ſit nudus homo, qui immolatur, ſed ipſe dominus & factor omnium, vt videlicet per hæc ipſum exterreat à perceptione corporis & ſanguinis domini, ac ſi ipſe illud effudiſſet. Siquidem ipſi eum occiderunt, hic verò per indignitatem nunc eum videtur interimere. Quid habeat figurator quod hîc obganniat? An etiam non verebitur ſuam de ſymbolis cantilenam occinere? At ad hunc modum de ſymbolis non loquerentur interpretes, qui ſedati & compoſiti tractant veritatem, atque id agunt vt veritatem aperiant, non celent figuris nominum & appellationum. Sed mittam figuratores, & agam quod agitur. Habeo enim ex Gregorio teſtimonium, dignum quod præcedentibus adiungatur, qui ita ſcribit: Valde ergo ſaturantur famelici, quia in donorum plenitudine ſuper humiles ſanctus ſpiritus requieſcit. Quod tamen contra negligentes ſacri altaris miniſtros, atque audaces dominici corporis ſuſceptores dici non inconuenienter poteſt. Repleti verò prius ſunt, vitiorúmque cibo ſaturati, qui pro pane ſe locant, quia corpus ad ſuſceptionem Euchariſtiæ præparant, qui nimirum comedunt & ſaturari non poſſunt, quia etſi ſacramentum ore percipiant, virtute ſacramenti nequaquam

Oecumenius in epiſtola. 1. Cor. 11.

Ibidem.

Gregorius in 1. Regũ, li. 2. cap. 1.

quaquam replentur. A virtute ergo ſacramenti ideo ieiunant, quia prius repleti fuerant. Salutis quippe fructum non percipiunt in comeſtione ſalutaris hoſtiæ, quia ea quibus ſe repleuerant flagitia portant in mente. Non ſaturãtur ergo niſi famelici, qui à vitiis perfectè ieiunantes, diuina ſacramẽta percipiunt in plenitudine virtutis. Hęc Gregorius, qui quoniam malos dicit ſalutarem hoſtiam accipere, confitetur malos non ſymbola ſola, ſed quod continetur ſacramento & ſignificatur, ipſum domini corpus accipere, quod verè eſt hoſtia ſalutaris, & quatenus ad ſaturitatẽ alludit Gregorius, illud imitatur Auguſtini: Manducauerunt & adorauerunt diuites, ſed non ſunt ſaturati, quia non ſunt imitati. Sed ex ſe eſt locuples Gregorij teſtimonium, & tam apertum, vt nec aliorum confirmatione egeat, nec noſtra explicatione. Quare propero ad Bedam, cuius piam eruditionem & doctam pietatem eccleſia meritò veneratur. Hic quod ad hoc quod agitur attinet, ita ſcribit: Quid ergo miraris ſi datus eſt Iudæ panis Chriſti, per quem manciparetur diabolo, quum videas datum Paulo angelum diaboli, per quem perficeretur Chriſto? Ita & malo bonum obfuit, & bono malum profuit. Recordamini vnde ſit ſcriptum, Quicunque manducauerit panem, aut biberit calicem domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis domini, & de iis erat ſermo, quum hoc Apoſtolus diceret, qui domini corpus veluti quẽlibet alium cibum indiſcretè negligentérque ſumebant. Hic ergo ſi corripitur, qui non diiudicat, hoc eſt, non diſcernit à cęteris cibis, dominicum corpus: quomodo damnatur qui ad eius menſam fingens amicum, accedit inimicus? ſi reprehenſione tangitur negligentia cõuiuantis, qua pœna percutitur venditor inuitantis? Hæc Beda, iiſdẽ cum Auguſtino verbis vtẽs, qui Pauli verba de indignè manducãtibus ita interpretatur, quòd illi etiam manducarent corpus domini, & eo condemnantur quia non diiudicant, ſed vt reliquos cibos irreligioſè ederent. Non poteſt hîc prætermitti quod ſcribit Theophilactus, qui præter cæteros patres anteceſſores, præcipuè Chryſoſtomum dicitur imitatus, tempore poſterior, ſed pietate æqualis. Scribit autem de eo quod nunc tracto, hunc in modum: Ita quicũque manducauerit panem & biberit calicem domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis domini. Corinthios arguit, quia inopes aſpernarẽtur, veluti indignè myſterij huius participaſſent, nec ſecus

Auguſt. in Pſal. 21.

Beda in Ioã nẽ, & Auguſt. in Ioã. tractatu. 62.

Theophilactus ĩ Pau. 1. Cor. 11.

qui id indignè ſumpſerit, ſceleri erit obſtrictus, quàm qui ſanguinẽ ipſum domini fuderit. Nam quemadmodum conſtat, qui tunc dominum pupugerunt, non potandi gratia pupugiſſe, ſed vt eius ſanguinem funderent: ſic & qui indignè hunc hauſerit, nullum ex eo fructum adeptus, fruſtrà ac temerè, Chriſti ſanguinem fudit. Atqui Iudæi regis clamydem diſciderunt, qui verò immeritò ſanguinis particeps fuerit, in cœnum ſuam animam mergit. Ita fit, vt nõ æqua ob id & Iudæis, & indignè Chriſti ſumenti ſanguinem, obueniat ignominia; vnde & corporis hic & ſanguinis domini reus efficitur, eritque tanto obnoxius crimini. Hactenus recenſui Theophilactũ, qui mihi videtur apertiùs loqui, quàm vt vlla egeat annotatione noſtra. Loquitur enim de indignè hauriẽte ſanguinem, quem grauiùs peccantem facit, quàm Iudæos qui funderent per contumeliam & inuidiam. Sed idem Theophilactus eodem in loco habet, cur malis ita nocuerit indignè mãducare, quod nõ poſſum ſilentio præterire.

Ibidem. Sic enim ſcribit: Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium ſibi mãducat & bibit, nec ſanè ob myſteriorum naturam id dixerim, quippe quæ vitam in ſe & habent & largiũtur, ſed ob myſteria adeuntium indignitatem, quibus haud ſecus illa officiunt, ac ſolent oculorum valetudine laborãtibus ſol ipſe obiectus officere. Hîc ego appello figuratores omnes, vt cum omnibus ſuis machinis adſint, ſi fortè queant hunc locum vel euertere, vel obſcurare tẽtaturi. Dicit apertis verbis Theophilactus, myſteria quæ manducãt mali, habere in ſe vitã, & largiri vitam. An aliud eſt vita ab eo qui dixit, Ego ſum via, veritas & vita? vel aliũde quam ab eo vita eſſe poteſt? Quid hîc facit Allœoſeos figura, quid metonomia? quibus nominum fit permutatio & acquiſitio. An licebit de ſymbolis dicere, quòd habent vitam? Creaturis vt organis vtitur deus, quibus dona largiatur, ſed nihil habet vitam, præter ipſam vitæ eſſentiam, quæ in myſteriis cõtinetur, dum Chriſti corpus, quod eſt verbi proprium, adeſt, totus Chriſtus, deus & homo. Et quantus eſt is conſenſus primi & penultimi teſtis, Origenis dico, & Theophilacti? dominum indignos ingredi ille dicit, hic malos ſumere myſteria, habentia vitam, & largientia, quomodo omnes præterea patres interpretantur. Ergo pro epilogo ſit illud quod ſcribit Bernardus: Comeſtio itaque ſacramẽtalis, quantum ad viſibilem ſpeciem; & quãtum ad corporis Chriſti

Bernar. ſer. in cœna domini.

veritatem, conuenit bonis & malis communiter, ſed eſt alia comeſtio (ſicut iam diximus) bonorum ſolummodo, quam per dei gratiã & per fidem ex dilectione operantem, vitæ meritum efficit, & affectus mentium in cordibus percipientium vel miniſtrantium, intercedẽti ſpirituali & ſubtiliori quadam vnione capitis & membrorũ. Hæc ille, qui modum illum ſpiritualis comeſtionis, de quo loquitur Auguſtinus, explicat aliis verbis, ſed eodem ſenſu. De ſacramentali verò manducatione cum Patrum teſtimonio apertiſsimè conſentit, vt nullus iam ſit relictus ambigẽdi locus, quoniam Euchariſtiæ myſterium diuina omnipotentia conſtitutum, nobis in altari proponitur comedendum, in quo verum Chriſti corpus, & ſanguis verus, verè adſunt, præſentia certa & reali, malos quum accedunt eandem ſumere ſubſtantiam ſacramenti, quam boni ſumunt, hoc eſt, ipſum Chriſti corpus & ſanguinem. Vnde omnis iſtorum figuratorum in veritatem Euchariſtiæ machina fracta & diſſoluta cenſeatur.

OBIICITVR 95.

VT DIABOLVS EST CIBVS IMPIORVM, *quos nutrit in omni iniquitate ad damnationem: Sic Chriſtus eſt verus cibus membrorum viuorum corporis ſui, quos nutrit ad vitam æternam.*

RESPONDET CATHOLICVS.

DIabolus nutrit ſuos, non vt obſonator, ſed coquus, qui operam tãtùm accommodat, non ſuppeditat materiam, niſi quatenus arte variet & condiat ſimplicia mala, & mangonizet. Diabolus enim quod ipſis iam ineſt impiis ad nequitiam pronum, ſuggerẽdo, inſtigando, excitando, alliciendo, quaſi coquit & condit, vnde malitiæ fouendæ cõmodum efficit nutrimentũ. Culpæ verò malum, quod à nobis vel ortum non ſit vel accerſitũ, haud poteſt diabolus in nos immittere. Chriſtus cõtrà (ſi fas ſit hac collatione vti, in quã me adegit iſtius ineptia,) Chriſtus (inquam) idem nobis & obſonator, & obſonium, & coquus eſt, videlicet in omnibus omnia, quia omne bonum deſurſum eſt, & de ſe loquens, Sine me (inquit) nihil poteſtis facere, quum alioqui de malis dicatur, vnumquenque tentari à concupiſcentia ſua, & concupiſcentia quum conceperit, parit peccatum,

catum,& in propheta,Perditio tua ex te Iſrael,& fructus carnis ſunt ipſa crimina, vt nihil poſsit hac collatione Chriſti cum diabolo adduci diſsimilius,vt interim non dicam reſipere blaſphemiam.Manducaſſe verò diabolum, vulgo eſt in manducante hyperbolica impietatis & nequitiæ ſignificatio, ſed eiuſmodi telis impetitur catholica fides.

OBIICITVR 96.

QVAERO, VTRVM PECCATOR IMPOE-*nitens ſumens ſacramentum, habeat Chriſti corpus in ſe, vel non? Si dicant non: habeo propoſitum, id eſt,malos etſi ſumant ſacramentum corporis,tamen non ſumere corpus Chriſti.Si dicant etiam, tum quæro, vtrum ſimul habeat in ſe Chriſti ſpiritum,vel non? Si negant,ſoluunt Chriſtum, ſeparantes corpus à ſpiritu, humanitatem à diuinitate, ſin aiunt ipſum habere Chriſti ſpiritum in ſe, tum contradicunt ſcripturæ quæ dicit, Qui non habet ſpiritum Chriſti,hic non eſt eius: ſic qui habet Chriſtum in ſe,viuit, quia iuſtificatus eſt, quòd ſi ſpiritus eius qui ſuſcitauit Ieſum à mortuis,habitat in vobis, qui ſuſcitauit Ieſum Chriſtum à mortuis,viuificabit & mortalia corpora veſtra, propter inhabitantem ſpiritum eius in vobis.*

RESPONDET CATHOLICVS.

MAgno hîc conatu nugatur in tanto myſterio excutiẽdo. Quis enim non omnino inſanus fateatur impœnitentem peccatorem habere in ſe Chriſti corpus? Ergo inquit hic argutator,habeo propoſitum, malos nõ ſumere.Itáne verò,quia non habet:ergo non ſumpſit, quod non dignus ſit habere? ne in cæteris quidem valeat hæc argutatio, Non habet:ergo non ſumpſit, ſi fortè conſumpſit prodigus, quomodo hic certè nequam indignè manducans, malus, quod boni aderat diſsipauit ſuo vitio, vt non retineat quod in ſacramẽto acceperat ſanctum.Sed iam eſt operæpreciũ videre, quomodo qui veritatem quæſtionibus vexant, ſibiipſis reſpondent commoda, & ad calumniam oportuna, in quibus explicandis ludunt verbis, vt illudant veritati,nam & hic argutator,quod nemo dicturus ſit, confitentem facit aduerſarium,hoc eſt, (vel Chriſti ſpiritum à ſuo corpore diuulſum, vel ſpiritũ Chriſti inhabitare peccatorẽ,)in quibus

quàm ſint abſurda aperiendis, quærit occaſionẽ fundendæ eloquẽtiæ. Breuiter, de re illud dicendum, ſumere quidem peccatorem corpus Chriſti in ſacramento, quod idem eſt ſubſtantia malis & bonis, ſed non habere tamen, quia non ille bonus, nec ſpiritum Chriſti habitare per gratiam in corpore ſubdito peccatis, etiamſi ſit & in bonis & in malis per potẽtiam vbique in omnibus, tam inane eſt quod hic argutator in hoc cornu dilemmatis explicando blatit.

OBIICITVR 97.

ADVERSARII SVNT MIRI PRAESTIGIAtores, *qui poſſunt facere certis conceptis verbis, deum & diabolum ſimul habitare in vno homine, & eum ſimul templum dei & templum diaboli, atque ita tam cæci ſunt, vt non poſſunt diſcernere menſam domini à menſa dæmoniorum, ſi verum ſit quod affirmant, hominem ſubditum peccatis & membrum diaboli, habere in ſe Chriſti carnem, ſanguinem, animam, ſpiritum ſanctum, & deitatem.*

RESPONDET CATHOLICVS.

MEndacium eſt quod affertur manifeſtariũ, verbis inuidioſis ad fallaciam expreſſum. Nemo enim catholicus dixerit habitare Chriſtum in peccatore, vt in proximo reſpõſo eſt dictum, ſed recedit à peccatore dominus, nec dignatur manere, quo nõ colligitur tamen, illum per diſpenſationẽ non acceſſiſſe, qui ſolem facit oriri ſuper bonos & malos. Sed à non conceſſis, imò verò apertè negatis, & quæ concederentur abſurdis, frequens eſt iſtis ducere argumenta, quæ non eſt fallacia petitionis principij, ſed effrons impudentia cõficiendi mendacij. Catholica doctrina deum fatetur vbique per potẽtiam, ſecundum quam nihil eſt abſurdi, etiam in impiis fateri præſentiam, ſolis autem bonis adeſt per gratiam, vt in illis maneat, quia Chriſtus ait, Si quis diligit me, *Ioan.14.* pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.

OBIICITVR 98.

SENSVS ET RATIO NON PERTINgunt *ad corpus Chriſti, ſed ſola fide percipitur, At impij deſtituuntur fide: ergo nihil præter ſymbola poſſunt habere.*

RESPONDET CATHOLICVS.

SEnſus & ratio ad myſterium obſtupeſcunt, quando ſola fide, quod agitur, intelligatur, & ſine fide cũ fructu non peragatur. Quod autem hic loquitur, corpus Chriſti ſola fide percipi, propter ambiguitatem verbi (percipitur) quod & ad animum refertur, & ad corpus, niſi diſtinctione hac adhibita: neque negari neque concedi debet, ne anceps ſignificatio verbi progignat errorem. Ergo corpus Chriſti ſola fide percipitur, id eſt, intelligitur adeſſe, quod etiam manus & oris officio percipitur, quatenus ſub viſibilibus accidentibus nobis ab ipſo Chriſto porrigitur in ſacramento. Nam & qui ſic ſcribunt patres, ſola fide percipi corpus Chriſti, dum ab intellectu excludunt rationem & ſenſus, illi ipſi fatentur ore excipi, quod etiam percipi dici poteſt. Sed hic Argutator, à (percipere) quod poſuit in antecedente, dilabitur in concluſione ad (habere), ſentiens fortaſſe, ſola fide percipi, id eſt, ſola fide ſumi, & excipi, quod omnino eſt falſum, nam & corporis officio adhibito ſumitur. Porrò ſi impios ſentit Ethnicos, iam aliàs reſponſum eſt, ſi malos & indignos Chriſtianos, qui fidei fecerunt naufragium, ad exitium mãducant vt Iudas, ſed tamen manducant idem quod Petrus, & verum Chriſti corpus in os admittunt, nec habent tamen corpus, quomodo Chriſtus verbum (habere) intellexit, quia qui non dignè fruitur, non videtur habere, ſed quod habet, auferetur ab eo. Hoc argumentum vndiq; vitioſum eſt & ineptum.

Mat.13.

OBIICITVR 99.

QVICQVID DOMINVS INSTITVIT, *id fecit vt nobis eſſet ſalutare, Sed mãducatio carnalis & corporalis non eſt impiis ad ſalutem: Ergo Chriſtus eam huiuſmodi non inſtituit.*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVod dominus ſalubriter inſtituit, piis quidem eſt ſalutare, & idem impiis per occaſionem in grauiorem cõdemnationẽ cedit, quod & in vniuerſa Chriſti doctrina obtinet, de qua dicitur: Melius erat illis nõ cognoſcere viam iuſtitiæ, quàm poſt agnitionem retrorſum conuerti ab eo quod illis traditum

2.Pet.2.

traditum eſt ſancto mandato. Et de lege vetere ſcribit Paulus illam per occaſionem operari peccatum, quæ non ideo tamen neganda ſit à deo inſtituta, qui per prophetam dicit ſe nolle mortem peccatoris, quomodo argutatur hic Sophiſta, quaſi quod minus proſit impiis, ſit potius Dei inſtitutioni, quàm impiorum malitiæ aſsignandum. *Rom.7.* *Ezech. 18.*

OBIICITVR 100.

QVICQVID IMPII COMEDVNT IN SA-*cramẽto corporaliter, nõ debet dici corpus Chriſti, niſi ſigno aut ſymbolo velis tribuere nomẽ rei: Ergo corporalis mãducatio in ſacramẽto nulla eſt.*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVod in Chriſti cœna comedit impiiſsimus Iudas, idem erat ſubſtantia cum eo quod comedit piiſsimus Petrus, Chriſto ſuum corpus porrigente ex æquo omnibus, non in ſigno aut figura ſola, ſed ipſa re, quod apud patres Catholicos eſt teſtatiſsimum. Itaque quod ab iſto Argutatore proponitur, veluti inferendæ conſequentiæ quam vult antecedens, vt falſum & vanum negandum eſt.

OBIICITVR 101.

CHRISTVS DICIT, QVI MANDVCAT *meam carnem & bibit meum ſanguinem, habet vitam æternam: Sed mali & impij homines non habent vitam æternam: Ergo non manducant carnem Chriſti & bibunt eius ſanguinem, ſed ſoli boni.*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVoniam ſecundum Paulum eiuſdem ſacramenti non ſimplex eſt effectus, ſed vitio mãducantium alius atque alius, non poteſt argumentum conſiſtere, quod ab alterius effectuum deſtitutione inferat nobis totam negationẽ cauſæ. Nec enim refert, quòd vnus hic effectus mãducationis in Chriſti verbis explicetur, hoc eſt, vt qui manducent carnem, habeant vitam æternam. Docent enim iſta propriam & peculiarem huius cibi & potus virtutem, quæ in hoc parantur vt proſint omnibus. Sed alius eſt effectus, qui non ex re naſcitur, ſed hominum indignorum vitio contingit per occaſionem, dum non dignè manducent, de

1.Cor.11. quo effectu Paulus loquitur, qui eſt non vita, ſed iudicium. Similiter
Mar.16. Chriſtus vnum à re effectum in baptiſmo expreſsit ſalutarem. Qui crediderit (inquit) & baptizatus fuerit ſaluus erit. Et tamen Simoné Magum credetem & baptizatum legimus, nec ſaluatum tamen, qui à gratia quam acceperat, ſuo vitio perierat. Quare hæc propoſitio, Nō erat ſaluus: non infert neceſſariò, Ergo nō fuit baptizatus, quomodo hic Argutator, Non habent mali vitam: Ergo non mãducarunt carnem. Imò ſecundũ Paulum, Ergo non dignè manducarunt. Sacramenta enim quum ſint ſemper eadem, ad vnum ſalutis effectum inſtituta, malitia tamen vtentium diuerſum effectum ſortiuntur, quemadmodum molleſcit cera, dureſcit lutum, ab eodem calore vel ſolis vel ignis ad patientis diſcrimē effectu variato. Et notantur
Auguſt. de verbis domini. Ser. 11. quædam ſententiæ ſcripturarũ cum modo dictæ. Vnde Auguſtinus modum quendã manducationis eſſe ſcribit, ſecundum quē qui manducauerit, habet vitam, atque hic modus quoniam indignis abeſt, etiam ſi res adſit eadem, non ſequitur tamen vitæ ſed exitij effectus.

OBIICITVR 102.

CARO CHRISTI SEMPER EST VIVIFI*ca, dans vitam omnibus ſumentibus, & curans naturæ noſtræ morbos, Ergo caro Chriſti non ſumitur à malis, vel aduerſarij ſpoliant eam hac ſua dignitate.*

RESPONDET CATHOL.

CHriſtus non venit perdere, ſed ſeruare, vnde nomen impoſitum eſt ſuauiſsimum (Ieſus). Ipſe enim ſaluum faciet populũ ſuum à peccatis eorum. Et tamē idem Chri-
Matth.1.
Ioan.15. ſtus de ſeipſo dixit, Si eis locutus non eſſem, peccatum
Luc.2. non haberent. Et de eodem ſpiritus propheticus verè dixit. Hic poſitus eſt in ruinam multorum. Non quin idem ſit ſemper Chriſtus, ſed homines nō iidem, quibus ſe eſſet exhibiturus. Idem ſeminatur
2.Cor.11. ſemen, ſed eſt non omnis terra eadem. Vnde ſecundum Paulum indignè manducantibus, caro viuifica cedit in exitium, quemadmodum vitioſis & affectis corporibus cibus maximè ſalutaris noxius fit illis & pernicioſus. Nihil igitur hîc ſpoliant aduerſarij quos dicit, ſed catholicam doctrinam bona fide tradunt.

OBIICITVR 103.

SI FIDE PERCIPIATVR TRANSVB-*ſtantiatio, Ergo docetur per verbum Dei. Sed verbum Dei prorſus neſcit tranſubſtantiationem: Ergo non nititur fide.*

RESPONDET CATHOLICVS.

VErbum Dei eſt, qui excuſsis piè ſyllabis emanat ſenſus, qui verbi medulla Hieronymo appellatur, ſecundum quam verbi Dei acceptionem, quia ſenſus verbi (Tranſubſtantiationis) verum ſcripturæ ſenſum exprimit, rectè eiuſmodi eſt Tranſubſtantiatio, cui innitatur fides, tanquam veritati ſacris ſcripturis proditæ conſentaneum. Quod ni ita eſſet, de confectione myſterij Euchariſtici illis verbis patres locuti non eſſent, per ſingulos ætatis gradus, iam inde à primordiis repetitæ. Cypríanus panis mutationem nõ natura ſed *Cyprianus*
effigie fieri ſcripſit. Emiſſenus hanc habet ſententiam, Nec dubitet *de cœna domini.*
quiſquam primarias creaturas, nutu potentiæ, præſentia maieſtatis, *Emiſſenus*
in dominici corporis tranſire poſſe naturã. Hęc Emiſſenus, qui quũ *oratione de*
tranſitum dicat in naturam dominici corporis, mutationem panis *corpore domini.*
refert, quam expreſsit Cyprianus. Quin & idem Emiſſenus verbo
(mutationis) vtitur, ſic ſcribens: Quanta itaque & quàm celebrãda *Ibidem.*
officia vis diuinæ benedictionis operatur, & quomodo tibi nouum & impoſsibile videri non debeat, quòd in Chriſti ſubſtantiam terrena & mortalia commutantur? His verbis Emiſſenus commutationem dicit, quod alibi tranſitionem, & quod antea in naturam dixit, nunc dicit ſubſtantiam, quod eſſe argumento certo poteſt, illum verbo (naturæ) ſignificare ſubſtantiam, qua ſignificatione vſus eſt Cyprianus, dum panis naturam ſcribit mutari. Quod verò Emiſſenus dicit ſubſtantiam Chriſti, alibi apertiùs loquens dicit ſubſtantiam corporis & ſanguinis, iis verbis: Inuiſibilis ſacerdos, viſibiles *Ibidem.*
creaturas in ſubſtantiam corporis & ſanguinis ſui, ſecreta poteſtate conuertit. Hæc Emiſſenus, qui iis tribus verbis, conuertere, mutare, & tranſire, vnum quid in actione illa myſtica ſignificat, qua ex natura (ſecundum Cyprianum) creaturarum, fiat ſubſtantia corporis & ſanguinis Chriſti, quod vno verbo exprimitur, tranſubſtãtiationis. Sed de hac operatione myſtica, quomodo alij loquantur audia-

Hyſichius in Leuit.li. 2.cap.9. mus. Hyſichius ſic ſcribit: Vt ergo gloria domini videretur, id eſt, vt aduentus celebraretur, ſpiritus, iſte eſt ſermo inquit, quem præcepit dominus, facite. Sermonem autem legiſlator ex conſuetudine illud vocat, quia plus ſermone ſubſiſtit huius diſpenſatio myſterij, maximè dominico verbo ea quæ apparẽt in aliud aliquid maius & intelligibile transferẽte. Hæc Hyſichius, qui ea quæ apparẽt dicit trãſferri in aliquid maius, quo verbo (transferre) eum (commutare) ex aliis eius verbis licet intelligere, dum ſic ſcribit: Sanctificationem enim myſtici ſacrificij, & à ſenſibilibus ad intelligibilia tranſlationem ſiue commutationem, ei qui verus eſt ſacerdos, videlicet Chriſto, oportet dari, id eſt, ipſi de eis miraculum cedere, & imputare, quia per eius virtutem, & prolatum ab eo verbum, quę videtur tam ſanctificata ſunt, quã cunctũ carnis excedũt ſenſum. Iſtis verbis multa dicuntur, quæ iſtos figuratores premant, & eos qui cauillantur de miraculo, quaſi nuſquã reputetur à quoquã pro miraculo, ſed illud nũc agitur, vt oſtendam cum reliquis conſentire de mutatione, & tali, quæ carnis excedant ſenſus. Dices fortaſſe, ſpecioſa hæc verba illud non apertè exprimere, quod maximè quæritur, de corpore Chriſti, cuius nulla ſit mentio. Fateor, & ea potiſsimùm gratia protuli, vt videas patres de tanto myſterio tectius loqui, & fidelibus minimam tum ſignificationis notam de magnitudine myſterij ſuffeciſſe; cùm nondum exortis contentionibus de veritate myſteriorũ, nullæ (vt nunc) verbis ac literis fierent inſidiæ. Et quod in iis locis magnitudine rei inſinuauit, in eo quod ſequitur verbo exprimit, ſic ſcribens: Iſrael autem addens, populum fidelem per hoc ſignificauit, id eſt, eum qui per myſticum hoc ſacrificium Deum videt, & propterea propriè Iſrael appellatur. Hi quæcunque conſecrant domino, id eſt, quæ ex ſemetipſis in dominicum ſacrificium offerunt, ſancta ſanctorum fiunt. Corpus enim ex eis conficitur Chriſti, qui quia primitiæ eſt noſtræ conſperſionis, rectè ex noſtris primitiis conſtitit. Hæc Hyſchius, quem audis hoc loco nominare, ipſum Chriſti corpus confici, ex eis quæ nos offerimus, cuius miraculum antea dixit cedere oportere Chriſto, qui verus eſt ſacerdos, cuius virtute & verbo fit illa de qua antea locutus eſt commutatio, quibus Hyſichij teſtimoniis cõiunctis liquet illum eam commutationem ſenſiſſe, quæ verbo tranſubſtantiationis hodie docetur. Baſilius de hac mutatio-

Idẽ lib. 6 cap.22.

Ibidem.

ne in Liturgia ſua loquitur iis verbis: Fac panem hunc, ipſum precioſum corpus domini & ſeruatoris noſtri Ieſu Chriſti, hunc calicem, ipſum precioſum ſanguinem domini Dei & ſeruatoris noſtri Ieſu Chriſti, mutans ſpiritu tuo ſancto. Hæc Baſilius, cui conſentit Liturgia Chriſoſtomi, vbi ſic legimus: Benedic domine ſanctum panem, fac panem hunc precioſum corpus Chriſti tui, quod autem eſt in hoc calice, precioſum ſanguinem, mutans ſpiritu tuo ſancto. Qui Chryſoſtomus, quam ſenſerit mutationem, oſtendit alibi quum dicit, ſubſtantiam corporis vinum & panem abſumere, quomodo ecclesia hodie docet in tranſubſtantiatione deſiiſſe ſubſtantiam panis, & ſuccedere ſubſtantiā corporis Chriſti. Ambroſius apertè de hac mirabili mutatione ſic tradit: Quòd ſi tantū valuit humana benedictio, vt naturam conuerteret, quid dicimus de ipſa cōſecratione diuina, vbi verba domini ſaluatoris operantur? Nam ſacramentum iſtud quod accipis, Chriſti ſermone conficitur. Quòd ſi tantum valuit ſermo Heliæ, vt ignem de cœlo deponeret, non valebit Chriſti ſermo, vt ſpecies mutet elementorum? Hæc Ambroſius, qui de mutatione loquitur ſpecierum, quod hoc loco eſt, ne panis ſit amplius panis, ſed fiat aliud, videlicet corpus Chriſti. Et hoc vocabulum (ſpecies) interdum naturam rerum, interdum formam ſignificat. Ergo quum Theophilactus ſic dicat, ſeruari ſpecies elementorum, formā ſignificat exteriorem, quæ manet. Hîc quum dicit Ambroſius ſpecies mutari, neceſſe eſt ſpecies elementorum, naturam, id eſt, ſubſtantiam eorum intelligi, quomodo natura in Cypriano intelligēda eſt. Atque hæc obiter tracto, vt iſtorum occurram calumniis, qui ex ſingulis apicibus occaſionem captant cōtendendi. De hac mirabili mutatione, vnde trāſubſtantiationis veritas confirmatur, ita tradit Euthymius: Itaque ſicut vetus teſtamentum hoſtias & ſanguinem habebat: ita & nouum, corpus videlicet & ſanguinem domini. Non dixit autem, hæc ſunt ſigna corporis mei: ſed, hæc ſunt corpus meum & ſanguis meus. Oportet ergo non ad naturam eorum quæ proponuntur aſpicere, ſed ad virtutem eorum. Quemadmodum enim ſupernaturaliter aſſumptam carnem deificauit (ſi ita loqui liceat) ita & hæc ineffabiliter tranſmutat in ipſum viuificum corpus ſuum, & in ipſum precioſum ſanguinem ſuum, & in gratiam ipſorum. Iſta Euthymius, cuius verba iſtos figuratores arguunt cum ſuis ſignis & figuris,

Baſilius in Liturgia.

Chryſoſt. in Liturgia.

Idē Homil. in Encenijs

Ambroſi' de iis qui initiantur. cap. 9.

Theophilactus ĩ Marcu. cap. 14.

Euthymius in Matth. cap. 64.

& figuris,&eccleſiæ doctrinam de tranſubſtantiatione confirmant, quatenus de tranſmutatione loquitur Euthymius, tranſitum inſinuans ipſius naturæ, id eſt, ſubſtantiæ, de qua illo antiquior loquitur Cyprianus. His cōſentanea ſcribit Damaſcenus: Neque & hoc etiam dicit promptum, quomodo naturaliter per comeſtionem panis,& vinum & aqua,per potionem in corpus & ſanguinem comedentis & bibentis tranſmutatur, & non fit aliud corpus præter id quod erat ipſius. Sic & propoſitionis panis, vinúmque & aqua per inuocationem & aduentum ſpiritus ſancti ſupernaturaliter tranſmutatur in corpus & ſanguinem Chriſti,& non ſunt duo,ſed vnum & idem. Hæc Damaſcenus, cuius verba alibi tractauimus, quæ hîc tamen recitare operæpretium eſt, quoniam hac ſimilitudine aperit, quid tranſmutare ſignificet, videlicet ſubſtantiam in ſubſtantiam conuerti, vt vnum ſit corpus in quod deſinat ſubſtātia mutata,nam ita panis ſubſtantia tranſmutatur in corpus noſtrum per modum alimenti,vt non ſint duæ ſubſtantiæ,videlicet alia panis,alia corporis noſtri,ſed vna ſubſtantia noſtri corporis. Et ita fit in tranſmutatione mirabili, hactenus (inquam) ita,ne duæ ſint ſubſtantiæ, ſed vna corporis Chriſti, in eo autē deficit ſimilitudo, quòd corpus Chriſti non augetur pane vt noſtrum. Et hæc ſimilitudo eſt tranſmutationis, quam ſpectaſſe videtur Cyprianus, dum de mutatione naturæ loquitur,& in ipſis eccleſiæ primordiis inſinuaſſe. Iuſtinus martyr, quatenus dicit Chriſtum accepiſſe cibum qui ſecundum mutationem tranſit in carnem noſtram, vt in tractando illo Iuſtini loco dixi fuſius. Hanc ſimilitudinem de tranſmutatione, ſpectauit Theophilactus iis verbis: Attende autem quòd panis qui à nobis in myſteriis manducatur, non eſt figuratio quædam carnis domini,ſed ipſa caro domini. Non enim dixit, Panis quem ego dabo, figura eſt carnis: ſed caro mea eſt, trāsformatur enim arcanis verbis panis ille per myſticam benedictionē, & acceſsionem ſancti ſpiritus, in carnē domini, & ne quem conturbet quòd credendus ſit panis, caro: etenim in carne ambulante domino, & ex pane alimoniam admittēte, panis ille qui manducabatur, in corpus eius mutabatur, & ſimilis fiebat ſanctæ eius carni, & in augmentum & ſuſtentationem conferebat, iuxta humanum morem igitur & nunc in carnem domini mutatur. Hæc Theophilactus, ſuperioribus patrum teſtimoniis tam

Damaſcenus lib. 4. cap. 14.

Theophilactus in Io. cap. 6.

euidenter

euidenter conſentiens, vt non ſit opus noſtra explicatione. Ipſam autem tranſubſtantiationem, vt apertè deſcriptam videas, illa ſubiiciam ex Bernardo: Quemadmodum (inquit Bernardus, de Eucharistia loquens) ſpecies ibi videntur, quorum res, vel ſubſtantiæ ibi eſſe non creduntur: ſic res veraciter & ſubſtantialiter creditur, cuius ſpecies non cernitur, videtur enim ſpecies panis & vini, & ſubſtantia panis & vini non creditur, creditur autem ſubſtantia corporis & ſanguinis Chriſti, & tamen ſpecies non cernitur, proponitur igitur ſpecies panis & vini, vt doceatur plena & perfecta eſſe refectio in ſumptione corporis & ſanguinis Chriſti, plena refectio cibi & potus. Cibi autẽ & potus ſubſtantiæ principales ſunt panis & vinum. Hæc Bernardus, qui analogiã egregiam & aptam facit, dum aperit ſenſum tranſubſtãtiationis, qui verbo Dei (quomodo ex teſtimoniis Patrum conſtat) eſt conſentaneus, vt obturatur huic argutatori os, qui pro argumento ad impugnandam veritatem, profert nudam aſſeuerationẽ, fronte dura & impudenti vallatam, dum dicit, Tranſubſtantiationem neſcire verbum Dei. *Bernardus, Ser. de cœna domini.*

OBIICITVR 104.

ACCEDIT VERBVM AD ELEMENtum, *& fit ſacramentum, vt ait Auguſtinus, non autem tollit elementum: ſed tranſubſtantiatio tollit elementum: Ergo eſt cõtra naturam ſacramenti, deſtruens vnam eius partem.*

RESPONDET CATHOLICVS.

SVbſeruit elementum conficiendo ſacramento, & qui omnia portat verbo virtutis ſuæ, de myſterio Euchariſtico ſic pronuntiat, Hoc eſt corpus meũ, quo verbo accedente ita fit ſacramentum, vt iam propter ſententiã verbi prolati, ſubſtantia ſit ſacramẽti Chriſti corpus & ſanguis, & quod viſibile eſt elementi maneat ad ſignificationẽ, ſubſtantia eius per conuerſionem in meliorẽ ſubſtantiã deſinente, quod non eſt tollere elemẽtum, ſed quomodo Chriſtus elemẽto vtatur, ex fide catholica intelligere. Verba autem Auguſtini non exigunt vt elementum in ſacramento maneat totũ, ſed vt ſacramento conficiendo adhibeatur, vt ſacramentũ ex verbi Dei veritate, iuxta inſtitutionẽ eiuſdẽ æſtimetur.

OBIICITVR 105.

OMNIA SACRAMENTA CONSTANT *materia & forma, forma eſt verbum Dei, materia eſt elementum, ad quod accedit verbum, vt panis materialis in hoc ſacramento. Sed quod componitur ex duobus, non debet abiicere alterum, vt nihil ex eo remaneat præter accidentia: Ergo debet remanere ſubſtantia panis.*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVod in ſacramento Euchariſtiæ ſpeciale eſt, nõ poteſt ad generalem ſacramẽtorum normã exigi, vbi quum Chriſtus verbis diſertis definiat ſe dare ſubſtantiam corporis ſui, quid ſit de pane dicendum, conſulere potius oporteret fidei noſtræ regulas, quàm de ſacramentis communiter intelligendis magiſtrales. Et tamẽ qui hîc argutatur quid ſit materia, quid forma in Euchariſtiæ ſacramento, (quomodo catholici qui hæc piè tractant, intelligunt) non aſſequitur. Illi enim Euchariſtiam, quod ad materiæ & formæ rationem attinet, à cæteris ſacramentis ſic diſtinguunt. In cæteris enim, quoniam in actione conſiſtunt & ipſo vſu: elementum ipſum eſſe materiam ſacramẽti, verba, formam dicunt, vbi quia forma in prolatione verborum tranſit, ſacramentum vnà cum forma deſinere neceſſe eſt. Euchariſtia verò iam conſecrata, quia ſacramentum eſt permanens, habet pro forma viſibilem ſpeciem, & ipſum Chriſti corpus materiam, vnde viſibilibus ſacramentis corruptis, quia forma deſinit, deſinat eſſe ſacramentum. Conſecratio verò Euchariſtiæ, quòd non ipſum ſacramentum, ſed ſacramentale ſit, habet pro forma, verba ſacra, & pro materia, panem & vinum aqua mixtũ, vt verbis ſuper hæc integrè prolatis, tanquam forma eius, perfecta fieri dicatur conſecratio, & protinus exiſtere Euchariſtiæ ſacramentum, in vſum futuræ manducationis præparatum. Quoniam autem conſecratio mutationem ſubſtantiæ panis mirabilem efficit, non poteſt ea per myſterij veritatem permanere.

OBIICITVR 106.

NATVRA ET DEFINITIO ACCIDENTium *eſt eſſe in ſubiecto, & ſi non ſint in ſubiecto aliquo, non ſunt omnino, Ergo manet ſubſtantia panis & vini.*

Si defi-

RESPONDET CATHOLICVS.

SI definitionem accidentis ſpectemus ſeorſum, non eſt ineſſe ſubiecto, ſed aptitudinem habere vt ineſſe poſſit. Quicquid alteri ineſt, accidens eſt ſecundum naturam, nō autem quia eſt accidens, neceſſe eſt alteri ineſſe, ne dicamus primam cauſam non poſſe ſolam, quod cum ſecunda poſſet, quod philoſophus negat. Itaque cōuenienter dicitur, Si ſubſtantia, quæ ſecunda eſt cauſa, vi primæ cauſæ accidentia ſuſtinet, quídni poſsit ſuſtinere accidētia ipſa prima cauſa, iam deficiente ſecunda, quæ eſt ſubſtantia, vt accidentia etiam maneant? & in ſua natura maneant, apta iterum ineſſe ipſæ ſubſtantiæ, ſi quando redierit, ipſa prima cauſa operante? quum quidam non abſurdè fieri credunt in viſibilibus Euchariſtiæ ſpeciebus, quum corrumpatur & ex iis aliud generetur. Miraretur adeò philoſophus candidus myſterium Euchariſtiæ, in quo manerēt ſine ſubiecto accidentia, non à ſuis definitionibus carperet, (vt iſti) qui à non eſſe per naturā, inferunt nō eſſe abſolutè, ridiculi philoſophi & Theologaſtri reprobi, qui myſteriū ad naturæ regulas, (quas non exactè tenent) conantur excutere.

OBIICITVR 107.

SOLENT DICERE, CORPVS ET SANguinem *Chriſti velari accidentibus, ne videamur crudis carnibus veſci & cruore potari, Sed hæc ratio (ſi verum dicant) non prohibet quin crudis veſcantur, nam vt coquantur, neque per eos, neque per ſcripturas inducitur ratio.*

RESPONDET CATHO.

HYſichius celebris author, corpus Chriſti, in ſacramento nobis exhibitum, appellat ſacrificium de ſartagine, quòd illud non crudum nos, ſed in ara crucis tanquam in ſartagine aſſum comedamus. Et iſte (ſi ſuperis placet, Argutator, audebit cruditatem per irriſionē obiicere, ore prophano conſpuens myſterium. Quod catholici de crudis carnibus aut ſanguine loquuntur, ad ſenſum carnalem qui myſteria neſciat, quod dicunt intelligunt. Quod verò diuinum eſt & ſpirituale, nunquam poteſt fidelibus videri crudum. *Hyſichius in Leuit. li. 2. cap. 6.*

OBIICITVR 108.

IN CORPORE QVOD PRO NOBIS *tradebatur, non ſunt accidentia panis, Sed in ſacramento ſunt accidentia panis: Ergo in ſacramento non eſt corpus Chriſti.*

RESPONDET CATHOLICVS.

IN corpore Chriſti in Euchariſtia præſenti,non ſunt accidentia panis,nemo id dixerit,& tamen hoc dici oportuiſſet,vt à prima propoſitione huius argumẽti ad concluſionem rectà eatur, vel quomodo nunc aſſumit, concluſio deberet eſſe,Ergo ſacramẽtum non eſt corpus Chriſti,vel aliquid eſſe in ſacramento, quod non eſt in corpore Chriſti,quod ipſum & Catholici fatentur,nec ſacramentũ eſſe corpus Chriſti, niſi tropus adhibeatur. Et quæ hîc tracto, à magno quodam Rabino profecta, qui velut Atlas ſuſtinet ferè omnem hanc machinam.

OBIICITVR 109.

SI PANIS MVTATVR, FIT CORPVS *Chriſti, ſed non fit, nam non generatur: Ergo non mutatur.*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVod virtute diuina conficitur myſterium, quoniam modum ſuum habet, quem mente & cogitatione nõ aſſequimur, tantum abeſt vt ἀκριβῶς explicemus ore, non eſt in verbis hærendum, & de ſyllabis mouenda controuerſia. Iſtud enim fieri corpus Chriſti in ſacramento, nihil eſt aliud quàm exhiberi,& fit corpus ex pane, exhibẽdi ordine. Ipſa porrò mutatio eſt mirabilis in pane, quæ ab illis mutationis modis in natura notatis diſsidet, quoniam hîc quod mutatur nõ ſuperſit. Sed hic argutator ſic loquitur, quaſi mutationis modos ſecundum naturam ipſe neſciat, qui omnes ad vnam generationem contrahit. Itaque dico,mutatur panis, quia nõ eſt quod erat,fit corpus Chriſti, quia in myſterio ſub panis accidẽtibus, iam adeſt quod antea erat,ſed non aderat.

SACER-

OBIICITVR 110.

SACERDOTES (VT AIVNT ADVERSA-*rij)conficiũt illud quod comeditur & bibitur in cœna domini. Sed illud aiunt eſſe Chriſtum, deum & hominem: Ergo ſacerdotes Papiſtici conficiunt & deum & hominem. O blaſphemia.*

RESPONDET CATHOLICVS.

A Verbis & (conficiendi)&(faciendi)non abſtinuerunt patres catholici, qui myſterij Euchariſtici conſtitutionem explicant. Et Hieronymus conficere ſacerdotes corpus Chriſti ad verbum dicit, non ea tamen ſignificatione quam hic calumniator ad inuidiam catholicorum inſinuare vellet, quò locum faceret exclamationi, (O blaſphemia:)ſed rei quæ agitur conuenienti,& veritati exprimẽdæ idonea, ſecundum quam inuiſibilis ſacerdos(vt Emiſſenus ait) panẽ & vinum in ſubſtantiam corporis & ſanguinis ſui ſecreta poteſtate conuertit, miniſtro homine agente, quæ iubetur ac docetur facere, vbi quum myſterium peragitur, Chriſtus deus & homo non conficitur vt ſit, qui eſt heri, & hodie idem, etiam in gloria perpetuò futurus: ſed conficitur præſens, nobis exhibitus ad alimoniam cœleſtem ac ſpiritualem, ſub panis & vini ſpeciebus, vt mihi iure liceat in iſtum calumniatorem veriùs exclamare contrà, O malitia. *Hieronyꝰ in epiſt. ad Titum.1.* *Emiſſenus orat. de corpore et ſan.*

OBIICITVR 111.

CORPVS CHRISTI CRVCIFIXVM NON *fuit factum ex pane. Sed corpus in cœna ſumptum factum eſt ex pane (Vt aiunt aduerſarij:)Ergo corpus ſumptũ in cœna, non fuit idem quod corpus crucifixum.*

RESPONDET CATHOLICVS.

NVgatoria eſt fallacia in ambiguitate vocabuli, quia in corpore Chriſti dum in ſacramẽto exhibeatur, (fieri ex pane) nõ eſt ex pane generari, quemadmodum corpus ex virgine generabatur: ſed conuerſione elementi ſub panis ſpecie in myſterio exhiberi, hoc verbo(factum eſſe) ſignificatur. Quatenus autem negat corpus Chriſti factũ

ex pane, illud videlicet crucifixum: negandum eſt ſecundum ſenſum, quem ex illis verbis(ex pane factum eſſe)concipit eccleſia, id eſt,panem Chriſti verbis in corpus verti,nam eo ſenſu,corpus illud crucifixum,in cœna ex pane factum erat.

OBIICITVR 112.

SI CORPVS CHRISTI CRVCIFIXVM *non ſit factum ex pane, & corpus Chriſti crucifixum idem fuit cum eo quod ſumebatur in cœna: Ergo corpus Chriſti ſumptum in cœna nõ fuit factum ex pane.*

RESPONDET CATHOLICVS.

IStud eſt verbis ludere, vt tam ſublimi myſterio illudatur, (factum eſſe) non ſemper ſignificat generationẽ (vt dixi,)nam qui idem iſtis impiè luſit (verbi gratia) ex catholico factus eſt hæreticus, nõ generatione quidem refictus, ſed malitia obcæcatus, & tamen hoc ſophiſmate iocatur,quaſi vna ſit ſignificatio verbi(factum eſſe.) Ego verò alieno à ratione myſterij exemplo vſus ſum, ſed ad hominem iſtum deſignandum competenti,in quo(factum eſſe)qualitatis mutationem ſignificat,eadem ſubſtantia adhuc manente, vt alius ſit factus abſque generatione noua.

OBIICITVR 113.

SI CORPVS CHRISTI SVMPTVM IN COE*na ſit idem cum eo quod crucifigebatur, & corpus Chriſti ſumptum in cœna,factum ex pane: Ergo corpus Chriſti factum eſt ex pane.*

RESPONDET CATHOLICVS.

OTium hominis beatum,in quo iſtis cauillis concinnãdis vacetur,hæc concluſio commodo ſenſu intellecta, nihil haberet abſurdi,quia verum corpus Chriſti,crucifixum ipſum, in cœna ſacra haud dubiè factum fuit ex pañe,quum diſcipulis ſub ſpecie panis exhiberetur, nec diſsimilis eſſet hæc ratiocinatio illi. Corpus in quo Chriſtus cũ diſcipulis verſatus eſt,idem eſt cum corpore crucifixo,ſed corpus in

quo verſabatur Chriſtus, transfiguratum eſt ante diſcipulos, ergo corpus crucifixum, transfiguratum eſt, quod nihil abſurdi, pro diſtinctione temporum intellectum, continet, ſed huius argutatoris ineptiam demonſtrat.

OBIICITVR 114.

SI CORPVS CHRISTI IN SACRAMENTO *fit ex ſubſtantia panis & vini, & idem corpus conceptum fuit in virginis vtero: Ergo corpus Christi in vtero virginis, factum eſt ex pane & vino.*

RESPONDET CATHOLICVS.

HActat hic Sophiſta quantũ valeat reductionibus, ſed diſſimulans interim differentiam, ex virgine fieri ſecundũ generationem, & in myſterio ſub panis accidẽtibus fieri præſens per conuerſionem, quod ita tamen effertur à catholicis ex ſubſtantia panis fieri corpus, ordine videlicet deſignato, quo fiat, non veluti materia poſita, ex qua fiat. In vtero virginis Chriſtus ex materia carnis quam ſumpſit, factus eſt homo, in ſacramento ex conuerſione materiæ factus eſt in myſterio nobis præſens, quas res tam diuerſas, an non ſumma eſt in hoc argutatore impudentia eodem verborum ſono confundere? nec ſenſum diſtinguere qui ſingulis conueniret?

OBIICITVR 115.

CORPVS CHRISTI IN VTERO VIRGInis *non fuit factum ex pane & vino, ſed corpus Christi in ſacramento fit ex pane & vino: Ergo corpus in ſacramento non eſt idem quod conceptum eſt in vtero virginis.*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVAS fallacias ſcholæ in homine & aſino ſolebant exprimere, puerorum videlicet progymnaſmata, hîc in dei & hominis myſterio expugnando referuntur, non ferenda profectò licentia, ſi vigerent mores. Nam non potuit iſte verborum contortor nõ intelligere, quàm non leui diſcrimine eiuſ-

dem

dem verbi ſignificatio, pro rerum quibus accommodatur natura, varietur, vt tandem puderet, (ſi quis eſſet pudoris ſenſus) eandem
Rom.1. toties fallaciam vſque ad nauſeam inculcare. Dicẽtes ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt (inquit ſcriptura,) non illo verbo (facti) regenerationem ſignificans, ne quis vnam eiuſdem verbi ſignificationem arbitretur, quod ipſum etiam is quiſquis has fallacias edidit, vel ipſa experientia videtur didiciſſe.

OBIICITVR 116.

CHRISTVS NATVS IN VTERO VIRGI*nis ſecundum corpus, factus eſt ex nulla alia ſubſtantia quàm ex ſubſtantia matris, Sed Chriſtus in ſacramẽto factus eſt ex alia ſubſtantia, Ergo eſt alter Chriſtus, & non idem & vnus.*

RESPONDET CATHOL.

NON videt hic argutator quãtum interſit, fieri ex alia ſubſtantia, quaſi ante non ſit: & fieri ex ſubſtantia, quæ conuerſione deſinat, vt quod ante factum erat, nunc nõ eſſe incipiat, ſed adeſſe. Chriſtus, vt ſit homo, factus eſt ex ſubſtantia virginis, integro homine aſſumpto, vt verò iam factus ex muliere fiat nobis præſens in ſacramento, cõuerſio fit mirabilis ſubſtantiæ panis & vini, non ex qua fiat, ſed quæ in illum tranſit.

OBIICITVR 117.

SACRAMENTVM NON EST TRANSVB*ſtantiatio, Sed illud quod ego capio, ſacramentum eſt: Ergo illud quod ego capio, non transſubſtantiatur.*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVI ſacramentum Euchariſtiæ quoad eius poteſt explicant, ſacramentum, & rem ſacramẽti, quæ in hoc myſterio eſt, verum corpus Chriſti notant. Nemo dicit ſacramentum eſſe tranſubſtantiationem, ſed in ſacramento diuina virtute conficiendo transſubſtantiationem fieri, & vide quàm cum dolo & fallacia progrediatur hæc ratio, quæ à tranſubſtantiatione orſa referente actionem, in conſequentia per mutationem definit in (tranſubſtantiatur) patiendi verbum, quum ex forma argu-

menti conſequeretur, Ergo quod ego capio non eſt tranſubſtantiatio. Et vide in alia materia collectionem ſimilem. Cibus non eſt coctio, ſed illud quod ego comedo cibus eſt: ergo quod ego comedo non eſt coctum, quum conſequentia eſſet, Ergo quod ego comedo non eſt coctio. Sed (vt paucis dicam) ab hoc argutatore & re & forma peccatur. Quis enim ſic loqueretur? Sacramentum eſt tranſubſtantiatio, vt huic opus ſit negare? & minor propoſitio manca eſt, nam qui manducat, rem manducat ſacramenti, ſecundũ catholicorum doctrinam. Maior propoſitio fatua eſt, minor minus plena, vbi pars veritatis ſiletur, concluſio prorſus aliena à præmiſsis.

OBIICITVR 118.

SI MANERE POSSVNT ACCIDENTIA *panis vnà cum corpore Chriſti, quare non item ſubſtantia panis retinebitur? Et quid dignitatis aut priuilegij habent accidentia, quod negatur ſubſtantiæ panis, quum ſit dignior creatura?*

RESPONDET CATHOLICVS.

ISTA ſunt irridentis & myctériſmo inſultãtis in catholicam fidem, quaſi per gratiam humano more myſterium definiretur, deterioríve conditione fuerit elemẽtorum ſubſtantia, quæ cœleſti ceſsit cõuerſione mirifica, quàm accidentia quæ manent, quæ non videt interim hic argutator tot obnoxia caſibus, quorum euentus tamen idem ille pro argumento meminit, vt quum à muribus & canibus deuorentur: vt vel hinc perſuadeat Chriſti corpus non adeſſe. Non agitur, ô bone, cur maneant potius accidentia quàm ſubſtantia? ſed quid ex myſterij veritate confiteamur reuera manere?

OBIICITVR 119.

CHRISTVS VOCAVIT PANEM CORPVS *ſuum, eo quòd repræſentat corpus ſuum, non quòd ſit corpus realiter, aut tranſubſtantietur in corpus ſuum.*

RESPONDET CATHOLICVS.

Chryſo. in Mat. ho. 83

IStud commentum cum ſimplicitate verborum Chriſti non cohæret, qui diſertè dixit, hoc eſt corpus ſuum quod dabat, & quãuis quod viſibile erat manibus porrigeret: rectè tamen Chryſoſtomus ait nihil ſenſibile dediſſe Chriſtum, illis verbis nos admonẽs, vt veritatem myſterij ex eo quod inuiſibiliter datur, fide conſideremus, non ex ſpecie elementi, ſub cuius forma datur. Verbum (inquit) Chriſti non fallit, quum ſenſus fallant ſepiſsimè, quæ verba Chryſoſtomi prorſus ocioſa & intempeſtiua fuiſſent, ſi ſola eſſet per panem corporis ſignificatio. Quin etiam ſi ita ſenſiſſet Chriſtus, quomodo hîc obiicitur: facilè id verbis expreſſiſſet dicens, hoc eſt figura corporis mei, quod non fuiſſe eo modo à Chriſto dictum, annotarunt patres, atque ea verborum forma magno nos errore Chriſtus liberaſſet, omnem eius quod agebatur ſtuporẽ auferens. Quid enim miri fuiſſet, quum ſignificationes tam ſint liberæ vt dicantur ad placitum, pane triticeo ſignificare corpus? Cæterùm quum ab ipſis fidei incunabulis myſterium in iis verbis ſanè quàm reconditum fideles agnouerint, inepta ſit oportet omnis interpretatio, & à re aliena, quæcũque myſterij rationem altam & abditam extinguat prorſus, & in ordinem id redigat communis ſenſus hominum, quod ſola nuda & exquiſita fide comprehendatur, quatenus fas ſit per ſpeculum in ænigmate perſpicere. Quare quum ſubſtantiam panis triticei, quam acceperat in manus, conſecratione effecerat corpus, vt iam quod daret ſubſtantia eſſet corporis, quam benedictio conſecrarat, nos quod in veritate geſtum eſt ſignificanter confitentes, conuenienter fateamur tranſubſtantiationem, vocabulo ſanè apto & competenti.

OBIICITVR 120.

SI CHRISTVS NON ADNIHILAT PANEM *(vt aiunt aduerſarij) ſed ex eo facit corpus ſuum: Ergo iungit ſibi panem in vnitate & naturæ & perſonæ, quod eſt Chriſtum impanari & inuinari, quæ coniunctio eſt arctior quàm incarnatio, quæ eſt vnitas perſonæ non naturæ.*

Non

RESPONDET CATHOLICVS.

NON intelligit hic argutator medium quiddam eſſe inter adnihilationem & impanationem, cui autem nihil omnino ſuccedat adnihilatio prorſus eſt, quod in hac mirabili conuerſione non fit, in qua ipſa ſubſtãtia panis deſinit in precioſiſsimam ſubſtantiam corporis Chriſti, quæ ſuccedit. Hic autem argutator ſomniat adnihilationem à catholicis negatã, ſignificare ipſam ſubſtantiam manere, etſi non ad nihilum redigatur, adhuc ſupereſſe, quæ ita demum vniatur corpori Chriſti, ſed de ſenſu errat verborum quæ non intelligit, vnde nihil aliud quàm aërem verberat hoc argumento.

OBIICITVR 121.

TRANSVBSTANTIATORES APERIVNT *feneſtram hæreſi Marcionis, nam dicunt, videtur panis & non eſt, quod idem Marcion aiebat de carne & corpore Chriſti, quod non fuiſſet vera caro, ſed tantùm appareret.*

RESPONDET CATHOLICVS.

CAtholicorum ſimplicitas etſi pia prudentia à verbis interdum abſtinet, quæ malè intellecta promoueant errores: ſenſus tamen veritatis integros nihil verentur apud fideles vbique profiteri, quo magis eccleſia ædificetur, nihil eo deterriti, quod hæretici verè dicta protrahant ad calumniam. Non audebimus propter Marcioniſtas quos Loth excepit hoſpitio, ſub humana ſpecie angelos verè fuiſſe confiteri? ne id ſtatim arripiat Marcioniſtarum quiſpiam, & ſtulta collectione, hoc eſt, dialectica peculiari hæreticorum mox inferat, Ergo Chriſtus non eſt verè homo quomodo videbatur, ſed ſub humana ſpecie angelus? Qua conſecutione quid infirmius & elumbe magis? vt quod in aliquo ſit ſingulare, ad alia extẽdatur, vt quod ibi, igitur hîc: & quod ſemel, ideò ſemper, quomodo ſolem Epicurei ineptè dicebant bipedalem, ne aliquando ſenſibus diffiſi, nunquam vnquam fidem illis auderẽt adhibere. Sed quod ad Marcioniſtas attinet, illi potius horum errorẽ promouent, qui ad naturæ modum excutiũt omnia, & quæ à Chriſto agebãtur virtute dei, à naturę vi cõmodè non diſtinguũt, nã inde Marcioniſtis præcipuũ eſt argumentũ, quod in Chriſti humanitatẽ *Gene.19.*

intenderet, quomodo corpus verè ſolidum & naturale ſuper aquas ambularet, euaneſceret ab oculis, ianuis clauſis intraret, quæ iſta vir tute diuina fieri, (quomodo etiam Chriſti corporis exhibitio in my ſteriis fit) & ſupra naturam fieri, ac ſpeciali modo, quoniam malitia obcæcati intelligere nõ poterant & nolebant, ad noſtrorũ hæretico-rum exemplũ, ſecundum inferioris naturæ regulas, quæ Chriſtus in corpore agebat, expendentes, illi ſimiliter vt iſti à veritate rerum tur piter exciderunt. Noſtri verò figuratores, non feneſtras, ſed valuas Marcioniſtis aperiunt, qui verba Chriſti tam aperta, tam dilucida, tanto cõſenſu de corporis veritate interpretata, de ſola figura volũt intelligi, verbi (cuius annũtiationi fides noſtra nititur) illuſionẽ in-ducentes, ne corpus credamus eſſe corpus, ſed figurã ſolã, vnde (vt quidã ſcribit) euenturũ ſit vt omnis noſtra religio figuris & ſignifi-cationibus euaneſcat, tanquã in re nihil ſit ſolidi, ſed phãtaſia mera.

OBIICITVR 122.

DANT ETIAM OCCASIONEM VT IN-*troducatur hæreſis eorum, qui dixerunt Chriſtum non fuiſſe crucifixũ, ſed pro eo Simonem Cyrenæũ, etiamſi populi aſpectui videbatur Chri-ſtus crucifigi.*

RESPONDET CATHOLICVS.

NON tam hæreſis illa, quàm mera dementia fuit, quæ hunc etiã vexat, qui excellentiſſimi Euchariſtiæ myſterij veri-tatem ideo nõ plenè confitendam cenſet, ne omnia non
Luc.24. tribuantur iudicio oculorum. Quin Lucę euangelio in-tendit calumniam, quo Chriſtum à diſcipulis euntibus in Emaus, nec oculis nec ſermone cognitũ fuiſſe narratur, ſed in fractione pa-nis, Oculi (inquit) eorum tenebantur. Et iſta rei geſtæ veritas, ne ſomnium ſuum pergant tueri dementes, expungetur? Quòd ſi mi-nimè hæc, cur illa obſecro diſſimuletur veritas, Corpus verè in my ſterio dediſſe Chriſtum, quum tamen ad oculorum iudicium nil niſi panem daret, oculorum dico qui incredulitatis glaucomate eſ-ſent infuſcati? Iam verò, ſi adeſſe corpus Chriſti oculis neſcienti-bus confitemur, cur panis ſubſtantiam abeſſe inſciis oculis vel repu gnantibus etiam profiteri cunctemur, quãdo doctrina catholica ſic

explicet

explicet myſterium? Imò, inquit hic argutator, ne Symonem Cyrenæum credát aliqui pro Chriſto crucifixum. An par eſt inſanos ita vereri, ne ſanam doctrinam proferre audeamus? Sed ego vnà inſanio, qui hæc tracto pluribus.

OBIICITVR 123.

CHRISTVS A SENSIBVS PROBAVIT SE *non eſſe phantaſma, ſed verum habere corpus, dicens, Palpate & videte. & recepiſſe proprium corpus, demonſtratis clauorum fiſſuris. Sed ſi detur locus tranſubſtantiationi, vt aliud ſit, aliud appareat: argumentum Chriſti nullius eſſet roboris, ſed meritò diceretur Chriſtus eſſe præſtigiator, & illudere ſenſibus noſtris, quod eſt impium dicere: Ergo non eſt tranſubſtantiatio.*

RESPONDET CATHOLICVS.

CHriſtus ſuorum infirmitatem craſſo ſenſuum teſtimonio ſubleuans, non hoc agebat, opinor, vt de ſenſibus axioma confirmaret nobis, videlicet, Senſus corporeos nũquam falli poſſe, vt ea religione de ſenſibus non ſit fas poſteris dubitare, ne reſurrectionis Chriſti fidem imminuere videantur, id quod tamẽ qui iſta obiicit, videtur ſignificare. At verò Chryſoſtomus in concione ad populum ſacroſanctum Euchariſtiæ myſterium tractans, ne ſenſibus fidant admonet, quoniam ſæpe fallunt, inquit, & ad verbi Dei veritatem auditores reuocat, & notat Chriſtum dixiſſe, Hoc eſt corpus meũ. Quid igitur eſt? Chriſtus non à ſenſibus veritatem probauit, ſed infirmorum ſenſibus exhibuit per miraculum ſui corporis veritatem, vt omnifariam inclareſceret reſurrectio. Qui tamẽ vt ſenſibus omnem probationis prærogatiuam adimeret: Quia vidiſti me Thoma, inquit, credidiſti: beati qui non viderunt, & crediderũt, vt non renuntiatione deinceps oculorum, ſed annuntiatione verbi conſtaret fides, cui certi & ſecuri auſcultemus.

Chryſoſt. in Matt. Homil. 83.

Ioan. 20.

OBIICITVR 124.

QVEMADMODVM IN SACRAMENTO *baptiſmi ſpiritus ſanctus confertur, nullus tamen dicit aquam tranſubſtantiari: ſic in Euchariſtia, etſi credentibus conferatur corpus Chriſti: non tamen requiritur tranſubſtantiatio.*

RESPONDET CATHOLICVS.

TRanſubſtantiatio in ſacramento Euchariſtiæ ſecundũ veritatem myſterij docetur, propter verba Chriſti, qui illud myſteriũ inſtitués dixit, Hoc eſt corpus meum, ſimul porrigens, de quo id affirmaſſet. De aqua verò baptiſmi, quoniã nihil dicitur eiuſmodi, cur videatur tranſubſtantiata, id quod non conſtat, non docet Catholica veritas, non enim de aqua dicitur, Hoc eſt ſpiritus ſanctus, Hoc eſt ſanguis Chriſti, quæ iuſtiſsima cauſa eſt, vt quæ ſacramenta author diſtinxit inſtitutionis forma, eccleſia ne confundat in doctrina, quæ doctrina non à ſimilitudine, (quod hic vult argutator) ſed ex ipſa veritate attemperanda eſt, vt quodcunque ſacramentum ſuis modis & terminis conſtet, non alteri à quo diſcrepet, noſtra ratiocinatione adæquetur, vt ne locus ſit vllus huic (quemadmodum,) à quo verbo nimis ineptè progreditur hoc argumentũ, quaſi doctrina eccleſiæ vndarũ inſtar fluctuet, nec ad fixam eccleſiæ columnam ſit alligata.

OBIICITVR 125.

SI SIT VLLA CONSECRATIO ET CONuerſio panis in corpus *Chriſti, vel eſt ante prolationem propoſitionis, (Hoc eſt corpus meum:) vel poſt, vel ſimul. Si poſt, tum propoſitio pro tempore prolationis eſt falſa, quia tum non eſt corpus Chriſti, ſi ante, tum fit conuerſio non vi verborum quæ ſequuntur, ſed alterius rei, dicant ſi poſſint, cuius vi fit? Si ſimul cum prolatione: Ergo conuerſio eſt ſucceſſiua, & non in inſtanti, vt ſunt cætera Chriſti opera.*

RESPONDET CATHOLICVS.

GRegorius Nazianzenus quum ad tam inepta reſpondere cogeretur, verbo notauit ἐρωτημάτων παίγνια, quum huiuſmodi quæſtioniſtæ nihil aliud quàm ludãt quæſtionibus, quas quum in cornua arte digeſſerunt, ſibiipſis pollicentur contra veritatem victoriam. Ego quæſtionum præcipitia fugiens, ſimplicẽ opponam veritatem. Non dicam videlicet poſt prolationem verborum factam conſecrationẽ, ne ſit quum profertur, minus vera propoſitio, Hoc eſt corpus meũ. Nec dicam ita ſimul fieri, vt ſucceſsiua ſit Chriſti operatio, quod fa

teor

teor libẽter in inſtanti fieri. Sed quum inuiſibilis ſacerdos (vt habet Emiſſenus) ſecreta poteſtate hæc agat, illud dico, nos miniſtros (vt faciamus quod fieri à nobis debere ſpiritus Chriſti nos docuit, & tradidit eccleſia) curare oportere, & in verbis ac factis Chriſti ſummã veritatẽ citra hæſitationem agnoſcentes: perplexos quæſtionũ labyrinthos vitare, dum velut inſidiæ ad fidem eccleſiæ euertendam protendantur, nec quicquam omnino habeant ædificationis. Et illud ſuum antiquum obtinent hæretici, cornutis dilemmatis impetere myſteria, vt quiduis protinus negent, quod non ſit protinus explicabile, qui videlicet in Deum patrem vſi ſunt hoc dilemmate, Si pater eſt, inquiebant, vel ab exiſtentibus eſt, vel à nõ exiſtentibus. Si ab exiſtentibus quidem dicas, illa priora fuiſſe fatearis, tanquam à quibus ſit. Si à non exiſtẽtibus, ergo (inquiebant) ex nihilo eſt, quod ita refellit Nazianzenus, vt dicat non neceſſe habere ſe alterum horum concedere. In myſteriũ incarnationis ludebant alij, Deus verbum, aut mutatione factus eſt homo, aut manens idem quod erat, factus eſt homo. Primum eſt abſurdum ipſa ſententia, Secundum ſeipſum perimit loquendi modo, & eſt ἀσύστατον, quia ſi manet quod erat, quomodo fiat quod non erat? manere enim quod erat, negat fieri quod non erat. Atque hoc Iuſtinus in expoſitione fidei, & ſubdit, ſimplicitate fidei vitari captionem, vt credas nihilominus quod nequeas explicare. Et in noſtro Sophiſta hęc temporum diſtributio huc ſpectat, vt diuinæ operationis momenta, ad minima temporis puncta explicemus, quò noſtrę cognitionis imbecillitas haud queat penetrare. Cur igitur, inquiet, ponitis verba cõſecrationis? Reſpondeo, quoniã iis verbis nos certos reddit Chriſtus ſe conſecraſſe, dum velut ab ipſius ore profertur à miniſtro, Hoc eſt corpus meũ, quod quia ante plenam verborum prolationem fides non certò concipit, quæ verbo nititur, ſana eſt doctrina de vltimæ ſyllabæ pronuntiatione expectanda, non quòd vltimæ ſyllabæ maior ſit vis quàm reliquarum: (quod quidam per calumniã obiiciunt, quum nemo Catholicus id dixerit) ſed vt fidei noſtræ ſit plenum & ſolidum fundamentum, quæ Chriſti verbis ſuperſtruitur. Feciſſe Chriſtum quod dicit, certò ſcimus, quum ſermonem efferat non indicatorium, ſed operatorium, cuius tamen operationẽ momentis ſyllabarum metiri non poſſumus, ne curioſius in myſteria inquiramus. Qui Chriſtum

Iuſti. Mar. in expoſitione fid.

quum

quum benediceret conſecraſſe dicunt, piè quidem ſentiunt illi, & aliis verbis quod ſentiunt eloquũtur, nec vllam de myſterio mouent controuerſiam, ſed in eandem tendunt myſterij confecti veritatem. Hanc quiſquis in quæſtionum labyrinthis ſe ſenſerit impeditũ, protinus apprehendat, qua ſe ab iis tricis expediat, ne perplexis quæſtionum inuolucris irretitus, ideò abſurda concedat, quia nequeat vera explicare. Scholaſtici verò, qui aſsidua inquiſitione quærẽdi cum pietate veri, ſenſus in iis habeant exercitatos, ita dicerent, verba hæc, Hoc eſt corpus meum, ſignum eſſe ſenſibile à Deo inſtitutũ, & tanquam ad conſecrationem inſtrumentum, quo plenè prolato, virtus Dei adhærens & verbis aſsiſtens, in vltimo inſtanti efficit conſecrationem, quoniam loquentis miniſtri intentio plenam etiam verborum prolationem ſpectat, & ad abſolutam prolationem verba præcedentia refert, non vt veritas ſucceſsione prolationis accreſcat, ſed quaſi vno momẽto prolatis (ſi fieri poſſet) omnibus, protinus à prolatione integra, veritatem totius ſententiæ, pluribus verbis enuntiatæ, Deo operante, ſubeſſe intelligat & credat, atque etiam cum Deo tanquam miniſter in inſtanti cooperetur, dum quod eſt Dei inſtrumentum, ſemel efferre & pronuntiare conetur.

OBIICITVR 126.

DICVNT CONVERSIONEM PANIS IN *corpus Chriſti, eſſe in vltimo inſtanti prolationis horum verborum, Hoc eſt corpus Chriſti. Ergo hæc ſyllaba, um, in fine, habet totã vim & virtutẽ mutandi & deificandi panem. O præſtigias & mera incantamẽta.*

RESPONDET CATHOLICVS.

Hoc argumentum rectè dilueretur cõtraria exclamatione, O vanitatem & mera mẽdacia. Nemo tam inſanit vt vim omnem ponat in vltima ſyllaba, & eſſe tamen qui vltimæ ſyllabæ prolationem exigant, ſcio, & qui ſimul docent Chriſti actionem non ſucceſsiuam eſſe, ſed peragi in inſtanti, vt loquuntur, etiam hoc ſcio, quod tantundem valet quaſi dicas, à nobis diſtingui temporum momẽtis aut ſyllabarum terminis Chriſti actionem non poſſe, quibus nobis incumbit, quod mandatur: diligẽter obire, & tum demum nos cer-

tos de diuina actione fore: quum quod iuſſum eſt, plenè abſoluerimus. Et quàm ineptè argutatur iſte, quaſi quod ad integritatem deſideretur, ſit ipſa integritas. Veluti, dictio integra non eſt, niſi vltima adſit ſyllaba: ergo in vltima ſyllaba eſt vis omnis, & integritas ipſius dictionis. Et niſi verbis plenè pronuntiatis non confertur baptiſmus: ergo in vltima ſyllaba (ſpiritus ſancti) quæ eſt, ti, conſiſtit omnis baptiſmi vis. Hoc fallaciæ genus eſt notatum à veteribus hoc exemplo, aut quadrante diuitem fieri, aut nunquam fieri, vbi cumulo in minutas partes conciſo, tanquam omiſſo quod præteriit, de præſenti ſemper quæritur, quod tamen reuera nihil efficit, niſi quatenus reliquo cumulo annumeretur. Et iis fallaciis impetitur tantum ſacramentum, cum deprauatione verborum, quaſi deificetur panis ſecundum doctrinam eccleſiæ, quod eſt vaniſsimum, & alibi queruntur panis deſtructionem, alibi deificationem, tam garriunt inconſtantia. Tum autem verba Chriſti expendunt quaſi incantatoria eſſent, quæ vim haberent inhærentem, quum vis omnis quæ verbis tribuitur, in Chriſto hæret, qui verbis prolatis adeſt, quibus ad exhibitionem gratiæ vtitur vt organis, quibus ipſe quaſi adhæret, qui gratiam quam in momento operatur, verbis tamen quæ ſucceſsionem ſyllabarum habent, illam gratiam exerit nobis, & (ſi fas ſit conferre exemplum) quemadmodum animi noſtri notiones minimo momento comprehenſæ, ſi quando proferantur verbis, vt aliis innoteſcant longo verborum tractu, videntur dilatatæ, & tum demum à nobis egredi cœpiſſe quum vltima ſyllaba prolata ſit, niſi fortè alterius ingenij acumen, celeri coniectura ex prolatis proferenda coniectarit: Ita Chriſti conſecratio, quoniam verbis adeſt, quibus ad exhibendam nobis ſuam gratiam vtitur, abſoluta demum pronuntiatione effeciſſe quod intendit, dici poteſt. Quod & illi videntur intellexiſſe, qui niſi vltima ſyllaba prolata, nihil fieri ſcripſerunt, videlicet qui ſcripſerunt, hoc eſt, ſi qui ſcripſerunt, quibus eſſet authoritas doctrinam edere.

A

OBIICITVR 128.

INNOCENTIVS TERTIVS, PRIMVS INuenit *& decreuit tranſubſtantiationē, in Laterano, Ergo eſt doctrina Papiſtica & nō Catholica, & incognita omnibus ſanctis patribus ante eū.*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVI abditas veritates aliis atque aliis verbis, ſed ſenſu conſono iam expreſſas, in vnam vocis conſonantiam redigit, quomodo rerū quaſi ab eo nunc primùm inuentarum author dicitur, qui præter vocē nihil addidit nouitatis? An veritatē conſubſtātialitatis inueniſſe dicendi ſunt Niceni patres, quòd veritatem arcanam quidem illam, ſed catholicorum ſenſu conſtantem, verbo nouo (ὁμούσιον) apto & ſignificante extulerūt? Ad quod ſanè exemplum ab Innocentio eſt factum, conuenientibus patribus in Laterano, vt arcanæ in Euchariſtia mutationis ſenſus, ſemper apud catholicos idem & conſonus, vna & noua tranſubſtantiationis voce exprimeretur. Quo fieret, vt hæreticorum (qui in verbis diſsidiū quærunt) linguæ ſaltem quoad eius fieri poſſet, compeſcerētur. Ergo ſub Innocentio veritas quæ re ſemper vna eſt, voce etiam vna conuenienter expreſſa eſt, non homine Innocentio, qui nihil aliud quàm præfuit, tanquam ſua induſtria inueniēte, ſed illo dictante veritatis ſpiritu, qui ipſam ſcientiam habet vocis.

OBIICITVR 129.

PATRES ARGVMENTABANTVR CHRIſtum *fuiſſe verum hominem, quia eſuriuit, dormiuit, & paſſus eſt, Ergo ſimiliter licet nobis colligere, eadē eſt figura, idem ſapor, idem color qui panis eſſe cōſueuit: ergo verè eſt panis in ſubſtantia. Alioqui dicent hæretici, eſuriem, ſitim, ſomnum, paßionem, poſſe locum habuiſſe in Chriſto, quamuis abſit eorum ſubſtantia, id eſt natura humana.*

RESPONDET CATHOLICVS.

ARgumētorum varia eſt ratio, quædā videlicet veritatem euincunt, & reluctantem aduerſarium trahunt inuitum, quædam verò ſua ſponte ſequentes & pronos animos, in præſentis veritatis cognitionē penitiorem & clariorem,

quaſi manu ducunt. Ergo dormire, eſurire,ſitire,fatigari,algere,& quicquid eſt præterea à corporis affectione argumenti, hactenus valuerunt: vt humanitatis in Chriſto veritatem receptam explicarent apertiùs, non vt euincerent apud hæreticos controuerſam, qui hæc iſta ſimulari potuiſſe cõtenderent. Vnde & Marcioniſtæ, quum frequentem horum mentionem in ſcripturis legiſſent,non ſunt tamen à ſua inſania reuocati. Quare ſi argumenta à ſenſibus petita veritatẽ controuerſia implicatam nequeāt expedire, multò minus receptam valeant improbare, & ne quid illis incõſultis pro veritate habeatur, tanquam tribunitia poteſtate intercedere.

OBIICITVR 130.

PATRES PROBANT DVAS PERFECTAS *naturas in Chriſto eſſe,per ſimilitudinem ab Euchariſtia ductam: ergo licet ſic bene argumentari, Sicut in Chriſto ſunt duæ naturæ,non mutatæ, ſed diſtinctæ ſine alterius confuſione: ſic in Euchariſtia ſunt duæ naturæ, id eſt, panis & corpus Chriſti, diſtinctæ & non confuſæ per mutationem alterius in alteram.*

RESPONDET CATHOLICVS.

SI is qui hæc proponit illa ipſa perſuaſa habet, quomodo obſecro illos fert qui Euchariſtiam ex pane & corporis Chriſti figura conſtare dicunt,quum nemo dixerit figuram eſſe naturam perfectam eius corporis cuius ſit figura? Quòd ſi ſola figura corporis ſecundum illos pro corpore præſenti habeatur, quum reuera (vt illi volunt) abſit: quî minus ſpecies panis pro pane præſente habeatur? Atque hæc in hominem dicta ſunto, qui de perfectis naturis id citra ſcripturas proponit magiſtraliter, quod omnem illam de figura doctrinam ſemel euertit, ne ſi, vt ille vult, alterius naturæ figura in ſacramento aſſeratur,ſit item in Chriſto alterius naturę ſola figura. Sed quomodo quæ fingunt cohæreant, nihil vident, & memorem oderunt diſputatorem vt compotorem, quod fingendi & refingendi ſibi vendicant licentiam. Ego verò cõſtanter nego patres hoc agere ſimilitudinibus iis,quæ vel ab Euchariſtia, vel ab hominis conſtitutione petuntur,vt eam quæ eſt in Chriſto naturarum perfectionem

nem

nem oſtendant,ſed naturarum diuerſæ conditionis cōſiſtentiam ſolam. Nam vt de homine videamus, qui ex anima rationali & corpore conſtat, is ex duabus naturis perfectis non conſtat, quum in homine conſtituendo alteram altera natura perficiat, vnam ex vtriſq; perfectam hominis efficiens naturā: & tamen quia naturæ ipſæ iſta conſtitutione non confunduntur in homine, & licet anima corporata aut corpus animatū dicatur & ſit: anima tamē ſuæ naturæ proprietatem retinet, corpus autem in ſua corruptionis & grauitatis cōditione manet. Hactenus quidem certè ſubſeruit ab homine ſimilitudo, vt duas in Chriſto naturas non probet quidem, ſed perſuaſis explicet, non omnibus tamen numeris, ſed ex parte, eo videlicet tēperamento, vt ſemper ſubſeruiat quod in ſimilitudinē adducitur, nō contendat ex æquo, quod eſt par eſſe, non ſolùm ſimile, cuiuſmodi quiddam quod par ſit, ad explicationem principalis in Chriſto myſterij non reperitur: nam hoc ſi fieret non eſſet amplius ſingulare, quod nunc eſt verè ſingulariſsimum. Quin illud maximè eſt obſeruandum, vt ſuus cuique myſterio modus & ratio cōſtet, cui vis verborum omnino ſubſeruiat, non præiudicet, ne vltrà quàm fas ſit verba vrgeamus. Itaque quum dicimus Chriſtum perfectum hominē, non dicimus tamen Chriſtum hominis ſumpſiſſe perſonā, ſine qua perſona cæteri homines non ſunt perfecti, quod velle videbantur Neſtoriani, qui ad rationem numeri naturarū duas in Chriſto fingebant perſonas, quod eſt abſurdum. Nempe enim ſi hominis perſonam ſumpſiſſe Chriſtum diceremus, fateremur hominē ſeorſum plaſmatum in vtero virginis, & in perſona ſubſiſtentem primùm, ac deinde eum ſibi adunaſſe Chriſtum, vt ſicut duæ naturæ, ſic duæ perſonæ dicātur in Chriſto vnitæ, quod eſt abſurdum, ne hinc quaternitatem inducamus. Quare ne ita myſteriū incarnationis Chriſti intelligeremus, ita loquuntur patres verbum deum in vtero virginis complaſmatum, ſignificantes in ipſo homine formando vnionem naturarum admirabilē fieri cœpiſſe, quæ perſonarum eſſe ante perfectum hominem non poſſet. Vnde tantummodo naturarū fuit, atq; hinc beata virgo θεοτόκος dicta eſt, quod ante vnionem formato homine dici non poſſet. Quæ tamen nihil obſtant quominus perfectum hominem ſumpſiſſe Chriſtum rectè confiteamur, ſed ſalua ratione conſtituti myſterij, ne hominis perſona intelligatur aſſum-

pta, vnde quidpiã fidei noſtræ regulis aduerſum conſequatur, quod eſt ſemper ſummopere præcauendum. Hæc præfatus ad Euchariſtiã venio, cui conſtituẽdæ perfecta natura panis & vini adhibetur quidem, vnde ex viſibili elemento & vero Chriſti corpore & ſanguine dicatur conſtare, quod & verum eſt, atque hæ naturæ ita conſiſtunt vnum cõficientes ſacramẽtum, vt quod terrenum eſt, à ſua proprietate non recedat, neque enim naturæ ſuæ fines in ipſa conſiſtentia egreditur, aut ab illis digreditur, ſed quod antea viſibile erat, manet etiamnum viſibile, & quod palpabile, ſimiliter palpabile. Ipſa rurſum cœleſtis & diuina ſubſtantia corporis Chriſti ab hac terrena natura non afficitur. Itaque hinc ad explicationem myſterij in perſonæ Chriſti, ſimilitudo cõuenienter petitur, quatenus altera natura qua parte manet ab altera, non confuſione aut affectione extinguatur aut alteretur, ſed in ſua proprietate manent ſingulæ, vt itidem ſit in Chriſto, ne humanitatem putent Eutychiani abſorptam à diuinitate, nec ex diuerſis naturis vnum quid ſubſiſtere. Neſtoriani putẽt abſurdũ, qui ſingulis in Chriſto naturis, ſingulas perſonas tribuebant. Quòd verò ad perfectionem & integritatem naturarum attinet, ſua eſt cuiuſque myſterij propter diuerſum conſtitutionis modum, peculiaris ratio. Nam vt de myſterio incarnationis loquar, verbum caro factum eſt, complaſmatum in vtero virginis, quomodo habemus catholicè interpretatũ, nulla mutatione, quæ in diuina natura abſurda eſt cogitatu, in humana verò carne ſi eſſet mutatio, imminueret illius naturæ integritatem huiuſmodi paſsio, quod eſt æquè abſurdum dicere, ergo ſola fuit in illo myſterio aſſumptio & adunatio carnis humanæ, vt in ea natura humana integra, à verbo aſſumpta & adunata, redemptionis noſtræ myſterium perageretur. In Euchariſtia verò conſtituenda quod fuit ſubſtantiæ panis, eſſe deſiit, vt adeſſet quod antea ibi non erat, ſubſtãtia corporis Chriſti, neque enim fidei regulæ patiuntur nos dicere Chriſtum panem aſſumpſiſſe aut adunaſſe: ſed ita ſe in myſterio exhibuiſſe præſentem, eo videlicet ordine, vt mirabili conuerſione, ex panis ſubſtantia eſſet ſubſtantia corporis Chriſti, vbi deſinente ſubſtantia panis, quia Chriſti corpus ſuccedit, nulla eſt adnihilatio, nec perire de natura creaturæ dici debeat, quod in tantã dignitatem ſit euectũ, vt deſineret in ſubſtantiã creatoris. Quare ſicut in myſterio principali, hoc

eſt

eſt perſonæ Chriſti, quum de perfecto homine confitemur in eodē quod verum eſt: inſanum eſt illud perfectum ita vrgere vt ratio vera myſterij minuatur. Sic & in Euchariſtia eſt dicendum, vt de terrenæ naturæ integritate altius non quæramus, quàm quatenus cum ratione conſtituendi myſterij conuenit. Vnde quia Chriſtus vnum quid entis in ſubſtantia quod manibus tenebat, definiuit eſſe corpus ſuum, quod cōſecrādo effecerat, quòd ipſum antea eſſet panis quod in manus acceperat: propter illa inquam Chriſti verba ſubſtantiam panis non manere eccleſia docet, licet reliqua accidentia in ſui natura integra maneant, ad ſignificationis & obuelationis vſum, adeò vt nec viſibilia palpabilia, aut etiam corruptibilia eſſe deſinant, quæ terrenæ naturæ in Euchariſtia remanent, licet cum cœleſti natura ita conſiſtant, vt ex duabus naturis vnum Euchariſtiæ ſacramentū conſtituatur, quemadmodum ex corpore & anima vnus homo, denique ex deo & homine vnus Chriſtus, ſed magno diſcrimine. Nā in Euchariſtia naturæ duæ ſine vnione, commixtione, aut mutua affectione conſiſtunt, nam neque corpus Chriſti illis accidentibus, neque accidētia Chriſti corpore de ſuæ naturæ proprietate patiūtur alterationem. In homine verò duarū naturarū non ſolùm eſt conſiſtentia, ſed etiā vnio, & talis vnio, quæ vnam efficiat naturam perfectam, videlicet hominem. In Chriſto verò vnio illa naturarū ineffabilis, tertium quid perfectæ naturæ non efficit, quemadmodum in homine: ſed vnitatis in perſona myſterium reſpicit, vt vnus ſit Chriſtus, deus & homo, ex duabus naturis non confuſis, ſed vnitis conſtans. Atque hæc quum ita ſint, negandum eſt perfectas in Chriſto naturas vllis ſimilitudinibus oſtendi poſſe, aut ſimilitudinē ab Euchariſtia ideo fuiſſe adhibitam, ſed ea demum gratia, vt oſtendatur duas in Euchariſtia naturas ipſa cōſiſtentia ſe non afficere, quin maneant in ſuę proprietate naturę, & quemadmodum quod corruptibile eſt, non deſinit eſſe corruptibile, etiamſi cū cœleſti natura conſiſtat in Euchariſtia: ſic nec corpus Chriſti incipiat eſſe ſpiritus, ꝗ cum ſpiritu conſiſtat in Chriſti perſona, id quod maximè cōtendebant Eutychiani, contra quos adducebantur hę ſimilitudines. Sed hic argutator quum ex eo quod falſum eſt, ſibi ſumit licentiam argumentandi, id infert argumento, quod doceat in Euchariſtia naturarum diſtinctionem ſine confuſione, quod eſt concedendum, nā

illa

illa mutatio ſubſtantiæ panis nullam efficit in Euchariſtia confuſionem,quaſi maneat in Chriſti corpore quod ſubſtantiæ panis fuit, quod eſt falſum, quemadmodum nec in igne manet quod ceræ abſumptum eſt,& hac ſimilitudine tranſubſtantiationẽ notauit Chryſoſtomus. Adeò ſi quis huius argumẽti partes conſideret,videbit in hoc argutatore confuſum animum,& inter concinnandũ hoc argumentum mutatũ,qui à perfectis naturis orſus, dilabitur in cõfuſionem,quæ ex perfectis naturis fieri quidem poteſt ſi confundantur, quæ in Chriſti perſona nulla eſt, nec item in Euchariſtia, ſed earum quæ ſunt,diſtinctio ſecundum cuiuſque myſterij modũ intelligẽda.

OBIICITVR 131.

PER TRANSVBSTANTIATIONEM IMPE-*ditur præcipuus Euchariſtiæ finis,id eſt,cõmemoratio Chriſti & mortis eius, nam hic tota mens & animus iſtorum occupatur in credenda tranſubſtantiatione,& eorum ſacrifici, quum venitur ad communionẽ, hoc tantùm vrgent,aliis præteritis.*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVI rerum veritatibus aſſentitur per fidem, animum ille profectò fixum & tranquillum habet, nullis rationum inſultibus,aut argumentorum procellis obnoxium. Vnde diuus Iacobus opponit fidei hæſitationem & fluctua-

Iaco.1.

tionem. Poſtulet (inquit) in fide, nam qui hæſitat, ſimilis eſt fluctui maris. Ergo quum rerum non apparentium certiſsimum ſit argumentum fides,de eo qui fide ſit perſuaſus,ſanè quàm ineptè dicitur, mentem eius in credẽdo occupari, quaſi iactatam & agitatam fide, quæ ſummam quietem & tranquillitatem habet, & ventos omnes arcet qui cierent fluctus. Et tamen hic noſter ſic loquitur, Occupatur (inquit) mens & animus in credenda tranſubſtantiatione, quæ ipſa ſummæ eſt ſimplicitatis, vt credam videlicet nunc eſſe corpus Chriſti,quod antea erat panis, vt ex fide fidelis, quia credo quod credo,& ſentiam & loquar, altiora me nõ quærens, & ex fide quæ præcepta ſunt faciens. Carnales autem laborant, quia non credunt, & credendi humilitate contempta,quæ vna exigitur, de myſteriis per ſuperbiam iudicandi ſcientiam arrogant,quæ negatur, quoniã deus

ſuperbis

ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. Iſti autem fidei hoſtes ægrè ferunt illam inculcari, & ideo notatur apud argutatorem ſacrificus, quòd communicaturos admoneat huius fidei, qua tamen perſuaſa, illa ſua ſponte comitantur, quæ hîc conqueritur velut prętermiſſa. Quomodo enim poteſt non meminiſſe mortis Chriſti, qui ipſum qui paſſus ſit Chriſtum, quo mors eius efficacius annuntietur, in illis myſteriis præſentem, non phantaſia & imaginatione inani, ſoláve figura, ſed ipſa re, oculis fidei contemplatus, & corde credat, & ore, aut certè totius corporis ſermone, dum venerabundus adeſt, confiteatur? Et quæ eſt hæc peruerſitas? vt pro impedimento notetur, quod id de quo agitur, promoueat maximè? Tum autem, verbum fidei, quod abbreuiatũ ſit, quæſtiones omnes reſecãs ſecundũ Paulum, labor iis & occupatio reputetur, vt quũ cætera defuerint argumenta, tanquam onus & pondus reiiciatur ab ocioſis.

OBIICITVR 132.

EX HAC TRANSVBSTANTIATIONE SE*quitur aliud falſum dogma, quod poſt communionem ſacramentorum in reliquiis continetur realiter corpus Chriſti extra vſum, ſed hoc probatur falſum comparatione aliorum ſacramentorum, quæ omnia actione conſiſtunt, & poſt actionem ceſſant eſſe ſacramenta: Ergo ſimiliter fit in hoc ſacramento.*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVAE veræ reliquiæ ſunt, quas hic argutator eſſe fatetur, eius cuius ſunt reliquiæ conditionẽ, retinere eas omnino neceſſe eſt, vt congrua appellatione reliquiæ eſſe dicãtur, qua vna reliquiarum nota à cæteris ſacramentis Euchariſtia diſtinguitur, quorum quoniam in actione ſola miniſtrantis & ſumentis conſiſtant & durent, nihil eſt quod expleto demum miniſterio ſupereſſe dicatur reliquum. Ideò nullæ ſunt baptiſmi reliquiæ, pœnitentiæ nullæ, aut ordinis, & item de cæteris. Euchariſtia verò, quoniam futuræ manducationi dei omnipotentia præparatur, adeò quidem vt ante ſumptionem cõſiſtat ſacramentũ, donec quod paratum eſt fuerit totum manducatum, neceſſe eſt aliquid ſupereſſe manducandũ, quod ipſum poſt expletam præſentium cõmunionẽ,

Cyrillus ad Coloſyriũ. reliquiarum nomen obtinet, & ſeruatum (vt Cyrillus ait) non amittit virtutem, quum vel mox à clericis quod ſupereſſet conſumi, vel in vſum manducationis vt ſit quod deferatur ægrotis, ſolebat cõ ſeruari, adeò nunquam propriè dicatur ſupereſſe quid reliquiarum extra vſum, etiamſi propter futuri vſus expectationem ſuperſint reliquiæ extra actionem. Quare eccleſiæ dogma de reliquiis falſum dici non debeat, quod veritati eſſe conſentaneum ipſa myſterij ratio indicat, piorum patrum probat authoritas, conſenſus denique eccleſiæ confirmauit. Illud autem ineptum, vt in quo à cæteris ſacramentis Euchariſtiæ ratio diſcrepet, ab illorum ſimilitudine prolatis argumentis, non ſua conditione, ſed illorum æſtimetur, quo diſparis rationis inſtituta adæquentur, & varia ſacramentorum ratio cõfundatur. Age verò, ſummatim perſtringam, in quibus Euchariſtia à reliquis ſacramentis diſtet. In aliis ſacramentis celebrandis forma profertur miniſtri nomine, dicit enim in baptiſmo miniſter, Ego te baptizo: At verò hîc, ex ore Chriſti dicitur, hoc eſt corpus meum. In aliis ſacramentis vt fiant, vſus materiæ in conferendo ſacramento exigitur: In hoc verò, materia ante vſum conſecratione præparatur. In aliis ſacramentum & perceptio, tempore non diſtinguuntur: In hoc ſacramentum conſecratione confectum, integrum proponitur, & manet ad futuram perceptionem. In aliis res ſacramenti eſt domini gratia, In hoc, panis eſt dominus, vt inquit Auguſtinus, vt res ſacramenti ſit doni dator, qui in iis qui dignè ſuſcipiunt, operatur gratiam. Et quomodo conſiſtet illa conſecutio, quæ à cæteris ſacramentis ducitur? vt ad eorum modum Euchariſtia, quę tot nominibus ab illis diſcrepet, æſtimetur? Rectè admonuit Iuriſconſultus, in iis quæ ſpecialem cauſam, & rationem habent, non poſſe nos ſequi regulam iuris.

OBIICITVR 133.

PANIS IN VETERI TESTAMENTO FVIT *figura huius panis ſacramentalis, Vt panis Melchiſedech, & panis propoſitionis, Et mittamus lignum in panem eius, Sed aduerſarij hunc panem ſacramenti auferunt, & ſolùm figuram nobis relinquunt: Ergo ponunt figuram figuræ, vt nil ſolidi ſubſiſtat.*

Veteris

RESPONDET CATHOLICVS.

VEteris teſtaméti figuræ, quæ tum in pane materiali exprimebantur, vmbræ erant, non panis materialis, qui in lege noua pro veritate exhiberetur, vt idẽ eſſet vmbra & corpus, nec quicquam intereſſet inter figuram & rem. Imò terrenæ illæ ſubſtantiæ pro figuris datæ veteribus, corporis Chriſti iam cœleſtis ſubſtantiæ & viuificæ, panis veri qui de cœlo deſcendit, ſub ſpecie panis verè exhibendi figuræ fuerunt, quod & Hieronymus in commentariis ad Titum annotauit. Et ſi tam ſit abſurdũ, vt eſt verè abſurdiſsimum, figurã figuræ dici, (niſi quæ hîc iam geruntur, ad ea quæ in cœlis ſperamus futura referantur:) iam videãt iſti figuratores, noui veritatis catholicæ aduerſarij, num ſuo ſe hac allegatione iugulauerint gladio? & quatenus de ſola figura in Euchariſtia affirment, num ore id ſuo rurſum improbent? qui figuram figuræ non ponendam fatentur. Nam ſi quod eſt ſpirituale & cœleſte in ſacramento Euchariſtiæ, videlicet corpus Chriſti, res eſt figuræ & vmbræ corpus, ac veterum in pane materiali ſignificationum vera exhibitio, nõ iam externa noſtrorum, cum illorũ externis ſunt comparãda, ſed res noſtræ internæ, cum illorum internis ſignificationibus conferendæ, vt in Chriſto & inſtitutis ab eo ſacramentis, ac præceptis datis, legem & Prophetas impleri cernamus, & vmbras ac figuras, ſuccedente veritate, meritò euanuiſſe. Adeò non impetit hoc argumentum catholicam fidem, vt à multis adeò aduerſariorũ cauillis ſubleuet, ſi non iniquo iudicio expendatur. Et vide quàm iniqua huius garruli ſit conqueſtio, quæritur ſcilicet nos nihil relinquere, qui pro ſubſtantia panis ſubſtantiam illã ſanctiſsimam corporis Chriſti confitemur præſentem, quam ille pro nihilo ducit, nec quicquam vt videtur, in rebus æſtimat, quod ſenſibus nõ ſit cognatum & naturale.

OBIICITVR 134.

EODEM MODO SE HABET FRACTIO *panis ad paßionẽ Chriſti, quo ſe habet panis ad corpus Chriſti, quũ fractio ſit ſymbolũ paßionis, vt panis corporis. At fractio nõ mutatur in paſſionẽ, ita vt verè illam ac realiter præſentẽ faciat: Ergo nec panis mutabitur ita in corpus, vt illud præſens eſſe carnaliter efficiat.*

inuertit ſimilitudinem, vt iſto authore dicamus, quemadmodum Chriſti corpus paſcit animam: ita panis corpus humanum, quaſi nobis ſit probandum, quomodo panis nutriat corpus? quod ipſa diſcimus experientia. Sed ego ab hoc egregio diſputatore quæſierim, vtrum nutritionem iſtam corporis, quam tantoperè exigit, in actu ponat nutriendi, an in potentia? Si de actu intelligit, ſequeretur non eſſe ſacramentũ quum in altari proponitur, ſed quum corporis cœperit fieri nutritio, quam quoniam morbus in affecto corpore impedierit, cauſa eſſe poſsit, vt morbum eo nomine dicamus ſacramentarium, qui totam tollit ſimilitudinem ſacramenti. Sin de potentia intelligit nutriẽdi, ineptè loquitur de nutritione ipſa, quæ ad ſacramenti vel conſtitutionem vel effectum neceſſaria non eſt. Nam & antequam à nobis ſumitur, conſtituitur Euchariſtia, & in nobis agit gratia, etiã quum poſt ſumptionẽ natura defuerit, in alendo corpore. Et notauit cõcilium Nicenum, ad ſanctimoniam ſumi hoc ſacramentum, non ad ſaturitatem, tum autẽ apud veteres legimus obſeruatum, vt in ipſo mortis momẽto in os infereretur morituris. Quin & iſtam nutritionem, quam hic diſputator tantoperè vrget, non eſt veritus Chryſoſtomus diſertis verbis reiicere, qui nihil vult hic æſtimari ſimile cæteris cibis. Et tamen ſcio analogiam à patribus notari, quam hac tractatione non reprobo, ſed in adhibitis creaturis ſimitudinem ſolam, & naturarum proprietatem, non etiam præſentẽ nutriendi effectum ita conſiderarunt illi, quaſi eo deſtituto non videatur fieri ſacramentum. Illud autẽ obſeruetur, vt panis & vinum adhibeantur conficiendo ſacramẽto apta & idonea nutriendo corpori, quæ nobis hactenus pro viſibili ſint verbo, vt quid inuiſibiliter agatur, ipſa ſui ratione inſinuent, vt quemadmodum illa ex granis & racemis multis in ſuam vnamquanque creaturæ ſpeciem coagmentata ſunt: ſic nos inuicem vt membra, Chriſto vniamur, quibus etiam vt vita hæc ſuſtentatur temporalis: ita illa ſpirituali alimonia & vita nobis augeatur, & conſeruetur æterna. Sed hæ ſimilitudines & ſignificationes creaturis quũ adhiberentur conſecrandæ, ita expreſſæ ſunt, vt non ſit neceſſe ea cauſa manere integras, quũ veluti verba audibilia ſignificationes illas & ſimilitudines iam in mentibus noſtris impreſſas reliquerunt, ipſis licet quemadmodũ verbis audibilibus euaneſcentibus. Et ſunt ex huius grege, qui ita

myſterium tanto dono euacuant, & diuinum quum ſit quod agitur, inferioris rationis luce conantur detegere, quod ſola tamen fide intelligatur.

OBIICITVR 136.

EVCHARISTIA EST SACRAMENTVM *non tantùm corporis Chriſti, ſed etiam corporis myſtici, Vnde Paulus, Vnus panis, vnum corpus multi ſumus, Sed panis non tranſubſtantiatur in corpus Chriſti myſticum: ergo nec in corpus Chriſti verum, quum vtriuſque corporis ex æquo prædicetur ſacramentum.*

RESPONDET CATHOLICVS.

Corpus quidem myſticum hoc ſacramento ſignificatur, iuxta Paulum, quum dicat, Vnus panis, vnũ corpus, multi ſumus. Verumenimuerò Chriſtus corpus myſticum à naturali ſuo corpore apertè diſtinxit, quũ adderet, quod pro vobis tradetur, cuius Chriſti corporis ſubſtantia data eſt, in quam quia panis ſubſtantia eſt conuerſa, tranſitio fuit ſubſtantiæ in ſubſtantiam, non myſtici corporis, ſed naturalis, quod pro nobis traderetur. Qui verò exactius ſingula diſcutiunt, aliud eſſe ſacramentum, aliud rem ſacramenti notant. Porrò rem ſacramenti ſic diuidunt, vt in Euchariſtia corpus Chriſti myſticum, quod eſtis vos, inquit Paulus, ſit res tantùm ſignificata, corpus verò naturale Chriſti, ſit tum ſignificata, tum contenta, quam explicationem ſcripturæ apertè probant. Quæ quum ita ſint, non eſt verum quod affingit hic argutator vtriuſque corporis ex æquo prædicari ſacramentum. 1.Cor.10.

OBIICITVR 137.

EVCHARISTIA INSTITVITVR IN PANE *& vino, vt ſignificent nobis noſtrum ſpirituale nutrimentum ex corpore & ſanguine Chriſti, Sed ſi corporale nutrimentum ſit phantaſticum, non manente pane & vino: ergo ſpirituale nutrimentum etiam erit phantaſticum, & non in veritate.*

Nutri-

RESPONDET CATHOLICVS.

NVtrimentum quod accidentibus panis & vini in Euchariſtia manentibus fit, verum nõ phantaſticum dici debeat. Quatenus enim nutriunt, vel proprietate naturæ nutriunt, quæ in accidẽtibus maneat, vel ſpeciali miraculo. Si proprietate naturæ nõ ſine miraculo manente, phantaſiam excludit ipſa proprietatis veritas. Sin miraculo, conſtabit ab authore miraculi alimenti veritas, ne quod in alendis tot millibus hominum tantulo pane à Chriſto factum eſt, obiiciamus calumniis, fuiſſe phantaſticũ, ſed Chriſtus de ſe verè dixit, Ego ſum veritas, qui quum Euchariſtiæ ſit author vtriuſq; alimenti, tum quoad corpus terreni, tum quoad corpus ſimul & animã cœleſtis, ſummam credamus veritatem, ne argumentum ab altero ductum, quod hic veretur, alterius impetat veritatem.

OBIICITVR 138.

ITEM HOMINES QVI TINGVNTVR, *veterem hominem deponunt, & rurſus generantur, nec vlla tamen in eis fingitur tranſubſtantiatio. Quòd ſi dicant generationem illam nouã, eſſe ſpiritualem, cur idem facere dedignantur in Euchariſtia, & ad ſpiritualem manducationem omnia non traducunt?*

RESPONDET CATHOLICVS.

ECcleſia nihil fingit, & ſpiritus quo authore ducitur & docet, odit omne fictum, quod ſatis eſt cauſæ, cur Chriſti inſtitutum non abroget, & ad vnam ſpiritualem manducationem traducat, quæ vocem ſponſi, ſacramentalem inſtituentis manducationem, & audit & ſequitur. Quod autem hic argutator notat hominem in baptiſmo regeneratum, non tranſubſtantiari tamen, iocus eſt hominis ocioſi in re tam ſeria nimiũ feſtiui, vt hominis ſubſtantia vel in aquã conuertatur, vel in ſpiritum ſanctum. Et orthodoxi fatentur in homine baptizato adeò manere priorẽ ſubſtantiam, vt feces originalis peccati, ſoluto tamẽ reatu, hæreant etiamnum & maneant, in quibus prorſus expurgãdis militet & ſe exerceat mens ſpiritu inſtructa per omnem vitam, pugna, ſola morte corporis dirimenda.

OBIICITVR 139.

VT NOS MVTAMVR IN CHRISTVM, *ſic panis in corpus Chriſti, Sed nos non tranſubſtantiamur in Chriſtum: Ergo nec panis in corpus Chriſti.*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVod hîc proponitur, vt nullis ſcripturis conſtat, nulla patrum authoritate traditur: ita à ratione eſt alienum. Eſſe noſtri mutationem in Chriſtum fatendum eſt, propter regenerationem & innouationem. Et Paulus dicit, Vos eſtis corpus Chriſti, quæ eſt magna noſtri mutatio, & in Chriſtum. Sed illud eſſet huic probandum, quomodo nos mutamur qualitatibus mutatis, ita & in pane fieri. Et ita deiiciet hic argutator conditionem humanam, vt adæquetur pani? aut panem ita euehet, vt adæquetur in participando Chriſto nobis? & membrum de membro, caro de carne efficietur panis, non ſecus ac nos homines? quod fieret omnino ſi mutatio æquaretur, quia & panis eo pacto templum efficeretur Dei, in quo inhabitaret, quod iſti ex eadem ſchola Sectarij derident. Quod hîc argutatur, ſi quid eſſet in veritate catholica nutans aut vacillans, ad eius confirmationem ita valeret, quòd qui illam impetunt, tam vana, tam abſurda, tam aliena proferre ſe non ſentiant, tanquam in reprobum ſenſum dati, quoniam à veritate aberrant. 1.Corin.12.

OBIICITVR 140.

IN OMNI SACRAMENTO PONENDA *eſt analogia ſignorum ad res, vt in hoc ſacramento, confectio ex multis granis ſignificat myſticum corpus, & operatio panis in alendo, confirmando & ſuſtentando, ſignificat verum corpus Chriſti, Sed ſi non maneat ſubſtantia panis, tollitur analogia ſacramenti, quæ non poteſt tribui accidentibus: Ergo tranſubſtantiatio non eſt ponenda.*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVi patres, ſacramentorum rationem pia conditione tractantes, analogias huiuſmodi obſeruarunt: illi iidem in ſacramẽto Euchariſtiæ tranſubſtantiationem aut verbis expreſsis tradiderunt, aut eius certè quod in myſterio a-

gitur explicatione inſinuarunt. Nomino ex vetuſtioribus Cyprianum, qui non apertè tranſubſtantiationem ad verbum, ſed ad ſenſum docuit,quum panem non effigie,ſed natura factum carnem ſcribat omnipotentia verbi, & idem analogiam annotauit. Ex recentioribus non ſit neceſſe nominare quenquam,quum ſchola vniuerſa Theologorum, quæ analogiam docet,vnà etiam doceat tranſubſtantiationem. Et certè quod ſubſtantiæ elementi conuerſione deceſsit, myſterio confecto, quamuis ad ſubſiſtentiæ veritatẽ non amplius adſit:ad analogiæ tamen rationem,ſecundũ integritatem materiæ adhibitæ æſtimandam, non videatur prorſus abeſſe,quum tota elementorum integra & vera proprietas retineatur in accidentibus,quæ ex multis granis & racemis multis,in eam rerũ conditionẽ venerunt,& nutriendi virtutem etiamnum per miraculum habent.

OBIICITVR 141.

MAIOR EST CONIVNCTIO CHRISTI *ad nos, & cum illis qui communicant, quàm eſt cum ſymbolis, quia ea coniunctio propter iſtam inuenta,quum igitur quo ad nos minimè requiratur tranſubſtantiatio,multò minus in ſymbolis.*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVantus hîc ſe prodit hominis error? qui ſic argutatur,quaſi tranſubſtantiatio ſit quidam coniunctionis modus corporis Chriſti cum pane,atque adeò omniũ arctiſsimus, quum potius quatenus tranſubſtantiatio eſt,ad diſiunctionẽ magis ſpectet, quàm coniunctionem,quando ſecundum Chryſoſtomum,ſubſtantia corporis Chriſti abſumat ſubſtantiam panis,non aliter atq; cæram ignis.Cúmque coniunctio vt minus ex duabus ſubſtantiis ſit,tranſubſtantiatio ſolitudinẽ ſubſtantiæ indicat,quæ omnem cõiunctionem prorſus excludit.Nam quod ad accidẽtia panis attinet,ſi quæratur à catholico, vtrũ Chriſti corpori accedere incipiant?quiduis potius dicet, quàm vt fateatur tam abſurdũ,ſed nec corpori Chriſti inniti, vnde & quidam vt hæc abſurda vitaret, ne nihil diceret, dixit in aëre pendula. Quæ quum ita ſint,apparet ab hoc argutatore diſiunctũ animum, qui tranſubſtantiationis diſiunctionẽ cum coniunctione noſtri cum

Chriſto confert,quaſi maioris coniunctionis cauſa futuræ,ſubſtãtia panis eſſe deſierit,quomodo ille notatur præ amore excluſus foras. Et quaſi dicas Chriſtũ quia minus dilexit hominis naturam,ſubſtantiam eius ſumpſiſſe in vtero, vt verò ſecundũ maiorem amoris modum propius adiungere ſe pani,ſubſtantiã eius deſinere feciſſe,dum ſui corporis ſubſtantiam ſiſteret. Iſta ſunt inſanorum deliramenta. Noſtra ſubſtantia vnitur Chriſto,vt maneat in eo. Panis ſubſtantia deſinit in Chriſti corporis ſubſtãtiam,vt hæc nobis adſit ad efficiendam vnionem. Symbola in ſacramento ſubſeruiunt nobis, authore Chriſto,qui ita illis vtitur,vt licet ad ſacramẽti conſtitutionẽ adhibita, vnũ cum cœleſti natura cõſtituant ſacramẽtum:nulla tamẽ fit,vt nobiſcum,vnio naturarũ,vnde hæc argumẽtatio proficiſcatur. Atq; hoc tam ridiculum argumentũ,quaſi Achilleum putatur,& inexpugnabile telum,quódque à ſe excogitatũ illorum Coripheus iactat.

OBIICITVR 142.

PAPISTAE NESCIVNT QVID FIT CVM *corpore Chriſti poſt ſumptionem vel corruptionem accidentium. quidam aiunt auolare in cœlum, quod eſt falſum, nam illic antea fuit,non audent dicere corrumpi vel verti in ſubſtantiam corporum & animarum noſtrarum:ergo neſciunt quid de eo fit, & ideo non eſt ponenda corporalis præſentia.*

RESPONDET CATHOLICVS.

ADeón' huic mirum videtur,ſi vias domini non norint homines,quũ ab ipſo domino per prophetam dicatur: Non ſunt viæ meæ ſicut viæ veſtræ? Quod in vniuerſa ferè natura ignoratur, quomodo quidque ſit,quod tamen eſſe ſcimus, hic argutator exigit in explicando myſterio, quod ſi non liquido fiat, iuſtam eſſe rationem putat, vt à noſtra in modo ignorantia colligat non eſſe. Et quando id nequeã expedire, quomodo Chriſti corpus in myſterio adſit,quod ſcio adeſſe, hic argutator poſtulat vt doceam quo tandem modo abſit quũ deſinat adeſſe. Et addit aliquos dicere auolare in cœlum,quod non arbitror verum. Detuliſſe angelos in cœlum qui dicerent legi, & angelis miniſtrantibus nobis afferri,quæ verba ſunt nõ propriè ex- *Iſaiæ 55.*

plicantium modum eius quod agitur,ſed diuino operi miniſterium angelorum adeſſe ſignificantiū,& per anguſtiam ſermonis vbi nullus eſt motus localis,verbis tamen quæ motum ſignificent, quando alia deſint,abutentiū.Sic enim ratio ex verbis colligit:Si defertur ab angelis in cœlum, ergo ibi non erat. Rurſum, ſi affertur ad nos,ergo ibi deſinit eſſe.Sed ita res eſt,quemadmodū animalis homo non percipit quæ ſunt ſpiritus: ſic humanus ſermo non exprimit propriè opera ſpiritus: nec enim poteſt. Atque hoc notauit Gregorius Nazianzenus verborum noſtrorum occaſione fieri, vt ingerant ſe ſæpius humana diuinis, fiátque vt de deo cogitans, etiam ſi mente ſe & cogitatione à viſibilibus ſegreget, non arceat tamen omnem viſibilium ſimilitudinem. Nam vix eſt,inquit,vt ſpiritum eſſe Deū cogitanti, non obrepat ſimul de fuſione & aliquo lationis motu cogitare. Et Deus per prophetā ſic loquitur: Effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem. vbi nihil eſt motus quomodo verba ſonant. Vnde Chriſtiani quod in myſteriorum enarratione dicitur aut tradatur, non ad verborum vim exigunt, quam eadem verba in prophanis obtinent,ſed ea interpretatione accipiunt, quæ à veritate myſterij non recedat,cui omnis velut captiuus ſubüciatur intellectus. Ergo quum lego ab aliquibus ſcriptum, corpus Chriſti vt ſit præſens, afferri per angelos, aut in cœlum quum defuerint, accidentia deferri: in hoc opere diuino non intelligo motum, quem afferre & deferre in prophanis ſignificant, ſed in efficienda præſentia,& item abſentia, diuinam fieri operationem, cui aſsiſtunt angeli tanquam adminiſtratorij ſpiritus, ſed modo nobis prorſus inexplicabili. Et ridiculè quærit hic de diuinis, qui tot neſcit humana, præſertim id vnum,quid fiat interim eius anima quum ſyncopi laboret grauiori, quo tempore videatur ea corpus deſtituiſſe, aut in anguſtias coacta, quas haud ſit facile explicare. Et de morbo loquor ſatis familiari. Cæterùm quod addit hic vereri catholicos fateri corpus Chriſti in noſtrum corpus verti, rectè dicit,non ſunt videlicet frontones catholici, quos nihil pudeat mentiri. Illud certò ſciunt & credunt, Chriſtum à nobis in ſacramento non pati,ſed ſi à nobis dignè manducetur, nos ſanctificare, nec vllis illi auolationibus aut deuolationibus, ad hoc myſterium peragendum opus eſſe, ſed virtute diuina efficere,vt in cœlo regnans Deus & homo, ſit etiā totus nobis præſens in

Iohel.2.

ſens in ſacramento, modis quibus ille nouit inenarrabilibus, deficientibus autem viſibilibus ſacramenti ſpeciebus, deſinere adeſſe. Ergo veritatem eius quod agitur, quia credimus, loquimur: in modi verò explicatione quod non aſſequimur, fateri nos ignorare non erubeſcimus.

OBIICITVR 143.

CORPVS CHRISTI EST VBIQVE, ERGO *eſt in ſacramento tam bene antè quàm poſt, & ſic nulla eſt mutatio panis poſt conſecrationem, ſicut nō fuit ante. Antecedens probatur ſic, Diuinitas Chriſti & humanitas ſunt inſeparabiliter coniunctæ, ſed diuinitas eſt vbique: Ergo & humanitas.*

RESPONDET CATHOLICVS.

CHriſtus ita aſſumpſit naturam noſtram, vt nec ille deſineret eſſe deus, nec natura aſſumpta deſineret eſſe humana. Quare licet vnio fuerit inſeparabilis, nō intelligimus tamen naturam diuinitatis, quæ eſt verè infinita, ad finitæ naturæ modum fuiſſe cōtractam, quod ſi factum fuiſſet, nō deus manſiſſet verbum quod erat, ſed in naturam hominis finitam conuerſus eſſet, quod blaſphemum eſt dicere. Ergo verbum factum eſt caro aſſumptione, nunquam poſtea deſerens quod aſſumpſit, vt verum ſit, vbicunque ſit Chriſti caro, ibi propter vnionem diuinitatē adeſſe, non contrà, ne humanam in Chriſto naturam, non à Chriſto aſſumptam, ſed abſorptam cum Eutichianis ſomniemus. Qui ruſus humanæ in Chriſto naturæ modum ita defendūt, vt illius vſum dei virtuti eximant, impiè verentes ne deſtruatur, & ideo negant ſine loco exhiberi in myſterio poſſe: timore trepidant vbi non eſt timor, & ſeſe manifeſtæ ſtultitiæ coarguunt, quia vſus ſecundum dei virtutem nihil poteſt imminuere de naturæ veritate.

OBIICITVR 144.

TRANSIIT TEMPVS HVMILITATIS ET *dimiſſionis Chriſti, Ergo quid oportuit per hanc tranſubſtantiationē illū rurſus dimittere, quoad corpus in fauces & ventriculos cōmunicantiū? etſi non inde lædatur: at patrū decet tā diu ſub accidētibus detineri Chriſtum, vt quum illa diſſoluta fuerint, corpus tanquam liberum à carcere auolet in cœlum.*

RESPONDET CATHOLICVS.

TEmpus humilitatis Chriſti in conuerſatione viſibili & terrena præſtandæ planè præteriit, ſed humilis diſpenſationis tempus eouſque manet, donec tradiderit regnum deo patri, ſubiectis omnibus, in quo regno perficiendo, & corpore ſuo myſtico exædificando, pro nobis & nobiſcum agit variis adhuc modis & decentibus, vtcunque rationi carnis craſſę ſecus videatur. Nam quæ ab hoc argutatore recenſentur, fauces, ventriculi, carcer, detentio & auolatio, carnali iudicio moleſtarum rerũ vocabula, illi diſpenſationi quæ in myſterio peragitur, ineptè & per inuidiam attribuuntur, quæ ipſa à prophanis cogitationibus manãt & efferuntur, quo catholica de myſterio fides, maligno ſpiritu id agente, vanis perſuaſionibus extenuetur. Nihil enim patitur in ſacramento Chriſti corpus, ſed agit in nobis ſanctificationem modo mirabili & ineffabili.

OBIICITVR 145.

HOC SACRAMENTVM EST CORPVS *Chriſti veraciter, Iſte panis eſt hoc ſacramẽtum: Ergo iſte panis eſt corpus Chriſti veraciter. Tum ſic, Iſte panis eſt corpus Chriſti: ergo iſte panis eſt, & per conſequens panis manet, & ſic ſimul eſt panis & corpus Chriſti.*

RESPONDET CATHOLICVS.

FAllacia eſt ex pluribus terminis in ambiguitate verbi (Sacramenti) latentibus confecta. Nam quum dicitur, (Hoc ſacramentum eſt corpus Chriſti:) ibi materia prædicatur ſacramenti, in minori, ſacramenti forma, etiamſi verum eſſet (iſte panis eſt ſacramentum,) quod negatur à catholicis, quia non panis, ſed viſibilis panis ſpecies, eſt forma ſacramenti. Adeò ſcatet erroribus hæc argumentatio. Nam maior figurata eſt locutio, vbi per Synecdochen pars prædicatur de toto, videlicet corpus Chriſti de ſacramento. Minor eſt falſa & fallax, vnde quod ex his infertur, vanum eſt.

OBIICITVR 146.

DEVS NON DESTRVIT NATVRAM IMpeccabilem, *nec confundit notitiam naturaliter nobis datam, niſi ſubſit maior vtilitas & maior probabilitas rationis, Ergo quum panis nihil peccauit, non deſtruitur à deo.*

RESPONDET CATHOLICVS.

A[illegible] eſt ridicula, quaſi deſtruatur quod in vſum tãti myſterij deſiit eſſe, & ita deſiit, vt tanta tantæ melioris conditionis ſubſtantia ſuccederet, deinde quod dei opificio ſit, culpare magis quàm admirari, blaſphemum eſt. De vtilitate non eſt dubitandum quin ſit maxima, quæ à tanto authore proficiſcatur.

OBIICITVR 147.

TRANSVBSTANTIATORES STATIM DE*ſtruunt quæ deus creauit, quia materiam primam quam deus ordinauit eſſe perpetuam, deſtruũt, & nihil innouãt huic mũdo, præter hoc quod mentiuntur, ſe facere inaudita mirabilia, quæ haud dubiè non deus poteſt, & ſic vt fingunt, faciunt nouum mundum.*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVanta eſt hæc ſermonis vanitas? Verba hominum nihil aliud quàm verba ſunt, à rebus disiunctiſsima, niſi quatenus veritati innitantur. Adeò quum mentiũtur homines, ſuæ ipſorum fidei detrahunt, rebus ſaluis & integris, de quibus loquuntur. Qui militari iactantia legiones ſe militum fudiſſe falsò prædicaret, homines non attigit, ſeipſum turpi mendacio conſpurcauit. Et hic argutator ineptus vult tranſubſtantiatores deſtruere mundum, quos ſimul fatetur mentiri, à quibus tamen, (ſi ille non mentiatur) nihil eſt mundo periculi, quem non attingunt factis, vtcunque ſe verbis efferant tanta mirabilia agere. Quod autem hic argutator de deo tam conſtanter affirmat, haud dubiè non poſſe illum: iam ſalua res eſt, ſecurus ſinat, quos tam odit trãſubſtantiatores mẽtiri, quod illis cedet in cumulum damnationis. Sin illi de deo vera prædicent, & quod fiat miraculi, illi tribuunt, quod certiſsimè

faciunt:

faciunt:non hæret in tranſubſtantiatoribus hæc contumelia,ſed deũ vſque penetrat, & iam non contumelia ſed blaſphemia appelletur.

OBIICITVR 148.

LICET CHRISTVS VOCATVS FVERIT *homo auſterus à ſeruo pigro, nunquam tamen tam ſeuerè alicui ſignificabili malè dixit, quin remanſit eius ſubſtantia, vt in ficu, Mat.11. At iſti in conſecratione ſuæ hoſtiæ benedicunt panem & vinum in nihilũ, & ſua benedictione deſtruũt creaturam dei. Sed laudemus Ieſum Chriſtum, quòd author huius mendacij non eſt ille, qui dixit & facta ſunt, ſed potius ille mendax, qui dixit & deſtructa ſunt.*

RESPONDET. CATHOLICVS.

Pſal.14. AD nihilum deductus eſt in conſpectu eius malignus, inquit Pſalmiſta, non dei auſteritate,ſed impietate ſua, nec ita redactus ad nihilum vt non ſit,ſed vt in miſeria ſit, & viuat immerſus exterioribus tenebris. Hic malignus argutator in myſteriis irridendis ſibi videtur feſtiuus,alludens ad maledictionem ficus, in qua explicanda ſuam iuſtitiam proponit irridendam, quum ficum factam aridam, & proinde mortuam, in ſua ſubſtantia manere affirmat, nec diſtinguit ſubſtãtiam ſtipitis emortuæ à ſubſtantia arboris viuæ, ergo huic canis mortuus eſt canis,& ſi quis plantas aridas pro virentibus reddidit,eaſdem videretur reddidiſſe plantas, vt viui radices à mortuis nullo in diſcrimine ponat. Tum autem benedictionem,quam inuiſibilis ſacerdos ſua ſecreta poteſtate facit,per contumeliam miniſtro aſsignat, & mirabilẽ mutationem,deſtructionem impia transnominatione appellat, Scurratur lingua maledica, non diſputat, vt quum vires dicẽdi defecerint, ipſa expuat conuicia,qui eſt exitus iſtorum calumniatorum.

OBIICITVR 149.

Ignatius. OBIICITVR EX IGNATIO AD PHILAdelphenſes: *Rogo vos vt inſtetis vnæ fidei, vni prædicationi, vna gratiarum actione vtentes, vna eſt caro domini Ieſu, & vnus eius ſanguis, qui pro nobis effuſus eſt, vnus etiam panis pro omnibus confractus, & vnus calix totius eccleſiæ. Vide panem remanere qui frangatur.*

RESPONDET CATHOLICVS.

Si ipſe ſe audiſſet hic diſputator, dum hæc Ignatij verba ad infirmandam catholicæ eccleſiæ fidem proferret: fidem profectò in Euchariſtia non deſeruiſſet ſuam, vt aliã nouam erueret argumentis, quæ vna non eſſet cum priori. Et rogo (inquit Ignatius) vt vni fidei inſtetis. At illa hic argutator ſurda percurrens aure, poſt confractam fidei teſſeram, à verbo (fractionis) ſumit argumentum, quum hic Author Ignatius catholicã fidem luculentiſsimè exprimens, fractionem myſticam ſentit, non quatenus in materia viſibilis elementi explicatur, ſed quatenus in vno pane, id eſt, Chriſti vero corpore per myſterium intelligitur, vt ipſa Chriſti mors & paſsio ſignificantiùs fidelibus exprimatur. Et quemadmodum apud Paulum, dum ſcribit nos de vno pane participare, non intelligitur de pane vno materiali, qui vnus non ſuffecerit omnibus, ſed de vno pane cœleſti, vero Chriſti corpore, quod participatione non minuitur: ſic etiam hic vnus panis confractus ſignificat vnum corpus Chriſti in myſterio datum, & vnus calix vnũ ſanguinem, quum Chriſtus ſit idem omnibus, in ſe vnus, & vnus nobis. In hoc verò Ignatio quoniam vna Chriſti caro, ſecundum modum œconomiæ, alia atque alia dicitur, vt alia ſit illa crucifixa, alia quæ manducanda detur, (quod notauit Hieronymus) & non ipſa viſibilis ſecundum Auguſtinum, ſed ipſa tamen ſpiritualiter intellecta manducanda detur: conuenienter fit, vt abſtineatur in ſignificando ſacramento à nomine carnis, & pro eo vnus panis confractus ſubiiciatur, quia in fractione huius panis cognoſcunt dominum fideles, & panem hunc vnum illum eſſe dominum ſubſtantia cõſtet, qui in figura & viſibili ſigno permittit fractionem, hoc eſt amplius quiddam quàm in cruce eſt factum, vt Chryſoſtomus annotauit, ſed ſignum frangitur, ipſum verò ſignatum pati non poteſt.

Hieron. in ad Epheſ. cap. 1.
Auguſt. in Pſal. 98.
Chryſoſt. in epiſt. 1. Cor. 10. ho. 24.

OBIICITVR 150.

OBIICITVR EX DIONYSIO ARIOPAGITA *de Hierarchia eccleſiaſtica cap. 3. Pontifex opertum panem, & indiuiduum aperit, & in fruſta concidens. Hic panem in fruſtra conciſum dicit.* *Dionyſius.*

RESPONDET CATHOLICVS.

NImia profectò eſt hominis impudentia, qui veritatẽ corporis Chriſti in Euchariſtia neget, eundẽ audere Dionyſium iſtum, tantũ virum laudare authorẽ, & verba quaſi furtim ab eo decerpta, ad verum concutiendum per fraudem proferre. Ego quod verba huc citata apud Dionyſium præcedit, adiiciam, vt quid ſenſerit Dionyſius, ab ipſo Dionyſio, integra ſententia perſpecta, tu lector æſtimes. Sic enim eſt apud illum:

Dionyſius de eccleſia. Hierar. ca. 3. ſpecul.

Quocirca reuerenter ſimul & ex põtificali officio, poſt ſacras diuinorum operum laudes, quod hoſtiam ſalutarem (quæ ſupra ipſum eſt) licet, ſe excuſat ad ipſum primo, decenter exclamans, Tu dixiſti, hoc facite in meã commemorationem, deinde tanto miniſterio ad imitationem dei inſtituto, dignus fieri poſtulat, & ſimilis ipſi Chriſto pro viribus euadere, vt & ſacramenta ſanctè conficiat & caſtè diſtribuat, & qui ad communionem acceſſuri ſunt dignè participent, ſicque venerandiſsima myſteria & laudata oculis ſubiicit, in ſignis ſanctè propoſitis. Sanè opertũ panem & indiuiſum aperit, in partes concidens, & vnũ ſingularem calicem omnibus impartiens, vnitatẽ ſignãter multiplicat, atq; diſtribuit, ínq; his cõſummat cœleſte myſterium. Hæc Dionyſius, cuius verba ſi excuſſeris, cõperies de magnitudine myſterij cũ catholicis ſenſiſſe, vnde hoſtiã dicit ſalutarem litari, quo vno verbo (hoſtia) notatur Chriſtus, extra quem non relinquitur nobis hoſtia pro peccatis. Appellatione panis, quod eſt viſibile ſacramenti notat, quod & faciũt catholici, ſed dicit cœleſte myſteriũ, Euchariſtiæ rem cœleſtẽ, notans hoſtiã ſalutarem, quæ nõ eſt alia à Chriſti corporẽ & ſanguine, quæ pro nobis oblata ſunt in cruce ad pretium, quomodo nunc in mẽſa proponuntur in edulium, tum autem notat Dionyſius multiplicari vnitatem, vt integrum & vnum Chriſtum multis dari inſinuet atque diſtribui, non verò diuidi illum, ſed multiplicari vnitatem. Sed quid in verbis iis excutiendis immoror? quando idem Dionyſius, quid arcano hoc myſterio contineatur & adſit, adoratione quam verbis expreſsit, apertè declarauit, ſic orans:

Ibidem.

O diuinum penitus ſanctúmque myſterium, obducta tibi ſignificantium operimenta ſignorum dignanter aperiens, nobis palàm atque apertè luceſce, noſtróſque ſpiritales oculos ſingulari & aperto tuæ lucis fulgore imple. Hæc Dionyſius, qui numi-

numinis veritatem agnoſcit præſentem, quam luce clariore optat illuceſcere, vt nemo dubitet credidiſſe eum, totum Chriſtum, deum & hominem, in Euchariſtia præſentem.

OBIICITVR 151.

OBIICITVR EX IVSTINO APOLOGIA. II. *Iuſtinus.*

qui in hunc modum ſcribit, quòd panis, aqua & vinum in hoc ſacramēto non ſumenda ſunt vt cæteri cibi & potus communes, ſed ſunt cibi ordinati ad hoc vt gratias agamus deo, & ideo dicuntur Euchariſtia, & etiam vocantur corpus & ſanguis Chriſti, & quòd fas eſt nemini ex eis comedere & bibere, niſi qui profitentur Chriſtum, & viuunt ſecundum Chriſtum, & tamen idem cibus & potus (ait ille) mutantur in carnem & ſanguinem noſtrum, & nutriunt corpora noſtra. Vnde apparet Iuſtinum credere, panem & vinum remanere, nam alioqui non potuit cōuerti in carnem & ſanguinem noſtrum, & nutrire corpora noſtra.

RESPONDET CATHOLICVS.

MAli & nequam homines, fide mala & dolis catholicā fidem adoriuntur, ſyncerum nihil afferunt, ſed corrūpunt omnia. Vel hic Iuſtinus qua (bone deus) impudentia profertur, non ſuis verbis loquens, ſed alienis, & ſi quæ ſint eius, ita loco motis, vt ſententiam efficiāt à Iuſtini mente alienam, cuius verba ſubiiciam, illud præfatus, non agere hoc Iuſtinū eo loco, vt myſterium ἀκριβῶς explicet, ſed vt myſteriorum veritatem ſimpliciter attingat, illud nimirum agens, vt intelligant quibus ſcribit, Chriſtianorum myſteria ſumma veritate niti, à deo videlicet inſtituta primùm & edita, non quaſi ab aliis accepta ſola imitatione vigere, & nuda hominum traditione conſiſtere. Verba Iuſtini ſunt hæc: Καὶ ἡ τροφὴ αὕτη καλεῖται παρ' ἡμῖν εὐχαριστία, ἧς οὐδενὶ ἄλλῳ μεταχεῖν ἐξόν ἐστιν, ἢ τῷ πιστεύοντι ἀληθῆ εἶναι τὰ δεδιδαγμένα ὑφ' ἡμῶν, καὶ λουσαμένῳ τὸ ὑπὲρ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ἀναγέννησιν λουτρὸν, καὶ οὕτως βιοῦντι ὡς ὁ χριστὸς παρέδωκεν. οὐ γὰρ ὡς κοινὸν ἄρτον οὐδὲ κοινὸν πόμα ταῦτα λαμβάνομεν, ἀλλ' ὃν τρόπον διὰ λόγου θεοῦ σαρκοποιηθεὶς Ἰησοῦς χριστὸς ὁ σωτὴρ ἡμῶν, καὶ σάρκα καὶ αἷμα ὑπὲρ σωτηρίας ἡμῶν ἔσχεν: οὕτω καὶ τὴν δι' εὐχῆς λόγου τοῦ παρ' αὐτοῦ εὐχαριστηθεῖσαν τροφὴν, ἐξ ἧς αἷμα καὶ σάρκες κατὰ μεταβολὴν τρέφονται ἡμῶν, ἐκείνου τοῦ σαρκοποιηθέντος Ἰησοῦ καὶ σάρκα καὶ αἷμα ἐδιδάχθημεν εἶναι. οἱ γὰρ ἀπόστολοι ἐν τοῖς γενομένοις ὑπ' αὐτῶν ἀπομνημονεύμασιν, ἃ καλεῖται εὐαγγέλια, οὕτως παρέδωκεν ἐντετάλθαι αὐτοῖς τὸν Ἰησοῦν, λαβόντα ἄρτον εὐχαριστήσαντα εἰπεῖν, τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἀνάμνησιν.

μοῦ, τοῦτ' ἔστι τὸ σῶμά μου. καὶ τὸ ποτήριον ὁμοίως λαβόντα καὶ εὐχαριστήσαντα εἰπεῖν, τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου. Quæ ſic facio latina. Atque hoc illud eſt alimentū quod apud nos Euchariſtia dicitur, in cuius communionis partem venire nemini fas eſt, niſi qui pro veris habet ea quæ à nobis docentur, & lauachro regenerationis in remiſsionē peccatorū tinctus eſt, & ad eū modum vitam inſtituit. Non enim vt cōmunem panē, neq; vt cōmune poculum hæc accipimus, ſed quemadmodū Ieſus Chriſtus ſeruator noſter per verbū dei factus caro, & carnē & ſanguinē noſtræ ſalutis cauſa habuit: ſic etiam cibum illum ex quo ſanguis & carnes noſtrę per mutationē nutriuntur, poſtquā per verbum precationis fuerit ab eodē benedictus, edocti ſumus eſſe carnē & ſanguinē illius Ieſu qui pro nobis fuit incarnatus. Apoſtoli enim in commētariis quæ feciſſent, quæ dicūtur Euangelia, ſic tradiderunt præcepiſſe illis Ieſum, quū accepiſſet panē, & gratiis actis benedixiſſet, dicere, Hoc eſt corpus meum, & poculum ſimiliter quum accepiſſet, & gratiis actis benedixiſſet, dicere, hic eſt ſanguis &c. Hæc Iuſtinus, qui vt ſignificantiſsimè exprimeret veritatem præſentiæ corporis & ſanguinis Chriſti, confert eam cum veritate carnis & ſanguinis ſumpti ex virgine. Tum autem incarnationis & Euchariſtię exæquat miracula, tanquam eiuſdem verbi dei omnipotentia facta vtraque, neque dicit (quomodo noui figuratores docent) quemadmodum corpus paſcitur ſymbolis panis & vini, ſic anima paſcitur corpore & ſanguine Chriſti, etiamſi hoc ſuo loco dictū ſenſu ſano dicatur: ſed oſtendit cibum illum qui nos nutrit ſecundum mutationem per verbum precationis, benedictione demum peracta, eſſe carnem & ſanguinem Ieſu, tacitè inſinuans illis verbis interiectis, de mutatione cibi naturalis in carnem & ſanguinem noſtrū, illam mutationem mirabilem quam verbum operatur in benedictione, vt ex pane & vino fiat caro & ſanguis Chriſti. Et ideo quanquam non loquatur apertè, vt Cyprianus, Panis factus eſt omnipotentia verbi caro, non effigie mutatus ſed natura: tamen quia dicit hic Iuſtinus, panem & vinum (quæ vno cibi nomine coniungit) eſſe carnem & ſanguinem domini potētia verbi, tectè quomodo id fiat inſinuat mentione mutationis, quam natura in eodem cibo in noſtris corporibus efficit, vbi ſubſtātia panis & vini per alimēti rationē cōuertitur in ſubſtantiam noſtram, quod reliquit Iuſtinus fideli æſtimandum

mandum, videlicet ſubſtãtias ſimiliter panis & vini, myſtica Chriſti benedictione in ſubſtantiam carnis Chriſti & ſanguinis conuerti, nec eam collationem expreſsit fateor, ſed ita loquitur, cibum illum vnde per mutationem ſanguis & carnes noſtræ nutriuntur, eſſe carnẽ & ſanguinem Chriſti. Vnde neceſſe ſit colligere ſubſtantiam illius cibi iam mutatam miraculo, quomodo mutatur in corpore per naturam, & quia cibus dicitur nutrire ſecundum ſubſtantiam, & ſecundum ſubſtantiam in carnem noſtram & ſanguinem quum nutrit verti: colligamus nunc ſubſtantias panis & vini, eſſe per potentiam verbi corpus & ſanguinem Chriſti, mutatione item, ſed mirabili, & pati creaturas illa mutatione in hoc myſterio, ne magis ſint amplius panis & vini ſubſtantiæ, quàm poſt mutationem per modũ alimenti naturalis in corpore noſtro dicantur ſupereſſe. Adeò quod natura operatur, eſt quædã manuductio ad mirabilem virtutis Dei operationẽ, vt quod natura quodam æquabili caloris temperamento, vi quadam congenita, in mutatione ſubſtantiarũ efficiat ſucceſsiuè: id in inſtanti efficiat virtus verbi Dei. Atq; huc progreſsi ſimus duce naturæ ſimilitudine, & ne nos in præcipitium adigat, vt nouas Chriſto carnes, nouum ſanguinem gigni cogitemus: tenendæ ſunt firmiter fidei regulæ, vnũ eſſe Chriſti corpus verũ, quod iſta diſpenſatione nec minuitur nec augetur, ſed in cibo hoc dominico, modo mirabili exhibetur, quod in fide perſuaſiſsimum habẽt fideles, propter authoritatem verborum Chriſti, qui dixit, Hoc eſt corpus meũ, vt hic Iuſtinus citat, qui cibum hunc à fidelibus Euchariſtiam appellari, paulò antè dicit iis verbis, καὶ τροφὴ αὕτη καλεῖται παρ' ἡμῖν εὐχαριστία, & cibus hic vocatur à nobis Euchariſtia. Ecce à me prolata ipſa Iuſtini verba, quatenus fidem Catholicam aſtruant, explicaui. Nunc confer, quid colligant iſti figuratores, veritatis catholicæ hoſtes. Panis, inquiunt, vinũ & aqua, ſunt cibi ordinati ad hoc, vt gratias agamus Deo, & ideò dicuntur Euchariſtia, & vocãtur corpus Chriſti. Hæc illi, quando Iuſtinus ipſe dicat cibum benedictum illum vocari Euchariſtiam, poſt benedictionẽ, & tum tam verè eſſe carnem & ſanguinem Chriſti, quàm verè idem Chriſtus ex virgine carnẽ & ſanguinem ſumpſerat, adeò de nomine Euchariſtiæ dixit καλεῖται, id eſt, vocatur: de re verò nominis dixit εἶναι, id eſt, eſſe carnem & ſanguinem. Deinde quum de mutatione naturali loquitur in nutritio-

ne corporis, naturam cibi adhibiti ad conſecrationem exprimit, non gratiã quam affert benedictio, extenuauit, quod omnino faceret, ſi iis verbis de nutritione corporis eius cibi poſt conſecrationẽ exprimeret, de animæ vero nutrimento non etiã adiungeret, quod non fecit, ſed (vt antea dixi) adhibiti ad conficiendum ſacramentũ cibi naturam expreſsit, vt cuius in natura, quum communiter nutriret mutationẽ ſenſerimus, eiuſdem credamus verbi diuini potentia in myſterio conuerſionem, vt hinc ſit analogiæ vna ratio, Sicut panis ſubſtantia extra ſacramẽti vſum mutatur in carnis noſtræ ſubſtantiam, mutatione naturali: ſic mutatur ſubſtantia panis in ſubſtãtiam corporis Chriſti, mutatione mirabili, quoniam Chriſtus dixit, Hoc eſt corpus meum. Itaque conſtat cum fide eccleſiæ hæc Iuſtini locutio, illum cibum qui ſecundũ mutationem nutrit corpora noſtra, eſſe carnem & ſanguinem Chriſti, à natura videlicet ad gratiã facto per mutationem progreſſu, quem vis verborum Iuſtini intelligendum exigit, quod in ſimilibus locutionibus obſeruatur, vt (aquam vinũ factum) vbi quod aliud fuit, nunc aliud effectum ſignificatur.

OBIICITVR 152.

Irenaus. OBIICITVR EX IRENAEO ADVERSVS *hæreticos Valentinianos, lib. 4. cap. 34. Panis terrenus, inquit, accepta vocatione à verbo Dei, non amplius eſt communis panis, ſed efficitur Euchariſtia, quæ conſtat ex duabus rebus, nimirum terrena & cœleſti. In primis non negat Euchariſtiam panem eſſe, niſi illum communẽ feceris. Poſteà dicit, ex duabus rebus conſtare, quarum vna terreſtris eſt, vt panis, altera cœleſtis, vt corpus Chriſti. Atque vt ex vna parte retinetur veritas, ſcilicet quoad corpus Domini: ita in altera eſt conſeruanda, videlicet quoad panem. Et addit per ſimilitudinem, ita corpora noſtra illam ſumentia, non ſunt amplius corruptibilia.*

RESPONDET CATHOL.

QVatenus dicit Irenæus, ex duabus rebus conſtare Euchariſtiam, quarum altera terreſtris eſt, altera cœleſtis, cœleſtem autem eſſe corpus Chriſti: improbat apertè eos qui figuram corporis Chriſti ſtatuũt, ne corpus reipſa præſens eſſe putetur, quum tamen figura res cœleſtis non ſit, vt altera pars Euchariſtiæ meritò appelletur. Panis autẽ

appella-

appellatione etiamſi Irenæus vtatur:notat tamen poſt acceptam vocationem à verbo Dei, nō amplius eſſe communem panem,quibus verbis quídni dicam innuere eum arcanā illam mutationem,quam æquales eius ſenſiſſe videntur, & Cyprianus ac deinceps alij verbis apertis prodiderunt? Terrena res eſt, quod ex pane in accidentibus manet. Item vera res eſt,miraculo ſubſiſtens,& retenta ad ſignificationem terrenæ naturæ proprietate integra, denique quatenus vim alendi etiamnum habeat, panis appellatione generali propriè gaudet, & quod panis olim fuit ſpecialiter, etiamnum panis dici poſsit, quod integram quum adhiberetur naturā ſignificaret. Neque enim quòd ex duabus rebus conſtare Euchariſtia dicitur, parē in vtriuſque rei conſiſtentia integritatem exigere debemus. Nempe enim calix benedicēdus conſtat ex vino & aqua, & tamen aquæ ſubſtantia vino tanquam potiori ceſsit per naturam, ipſa adeò cōfuſione quodammodo extincta, & tamē Iuſtinus vinum & aquam, quod eſt in calice diſtinctis appellationibus denotat. Quæ non ideò dico, quaſi panis ſubſtantia, quomodo illa aquæ, deſinat eſſe per confuſionem, tanquam in rem cœleſtem per confuſionem tranſlata, quod eſt abſurdum: ſed cœleſti benedictione mirabiliter mutata, vt melior ſuccederet, in quam deſineret, ne ſit adnihilatio. Ergo in terrena natura eatenus veritas retinetur, quatenus cum veritate conſtituti myſterij conſentiat, quod myſterium vnius eſſe ſubſtantiæ, videlicet corporis Chriſti, ipſe Chriſtus definiuit dicens, Hoc eſt corpus meum. Et ſi aqua dicitur eſſe in calice, cuius ſubſtantia per naturam abiit in vinum: cur non panis appellatio retineatur? cuius ſubſtantia mirabiliter mutata, in meliorem ſubſtantiam deſinit per gratiam. Myſterij modus, qui eſt diuina operatio, rerum veritates non minuit, & quatenus integra panis natura myſterio ſubſeruit, ſine cauſa deſideratur quòd paſsum eſt mutationem, quando illo miraculo id fit ſalutiferum, quod ſupereſt ad ſumptionē. An mutationis pœnitet, deſinente ſubſtātia panis, adeſſe ſubſtantiam corporis Chriſti illis panis accidentibus obuelatam? At dices, ſpecioſa verba afferri, quum de re quæratur, quid Irenæus ſenſerit de pane, quē ille alteram ſtatuit Euchariſtiæ partem. Imò oſtendo poſſe, quod ille de pane dicit, cum catholica explicatione conuenienter intelligi, quum veritatem præſentiæ corporis Chriſti tam luculenter affirmet, nam hæc veritas reli-

tas reli-

tas reliquis veritatibus moderatur. Nempe enim quum Chriſti verba vnā tantummodo ſubſtantiam contineant, ea vel ſolius panis, vel ſolius ſit corporis neceſſe eſt. Quum ergo Irenæus corporis Chriſti ſubſtantiam in Euchariſtia dilucidè aſſerat, ſubſtantiam panis ipſa cōſequentia excludit, vtcunq; panis appellatione ad terrenæ naturæ reſtantis ſignificationem abutatur. Quòd autem arcanam vim benedictionis ſimilitudine exprimit, vt ſicut Euchariſtia non eſt communis panis, ita corpora noſtra illam ſumentia, non ſunt amplius corruptibilia: tenuiter adumbrauit mutationis imaginem, non adæquauit effectus, quum in corporibus noſtris ſola ſit qualitatū mutatio in Euchariſtia ſubſtantiarum, niſi verum Chriſti corpus ponamus in qualitate, quod eſt abſurdum.

OBIICITVR 153.

OBIICITVR ITEM EX EODEM LOCO *Irenæi, in hunc modum: Quid intelligitur per cœleſtem rem, niſi ſanctificatio quæ venit per inuocationem nominis Dei? & quid per terrenam rem, quæ eſt ex terra, niſi verus panis, qui etiam (vt ait) nutrit corpora noſtra vt communis panis?*

Irenæus.

RESPONDET CATHOLICVS.

NON ex verbis Irenæi, ſed ſententia, quam iſtis liber colligere, conſtat hæc obiectio. Irenæus rem ſanctificationis, id eſt, ſanctificatione effectam præſenté, exprimit eſſe corpus & ſanguinem Chriſti, quam meritò cœleſtem dicit Euchariſtiæ rem. Eſt quidem cœleſtis res ſanctificatio, quæ & nominis Dei inuocatio eſt efficax, vnde quid nobis efficiat eſt fide cōtéplandum, vt quod effectū ſit, cœleſtem Euchariſtię rem effectā cum Irenęo fateamur, non in efficienti hærentes, quoniam ipſum ſit cœleſte. Irenæus dicit rem cœleſtem eſſe corpus Chriſti, quod ſanctificatione fit, & iſti cauillantur in verbo (ſanctificationis.) Tum autem, Irenæus ſimpliciter loquitur de pane terreſtri, quem verum adhiberi debere fateor, vt conficiatur ſacramentum, ſed ſubſtantiam in myſterio manere, non eſt neceſſe, imò mutatā ſanctificatione confiteri, vt inde ſit nobis præſens corpus Chriſti. Atque id etiam videtur Irenæus innuere, dum à communi con-

muni conditione panem ſegreget, ne putetur amplius vt communis. Qui Irenæus licet panis naturam ex communi conditione exprimens, dicat illum nutrire corpora noſtra, vel etiam ſi de nutriendo corpore poſt ſanctificationem diceret: non eò valebit vt de myſterij conditione quicquam illis verbis detrahamus, ſed illum Irenæi verbis ſenſum accommodemus, qui cum reliquis eius ſententiis cohærere, & cum vera fidei confeſsione conſentire queat. Corpus videlicet Chriſti ad inſtar aliorum alimentorum mutari in corpora noſtra, abſurdiſsimum eſt vel cogitare, ergo nutrimentum intelligemus fieri, ſed actionis modo, dum corpora noſtra corruptibilia ad incorruptionis conditionem parat & præparat, & tanquam ſemine incorruptionis inſparſo, incorruptibilia reddit, cuius vi in reſurrectione olim exurgent. Qui verò ita cōtendat, corpus Chriſti nutrire vt communis panis, inſanit, nec id ſenſiſſe Irenæum poterit docere.

OBIICITVR 154.

OBIICITVR RVRSVS EX IRENAEO IN *hæc verba: Quomodo iuſtè dominus, ſi alterius patris exiſtit, huius conditionis quæ eſt ſecundum nos, accipiens panem, ſuum corpus confitebatur, & temperamentum calicis ſui, ſanguinem confirmauit, lib. 4. cap. 57. Irenæus hic planè oſtēdit, quòd dominus accipiens panem, confeſſus eſt eſſe ſuum corpus, & vinum mixtum in calice confirmat eſſe ſanguinem.* *Irenæus.*

RESPONDET CATHOLICVS.

NI Chriſtum Deum omnis veritatis fontem, per blaſphemiam mendacij arguere velimus, quod confeſſus eſt eſſe, verè effecit fieri, vt confiteri panem corpus, nihil ſit aliud, quàm effeciſſe, quemadmodum Tertullianus loquitur, fecit panem corpus ſuum, quod tantundem valet, quaſi dicas, fecit vt eſſet ex pane corpus, quod ipſum eccleſia apertè docet.

OBIICITVR 155.

Irenæus. OBIICITVR ITEM EX IRENAEO *lib.5. Quando ergo mixtus calix, & factus panis percipit verbum Dei, fit Euchariſtia corporis & ſanguinis Chriſti, ex quibus augetur & conſiſtit carnis noſtræ ſubſtantia. Ex hoc loco Irenæi patet, quòd Chriſtus accipiens panem verè materialem, vocauit illum corpus ſuum, cùm dixit, Hoc eſt corpus meum, & vinum etiam quo nos nutrimur, vocauit ſanguinem ſuum.*

RESPONDET CATHOLICVS.

Hoc planè docet Irenæus, quum mixtus calix & factus panis, percipit verbum Dei, fiat Euchariſtia corporis & ſanguinis, ne quis contendat ſanctificationem eſſe rem cœleſtem ſacramenti, quum ipſum ſit corpus & ſanguis. Quod verò additur in fine, (ex quibus augetur & conſiſtit carnis noſtræ ſubſtantia) non explicat corporis & ſanguinis Chriſti in alendo naturam, etiamſi aliquo ſenſu verum ſit, ſed eorum quæ adhibentur ad huius myſterij conſtitutionem, ex quorum nimirum ſubſtantia, per nutrimenti modum naturaliter mutata, ſubſtantia noſtri corporis cõſiſtit & augetur, quorum ſubſtantiam, quum natura tam potis ſit vt ad alimentum mutet, conuenienter credamus etiam in Euchariſtia mutare gratiam, quod & Iuſtinus videbatur ſimili ſententia inſinuaſſe. Quatenus autem hîc dicit Euchariſtiam fieri, vna illa appellatione totius myſterij modum arcanum ſignificat, ſecundum quem verbo dei mutatio fit ſubſtantiæ elementorum, quomodo tradit & docet catholica fides.

OBIICITVR 156.

Irenæus. OBIICITVR PRAETEREA EX IRENAEO, *lib. 4. cap. 32. Cùm qui ex creatura panis eſt, accepit & gratias egit, dicens, Hoc eſt corpus meum: & calicem ſimiliter qui eſt ex ea creatura quæ eſt ſecundum nos, ſuum ſanguinem confeſſus eſt, & noui Teſtamenti nouam docuit oblationem. Hîc liquet creaturam panis, dictum eſſe corpus Chriſti.*

Qui ex

RESPONDET CATHOLICVS.

Qvi ex iis verbis argutantur Chriſtum ſecundum Irenæum vocaſſe panem corpus,& vinum ſanguinem,quid inferunt poſtea, niſi Chriſtum id quod conſecrando effecerat, vocaſſe,& cum rei mutatione mutaſſe nomẽ? quoniam autem in corporis & ſanguinis appellatione ipſam veritatem confeſſus eſt Chriſtus,addit Irenæus,Chriſtum docuiſſe noui teſtamenti nouam oblationem,quæ in nudo pane & vino, nõ poteſt eſſe noua, nã in illis creaturis obtulit Melchiſedech, præfigurans Chriſtum, ſed noua eccleſiæ oblatio, eſt veri corporis & ſanguinis oblatio,quæ ſub illis ſpeciebus Chriſtus obtulit,& docuit eccleſiam donec veniret offerre, vt oblationis quæ in cruce facta erat,ipſa recordatione in nobis vigeret memoria. Et hoc iuge ſacrificium eccleſiaſtica doctrina iis notauit epithetis, vt ſacrificium viuificum diceretur,propter verã præſentiam corporis Chriſti & ſanguinis eius, quæ viuificant, & incruentum, quia mortis memoria agitur tantùm, & in myſterio recolitur, non etiam iteratur,& ideò ſacrificium peragi dicitur ἀθύτως. Cæterùm vt ad Irenæum redeam, quatenus nouam noui teſtamenti oblationẽ Chriſtum docuiſſe dicit, corporis Chriſti præſentiam quòd oblationis ſit ſubſtãtia,manifeſtè docet, & Euchariſtiam eſſe noui teſtamenti oblationem, tradit Iuſtinus martyr in dialogo πρὸς τρύφωνα iis verbis: οὐκ ἔστι θέλημά μου ἐν ὑμῖν, λέγει κύριος, καὶ τὰς θυσίας ὑμῶν οὐ προσδέξομαι ἐκ τῶν χειρῶν ὑμῶν, διότι ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου ἕως δυσμῶν, τὸ ὄνομά μου δεδόξασται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐν παντὶ τόπῳ θυμίαμα προσφέρεται τῷ ὀνόματί μου, καὶ θυσία καθαρά, ὅτι μέγα τὸ ὄνομά μου ἐν τοῖς ἔθνεσι, λέγει κύριος, ὑμεῖς δὲ βεβηλοῦτε αὐτό. Περὶ δὲ τῶν ἐν παντὶ τόπῳ ὑφ' ἡμῶν τῶν ἐθνῶν προσφερομένων αὐτῷ θυσιῶν, τουτέστι τοῦ ἄρτου τῆς εὐχαριστίας, καὶ τοῦ ποτηρίου ὁμοίως τῆς εὐχαριστίας, προλέγει τοῦτο εἰπὼν καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ δοξάζειν ἡμᾶς, ὑμᾶς δὲ βεβηλοῦν. *Iuſtinus ad Tryphonẽ.* quæ ſic reddo Latinè: Non eſt voluntas mea, dicit dominus, & victimas veſtras non accipiam de manibus veſtris, quia ab ortu ſolis vſque ad occaſum,nomen meum glorificatum eſt in gentibus,& in omni loco incenſum offertur nomini meo,& victima munda, quia magnum nomen meum in gentibus,dicit dominus, vos verò contaminatis illud. De iis quæ à nobis gentibus in omni loco offeruntur ſacrificiis, hoc eſt,de pane Euchariſtiæ,& de calice Euchariſtiæ, prædicit tunc dicens & nomen ipſius glorificare nos,& cõtaminare

vos. Hæc Iuſtinus alloquẽs Iudæos, quos dicit vos, ſed manifeſtiſſimè aſtruit noui teſtamenti oblationẽ conſtare Euchariſtia, quam in Apologia ſua affirmat verum corpus & ſanguinem domini, tam verè quàm Chriſtum carnem ſumpſiſſe ex virgine. Eant nunc iſti figuratores & calumnientur oblationem eccleſiæ, quam in Euchariſtiæ oblatione confitentur catholici commentũ eſſe nuperorum.

OBIICITVR 157.

Irenæus. OBIICITVR DENIQVE EX IRENAEO *lib. 4. cap. 34. Quomodo conſtabit eis, eũ panem, in quo gratiæ actæ ſunt, corpus eſſe domini ſui, & calicem ſanguinis eius, ſi non ipſum fabricatoris mundi filium eſſe dicant? Ecce vocat panem corpus Chriſti.*

RESPONDET CATHOLICVS.

HAEC verba Irenæi oſtendunt magnum quiddam & mirabile illis verbis (Hoc eſt corpus meum) expreſſiſſe Chriſtũ, quod niſi in propria ſignificatione verborum intelligi non poteſt. Nam ſi tropus ſit in verbis, vt iſti figuratores cõtendunt, & nihil aliud ſignificent, quàm, Hoc eſt figura corporis, verbum viſibile quod ſuggerat vobis memoriam, ex nudi hominis ore prolatum, fidem veritatis facilè aſtrueret, ab enuntiatione ſola, nam quum liberum ſit cuique vel re vel verbis animi notionem & propoſitum efferre, quod quiſque vult ſignum ſui eſſe: ita ſit ſanè, quoniam vult, & id loquitur. Verumenimuerò in propria verborum ſignificatione, vt dicat quis, Hoc eſt corpus meum, quod nihil habeat ſimile corporis: tum autẽ ſine corporis geminatione manibus propriis porrigere quenquam corpus ſuum, vt inuiſibiliter det alij quod viſibiliter in ſe habet, nec deſinat habere quod alij det: &, vt (quomodo Chryſoſtomus loquitur) clamydem Helizeo, id eſt eccleſiæ relinquens noſter Elias, etiam in cœlum eãdem clamydem ſimul deferat: Horum veritatem humana ratio non capit, quoniam ab homine non fiunt, & nemo hæc facit, niſi fuerit Deus cum eo, imò ipſe Deus. Quare quum Irenæus ſic aiat, Quomodo conſtabit eis eum panem, in quo gratiæ actæ ſunt, corpus eſſe domini ſui, & calicem ſanguinis eius, ſi non ipſum fabricatoris mundi filium dicant? quoniam authorem

tanti

tanti miraculi filium dei exigit, vt fides conſtet, & auferatur infidelitatis ambiguum: oſtendit planè ſe de ipſa veritate præſentiæ ſenſiſſe, atque ita tum intellecta verba Chriſti, vt de vero corpore verè præſente & dato, non de figura ſola acciperentur, quorum fides exigebat authorem deum. Quod autem ſic loquitur, Panis in quo gratiæ actæ ſunt: panem ſentit conſecratione effectum corpus Chriſti, ipſum videlicet corpus, panem vitæ, nempe Euchariſtiã, quam deo offerentes, etiam gratias agimus, quia per ipſum, cum ipſo, & in ipſo ſunt omnia, & per eum gratiæ noſtræ ſunt deo gratæ & acceptæ.

OBIICITVR 158.

OBIICITVR ETIAM EX IRENAEO, *lib.1.de Marco quodã impoſtore, qui in hoc Euchariſtiæ ſacramẽto mirificè illudebat ſimplicibus. Nã vini colorẽ immutabat, vt prorſus appareret cruor, & parũ vini ſic excreſcebat eius præſtigiis, vt totum poculum impleretur ac redundaret. Ex hac impoſtura ſatis liquet, ea quæ à multis citantur miracula, non confirmare errorem hunc de reali præſentia, ſed eſſe meras præſtigias.* *Irenaus.*

RESPONDET CATHOLICVS.

INcidit impoſtor in impoſtorem, in hæreticum hæreticus, quomodo prouerbium ſonat, Semper deus ſimilem ducit ad ſimilem. Quin hîc vide lector, vt omnia ſubſeruiant aſſerendæ veritati. Narratur fide, cui credatur digna, hunc Marcum illuſiſſe ſimplicibus, dum in calice ſuis artibus efficeret, vt cruor oculis appareret intuentium. His præſtigiis illuſus eſt popellus, vt crederent ſe videre cruorem quum non eſſet. Ego verò illud quæro, qua fiducia ſit hæc aggreſſus Marcus, vt cruorem in calice oſtenderet? vbi populus doceretur nihil aliud eſſe in calice præter vinum merum, ſanguinis abſentis ſignum, quod iſti figuratores contendunt. Quòd diceret cruorem viſibilem in calice Marcus ille, hæreticus erat, quòd autem quum non eſſet, oſtendere conaretur, impoſtor. Verumenimuero, niſi ea doctrina tum viguiſſet, verum in calice ſanguinẽ exhiberi, perdifficilem ad impoſturam aditum habuiſſet, & quam populus ſtatim repudiaſſet. Poſtquam verò ex doctrina catholica didiciſſent, ſan-

guinem verum in calice eſſe, titillans ſenſuum curioſitas inſtigauit, vt qui cruorem illum latentem in apertum producere poſſet, (quod Marcus profitebatur) ei auſcultarent, vnde à veritate quam fide intellexerant, in errorem ſenſibus plauſibilem facilè præcipitabantur. Adeò Marci huius impoſtura, & ſibi & quibus impoſuit peſtifera: ad detegendam alterius impoſtoris fraudem, fit nobis ſalutifera. Nã & inde argumentum exiſtit dilucidum, doctrinam de Euchariſtia, quæ nunc apud catholicos obtinet, illis etiam temporibus, hoc eſt, in ipſis eccleſiæ incunabulis viguiſſe.

OBIICITVR 159.

Tertullianus.

OBIICITVR EX TERTVLLIANO ADVERſus *Iudæos: Sic Chriſtus reuelauit panem, corpus ſuum appellans, cuius retrò corpus in panem prophetes nuntiauit. Hic vides Chriſtum panem corpus ſuum vocaſſe.*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVod Propheta corpus Chriſti panis figura ſignificauit occultè, Chriſtus reipſa præſtitit & impleuit, corpus ſuum panẽ verè cœleſtem in cibum dans, vt intelligeremus, queẽadmodum miſeram hanc vitã abſq; cibo carnali ſuſtentare non poſſumus: ita nec cœleſtẽ vitam, quam in regeneratione adepti ſumus, abſque cibo hoc ſpiritnali haud poſſumus retinere, vt eundem Chriſtum & authorem vitæ habeamus datorem, & conſeruatorem, quod vt verum eſſe ſermones Chriſti audiendo credentes cognoſcimus: ita iuxta eiuſdem inſtitutionem, ipſius corpus dignè manducando ſentimus, cognoſcentes certius dominum in fractione panis, qui in cœna reuelauit myſterium à Propheta prædictum, panem appellans corpus ſuum, quod idem Tertullianus aliis alibi verbis explicat, Chriſtum feciſſe panem corpus ſuum, quæ eſt vera reuelatio veritatis latentis, vt impleatur quod prædictum eſt, vt ex panis ſubſtantia, quod eſt vitæ tẽporalis certum & præcipuum alimentum, fieret Chriſti corpus alimonia ſpiritualis, & vitæ æternæ conſeruatoria, quæque corpora noſtra reddat incorruptibilia, vt Chriſtus ſit omnia in omnibus, vita, ſalus & reſurrectio. Ergo niſi Chriſtum intelligamus corpus ſuum

verè dediſſe, quod credit & verè confitetur eccleſia, ſed figuram ſolam dediſſe: non reuelauit ille prophetam, ſed prophetæ obſcuritatē imitatus eſt, qui Chriſtus tamen lux eſt mundi, per quem gratia & veritas facta eſt. Adiunxit itaque Chriſtus figuræ veritatem, & adhibita panis figura, dum panem corpus faceret, in externis viſibilibus figuram quam videmus, & interius latentem exhibet quam credimus veritatem, veram veri Chriſti veri corporis ſubſtantiam, & eiuſdem præſentiam veram, vt à veritate quæ fiant vera agnoſcamus omnia.

OBIICITVR 160.

OBIICITVR EX TERTVLLIANO LIB. I. *contra Marcionem, vbi ait, Deum panem creaturam ſuam non abieciſſe, quandoquidem illo corpus ſuum repræſentauit. Hîc animaduerte repræſentationem corporis, non realem eius præſentiam.* *Tertullianus.*

RESPONDET CATHOLICVS.

NON loquitur Tertullianus de abiectione creaturæ, ſed ſenſit iſtius artificis in verbi adulteratione & vim & fraudem. Nam Tertulliani verba hæc ſunt: Sed ille quidem vſque nunc nec aquam reprobauit creatoris qua ſuos abluit, nec oleum quo ſuos vngit, &c. nec panem quo ipſum corpus ſuum repræſentauit, quin & quod emphaſim intenderet (ipſum) expunxit hic argutator. Et iactant poſtea huiuſmodi figuratores ſe agere fidei negocium, qui nihil cum fide tractant, omnia deprauant & corrumpunt. Verbum (abiicere) aliquid videretur habere cognatum cum tranſubſtantiatione, apud calumniatrices aures, itaq; abiecit argutator verbum (reprobauit) & ſuppoſuit ſuum (abiecit,) vt ſaltem ſono obſtreperet mutationi ſubſtantiæ panis, ne facta videatur, quia deus non abiicit creaturam, quomodo hic loquitur Tertulliani nomine, nam ipſe Tertullianus habet (reprobauit,) nec ſanè vel reprobare vel abiicere dici poſſit creaturā deus, qui ea ad corporis & ſanguinis ſui exhibitionem in myſterio vtitur. Quod à Chriſto verè fieri Tertullianus exprimit iis verbis (ipſum corpus ſuum repræſentauit:) nā magna eſt huius verbi emphaſis (repræſentare,) cuius ſignificatio apud Iuriſconſultos paſsim eſt obuia, vt quū pretium rei repræſentari dicitur, & legatum eius

quod

quod in diem debetur, valere propter repræſentationem, ſed & in Columella annotata eſt hæc ſignificatio, dū ſic ſcribit: Nulla eſt autem maior vel nequiſsimi hominis cuſtodia, quàm operis exactio, vt iuſta reddantur, vt villicus ſemper ſe repræſentet. Hæc Columella, vbi verbum (repræſentet) veram & realem villici præſentiam ſignificat, quo exemplo ſum vſus vt iſtorum cauillo occurram, qui ex verbo (repræſentare) colligerent, ſolam ſignificationem, qualem figura efficit, intelligi. At dicet quiſpiam, illo pane ſecundum iſtum, repręſentauit, fateor, atque hoc, inquam ego, tantundem valet quaſi dicas, ex pane fieri præſentiam corporis Chriſti, mutata ſubſtantia, & ipſius accidentibus eandem præſentiam ſignificari, vt viſibilis natura panis, figura ſit corporis, quod ex latente eiuſdem ſubſtantia cōuerſa repræſentatur. Vnde patet Tertulliani verba catholicæ fidei conſona eſſe, ſi quis commodè citra calumniam interpretetur. Nā ſenſiſſe Tertullianum, ipſum Chriſti corpus verè dari & reipſa exhiberi, atque adeſſe ſub viſibilibus elementis in hoc myſterio: ex aliis eius ſententiis conſtat, ſic enim alibi ſcribit:

De reſurrectione carnis.

Caro corpore & ſanguine Chriſti veſcitur, vt & anima de deo ſaginetur. Et illud,

De idololatria.

Adlegantur in ordinem eccleſiaſticum artifices idolorum. proh ſcelus! Semel Iudæi Chriſto manus intulerūt, iſti quotidiè corpus eius laceſſunt, ô manus præcidendæ! Viderit iam an per ſimilitudinem dictum ſit, ſi te manus tua ſcandalizet, amputa eam, quæ magis amputandæ quàm in quibus domini corpus ſcandalizetur? Et alibi:

Cōtra Marcionē, li. 4.

Panē (inquit) corpus ſuum fecit. Et alio in loco:

Ad vxorē lib. 2.

Non ſciet maritus quid ſecretò ante omnem cibum guſtes? & ſi ſcierit: panem, nō illum credit eſſe qui dicitur. Nam (vt idem Tertullianus alibi habet) Chriſtus carnem ſuam panem cœleſtem pronuntiauit. Denique Tertullianus, etiamſi in quibuſdam arguatur erraſſe: nemo tamen de Euchariſtia illi mouet controuerſiam, & aſsiduus eius lector Cyprianus dicitur fuiſſe, qui Euchariſtiæ myſterium luculenter expreſsit, & ad ætatis illius rationem, quum nullæ iam de eo hæreſes ortæ eſſent, ſatis clarè & explicatè.

Obiicitur

OBIICITVR 161.

OBIICITVR EX EODEM TERTVLLIANO, *lib. 4. contra Marcionem. Acceptum panem & diſtributum diſcipulis, corpus ſuum illum fecit, Hoc eſt corpus meum dicendo, id eſt, figura corporis mei. Figura autem non eſſet, niſi veritatis eſſet corpus.* *Tertullianus.*

RESPONDET CATHOLICVS.

BAſilius in epiſtola 64. eos notat qui verba Gregorij in calumniam raperent, quòd in diſceptatione de fide quam habuit cum quodam Aëliano Ethnico, ita diceret, myſterium Trinitatis explicans, πατέρα καὶ υἱὸν ἐπινοίᾳ μὲν εἶναι δύο, ὑποστάσει δὲ ἕν. Non animaduertunt (inquit Baſilius) ὅτι οὐ δογματικῶς εἴρηται, ἀλλ' ἀγωνιστικῶς, ἐν τῇ πρὸς αἰλιανὸν διαλέξει. & ſequitur, τὸν Ἕλληνα πείθων οὐκ ᾤετο χρῆναι ἀκριβολογεῖσθαι περὶ τὰ ῥήματα. Quod ſic latinè efferam, dixerat Gregorius, patrem & filium, conſideratione quidem duo, ſubſiſtētia verò vnum, quod (Baſilius ait) non dicitur tanquam à præſcribente doctrinam, ſed vt à contendēte, & à certamine occupato. Et ſequitur, Ethnicum (inquit) perſuadens, non neceſſe putauit exactam & abſolutam diligentiam in verbis deligēdis adhibere. Hæc Baſilius, qui in perpendendis dictis patrum, vt ex verbis eorum argumenta producantur, illam diſtinctionem valere vult, num δογματικῶς dixerint, vel ἀγωνιστικῶς. Nam & hoc Gregorij dictum quum vrgerent hæretici, vnam hypoſtaſin à tanto viro poni, multum illo verbo ſuam inſaniam promouebant, & acerrimum inde telum in fidem catholicam aptabant, quod ab illis vibratum, auertit vno verbo Baſilius, quòd non δογματικῶς id diceret Gregorius, ſed ἀγωνιστικῶς, vbi verba, quatenus ſine veritatis iniuria fieri poſsit, ad opportunitatem contentionis deflectuntur. Ergo Gregorius verbo (hypoſtaſi) pro (οὐσίᾳ) in contentione vſus eſt, ſed quomodo in dogmate ante eum catholicorum nemo, nam vnam in Trinitate οὐσίαν, tres verò ὑποστάσεις patres Niceni confeſsi ſunt, quod & ſummo conſenſu eccleſiæ receptum eſt. Nunc venio ad Tertullianum, qui in cōtentione cum Marcioniſtis eam verborum Chriſti interpretationē explicauit, quam ante eum nemo, nec poſt eum quiſquam catholicus, tanquam ex ore Chriſti, etiamſi, figuram, &, ſignum, dixerint, quamuis non ſolam. Licet enim viſibilē *Neceſſariè ſem Gregorium intellige.*

panis ſpeciem quæ manet, propter veram corporis præſentiam quæ ſubſit, & adſit, figura dicatur præſentis corporis, tum autem ſignum ſymbolum, ſacramentum: Chriſti tamen verba ſenſu ſuo proprio, dum diceret, Hoc eſt corpus, veritatẽ ſubſtantiæ corporis verè præſentis exprimunt, non ſignificãt figuram. Vnde Theophilactus annotauit, non dixiſſe Chriſtum, Hoc eſt figura corporis mei: ſed, hoc eſt corpus meum. Quæ quum ita ſint, nónne de Tertulliano nos, quemadmodum de Gregorio Baſilius, rectè dicemus, nõ dogmaticῶs, ſed ἀγωνιστικῶς ſcripſiſſe hæc Tertullianum, vt argumento à figura ducto, Marcioniſtas vinceret hæreticos, quemadmodum Gregorius Aelianum Ethnicum? Verũ ſenſit Gregorius, ſed verbo alieno quod ſenſerat expreſsit. Tertullianus itẽ de Chriſti myſterio ſe rectè ſentire oſtẽdit, dum diceret Chriſtum feciſſe panem corpus ſuũ, deinde ex verbis Chriſti ſenſum eruit, qui illi pro argumento ſubſeruiret, verum illum quidem, quando viſibilem ſpeciem panis, corporis Chriſti præſentis figuram eſſe conſtat, ſed quem catholici non ex proprietate verborum Chriſti ſtatim exiſtere, ſed verborum ſenſum conſequi putant. Nam quatenus Chriſtus mutata panis ſubſtãtia corpus ſuum eſſe dicit, quod ſub viſibilibus adeſt: conſequenter colligitur figuram eſſe, myſterium & ſacramentum, quando modo tam arcano & recõdito ipſum corpus adſit, vnde quod videtur etiã corporis eſſe figuram. Secundum quæ dixit Hilarius: quod videtur, figura eſt, quod interius in veritate creditur, veritas. Tertullianus verò hoc ſuũ (id eſt figura corporis mei) ſic interpretatur, quaſi Chriſtus illo (hoc) quod erat viſibile, demonſtraſſet, quod eſt certè corporis figura, quemadmodum quod eſt interius, eſt corporis veritas. Non ſpectauit in contentione Tertullianus verborum ἀκρίβειαν, quomodo in dogmate cõſtituendo ſolet: ſed id vnum agebat, vt verum eliceret quod eſſet contentioni opportunum, vt à figura corporis quæ in viſibili conſiſteret, ad veritatem corporis probandam duceret argumentum, vnde infert, figura autem non eſſet, niſi veritatis eſſet corpus. Neque verbũ, figura, hoc loco poſitum à Tertulliano, ad inſtar earum in veteri inſtrumento figurarum intelligẽdum eſt, quaſi ſit rei futuræ & abſentis indicatio, quæ ſolet opponi veritati: ſed id genus figuræ eſt, quæ præſentem veritatem velat, atque ita quaſi coniungitur veritati, quomodo in noua lege accipi ſolet, vbi

Hilarius Pontif.

modum

modum denotat potius exhibendæ rei, quàm vt detrahat veritati præſentiæ eius quod exhibetur, vt aliàs eſt à me tractatum fuſiùs.

OBIICITVR 162.

OBIICITVR EX ORIGENE IN NVMEros, homil. 16. *Bibere dicimur ſanguinem Chriſti, non ſolùm ritu ſacramentorum, ſed & quum ſermones eius recipimus.* *Origenes.*

RESPONDET CATHOLICVS.

CHriſtus multis modis ſe nobis exhibet, ſed certiùs & præſentiùs in ſacramentis, quod & hæc loquendi forma apertè indicat, in qua vt receptum & omnibus notum effertur illud de ritu ſacramentorum, cui adiicitur per interpretationē piam, tum bibi ſanguinem, cũ ſermones auribus excipiamus, at non dicitur, eodem modo recipi, & pari myſterio recipi, aut virtute pari, etiãſi quod ad virtutem attinet, deus non eſt alligatus ſacramentis, ſed in ſacramentis vberius ſe ſolet exhibere, quibus nos propter promiſsiones voluit firmiter adhærere. Hieronymus in Eccleſiaſten ſic habet: Hoc ſolum habemus in præſenti ſeculo bonum, ſi veſcamur carne eius, cruoréque potemur, non ſolùm in myſterio, ſed etiam in ſcripturarum lectione. Baſilius carnis & ſanguinis nomine, vniuerſam Chriſti conuerſationem deſignari cenſet, quam imitando quaſi mãducemus. Quæ non dicuntur ab iſtis vt myſterij magnitudinem minuant, & quæ connumerent exæquent myſteriis: ſed vt nihil omittamus facere, in quo vlla nobis Chriſti participatio eſſe poſsit. *Hieronym' in eccleſiaſten. cap. 3. Baſilius epiſt. 141.*

OBIICITVR 163.

OBIICITVR EX EODEM IN MATthæum cap. 26. *Panis iſte quem Deus verbum, corpus ſuum eſſe fatetur, verbum eſt nutritorium animarum.* *Origenes.*

RESPONDET CATHOLICVS.

PEculiare eſt Origeni vt ſcripturas dilatet allegoriis, ſaluo tamen proprio & primogenio ſenſu, imò hîc ſenſum proprium ἐμφατικῶς, iudicio meo, exprimit dicens, deũ verbum fateri iſtum panem, eſſe corpus ſuum, quod niſi illo qui deus eſt efficiẽte, eſſe non poſsit, vt iã quia deus ſit, poſſe eũ, feciſſe autem, quod factũ fateatur ipſa veritas, nõ ſit fas dubitare. Quod verò ſubdit eſſe verbum, alludit ad vim verbi, quo paſcãtur omnia, non aufert quod dixerat de veritate corporis, neque enim allegoria literam euacuat. Illa verba (Panis iſte) cibum ſignificat dominicũ, ſecundum generalem appellationem, non triticeum panem, ex quo deus verbum effecerat conſecratione corpus ſuum.

OBIICITVR 164.

Origenes. OBIICITVR EX EODEM IN LEVITIcum, homilia. 7. *Eſt enim & in Euangeliis litera quæ occidit, non ſolũ in veteri teſtamento. Si enim ſecũdum literam ſequaris quod dictum eſt, Niſi manducaueritis carnem meam: & quæ ſequuntur.*

RESPONDET CATHOLICVS.

ECcleſia literam non ſequitur, quæ ſecundum Auguſtinũ videtur iubere aliquid ſceleroſum, & ideo carnem dei & hominis in myſterio porrectam, & datã in cœna ab ipſo Chriſto, ſic comedit quomodo ille iuſsit, non vt reliquos cibos, quod litera inſonat, & quomodo carnalis intelligeret, ſed quomodo Chriſtus inſtituit, opificio ſpiritus, figura eſt quædam loquendi in iis verbis, quæ à carnalibus oculis obtegat myſterij veritatem, vt audientes ad inſtar Capernaitarum carnales, non audiant, & quis eſt iſte filius hominis neſcientes, quod hæc litera dictet: non intelligant, quum verba ſint vitæ & ſpiritus, ſine quo ipſa litera planè occidit.

OBIICITVR 165.

Origenes. OBIICITVR ETIAM EX ORIGENE, EOdem lib. homil. 9. *Non hæreas in ſanguine carnis, ſed diſce potius ſanguinem verbi, & audi ipſum tibi dicentem, Quia hic ſanguis meus eſt, qui pro vobis effunditur.*

RESPONDET CATHOLICVS.

HAEC verba inſinuant veram præſentiam veri ſanguinis Chriſti in ſacramento, quum alioqui inepta eſſet admonitio. Non hæreas in ſanguine carnis, vbi nullus ſit ſanguis in quo poſsis hærere. Nemo dicit inopi, ne fidas incertis diuitiis, quod ſolis diuitibus ſecundum Paulum præcipitur. Ergo qui (ne hæreas) dicit, fatetur adeſſe in quo poſsis hærere. Nam quod additur (diſce potius ſanguinem verbi) non eſt myſterij eleuatio: ſed amplificatio, vt diſcas ſanguinem illum Dei verbi ſanguinem eſſe, non cuiuſuis hominis ſanguinem, ſed Chriſti verbi proprium, & diuinum ſanguinem, quia Chriſtus Deus & homo dixit ſanguinem eſſe ſuum, vt intelligamus ſanguinẽ eſſe viuificum, propter vnionem cum ſpiritu (qui vita eſt) ineffabilem.

OBIICITVR 166.

OBIICITVR EX EODEM IN MATTH. *Origenes.* *cap. 15. Panis ſanctificatus, iuxta id quod habet materiale, in ventrem abit, & in ſeceſſum eiicitur. Hæc nefas eſt de corpore Chriſti cogitare.*

RESPONDET CATHOLICVS.

NON de Euchariſtia loquitur Origenes, ſed de pane ſanctificato per verbum Dei & orationem, quẽ communiter manducamus, vel de eo qui ſolebat dari Catechumenis, (de quo Auguſtinus.) Tũ autẽ Eraſmus in annotationibus ſuis refert, conſueſſe in veteri eccleſia, quod & ad noſtra tempora durauit, panem ſanctificare, qui Euchariſtiæ memoriam refricaret. De quo etiam in ſuis Liturgiis Baſilius & Chryſoſtomus faciunt mentionem, qua dicunt ſacerdotem oratione peracta fruſtatim diuidere iis qui non communicauerant corpori & ſanguini Chriſti, quod Græcè dicit ἀντίδωρον. Nam Origenẽ de tanto ſacramento hæc ſcribere non eſt veriſimile, quando etiã Chryſoſtomus eiuſmodi cogitationes Chriſtiano indignas arbitretur. Sed vt demus ita eſſe, materiæ nomine intellexit quod eſt viſibile & palpabile, quibus accidentibus quum corrumpuntur, redire per miraculum ſubſtãtiam, vt quod à miraculo cœpit, in miraculum deſinat, non ſit omnino alienum ab hoc myſterio cogitare.

Auguſtin' de peccatorũ meritis, li.2.ca.26.

Baſilius in Liturgia.

OBIICITVR 167.

Origenes. OBIICITVR ETIAM EX ORIGENE EO-*dem in loco. Nec materia panis, ſed ſuper illum dictus ſermo, eſt qui prodeſt non indignè Domino, comedenti illum.*

RESPONDET CATHOLICVS.

ISTVD ipſum eſt quod aliis verbis efferunt catholici, nō naturæ opus eſſe, ſed gratiæ, per quam materia mutatur, ipſo domini ſermone id operante, vt dominus ſermonis, præſens ipſe adſit, adeò ne indignè domino manducemus, rectè admonet, vt panem ſumamus dominum, quomodo Auguſtinus loquitur. Atque hæc dici poſſent ſi de Euchariſtia loqueretur Origenes. Nunc verò de pane ſanctificato per verbum & obſecrationem loquitur, de quo edebant Catechumeni. Deinde vnde hæc citantur, fragmentum eſt Origenis ſuſpectæ fidei, de cuius authoritate nō ſatis liquet, vt dilui aut diſſolui mereatur.

OBIICITVR 168.

Origenes. OBIICITVR EX EODEM CONTRA *Celſum lib. 8. Vbi pro collatis in nos beneficiis, gratias diximus, oblatis panibus veſcimur.*

RESPONDET CATHOLICVS.

HIC argutator ſi integra fide ſentētiam integram protuliſſet, ipſam cum veritate catholica conſonantiā ſua luce mōſtraſſet. Nam ſequitur, vt in Greco habetur, προσαγομένους ἄρτους ἐσθίομεν σῶμα γενομένους διὰ τὴν εὐχὴν ἅγιόν τι καὶ ἁγιάζον τοὺς μετὰ ὑγιοῦς προθέσεως αὐτῷ χρωμένους. qui per precem ſanctū corpus fiunt, & ſanctificans eos qui pura mēte eo vtuntur. Hîc vides veſci panibus, ſed qui fiunt corpus, vbi prior appellatio retinetur etiam poſt mutationem, quæ fit dum fiunt corpus ſanctum, & corpus dicit, nō figura, & corpus ſanctificans, quod præſtare figura non poteſt. Deinde vſum in vno corpore notauit, non in pluribus panibus, etiamſi de illis dixerat, veſcimur, vt appareat corpus eos ſumere, qui vtantur malè, quū alioqui vſum nō diſtingueret in ipſo corpore, ſi ſoli benè vtentes ſumerent. Poſtremò

& illud, multi panes conſtituunt multas figuras, ſed vnum eſt omnium corpus. Hic locus profectò inſignis eſt, quod & hic fidei hoſtis vidit, ideóque ſententiam protulit mutilam, ipſa ſui parte meliori truncatam.

OBIICITVR 169.

OBIICITVR QVOQVE EX ORIGENE *ſuper Matth. cap. 15. Impios corpus Christi non comedere, quia viuificum eſt, & qui illud manducat, in ipſo manet.* *Origenes.*

RESPONDET CATHOLICVS.

NON tractat eo loco ſpecialiter Euchariſtiam, ſed de vniuerſa Chriſti œconomia loquitur, quæ inſtar eſt cibi refouendis fidelibus dati, imò verus eſt cibus animarum, quem nullus malus poteſt edere, quum quatenus hunc cibum edat, hoc ipſo bonus eſt, quia quotquot receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, ſed non omnes receperunt. Mali enim oculos ne videant claudunt, nec oculis affectis valeant lumen intueri, & tamen vt ſol hic inferior oritur omnibus: ſic ſol iuſtitiæ Chriſtus, exortus eſt omnibus, quem nemo malus excipit ad ſalutẽ, quum tamen in ſacramento bonis tantùm parato ad vitam, mali ſe malè & indignè ingerẽtes, arripiant ad exitium & condemnationẽ. *Ioan. 1.*

OBIICITVR 170.

OBIICITVR EX CYPRIANO EPISTOLA *ſexta primi libri, ad Magnum. Dominus de multorum granorũ adunatione congeſtum corpus ſuum, panem vocat, & vinũ ſuum ſanguinem de botris atque acinis pluribus expreſſum.* *Cyprianus.*

RESPONDET CATHOL.

CHriſtus mutat nomen vt oſtendat mutationem rei, vocat ea quæ non ſunt tanquam ſint. Ex ore domini idem eſt vocare, facere, pronuntiare, cuius verba propter authoritatem dicentis, efficiendi vim habent, quoniam dixit & facta ſunt, vt non ſit quur de veritate rerum ſubſiſtentium ambigamus.

OBII-

OBIICITVR 171.

Cyprianus. OBIICITVR EX EODEM. DVM INTERpretatur orationem dominicam, corpus domini panem appellat.

RESPONDET CATHO.

IMitatur enim Chriſti phraſim qui dixit, Caro mea verè eſt cibus, & panis generali appellatione, cibum omnis generis & alimentum ſignificat, ſecundum quam ſignificationem, ſanguinem Chriſti non abſurdè panem dixerit. Et tamẽ eo loco Cyprianus panis verbum quod eſt in oratione dominica, exponit ſignificare corpus Chriſti, vt panem Euchariſtiæ petere intelligamur. Adeò non rectè citatur hoc loco Cyprianus.

OBIICITVR 172.

Cyprianus. OBIICITVR EX EODEM CYPRIANO, *epiſtola 3. lib. 2. ad Cæcilium. In vino demonſtrari ſanguinem domini.*

RESPONDET CATHOLICVS.

IN vino demonſtrari ſanguinẽ dixit Cyprianus, quaſi ſignificans, quod etiam aperit poſtea: quoniam omnes ſcripturæ in vino ſacramentum ſanguinis notant, illud tanquam materiam conuenientem, exhibendo ſanguini ſuo, Chriſtus adhibuit, vt omnes in vino figuras ipſa veritate & reuelaret & impleret. Nunc enim videmus
Geneſ. 9. quid vino inebriatus Noë ſignificat. Nunc Melchiſedech in pane
Geneſ. 14. & vino præfigurationem cernimus expletam. Nunc illud intelli-
Prouer. 9. gimus, Miſcuit in cratere vinum ſuum. Denique & illud, Lauabit
Geneſ. 49. ſtolam ſuam in ſanguine vuæ. Chriſtus ergo vinum adhibuit, & effecit ſanguinem, vt reuelatis & apertis figuris oſtenderet fidelibus veritatem. Vnde vt iungatur figura veritati, adhibetur vinum, in quo cœleſti conſecratione demonſtretur ſanguis, exhibeatur etiam ac detur. Sed tamen quoniam de reuelatione figurarum agitur, quæ tanquam in ænigmate tectè latebant: ſignificanter dicitur oſtendi vel demonſtrari ſanguinem in vino, qui ſanguis in vini figura antea latebat. Admonet ergo Cyprianus vt dominica traditio ſeruetur, quoniam videmus (inquit) in aqua populum intelli-

gi, in vino oſtendi ſanguinem Chriſti, quaſi dicat Cyprianus, ne propter ſignificantiam materia vini omittatur.

OBIICITVR 173.

OBIICITVR ITEM EX CYPRIANO IN *ſermone de cœna domini, Nos non acuere dentem, ſed tantùm ſyncera fide panem frangere & manducare.* Cyprianus.

RESPONDET CATHOLICVS.

FIDE minus ſyncera citatur hic locus, Nam apud Cyprianũ legitur, ſanctũ, quod hic falſarius litera mutata non ſanctè corrupit, & ex (ſanctum) fecit (tantùm) vt illi inſeruiret ad argumentum. Cyprianus in eo loco vnde hæc citantur, & ſacramentalem manducationem tractat & ſpiritualem; & quid nobis porrigitur in ſacramento exprimens, & quomodo nos dignè quod porrigitur tractare debeamus, animos exhibẽtes puros & defecatos, in meditatione cœleſtium occupatos totos, quid de Chriſto ſentire, quam voluptatem in ſuſceptis ab eo beneficiis capere oporteret, explicat, atque ita ſubiicit. Hæc in Chriſti commemoratione retractantur à fidelibus & defecatis animis, carnis eius edulium non eſt horrori ſed honori, potúque ſancti & ſanctificantis ſanguinis ſpiritus delectatur. Hæc quoties agimus, non dentes ad mordendum acuimus, ſed fide ſyncera panem ſanctum frangimus & partimur, dum quod diuinum & humanum eſt, diſtinguimus & ſeparamus, itémq; ſimul ſeparata cingentes, vnum Deum & hominem fatemur. Hæc Cyprianus, vbi videas quid eſt ſanctum panẽ frangere, id eſt, in Chriſto diſtinguere diuinitatem ab humanitate, &c. Et paulò poſt. Sed & nos ipſi corpus eius effecti, ſacramento & re ſacramenti, capiti noſtro connectimur & vnimur, ſinguli alter alterius membra. Hactenus Cyprianum recenſuimus, qui hoc in loco multa dicit, quæ ad explicationem myſterij valde pertinẽt, cõfitetur carnis edulium, quod quũ dicit dignè peractum, non eſſe horrori ſed honori, oſtendit ex diſtinctione ſumentium & horrori eſſe & honori. Deinde & illud, ni veram carnis præſentiam intelligeret: quomodo eſſe poſſet horrori, quod non reipſa exhiberetur? Præterea de potu ſanguinis loquitur

ſanctificantis, quem effectum ſanctificationis, quum ſanguini hauſto tanquam cauſæ tribuat, ipſam ſanguinis veritatem indicat, vt ab effectu cauſa æſtimetur, nam cauſam effectui conuenire alibi docet. Tum & illud expende, corpus Chriſti appellari Cypriano panem, nam ſic ait, ſanctum panem frangere, eſt in Chriſto diſtinguere diuinitatẽ ab humanitate, quod dicit ſyncera fide fieri. Nã illa verba, (Hæc quoties agimus, non dentes ad mordendum acuimus, ſed fide ſyncera, &c.) non eſt officij dentium reiectio, quaſi ſacramentalis mãducatio vel nulla ſit vel minima, ſed fractionis quæ dente fit, ab illa quæ fide fit diſtinctio, & quomodo ſine hac illa non ſolũ non proſit, ſed etiam noceat, quod dente frangitur ſignum eſt, quod fide frangitur ipſum ſignatũ eſt, & ex vtroque ſacramentum eſt, quæ ſi conferas in ſacramento æſtimando, dentis officium negatione extenuabitur, quemadmodum quum ſermo & virtus in regno Dei conferuntur, vbi quomodo dicimus, regnũ Dei non eſt in ſermone ſed virtute: ſic Cyprianus non dentes, inquit, ad mordendum acuimus, ſed fide ſyncera panem ſanctum frangimus, &c. Nam & id agi vt ſacramentũ manducetur, declarant illa quæ ſequũtur, dum dicit, Sed & nos ipſi corpus eius effecti, ſacramento & re ſacramenti, &c.

OBIICITVR 174.

Cyprianus. OBIICITVR EX EODEM IN SERMONE *de Chriſmate illud, Sacramẽta habere nomina earũ rerũ quas ſignificãt.*

RESPONDET CATHOLICVS.

CYprianus eo in loco vnde hæc ſumuntur, ita ſe explicat, vt ſi quis preſsius intueatur, animaduertat hoc ſacramentũ paucis, ſed efficacibus verbis ſecundum veritatẽ catholicæ doctrinæ deſcribi. Adſcribam ipſa Cypriani verba: Dedit itaque dominus noſter in menſa, in qua vltimũ cum Apoſtolis participauit conuiuium, propriis manibus panem & vinum, in cruce verò manibus militum corpus tradidit vulnerandum, vt in Apoſtolis ſecretius impreſſa ſyncera veritas & vera ſynceritas exprimeret gentibus, quomodo vinum & panis, caro eſſet & ſanguis, & quibus rationibus cauſæ effectibus cõuenirent, & diuerſa nomina vel ſpecies, ad vnam reducerentur eſſentiam, & ſignificata & ſignificantia, iiſdem vocabulis cẽſerentur. His gratiæ ſuper-

næ pri-

næ priuilegiis, eſu ſanctificati panis refecti, loti & uncti, non eam quam amiſerunt, ſed ampliorem & digniorem recuperant libertatem, & eiecti de paradiſo nudi, ad lignum vitæ hodie reuertuntur veſtiti, reddita ſtola, & annulo prolato in medium. Hæc Cyprianus, quem conſtat ipſa contentione verborum, in duobus eiuſdem orationis mẽbris de vero Chriſti corpore dato in cœna ſenſiſſe, hoc eſt in myſterio tam verè vt manducetur, quàm Iudæis viſibiliter vt vulneretur, & ideò verba (panis) & (vinum) in primo orationis membro ſignificant idem quod, corpus, in ſecundo membro. Nam alioqui frigeret collatio menſæ & crucis manuum propriarum & manuum Iudæorum, (nam & Hyſichius annotauit Chriſtum ſe ſacrificaſſe propriis manibus in cœna) deinde conuiuij & vulnerationis. Ergo ſenſus Cypriani relucet eiuſmodi, videlicet Chriſtum idem corpus diſpenſaſſe in menſa & in cruce, ſed in cruce vt poſſet vulnerari, in menſa vt poſſet manducari, & ideò condeſcendẽs imbecillitati noſtræ, dedit quidem ſub ſpeciebus panis & vini, quæ Cyprianus hîc dicit panem & vinũ, ſed verè dedit, & ſecretè, quod notat Cyprianus, vt ſecretius impreſſa ſyncera veritas, & vera ſynceritas exprimeret in Apoſtolis gentibus, quomodo vinum & panis caro eſſent & ſanguis, (quod alibi explicat idem Cyprianus mutatione fieri, omnipotentia verbi, natura non effigie) cúmque effectus huius ſacramenti eſſent mirabiles, virtutem & operationem diuinam referentes, illud nos annotare Cyprianus voluit, quomodo cauſa conueniret illis effectibus, vt intelligamus nimirum carnem eſſe veri Dei & hominis, quæ operetur in accipiente ſanctificationis effectum. Quin & illud docerent Apoſtoli, quomodo diuerſa nomina ad vnam reducerentur eſſentiam, ex quibus verbis illud liquet, vnam ſecundum Cyprianum eſſe in ſacramento ſubſtantiam & eſſentiam, de qua duæ iſtæ appellationes (panis) & (corpus) prædicentur, & item illæ duæ (vinum) & (ſanguis) nimirum vnus Chriſtus, Deus & homo, qui ſub corporis & panis appellatione, totus & integer ſignificatur, & idem ſub vini & ſanguinis appellatione ſignificatur totus Chriſtus, Deus & homo. Adeò eorum diuerſorum nominum & ſpecierum vna eſt eſſentia, quo fit vt ſignificata & ſignificantia, iiſdem appellationibus cenſeantur. Nam ab appellatione vini & panis, & cẽſetur quod eſt viſibile ſignificans, cen-

Hyſichius in Leuit. li. 1. cap. 4.

ſetur & inuiſibile quod ſignificatur, & ideò quum illis appellationibus vteretur Cyprianus, dicens Chriſtum dediſſe in menſa panem & vinum Apoſtolis, intellexit ſignificata data fuiſſe, videlicet corpus & ſanguinem, vnũ Chriſtum, cuius effectus ſit, vt qui eum dignè in ſacramento acceperimus, eſu illius ſanctificati panis, non quam amiſimus, ſed ampliorem & digniorem libertatem recuperemus. Et de effectu huius ſacramenti prius in hoc ſermone ſcribit, veritatem ſacramenti exprimens iis verbis: De omni tribu & gente & lingua, quos dignos & idoneos diuina probat electio, ſecundum vitæ non generis meritum ſtatuit ſacerdotes, quibus calicem ſanguinis ſui inexhauſtæ plenitudinis abundantia ſemper refertum, conſeruandum tradidit & erogandum, cuius aſperſione & communione intus & extrà, corda & corpora mundarentur. Hæc Cyprianus, qui cauſam expreſsit ſequentis effectus, quam cauſam ſanguinem dicit inexhauſtæ plenitudinis abundantia ſemper refertum, cùm figura facilè exhauriatur, deinde pro effectu ſubiicit, cordis & corporis mundationem, id eſt, totius hominis ſanitatem, quod ſolus præſtat qui totum hominem ſanauit in ſabbato. Ergo licet ſacramenta nomina rerum obtineant, nihilominus vnã eſſentiam intelligamus ſacramenti, nempe Chriſtum, & ad Chriſti præſentis ſignificationem, diuerſa nomina & ſpecies reducerentur.

OBIICITVR 175.

Cyprianus. OBIICITVR ITEM ET ILLVD EX *Cypriano, contra Aquarios, lib. 2. epiſt. 3. Non poſſe videri adeſſe ſanguinem Chriſti in calice, ſi vinum ibi eſſe deſinat, quod fit per iſtorum tranſubſtantiationem.*

RESPONDET CATHOLICVS.

Cyprianus ſic loquitur: Nec poteſt videri ſanguis eius, quo redempti & viuificati ſumus, eſſe in calice, quando vinum deſit calici, quo Chriſti ſanguis oſtenditur, qui ſcripturarum omnium ſacramento ac teſtimonio prædicatur. Hæc Cyprianus, id agens vt materiam conficiendi calicis exprimat, vbi ſi malicia, quod Aquarij factitabant, vel negligentia miniſtri vinum deſit, id eſt non adhibea-

tur:

tur:non conficitur myſterium oſtendendi ſanguinis, quod eſt proprium myſterium cœnæ, in qua vna Chriſtus ſanguinem oſtendit ſuum. Nam in cruce quum funderet, non oſtendit fidelibus, adfuit qui teſtimonium perhibuit, & à Iudæis fuſum vidit, non à Chriſto oſtenſum. Non autem regnat Chriſtus in cœlo, ſub ſpecie ſanguinis, quo fide ſe ſubleuantes fideles, illius efficacia (vt iſti figuratores ſomniant) contemplentur ſanguinem, de quo tamen oſtendendo ſcripturæ prædicant ſecũdum Cyprianum. Adeò niſi in cœna ſit vera exhibitio ſanguinis & certa oſtenſio, manemus adhuc in figuris panis & vini, & illarum creaturarũ vmbris detinemur, nõdum aſſecuti veritatis lucem. Sed vt olim in vini figura ſignificabatur ſanguis: ſic nunc ſub ſpecie vini in veritate oſtenditur ſanguis, qui ſanguis quoniam de figuræ reuelatione in hoc myſterio agitur, vbi vinum in quo figura erat, deſit: non adeſt tanquã conuenienti materia deficiẽte, vnde per conſecrationẽ ſanguis fiat, vt oſtenſione eius figura intelligatur reuelata & impleta. Sed hic argutator quod in Cypriano eſt (deſit) corrupit, & ſubdidit (deſinit) vt negocium eo verbo faceſſeret tranſubſtantiationi.

OBIICITVR 176.

OIICITVR ETIAM EX EODEM IN SER- *mone de cœna domini: Scribit mutari ſymbola in corpus Chriſti, ſed ita vt ſimile accipiat ab ipſomet Chriſto, in quo natura humana apparebat, & diuina latebat. Ex quo ſimili vides eum velle, vt in Chriſto manſerunt duæ naturæ: ita & in hoc ſacramento ſeruatas eſſe.* *Cyprianus.*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVod docet de mutatione ſymbolorum, traditio eſt manifeſta fidei catholicæ, quam Neoterici iſti figuratores impugnant. Similitudo veram præſentiam corporis Chriſti ἐναργῶς exprimit, vt diuinam ſubſtantiam corporis tam verè hîc latentem adeſſe credamus, quàm diuinitatẽ inhabitaſſe Chriſtum corporaliter, humanitate tectã. Manere duas naturas in vtroque myſterio notat, non autem eodem modo manere in vtroque vt credamus exigit, neque integritate pari, neq; eouſque pertingit ſimilitudinis vis, vt paris cõſtitutionis myſteria habeantur, nec vt ita ſint patiuntur fidei catholicæ regulæ, vt aliàs eſt dictum.

OBIICITVR 177.

Cyprianus. OBIICITVR RVRSVS EX CYPRIANO, *epiſt.3.lib.2. Quomodo nec corpus domini poteſt eſſe farina ſola, aut aqua ſola, niſi vtrunque adunatum fuerit & copulatum, & panis vnius compage ſolidatum, quo & ipſo ſacramento populus noſter oſtenditur adunatus.*

RESPONDET CATHOLICVS.

OStendit Cyprianus, panem adhibitum ad cõſecrationem, vnde corpus Chriſti naturale efficiatur, habere etiam ſignificationẽ corporis Chriſti myſtici, in quo populus adunatur & coaleſcit, non aliter ac aqua & farina in confectione panis. Quare notat ex farina ſola aut aqua ſola, non confici corpus Chriſti. At quis queratur deceſſiſſe è pane, quod ipſa conſecrationis vi in ſubſtantia tanto digniori & meliori deſiit? aut quum diuina ſubſtantia adſit, deſideret terrenam? Ad ſignificationẽ? Iam (inquam) ſignificauit, quum in eum vſum adhiberetur, & manent quæ erant ipſa accidentia, quum ſubſtantia creaturæ latens ſola ſit conuerſa.

OBIICITVR 178.

Cyprianus. OBIICITVR PRAETEREA EX EODEM, *epiſtola 3. lib. 2. Videmus in aqua populum intelligi, in vino oſtendi ſanguinem Chriſti.*

RESPONDET CATHOLICVS.

CVR aqua miſceatur vino in calice docet, vt in aqua intelligatur populus, in vino oſtendatur ſanguis, facta videlicet conſecratione, quæ ſubſtãtiæ mirabilem mutationem facit. Nec quenquam moueat, non videri cõſiſtere locutionem, in vino oſtendi quum vinum non ſit: quando in aqua dicitur intelligi populus, quum tamen per confuſionem eſſe deſiit, ſed quoniam adhibitam fuiſſe ſcimus, animos mox afficit ſignificatio. Quin & in verbis audibilibus quæ ſignificantur, tum demum notionem ſui faciunt, quum verba ore prolata, ſono euaneſcente interierint. Et dicebãtur diſcipuli cognouiſſe do-

minum in fractione panis, quum fractio cognitionem excitãs, iam facta deſierat, quæ ita tracto, propter eos qui ineptè naturas integras ad ſignificationem manere debere contendunt, quum in hoc ipſo myſterio aqua ad ſignificationem adhibita, ipſius naturæ vi quum miſcetur vino, per confuſionem eſſe deſinat, & tamen dicitur quum eſſe deſierit ſignificare.

OBIICITVR 179.

OBIICITVR QVOQVE EX CYPRIANO *in ſermone de cœna domini. Qui vſque hodie hoc veraciſſimum & ſanctiſſimum corpus ſuum creat, & ſanctificat, & benedicit, & piè ſumentibus diuidit. Proprium corpus Chriſti, non de nouo creatur, aut ſanctificatur, neque diuiditur.* *Cyprianus.*

RESPONDET CATHOLICVS.

SI in verbis Cypriani ἀκρίβειαν ſpectemus, illud creare dicit effectionem, ſignificátq; nouam materiam, vnde tanquã ex materia corpus fiat, non deſiderari, & tamen mutatione panis fit præſens. Sanctificat (inquit Hyſichius) quoniam ſanctum ſanctorum creaturas appoſitas efficit, quod verbi omnipotentia benedicendo perficit. Eſt autem corpus Chriſti ſumma veritate ſubſiſtens, & ideo dicit Cyprianus, veraciſsimum, quòd ad ſui ſubſiſtentiam creatione non egeat, & ſanctiſsimum, vt non neceſſe habeat ſanctificari, ſed nobis creatur, dum in ſacramento fit præſens, nobis ſanctificatur, dum vt ſanctum ſanctorum nobis proponitur, & nobis benedicitur, dum potentia verbi ſiſtitur, quod omni nos replet benedictione ſpirituali. Quod autem dicit Cyprianus, diuiditur, non rei datæ diuiſionem, ſed accipientium notat diſtinctionem, quibus ſingulis datur integer Chriſtus, cuius figura in Manna fuit. Vnde Latinis verbum, diuidere, non ſemper ſonat ſecare & partire quod datur: ſed diſtribuere, quomodo rei natura ferat & patiatur. Quare qui Latinè dicũt, diuidere tabulas in vulgus, non ſignificant ſecare tabulas, & partitas tanquam miſsilia in vulgus ſpargere, ſed deſcriptas integras peruulgare. Et itẽ Horatius, diuidere oſcula dixit, non partita dare, ſed pluribus dare. Vnde quum Chriſti corpus eiuſmodi ſit, vt nõ diuidatur, id eſt ſecetur: commo- *Hyſichius in Leuit. lib. 6. cap. 22.*

da

da verbi (diuidere) ſignificatio erit, vt ipſam ſignificet diſtributionem, vel diuiditur etiam in myſterio, quomodo intelligunt fideles, ſine omni diuiſione Chriſtus, qui per partes non ſumitur, nec vlla diuiſione poteſt conſumi.

OBIICITVR 180.

Athanaſius. OBIICITVR EX ATHANASIO, EXPOnente *illa verba: (Si quis dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei, Qui verò contra ſpiritum ſanctum, neque in hoc ſeculo, neque in altero remittetur ei.) quod ſcribit in hæc verba. Et quantum eſſet corpus, ad hoc vt totus mūdus ex eo ederet? Sed ſpiritualiter infert rem accipiendam eſſe, & idcirco dominum eo loco mentionem feciſſe aſcenſionis ſuæ aduerſus Capernaitas.*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVidnā ſenſerit Athanaſius de veritate corporis Chriſti in Euchariſtia, ſi cætera deforent, inde facilè æſtimabit Chriſtianus lector, quòd Oecolampadius veritatis hoſtis, Athanaſium iſtum non eſt auſus bona fide latinè reddere. Ego græca adſcribam, quomodo ab ipſo Oecolampadio eduntur, deinde eiuſdē Oecolampadij trāſlationem, poſtremò oſtendam Athanaſium illo ipſo in loco eccleſię catholicā fidē apertiſsimè confirmare. Græca ſic habent: Καὶ αὐτὴ ἡ τοῦ ἀναγνώσματος παρατήρησις τοιαύτην ἔμφασιν τινὰ παρέχειν μοι δοκεῖ, καὶ δεικνύειν ἀμφοτέρας εἰς αὐτὸν φθάνειν τὰς βλασφημίας, καὶ περὶ ἑαυτοῦ εἰρηκέναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὸ πνεῦμα, ἵν' ἐκ τοῦ μὲν τὸ σωματικὸν ἑαυτοῦ δείξῃ, ἐκ δὲ τοῦ πνεύματος τὴν πνευματικὴν ἑαυτοῦ καὶ νοητὴν καὶ ἀληθεστάτην θεότητα δηλώσῃ. καὶ γὰρ τὸ μὲν λαβεῖν δυνάμενον συγγνώμην, ἐπὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου συνέταξεν, ἵνα τὸ σωματικὸν ἑαυτοῦ σημαίνῃ. τὴν δὲ ἀσύγγνωστον βλασφημίαν εἰς τὸ πνεῦμα φθάνειν δεδήλωκεν. ἵνα πρὸς ἀντιδιαστολὴν τοῦ σωματικοῦ τούτου λέγων τὴν ἑαυτοῦ θεότητα δείξῃ. τοῦτον δὲ τὸν χαρακτῆρα καὶ ἐν τῷ κατὰ ἰωάννην εὐαγγελίῳ ἑώρακα, ὁπηνίκα περὶ τῆς τοῦ σώματος βρώσεως διαλεγόμενος, καὶ διὰ τοῦτο πολλοὺς ἑωρακὼς τοὺς σκανδαλισθέντας, φησὶ ὁ κύριος. τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει, ἐὰν οὖν θεωρήσητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον. τὸ πνεῦμα ἐστὶν τὸ ζωοποιοῦν, ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδὲν. τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λελάληκα ὑμῖν, πνεῦμα ἐστὶ καὶ ζωή. καὶ ἐνταῦθα γὰρ ἀμφότερα περὶ ἑαυτοῦ εἴρηκε, σάρκα καὶ πνεῦμα. καὶ τὸ πνεῦμα πρὸς τὸ κατὰ σάρκα διέστειλεν, ἵνα μὴ μόνον τὸ φαινόμενον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀόρατον αὐτοῦ πιστεύσαντες μάθωσιν, ὅτι καὶ ἃ λέγει, οὐκ ἐστὶ σαρκικά, ἀλλὰ πνευματικά. πόσοις γὰρ

ἤρκει το

ἤρκει σῶμα πρὸς βρῶσιν, ἵνα τοῦ κόσμου παντὸς τοῦτο τροφὴ γένηται. ἀλλὰ διὰ τοῦτο τῆς εἰς οὐρανοὺς ἀναβάσεως ἐμνημόνευσε τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα τῆς σωματικῆς ἐννοίας αὐτοὺς ἀφελκύσῃ, καὶ λοιπὸν τὴν εἰρημένην σάρκα βρῶσιν ἄνωθεν οὐράνιον καὶ πνευματικὴν τροφὴν παρ' αὐτοῦ διδόμενον μάθωσι. ἃ γὰρ λελάληκα ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι καὶ ζωή, ἴσον τῷ εἰπεῖν. τὸ μὲν δεικνύμενον καὶ διδόμενον ὑπὲρ τοῦ κόσμου, δοθήσεται τροφὴ ὡς πνευματικῶς ἐν ἑκάστῳ ταύτην ἀναδίδοσθαι, καὶ γίνεσθαι πᾶσι φυλακτήριον, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς αἰωνίου.

Oecolampadius ſic vertit: Porrò & ipſa lectionis obſeruatio talem quandam euidentem ſignificationem exhibere mihi videtur, & oſtendere vtranque blaſphemiam in ipſum pertingere, déque eodem dictum eſſe filium hominis & ſpiritum ſanctum, vt ex illo quidem oſtendat ſe corporeum eſſe, ex ſpiritu autem ſpiritualem ſuam & mente perceptibilem veriſsimámque diuinitatem monſtraret, nam veniam poſſe conſequi, ad filium hominis retulit, vt corporeum illum ſignificaret, cæterùm blaſphemiam non remittendam, declarauit pertinere ad ſpiritum, vt cum oppoſita diſtinctione, corporeum illud dicendo, & deitatem ſuam oſtendat. Hunc autem characterem ſermonis in euangelio ſecundum Ioannem vidi, quando de corporis manducatione diſſerẽs, & ob hoc multos videns offenſos, inquit dominus, Hoc vos ſcandalizat? ſi igitur videritis filium hominis aſcendentem vbi erat prius, ſpiritus eſt viuificans, caro non prodeſt quicquam, verba quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus ſunt & vita. Nam & hoc loco, vtraque de ſeipſo dicit, carnem & ſpiritum, ac ſpiritum ab eo quod eſt ſecundum carnem diſtinxit, vt non ſolùm viſibile, ſed etiam inuiſibile quod in ipſo erat, credentes diſcant quòd & ea quæ dicit non ſunt carnalia, ſed ſpiritualia. Quod enim comedentibus ſuffeciſſet corpus, vt totius mũdi alimonia fiat? ſed ea propter meminit aſcenſus filij hominis in cœlum, vt illos à corporali cogitatione auelleret, & poſthac diſcant carnem dictam cibum cœleſtem ſupernè venientem, & ſpiritualem alimoniam quam ipſe det. Nam quæ locutus ſum (inquit) ſpiritus ſunt & vita, quod idem eſt perinde ac dicat, quod quidem oſtenditur, occiditur pro mundi vita, dabitur alimonia, vt ſpiritualiter in vnoquoque diſtribuatur, ac fiat omnibus conſeruatorium in reſurrectionem vitæ æternæ. Iſta ſunt Oecolampadij, quæ ſi cum ipſis Græcis conferas, videbis Oecolampadium tribus in locis mala fide græca expreſsiſſe. Primus eſt vbi græca ſic habent, *καὶ λοιπὸν τὴν εἰρημένην σάρκα βρῶσιν ἄνωθεν οὐράνιον καὶ πνευματικὴν τροφὴν παρ' αὐτοῦ διδόμενον μάθωσι.* quorum ſenſus eſt, de cæte-

ro quam dixit carnem antea, cibum diſcăt cœleſtem,& ſpiritualem eſſe alimoniam,ab illo datam. Secundum quem ſenſum fatetur Athanaſius Chriſtum de carne quidem locutum, dum antea diceret carnem cibum eſſe, ſed de cætero intelligant alimoniam cœleſtem dici,& ſpiritualem, & fatetur Athanaſius poſtea eandem ſubſtantiã quæ dabatur pro mundo,datum iri in cibum,ſed quoniam ſpirituali modo, ſpiritualis & cœleſtis eſt alimonia: Oecolampadius ergo ſenſum eiuſmodi reddit, quaſi Chriſtus de carne nũquam ſenſiſſet, ſed carnem ſignificaſſe modo cibum cœleſtem ſupernè venientem, & ideo ſic reddit, diſcant carnem dictam cibum cœleſtem ſupernè venientem & ſpiritualem alimoniam,quam ipſe det. Hîc conſidera in Oecolampadio verborum tranſpoſitionem, diſiungitur οὐράνιον adiectiuum à πνευματικὴν, vt addatur βρῶσιν. Non nego ἄνωθεν poſſe ſignificare,ſupernè venientem, ſed ſi ea ſignificatione poſuiſſet Athanaſius,nõ poſt poſuiſſet οὐράνιον,ídque videbat Oecolampadius, itaque ſuo loco mouit,& εἰρημένην, quod participium eo loco (ſimpliciter nominatũ) ſignificat, ſic reddit, quaſi(interpretatam)ſignificaret,carnem (inquit Oecolampadius) dictam cibum ſupernè venientem, ne poſſet intelligi caro, quæ in vtero virginis ſumpta eſt, & infernè de terra eſt,quam Chriſtus manducandam dedit, vt Auguſtinus notat,& hic Athanaſius poſtea explicat. Secũdus locus eſt, vbi participium græcum (διδόμενον) transfert,occiditur, vt membrũ abſoluat,ne quod datum eſt,in morte videlicet traditum,quod διδόμενον ſignificat: videatur in cibum datum, quũ Athanaſius vno verbo,dabitur,quaſi zeugmate,eandem ſubſtantiam in alimoniam dari,quæ pro mũdo data eſt in redemptionis pretium, apertè declarauerit. Tertius locus eſt, dum ἀναδίδοσθαι reddit, diſtribuatur, potius quàm,digeratur,quum in vnoquoque digeri & propriè & elegãter dicitur,diſtribui verò in vnoquoque eſt coactum,nec quiſquã ſic loquitur,ſed vel in vnumquenque,vel vnicuique, quanquam neutro horum nimis eleganter & aptè, & græcè eſt ἐν ἑκάστῳ. Sed hoc ſpectauit Oecolampadius, vt omnem externam diſtributionem, quæ fit dum ſacramentum porrigitur,excluderet, vt tantùm internè in nobis fieri intelligatur, quo conſilio idem Oecolampadius mauult apud Hyſichium legere, meditationẽ, potius quàm, mediationem, quod ſenſus eo loco exigit, ſcilicet vt omnia ſola meditatione mẽtis

Aug. pſal. 98.

Hyſchius in leui. lib. 7. cap. 23.

abſolui

abſolui perſuaderet. Et iſtis fraudibus impetitur veritas, quæ quum ſint deteẞæ, argumento eſſe debent lectori pio, veritatis amplectendæ auido, lumen veritatis ipſis hoſtibus in iis locis affulſiſſe, cuius lumen vt obfuſcarent, operam adhibendam cenſuerunt. Nam vt ad Athanaſium veniamus ipſum, carnis & ſpiritus naturas ſeorſum aperit, etiam in Chriſto, in quo de carne, quatenus à ſua natura æſtimetur, dicitur, non prodeſt quicquam, & ideò qui de carne & corpore hominis manducando cogitarent, myſterium ignorabãt, carnalibus cogitationibus implicati, nã vt caro intelligatur, quatenus nihil aliud quàm caro eſt, quod corpus ſufficeret alendo mundo? Sed qui ſic de carne cogitant, non animaduertunt Chriſtum aſcenſurum in cœlum, hoc eſt, verum deum eſſe, cuius caro per vnionẽ fit diuina & ſpiritualis, adeò quum de carne loqueretur Chriſtus, de carne dei ſentiebat, quæ eadem eſt ſubſtãtia cum illa mortali, ſed aliis inſtructa dotibus, ſecundum quas etiam ſpiritus dici poſsit, licet (vt Cyrillus admonet) in ſpiritus naturam non vertatur. Et apparet Cyrillum in expoſitione verborum Chriſti (Verba mea, ſpiritus & vita ſunt) hũc Athanaſiũ imitatum fuiſſe. Nam Athanaſius vt cõſtat, ſenſum horum verborũ (verba mea, ſpiritus & vita ſunt,) dicit eſſe, illud quod eſt oſtenſum & traditum pro mundo, dabitur alimonia, vt ſpiritualiter in vnoquoque digeratur, & fieret omnibus conſeruatorium in reſurrectionem vitæ æternæ. Quare Chriſtus quum de carne loqueretur, non ſenſit carnem humanam, quomodo ratio conciperet: ſed diuinã & ſpiritualem, quomodo fidelis intelligit, vt de deo qui ſpiritus eſt, ſpiritualia cogitemus. Vnde Auguſtinus, Non hoc corpus quod videtis comeſturi eſtis, ſed myſterium eſt, & ſpiritualiter intellectum viuificabit, & ad hanc ſpiritualem intelligentiam inuitat Chriſtus.

Cyrillus in Ioan. lib. 4 cap. 24.

Auguſt. in pſal. 98.

OBIICITVR 181.

OBIICITVR EX EMISENO, DE CONSEcratione *diſtinctione 2. Qui videtur ponere mutationem ſymbolorum, idem ipſe meminit mutationis noſtræ in Chriſtum, & cum in hac mutatione hominum non tollatur ſubſtantia hominis: ſimiliter in altera nõ debet tolli ſubſtantia panis.*

Emiſenus.

H ij,

RESPONDET CATHOLICVS.

INteger Emiſeni locus perſpectus, facilè indicabit quàm ſine cauſa nominetur à veritatis hoſtibus, quaſi ab illis ſtet, qui catholicam de Euchariſtia doctrinã propugnet apertiſsimè, Sic enim habet: Et ideo quia corpus aſſumptum ablaturus erat ex oculis noſtris, & ſyderibus allaturus, neceſſarium erat vt nobis in hac die ſacramentum corporis & ſanguinis ſui conſecraret, vt coleretur iugiter per myſteriũ, quod ſemel offerebatur in preciũ, vt quia & indefeſſa currebat pro hominis ſalute redemptio, perpetua eſſet etiam redemptionis oblatio, & perennis illa victima viueret in memoria, & ſemper præſens eſſet in gratia verè vnica & perfecta hoſtia fide æſtimanda, non ſpecie, nec exterioris cenſenda eſt viſu hominis, ſed interioris affectu, vnde meritò cœleſtis confirmat authoritas, quia caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus. Recedat ergo omne infidelitatis ambiguum, quandoquidem qui author eſt muneris, ipſe eſt teſtis veritatis. Nam inuiſibilis ſacerdos viſibiles creaturas in ſubſtantiam corporis & ſanguinis ſui verbo ſuo ſecreta poteſtate conuertit, ita dicens, Accipite & comedite, hoc eſt corpus meum, & ſanctificatione repetita, Accipite & bibite, Hic eſt ſanguis meus. Ergo vt ad nutum præcipientis domini repentè ex nihilo ſubſtiterunt excelſa cœlorum, profunda fluctuum, vaſta terrarum, ita parem potẽtiam in ſpiritualibus ſacramentis verbi præbet virtus, & rei ſeruit effectus. Quanta itaque & quã celebranda officia vis diuinæ benedictionis operatur, & quomodo tibi nouum & impoſsibile videri non debeat, quod in Chriſti ſubſtantiã terrena & mortalia cõmutantur, teipſum qui iam in Chriſto es renatus, interroga, dudũ alienus in vita, peregrinus à miſericordia, à ſalutis via intrinſecus mortuus exulabas, ſubitò initiatus Chriſti legibus, & ſalutaribus myſteriis innouatus in corpus eccleſiæ, nõ videndo ſed credendo tranſiſti, & de filio perditionis adoptiuus dei fieri occulta puritate meruiſti, in menſura viſibili permanens, maior factus es teipſo inuiſibiliter ſine quãtitatis augmẽto, quum idẽ atq; ipſe eſſes, multò alter fieri fidei proceſsibus meruiſti. In exteriori nihil additũ eſt, & totum in interiore mutatũ eſt, ac ſic homo Chriſti filius effectus, & Chriſtus in hominis mẽte formatus eſt. Sicut ergo ſine corporali ſenſu, præterita vilitate depoſita, ſubitò

nouam

nouam indutus es dignitatẽ, & ſicut hæc quæ in te Deus læſa curauit, infecta diluit, maculata deterſit, nec oculis nec ſenſibus ſunt credita: ita & quum reuerẽdum altare cibis ſatiandus aſcendis, ſacrum Dei tui corpus & ſanguinẽ, fide reſpice, honora, mirare, mente continge, cordis manu ſuſcipe, & maximè hauſtu interiori aſſume. Hæc Emiſenus, qui ita tractat hoc myſterium, illis verbis ornat, illis ſententiis illuſtrat, breuiter eiuſmodi explicatione quaſi deſcribit, tanquam occurſurus iſtis qui exorirentur Sectariis. Contra figuratores enim, qui ipſam corporis præſentiam negant, illa dicuntur, vt coleretur iugiter per myſterium, quod ſemel offerebatur in pretiũ. Audis in myſterio cultum eius quod offerebatur in pretium, figura non colitur. Et ſequitur, perpetua redemptionis oblatio & perennis illa victima præſens eſſet in gratia, verè vnica & perfecta hoſtia. Atque hæc de figura dici non poſſunt, ſed ipſius corporis Chriſti veritatem exprimunt, & quum mentionem feciſſet Emiſenus memoriæ, oſtẽdens hæc fieri vt memoria vigeret, ne verbum (memoria) aliquid detrahat veræ pręſentię, ſequitur, ſemper pręſens eſſet in gratia. Dicit autem in gratia, quoniam non ſecundum naturæ modum adeſt, ſed per gratiam in myſterio, quam tamen præſentiam vt omnino veram intelligamus, ſubiicitur, fide æſtimanda non ſpecie, vt ne nos obturbet quòd ſpecies corporis non adſit, quia veritas fide æſtimatur, nõ ſpecie, ſpecies fuit corporalis, ſenſibus expoſita, quum in terris ageret Chriſtus, quas reliquit, ſpecies erit glorioſa quum videbimus facie ad faciem. Interim æſtimanda eſt Dei veritas fide, dum hîc agimus, vbi ex parte cognoſcimus & videmus tãquam per ſpeculum in ænigmate. Et recedat, inquit Emiſenus, omne infidelitatis ambiguum, quoniam qui author eſt muneris, ipſe eſt teſtis veritatis. Atque hæc verba illis os obturent, qui illud (quomodo Iudaicum) vrgent, & à natura corporis, à multiplicatione locorum, ab experimentis carníſve iudicio, aut ipſis adeò ſcripturis cauillationes nectunt, denique quomodo hominis miniſterio peragantur hæc: quibus reſpondetur, Ipſe, inquit Emiſenus, author eſt. Contra figuratores etiam illud eſt, quod dicat Emiſenus, creaturas conuerti in ſubſtantiam corporis, & repetit poſtea, terrena commutari in Chriſti ſubſtantiam. Deinde, quum accedis ad altare, inquit Emiſenus, ſatiandus cibis, cœleſtem cibũ carnis Chriſti, cui diuinitas adeſt, ſen

tit, quo cibo ſolo ſatiamur, quando nulla poteſt eſſe in figura ſatietas, quin iubet Emiſenus reſpicere corpus Dei tui fide. Atque hæc contra figuratores, verbis ſpecificis, contra quos & illa verba valent, quæ generaliter rei magnitudinem efferunt, & noſtram exigũt in conſtituendo myſterio admirationem, quæ admiratio ſi ſola eſſet in pane figura, nulla eſſet. Nam & Propheta in pane figuram Chri-
Hierem.11. ſti notauit: Mittamus lignum in panem eius. Et panes propoſitionis citra omnem admirationem figura erant, cum in agno Paſchali veterum nihil legimus admirationis. Contra eos verò, qui tranſubſtantiationem negant, & panis ſubſtantiam contendunt manere, illa dicta videntur de conuerſione in ſubſtantiam corporis Chriſti, & de mutatione noſtra in baptiſmo, vbi omnis noſtra mutatio interius peragitur in ſolis qualitatibus quidem, ne efficiamur verè dij, nõ amplius homines, in creaturis verò panis & vini, in qualitatibus eſſe non poteſt mutatio, ne corpus Chriſti tanquam qualitas accederet, quod Emiſenus definit adeſſe ſubſtantia, vt alterius in creaturis ſubſtantiæ mutatione, conuerſionem arcano modo perfici intelligamus. Et ita concludit Emiſenus, Sicut in mutatione hominis nihil creditum eſt ſenſibus: ita nec in mutatione creaturarum, quod innuit dum iubet reſpicere fide. Atque hactenus hæc contra eos, qui ſubſtantiã panis cum̃ ſubſtantia corporis manere contendentes, impanationem quandam inducere conantur, à fidei regulis alienam, quum Chriſtus vnam hominis naturam aſſumpſerit. Contra eos autem qui adorationẽ in cœlum à ſymbolis auocant, ne Chriſtus ſub illis credatur adeſſe, dicuntur ab Emiſeno illa, Ita & quum reuerendum altare aſcendis, reſpice fide. nam illius, ita, hæc vis eſt, reſpice fide, ſub ſymbolis corpus Dei tui, etiamſi ſenſibus nihil eiuſmodi videatur, quemadmodum in homine baptizato, quamuis exterius nihil videatur mutatum, mirabilis tamen mutatio creditur. & iam ſequitur, ita reſpice corpus Dei tui, & (honora) addit, quod eſt adorare, nam honor exigitur corpori Dei competens, quæ eſt adoratio, deinde (mirare) dicit, contra eos qui ægrè ferunt appellari miraculum, & quia totum hominem ad dignam communicationẽ exhortandum cenſet, & cordis & mentis officia excitat, non vt corporis excludat, & ideò addit (maximè) ne quis iis verbis abutatur ad calumniam, à qua tamen non abſtinuit hic argutator.

OBII-

OBIICITVR 182.

OBIICITVR EX DYDIMO DE SPIRITV *ſancto. Ipſe ſpiritus ſanctus, ſi vnus de creaturis eſſet, ſaltē circunſcriptam haberet ſubſtantiam, ſicut vniuerſa quæ facta ſunt. Nam etſi non circunſcribantur loco & finibus inuiſibiles creaturæ, tamen proprietate ſubſtantiæ finiuntur. Spiritus autem ſanctus quum in pluribus locis ſit, non habet ſubſtantiam circunſcriptam. Et paulò pòſt. Si ergo hi (Apoſtoli) in extremis finibus terræ, ob teſtimonium domini conſtituti, diſtabant inter ſe longiſſimis ſpatiis, aderat antē eis inhabitator ſpiritus ſanctus, incircunſcriptam habens ſubſtantiam, demõſtratur angelica virtus ab hoc prorſus aliena, Angelus quippe qui aderat, verbi gratia, Apoſtolo in Aſia oranti, non poterat ſimul eodem tempore adeſſe aliis, in cæteris partibus conſtitutis. Spiritus autem ſanctus non ſolùm ſeiunctis à ſe hominibus præſtò eſt, ſed & ſingulis quibuſque angelis, principatibus, thronis, dominationibus, inhabitator adſiſtit, & vt homines ſanctificans, alterius quàm ſunt homines, eſt naturæ. Similia habet Baſilius, de ſpiritu ſancto. cap. 22. Proinde de ſpiritu quem mundus capere non poteſt, &c. Ex his probatur diuinitas ſpiritus ſancti, eo quòd ſimul in diuerſiſſimis locis inueniatur. quod ſi idem dicatur de corpore Chriſti, ſequeretur creaturam corporis eſſe diuinitatem.* Dydimus.

RESPONDET CATHOLICVS.

QVicquid eſt in multis locis conditione naturæ ſuæ, Deus eſt, quod autem virtute Dei, non item. Imò (inquient) alioqui dicerent hæretici ſpiritum ſanctum fuiſſe in multis locis virtute Dei, Vnde, inquient, abſque diſtinctione ponendum, ſi in multis locis eſt, ergo eſt Deus. Reſpondeo, Eſſe in multis locis, non eſt ſubſtantia Dei, quum Deo nihil ſit commune cum loco, qui nullo loco circunſcribitur, ſed illud eſt diuinæ immenſitatis, vbique eſſe natura. Et illud receptum eſt, quum Deus bonitatem & potentiam communicet creaturis, obtineat illa diſtinctio. Scriptura dicit, Nemo bonus niſi ſolus Deus. Diſtinctio eſt, Deum natura bonum eſſe, homines virtute Dei & participatione. Scriptura dicit, Spiritus viuificat, ergo ſtatuatur illud, Quicquid viuificat ſpiritus eſt, & aſſumatur, Caro Chriſti viuificat, quod verum eſt, & ſequetur concluſio, ergo caro Chriſti, ſpiritus eſt, quod falſum eſt.

Luc. 18.

Ioan. 6.

eſt. Sed adeſt in promptu diſtinctio viuificandi, videlicet ſpiritũ viuificare natura ſua, quia in ipſo viuimus, mouemur & ſumus,caro viuificat virtute ſpiritus,cui vnitur. Adeò perpetuò obtinet hæc diſtinctio, vt virtus à natura diſtinguatur, neque illud argumentum ad probandum ſpiritum ſanctum Deum, erat tam firmũ ab eſſe in multis locis, vt neceſſariò inferret, ſpiritum ſanctum eſſe Deum, niſi adiectione illud fieri naturæ vi,ne ea ratione Dei virtutem con traheremus in terminos, & regiones illi præſcriberemus quatenus poſsit,quod eſt blaſphemum.

OBIICITVR 183.

Hilarius. OBIICITVR EX HILARIO IN HAEC *verba. Corpus, inquit, Chriſti, quod ſumitur de altari, figura eſt, dum panis & vinum extrà videtur, veritas autem, dum corpus & ſanguis Chriſti in veritate interius creditur. Hinc apparet, quòd panis & vinum extrà videntur, & ideò manent.*

RESPONDET CATHOLICVS.

PLures fuiſſe Hilarios conſtat, & in temporis ſupputatione ab hoc argutatore erratum eſſe minus ſit mirum, vt illi ætatis ſeculum addiderit, quẽ anno domini 465. conſtat vixiſſe,quòd autem erroris cauſam admittat,equidem non libenter ad deteriorem partẽ applicarim, etiamſi iſtiuſmodi homines obſtinata quadam malicia corrumpant omnia,aut ſi nõ liceat,detorquent per calumniam. Panis & vinum (inquit Hilarius)extrà videntur,ergo manent, vt hic argutator ſen tit. Quàm hic nihil videt, qui ſic colligat? quaſi verò non id fateantur catholici,quod videtur,verè manere,quatenus videtur quidem, ſed interna illa natura panis & vini,id eſt ſubſtantia,non videtur, & ideò nihil detrahit oculorum obiecto illius mutatio, de qua quum per miraculum fiat,ſenſus nihil intelligunt, veris ſenſuum obiectis manentibus integris. Et vide Lector illud,an quicquam dici poſsit catholicæ fidei magis congruum, quódque magis arguat iſtos figuratores,& nouæ fidei cõcinnatores,ſtultos,quàm quod hic aiat Hilarius. Primùm dicit corpus Chriſti de altari ſumi, quibus verbis cõ ſtat, ita ſenſiſſe illorum temporum authores, ſacramentum Eucha-

riſtiæ

riſtiæ non in actione conſiſtere, id eſt dum manducatur ſolum: ſed præparari omnipotentia verbi,& apud altare præparari, vnde à nobis ſumatur, vt ibi dicatur eſſe Euchariſtia, vt ſumatur parata, nam corpus Chriſti,Hilarius inquit,de altari ſumitur,in quo figuram notat in elementis ſitam,quatenus illa videntur & ſunt nobis viſibilia verba, veritatem auté, dum creditur idem corpus in veritate. Si hîc Hilarius hæc duo verba (interius) & (in veritate) non adieciſſet,& dixiſſet, veritas eſt dum creditur: habuiſſent iſti reconcinnatores & nouæ fidei mangones, quod dicerent, fidei efficientia cõſtitui illam præſentiam,vt quod in cœlo à nobis abeſt, vehemẽtia fidei quaſi ob oculos ponatur,quæ eſt imaginaria repræſentatio,quam propter authoritatem fidei, quam fingunt, nec verbo Dei nixam, vllam de eo habent: veram volunt haberi. Nunc verò, quum hic Hilarius, non modò vt credamus exigit,ſed vt interius credamus & in veritate,ſignificanter exprimitur vera ſub elementis interior præſentia,quam non efficias credendo,ſed verbi omnipotentia effectam credas,vt fides ſit rerum non apparentium argumentũ,lumen & demonſtratio in veritate ſubſiſtentium,nõ eorum cauſa.Ergo non dicit Hilarius, crede corpus Chriſti in cœlo eſſe (quod nemo fidelis nõ credit) ſed crede,inquit,interius,& interius in veritate,nam hæc eſt veritas,inquit, huius myſterij, quod nomine Chriſti corporis appellauit, vt intelligamus quatenus ſacramẽtum appellatur corpus Chriſti,ſi viſibilia elementa ſpectes,figuræ eſt appellatio: ſi ipſam internam myſterij veritatem,ipſius veritatis eſt expreſsiua, & ideò veritatis à figura diſtinctione,duplicem hanc appellationis huius acceptionem dilucidè notauit Hilarius iſte,& apertè,& ad iſtorũ cauillationes inde natas præcidendum perquàm commodè & competenter.

OBIICITVR 184.

OBIICITVR EX BASILIO, EPISTO. 141. *ad Cæſarianos apologia.Carnem enim & ſanguinem,totam ſuam myſticam in carne conuerſationem vocauit doctrinam,quòd illam quæ ex vita ipſius actuali & naturali & theologica conſtat,manifeſtauit, per quam nutritur anima, &c. Hîc Baſilius dicit,carnem & ſanguinem Chriſti anima ſuſcipi,non corpore.* *Baſilius.*

RESPONDET CATHOLICVS.

VErba ſpiritus multos ſua fœcunditate ſenſus pariunt, qui quatenus legitimi ſint, & orthodoxa veritate obſtetricante editi in lucem, probantur & retinentur in eccleſia Dei, non committuntur in pugnam, quod conatur iſte Paulus quum Abrahami hiſtoriam allegoria exprimeret, nihil eo detraxit rei geſtæ veritati. Et patres qui paradiſi delicias iucundis allegoriis explicant, res ipſas non minuunt, quominus ita fuiſſe intelligantur, nec ideò minus Chriſtum veram carnem vel habuiſſe, vel in ſacramento dediſſe: quaſi authore Baſilio credendum ſit, quòd carnem & ſanguinem, ipſam vitæ actionem arbitretur commodè ſignificare, quod tamen ne audacius facere videretur, ſic claudit expoſitionem, vt dicat, hoc eſt fortè quod ſignificetur verbo, καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ ἐκ τοῦ ῥητοῦ ἴσως δηλούμενον. videlicet quatenus Chriſtus dixit, Et qui manducat me, ipſe viuet propter me, ne ſola perceptione ſacramenti nobis vita conſtet, quæ ita demum prodeſt, ſi totam Chriſti vitam fuerimus imitati, nam hoc eſt carnem & ſanguinem edere & bibere, omni actione imitanda animam noſtram paſcere, quod qui faciunt, ſacramentalem manducationem quam Chriſtus inſtituit, non prætermittunt, adeò quod Baſilius ibi ſcribit, nihil aduerſatur Euchariſtiæ, quin ille dum ſuos ad vſum ſacramenti inuitat, vt in iis verbis Chriſti, Hoc eſt corpus meum, fidem exerceant, diligenter monet, vt eſt apud illum videre, in regulis breuioribus, interrog. 172. de quo loco aliàs diximus.

Gala.4.

OBIICITVR 185.

Baſilius.

OBIICITVR EX EODEM BASILIO, *quòd in ſua Liturgia panem appellat ἀντίτυπον corporis Chriſti, atque id poſt verba conſecrationis.*

RESPONDET CATHOLICVS.

Damaſcen. li.4.ca.14

DAmaſcenus Græcus, de hoc verbo (ἀντίτυπον) ita refert, Baſiliũ in ſua Liturgia vſum fuiſſe, ſed ante ſanctificationem. quod etſi in noſtris exemplaribus aliter reperiatur hactenus: tamen valet Damaſceni teſtimonium, vt nobis referat illorum temporum catholicam

tholicam de Euchariſtia fidem,ſecun dum quam poſt conſecratioñe crederemus veram corporis & ſanguinis Chriſti præſentiam, non ſolam figuram,quam ſonus verbi (ἀντίτυπον) videtur inſinuare. Itaque fieri probabiliter poteſt, vt quum illis temporibus,non typis,vt nunc, ſed librariorum ſingulari opera, exemplaria Liturgiæ Baſilij diuulgarentur,verbum illud (ἀντίτυπον) à ſciolo fuerit loco motum, quaſi non commodè poſt conſecrationem collocatum. Quicquid ſit de loco verbi (ἀντίτυπον)in Liturgia,ſenſiſſe certè Baſilium de vera præſentia, quod catholici, multis aliis ex locis manifeſtè conſtat. Cur ergo,inquies,dixit(ἀντίτυπα)poſt conſecrationem? Reſpondeo, notãdum cenſuit eo verbo myſterij arcanum, & conditionem præſentium à futuris diſtinguere, quẽ nihil cunctata eſt eccleſia in precationibus publicis imitari,quę perceptis myſteriis ſic orat,vt quod nunc per ſpeciem gerimus,olim in veritate capiamus,quibus verbis nihil præiudicatur veritati præſentiæ corporis Chriſti, ſed ſumma ſignificatur veritas,vbi omni ſpecie exteriori,figura & obuelatione ſublatis,ipſa viſione fruemur diuinitate,quæ eſt plena fruitio ad quã tendimus,& ipſa veritas ad quam anhelamus. Ad quã collata cætera quę in hac peregrinatione interim fiunt & exhibentur,vmbrę ſunt, figuræ,imagines.in veteri lege vmbræ & figuræ obſcuriores,rebus ipſis deſtitutæ, in lege noua figuræ quæ ſunt imagines rerum, quoniam figuris nouæ legis res adſunt,& ſubſunt verè præſentes. Quare verbum ipſum, figura,quatenus de veteribus & nouis dicitur,variam vim habet, ibi futura, hîc notat præſentia. Vnde Gregorius Naziãzenus ſic loquitur: Cæterùm Paſchæ fiamus participes, figuraliter tamen adhuc,etſi Paſcha hoc veteri ſit manifeſtius,ſiquidem Paſcha legale audenter dico, figura figuræ erat obſcurior, at paulò poſt,illo perfectius & manifeſtius fruemur,quum filius verbum ipſum biberit nobiſcum in regno patris nouum, reuelans & docens quæ nunc modicè demõſtrauit, nouum enim eſt ſemper illud quod nunc cognoſcitur. Hæc Gregorius, qui quum figuram figuræ dicit, præfatur ſe loqui audacius, ſed ſignificat nos, etiamſi ab illis legis tenebris emerſerimus, non tamen perueniſſe ad plenam lucem, quam in regno patris expectamus futuram, vbi plenè reuelabuntur & docebuntur omnia, & cognoſcemus ſicut cogniti ſumus,& Gregorius eleganter interpretatur nouùm,vt non à re dicatur nouum,

Nazianzenus orat. de Paſchate.

quaſi aliquid nouæ rei ſit ibi futurum: ſed eadem res nouo modo docta & à nobis cognita, vnde nouum dici vult ad rationem præſentis cognitionis. Sed vt ad verbum figuræ redeam, non rei veritatem, vt vides, ſemper attingit, ſed eiuſdem rei vel promiſſæ vel exhibitæ modum, vt quoniam non clarè, non plenè ipſas cernamus: figura quædam dicatur ipſarum rerum, quam figuram Origenes dixit imaginem rerum, dum ſic ſcribit: Si quis verò tranſire potuerit ab hac vmbra, veniat ad imaginem rerum, & videat aduentũ Chriſti in carne factum, videat eum pontificem offerentem quidem & nunc patri hoſtias, & poſtmodum oblaturum, & intelligat hæc omnia imagines eſſe ſpiritualium rerum, & corporalibus officiis cœleſtia deſignari. Imago ergo dicitur hoc quod recipitur ad præſens, & intueri poteſt humana natura. Hæc Origenes, ſecundum quem patet, imaginis verbum non ita pertinere ad rerũ veritates, vt illas imminuat, quominus ipſæ veræ ſint, nam vera peregit Chriſtus in carne, ſed imago rerum quum dicitur, id ſignificatur, quatenus illa intueri poteſt conditio noſtra, id eſt humana natura. Atque hæc apertiùs diſtinguit Oecumenius iis verbis, quibus aperit illud Pauli ad Hæbræos, Non ipſam imaginem rerum, id eſt, veritatem inquit rerum. Res appellat futuram vitam, Imaginem autem rerum, euangelicam politiam, vmbram verò imaginis rerum, vetus teſtamentum, imago enim manifeſtiora oſtendit exemplaria, Adumbratio autem imaginis obſcurius hæc manifeſtat, nam hæc veteris teſtamenti exprimit imbecillitatem. Hæc Oecumenius: Ex cuius verbis vides, quanquam proprium ſit imaginis exhibere veritates, vnde interpretatus eſt imaginem, id eſt, veritatem, tamen verbi propria ſignificatio modum ſignificat exhibendæ rei, non ipſam rem, vt quatenus minus à re ipſa habeat imago, in modo exhibitionis eſt, non in ipſa re exhibita. Vnde Auguſtinus ſic ſcribit: Oportebat vt euacuaturus ſacrificia, quæ ſecundum Aaron in Leuitico ſacerdotio fiebant, non eſſet de tribu Leui, ne ad ipſum tribũ, & ad ipſum ſacerdotiũ, quod temporaliter vmbra erat futuri, pertinere videretur mũdatio peccatorum, quã dominus oblatione holocauſti ſui, quod in veteri ſacerdotio figurabatur, impleuit, & haulocauſti eius imaginẽ ad memoriam paſsionis ſuæ in eccleſia celebrandam dedit, vt eſſet ſacerdos in æternum, nõ ſecundum ordinẽ Aaron, ſed ſecundum ordinẽ Mel-

Origenes in pſal. 38.

Oecumeni° in epiſto. ad Heb. ca. 10

Auguſt. in 83. quæſt. quæſt. 61.

chiſe-

chiſedech. Hæc Auguſtinus, qui quum dicit imaginem dari, arcanū dandi modum reſpicit,& dationis ipſius myſteriū,quum alioqui ipſum holocauſtum reuera datum apertè confiteatur. Nam in libro ſententiarū Proſperi ſic habet: Caro eius eſt,quā forma panis opertam in ſacramento accipimus,& ſanguis eius, quem ſub vini ſpecie & ſapore potamus, caro videlicet carnis, & ſanguis eſt ſacramentū ſanguinis,carne & ſanguine,vtroque inuiſibili,ſpirituali, intelligibili, ſignatur viſibile domini noſtri Ieſu Chriſti corpus & palpabile,plenum gratia omnium virtutum & diuina maieſtate. Hæc Auguſtinus,in cuius verbis audis veritatem carnis,à velamento formę panis diſtingui,dum dicit,caro eſt eius,quam forma panis opertam accipimus,& item de ſanguine, & poſtea ſequitur, iſtam veritatem ſic exhibitam, dici ſignum corporis viſibilis & palpabilis, adeò ne ſigni quidem appellatio à veritate diſiungitur, ſed modū diſtinguit exhibitæ veritatis, & ideo ſecundum veritatem modi exhibitionis, non eſt caro Chriſti, ſed carnis Chriſti ſacramentum, quia non ſe exhibet caro in ſua ſpecie, ſed in ſacramento. Et ideo idem Auguſtinus ſic ſcribit: Sicut ergo cœleſtis panis, qui caro Chriſti eſt, ſuo modo vocatur corpus Chriſti, quum reuera ſit ſacramentum corporis Chriſti,illius videlicet quod viſibile,quod palpabile, mortale in cruce poſitum eſt, vocatúrque ipſa immolatio carnis, quæ ſacerdotis manibus fit,Chriſti paſsio,mors, crucifixio, non rei veritate, ſed ſignificante myſterio:ſic ſacramētum fidei, quod baptiſmus intelligitur,fides eſt.Hæc Auguſtinus,qui per cœleſtem panem, non triticeum panem,ſed cœleſtem cibum intelligit, quem ait eſſe carnē Chriſti,& hactenus veritatem affirmat ipſius carnis,quam dicit vocari ſuo modo corpus Chriſti,quaſi dicat, cuius veritatem tamen ſi à modo exhibitionis ſpectes,reuera eſt ſacramentum corporis Chriſti,quomodo de Chriſti corpore quod paſſum eſt loquimur, in ſpecie viſibili.Nam rectè dixit Auguſtinus,Non hoc corpus quod videtis comeſturi eſtis.Et Hieronymus dicit, diuinam & ſpiritualem carnem manducandam dari, aliam quidem ab ea quæ crucifixa eſt. Ergo ſecūdum rationem exhibitionis diuiditur caro, quæ in ſe vna eſt,& caro in myſterio exhibita, eſt reuera ſacramentum corporis Chriſti viſibilis & palpabilis,quod in cruce paſſum eſt.Quare conuenienter ſequitur, quum non ſit eadem ſecundum qualitates ex-

Idem in li. ſententiar. Proſperi.

Ibidem.

In pſa.98. Hierony. i epiſt.ad Ephe.ſ.1.

hibitionis caro,quæ crucifixa eſt,quæ nunc manibus ſacerdotis immolata eſt,paſsio item,mors & reſurrectio, non rei veritate, ſed ſignificante myſterio dicantur peragi, quia nec caro(vt dixi) eadem eſt qualitatibus, quomodo in cruce erat, licet ſubſtantia ſit eadem. Quare iis authoritatibus me arbitror luculentum feciſſe, hæc nomina figuram,imaginem,ſignum,ſacramentum, vi ſua nõ ſemper excludere rerum veritates, ſua natura ſubſiſtentes, quaſi res illæ non ſint illic præſentes,vt earum conditioni,quod ad ſubſiſtentiæ attinet veritatem, moderentur, ſed tantùm deſignare præſentiæ modum, vnde figura corporis,aut ſignum corporis,imago corporis,obuelationem & reconditum quid, in modo exhibitionis notat, nec quicquam imminuit de præſentiæ veritate, quatenus eandem præſentiã veram eſſe aliunde conſtare & patere poteſt. Tum illud notandum, illa quidem verba(reuera) & (veritas) ad modum præſentiæ interdum referri,quatenus vel cum præterito modo conferatur, qui fuit in cruce,vel illo qui olim erit in cœlis, vbi facie ad faciem contemplabimur. Quæ quum ita ſint, nihil refert quo loco ponatur verbũ (ἀντίτυπα)quum nihil aliud quàm modũ exhibitionis inſinuet, qui reuera in figura eſt,in ſigno,in imagine,in ſacramento,ſiue ad mortem referas,ſiue ad gloriam.Ibi ſpecies erat corporalis, quæ non eſt in ſacramento. In gloria,ſpecies,plena viſione videbitur ſpiritualis, vbi facie ad faciem contemplabimur, quum hîc videamus per ſpeculum in ænigmate..

OBIICITVR 186.

Epiphani'. OBIICITVR EX EPIPHANIO IN ANchorato. *Videmus enim quòd accepit ſeruator in manus ſuas, veluti Euangeliũ habet, quòd ſurrexit in cœna & accepit hæc, & vbi gratias egiſſet,dixit,Hoc meum eſt,& hõc & hoc, & videmus quòd non æquale eſt,nec ſimile,non imagini in carne,non inuiſibili deitati,non lineamentis membrorum.Hoc eſt enim rotundæ formæ, & inſenſibile, quantum ad potentiam, & voluit per gratiam dicere, Hoc meum eſt, & hoc & hoc,& nemo non fidem habet ſermoni, qui enim non credit ipſum verum eſſe, ſicut dixit,is excidit à gratia & ſalute. Quod autem audiuimus,id credimus,quod eſt ipſius. Dominum verò noſtrum nouimus,totum ſenſum,totum ſenſitiuum,totum deum,totum mouentem,to-*

tum

tum operantem, totum lucem, totum incomprehenſibilem, ſed qui cum gratia hoc nobis largitus eſt. Ex quibus verbis audis, de eo quod eſt rotundæ figuræ, & inſenſibile ſecundum potentiam, dominum per gratiã dixiſſe, Hoc eſt corpus meum. & corpus domini vult Epiphanius de eo dici, quod eſt inſenſibile ſecundum potentiam; id autem non conuenit corpori Chriſti vt ſenſu careat.

RESPONDET CATHOLICVS.

Rectè dixit Hilarius, intelligẽtiam dictorum ex dicendi cauſis eſſe ſumendam. Tractans illud Epiphanius, quid ſit creari hominem ſecũdum imaginem dei, poſt illam partem diſtinctionis explicatã, aliud eſſe habere quod eſt dei ſecundum naturam, quod homo non habet, ne videretur ſecundum æqualitatem habere id quod eſt ſecundum imaginem dei, aliud eſſe habere imaginem dei ſecundum gratiam: huius quæſtionis abyſſum ita expedit, vt fidei ſimplicitati innixi, perſuadeamur quæ deus decreuit, nos iis nõ carere, verus enim eſt (inquit) qui cum gratia, id quod eſt ſecundum imaginem, homini largitus eſt. Hoc ſentit Epiphanius, vt veritas dei certò perſuaſa abſorbeat in nobis altam illã curioſę mẽtis indagationẽ, quomodo verum ſit, deum creaſſe hominem ſecundum imaginem ſuam, quãdo ſecundum naturam non ſit homo deus, quum deus ſit ſpiritus, incomprehenſibilis, & lux ſuper omnem lucem, vt ſecundum iudicium carnis nihil ſit in homine quod ſit ſimile deo. Nam quod homo de deo habet, ex gratia eſt. Et vt fides noſtra ad hæc amplectenda quodam quaſi ſimili ſubleuetur, adducit Epiphanius ſimile ab Euchariſtia, vbi ſub inſenſibili elemento credimus adeſſe per gratiã corpus Chriſti, de quo, ſi rationem carnis cõſulamus, nihil eſt ſimile, ſed omnis noſtra fides veritati dicentis nititur, contra ſenſus & ſupra ſenſus noſtros. Et hîc tria præcipuè annotanda cenſeo, Primum veram præſentiam corporis Chriſti in Euchariſtia fuiſſe, tum perſuaſiſsimam. Secundum, habitum hoc de præſentia corporis Chriſti in Euchariſtia, pro miraculo inexplicabili, ſed tam certò, vt tanquã notius & illuſtrius ad aliud arcanum aſſerendum adhiberetur. Tertium, vocabulum, corpus, in verbis Chriſti nõ ſignificare figuram, quia tum ridiculè excuſsiſſet illa Epiphanius, nihil eſſe imagini in

carne

carne ſimile, non lineamenta membrorum, quæ ne carnalis quidé requireret in figura, neque enim in Manna aut petra deſideraret quiſquam rei ſignatæ effigiem. Sed quia verbum (corpus) veritaté exprimebat corporis dati, quod factum à piis creditur, quum nihil ſimile appareret in Chriſti manibus, ſed aliquid inſenſatum, & figuræ rotundæ videretur, & à corporis ſimilitudine alieniſsima omnia, & illud fidem obtinuit, tamen contra ſenſus: cur non etiam credamus, hominem factum ſecundum imaginem dei, etiamſi non intelligamus quomodo illa imago dei in homine reluceat? Ergo clarus & apertus eſt Epiphanius, in vera, reali, ſubſtantiali præſentia aſſerenda. Et iniquè nobis obiicitur petitio principij de verbis Chriſti, (Hoc eſt corpus meum) quaſi maneant de ſenſu cõtrouerſa, quæ verba (vt hic Epiphanius monſtrat) erant illis temporibus in ſenſu proprio certiſsima. At enim (inquiet hic argutator) interim de hoc non diſputo, Epiphanium nõ recipio vt probem, ſed arripio vt vtar contra tranſubſtantiationem, qui dicit dominum de illo inſenſato dixiſſe, Hoc eſt corpus meum. Reſpondeo, illud, hoc, non demonſtrat naturam inſenſati, quaſi dominus dixiſſet, Natura huius panis inſenſati, eſt corpus meum, ſed illud, hoc, demonſtrat indiuiduum illud, illud videlicet vnum, quod carnalis inſenſatum panem iudicaret. Chriſtus verò definiuit illud vnum ſubſtantiæ eſſe, ſubſtantiã corporis ſui, cui dicenti fides habetur, etiamſi nihil ſimile videatur ſenſibus cur ita eſſe credatur. Ergo verba Epiphanij, dum dicit, hoc eſt rotundæ figuræ: viſibilem ſpeciem illius indiuidui exprimunt, ſecundum potentiam inſenſibilem, vt ſignificet nihil eſſe quod veritati verborum Chriſti ſecundum ſenſus ſuffragetur, & Chriſtus de eodem indiuiduo locutus eſt, ſed ſubſtantiam in prædicato explicabit corporis, quam ex verbis eius, crederemus corporis eſſe, nõ ipſius naturæ panis, quam ex ſenſibus indicaret ratio. Nam (vt aliàs tractatum eſt) demõſtratio, hoc, nec annectitur naturæ rei demonſtratæ, nec illam complectitur, ſed tantùm notat generaliter indiuiduum à natura remotum, ſed poſtea in prædicato intelligendum, vt quum Epiphanius confirmet hoc modo veritatem corporis, conſequenter etiam ſtatuit veritatem tranſubſtantiationis.

OBIICI-

OBIICITVR 187.

OBIICITVR EX HYSICHIO IN LIB. II. *ſuper Leuitic.cap.* 8. *Propterea carnes cum panibus comedi præcipiens, vt nos intelligeremus illud ab eo myſterium dici, quod ſimul panis & caro eſt.manet ergo panis.* *Hyſichius.*

RESPONDET CATHOLICVS.

Ex iis eſt Hyſichius, qui veram corporis Chriſti præſentiam maximè ſtatuunt,quòd autem ſic loquitur, vt myſterium ſimul panis ſit & caro, non exigit vt panem triticeum intelligamus, ſed ita in myſterio, ſacrificium de ſartagine diuina gratia attemperatum eſſe nobis, vt verè cibus efficiatur, vnde vera caro & panis, id eſt cibus nobis ſit, panis (inquam) ille qui de cœlo deſcẽdit, nam ſtatim in Hyſichio ſequitur, ſicut corpus Chriſti panis viui qui de cœlo deſcendit.

OBIICITVR 188.

OBIICITVR EX AMBROSIO IN EXPOſitione epiſt.1.ad Corinth. Cùm agitur vt hoc fiat in memoriam Chriſti, & mortis eius (inquit) nos in edendo & potando carnem & ſanguinem Chriſti, quæ oblata ſunt ſignificamus. *Ambroſius*

RESPONDET CATHOLICVS.

HAEc verba ſuis punctis diſtincta, catholicã reddunt ſententiam, nempe huius rei memores in edendo & potãdo ſanguinẽ Chriſti, ſignificamus quæ oblata ſunt, in quibus nouũ teſtamentum ſumus conſequuti. vt recordari mortis, ſit ſignificare quid pro nobis in mortẽ dedit, id eſt, corpus & ſanguinẽ. Vnde manducationem huius corporis & ſanguinis in domini mortis memoriã iis verbis Ambroſius exigit, vt oblatio in cruce facta, iugi recordatione in eccleſia retineatur, nempe ſemel in cruce facta, vt ſemper proſit, ſemper apud altare memorãda, vt magis proſit.

OBIICITVR 189.

OBIICITVR EX EODEM CIRCA EVNdem locum. *Nos ait in typum ſanguinis Chriſti accipere calicẽ myſticũ.* *Ambroſius*

RESPONDET CATHOLICVS.

Hic truncata producitur ſententia, quæ ſuo loco aptè connexa pręcedentibus, nihil habet veritati catholicę non maximè conſentaneum. Præcedit nanque nomē (beneficij) genitiuum videlicet huius nominis, typū, vt ſic conſtruas. In typū beneficij diuini (nam & hoc adiectiuum ibi eſt) nos percipimus calicem myſticū ſanguinis Chriſti ad tuitionem corporis & animæ noſtræ. Sic enim mortis beneficium hoc videlicet bibendi veri ſanguinis typo annuntiamus.

OBIICITVR 190.

Ambroſius OBIICITVR RVRSVS EX EODEM, DE *ſacramentis lib. 4. cap. 4. Hoc igitur aſtruamus, quomodo poteſt qui panis eſt, corpus eſſe Chriſti conſecratione?*

RESPONDET CATHOLICVS.

Commodè aptatur hæc quæſtio ad reſponſionē de mutatione, videlicet quomodo illud eſſe panis, fiat eſſe corporis? quod ſic effert, qui eſt panis, eſſe corpus, & ſanè eſt panis eodem Ambroſio authore ante conſecrationem, poſt conſecrationem verò eſt corpus Chriſti, ita qui eſt panis, eſt corpus ſubſtantia conſecratione mutata, vt fiat corpus. Similiter ſi quæreretur quomodo qui eſt claudus ambulat? ſanatus videlicet.

OBIICITVR 191.

Ambroſi°. OBIICITVR ETIAM EX AMBROSIO, EODEM *in loco. Si tanta vis eſt in ſermone domini, vt incipiant eſſe quæ nō erant, quantò magis operatorius eſt, vt ſint quæ erant, & in aliud commutentur? Si elementa ſint quæ erant, non ergo tranſubſtantiantur.*

RESPONDET CATHOLICVS.

Argumentum eſt à maiore. Si enim de deo verè confitemur, eum poſſe creare ex nihilo, quāto magis de eodem confitebimur, vt quæ ab eo creata erant, conſeruari poſſint vt ſint? Porrò autem ſi poteſt ex nihilo creare, poteſt

teſt etiam quæ creata ſunt commutare, vt non difficilis illi videatur explicatu hæc panis mutatio. Minus eſt enim vel quæ erant creata, vt ſint & durēt efficere, quàm ex nihilo creare. Quanquam ſunt qui in iis iſtis verbis notent tranſubſtãtiationis arcanum, quia ſunt quæ erant panis & vini accidentia, & tamen in aliud eſt facta mutatio, quia non amplius panis & vinum, ſed aliud ſunt, videlicet vna eſſentia vnius Chriſti, & ſignanter dicit (aliud) non (alia) quum tamen de pluribus commutandis loqueretur, vt cum illo Cyprianus conſentiat, ad vnam eſſentiam hæc redigenda.

OBIICITVR 192.

OBIICITVR ITEM EX AMBROSIO, LIB. *de his qui initiantur myſteriis. Ante benedictionem verborum cœleſtium alia ſpecies nominatur, poſt conſecrationem corpus Chriſti ſignificatur. Ecce ſignificatur corpus poſt conſecrationem.* *Ambroſius*

RESPONDET CATHOLICVS.

IDem Ambroſius hanc ſententiam aliis verbis effert, videlicet: Panis eſt ante conſecrationem, poſt conſecrationem corpus. Nam quod nominationem hîc dicit, & ſignificationem illam realem intelligit, vt qua veritate nomen, panis, ſignificat ſubſtantiam naturæ ante benedictionem, eadem veritate ſignificatur nomine corporis, corpus Chriſti, ſubſtantia iam cœleſtis.

OBIICITVR 193.

OBIICITVR ET ILLVD EX AMBROSIO, *de ſacramentis libro quarto capite quinto. Sed intellige quid eſt amplius, Manna de cœlo, an corpus Chriſti? Corpus Chriſti vtique, qui author eſt cœli, deinde Manna qui manducauit, mortuus eſt, qui manducauerit hoc corpus, fiet ei remiſſio peccatorum, & non morietur in æternum. Ergo non manducant hoc corpus mali quibus non fit remiſſio peccatorum.* *Ambroſius*

RESPONDET CATHOLICVS.

AMbroſius nihil aliud quàm ſententiã ex Chriſti ore prolatam aliis verbis effert. Chriſtus enim dixit, Patres veſtri comederũt Manna in deſerto,& mortui ſunt: ſi quis manducauerit ex hoc pane,viuet in æternum. Quæ promiſsiones Chriſti quandam in nobis congruentiam exigunt, non merito noſtro conſtantem illam, ſed diuinitatis bonitate ſuggerente & ſubminiſtrante ſuſceptam, ne tantis beneficiis ſimus prorſus inidonei,nõ quaſi ex nobis (vt dixi) poſsimus eſſe aut digni aut idonei,ſed omnis noſtra ſufficientia eſt à deo,quam certè nos habere oportet,vt dignè deo ambulemus,& dignè in ſacramẽtorum vſu cooperemur deo:quod ni fiat,haud aſſequemur promiſsiones, ſed diuerſo exitu,ſecundum Paulum, pro vita ſuccedet condemnatio, ſiquidem indignè manducauerimus.

OBIICITVR 194.

Ambroſ. OBIICITVR EX EODEM AMBROSIO, DE *benedictionibus Patriarcharum cap. 9. Hic panis factus eſt eſca ſanctorum. Et poſtea, Qui accipit,non moritur peccatoris morte, quia panis hic remiſsio peccatorum eſt. At impij homines nec ſunt ſancti, nec habent remiſsionem peccatorum.*

RESPONDET CATHOLICVS.

DE deſtinato effectu loquitur Ambroſius,quod verò ſecus in malis fit,per occaſionem eſt, contingens etiam ex eorum vitio,adeò non probat non accepiſſe, quòd effectus non ſequatur proprius, qui malitia ſuſcipientium erat fruſtratus.

OBIICITVR 195.

Ambroſ. OBIICITVR ITEM EX EODEM AMBROſio,*de his qui initiãtur myſteriis,cap.8. Iſta eſca quam accipis,iſte panis viuus qui deſcendit de cœlo,vitæ æternæ ſubſtantiam ſubminiſtrat,& quicunque hunc panem manducauerit,non morietur in æternũ,& corpus eſt Chriſti.*

RESPONDET CATHOLICVS.

HAEC ſentẽtia veritatem Euchariſtiæ dilucidè atteſtatur, malos autem non idem ſumere quod boni,& ſacramentum non eſſe ſemper ſubſtantia idem, nequaquam probat, quæ nihil aliud quàm proprium huius eſcæ fructum & vim oſtendit, videlicet ſecundũ Paulum, ſi quis dignè illud manducauerit, nam indignos pœna manet & condemnatio.

OBIICITVR 196.

OBIICITVR QVOQVE EX EODEM, *De officiis lib. 4. cap. 48. Hîc vmbra, hîc imago, illic veritas, vmbra in lege, imago in Euangelio, veritas in cœleſtibus, antea agnus offerebatur, offerebatur vitulus, nunc Chriſtus offertur, ſed offertur quaſi homo, quaſi recipiens paßionem, ſed offert ſe ipſe quaſi ſacerdos, vt peccata noſtra dimittat, hîc in imagine, ibi in veritate, vbi apud patrem quaſi aduocatus pro nobis interuenit. Ex hoc loco patet etiam nunc nos in imagine eſſe, & imaginem habere non veritatem.* *Ambroſius*

RESPONDET CATHOLICVS.

VEritatẽ intelligit Ambroſius, quod eſt ſuis numeris abſolutum, quomodo in ſolis cœleſtibus poteſt intelligi, & ideò quanquam Deus ſit vbique, tamen quoniam in cœlo ſua gloria fruitur, ſic docemur orare, Pater noſter qui es in cœlis. Et nos quanquam verum Chriſti corpus in ſacramento habeamus, tamen quia omnis noſtra cognitio per fidem ex parte eſt, & tãquam per ſpeculum in ænigmate: quod eſt maximè verum, nobis eſt in imagine, qui verum integrè contemplari non valeamus. Ipſum quidem in ſe verum, ſemper totùm, & quaſi rotundum eſt, nec quicquam maius verum aut minus verum dici poßit, ſed omnis illa defectio à nobis eſt, vt nobis dum hîc viuitur, imago dicatur, quod ipſa re verum cum integritate ſua ſit. Quare ex hoc loco Ambroſij cauillationes illæ omnes euertantur, quæ de verbis (*ἀντίτυπον*) imago, figura & exemplar, contra veritatem corporis Chriſti in Euchariſtia confinguntur.

OBIICITVR 197.

Chryſoſtomus.

OBIICITVR EX CHRYSOSTOMO SVPER *epiſt. poſteriore ad Corinth. Homil.20. Non ſolùm, inquit, quod nobis proponitur in menſa eſſe corpus Chriſti: ſed etiam pauperes, quibus tenemur benefacere, quãdoquidem ille idem qui ait, Hoc eſt corpus meũ, verbo ſuo item dixit, ſe beneficio affici, & egere in pauperibus.*

RESPONDET CATHOL.

PRimùm, amplectendum eſt quod ad veritatem Euchariſtiæ affirmandam pertinet, videlicet id quod in menſa proponitur, corpus Chriſti eſſe, quibus verbis nihil poteſt excogitari efficacius ad iſtorum figuratorum calumnias fugandas & abigendas. Nam iſtud (proponi in menſa) certam & veram corporis præſentiam explicat, nõ quam fides accedentis affinxit (vt ſectarij ſomniant) ſed quam dei omnipotentia operata eſt nobis, quibus proponitur. Quod verò additur de pauperibus, ſint illi ſuo modo corpus Chriſti licet, & Chriſtum in illis, quãdo ita voluit, agnoſcamus, vt qui à corpore eius naturali in myſterio dato, diuina & ſpirituali alimonia refecti ſumus: corpus eiuſdem in pauperibus ſignificatum, temporalibus beneficiis refocillemus. Quoniam nõ minus verum eſt, pauperes ſignificare corpus eius cui gratiam referamus, quàm in myſterio verè eſſe præſens corpus pro nobis paſſum, à quo gratiam accepimus. Et hoc corpus Chriſtus nos iubet accipere & edere, illud nos iubet alere, quum dicat, Quod vni ex his feciſtis, mihi feciſtis. Nam & hæc nobis imputat in iudicio extremo, dicens, Eſuriui, &c. Ergo perappoſitè hæc coniunxit Chryſoſtomus, vt fidelium in pauperes beneficia prouocet, non vt myſterij magnitudinem attenuet, cui explicando ſe imparem ſolet profiteri.

OBIICITVR 198.

Chryſoſtomus.

OBIICITVR EX EODEM, IN HOMILIA *11. ſuper Matthæum, opere quod dicitur imperfectum. In ſanctis, inquit, vaſis non eſſe corpus Chriſti, ſed myſterium corporis & ſanguinis Chriſti.*

RESPON-

RESPONDET CATHOLICVS.

DE vaſis veteris teſtamẽti loquitur, quæ Balthazar auſus ſit prophanare, quamuis Eraſmus notet vel librũ menda, vel authorem libri illius, hæreſi hac eſſe corruptũ. Et tamẽ qui in myſteriis enarrandis ἀκριβολογεῖσθαι περὶ ῥήματα ſolent, faterentur etiam aliquo ſenſu in vaſis noſtris non contineri ſanguinem Chriſti, ſed myſterium ſanguinis, ſignificãtes verũ ſanguinem in myſterio nobis adeſſe quidem, at non vt in loco, quum tamen ambiente vaſe contineri, quandam loci rationem videatur referre, ſed quum ad eam ſubtilitatem Chryſoſtomus hîc loquutus non ſit, verba eius huc valent, vt oſtendant ſacramenta noſtra tantũ ab illis veterum ſacramentis diſtare, vt nudæ illis figuræ rerum ſignificatiuæ, nobis autem ſimul adſit cum figura res, vt verum corpus & verus ſanguis in noſtris vaſis eſſe poſsint & ſunt.

OBIICITVR 199.

OBIICITVR QVOQVE EX EODEM IN *caput* 11. *primæ ad Corinth. homil.* 27. *Quemadmodum Chriſtus enim & in pane & in calice, in meam commemorationem facite, dixit. Hîc colligere licet, verba Chriſti de pane dicta eſſe, non de vero corpore.* *Chryſoſtomus.*

RESPONDET CATHOLICVS.

VTitur videlicet in appellatione panis, veteri nomine, ratione nominis ſublata, quod non eſt infrequens. Quòd ſi Iuſtinum & Cyprianum ſequimur (ſi ex verborum ordine, quem illi ſuis libris ponunt, colligere ſit tutum) videretur ſecundum illos, Chriſtum dixiſſe, (Hoc facite) ante verba conſecrationis, nam ita Chriſti verba referunt, vt iam ſecundum propriam appellationem diceret in pane, (Hoc facite.) Cæterùm vtcunque ſit, nihil eſt in appellationis voce argumenti. *Iuſtin. Apolog. 2. Cyprianus Ser. de cœna domini.*

OBIICITVR 200.

OBIICITVR ITEM EX EODEM IN *pſalm.* 22. *Paraſti in conſpectu meo menſam, Vt quotidie in ſimilitudinem corporis & ſanguinis Chriſti, panem & vinum ſecundum ordinẽ Melchiſedech, nobis oſtenderet in ſacramento. Notandum eſt quòd dicit in ſimilitudinem corporis Chriſti.* *Chryſoſtomus.*

RESPON-

RESPONDET CATHOLICVS.

ERant qui(conſubſtantialitatē) verbo(ὁμοιούσιον)exprimerent,quod verbi ὁμοιούσιον ſimilem ſubſtantiam ſonat. Interrogatus Baſilius, an id ipſe affirmaret? reſpondit,ſe non adeò abhorrere à verbo,ſi quidem iuſta & plena ſignificatio adhibeatur, ſecundum quam putat ſimile dici poſſe,quod ſit idem. Quæ ideò commemoro,vt oſtendam quod hic dicitur, ſimilitudinem ſanguinis de vero ſanguine poſſe prædicari, qui ſit idem, quemadmodum ſimilis ſubſtantia dicitur,quæ ſit eadem. Quanquam hic locus ipſa verborum compoſitione perplexior ſignificat nobis paratã à domino menſam,in qua oſtenderet nobis in ſacramento panem & vinũ, quæ Melchiſedech obtulerat in ſimilitudinē,hoc eſt,figurã corporis & ſanguinis Chriſti,innuens nobis oblationem Melchiſedech fuiſſe figuram huius ſacrificij, in quo panis & vinum in verũ corpus & ſanguinem oſtenduntur mutata,vt figuræ præcedenti ſuccedat veritas.

OBIICITVR 201.

Chryſoſtomus. OBIICITVR PRAETEREA EX CHRYSO*ſtomo ad Cæſarium monachum: & Deus & homo eſt Chriſtus, Deus propter impaßibilitatem,homo propter paßionem,vnus filius,vnus dominus,idem ipſe procul dubio,vnitarum naturarum, vnam dominationem,vnam poteſtatē poßidens(etiamſi non conſubſtantialiter exiſtunt) & vna quæque incommixta,proprietatis conſeruat agnitionem, propter hoc quòd inconfuſa ſunt duo. Sicut enim antequam ſanctificetur panis, panem nominamus, diuina autem illud ſanctificante gratia, mediante ſacerdote, liberatus eſt quidem ab appellatione panis, dignus autem habitus eſt dominici corporis appellatione,etiamſi natura panis in ipſo permanſit, & non duo corpora, ſed vnum filij corpus prædicatur. Sic & hæc diuina ἐνδρυούσης, id eſt,inundante corporis natura, vnum filium, vnam perſonam,vtraque hæc fecerunt.*

RESPONDET CATHOLICVS.

NON eſt hoc Ioannis Chryſoſtomi,ſed Ioannis cuiuſdam Conſtantinopolitani.Et hic vide,quid ab Euchariſtię ſimilitudine conetur docere, videlicet non naturarum in Chriſto perfectionem,ſed conſiſtentiam, vt ſicut in Eu-

chariſtia duæ ſint naturæ incommixtæ, agnitione proprietatis conſeruantes ſine confuſione: ita & in Chriſto. Atq; ideò notat in Euchariſtia naturam panis manere, quod & eccleſia fatetur hactenus, vt videatur, palpetur, guſtetur, & corrumpatur iuxta naturæ proprietatem, ſed quemadmodum hic dicit, nō duo corpora, ſed vnum corpus filij Dei prædicari: hoc & eccleſia ſimiliter tranſubſtantiatione prædicat, vnam eſſe corporis Chriſti ſubſtantiam, ne dicamus ſimul eſſe & panem & corpus, ſed vnam ſubſtantiam corporis filij Dei, quod ſubſtantia panis manente, induceret abſurdum impanationis. Qui hæc Græca tranſtulit, illa non intellexit, non eſt enim (ἐνιδρυσάσης) inundante: ſed firmante humanam corporis naturam.

OBIICITVR 202.

OBIICITVR ETIAM EX EODEM, IN *epiſt. priorem ad Corinth. cap. 10. Quid enim appello communionem? idem ipſum corpus ſuum. Quidnam ſignificat panis? Corpus Chriſti. Quid autem fiunt qui accipiunt? Corpus Chriſti. Hîc clarum eſt panem ſignificare corpus Chriſti.* *Chryſoſtomus.*

RESPONDET CATHOLICVS.

Hoc in loco Chryſoſtomus verba Pauli explicans, (Panis quem frangimus, nónne cōmunio corporis Chriſti eſt?) communionis effectū in verbo, communio, notat, quoniam eſus huius panis, nos in vnius corporis communionem coaleſcere facit, vt vnum corpus Chriſti myſticum ex nobis fiat, veluti alludens ad illud quod Paulus Epheſiis ex Geneſi citat, Os ex oſsibus, & caro de carne, ſic hîc ex corpore fit corpus, id eſt, ex corpore Chriſti naturali, corpus myſticum in nobis. Et ita à ſeipſo quærit Chryſoſtomus, Quídnam appello communionem? Reſpondet, idem ipſum corpus ſumus, id eſt, dum nos congrua membrorum compagine cohærētes, vnum corpus ſumus, quod emphaticē̄s idem ipſum corpus, id eſt, ſummo conſenſu & conſpiratione vnitum & coagmentatū, iam communio ſumus, in quibus omnia corporis membra communicant inuicē ſua. Chryſoſtomus deinde explicaturus quid ſignificet verbū (Panis) ſic quærit, Quid eſt panis? non quomodo hic adulterator verbi Dei,

& hominum citat, Quid ſignificat? & reſpondet, Corpus Chriſti. Nam Chryſoſtomus Paulum intellexiſſe verbo, Panis, pané dominum ſentit, quomodo loquitur Auguſtinus, id eſt Euchariſtiam, cibum videlicet cœleſtem conſecratione effectum, qui deinde in myſterio frangitur, ad explicandam illo veluti ſymbolo paſsionem. Et reſpondet Chryſoſtomus quæſtioni, Quid eſt panis? Corpus Chriſti, Adeò nullam prorſus figuræ mentionem facit, ſigni aut ſymboli hoc in loco. Poſtremò quærit, Quid fiunt qui accipiunt? Reſpondet, Corpus Chriſti, eo ſenſu quo Paulus loquitur, Vos eſtis corpus Chriſti, nõ illo quo in cœna Chriſtus, quum corpus comedendum daret, ibi enim addidit, (quod pro vobis traditur,) vt de corporis naturalis veritate non dubitemus.

OBIICITVR 203.

Chryſoſtomus. OBIICITVR EX EODEM CHRYSOSTOmo *in homilia octuageſimatertia ſuper Matthæum. Iſta eſſe ſymbola domini Ieſu, quibus obturamus ora hæreticorũ, qui quærunt, Quomodo Chriſtus ſit paſſus. Nam ſi non verã habuiſſet carnem, & vere paſſus eſſet: vana eſſent hæc ſymbola.*

RESPONDET CATHO.

QVod hoc in loco ſcribit Chryſoſtomus, obturaſſet huius etiam hæretici os, ni durum nimis & impudens eſſet, & veritatem non diſcere ſed corrumpere, omnis huius conatus niteretur. Chryſoſtomus enim ſic ſcribit: Nã quando dicunt hæretici vnde patet immolatum fuiſſe Chriſtum? & alia multa myſteria, hæc enim afferentes, ora ipſorũ conſuimus. Si enim mortuus Ieſus non eſt, cuius ſymbolum, ac ſignum, hoc ſacrificium eſt? Hæc Chryſoſtomus, qui ſacrificium eccleſiæ quod in altari peragitur, oſtẽdit eſſe ſymbolum & ſignum Chriſti immolati in cruce. Quando ergo ſecundũ eundem Chryſoſtomũ, ſacrificium eccleſiæ non ex pane & vino, ſed ex vero Chriſti corpore præſente conſtet; quod & omnes catholici patres cõfitentur: apparet nõ eſſe abſurdũ, vt idẽ corpus ſit ſui ipſius ſignũ & ſymbolum, nec videri obſcurius ſignũ præſentis corporis, quod fides intuetur, quàm veritas paſsionis quæ abiit in præteritum, quæ ſola etiam fide intelligitur facta.

OBIICI-

OBIICITVR 204.

OIICITVR EX EODEM SVPER EPIST. *priori ad Corinth.cap.10. homilia vicesimaquarta. Iubet nobis vt cum concordia & charitate maxima ad ſe accedamus, & aquilæ in hac vita facti, ad ipſum cœlum euolemus, vel potius ſupra cœlum, vbi enim cadauer,(inquit) illic & aquilæ. Cadauer domini corpus propter mortem, niſi enim ille cecidiſſet,nos non reſurrexiſſemus. Aquilas autem appellat, vt oſtendat ad alta eum oportere contendere, qui ad hoc corpus accedit, & nihil cum terra debere eſſe commune, nec ad inferiora trahi, ac repere, ſed ad ſuperiora ſemper volare, & in ſolem iuſtitiæ intueri,mentiſque oculum acutiſſimum habere,aquilarum enim, non graculorum hæc menſa eſt. Hic oſtendit quomodo nobis ad cœlum aſcendendum ſit, dum communicamus, ſi corpore Chriſti frui volumus.* *Chryſoſtomus.*

RESPONDET CATHOLICVS.

VErba ſunt excitantis nos ad dignè communicandum Chriſto, cum quo ſi verè in baptiſmo mortui, cũ eodem reſurreximus, quæ ſurſum ſunt quæramus, non quæ ſuper terram, vt noſtra conuerſatio ſit in cœlis, quum per vniuerſam vitam,tum verò maximè à terris eleuemur, quando cœleſtia tractamus ſacramenta, quæ aquilis non graculis parata ſunt. Quæ verba nihil minuunt de veritate ſacramenti. Nam vt præſentia Chriſti in ſacramento cum eiuſdem in cœlo præſentia conſiſtit: ſic mentis noſtræ in cœlum eleuatio,illam à Chriſto in ſacramento contemplando nõ diſiungit. Imò qui non videt Chriſtum à dextris ſedentem, nec illum poteſt in ſacramento videre. Vna eſt enim fides vtriuſque veritatis, & vnis fidei oculis, vno eodémque momento, vtramque veritatem cernimus, & à cœlo auſpicati ſacramentum intelligimus, quoniam è ſupernis eſt lumen quo perſpiciamus. Non ergo qui in cœlum vocat, à ſacramento auocat, ſed docet quà rectà eò progrediatur. Terrenæ & deorſum in carne fixæ mentes, quæ nihil aliud quàm graculorum more nimis garriunt, humanas rationes & cauillamenta deblaterantes, ad myſterij cognitionem non pertingunt, nec fructum qui è ſupernis eſt, aſſequuntur, quum nõ graculis ponatur hæc menſa, ſed aquilis illis

nimirum qui ſublimipetę ſint, nec fecibus mundi immerſi, humum volatu contingant. Pennæ ſunt quærendæ vt voles, ne quid terrenæ ſordis ad menſam deferas, quæ licet in terris ſit poſita, & à domino in conſpectu noſtro parata, quia tamē cœleſtem cibum propoſitum habet, mentes eo dignas & cœleſtes poſtulat.

OBJICITVR 205.

Chryſoſtomus. OBIICITVR QVOQVE EX EODEM *in Matth. 26. homil. 83. Illi ab Aegypto in Paleſtinam erant profecturi, ac ideò viatoris habitum habebant, tu de terra in cœlum aſcenſurus es. Hic hortatur in cœlum fide aſcendere, vt illic, non in ſacramento manducemus Chriſti corpus.*

RESPONDET CATHOLICVS.

Nos non vt patres terram terra mutamus, ſed fœliciore peregrinatione de terra migramus in cœlum, quò qui verè tendunt, eò ſemper mentes & oculos intentos habent, & huius itineris viaticum eſt Euchariſtia, cuius viam is ſolus nouit, qui cœlum fide circunſpexit, vt poſſit cum Chryſoſtomo exclamare, O immenſam Dei benignitatem, qui in cœlo regnans, cum patre ſurſum ſedes, etiam noſtris manibus teneris in terris, nō eo modo quomodo caro cogitet, quæ omnis prorſus abiicienda ſit, ſed admirabili modo, nō manifeſto, ſed in myſterio, quod ſpirituale eſt opificium, nimirū ipſius ſpiritus. Quæ ſententiæ ſic dictæ ſunt à Chryſoſtomo, vt animos noſtros accendat atque inflammet, non vt veram præſentiam corporis Chriſti minuat, quam quoniam certò per fidem nouit, etiam loquitur ipſe, & quanta poteſt eloquentia, cæteris perſuadere conatur. *De ſacerdotio lib. 3.*

OBIICITVR 206.

Hieronym⁹ OBIICITVR EX HIERONYMO AD HEdibiam. *Nos autem audiamus panem quem fregit dominus, deditque diſcipulis ſuis, eſſe corpus Saluatoris, ipſo dicente ad eos, Accipite & comedite, Hoc eſt corpus meum. Vide panem corpus domini vocari.*

RESPON-

RESPONDET CATHOLICVS.

Hieronymus fatetur eſſe quod à domino eſt factum, at quomodo ſit factum nihil dicit, ergo eccleſiaſticæ doctrinæ illis verbis non contradicit, verbo, panis, quod viſibile eſt, notat, non eſſe ſignificans quod ſenſus renunţient, ſed quod Chriſti verba referunt, quaſi diceret, ſubſtantia eius quod ſenſibus videatur panis eſt, ſed ipſa veritate corpus eſt Chriſti, quod ſenſus neſciunt, ſed nouit fides, & illam emphaſim habet pronomen (nos) & ab oculis ad aures, à Iudaicis fabulis ad verba Chriſti prouocat Hieronymus. Nos (inquit) audiamus panem quem fregit dominus, &c. Sit ſanè oculis carneis panis quem fregit dominus, auribus certè noſtris ſit corpus Chriſti, propter eiuſdem verba, vt non ſignificet Hieronymus panis materiam eſſe corpus Chriſti, ſed ex pane corpus factum fuiſſe. Vnde quod factum credit, etiam eſſe conuenienter loquitur, vt illa locutione effectio ſubintelligatur, tum autem loquitur de pane quem fregit dominus, quod credimus conſecratione factum corpus, fregit enim quod cōſecrauerat.

OBIICITVR 207.

OBIICITVR EX EODEM IN ESAIAM *lib. 18. cap. 66. Omnes voluptatis magis amatores quàm amatores Dei, ſanctificari in hortis & in liminibus, quia myſteria veritatis non valent introire, & comedere cibos impietatis, dũ non ſancti corpore & ſpiritu, nec comedunt carnem Ieſu, neque bibunt ſanguinem eius, de quo ipſe loquitur. Qui comedit carnem meam & bibit ſanguinem meum, habet vitam æternam. Etenim paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus, qui non foris, ſed in domo vna, & intus comeditur.* Ex hoc conſtat, malos non comedere carnem Chriſti. *Hierony.*

RESPONDET CATHOLICVS.

Hieronymus notat, quid ad dignam manducationem exigatur, vnde effectum Euchariſtię proprium aſſequamur, vt ſimus ſancti corpore & anima, ne videlicet foris in peccatis & hæreſi maneamus, ſed ingrediamur domum domini, amplectamur vnitatem corporis myſtici, quia de iis ſolis verum eſt quod dicit Chriſtus, Qui manducat meam carnem, habebit

Hieronyj.in Mala. c.1. vitam æternam. De malis verò alibi dicit idem Hieronymus, eos polluere corpus & ſanguinem domini, quando ſordidi mundum ſanguinem bibunt. adeò nõ negat Hieronymus, malos idem quod boni ſumere: ſed non eodem fructu, & ideò quod non rectè fit, negat fieri, quia non ſuo modo & proprio fiat.

OBIICITVR 208.

Hieron. OBIICITVR ITEM EX EODEM IN HIE- *remiam cap.22. lib.4. Omnis hæreticus naſcitur in eccleſia, ſed de eccleſia proiicitur, & contendit & pugnat contra parentem, quod infert nõ comedent & nõ bibēt, ſubauditur corpus & ſanguinē ſaluatoris etc.*

RESPONDET CATHOLICVS.

MOres notat hæreticorum, qui dum ſacramenta prorſus contemnunt, contendunt (inquit) & pugnant contra parentem, cum quibus nec catholici libenter communicāt. Hæretici ergo non comedent & bibent, vel quia nemo dabit, vel ipſi non ſe ſolent ingerere vt accipiant.

OBIICITVR 209.

Hieron. OBIICITVR ETIAM EX EODEM IN O- *ſeam lib. 2. cap. 8. Iſti (hæretici) multas immolant hoſtias, & comedunt carnes earum, vnam Chriſti hoſtiam deſerentes, nec comedentes eius carnem, cuius caro cibus credentium eſt. Quid poteſt clarius dici, quàm hæreticos & malos homines non comedere carnem Chriſti, quæ cibus eſt credentium fide ſuſcipiendus?*

RESPONDET CATHOLICVS.

CRimen exaggerat hæreticorum, qui multas comedunt hoſtias, immolantes videlicet dæmoniis & non deo, diis quos ignorabant, vnam Chriſti hoſtiam deſerunt, cuius veritatem conſpurcant mendaciis, ſacramenta lacerant maledictis, cibum carnis Chriſti non comedunt, qui credētium eſt cibus, à quibus ſe diuidunt. Ergo oſtendit Hieronymus quid fiat, non tractat quid fieri poſsit.

OBIICI-

OBIICITVR 210.

OBIICITVR EX EODEM HIERONYMO *ſuper Matth.cap.26. Inquit pane ac vino, repræſentatum eſſe corpus ac ſanguinem domini.* Hierony.

RESPONDET CATHOLICVS.

COrruptè huc citant Hieronymum, qui non loquitur vt hic argutator, in pane & vino, ſed ſic habet: Poſtquã paſcha fuerat impletum, & agni carnes cum apoſtolis comederet, aſſumit panem qui confortat cor hominis, & ad verum paſchæ trãſgreditur ſacramentũ, vt quomodo in præfiguratione eius Melchiſedech ſummi dei ſacerdos, panem & vinum offerens fecerat, ipſe quoque veritatem ſui corporis repræſentaret. Hæc Hieronymus, qui vt Cyprianus notat, reuelatã figuræ veritatẽ, hoc eſt, tum corporis, tum ſanguinis veritatem repræſentari, non alteram figuram conſtituendo, ſed perimplendo veterẽ. Ergo quod in figura promittebatur, nunc eſt à Chriſto repræſentatum, cuius verbi (repræſentare) ea vis eſt, vt veram & certam præſentiam ſignificet, de quo verbo aliàs dixi fuſius.

OBIICITVR 211.

OBIICITVR EX CYRILLO AD OBIE- *ctiones Theodoreti. Sacramentum noſtrum non aſſeuerat hominis manducationem, mentes credentium ad craſſas cogitationes irreligioſè introtrudens, & humanis cogitationibus ſubiicere enitens ea quæ ſola & pura & inexquiſita fide capiuntur. Neque enim quia diuinitatis natura non comeditur, propter hoc commune quis dixerit ſanctum corpus Chriſti. At vos dicitis ſacramentũ noſtrum eſſe ἀνθρωποφαγίαν, vt dixerunt Caparnaitæ.* Cyrillus aduerſus obiectiones Theodoreti in anathematiſmum vndecimum.

RESPONDET CATHOLICVS.

NON ſunt hæc Cyrilli, ſed nequiſsimi hominis Oecolampadij, adulteratis Cyrilli verbis, figmenta, cuius vnius loci excuſſa veritas, & fraude huius impoſtoris detecta, ad ſpiritus probationem ſic obtineret, vt ad euertendas omnes ab illo in veritatem Euchariſtici ſacramẽti fabricatas machinas,

deberet

deberet ſufficere,præſertim quum hoc in loco,ſuo ſe indicio prodat ſorex,editis eius nomine, à ſuis illis ipſis græcis, quæ & malè vertẽdo corrupit,& in ipſis adeò fontibus vitiauit. Nam græca ſic habẽt: Ἆρ' οὖν ὡς ἕτερόν τινα υἱὸν καὶ χριστὸν παρὰ τὸν ἐκ θεοῦ θεὸν λόγον τὸν φαινόμενον εἶναι διαβεβαιουμένου, ᾧ καὶ τὸ τῆς ἀποστολῆς προσνενέμηται χρῆμα, οὐκ ἀνθρωποφαγίαν ἡμῶν ἀποφαίνει τὸ μυστήριον, παρειςῶν ἀνοσίως εἰς ἐξιτήλους ἐννοίας τῶν πιστευόντων τὸν νοῦν, καὶ λογισμοῖς ἀνθρωπίνοις ἐγχειρῶν, ἃ μόνῃ καὶ ψιλῇ καὶ ἀζητήτῳ πίστει λαμβάνεται. quæ ſic vertit Oecolampadius. Nónne igitur eum qui videtur filiũ & Chriſtum alium à deo verbo,qui ex deo eſſe affirmant, cui Apoſtolatus functio tributa ſit? non enim ſacramentum noſtrum,hominis manducationem aſſerit,mentes credentium ad craſſas cogitationes irreligioſè introtrudens, & humanis cogitationibus ſubiicere enitens, ea quæ ſola & pura & inexquiſita fide capiuntur. Ita Oecolampadius,cuius tranſlationis veritatem,quò certius perſpicias, adiiciam tranſlationem,quæ fide publica cõſtat, Baſileæ ante annos 26. & nuper Coloniæ typis excuſam, in hæc verba. Putas ergo tanquam alterum quendam filium & Chriſtum abſque verbo ex deo, eum qui videbatur eſſe confirmans, cui etiam ſoli cauſam apoſtolatus attribuit, non humanam commixtionem myſterium noſtrum eſſe pronuntiat, ſceleſtè protrahens ad ſenſus caliginoſos credentium mentem,& cogitationibus humanis ſubiiciens, quæ ſola & inexquiſita fide percipiuntur? Hæc habet Latina editio publica, quę non vt Oecolampadius,hominis manducationem habet, ſed humanam commixtionem. At dixerit aliquis,corrupta eſſe Latina librariorum errore,qui humanam comeſtionem, pro commixtionem, dicere debuiſſent,qui error propter vicinitatem literarum incidere potuiſſet. Sed ne ſic quidem cum Oecolampadio conueniret, qui non dicit humanam comeſtionem,quæ verba modum manducationis notarent,ſed hominis manducationem, quæ verba rem notant manducandam,id quod ſignificat ἀνθρωποφαγία, verbum ab Oecolampadio planè ſuppoſitum, quod quò commodius ſubiiceret, corrupit quæ circunſtant reliqua. Primùm,vnam periodum in duas ſecauit,quod vt faceret ex διαβεβαιῶν participio διαβεβαιουμένου. Deinde vt illud οὐκ ἀνθρωποφαγίαν &c. annecteret: coniunctionem addidit de ſuo cauſalem, ſic enim transfert (non enim) quum græca cauſalem nõ habeant. τὸ μυστήριον nominatiuũ facit, vnde fit ſolœciſmus in παρειςῶν & ἐγχειρῶν.

In ipſa verò redditione latina, Oecolampadius ἀποφαίνει trāsfert (aſſerit,) quum Cyrillus græcè alludens ad illud τὸ φαινόμενον, eleganter poſuerit pro pronuntiare, ſiue deſcribere aut declarare, cui ſignificationi ineptiſsimè pro nominatiuo eſt τὸ μυστεύειν, cuius eſt recondere & abdere. Poſtremò, adiectiuum ἐξιτήλους Oecolampadius transfert, craſſas, quum ſignificet prorſus oppoſitum, ſignificatione propria, quod eſt, tenues, tranſtulit publicus interpres, caliginoſas, eleganti metaphora, quoniā tenuia exeunt in caliginem, quum illud Oecolampadij, craſſum, pingue quid notet, quale homini profectò ſuggereret ἀνθρωποφαγία. Atque in his tam multis quum varietur, quis dubitet græca ab ipſo Oecolampadio eſſe corrupta: vt poſſet illis aptare ſenſum quendam ſuum. Tū illud dico, editionem publicam latinam, ſenſum nobis referre aliis Cyrilli dictis congruū, & huic Enthymemati conuenientem. Cyrillus enim in interpretatione primi anathematiſmi, de vnione naturarum in Chriſto loquens, ſic habet: Dicimus ergo ipſum hominem factum, non conuerſionē paſſum in id quod nō fuit, non immutationem, ſemper enim idē eſt, & conuerſionis obumbrationē pati non poterat, ſed neque mixturā aut confuſionem, aut temperamentum ſubſtātiæ eius ad carnē factam definimus. Et alibi: ergo ſi dicimus carnem factū verbū, non confuſionē, non mixturam, non immutationē contigiſſe dicimus circa eum, ſed vnitū potius ineffabiliter & inenarrabiliter ſancto corpori, animam habēti intelligibilem. Et in eiuſdem Cyrilli epiſtola ad Succeſſum: Quod autē confuſio, aut contemperatio, aut permixtio facta ſit verbi in carnē, vel corporis cōuerſio in deitatis eſſentiā, hanc nos calūniam nimis prudenter abominamur. Hęc Cyrillus, quem vides dānare imaginationē mixturæ naturarum in Chriſto, quod Neſtorius ſignificare videbatur, & itē confuſionē, quæ erat hæreſis Eutychianorum, adeò hoc in loco quo de agitur, mixturæ nominatio ab ipſo Cyrilli tractatu nō abhorret, & huic loco conuenit, quomodo illū effert publica editio. Nempe enim qui cōfirmat (quod agebat Neſtorius) eum qui videtur, τὸν φαινόμενον, alium eſſe filium & Chriſtum, præter illud ex deo verbum, & illi qui videtur, tribuit Apoſtolatū, mixturam dei & hominis facit, non cōfitetur vnionem, & ideo declarat myſterium noſtrum eſſe humanam commixtionem, protrahēs fidelium mētem ad cogitationes de mixtione tenues ac ſub-

Cyrillus in interpret. anathema. 1.

Cyrilli oppoſitione Anathematiſmi 1,

Cyrillus epiſt. ad Succeſſum.

tiles, quæ in caliginem exeant, tum autem conatur humanis ratiocinationibus ea probare, quæ ſola & inexquiſita fide comprehenduntur: quod qui vnionē fateretur nō faceret, nam myſteriū vnionis excludit omnes mentis noſtræ cogitationes, quomodo fiat, quia diuina eſt operatio, quæ nihil ſimile habeat in natura rerum, quum mixturæ & confuſionis ſint ſimilitudines & inductiones, in quibus humana ratiocinatio poterit aliquouſque progredi, ſed vnio naturarum in Chriſto ineffabilis eſt prorſus & inenarrabilis, nam quod in ſymbolo dicimus, Sicut anima rationalis & caro, vnus eſt homo: ita deus & homo, vnus eſt Chriſtus: veritatem vnionis certam docet, non explicat modum, quia caro non eſt homo, quemadmodum dicimus, deus Chriſtus eſt homo, & homo Chriſtus, eſt deus. Et illud obiter annotādum eſt in Cyrillo, quòd tam pro abſurdo ducit, myſterium probare ratiocinationibus humanis, vt vel ex eo conuincat, non eſſe illam myſterij veram definitionem, quæ illud deducat & demittat in ratiocinationes humanas, quod Neſtorius illa ſua mixtura conabatur, quæ modū aliquem ſuum in humanis exemplis reperiret, quod in fidelium mentibus excitaret cogitationes ſubtiles & tenues, vnde à fide in tenebrarū caliginem ſe præcipitarent. Nūc ſupereſt vt videamus de iſta ἀνθρωποφαγία, quod verbum dico nec cū præcedentibus cohærere poſſe, nec cum ſequētibus. Nam quomodo infert hominis manducationem, qui dicit, alium eſſe qui videtur Chriſtum, cui tribuat apoſtolatum, ab eo qui eſt ex deo verbum? aut quomodo hoc dicēs, definiat myſterium noſtrū eſſe, hominis mādu cationem, hoc eſt, vnionē naturarum Chriſti, eſſe hominis māducationem? nam illud haud dubiè ſignificat τὸ μυστήριον. Quid autē commune apoſtolatui cum māducatione? atque hæc quantum ad præcedentia. Quod verò ad ſequētia attinet, quàm non cōuenit dicere, eū qui myſterium definiat, hominis manducationē vel ciere & concitare? quod ſignificat (πιστῶν) in fideliū mētibus cogitationes tenues & ſubtiles, quaſi quiſquilias & minutias quæ caliginem inducerēt, vel conari ea probare ratiocinationibus humanis, quæ ſola fide caperentur, quando quod ad cogitationes pertinet, nihil ſit craſsius hominis manducatione, nec ab humana ratiocinatione quicquā alienius, quiſquis eius ἀνθρωποφαγίαν eſſe myſterium definit, id deridendū rationi proponit, nō eius ductu cōprobandum. Quòd ſi quis contē-

dat

dat Neſtoriũ quũ explicaret illa verba Chriſti,(Sicut miſit me viuẽs pater, & ego viuo propter patrẽ,& qui manducat me,ille viuet propter me,) per cõſequentiã inferre hominis mãducationem, quoniã diuidens Chriſtũ in apoſtolatu, etiam in manducatione diuidit, & nudum hominẽ manducari doceat,non hoc agebat hoc in loco Cyrillus,vt myſterium tractaret ſacramenti, ſed vt redargueret Neſtorium de errore vnionis in Chriſto, quã veluti mixturã intelligebat Neſtorius perſonas diuidẽs, & quum Cyrillus hic faciat Neſtoriũ ratiocinantẽ, adhibet Neſtorius ex myſterio manducationis, ad diſtinctionem perſonarũ probandam, tanquã certum argumentum, videlicet manducari humanitatẽ,nõ diuinitatem, quod arripit Neſtorius tanquam cõfeſſum,quod tamen mox Cyrillus explicat. Sed quid in iis immoror diutius? quando ipſe Oecolampadius videbat non cohærere antecedens huius Enthymematis,cũ illatione de humana manducatione,& ideo per corruptionẽ abſcidit. Deinde ſtatus cauſæ non erat de myſterio Euchariſtiæ, ſed vnionis naturarũ. Tum de eo qui diceret myſterium Euchariſtiæ eſſe hominis manducationem,nunquã adderet Cyrillus, excitare illum cogitationes ſubtiles, aut conari probare id humanis ratiocinationibus. Quæſierit hîc aliquis, quid ſibi vult ergo quod ſubiiciat mox Cyrillus? Non enim quia diuinitatis non comeditur natura,propterea ſanctũ Chriſti corpus cuilibet commune eſſe affirmat.Hoc videlicet reſtabat Cyrillo explicandum, qui conceſſerat diuinitatem nõ manducari,ſed humanitatis naturam,nam ab hac conceſsione progreditur Neſtorius ad illud de apoſtolatu explicandum.Primũ enim orditur Neſtorius ab illis Chriſti verbis, (Qui manducat meam carnem) vbi quum impetrarat id concedi,nõ manducari diuinitatem: aggreditur illa verba Chriſti de apoſtolatu (ſicut miſit me viuens pater) in quibus quoniã ſequitur, (Qui manducat me) ab illa mãducatione,quã in humanitate intelligi antea obtinuerat, conatur docere idẽ in apoſtolatu, vt iam neceſſe eſſet Cyrillo, quod conceſſerat interpretari, quoniã ex illa conceſsione conſequebatur Neſtorio illa diſtinctio perſonarum (vt dixi) in functione apoſtolatus, quomodo ille accipiebat.Ergo iſta addit Cyrillus, Quanquam diuinitatis natura non comeditur, non ſequitur ſanctum Chriſti corpus eſſe commune,vt inde quis colligat, alterius hominis eſſe corpus à deo ver-

bo,quod conatur Neſtorius in apoſtolatu oſtendere,ſed eſt propriũ corpus verbi, quibus verbis notat Cyrillus myſterium vnionis naturarum , vt licet concedatur diuinitatis naturam non manducari, non eſt tamen fas dicere,abeſſe diuinitatem ab humanitatis manducatione, quia non eſt alterius corpus quod mãducatur à deo verbo, licet aliud ſit quod manducetur , videlicet corpus, quod aliud eſt à deo,ſed non alterius corpus quàm verbi dei proprium corpus.Conciſius hunc locum tractat Cyrillus & argutè , atque hoc ſuo (non enim) occurrit collectioni Neſtorij à prius conceſsis, de manducatione humanitatis, non diuinitatis, in quibus explicandis quo certius detegerem Oecolampadij fraudes,ſum fortaſſe verboſior . Sed vt quod proprium eſt inſtituti agam,Expediant hoc omnes iſti figuratores,qui omnem manducationem carnis Chriſti & ſanguinis,in ſola mentis meditatione & fidei participatione ponunt, quomodo conſtet quod aiunt cum eo,quod hîc conceſsit Cyrillus Neſtorio, diuinitatis naturam non manducari? Itáne verò ſit, vbi non diuinitatem meditetur animus, aut vbi fides in diuinitatis naturam non intendatur? quibus nihil eſt abſurdius . Et quod Cyrillus confeſſus eſt,Epheſinum concilium non reprobauit, imò probauit potius, in quo confeſsio de carne Chriſti edita eſt, etiam verè viuificatricem eſſe. Quæ quum ita ſint,non fuiſſet adeò de verbo(ἀνθρωποφαγία) cõtendẽdum, niſi quatenus Oecolampadij malitiam expedit propalari, qui videtur ſuppoſuiſſe ἀνθρωποφαγίαν, pro ἀνθρωπουργίαν,quũ alioqui nudi hominis manducationem abhorrent catholici,qui carnem dei & hominis in ſacramento dari, & diuinam illam & ſpiritualem manducari profitentur.

OBIICITVR 212.

Cyrillus. OBIICITVR EX EODEM CYRILLO IN *Ioan.lib.4.cap.10. Mortui ergo ſunt qui manna manducauerunt, quia nullam inde vitæ perpetuæ virtutem acceperunt. Non enim viuificabat,ſed famem ſolummodo corporalem remouebat, & figura erat veritatis, qui verò panem vitæ ſuſcipiunt,immortalitatem conſequentur, & omnia interitus mala effugient, cum Chriſto æternaliter viuentes. Hîc videre licet,malos qui non conſequuntur immortalitatem,non ſuſcipere corpus Chriſti.*

Qui

RESPONDET CATHOLICVS.

QVi ſuſcipiunt Chriſtum, immortalitatem conſequentur, ſiquidem quod Paulus ad Hebræos ſcribit, Chriſti facti participes, initium ſubſtantiæ eius vſque ad finem firmũ retinuerint, quod eſt dignè ſuſcipere, quũ qui aliter ſuſceperint, grauius cõdemnentur. Et Paulus veretur ne in Galathis fruſtrà laborauerit, quòd cum ſpiritu cepiſſent, ad carneam legem relaberentur. Quare quum aliud ſit ſuſcipere, aliud retinere, vt digna ſuſceptio non ſit ad immortalitis effectum, niſi perſeueraueris: nihil habet probationis, malos non ſuſcipere, quod propter indignitatem ſuſcipientium ſit ſuo proprio effectu fruſtratum. Et hîc etiam obſeruabis, ſub panis appellatione, quemadmodum in Euangelio, ſic etiam frequenti Patrum locutione, ſignificari Chriſtum in myſterio præſentem.

OBIICITVR 213.

OBIICITVR EX EODEM AD CALOſyrium. *Decebat ergo eum noſtris vniri corporibus, quodammodo per ſacram eius carnem, & precioſum eius ſanguinem, quæ accipimus in benedictione viuificatiua in pane & vino. Si in pane & vino, non ergo auſertur panis & vinum per tranſubſtantiationem.* *Cyrillus.*

RESPONDET CATHOLICVS.

IN pane & vino accipimus, quæ ex pane & vino nobis fiunt, quæ fieri orat eccleſia vt nobis fiant corpus & ſanguis Chriſti. Quare iis locutionibus creaturæ ſignificantur à nobis oblatæ vt conſecrentur, & quæ noſtra ſunt & conditionis terrenæ offerentes, poſt conſecrationem accipimus & haurimus iam effecta cœleſtia, id eſt verum corpus & verum ſanguinem Chriſti. Sed quoniam quod ſequitur proximè, hanc ſententiã in eodem Cyrillo Catholicam doctrinam manifeſtè confirmat: etiam illa adſcribam. Sic enim habet: Ne quũ horreremus carnem & ſanguinem appoſita ſacris altaribus, condeſcendens Deus noſtris fragilitatibus, influit oblatis vim vitæ, conuertens ea in veritatem propriæ carnis, vt corpus vitæ quaſi quoddam ſemen viuificatiuum inueniatur in nobis, vnde ſubdit. Hoc facite in meam commemorationem. Hæc Cyrillus, qui veritatẽ præ-

ſentiæ corporis Chriſti aſſeuerat, non nudis verbis quæ cauillationibus impugnentur, ſed circunſtantiis additis quæ cauilla arcerent, præſertim eorum qui præparationem myſterij nullam volunt, aut vllum in eius conſtitutione miraculum, ſed in recipiente. At enim Cyrillus primùm de altari loquitur, in quo caro & ſanguis apponerentur, quæ præ horrore non ferremus, & Deus inquit condeſcendens, influit oblatis vim vitæ. Ergo de ſpeciebus oblatis loquitur, & iam ibi eſt in altari vis vitæ. Vnde Auguſtinus dicit nos de menſa ſumere vitam. Et alibi, manduca vitam. Et ſubdit Cyrillus conuertens ea in veritatem propriæ carnis, vt corpus vitæ quaſi quoddam ſemen viuificatiuũ inueniatur in nobis. Conuertãtur elementa terrena, vt illis iam per conuerſionem in veritatem carnis Chriſti cœleſtibus effectis, (quod eccleſia ſic effert ſubſtantiis mutatis, hoc eſt pane & vino tranſubſtantiatis) nos ſub illis ſpeciebus acciperemus verum corpus & verum ſanguinem Chriſti, quod alioqui præ horrore non poſſemus. Quòd ſi manducare nihil aliud eſſet quàm credere, & fide apprehendere, ridiculè loqueretur Cyrillus de horrore, nã ſanguinis & mortis Chriſti ſuauis eſt fideli recordatio. Sed quia corpus & ſanguinem in os admittimus, & ita ſe vult Chriſtus manducari & bibi: Ideo ne quis horror eſſet, ſpecies elementorum, manducationi ſubſeruiunt. Quòd ſi quis ſcrupulus à rei difficultate iniectus obturbet, Audies quid dicat eodem in loco idem Cyrillus, vt ne à commenticiis figuris ſubſidia quæras, quod quidam faciunt, ſed fidem retineas catholicam inconcuſſam, ipſius Cyrilli teſtimonio ſubleuatus, qui ſic loquitur: Non dubites an hoc verũ ſit, eo manifeſtè dicente, Hoc eſt corpus meum: ſed potius ſuſcipe verba ſaluatoris in fide, quum enim ſit veritas, non mentitur. Inſaniunt igitur dicentes myſticã benedictionem à ſanctificatione ceſſare, ſi quæ reliquiæ eius remanſerint in diem ſubſequentem. Non enim mutabitur ſacroſanctum corpus Chriſti, ſed virtus benedictionis & viuificatiua gratia iugis in eo eſt. Virtus enim viuificatiua Dei patris, vnigenitum verbum eſt, quod caro factũ eſt, non deſinens eſſe verbum, ſed efficiens carnẽ viuificatiuam. Hactenus Cyrillus, qui non loquitur vt figuratores, panẽ eſſe figuram corporis: Imò Chriſtum ait manifeſtè dicere, hoc eſt corpus meum, adeò omnem tropi nebulam fugat Cyrillus, & dicit verba Chriſti manifeſta eſſe, Hoc eſt

Auguſtin. contra litt. Petil. li. 2. cap. 47. De verbis Apoſt. ſer. 2.

corpus,

corpus:quia veritas eſt,& non mentitur. Quare vt finiam,ſi hic argutator integrum hunc locum protuliſſet, ex vno Cyrillo locupletiſsimum teſtimonium fidei catholicæ edidiſſet, quam tamen argumentis molitur conuellere.

OBIICITVR 214.

OBIICITVR ITEM EX EODEM IBIdem cap. 12. *Quia caro Chriſti natura viuificans eſt, propterea participantes hæc caro viuificat, eiicit enim mortem ab eis, & interitũ penitus expellit. Hinc patet malos non comedere carnem Chriſti, qui hunc effectum non recipiunt.* Cyrillus.

RESPONDET CATHOL.

QVemadmodum Chriſtus de ſeipſo dixit, non potuiſſe ſe operari miracula propter incredulitatẽ eorum, non detrahens iis verbis quicquam potentiæ ſuæ, ſed conuenientiam oſtendit, ſecundũ quam operatur: ita caro Chriſti viuifica, quum à malis ſumitur, non viuificat tamen propter incredulitatem ſumentium. Vnde non probatur illos non ſumpſiſſe, ſed fuiſſe indignos qui ſumerent, & incredulos. Si quod à medico pro pharmaco datur ſalutari, afferat exitiũ, non erit ab effectu pharmaci dati validum augmentum, dummodo quæ eius ſit ſubſtantia, fide bona, teſtibus & certis teſtimoniis queat conſtare. Et quæ'nam ſit Euchariſtiæ ſubſtantia, ipſius veritatis habemus documentum, vt ne ſit Chriſtiano fas addubitare.

OBIICITVR 215.

OBIICITVR RVRSVS EX CYRILLO EOdem lib. 4. cap. 14. *Quod ſi ſolo tactu ſuo corrupta redintegrantur, quomodo non viuemus qui carnem illam & guſtamus & manducamus? Reformabit enim omnino ad immortalitatem ſuam participes ſui. Ergo impij qui non viuunt, non manducant hanc carnem.* Cyrillus.

RESPONDET CATHOLICVS.

SOLO tactu ſanabat Chriſtus, ſed dignos, vel ſaltem non indignos qui tangerẽtur. Iudæi tangebant Chriſtum, & vulnera inferentes vulnerabantur illi, quoniam indignè tangebant per malitiam & crudelitatem, à quibus non multum

multum diſcrepant ad ſacramenti communionem indignè acceden tes,qui Chriſti ſanguinem in myſterio verè præſentem, per contumeliam fundere & contaminare conantur. Cæterùm qui veram illam carnem(vt par eſt)tangunt, guſtant, & manducant: aſſequuntur immortalitatem, quod Cyrillus hîc annotauit, non ſignificans malos non tangere,ſed propriam huius tactus virtutem exprimens, quæ niſi noſtro vitio impediatur,nunquam fallit.

OBIICITVR 216.

Cyrillus. OBIICITVR QVOQVE EX EODEM IBIdem *cap.17. Sicut ſi quis liquefactæ ceræ aliam ceram infuderit,alteram cum altera per totum commiſceat neceſſe eſt: ita ſi quis carnē & ſanguinem domini recipit, cum ipſo ita coniungitur,vt Chriſtus in ipſo, & ipſe in Chriſto inueniatur. Ex iis patet quòd mali non ſumunt corpus Chriſti.*

RESPONDET CATHOLICVS.

DE digna manducatione ſentit Cyrillus, vbi probatum ſecundum Paulum, & excuſſum manducantis pectus,nihil habet rebelle & immūdum, quod iſtam commixtionem non auerſetur & fugiat, omnino propellens quod ſit ſalutare. In pectoribus enim cæreis,videlicet gratia Dei iam liquefactis & mollibus, fit quod in ſimilitudine Cyrillus expreſsit. In Luteis verò pectoribus,quæ ad ſolem iuſtitiæ obdureſcunt,non fit iſta commixtio,quoniam hunc effectum luti natura non admittat. Quare qui dignè mãducat, coniunctionem iſtam ſentit arctiorem, qui verò indignè, ſuo vitio arcetur longius,vt longè melius fuerat non manducaſſe.

OBIICITVR 217.

Cyrillus. OBIICITVR EX EODEM ETIAM, IBIdem *cap.24. Credentibus diſcipulis, fragmenta panis dedit, dicens, Accipite,&c. Quid clarius dici poteſt contra tranſubſtantiationem?*

RESPON-

RESPONDET CATHOLICVS.

Hoc iſto in loco vnde hæc deſumpta ſunt, Cyrillus oſtendit Chriſtum manducationis ſuæ carnis modum, cuius iam doctrinã ediderat credẽtibus diſcipulis, nec id quærentibus aperuiſſe, quum panis fragmenta daret, dicens: Accipite, &c. Quibus verbis Cyrillus egregiè præter cæteros verã carnis Chriſti pręſentiam in ſacramento confirmat, quatenus Chriſti doctrinam de vera carne manducanda cum Euchariſtiæ inſtitutione ita connectit, vt modum mãducationis ad cœnam referat. At enim, inquis, ſimul ſtatuit manere panem, nam fragmenta panis data dicit. Reſpondeo (quod eſt à me alibi ſæpius dictum) priorẽ panis appellationẽ ſubſtantia mutata non interire, ſecundum quẽ appellationis modum, panis fragmenta conuenienter, nec abſurdè in epiſtola Clementis fragmẽta corporis dicuntur, in quibus Clementis verbis notatur fractionis myſteriũ, ſicut in iſtis Cyrilli, quod in terreno ſacramenti elemento & ſigno ſenſibiliter agitur. Et quemadmodũ ex illis verbis Clementis dum appellat fragmẽta corporis, non probatur corporis Chriſti fractio, quã fidei noſtrę regulæ non recipiũt: ita nec ex iſtis Cyrilli verbis dum fragmenta panis dicit, probatur ſubſtantiã panis verè ſubeſſe: quoniam id confiteri à doctrina catholica & vero intellectu verborũ Chriſti diſſentit, & in accidenti quantitatis quæ manet, poſſet ea fractio explicari, vt ſignum non ſignatũ ſenſibiliter frangatur. *Clemens epiſt. 2.*

OBIICITVR 218.

OBIICITVR EX EODEM CYRILLO, SVper Ioan. lib. 6. cap. 14. *Hic animaduertendum, quòd etſi corporis ſui præſentiã hinc ſubduxerit, maieſtate tamẽ diuinitatis ſemper adeſt, ſicut ipſe à diſcipulis abiturus pollicetur: Ecce vobiſcũ ſum omnibus diebus vſq; ad conſummationem ſeculi. Ergo cum corporis ſui præſentiã hinc ſubduxerit, non eſt illa præſentia ponenda in ſacramento.* *Cyrillus.*

RESPONDET CATHOLICVS.

AT hic continuam Chriſti præſentiã tractat, quam in corpore cœlum habet, in natura diuinitatis etiam habemus nos vſque ad cõſummationem ſeculi, quibus nobis, quoniam in exequendis eius mandatis Chriſtum adeſſe

credimus, vt promiſſa præſtet: illam in Euchariſtia ſpecialem corporis præſentiam, quum rogamus, quum petimus, etiam credimus fieri, non quomodo in cœlo eſt, vbi donec venturus eſt regnat, nec interim deſiturus ibi eſſe: ſed quomodo in ſacramento nobis adeſt, ad ſanctificationem noſtri, vtrobique quidem veritate pari, ſed in myſterio nobis, quod & hic Cyrillus alibi clarè confitetur.

OBIICITVR 219.

Cyrillus.

OBIICITVR ETIAM EX EODEM CYrillo, *lib. 9. ſuper Ioan. cap. 21. Paruo autem tempore, vnà cum diſcipulis ſe fore Chriſtus ait, non quia penitus ab eis receſſurus erat, nobiſcum enim eſt ſemper vſque in conſummationem ſeculi, ſed quia non erat cum eis ſicut prius conuicturus.*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVOD hîc Cyrillus exprimit (non ſicut prius conuicturus) paucis verbis aperit, quod iſtis reſpondeatur quæ nobis de Chriſti à mundo abſentia obiiciuntur. In ſacramento enim quum adeſt præſentia corporis Chriſti, non adeſt tamen Chriſtus (vt prius conuicturus) imò inuiſibiliter adeſt, arcano modo, vt habeat in quo ſe noſtra exerceat fides, quum ſenſus interim corporei nihil intelligant.

OBIICITVR 220.

Auguſtinus.

OIICITVR EX AVGVSTINO SVPER *Pſal. 89. Non hoc corpus quod videtis comeſturi eſtis, nec bibituri hūc ſanguinem, quem ſunt effuſuri. Myſterium eſt quod vobis dico, quod ſi ſpiritualiter intelligatur, viuificabit.*

RESPONDET CATHOL.

EODEM in loco habet Auguſtinus, Chriſtum carnem quam aſſumpſit ex virgine, dediſſe manducandam, vnde veritas rei datæ in ſacramento, manifeſtè conſtat ex Auguſtino, qui tamen vt carnales Capernaitarum cogitationes à fidelium pectoribus auerteret, iis verbis facit Chriſtum loquentem, Non hoc corpus quod videtis

tis comeſturi eſtis, nec bibituri hūc ſanguinem, quem effuſuri ſunt. Et rectè hæc Auguſtinus, nam quod videbant, natura erat corruptibile, caro videlicet, quæ carnaliter intellecta nihil prodeſſet, quēadmodum idem Chriſtus dixit, Caro non prodeſt quicquam. Ergo (vt Hieronymus ait) diuinam & ſpiritualem carnem dedit Chriſtus manducandam, diuerſam ab ea quæ crucifixa eſt, quemadmodum loquitur Auguſtinus, Non hoc corpus quod videtis comeſturi eſtis, nec ſanguinem quē effuſuri ſunt. Et quum ita loquitur Auguſtinus, non hoc corpus quod videtis comeſturi eſtis: annon ipſa locutionis phraſi ſignificat corpus Chriſti verè dari comedendum: ſed non hoc quod videtur dari? Eam enim vim & emphaſim habēt illa verba, (Non hoc corpus quod videtis) vt inſinuēt, aliud corpus quod nō videtis, comeſturi eſtis. Nam vbi nullum corpus datur comedendum, ridiculè dicitur, (Noc hoc quod videtis) vt rē non ſubſiſtētem conetur diſtinguere, quomodo maritus qui quum vxorē à ſe ſine cauſa ſegregaſſet, iactabat ſe aliquot annos vxori nullum verbum feciſſe durius, nunquā illam allocutum aſperius, non illā ſeuerius aſpexiſſe, néve per iniuriā digito attigiſſe, quum interim nō vidiſſet omnino, vt poſſet quicquā alloqui. Non ita cauillatur verbis Auguſtinus, ſed seriò loquitur in re maximè ſeria, & dum corpus quod videtur, non dari comedendum dicit: aliud, id eſt, qualitate diuerſum corpus dari, omnino fatetur. Iam verò quum ſit illud abſur diſsimū de Auguſtino cogitare, vt gemina Chriſti corpora fuiſſe ſignificet: illud aliud corpus Chriſti quod datur comedendū, ſubſtantia vnū cum hoc quod videtur, credamus, licet propter alias qualitates poteſt dici aliud, quod & in Chriſti corpore idem Auguſtinus (quomodo fertur illū ſcripſiſſe) aliàs annotauit iis verbis, ipſum & non ipſum. quāuis dicuntur hæc verba, (ipſum & non ipſum) eſſe cuiuſdam Iuonis Carnotenſis in epiſtola ad Haimericū Abbatem, hunc locum Auguſtini ita explicātis. Quòd ſi ſenſiſſet Auguſtinus Euchariſtiæ myſterium ex pane triticeo, & corporis Chriſti figura conſtare: quomodo iſti figuratores contendunt: ita feciſſet loquentem Chriſtum, Non meum corpus comedetis, ſed ſignum corporis, quia ſolam figuram corporis vobis commendaui, ſed quemadmodum ſignum & figura naturali alimento reficiunt corpus: ita ego mei corporis virtute reficiam vos. Non deerat Auguſtino ſer-

monis copia, & aderat illi voluntas explicandi veritatem ad ędificationem, non verbis illis ludendi, quæ gignant errorem, & hoc loco ſedatus expendit myſterium, nec certat argumentis, vt contentione vincat, ſed commentando id agit, vt dogma explicet, & in ipſo myſterio aperiendo verſatur. Vnde quum quaſi ex ore Chriſti hæc verba nobis edat Auguſtinus, (Non hoc corpus quod videtis, comeſturi eſtis) veritatem corporis dati manifeſtè docet fidelibus intelligendam, qui ex fide norint myſterium eſſe, quod ſui natura, ſola fide, quam ſuggerit ſpiritus, queat intelligi, & ſic ſpiritualiter intellectum viuificabit. Nam caro quam in ſacramento Chriſtus dat, verè eſt viuifica, & dignè ſuſcipientes ſanctificatione donat & vita. Hoc in loco Auguſtinus & loquitur nobis, & ſeipſum audiuit loquentem, quum nihil aliud haberet propoſitum in quod intenderet, enucleauit videlicet myſterium Euchariſtiæ ſemota contentione, in qua ἀκρίβειαν negligeret, & tradito dogmate, quod eſt apertè explicandum, quod dogmatis edendi & contentionis diſcrimen in dictis Patrum intelligendis, eſt maximè conſiderandum, & in hoc eodem Auguſtino, vt poſtea dicemus.

OBIICITVR 221.

Auguſtinus.

OBIICITVR EX EODEM, DE TRINITATE *libro tertio, cap.* 10. *Panis ad hoc factus, in ſacramento accipiendo conſumitur. His verbis apertè dicit panem Euchariſtiæ noſtræ ad hoc eſſe factum, vt in accipiendo ſacramento abſumatur. Corpus autem Chriſti non abſumitur.*

RESPONDET CATHOLICVS.

HIc locus ambiguus eſt, nam & docti nō defuerunt, qui contenderent ad Euchariſtiam nihil quicquā attinere, deinde cōmoda interpretatione adhibita, ſenſu hæc cōſentiunt cum catholica veritate. Nam vt panis ſubſtantia in conficiendo myſterio, mirabili mutatione definit in meliorem, ſic quicquid eſt illud quod ſuperſit, accipiendo ſacramēto conſumitur. At dices, Auguſtinus dicit panem conſumi. Hîc, inquam, quid aliud quàm vrges appellationem, quæ

non ſemper exigit ſubſiſtentiam rei? Et quæ eſt hæc tandem iniquitas, quaſi ſummo verborum iure exigendo, recepto in eccleſia conſenſui inferre iniuriam? Tum autem cæcum producere qui viam monſtret? quod eſt locum obſcurum proferre in argumentum.

OBIICITVR 222.

OBIICITVR EX EODEM, LIBRO DE FIDE *ad Petrum, cap. 19. appellat ſacramentum panis & vini. De memoria Chriſti & mortis eius, abundè eundem Petrum in fide inſtituit, huius verò tranſubſtantiationis nec vllum verbum facit, quam iſti hodie tantopere vrgent.* *Auguſt.*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVòd ſacramentum dixit panis & vini, verbo notauit arcanum, quod non putauit apertiùs explicandum, occaſionem quærendi dedit, quum ſacramentum diceret panis & vini. Nam quatenus panis & vinum habeant aliquid in ſe arcani, ipſa ſit oportet tranſubſtantiatio, ſecundum quã manentibus accidentibus ſubſtantia eſſe deſiit, nam noua ſignificatio addita non dicitur propriè ineſſe pani, ſed exterius accedere. Atque hæc ita tracto, vt oſtendam, quid ſit verba vrgere, ſi quis in ſyllabis hæreat. Scio rectè dici, ſacramentum panis & vini, quòd panis & vinum ad conficiendum myſterium adhibẽtur. Nam alioqui ſecundum Auguſtinũ, ipſum myſterium eſt propriè corporis & ſanguinis. Multi dubitant, an quod inſcribitur de fide ad Petrum, ſit Auguſtini? & hoc nobis perſuadeamus nihil eſſe catholicum, quod in eo opere ad verbum non exprimatur. Atque hoc adeò, quum à negatione ſit infirmiſsimum argumentandi genus.

OBIICITVR 223.

OBIICITVR EX EODEM CONRA FAVſtum, *lib. 20. cap. 21. Ait carnem & ſanguinem Chriſti victimarum ſimilitudine, fuiſſe nobis in veteri teſtamento promiſſam, in cruce reipſa exhibitam, ſed in ſacramento per memoriam celebrari.* *Auguſt.*

RESPONDET CATHOLICVS.

SEnſus eſt verborum, cùm trucidarētur victimæ, promiſſio quædam fuit, carnē & ſanguinem Chriſti ſimilem olim diuiſionē paſſuram, videlicet in morte Chriſti. Ipſa autē diuiſio ſanguinis à carne, in cruce reipſa peracta fuit, quum pro nobis pateretur. Ipſa deinde diuiſio & mors in ſacramēto per memoriam celebratur, quoniam ibi ſuis ſpeciebus ad mortis domini annuntiationem celebrandam ipſo Chriſto authore exhibentur. Adeò iis verbis Auguſtini videtur ipſa rerum veritas in myſterio exhiberi. Nam quod dicit, reipſa in cruce: ipſam mortem cum ſanguinis effuſione ſignificat, quæ eſt reipſa diuiſio, id eſt carnis à ſanguine ſeparatio, quum in ſacramento ſub vtraque ſpecie ſit integer Chriſtus, non carnem à ſanguine diuiſam habens, ſed ad mortis memoriam, illis ſe ſpeciebus ſeparatim exhibens, quòd eſt ſacramentum memorię, quomodo Chriſtus dicebat, Hoc facite in meam commemorationem.

OBIICITVR 224.

Auguſt. OBIICITVR ETIAM EX EODEM XXI. *de ciuitate Dei, cap. 25. Non eſt exiſtimandus (inquit) reuera comedere corpus Chriſti, qui non eſt in corpore Chriſti, & in quo Chriſtus non manet, neque ipſe manet in eo. Hic apertè aſſerit impios rem ſacramenti, id eſt corpus Chriſti non comedere.*

RESPONDET CATHOLICVS.

ALiud eſt manducare reuera corpus, quod mali faciūt, quum ipſum accipiunt ſacramentum, aliud eſt reuera manducare corpus, quod ſoli boni faciunt, qui modo illo manducant quem exigit Auguſtinus, quum dicat eſſe quendam manducandi modum, ſecundum quem qui manducat, manducat vitam, quod eſt manducare in ſpiritu & veritate, vt in nobis ſit veritas, quę manducet veritatem in ſacramēto datam, nimirum corporis. Adeò (reuera) in Auguſtino non determinat veritatem manducati corporis, ſed ipſius manducātis, qui niſi verè manducet verum corpus, non vitam manducat, ſed mortem & condemnationem.

Auguſt. de verbis do. ſer. 11.

Obiici-

OBIICITVR 225.

OBIICITVR EX EODEM CONTRA ADI- *mantum Manichæum.cap.13. Non dubitauit dominus dicere, Hoc eſt corpus meum, quum tamen daret ſignum corporis ſui. Idcirco, inquit, nõ dubitauit dominus, quia in tropis aliquid audemus.* *Auguſt.*

RESPONDET CATHOLICVS.

AVguſtinus in agone & certamine loquitur, confutans Manichæos, quibus veluti incredulitatem exprobrat, ꝙ vetus reiecerint inſtrumentum, captantes in verbis calumnias, ne id ſine cauſa feciſſe viderẽtur, & maximè in illis, (Sanguis eſt anima,) quæ verba ſi quis candidè interpretetur, non hoc ſignificant, ſanguinem eſſe animam: ſed in ſanguine latere animam, vt quaſi ſignum animæ ſanguis ſit, & quia quaſi in ſigno animam indicat: animæ etiam appellationem mereatur. Chriſtus verò quum rem viſibilem manibus in manus daret, quod quatenus viſibile eſſet, nihil aliud corporis ſui quod dabat, præter ſignum eſſet, non dubitauit dicere, Hoc eſt corpus meum, videlicet quoniam fidelibus loquebatur, qui non in eo quod viſibiliter daretur oculis, hęrerent: ſed ad vim verborum hauriendam, aures arrigerẽt, vt per fidem intelligerent, nõ viſibile ſignum quod daretur eſſe corpus: ſed quod inuiſibiliter adeſſe crederent. Itaque Chriſti locutio, quæ carnalibus tropica eſſet, dum in viſibilibus hærerent: ſpiritualibus eſſet propria, qui veritatem verborum non in ſenſibus ſuis, ſed in fide loquentis quærerent. Auguſtinus ergo contra Manichæos illa verba Chriſti in argumentum protulit, quo ſenſu poſſent ſine veri præiudicio ad contentionem firmandam valere, non quomodo fidelibus pro dogmate enodaret, verum eſt illud, quod dabat Chriſtus viſibiliter, fuiſſe corporis ſignum, & corporis per tropũ recipit appellationem: ſed quod inuiſibiliter dedit, verum corpus erat, quod ſuſcepit ex virgine, quod pro nobis tradebatur. Et illud mihi vide lector, Chryſoſtomus, dum populum docet, dicit Chriſtum nihil dare ſenſibile, non quòd nihil ſint accidẽtia, ſed quæ fidei ſunt tractat, & quod in myſterio agitur, vt credant auditores exigit, his verbis nixi, (hoc eſt corpus meũ) ſimul docens, nõ de ſigno ſenſibili prędicari corpus: ſed de vero corpore, quod ſuis manibus porrexit Chri- *Chryſo. in Mat.ho.83*

ſtus.

ſtus. Atque hæc ille in dogmate, quum Auguſtinus in contentione in eo inſiſtat, Chriſtum dediſſe ſignum corporis, quod & verũ eſt, & tamẽ in eo nõ concluſit appellationẽ ſui corporis Chriſtus, ſed de ipſo vero corpore ſuo, nõ quomodo videbant, ſed in myſterio dato, quod ſub illis ſpeciebus in manibus ſecundum eundem Auguſtinũ geſtauit, prædicabat iis verbis, (hoc eſt corpus meum.) Ergo magno in dictis patrum perpendendis iudicio ſcripſit Baſilius, aliud à Patribus ἀγωνιστικῶς, aliud δογματικῶς dici, vt quum de dogmatis veritate excutienda agatur, quæ ἀγωνιστικῶς dicta ſint, non proferantur. Et tamen illa verba Auguſtini, (non dubitauit dominus) non notant domini audaciam, (quod hic argutator colligit) in tropis liberius loquendi: ſed fidelibus confidentius tradendi myſterium, quod infideles (quales erant Manichæi) eſſent facilius calumniaturi, quàm credituri.

OBIICITVR 226.

Auguſt. OBIICITVR ITEM EX AVGVSTINO, IL*lud de doctrina chriſtiana, lib. 3. cap. 16. figuratam eſſe locutionẽ, Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & quæ ſequuntur, quia flagitiũ videtur præcipi.*

RESPONDET CATHOLICVS.

MYſteriorũ ignaris figurata eſt locutio, ſed fideles norunt, quibus credẽtibus Chriſtus aperuit modum, vt nihil prohibeat eandem locutionem fidelibus & ſpiritualibus eſſe propriã, quæ tamen infidelibus & carnalibus ſit figurata, quorum iudicio videatur continere flagitium. Sit igitur eatenus etiam figura, præcipiens vt meditemur Chriſtum crucifixum, & etiam Chriſto compatiamur, vt cõregnemus, vt qui Chriſto communicauerimus in humilitate, eidem olim communicemus in gloria. Sed illud notandum, quod nos minus pręſtamus officio noſtro, id Chriſtum beneficio ſuo ſupplere in ſacramentis. Et quemadmodum Chriſti mors noſtra eſt per baptiſmum: ſic omnes Chriſti paſsiones communicantur nobis per Euchariſtiam, ſiquidem dignè perceperimus, vt ſummã inde fiduciam de gloria aſſequenda concipiamus, quos tam arcta coniunctione dignatus ſit Chriſtus, vt paſsiones, quibus meruit in carne gloriam,

data

data ipſa ſua carne nobis communicaret, quod Gregorius Nazianzenus iis verbis expreſsit, καὶ τὰς χεῖρας ἁγνίζεται, τῆς ἀναιμάκτου θυσίας ἀπογευσαίμην δι᾽ ἧς ἡμεῖς Χριστῷ κοινωνοῦμεν καὶ τῶν παθημάτων καὶ τῆς θεότητος. quã virtutem Euchariſtiæ inſinuat Auguſtinus in illo loco de doctrina in fine, vbi loquitur de cõmunicando paſsionibus, quod dupliciter fit, meditatione & officio noſtro, quũ occaſio dederit: & perceptione ſacramenti, beneficio Chriſti, quod eſt omniũ noſtrorũ defectuũ iuſtũ ſupplementũ, quũ ſit pro nobis factus iuſtitia & ſanctificatio.

OBIICITVR 227.

OBIICITVR EX EODEM ILLVD IN E- *piſtola ad Bonifacium, vbi apertè dicit ſacramenta nomen habere earũ rerum, quarum ſacramenta eſſent: & nominatim expreſſit ſacramentũ corporis Chriſti, eſſe corpus Chriſti quodammodo.* *Auguſt.*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVoniam rem continent vel exhibent ſacramenta, meritò ſibi nomen vſurparunt, nam & calicem domini bibere dicimus: quoniam bibitur quod in calice cõtinetur. Quod autem dicat Auguſtinus, Sacramentum corporis Chriſti, corpus Chriſti eſſe quodammodo: illa adiectione inſigniuit à cæteris exemplis, quòd veritas ibi adſit ſingulari modo, quem aliàs explicat idem Auguſtinus, id eſt, non vt videatur, quia non hoc corpus quod videtis &c. ſed ſpirituali modo, non ſenſibus expoſito, nec illo manifeſto modo, quomodo in cœlo contemplabimur. Nugantur planè qui diuerſam ſacramentorum rationem ad vnam normã exigunt, nec rerum ſacramẽti conditiones diſtinguunt. Baptiſmus exhibet fidem, ſed vario modo, paruulis infundit, adultis auget, & vtriſque eccleſiæ fidem communicat, atque ideo dicitur ſacramentum fidei. Euchariſtia exhibet corpus & ſanguinem Chriſti quod verè adeſſe & dari, ipſe Chriſtus teſtatur. Quo loco hæc tractat Auguſtinus, exempla admiſcet diuerſę rationis. Nam quum Chriſtum hodie reſurrexiſſe dicimus, quia res quæ in præteritum abiit, reuocari non poteſt, quod vnum adeſt, hoc eſt, recordatio rei præteritæ pro re præſenti accipitur. Sed Chriſtus qui eſt heri, hodie, ſempérque futurus, qui vitam præſentem hodie nominat, iuxta illud: (Ho-

die ſi vocem eius audieritis,) non vt præteritum quid aut futurum, eſt præſens in ſacramento,ſed hodie eſt,vnde tãquam à re verè præſenti,ſacramentum ab eius corpore nomen habet.

OBIICITVR 228.

Auguſt. OBIICITVR EX EODEM HOMI. XXVI. *& habetur de conſecratione diſt.2.cap.(Interrogo vos.) Eiuſdem negligentiæ peccatum ait eſſe,ſinere verbum quod prædicatur animis noſtris excidere, & partem ſacramenti in terram cadere. Quod ſi daretur hæc tranſubſtantiatio parum conueniret. Longè enim videretur abſurdius,ipſum Christi corpus cadere aut conculcari,quàm aliquam partem verborum ſacrorum audire parum attentè.*

RESPONDET CATHOLICVS.

NEgligenter ſanè expendit hunc locum,qui inde protraxit hoc argumentum, nec vidit tanti æſtimari ſacramentum, vt omnibus in confeſſo eſſet, partem eius in terram cadere, negligentiam tractantis magnã arguere,quam expiandam crederent, à qua negligẽtia ſumitur exemplum, cui conferatur ea, quæ verbum dei ab animis permittit excidere,& quid nobis precioſius verbo dei? Quòd ſi quis ſic loquatur, Eiuſdem eſt negligentiæ, præceptorem contemnere, & parentem: Annon parentem,ad cuius exemplum non contemnendum præceptorem dicit,nihilominus præfert, à quo tanquã re explorata & certa ducit veluti argumentum? Et qui ſic loquitur, Eiuſdem eſt ſceleris,ſacramentum indignè accipere,& Chriſtum in crucem tollere,& lancea eius latus,vt ſanguis effluat,perforare: annon à crimine certo & omnibus odioſo petit exemplum, vt ab hoc deterreat quod negligatur? vel quia æquatur negligentia, neceſſe ſit res ipſas omnino adæquare? Eiuſdem eſt negligentiæ nauem palea onuſtam & auro, per deſidiam amittere, quum rerum amiſſarũ æſtimatio ſit longè impar.

Obiici-

OBIICITVR 229.

OBIICITVR ITEM EX EODEM ILLVD *in Pſalm. 3. Chriſtum adhibuiſſe conuiuio Iudam, cùm figuram corporis ſui commendauit.* *Auguſt.*

RESPONDET CATHOLICVS.

FIguram commẽdauit propter rem, hoc eſt corpus, quod ſimul dedit, quod ipſum ſic in myſterio exhibitum, quoniam refricat nobis memoriã ſui ipſius in cruce pendentis, in hoc videlicet datũ, vt mors Chriſti annuntietur, rectè illas appellationes admittit, vt ſui ipſius ſignũ & figura dicatur. Quod tamen non ad eam ſigni, figuræ & ſacramenti diffinitionem dicitur, quomodo peculiari modo in ſacramentis intelliguntur, quę viſibilem ſpeciẽ habent, vt ſint inuiſibiliũ notæ, ſed quomodo generaliter nos admonent abſentiũ rerum, & quum abierint in præteritum, in præſens non reuocentur. Vt Chriſtus ſemel quidem mortuus eſt, & reuixit, amplius non moriturus, iam quoties corpus eius in myſterio cernimus, redit illo ſigno in memoriã mors præterita, quũ oculis fidei eum videamus qui pro nobis ſit crucifixus, & hoc ſignũ quoniam adeſt, nõ poteſt nõ eſſe notius & illuſtrius ipſã morte quæ iam præteriit, quam ſubiit idem Chriſtus pendens in ligno. Quod quũ adnotaſſent patres, non ſunt veriti dicere, Chriſtũ ſuiipſius ſignũ & figurã, in ſacramento videlicet, quoniã inuiſibiliter adeſt, ſuiipſius mortui memoriã in nobis qui credimus excitaturũ.

OBIICITVR 230.

OBIICITVR QVOQVE EX AVGVSTINO *illud in Ioan. tractatu. 30. & habetur de conſecratione diſt. 2. Prima quidem. Surſum eſt dominus, ſed etiam hic eſt veritas dominus. Corpus enim domini in quo reſurrexit, vno loco eſſe oportet, veritas enim vbique diffuſa eſt.* *Auguſt.*

RESPONDET CATHOLICVS.

NIhil attingit Euchariſtiam, ſed confert Auguſtinus cum Chriſti corporali præſentia, eiuſdem Chriſti prædicatam veritatem, quam ſimul cum Chriſti corpore humano, non eſt quòd in cœlum à nobis ereptã credamus. Nam

quum ſurſum ſit dominus, hic eſt veritas dominus. Et poteſt (inquit) corpus vno loco contineri, veritas vbique diffuſa eſt, nam exemplaria caſtigatiora, poteſt, habent, non (oportet). Et tamen verbum (oportet) ad hunc ferè ſenſum, quum diceret in actis diuus Petrus (Oportet tenere cœlum) nō neceſsitatem ſignificat, ſecundum quam Chriſtus veluti alligetur tanquam in angulo, vt quidam ſcribit: ſed ordinem quendam notat conſilij diuini, cuius horas & momenta non eſt noſtrum noſſe, vt quia vſque ad iudicij diem Chriſtus in cœlo ſit futurus, non poſſet quoties illi viſum erit, ſalua illa veritate, ſe nobis exhibere. Chriſtus ſumma voluntate paſſus eſt, & tamen aperiens ſcripturas euntibus in Emaus, ita loquitur, Oportuit Chriſtum pati. Sed quod hîc loquitur, non pertinet ad cauſam ſacramenti, quum nec cœlum, eius præſentiæ cauſa relinquere Chriſtum dicimus, nec in ſacramento vt in loco eſſe.

Luc.24.

OBIICITVR 231.

Auguſt.

OBIICITVR QVOQVE EX EODEM SVper *Ioan. tractatu* 50. *Nam ſecundum maieſtatem ſuam, ſecundum prouidentiam ſuam, ſecundum ineffabilem & inuiſibilem gratiam, impletur quod ab eo dictum eſt, Ecce ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſeculi, ſecundum carnem verò, quam verbum aſſumpſit, ſecundum id quod de virgine natus eſt, ſecundum id quod à Iudæis comprehenſus eſt, quod ligno confixus, quod de cruce depoſitus, quod linteis inuolutus, quod in ſepulchro conditus, quod in reſurrectione manifeſtatus, non ſemper habebitis me vobiſcum. Quare, quoniam conuerſatus eſt ſecundum corporis præſentiam, quadraginta diebus, cum diſcipulis ſuis, & eis deducentibus, videndo, non autem ſequendo, aſcendit in cœlum, & non eſt hîc, non enim receßit præſentia maieſtatis. Aliter ſecundum præſentiam maieſtatis ſemper habemus Chriſtum. Secundum præſentiam carnis, rectè dictum eſt diſcipulis, Me autem non ſemper habebitis. Habuit enim illum eccleſia ſecundum præſentiam carnis paucis diebus, modò fide tenet, oculis non videt.*

Si

RESPONDET CATHOLICVS.

SI præſentia carnis Chriſti in Sacramento ſecundũ carnem eſſet, carnalis præſentiæ modo videretur, quod hîc ſcribitur aduerſari Euchariſtiæ veritati. Nunc autem quum diuina caro detur ſpirituali modo, à carnali cogitatione prorſus ſemoto, myſterium eſt, quod hic tractatus in diſtinctione præſentiæ & abſentiæ non attingit, quia licet in Euchariſtia ſit vera præſentia carnis, non eſt ſecundum præſentiam carnis carnali modo, ſed ſpirituali.

OBIICITVR 232.

OBIICITVR ITEM EX EODEM ILLVD, *ſuper epiſto. Ioannis ad finem. Dominus ergo noſter Ieſus Chriſtus ideò aſcendit in cœlum, die quadrageſima commendauit corpus ſuum, quà habebat iacere, quia vidit multos honoraturos ſe, quia aſcendit in cœlum, & vidit quia honor ipſorum inutilis eſt, ſi conculcant membra eius in terra. Et ne quis erraret, & cùm adoraret caput in cœlo, calcaret pedes in terra, dixit vbi eſſent membra ipſius. Aſcenſurus enim dixit verba nouiſſima, poſt ipſa verba non eſt locutus in terra. Aſcenſurum caput in cœlum, commendauit membra in terra, & diſceſſit. Iam non inuenis Chriſtum loqui in terra. Inuenis eum loqui, ſed in cœlo, & de ipſo cœlo, quare? quia membra calcabantur in terra. Perſecutori enim Paulo dixit deſuper, Saule, Saule, quid me perſequeris? Aſcendi in cœlum, ſed adhuc in terra iaceo. Hîc ad dexteram patris ſedeo, vbi adhuc eſurio, ſitio, peregrinus ſum. Quomodo ergo corpus commendauit in terra aſcenſurus? cùm interrogarent illum diſcipuli, Domine, ſi hoc in tempore præſentaberis, & quando regnum Iſraëlis? Reſpondit iturus, Non eſt veſtrûm, tempus ſcire, quod pater poſuit in poteſtate ſua. Sed accipietis virtutem ſpiritus ſancti ſuperuenientem in vos, & eritis mihi teſtes in Hieruſalem. Videte quà diffundat corpus ſuum, videte vbi ſe calcari non vult. Eritis mihi teſtes in Hieruſalem, & totam Iudæam & Samariam, vſque in totam terram. Ecce quà iaceo, qui aſcendo, aſcendo enim quia caput ſum, iacet adhuc corpus meum, quà iacet? per totam terram.* *Auguſtinus.*

RESPONDET CATHOLICVS.

ISTA explicant quid de carnis ſuæ præſentia perpetua Chriſtus velit intelligi, cui addit, in quibus exigit ſibi officia perpetuò exhiberi. Chriſtus ſemper cum ſuo corpore in cœlo ſemper regnat, In pauperibus, quos ſemper habemus nos, & quos tanquam corpus ſuum ille habet, nunquam deſinit expectare noſtra beneficia. Atque hæc quum perpetuam cauſam habeant, vna tractatione rectè explicantur. Præſentia verò in Euchariſtia, interpolationem habet, ac tū demum fit, quum à nobis petitur, & ad vſum fit certum manducationis, tum in myſterio fit ſpeciali & mirabili conditione, longè diuerſa ab iis quæ tractantur præſentiis, vt præteritam ſilentio eſſe nihil ſit mirum, quum nihil eorum quæ dicuntur illi aduerſetur, ſed manifeſtè conſentiunt. Eſſe enim in cœlo, & ſimul eſſe in ſacramento, optimè conſiſtunt, & omnipotenti Deo non impoſsibilia.

OBIICITVR 233.

Auguſtin. OBIICITVR ETIAM EX EODEM AVguſtino, *ex ſententiis Proſperi. Nam qui diſcordat à Chriſto, nec panem eius manducat, nec ſanguinem bibit, etiamſi tantæ rei ſacramentū ad iudicium ſuæ præſumptionis quotidie indifferenter accipiat.*

RESPONDET CATHOLICVS.

HAEC verba Auguſtini apertè docent, malos idem quod boni ſumere, licet forte inæquali & exitu diuerſo, & hoc notat verbū (indifferenter) quod eſt, nullo à reliquis diſcrimine, quod ad ſacramentalem manducationem attinet, deinde illa verba (tantæ rei ſacramentum) ſignificant myſterium tantam rem continens. Quin & illud vide, negat Auguſtinus diſcordantem à Chriſto manducare panem eius, quo verbo (panis) ſi Auguſtinus ſentiat triticeum illum, qui in ſacramento figura eſt corporis inuiſibiliter præſentis: diſcordans iam nihil accipit omnino, quod ne iſte quidem qui hæc profert, diceret. Sin per panē intelligat verum Chriſti corpus, quod reuera facit: videāt iſti argutatores, quàm infirma ſint omnia illa eorum argumenta, ex locutionibus Patrum, quum legunt apud eos, panem eſſe corpus Chri-

ſti, quum

ſti, quum Auguſtinus hoc in loco panem pro vero Chriſti corpore accipiat, non pro figura corporis, quem panem dicit diſcordantem non accipere, quòd fructum & effectũ eius proprium ſuo vitio non aſſequitur, quemadmodum audientes verbum Dei dicuntur non audire, quòd ſine fructu audiant.

OBIICITVR 234.

OBIICITVR EX EODEM AVGVSTINO *illud ad Dardanum. Tolle ſpatia corporibus & nuſquam erunt: quæ autem nuſquam ſunt, nec erunt: ſic, dum tollitis ſpatium & dimenſiones corporis Chriſti in ſacramento, efficitis vt non ſit ibi corpus omnino.* *Auguſtinus.*

RESPONDET CATHOL.

EXplicat Auguſtinus naturam corporis, quæ locum adiunctum neceſſariò exigit, quatenus ex ſuæ naturæ finibus æſtimetur. Sed illud agitur, num credendum ſit Chriſto Deo, de corpore ſuo aſſerenti, quod à loci ratione ſit alienum? veluti quum diceret, Hoc eſt corpus meũ. An agam cum eo, quaſi ad exhibendum, quia locus abſit, qui ſit corpori cognatus? & ſine quo per naturam corpus non ſit? Reſponderet, opinor, pro Chriſto Catholicus, Chriſtum non ſecundum naturam dicere, ſed ſecundum gratiam. Quid dimenſiões & locũ quærimus, quæ ſenſus percipiant, quum agatur quod ſit perceptibile ſola fide, & ab eo agatur, cui omnis poteſtas eſt data in cœlo & in terra? Quod autem reſpondet Catholicus fieri per gratiam, nõ minuit veritatem rei datæ, ſed diſtinguit modum, & eo verbo (gratia) vſus eſt Ambroſius, & data opera illa loquendi forma ſum vſus, vt addita explicatione præciderem calumniam. Sed vt cum hoc diſputatore pedem conferam, agat ſi quid habet hac de re quærelæ, cum ipſo Chriſto, qui corpus ſuum in myſterio ita dedit, vt de loco & diméſionibus nihil adderet, cur illa ſimul aſſerere audeamus. Nã illę negationes noſtrę de loco & dimenſionibus, non ſunt priuationis aut imminutionis, ſed à myſterij inueſtigatione, ſenſuum & carnalis iudicij auerſiones, quum myſterium ſciamus non eſſe locum, & dimenſiones à nobis æſtimandas non exhiberi, quod eſſet modo exhiberi naturali.

OBIICI-

Auguſti-nus. OBIICITVR EX AVGVSTINO ILLVD, IN *Ionn. tractatu. 59. Illi manducabant panem dominum, ille (id eſt Iudas) panem domini contra Dominum, illi vitam, ille pœnam, Qui enim manducat indignè (ait Apoſtolus) iudicium ſibi manducat.*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVOD Auguſtinus ſignificanter extulit, vt in eiuſdem ſacramenti perceptione, ſumentium varietatem oſtenderet: ab iſtis producitur in contentionem, ex minima immutatione verbi captata occaſione cauillandi. Si Iudas non idẽ ſumpſiſſet quod reliqui, frigida eſſet collatio. Ideò in Paulo, quum docet Corinthios, patres veteres paria Dei beneficia ſenſiſſe, & Deum ſe eundem exhibuiſſe omnibus: eos tamen ſuo vitio nõ æqualiter beneficia excepiſſe, vt cauſam ipſi dederint, cur non in omnibus ſit Deo beneplacitum, exaggeratur ea collatione eorum crimen qui ceciderunt, quemadmodum hic Iudas, qui idem ſacramentum cum reliquis accipiens, non fuit idem cum illis, eo nomine ſit multò magis deteſtandus. Nam vt Auguſtinus iis verbis doceret Chriſtum, non idem dediſſe Iudæ quod reliquis, quod ſi faceret, crimen Iudæ eleuaret & extenuaret, nulla ratio eſt, præſertim quum id ageret Auguſtinus, maximè apud populum Africanum, ne deficerent à Chriſto, quomodo Iudas fecit. Ergo ſic loquitur Auguſtinus, Illi manducabant panem dominum, hoc eſt, ita manducabant, vt in cœleſti cibo dominum agnoſcerent, & profiterentur moribus, adhærentes domino, & illum imitantes. Iudas verò manducauit panem domini, id eſt, cibum cœleſtem, cuius ſubſtantia dominus eſt, ſed quia non agnouit vt dominum, ſed leuauit contra eum calcaneum ſuum: notat Auguſtinus effectum illius manducationis, exitium illi Iudæ fuiſſe, quia bono malè vſus eſt, & ſe domini profeſſus eſt hoſtẽ, quod eſt eſſe contra dominum. Ergo Apoſtoli dominum manducantes, dominum ſecuti ſunt ad gloriam, Iudas dominum manducans, à domino receſsit ad condemnationem.

OBIICITVR 236.

OBIICITVR PRAETEREA EX EODEM *Auguſtino, De verbis Apoſtoli, ſermone ſecundo, Illud mãducare reficieſt, ſed ſic reficeris vt non deficiat vnde reficeris. Illud bibere, quid eſt mihi viuere? Manduca vitam, bibe vitam, habebis vitam, & integra eſt vita, tunc autem hoc erit, id eſt, vita vnicuique erit corpus & ſanguis Chriſti, ſi quod in ſacramẽto viſibiliter ſumitur, in ipſa veritate ſpiritualiter manducetur, ſpiritualiter bibatur. Si illud bibere ſit viuere, quando mali non viuunt, non ergo bibunt.* *Auguſtinus.*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVifquis hæc verba conſideratè perpẽderit, intelliget Auguſtinum fidem de Euchariſtia catholicam confirmare, & quod iſti garruli moliuntur infirmare. Quatenus enim quod eſt in ſacramento vitam dicit, quæ manducando non conſumitur, diuinam Chriſti carnem & viuificam ſentit dari manducandam, non figuram, quæ in Manna quum eſſet, vitam non dedit. Quatenus verò explicata ſubſtantia ſacramenti pergit interpretari, quomodo vita affert man ducãti vitam, & quid in nobis exigatur oſtendit: declarat ſentire ſe aliquos manducare vitam, ſine fructu vitæ, & ideò quod generaliter dixerat, Manduca vitam, & habebis vitam, verum eſſe ſubdit, ſiquidem ſpiritualiter à nobis mãducetur, & ideò dicit, tunc autem hoc erit, id eſt, vita vnicuique erit, corpus & ſanguis Chriſti: ſi quod &c. Quæ explicatio eſſet nugatoria, ſi corpus & ſanguis Chriſti, à ſolis bonis perciperetur, in quibus abſolutè verum eſt, vitam afferre vitam, & corpus & ſanguinem Chriſti hauſta & accepta, ſemper dare vitam, ſed quia non quocunque modo, vt alibi Auguſtinus loquitur, nam eſt modus (inquit) mãducationis, ſecundum quem qui manducat, vitam aſſequitur, hic videlicet ille modus eſt, quem aperit, ſi ſpiritualiter id manducetur, quod eſt in ipſa veritate, in viſibili ſacramento ſumpto. Notat hac locutionis forma Auguſtinus, ſumi ſub viſibili ſpecie quod ſpiritualiter mãducetur, ergo ſecundum eum, eſt ſub viſibili ſpecie verum corpus Chriſti, quod dat vitam, & illud eſt veritas ſacramẽti, in qua veritate vult manducationem ſpiritualiter expediri, vt integer homo, corpus & ſpiritus, integrum ſa-

cramentum dignè excipiat,& toto ſumpto,quod eſt in veritate man ducet, ſpiritu Deo digno, explorata ſecundum Paulum & probata fideli conſcientia, vt ſic ſpiritualiter manducare poſsit. Quod videtur, ſecundum Hilarium, figura eſt, veritas autem quod interius in veritate creditur, atq; hoc ipſum eſt in veritate,quod exigit Auguſtinus,vt ſpiritualiter manducetur,quod ipſum ſi nõ niſi ſpiritualiter mãducari poſsit,& à malis ſub viſibili ſpecie non ſumatur, quid eſt opus modum aliqua nota inſignire, vbi vnus eſt tantùm modus explicandæ rei? Qui admonet vt hæc manducatio ſpiritualiter fiat, oſtendit eandem non ſpiritualiter fieri poſſe.

OBIICITVR 237.

Auguſtinus. OBIICITVR ITEM EX EODEM, DE *verbis Apoſtoli,ſer.1. Audiuimus veracem Magiſtrum,diuinum redemptorem,humanum ſaluatorem,commendantem nobis precium noſtrũ, ſanguinem ſuũ,locutus eſt enim de corpore & ſanguine ſuo,quod corpus dixit eſcam,ſanguinem potum,ſacramentum fidelium.Ecce vocat eſcam corpus ſuum,& potum ſanguinem ſuum.*

RESPONDET CATHOLICVS.

IMitatus eſt,& expreſsit adeò Auguſtinus Chriſti phraſim, qui dixit, Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis verè potus. Quare credendum eſt eius eſcæ & potus qui in myſteriis ſumitur, ſubſtantiam eſſe corporis & ſanguinis Chriſti, iuxta myſterij modum, quem docet eccleſia, quod & Auguſtinus docet,dum dicit Chriſtum commendaſſe precium noſtrum,ſanguinem ſuum, & præfatur, magiſtrum verum,diuinũ redemptorem,vt quia Deus ſit,poſsit,& quia verus,facit quod verbis loquitur,vt appareat datum ipſum ſanguinem,non figuram ſolam, aut ſignum,licet in ſigno,figura & ſacramento.

OBIICITVR 238.

Auguſt. OBIICITVR ILLVD QVOQVE EX AVguſtino, *Aliud videtur,aliud intelligitur,quod videtur, ſpeciem habet corporalem, quod intelligitur, fructum habet ſpiritualem. Ergo ſenſui datur panis & vinum,intellectui gratia & donum.*

RESPON-

RESPONDET CATHOLICVS.

QVOD hîc ait Auguſtinus, maximè conſonat catholicæ veritati, quæ hanc diſtinctionem probat, & ſequitur, vt licet ſenſus noſtri in percipiendo ſacramento adſint officio: nõ adſunt tamen iudicio, nec ſentiunt prorſus quod agatur, nã Chriſti præſentia non eſt ſenſibilis, ſed intellectualis, hoc eſt, ſolo intellectu, fide illuminato, cognoſcibilis (vt ita dicã.) Et Auguſtinus dicit, quod intelligitur, habere fructum, videlicet habere quod fructum cõferat. Hic verò argutator ita colligit, quaſi ſoli intellectui exhibeatur donũ, quum conſtet Chriſtum, qui ſolo per fidẽ intellectu cognoſcitur, totum reficere, & refocillare hominẽ digno eſu huius ſacramenti. Sed expendamus verba huius illationis, Ergo ſenſui, inquit, datur panis & vinũ. Quid hic ſibi vult? An quoniã ſolis oculis videtur, ſecundum Auguſtinum, intelligamus etiã oculis dari quod datur, aut ſolis oculis exhibitus putetur panis & vini vſus? Auguſtinus enim de alio ſenſu hîc non loquitur. Quid ergo? Ridiculè profectò infert hic argutator, dari ſenſui aut dari intellectui, quod totius hominis cauſa paratũ, toti etiam exhibetur homini, ideo videlicet quia partim ſenſu, quid id ſit datum, partim intellectu cognoſcatur.

OBIICITVR 239.

OBIICITVR ETIAM EX EODEM, CONtra Maximinum, lib. 3. cap. 22. *In ſacramentis non quid ſint, ſed quid oſtendant attenditur, quoniam ſigna ſunt rerum, aliud exiſtentia, & aliud ſignificantia. Hic vides patres non abhorrere, imò ponere ſignificationem corporis in hoc ſacramento.* *Auguſtinus.*

RESPONDET CATHOLICVS.

AVguſtinus enarrans verba Ioannis de aqua, ſanguine & ſpiritu, quæ quoniam myſteriũ Trinitatis nobis inſinuãt, ſacramenta vocat, quaſi rerum ſacrarũ ſignificatiua indicia, quomodo (ſacramenti) verbũ à pleriſque vſurpatur, ita demum ſubdit, Hæc enim ſacramenta ſunt, in quibus non quid ſint, ſed quid oſtendant ſemper attenditur, quoniã ſigna ſunt rerum, aliud exiſtentia, aliud ſignificantia. Hæc Auguſtinus, cuius verba è ſuo loco mota, & artificis ſcelere ad calumniam aptata, vt negocium

Euchariſtiæ faceſſant, impudenter citantur & proferuntur, veluti apud concionem populi ementita ψηφίσματα.

OBIICITVR 240.

Auguſtinus. OBIICITVR RVRSVS EX EODEM, DE *Trinitate lib.3.cap.4. Apoſtolus potuit ſignificando prædicare dominum Ieſum per linguam, aliter per epiſtolam, aliter per ſacramentum corporis & ſanguinis eius.*

RESPONDET CATHOLICVS.

RECtè dicit Auguſtinus, aliter prædicari, ſignificando per ſacramentum corporis & ſanguinis Ieſum, vbi ſimul vera præſentia corporis adeſt, qui ſignificatur. Neque enim hac pluriũ connumeratione quæ ſignificẽt eadem, iſta in ſignificationis vi, æquat Auguſtinus, ſed ſuũ cuique modum relinquit, quẽ Chriſtus poſuit, linguæ, epiſtolæ & ſacramentorũ author. Adeò nihil habet hic locus, quod catholicæ doctrinæ aduerſetur.

OBIICITVR 241.

Auguſtinus. OBIICITVR EX AVGVSTINO, DE CA-*techizandis rudibus. De ſacramento ſanè quod accepit, ſignacula quidẽ rerum diuinarum eſſe viſibilia, ſed res ipſas inuiſibiles in eis honorari.*

RESPONDET CATHOL.

HAEC verba conſentiunt catholicæ fidei, quæ fatetur viſibilia elementorum in ſacramentis ſigna, eſſe ſignacula, figuras, ſymbola rerum diuinarum, nempe in Euchariſtia diuinæ ſubſtãtiæ corporis & ſanguinis Chriſti verè præſentis, & illam nos honorare honore diuino, quod eſt adorare, quod Auguſtinus hîc apertè dicit, & in commentariis ſuper pſalmos expreſſo (adorationis) verbo aſſerit. Cum ſacramentariis verò illa eſt contentio, num quiſquam patrum ſola ſigna aſſerat in ſacramento?

OBIICITVR 242.

Auguſt. OBIICITVR QVOQVE EX EODEM AV-*guſtino illud, de Ciuitate Dei, lib.10.cap.5. Sacrificium viſibile, inuiſibilis ſacrificij ſacramentum, id eſt ſacrum ſignum eſt.*

RESPON-

RESPONDET CATHOLICVS.

IN hoc argumento manifeſta vis eſt, ſentit enim Auguſtinus, quod locus ipſe indicat, ſacrificia viſibilia veteris legis, vmbras eſſe ſacrificiorum legis nouę, adeò vt & illud apertè exprimat ſpeciatim, ſignum ſacrificij contriti cordis.

OBIICITVR 243.

OBIICITVR EX AVGVSTINO AD DARdanum, *vbi tractans veritatem naturæ humanæ in Chriſto, animæ Chriſti non tribuit eſſe in multis locis. Sed quum Chriſtus deſcenderet ad inferos, ibi fuiſſe, non in cœlo.* *Auguſt.*

RESPONDET CATHOLICVS.

NON auſus eſt Auguſtinus in re tanta quicquam aſſerere citra ſcripturæ teſtimonium, nedum contra receptam ab eccleſia fidem, aut quod illam poſſet quoquo modo impetere. Chriſti ad inferos deſcenſus inter fidei articulos numerabatur, vbi anima Chriſti, ſecundum ſcripturas, tum eſſe definiebatur, ita defendit Auguſtinus eſſe, ſed quin alibi, tum & in cœlo eſſe potuiſſet, ſi de anima ſua Chriſtus tum in cœlo futura prædixiſſet, quemadmodum in myſterio de corpore dixit: non auſus etiã fuiſſet Auguſtinus verbo Chriſti ſe opponere. Itaque hoc nihil attingit cauſam de naturæ conditione tum diſſerere, quum quæritur de omnipotentia verbi, & diuinæ virtutis facultate.

OBIICITVR 244.

OBIICITVR ITEM ILLVD EX EODEM, *in Ioan. tractatu 25. Quid paras ventrẽ & dẽtes? Crede & mãducaſti.* *Auguſt.*

RESPONDET CATHOLICVS.

NON tractat hoc loco Euchariſtiæ myſterium, quam Euchariſtiam & de altari ſumi, & ore excipi confitentur patres, & ipſa Chriſti verba (Accipite & manducate) corporis officium exigunt, ſed animali homini & carnali, qui ſe putat defungi dentibus, & Euchariſtiam tanquam reliquos cibos dentibus commoliturus accedit,

recte dicat: Quid paras ventrem & dentes, quorum negocium non agitur, non enim comeditur ad ſaturitatem, ſed ad ſanctimoniam, in qua aſſequenda fidei ſunt primæ & potiſsimæ partes, vel vnicæ potius, ſi cum officio corporis conferantur, quod nihil aliud quàm adeſt inſenſibili obſequio, quum fide guſtetur dominus quàm ſit ſuauis, etiamſi totus tandem homo ſentiat refocillationem, quum ſpiritualis hæc eſca ſpiritualiter manducetur. Chriſtus dixit, Væ vobis qui decimatis mentam & rutã, non quòd hoc facerent, ſed quòd in iis occupati, omitterent grauiora. Sic ad Euchariſtiam accedentibus, ſiquidem in corpore ornando & parando ſtudioſi, pectus & mentem, ſecundum Paulum, neglexerint excutere: rectè dicitur, Quid dentes paras & ventrem? crede & manducaſti, ex verbi (manducare) præterito perfecto, dignam manducationis perfectionem indicans, quemadmodum ſimili locutionis figura dicitur, Si hæc & illa fecerimus, vicimus. Atque hæc dici poſſent, ſi Auguſtinus de ſacramentali manducatione tractans, & Euchariſtiæ communionem explicans, hæc dixiſſet. Nunc autem quum aliud ageret, nihil attingunt hæc verba quæſtionem, & ſunt quod eſt in prouerbio, οὐδὲν πρὸς ἔπος.

OBIICITVR 245.

Leo. OBIICITVR EX LEONE, QVOD IN EPIſtola ad Clerum & plebem Conſtantinopolitanam ſcribit, *hanc diſtributionem myſticam eſſe, ſpiritualem alimoniam, & cœleſtem virtutem nos hîc accipere, vt tranſeamus in carnem Chriſti, qui pro nobis carnẽ noſtram accepit.*

RESPONDET CATHOLICVS.

HIc Leo eſt, qui & ſanctiſsimus & eruditiſsimus habitus eſt, qui de Euchariſtia ſcripſit vt ſequitur. In quibus iſti ignorantiæ tenebris, in quo hactenus deſidiæ torpore iacuêre, vt nec audita diſcerent, vel lectione cognoſcerent, quod in eccleſia dei, in omnium ore, tã conſonum eſt, vt nec ab infantium linguis veritas corporis & ſanguinis inter communis ſacramenta fidei taceatur: quia in illa myſtica diſtributione ſpiritalis alimoniæ hoc impartitur, vt accipientes virtutem cœleſtis cibi, in carnem ipſius, qui caro noſtra factus eſt, tranſea-

tranſeamus.Hactenus Leo,qui tam certam veritatis corporis & ſanguinis Chriſti fidem,inter ſacramenta communis fidei prædicat, vt illam nec ab infantium linguis dicat taceri, quaſi omnibus innoteſceret,ſacramentum veritatis corporis & ſanguinis Chriſti,inter ſacramenta communis fidei numerari. Quod dicit ſpiritualem alimoniam,catholiciſsimè dicit, & dum effectum vnionis cum Chriſto non ſimpliciter veſcentibus, ſed virtutem cœleſtis cibi accipientibus attribuit:oſtendit ſumi poſſe cœleſtem cibũ ſine virtute, quod in malis ſuo vitio fit, ſoli boni accipiunt cum virtute, hoc eſt, vitam manducãt. Diſtributio eſt ideo myſtica, quoniam in myſterio cœleſtis cibus datur, ſed cibum dicit cœleſtem, quæ eſt diuina & ſpiritualis caro. Quod verò nos dicit tranſire in carnem Chriſti: ſpiritualis alimoniæ vim notat, vt carni Chriſti coniungamur corpore noſtro,effecto magis ſpirituali, vbi mutatio fit noſtri, non ſubſtantiæ,ſed qualitatum, vt fruſtrà hinc æſtimetur mutatio creaturarum per tranſubſtantiationem.

OBIICITVR 246.

OBIICITVR EX THEODORETO, DIALOgo 1. *In ipſa myſteriorum traditione, corpus panem vocauit, & ſanguinem poculum. & paulo pòſt: Symbola corporis & ſanguinis ſui appellatione honorauit, non equidem naturam ipſam tranſmutans, ſed adiiciens gratiam naturæ. Similia habet dialogo 2.* *Theodoret.*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVAE ſcribit Theodoretus in his dialogis, etiamſi ſcopũ ſpectent à catholica fide haud alienum, minimè tamen digna videntur, quæ in libranda catholica doctrina aliquid obtineant momenti,quum ſint per contentionẽ prolata ad confutandos hæreticos,quos vincere quoquomodo, nõ ſolet improbari,etiãſi minus ἀκριβῶς, quod dicatur, excuſſum fuerit, vnde illud apud Baſilium ἀγωνιστικῶς dixit, Gregorius inquit non δογματικῶς. Quod & in hoc Theodoreto locum habeat,qui in ſecundo dialogo, hæretico concedit, Euchariſtiam poſt conſecrationem nunquam amplius ne nominari quidem panem. Vnde excipit tamẽ quòd dominus ipſe appellauerit panem vitæ. In quo, etiamſi aliquo *Baſilius epiſt. 64.*

ſenſu

ſenſu verũ dicit Theodoretus, ideo videlicet quòd Chriſtus in ſexto Ioannis, dum ſe panem vitæ diceret, de Euchariſtia ſenſerit, quomo do Patres interpretantur, vnde fit, vt propter veram Chriſti præſentiam in Euchariſtia, eadem panis vitæ appelletur: tamen hæc panis appellatio aliena eſt ab ea, quam ſentiebant hæretici, qui de veteri pa nis triticei appellatione agebant, & de illa quærebant, quibus reſpõdere quod dominus poſt conſecrationem appellauerit panem vitæ, nulla euangelia teſtantur, ſcripturæ nullæ, & quo loco Chriſtum illam tribuiſſe appellationem conſtat, non ibi de pane triticeo, ſed cibo cœleſti fuiſſe locutum apparet. Vnde intempeſtiuè illam appella tionem exceperat Theodoretus, quæ id quod in illa contentione ſpectabatur, non attingit, nec Chriſtum de Euchariſtia poſt conſecrationem ita locutum poteſt oſtendi, niſi quatenus quum doceret mãducationem carnis ſuæ, illam eſſe panem vitæ, id eſt, cibum viuificũ poſſumus & debemus intelligere. Sed quia hæc appellatio panis in iis verbis (Panis vitæ) de pane materiali haud poteſt intelligi, non efficit vt ſimili ratione corpus Chriſti appelletur corpus, poſt glorificationem, niſi ſono vocabuli contenti rem ipſam negligamus. Nã ſi corpus Chriſti poſt glorificationem non eſt magis naturale corpus, quàm panis vitæ eſt materialis panis: vicerunt Eutichiani, & captus eſt ſuis retibus ipſe Theodoretus, qui ſimiliter vult Chriſti corpus dici corpus, quomodo Euchariſtia poſt conſecrationem dicitur panis vitæ. Sed abegit hæreticos Theodoretus, ſono vocis & authoritate ſua, ſi verum eſt illos iis dictis ceſsiſſe. Sin minus, turpiter ſuo iudicio lapſus eſt ipſe Theodoretus, qui putauit eſſe ſolidum quod reſponderet, quum ad id de quo agebatur, non pertineret omnino, excepto quod de ſono vocis & figura literarum conueniret. Sed ita profectò eſt, ſatis eſſe putauit auertere hæreticos quoquo modo, quod ipſam dialogi imminuit authoritatem, ne quid inde ſumatur, quod obiter ſit dictum ad dogmatis cuiuſcunque catholici improbationem. Quæ cenſura & in eo obtineat, quod idem Theodoretus de mutatione panis & vini philoſophatur, in quo non ſatis ſe explicat. Nam interrogatus ab hæretico cauſam mutationis nominũ, cur quod antea dicebatur panis, nunc dicatur corpus? Reſpondet primum quod eſt catholicum, videlicet inquit, vt per mutationem nominum, credamus tranſmutationi illi, quę facta eſt ex gratia. Et hoc

in loco verbum græcum, quod hîc redditur (trāſmutatio) eſt, μεταϐολὴ, quod ſignificat tranſmutationem rei. Ergo ſecundum hoc reſponſum intelligeretur dixiſſe Theodoretus, quod dicunt catholici panem ideo dici corpus, & deſinere appellari panis, quia eſt mutatio rei. Et poſtea tamen negat Theodoretus panem mutari ſubſtantia, & probat, quia palpatur & videtur vt ante conſecrationem, ex quibus verbis non ſubſtantiam ſenſiſſe videtur, quæ eſt interna natura, quæ nec palpatur nec videtur, ſed ipſam exteriorem ſubſiſtentiam, quæ miraculo durat, vt cum catholicis ſentiat, poſſet videri intellexiſſe. Imò (inquiet Sectarius) ſenſit mutationem ſacramentalem. Quid hoc eſt verbi (ſacramentalem) vt ſignificet modo, indicet, oſtendat, demonſtret, exhibeat, offerat, potenter, efficaciter corpus Chriſti, quod abſens ſit? Imò (inquam) Theodoretus de corpore præſenti loquitur, nam exigit adorationem, & quemadmodum corpori Chriſti accedebat immortalitas, incorruptibilitas, gloria & adoratio: ſimile quiddam de ſacramento per collationem ſimilitudinis videretur inſinuare, ſed non ſatis exactè hæc, ne corpus Chriſti pani accedere intelligamus ad inſtar qualitatis. Etſi hæreticus qui cū diſputat Theodoretus, hîc replicaſſet, Ergo ſi ſimiliter hæc fiunt, iam accedet incorruptibilitas, vt quamuis ſpecies & figura panis retineatur, incorruptibilis ſit, nam ita fit in corpore Chriſti: non effugiſſet Theodoretus in quam ſe iniecerat captionem, & in Scyllam incidiſſet, cupiens vitare Carybdem. Non enim audebat negare verbo, tranſmutationem panis, propter authoritatem eccleſiæ, nec audebat rurſus re concedere mutationem naturæ panis, ne ſignificaret illis hæreticis Chriſti naturam mutatam, quæ erat eorum hæreſis, ideóque mutationem quandam docere conatur in alteratione qualitatum, quam in corpore Chriſti aperit, cuiuſmodi in Euchariſticum panem haud poteſt competere. Ideóque hoc in loco planè fluctuat Theodoretus, & quemadmodum in appellatione panis, ſic etiam in mutatione, quod ad pugnam eſt commodum, dicit, & in vtroque ferè à cæteris prorſus diſſentit. Nam ſi verum de appellatione dicit Theodoretus, nunquam appellari panem poſt conſecrationem: vnde nobis tot argumenta de panis appellatione? & quum Paulus dicat, (Qui manducauerit panem hunc,) loquitur certè poſt conſecrationem. Sed inſeruiebat cauſæ Theodoretus, & hîc, & de

ipſa mutatione, quam cum catholicis concedit quidem verbo, & aperit deinde ſuo modo, non vt Sectariis noſtris patrocinetur tamen, à quibus longiſsimè diſſentit: ſed vt Eutychianos conuellat, ita nihilominus rem temperans, quum neget panis naturam mutari, vt poſſet candida interpretatione ad veritatem tranſubſtantiationis confirmandam accommodari.

OBIICITVR 247.

Gregorius. OBIICITVR EX GREGORIO IN REGISTRO, *Tam azimum quàm fermentatum dum ſumimus, vnum corpus domini ſaluatoris efficimur. Azimum verò & fermentatum, panem apertè indicant manere.*

RESPONDET CATHOLICVS.

NOminibus primis adhuc vtitur, ſublatis rebus, vt virga deuorauit virgas. Ab iſtis appellationibus ſolis, quum de rebus agitur, nihil poteſt afferri firmi.

OBIICITVR 248.

Fulgentius OBIICITVR EX FVLGENTIO, AD TRASIMUNDUM *regem lib. 2. Vnus idémque homo, localis ex homine, qui eſt deus immenſus ex patre, vnus idémque ſecundum humanam ſubſtantiam abſens cœlo, cùm eſſet in terra, & derelinquens terram, cùm aſcendiſſet in cœlum: ſecundum diuinam verò immenſámque ſubſtantiam, nec cœlum dimittens, cùm de cœlo deſcendit, nec terram deſerens, cùm in cœlum aſcendit, &c.*

RESPONDET CATHOLICVS.

EXplicat & hic naturam hominis in Chriſto, quæ verè localis eſt, non vbique diffuſa cum diuinitate, ſed interim natura eſt diuinitati ſubiecta, quæ virtute diuinitatis non localis fiat, manente nihilominus ea quæ erat, nec abſcedente à natura ſua. Et hîc de vſu naturæ quæritur, ſecundum diuinam virtutem, non de terminis & proprietate ipſius naturæ, quam non eſt fas dei virtuti opponere. Chriſtus quum corpore penetraret ianuas, nec corpus violauit, nec corrupit ianuas, ſed naturis præter

naturæ modos vſus eſt, naturis ſaluis. Adeò quum de humana Chriſti natura, quomodo eã det in ſacraměto, agitur, intempeſtiuum eſt quid per naturã fiat argutari, quum quid per virtutẽ diuinã fieri poſſit, ſit tota quæſtio, quatenus de eo fas ſit nobis quæſtionẽ mouere.

OBIICITVR 249.

OBIICITVR EX EODEM LIB. III. IDEM *atque inſeparabilis Chriſtus, ſecũdum ſolam carnem de ſepulchro ſurrexit: idem atque inſeparabilis Chriſtus, ſecũdum totum hominem quẽ accepit, terram localiter deſerens, ad cœlum aſcendit, & in dextris dei ſedet, ſecundum eundem totum hominem venturus ad iudicandum viuos & mortuos, coronaturus fideles & pios.* *Fulgentius*

RESPONDET CATHOLICVS.

QVòd Chriſtum dicit terram localiter deſerere, in vno illo verbo (localiter) antidotum defert, ne poſſent cætera illius verba cauſæ Euchariſtiæ nocere, quum in Euchariſtia Chriſtus non adſit localiter, ſed in myſterio, qui modus eſt præſentiæ arcanus, ſola fide pura & inexquiſita comprehendendus.

OBIICITVR 250.

OBIICITVR EX GELASIO ADVERSVS *Eutychetem, qui ſcripſit in ſacramento Euchariſtiæ, ſubſtantiam & naturam panis & vini minimè deſinere eſſe, & facit collationem huius ſacramenti cum Chriſto, in quo manet ſalua vtraque natura, & diuina & humana, ſicuti in hoc ſacramento, natura panis & corpus Chriſti.* *Gelaſius.*

RESPONDET CATHOLICVS.

GElaſius id agit argumento ab Euchariſtia ducto, vt oſtendat in Chriſto nullam naturarum confuſionem, ſed in ſuæ naturæ finibus eas manere, quod & in Euchariſtia fieri oſtendit, ſed illis verbis quæ commoda interpretatione cum eccleſiaſtica doctrina conſentiant, nam de pane & vino fatetur, quòd tranſeant in diuinam ſubſtantiam, quod (tranſire) cõ-

poſitæ dictionis, tranſubſtātiatio prima pars eſt, vt tranſubſtantiare ſit paris compoſitionis, quaſi tranſnominare, quod verbū (tranſnominare) & latinum, & elegans eſt, ac ſignificat priore nomine poſito, aliud ſubſtitui, quemadmodū in confirmatione puerorum, interdum negligentia, interdum data opera tranſnominabant pueros, & ad eam rationē (tranſubſtātiare) ſignificat ſubſtātiæ permutationē fieri, quam in hoc myſterio videtur definire Gelaſius, dicēs panem & vinum trāſire in ſubſtantiā diuinam, nā quod addit, in ſua ſubſtātia vel natura manere: vel ſubſiſtentiam ſentit accidētium, vel naturæ proprietatem, & diſiunctim loquitur de natura vel ſubſtantia.

OBIICITVR 251.

Vigilius.

OBIICITVR EX VIGILIO, LIB. I. CONtra *Eutychen. Dei filius ſecundum humanitatem ſuam receſſit à nobis, ſecundum diuinitatem ait nobis, Ecce ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſeculi.*

RESPONDET CATHOLICVS.

VIgilius vt Eutychen confutaret, neceſſe habebat vtramque in Chriſto naturam ſuis propriis finibus circunſcribere, vnde fit, vt tam præciſe de natura in Chriſto humana loquatur, quæ per vnionem illam non deſinit eſſe humana, & tamen propter ipſam vnionem habet alias dotes additas, longè ſupra naturam humanam. Chriſtus nanque etiam de carne ſua dixit, Caro non prodeſt quicquam, quæ veriſsima eſt ſententia, ab ipſo veritatis authore & fonte profecta, ſed idē Chriſtus de carne quatenus ſit ſua, & propter virtutē ineffabilis cum ſpiritu vnionis, confeſſus eſt carnem ſuam verè eſſe cibum, atque adeò vitalem. Vnde patet longè diſtare, quum de carne Chriſti loquimur, vtrum eius naturam propriam conſideremus, an aſſumptæ carnis ex dotibus conditionem, quæ dei virtutem ſpectet, non carnis naturā. Eutychiani hæc confundebant, & propter vnionem naturarum, vnam dicebant eſſe naturam. Et ita argumentatur Vigilius, Si illa natura quam vnam in Chriſto volunt, humana natura eſt: iam loco concluditur ipſa diuinitas, nam concludi loco, eſt proprium naturæ humanæ, ſi diuina natura eſt: iam humanitas vbique diffuſa eſt, quod

eſt æquè abſurdum. Vnde veritas catholica credit Chriſtũ duarum naturarum vnitarum proprietatem retinere. Et tamen eadem catholica veritas, quæ credit carnem nihil prodeſſe, vi naturæ ſuæ credit eandem eſſe viuificam virtute vnionis, & poſſe Dei virtute ibi eſſe, vbi ſecundum naturæ proprietatem eſſe non poſsit, & ita diſpenſari quomodo Deo viſum fuerit, ſuprà quàm ferat naturæ conditio, aut vllo naturæ modo æſtimari poſsit. Quod quũ nemo catholicus diffiteatur, quæ Vigilius hîc tractat, ſunt à cauſa ſacramẽti alieniſsima.

OBIICITVR 252.

OBIICITVR EX BERNARDO IN CANtica Canticorum ſermone. 33. *Habeo & ego verbum, ſed in carne, & mihi apponitur veritas, ſed in ſacramento, angelus ex adipe frumenti ſaginatur, & modò ſatiatur grano, me oportet interim quodã ſacramẽti cortice eſſe cõtentũ, carnis furfure, literæ palea, velamine fidei, & hæc talia ſunt, quæ guſtata afferunt mortẽ, ſi non de primitiis ſpiritus, quantulumcunque acceperunt condimentum, prorſus mors mihi in olla, niſi de Prophetæ farinula dulcoretur. Et mox: At quantalibet ſanè abundantia pingueſcant iſta, nõ pari omnino iucunditate ſumitur cortex ſacramenti & adeps frumenti, fides & opes, memoria & præſentia, æternitas & tempus, vultus & ſpeculum, imago Dei & forma ſerui, &c. Hîc vides apertè Bernardum antitheſin facere inter memoriam & præſentiam, & quædam alia quæ huc conducunt.* *Bernardus.*

RESPONDET CATHOLICVS.

SVauiſsima eſt hæc Bernardi meditatio, viã & patriam conferentis, ſed ita vt in ipſo ingreſſu fateatur de Euchariſtia catholicam doctrinam, dum dicat veritatem apponi in ſacramẽto, atque ita nos diſtare ab angelis, vt illi paſcantur nudo grano, (nam ſic eſt legendum) non (modo,) me, inquit, oportet cortice ſacramẽti eſſe contentum. Quibus oſtendit granum idem eſſe, ſed angelis dari nudum, nobis ſub cortice, ſub velamine fidei, ſub palea literæ, ſub furfure carnis. Et quam carnem ſentit, obſecro, niſi carnem Chriſti? cuius cõmunione quoniã hîc participamus diuinitate, appellat furfurem, nam & πιτυρῶς, ſic paſci nos dum hîc viuitur. Cyrillus ſuper Exodum ait, vt dum carnem geſtamus, carne veſcamur, vt hîc cognoſcamus *Cyrillus in Exodum.*

Chriſtum ſecundum carnem, ſed nunc, id eſt in futuro ſeculo, non vltra nouimus. ſic enim interpretatur Cyrillus. Sed redeo ad Bernardum, ſecundum quem grano veſcimur etiam in via, ſed iſtis obtecto, vt verenda ſit mors in olla, niſi fidei farinula adſit, quam vera eccleſiæ prophetia ſubminiſtrarit, qua dulcoretur. Et ſequitur: (Quāmuis & iucunda ſint iſta & pingueſcant), quæ pinguedo non eſt ex palea & ex cortice, ſed ab ipſo grano: tamen non par eſt (inquit Bernardus) iucunditas, & confert rurſum granū cum cortice ſumptum, cum eodem decorticato, veluti quum adeps ſumitur. Et paulo pòſt confert fidem cum ſpecie (nam ſic legi debet, non ſpes) hîc (inquit Paulus) videmus per ſpeculum in ænigmate, ibi videbimus facie ad faciē, quod eſt in ſpecie videre. Deinde ſequitur (memoria & præſentia) hæc iſta verborum collatio eſt, quæ maximè videtur figuratoribus impetere ſacramentum, quaſi hîc nihil aliud ſit nobis quàm memoria, ibi præſentia. Ego illud quæſierim, an ſecū pugnet Bernardus, qui paulò antè confeſſus eſt, veritatē apponi in ſacramēto, & nunquid granum cum cortice, non eſt verum granum, etiamſi non ſit nudum, quum ſolo edendi modo diſtinguamur ab angelis? & item illud, ſi non eſt caro in ſacramēto: quid narrat furfurem carnis? Idem iſte Bernardus alibi fatetur Chriſtum in Euchariſtia præſentem, & ſi omnia ſunt hîc in memoria ſola: quomodo Chriſtum, ſaltem in natura diuinitatis fatebimur præſentem? Sed ita profectò eſt vis collationis, exigit vt quæ nobis præſentia ſint, ſi cum illa eorum ipſorum præſentia conferantur, quæ in patria erit: non eſt iſta quæ hîc fit, præſentia dicenda, ſed ſola memoriæ refricatio & excitatio, quemadmodum imaginis appellationem ſubit quod verè nobis adeſt: ſi cum illa in cœlis veritate componatur, vt Ambroſius ait, Ibi erit vera & abſoluta præſentia, vbi faciei facies iungetur, vbi quemadmodum Chriſtus nobis: ſic nos Chriſto erimus præſentes, vt mutua conſtet præſentia per intellectum, & cognoſcamus, ſicut cogniti ſumus, quod erit quum ſimiles ei erimus. Et hoc ſentit Bernardus, ea quæ adſunt extenuans, dum inhiat illa futura, neque eſt hîc antitheſis, quam iſte argutator colligit, ſed id genus collationis quo imminuitur verbo, quod inferius eſt, vt extet eminentius, quod conatur amplificare, quò deſiderium nobis augeat illius vitæ, ad quam omnes contendere & anhelare debemus.

Bernardus ſer. de ſancto Martino.

Ambroſius in pſal. 38.

OBIICI-

OBIICITVR 253.

OBIICITVR EX EODEM BERNARDO *in ſermone de cœna Domini. Manifeſtè proponit ſimile de anulo, quo accipit quiſpiam vel coniugalem fidẽ, vel poſſeſsionem alicuius dignitatis, vt in epiſcopis ordinãdis contingit, vbi anulus, aut pedum, vel infula, ſigna ſunt traditarum & conceſſarum rerum, nec tamen vana. Nam certiſsimè largiuntur quæ ſignificant, quod idem fieri in ſacramentis oſtendit.* *Bernardus.*

RESPONDET CATHOLICVS.

BErnardus hoc agebat, vt fidem habeamus ſacramentis, tanquam certiſsimus ſignis, res ipſas conferentibus maiori certitudine, quàm quæ ab hominibus inſtituta, fidem tamẽ faciunt collatæ rei, quam inde concipimus, quòd quoties illa dari videmus, toties ea dari credamus nobis, noſtráque effici, quæ illis ſignificãtur. Non autem adhibuit has ſimilitudines Bernardus, vt oſtẽdat nihil amplius in ipſis adeſſe ſacramentis, rei nobis cõferendæ, quàm in illis ſignis eſt eorum, quæ per illa nobis cõtingerent. Nam idem Bernardus in ſermone quem habuit die ſancti Martini, apertè dicit, nos Chriſtũ habere præſentem in Euchariſtia, quum tamen nemo tam inſanit, vt quicquam rei coniugalis credat eſſe in anulo, aut in pedo, vel infula, dignitatem ipſam Pontificiam, vel vim dignitatis, nedum prædiorum & poſſeſsionum quæ accedunt. Verba Bernardi hæc ſunt: Neque enim eſt quod cauſemur noſtro huic negatam tempori, ſiue eam quæ ad patres veteris teſtamenti factam apparitionem, ſiue eam quæ Apoſtolis exhibita eſt præſentiam carnis eius. Siquidem fideliter conſiderantibus neutram deeſſe liquebit, adeſt enim nobis etiam nunc carnis ipſius vera ſubſtantia, haud dubium ſanè quin in ſacramento. Adſunt reuelationes, ſed in ſpiritu & virtute. Hactenus Bernardus, qui verã præſentiam veræ ſubſtantiæ corporis Chriſti apertè confirmat, de qua præſentia, ex illis ſignis verbo domini munitis, nos velit eſſe certos & ſecuros, atque ea demum cauſa ſimilibus eſt vſus, quæ aliorſum accipere atque ille dixerat, (quod hic argutator facit) mera eſt ſycophantia. *Bernardus ſer. de ſancto Martino.*

OBIICI-

OBIICITVR 254.

Bernardus. OBIICITVR EX EODEM BERNARDO.

In hunc itaque appropiâs paßioni dominus de gratia ſua curauit inueſtire ſuos, vt inuiſibilis gratia, ſigno aliquo viſibili præſtaretur. In ſer. cœnæ Domini.

RESPONDET CATHOL.

QVOD eſt in Euchariſtia viſibile, ſignum dici exploratum eſt, quòd addit Bernardus (inuiſibilem gratiam) non poteſt non ſentire veram præſentiam corporis, quod alibi verbis apertis exprimit, ne ocioſum ſit verbum (inuiſibilis) quum (gratia) quatenus notat effectum, ſit omnino inuiſibilis, ſed quia Chriſtus author gratiæ, etiam gratia dicitur, & idem nunc inuiſibilis præſtatur nobis, qui noſtram ſalutem viſibilis operatus eſt: rectè iis verbis à Bernardo deſignatur (inuiſibilis gratia) quoniam inuiſibilis in myſterio, ſub ſigno viſibili, & illo ſigno viſibili nobis præſtatur.

OBIICITVR 255.

Bertramus. OBIICITVR EX BERTRAMO. IN LIBELlo *de corpore & ſanguine Domini ait de ſymbolorum naturis, quòd ſecundum creaturarum ſubſtantiam, quod fuerunt ante conſecrationem, hoc & poſteà conſiſtunt.*

RESPONDET CATHOLICVS.

BERTRAMVS, ſiue quis alius fuerit author eius operis qui ſub illius nomine fertur, callidus fuit & impudens hæreticus.

EXCVSSIO

Excuſsio quarundam regularum, quas non ad eruendam ex dictis patrum veritatem, ſed ad eam euertendam confictas, quidam veritatis hoſtis edidit, & veluti lata lege promulgauit.

PRIMA REGVLA.

SCRIPTVRA SANCTA ALTERNATIONE *quadam, quod ſymbolorum eſt, conſueuit rebus attribuere, & quæ viciſsim rerum ſunt, adſcribere ſignis. Qua eadem ratione & patres vtuntur, vt ſæpe illos videas de rebus agere, atque ſi de ſymbolis loquerētur: ac è diuerſo, ita de ſymbolis ſcribere, quaſi res & ſignificata pertractent. Quod poteſt congruere propter magnam ſimilitudinem, quæ inter hæc ex inſtituto domini intercedit. Auguſtinus hac de re apertè monuit ad Bonifacium, quod in ſacramentis nomina permutentur.*

CATHOLICVS.

NON erit alienum ab hoc propoſito, quod de regulæ vi ac natura tradit Iureconſultus, huc adſcribere. Regula, inquit, eſt quæ rem quæ eſt, breuiter enarrat: non vt ex regula ius ſumatur, ſed ex iure quod eſt, regula fiat. Hæc ille: ſecundum quàm regulę deſcriptionem nihil aliud ſit regula quàm annotatio & indicatio eorũ quæ ſubſtant & ſunt, quæ quatenus ita ſe habeant, in huius aut illius notæ regulam tanquam in ſcrinia reponantur, atque artifici obſeruationę collecta, eiuſdē cauſæ cognatione coeant, vt ſummaria & breui regulæ comprehenſione ſignificentur. Nunc audiamus quid hic noſter regularum architectus præfatur, ſe daturum ſcilicet certas regulas ad intelligendos patres, quod eſt, quomodo hic agit, regulis præſcribere, vnde ius ſumatur, nō quod ex ipſis rebus, quę verè ſubeſſent, in certas notas obſeruatione redegerat, propriis regulis edere. Sed quid regulæ contineant conſiderabimus. In hac prima regula

notat ſignorum & rerum alternationem quandam in ſacra ſcriptura vſurpari. In quibus rebus, aut quibus ſignis nihil dicit nominatim, vnde aliqua ſit cauſæ comprehenſio, qua hoc ab illo diſtinguatur. Ergo poſtulat vt hac obſcura admonitione noſtra fluctuet cogitatio, num fortè Chriſtus ſolum panem dederit, non etiam corpus: aut ſolum panem manducari iuſſerit, non etiam corpus: quia Pythagoræ authoritatē vindicans, tãtùm dicit αὐτὸς ἔφα, & pro regula dat, cuius cauſam in ſpeciem nullam addit. Eſt quidem Alleoſis figura, quæ ſi quando incidat notanda eſt, non vt norma tradenda, ſecundum quam ſcripturas intelligamus, vt deſultoria quiſque leuitate ad Zuinglij exemplum nomina rebus addat ac detrahat, quomodo cuique videbitur bonum atque commodum. Produxiſſet nobis hic Magiſter harum regularum, vnum aliquod ex ſcriptu ris exemplum, vnde hæc regula naſcitur, vt regula ſit eius quod alicubi ſit. Qui de cœnæ verbis contenderunt, Metonymiæ illi & Synecdoche meminerunt, & nobis conati ſunt illas obtrudere, quibus ſenſum verborum Chriſti interuerterent. De Alleoſi verò in verbis illis hic primus eſt author, ne quis credat vetus. Illud non eſt diffitendum, in illis ſcripturæ ſermonibus, quæ Chriſti naturas attingunt, reperiri vbi ſit huic figuræ locus aliquorum iudicio, quum alij tamen contrà ſenſerint, & propter ſacramentum exinanitionis Chriſti prædicationes alterutrius naturæ, de vno Chriſto proprias eſſe contendant. Vnde Deus dicatur crucifixus propriè, propter carnem verbi propriam factam, quemadmodum etiam Deus dicitur in vtero complaſmatus, & filius hominis eſſe in cœlo. Quas locutiones illi ipſi ita intelligunt tamen, vt naturarum in Chriſto proprietates nō confundantur. Vnde in illis locutionibus Alleoſis figuram quidam admiſerunt, ſed aliis verbis, videlicet ſecundum communicationem vt dixerunt, at Alleoſin ſymbolorum & rerum hic nobis regulator primus inuexit, quod equidē legerim. Nam quod Auguſtinus ad Bonifacium ſcribit, ad Metonymiam pertinet, & quod ſenſit exemplis declarauit, quæ nihil promouent huius regulæ cauſam, vt ſemper tribuatur rebus quod ſit ſymbolorum, & contrà. Sed Auguſtinus aſciſcendorum nominum rationem docet, videlicet vt accedant noua, non recedant vetera. Atque hæc de prima regula.

SECVN-

SECVNDA REGVLA.

QVOD SI DILIGENTER INSPEXE- *ris quæ ſuprà & infrà dicuntur, ſemper videbis patres atteſtari, hanc alimoniam ſpiritualem eſſe, non autem gulæ, ventris, aut dentis.*

CATHOLICVS.

HAEC regula apertè monſtrat hunc doctorem non illud agere vt doceat, ſed vt fallat, qui vbi nihil eſt opus, tantam diligentiam cum ſuſpectione & deſpectione ſuprà infra adhiberi poſtulat, in re tam clara, vt facilè cuiuis ipſo protinus aſpectu pateat, videlicet alimoniam ſacramenti ſpiritualem eſſe, quod omnes confitentur catholici, nemo negat. Nam illa verba, venter & gula, quatenus ſenſu prophano enunciantur iunctim, non catholicorum, ſed potius Epicureorum verba ſunt, imò iſtorum etiam qui ad ventrem omnia referunt. Eodem in loco hic argutator vellet haberi dentem, quatenus ventri ſubſeruit ſignificationis vi, quod & catholicus non negabit. Et ideò coniunxit alicubi verbis catholicus ventrē cum dente. Vnde & apud catholicos reperitur illud: Non dentem acuimus. *Cyprianus de cœna.* & Auguſtinus: quid paras dentem & ventrem? Cæterùm quum *Auguſt. in Io. tract. 25* Chriſtus dicat: accipite & manducate, dentium exegit officium ille, vel ſi eſſent edentuli gingiuarum, ne ſit cauſa cur à manducatione ſpiritualis alimoniæ excludatur dens aut venter adeò, abſit modò carnalis cogitatio, ne in cibum dominicū vt in reliquos cibos dentibus & ventre nos agere imaginemur, ſed ſpiritualem alimoniam, Chriſto iubente, totis præcordiis amplectamur. Ideóque hîc diligenter admonendus es Lector, Patres ipſos qui ſpiritualem alimoniam eſſe fatentur quam in Euchariſtia ſumimus, expreſsis verbis tradere, nos per rectum à domino in cœna ſacramentum excipientes, ore ipſum domini corpus in os admittere. Quam catholicam veritatem vt euerteret hic regularum lator, hanc edidit regulam de patrum dictis, in quibus ſi gula, venter, & dens non ſimul expreſſa reperiantur, ſperat fore vt intelligant ſui ſpiritualem hanc alimoniā etiam nō excipi ore, de quo tamen os regulatoris impudens non eſt auſum facere mentionem, ſed gulam, ventrem & dentem nominatim expreſsit, quæ quum non excludant illi, tamen in hoc ſacramen-

to ſuſcipiendo illorũ nominatim meminiſſe, ſit quædam prophanatio myſterij, quod pro dignitate fidelibus eſſet commendandum, & de patribus quid ſcripſerint, alibi eſt à nobis annotatum. Interim te, Lector, velim animaduertere, vtri magis ſpiritualem ponant alimoniam catholici, qui vnam ſubſtantiam corporis Chriſti in Euchariſtia dari credant verè diuinam & ſpiritualem: an iſti figuratores, qui vnam ſubſtantiam panis triticei cõtendunt exhiberi in cœna, quæ ſecundum naturam alat, quum corpus Chriſti panis verè ſuperſubſtantialis alat ſecundum gratiam. Et iſti tamen figuratores verbis quidem ventrem & dentem reiiciunt, & ab iis vocibus quaſi abhorrent, qui quod ventris & dentis eſt, maximè proprium dari defendunt, denique tanquam ventris, gulæ & dentium patroni, Panem omnino integrum & vinum volunt, figura contenti eius quod ſit cœleſte & diuinum, tam ſcilicet ſolliciti ſunt de alimonia ſpirituali, quam verbis ſpiritu caſsis & inanibus conantur ita vindicare, vt quod verè ſit ſpiritus, omnino excludant.

TERTIA REGVLA.

SI QVANDOQVE DICANT, NOS *cum Chriſto carnaliter communicare, ita vt etiam corpus alatur Euchariſtia, iſta ſic accipienda ſunt, vt intelligamus filiũ Dei, quando conceptus fuit ex virgine, & naturam humanam aſſumpſit, tum nobiſcum carnaliter communicaſſe. Deinde nos in eo manemus, viciſſimque ille in nobis manet, quando nos verbis eius credimus, & cum fide ſacramenta percipimus, quia ſic communicando, additur nobis ſpiritus, & caro noſtra & corpus, quæ naturæ iam erant eiuſdem cum Chriſto, redduntur earundem conditionum cum eo, capacia fiunt immortalitatis & reſurrectionis, cúmque obſequantur & inſeruiant ſpiritui, verè aluntur ad vitã æternam. Et ita corpus noſtrũ in Euchariſtia bifariã paſcitur, primùm ſymbolis, deinde hac inſtauratione ad vitam æternam, atque ita Chriſtus dicitur per hoc ſacramentum in nos manere. De prima communicatione quam habemus cum illo per natiuitatem, & incarnationem, teſtimonium habes ex epiſtola ad Hebræos, cap. 2. Quia igitur pueri communicauerunt carni & ſanguini, & ipſe ſimiliter participauit eiſdem.*

CATHOLICVS.

HAEC regula veritati inſidias ſtruit, dum carnalem Chriſti nobiſcum communicationem, à noſtra cum Chriſto carnali communione non diſtinguit. Paulus ad Hebræos quomodo huc citatur, ſignificat Chriſti in carne communicationẽ nobiſcum, & hanc ſic exprimit: ipſe ſimiliter participauit iiſdem, ſentiens Chriſtum de noſtro ſumpſiſſe, vnde Ioannes ſcribit: verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis. Ergo nos non habemus cum Chriſto communionem carnalem per myſteriũ incarnationis, quomodo iſte fallaciarum cõfictor loquitur. Sed ille nobiſcum factus homo, & hæc communicatio peracta eſt carne vera in vtero virginis verè ſumpta, qua effectum eſt, vt deus in terris viſus, & cum hominibus conuerſatus, ac habitu ſit inuentus vt homo, carne humana indutus, noſtræ per omnia ſimili excepto peccato. Chriſtus ſimilis factus eſt nobis, non ideo tamen nos protinus ſimiles eramus illi: natura noſtra in illo erat, at eò dignitatis proue-cta, vt iam dei ſit propria per ineffabilem vnionem cum dei Chriſti ſpiritu, cuius ſpiritus opificio perficiendum in nobis ſupereſt, vt Chriſti carne à nobis viciſsim ſuſcepta, & noſtrę per vnionem coniuncta, carnalem cum Chriſto cõmunionem & communicationẽ habere dicamur. Et licet eundem cum Chriſto ſpiritum habentes, quod regeneratione fit in baptiſmo, ea efficiatur in nobis cum Chriſto vnitas, vt in illo complantati & corporis & animæ hauriamus velut palmites è vite vitam, & qui mortis beneficium ſenſimus, fructum etiam reſurrectionis ſimus percepturi: ea tamen eſt Chriſti in nos benignitas, vt quos ſpiritu regenerauit ad vitam, viuifico cibo ſuæ carnis alat ad immortalitatem, & quam diuinitatis plenitudinẽ noſtræ carnis vaſculum non exciperet, cum illius carne glorioſa in ſacramento data, & à nobis accepta, in nos migraret. Vnde propter communicationem carnis eius, carnalem cum illo communionem iam dicamur habere, & inſtrumẽto carnis Chriſti, totum intra nos deum habitaſſe, & ideo notatur apud patres nos corpus accipere, in quo omnis inhabitat plenitudo diuinitatis. Et hoc eſt magnum myſterium in Chriſto & eccleſia, vt carnis humanæ in Chriſto glorificatæ, & illius iam proprię interuentu, ſub tecti noſtri anguſtias ingrediatur dominus maieſtatis, & totum intra nos deum capiamus,

Hebr.2. *Ioan.1.*

& in vnam cum Chriſto redigamur maſſam, & quemadmodum Chriſtus in carne noſtra viuere voluit, ſic in carnis ab eo ſuſceptæ virtute nos viuamus, corpore & anima immortales futuri. Sed iſtã carnis Chriſti ſanctificationem diſſimulat hic regularum fabricator, & eius loco hoc habet (ſi percipimus cum fide ſacramenta, additur nobis ſpiritus, & caro noſtra & corpus quæ naturæ erant eiuſdẽ cum Chriſto, redduntur earundem conditionum,) quæ verba non malè explicant ſanctificationem quam peragit ſpiritus, dum Chriſtus ſe nobis communicat ſpiritualiter vt deus: ſed vt Cyrillus ait, in myſtica benedictione Chriſtus ſe nobis communicat vt homo, videlicet carne viuifica ſanctificationem peragens, vt guſtu & tactu nobis cognato, accepto & hauſto Chriſti ſanguine ſanctificemur, & de Chriſti reſurrectione ipſo viuentis Chriſti corporis tactu certiores effecti, de ea nunquam dubitemus, & certum inde pignus ſecũdæ noſtræ regenerationis accipiamus, quo noſtram in hac miſeria expectationem conſolemur. Quæ omnia quum carnis Chriſti pręſentia efficiantur, quam Chriſtus in ſacramento fieri voluit, & verbis ſimplicibus ſe facere explicat: quærũt Sectarij quid opus illa pręſentia? quid amplius accedit? neſcientes myſterium carnis, vel ſe neſcire ſimulantes, vt veritatem expugnent tanti myſterij, & Chriſti carnem vt Eutychiani extinguant, ſed ratione diſſimili. Illi enim in diuinam trãſire naturam putabant, ne amplius ſit in natura ſua: Iſti noſtri vſum omnem carnis auferunt, ne amplius à morte peracta nobis proſit, qui à ſolo ſpiritu nos ſanctificari volunt, & ſola ſit carnis Chriſti memoria & meditatio, quatenus pro nobis paſſa ſit. Vnde verbo illo (ſpirituale & ſpiritualiter) quod illis tam frequens in ore eſt, ſpiritum intelligi volunt, vt excludant carnem, & ſpiritualẽ manducationem carnis, recordatione carnis olim pro nobis paſſæ intelligunt. Quos vel non intelligere carnis Chriſti myſterium, cõſtat, vel contra conſcientiam peccato in ſpiritum ſanctum irremiſſibili illud impugnare, de quo ſanctiſsimum Epheſinum concilium decreuit, nos carnem accipere viuificam in benedictione myſtica, quæ ſi non exhiberetur manducanda: vnde oriretur illa quæſtio, Si omnis noſtra ſanctificatio ſolo ſpiritu perageretur? Et vnde illud ſolam humanitatis naturam manducari, ſi à carne non eſſet ſanctificatio? Et quomodo ſanctificaret caro, ni dei virtute in ſacramento

Cyrillus in Ioan. lib. 11. cap. 27.

Concilium Epheſ. epi. ad Neſtorium.

daretur,

daretur, vt carnalis nobis cũ Chriſto fieret communicatio? Quòd ſi carnem abſentem ſanctificare volunt, concedere oporteret ſpiritũ eſſe humanitatis organum, quod eſt abſurdo abſurdius: vel humanã naturam iam infinitam eſſe, quæ vim ſuam & defluxum quaqua verſus emittat, quod eſt inſanum. Ergo ſi caro ſanctificat, à deo datur ad ſanctificationem, vt in proprietate finitę naturæ manens, virtute tamen ſpiritus diſtribuatur ſingulis in ſacraméto, quod & Chriſti verba demonſtrant, & eccleſiæ conſenſus inde ab initio comprobauit. Vnde te lector velim animaduertere, iſtos figuratores omnẽ ſanctificationem carnis abhorrere, & vnionis noſtræ carnis cum Chriſto, ſpiritu tantùm fieri velle, propter carnem noſtram à Chriſto aſſumptam, quam catholici fieri dicunt propter carnem Chriſti viuificam ab eo datam.

QVARTA REGVLA.

CONSIDERES DEINDE VERBVM CON*ſecrandi non aliud ſignificare apud patres, quàm rem communem & prophanam ſacro vſui dedicare, & hoc eſt ſanctam reddere. Non itaque eſt vt cùm in patribus occurrit vox conſecrationis, illico nobis fingamus tranſubſtantiationem.*

CATHOLICVS.

QValis eſt hic regulator, qui quod ſit ſpeciale, exigi iubet ad normam generis, quod eſt notas abiicere ſuas ne dignoſcatur? Quis enim vnquam aut legit, aut fando audiuit, conſecrationem talem, qualem in ſuprema cum ſuis cœna fecit Chriſtus? & quoties ea cœna celebratur quotidie, vt rem inſenſatam accipiens in manus (quomodo Epiphanius ſui temporis fidem referẽs narrat) diceret deinde, Hoc eſt corpus meum: quũ nihil appareret ſimile corporis, & tamen inquit Epiphanius, nemo non credit verum dixiſſe, & qui non credit, à gratia excidit. Et dicemus poſtea ad huius regulas quod ſit expendentes, nihil aliud feciſſe Chriſtum, niſi rem prophanam ſacris vſibus addicere, quomodo ædes & donaria conſecrantur? Illud ergo in genere de conſecratione ſit dictũ, quod hic notauit regularum lator: at iſtam in Euchariſtia conſecrationẽ mirabilẽ, & altioris myſterij, deſcribit Emiſſenus *Epiphan. in ancora.*

propius

Emiſenus oratio. de corpore & ſangui. propius, dum ait: Inuiſibilis ſacerdos panem & vinum, in ſubſtantiã corporis & ſanguinis ſecreta poteſtate conuertit. Ex cuius conſecrationis vi extat eccleſiæ confeſſio de tranſubſtantiatione, vt vnã ex Chriſti verbis ſubſtantiam datam intelligentes, & hanc aliam ab ea quæ antea per naturam erat, fide agnoſcẽtes, ex verbis Chriſti, dicentis hoc eſſe corpus, vnde illam non eſſe, & iſtam eſſe edocti, trãſubſtantiationis verbo, conſecrationis huius myſterium aptiſsimè exprimimus. quod non eſt fingere, vt iſte calumniatur: ſed ipſam veritatem conuenienti verbo ſignificanter annotare.

QVINTA REGVLA.

VBICVNQVE APVD PATRES FIT MEN*tio mutationis vel conuerſionis, intelligendum eſt de mutatione ſacramentali, qua res illæ non tranſubſtantiantur, ſed fiunt ſacramenta ad ſignificandum nobis efficaciter, ad offerendum & exhibendum animis & fidei noſtræ per vim ſpiritus ſancti, corpus & ſanguinem domini.*

CATHOLICVS.

QVoniam frequens eſt apud patres mutationis mentio, recipit Sectarius mutationis verbum, nec vult negare aliquam mutationem fieri, quam tamen ipſa ſua explicatione oſtendit poſtea reipſa nullam, ſed excogitauit bellè, vt diceret ſacramentalem, quomodo antea in dogmate edendo locutum catholicum oſtendere queat neminem. *Cyprianus de cœna domini.* Cyprianus de mutatione loquitur, non ſolùm vt ſacramẽtum fiat, ſed cũ mutatione naturæ eius fiat vnde fit. Vbi panis omnipotentia verbi, factus eſt caro, vt in rem ſacramenti tendat mutatio, non hæreat in ſacramento, vt ſit ſola mutatio ſacramentalis. *Emiſenus de corpore & ſangui.* Vnde Emiſenus de cõuerſione loquens, in ſubſtantiam corporis & ſanguinis pertinere oſtẽdit, & in rem deſinere ſacramenti, non in ſacramentum. *Gelaſius cõtra Eutychen.* Gelaſius tranſitionem docet in diuinam ſubſtantiam, id eſt ſacramenti rem. *Ambroſi᷒ de ſacramẽtis lib. 4. cap. 4.* Ambroſius ita miratur mutationem rerum, vt multis mirabilium exemplis muniendam putet, quibus infirmiorum credulitas ſubleuetur, quibus vnquã vſus eſſet, vt Melanchthon ait, niſi panis naturam mutari ſenſiſſet. Et poſtea hic noſter regulator, vt ſuos inſtruat quomodo dicta patrum eleuent, & veritatis teſtimonium infirmẽt,

falla-

fallaciam in verbo commentus eſt, vt dicat mutationem ſacramentalem, quæ fallacia notatur in modo imminuenti, vbi quod additur non auferat ſed imminuat quod dicebatur. Et tamen inſolens eſt illa loquẽdi forma, mutari in ſacramentum. Auguſtinus ſcribit: Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum, non dicit mutatur in ſacramentum. Et nemo dicit aquam quum adhibetur baptiſmo, illam mutari in ſacramentum, & quomodo dicatur mutatum, cuius naturę nihil decedat intrinſecus, nihil accedit extrinſecus pręter vſum ſignificationis? Quanquam de pane qui ſemper fuit figura corporis Chriſti, vt ex propheta conſtat, nihil dici poteſt accedere ſignificationis nouæ, nam quod ex vſu prophano adhibetur in vſum ſacrum, non magis eo nomine mutationem fieri in pane dicamus, quàm in eiuſdem nomine quum ſacris ſignificandis adhibeatur. Quando nomina à propriis ſignificationibus ad alias transferũtur, mutatio dici poteſt & tropus, quia ſignificatio ſignificationi cedit, & noua ſignificandi virtus accreſcit. Vt ſi itidem in re mutationem aliquam ſignifices, aliquid nouæ rei intercedere oſtendas, non ſignificationis aut vſus, quæ ſunt extra rem. Et de vſu notatur non mutari res, ſiue quis bene ſiue malè vtatur, & eadem ſunt verba quibus ſacra eloquimur, quæ erant quum prophanis exprimendis inſeruirent. Mutatio deceſsionem ſignificat & acceſsionem, nam ſola acceſsio acquiſitio eſt, ſola deceſsio detrimentum, atque hoc ſecundũ naturam ipſa re manente. Quum verò res deſinat quod in corruptione fit exiſtat mox alia vel augeatur alia. In hac mirabili mutatione non manet quod mutatur, nec aliud generat aut auget, ſed in aliud deſinit, & hactenus tamen cum mutatione conuenit naturali, quod aliud erat, aliud modò eſt, licet quod erat non ſit illud aliud, quod eſt mirabile in oculis noſtris. Et hoc notauit Cyprianus, quòd licet ex pane fieret caro, non fieret tamen carnis effigies, ſed ipſa maneret effigies panis, atque hoc verbo (effigies) ſignificanter vſus eſt Cyprianus, vt eius in pane metaphora ipſam exprimeret veritatem carnis præſentis, cuius effigiem ne expectaremus admonet, vt Chriſtus viſibilis exiſteret: ſed ipſa maneret effigies panis dixit, quia non effigie, ſed natura mutatur panis, quum effigies de pane vt formam ſignificet, minus propriè dicatur. Nam effigies ad viuam alterius ſimilitudinem figura dicitur, quam effigiem veritas præſentis carnis

Hiere.11.

exigeret,ſed in illam non mutatur, & ideo manet effigies,inquit,id eſt,forma panis,vnde panis natura quæ mutatur,ſubſtantiam ſignificat,quę in carnis ſubſtantiá verè præſentem conuertitur. Quis eſſe hic locus poteſt huic mutationi ſacramentali? vt ſubſtátia panis,inquit alibi Sectarius,fiat ſacramẽtum. Hîc ſi iſtam definitionẽ ſacramenti accipias,vt ſit viſibilis forma inuiſibilis gratiæ: Subſtantia panis quia non eſt viſibilis forma,ſed inuiſibilis,non poteſt illa eſſe ſacramentum,ſed eius panis effigies potius,quæ eſt viſibilis.Sin illá ſacramenti definitionem accipias,ſacramentum eſt ſacræ rei ſignum: iam antea erat panis hoc modo ſacramentum,quia & in lege,& in prophetis panis ſignificabat Chriſtum, vt non ſit neceſſaria aliqua mutatio, ſed potius eius quod in pane iam aderat explicatio. Ergo libenter diſcerem, quid rei ſubeſſet iis verbis, panem mutari ſacramentaliter, & in quo potiſsimum conſiſtat hæc mutatio ſacramentalis. Nam in ſacramentum mutari panem propriè dici non poteſt, ab iſtis qui nolunt illum mutari in rem cœleſtem, quæ ſecundum Irenæum quem eatenus admittunt, eſt altera ſacramenti pars,vt nõ in ſacramentum, ſed in partem ſacramenti fieret illa iſtorum panis mutatio. Et illud vide lector, quum de ſacramento loquuntur, de pane loquuntur & corpore Chriſti, ſed omnem efficientiam dant fidei noſtræ,& ſpiritui ſancto, vt ſpiritualem alimoniam conſequamur, vt ſi penitius conſideres, otioſa ferè ſunt apud illos vocabula panis & corporis, & tamen panem volunt ſacramentaliter mutari. Et quæro, quæ ſunt igitur partes huius panis mutati? hîc audi qua verborum pompa reſpondebit Sectarius. Panis inquit ſacramentalis exhibebit & offeret ipſiſsimum Chriſti corpus, non leuiter, non caſſè,non inaniter ſignificatione ſola,ſed potenter & efficaciter. Verba quidem præclara & in ſpeciem magnifica, ſed quorum ſenſus quomodo ſe interdum iſti aperiunt, nihil habet reconditi. Nam is eſt qui in ſymbolo exprimitur aliquanto apertius, Chriſtum videlicet ſedere ad dextram patris, noſtrum aduocatum, qui etiam pro nobis mortuus,corpus ſuũ obtulit ſemel,quod nunc abeſt nobis, & in cœlo regnat. Et quæ eſt iſta potentia ſymbolorũ, quam fatentur tenuiorem ea quæ verbis adſit? & rectè, nam habet ſemper aliquid latentis energiæ viua vox, vt magis afficiat. Et quæ eſt iſta exhibitio & oblatio corporis ipſiſsimi,quam dicunt fieri ſymbolis, ſi doceat

ceat corpus non adeſſe, ſed abeſſe? Nam offerre & exhibere, de præſentibus dicuntur, non de abſentibus. & alibi dicit Sectarius nos fide conſcendere cœlum, vt ibi manducemus Chriſtum regnantem. Noua oblationis & exhibitionis ſpecies, vt nihilo magis habeas aut poſsis habere quod exhibetur, niſi ipſe adieris, & tibi quæras fidei tuæ machina & efficientia, & quia ſe tibi Chriſtus dare non poteſt, vel non vult, ibi manduces in gloria regnantem. Quæ eſt hæc noua & antehac non audita doctrina? Chriſtus iam in terris agens dixit, accipite & manducate: neque iuſsit fide in cœlum conſcendere vt manducent regnantem: Sed terram dedit, vt Auguſtinus interpretatur, & in terris dedit, & terrenis adhuc dedit & dat, ſed terram cœleſtem effectam, & nunc in cœlis regnantem, ac nobis nihilominus in eadem cœna quoties illam celebramus præſentem, vt manducemus hîc in ſacramento, cuius ſacramenti ſubſtantia nõ eſt panis, ſed ipſum Chriſti corpus, in quod panis mutatur, non in ſacramentum, vt ſit mutatio iſta ſacramentalis, ſed ſubſtãtialis, hoc eſt naturæ, id eſt, ſubſtantia panis in ſubſtantiam corporis Chriſti, adeò inane figmentum eſt quod hic tantopere garrit de ſacramentali mutatione, & verborum ſtrepitu lectorem fallit. *Auguſt. in pſal. 98.*

SEXTA REGVLA.

SCIENDVM PRAETEREA, INTER NOS *& Capernaitas quoad res ipſas, non eſſe diſcrimen: Illi putarunt ſe verum corpus & veram carnem Chriſti manducaturos, quod & nos fieri concedimus. Cæterùm diſcrimen eſt in modo, & ratione manducationis: Quod illi carnaliter faciundum putarunt, nos fieri ſpiritualiter docemus, alioquin verum corpus, & verus ſanguis exhibetur, quia fides non complectitur ficta, ſed vera.*

CATHOLICVS.

NEMO fidelis cogitatione communicat cum Capernaitis, qui ſe corpus quod videbant comeſturos putabant, quum tanquam ex ore Chriſti Auguſtinus fideles ſic alloquatur: Non hoc corpus quod videtis comeſturi eſtis. *Auguſt. in pſal. 98.* Sed ego erro. Nam hic Sectarius de ſe & ſuis loquitur, qui nullam habent cum fidelibus portionem, & ideo ſe & ſuos congruenter cõ

fert cum infidelibus Capernaitis. Quod nunc tradit non eſt regula, ſed ænigma. Se & ſuos diſcriminat à Capernaitis in modo & ratione manducationis, non etiam in re, quum tamen Capernaitæ rem prorſus ignorarent: neque enim intelligebāt diuinam & ſpiritualē carnē dari, quam dei eſſe carnem neſciebant. Sed hæc à Sectario per inuidiam tractantur ad iſtum modū, vt ſub perſona Capernaitarum ſuggillet catholicos. Verùm enimuero carnalis manducatio, quā ſecundum Chriſti inſtitutionē amplectuntur catholici, dum Chriſti carnē in ſacramento datā ore excipiunt, ſpiritualiter illam digeſturi, myſterium eſt à carne tam remotū, & à carnali cogitatione tam alienum, quam Capernaitæ ſomniabāt, vt nō ſimiliter de Capernaitis & catholicis carnaliter prædicetur. Sed vide lector quanta in huius ſectarij verbis fallacia. Primū manducationem veri corporis à ſe & ſuis fieri concedit, & illius corporis de quo ſenſerāt Carpernaitæ, ſed modo & ratione diuerſis. Nā quod illi, inquit, carnaliter, nos fieri ſpiritualiter docemus. Imò quod illi ſacrilego modo fieri putabāt, vos negatis omnino fieri, in hoc etiā ſacrilegi quòd ſurripitis ſacrum. Nam propriam manducationē quæ ſecundum myſterij modum fit, veri corporis Chriſti in ſacramento tollitis, & in ſola credulitate verſamini, quam tamē non tenetis, dicētes vos manducare corpus Chriſti, id eſt credere, ſi tamen creditis, quod vtinam crederetis, vt de Chriſti corpore eſſe poſsitis. Sed quoties dicitis vos manducare ſpiritualiter, ad excluſionem dicitis ſacramenti, ſecundum cuius myſterium non manducatis, hoc eſt, vt patres loquuntur, ritu ſacramentorum, qui corpus adeſſe negatis, quod ibi ſuſcipiatur. Et ſtultè atque ineptè in metaphora luditis verbi manducare, & ibi ponere diſcrimen ſolius modi & rationis, vbi in re ipſa diſſentitur. Nam Capernaitæ veritatem carnis in manducatione ſpectabant ore excipi, & vos negatis ore excipi, & aliam ſentitis manducationem abſentis corporis. An in ſolo modo māducationis diſſentitis, qui in re ipſa ita diſsidetis? Sed fingitis vobis prǽſentiā efficacia fidei, de qua efficacia dicam ſuo loco. Si ſpiritualiter Chriſtum manducaretis, de quo vobis tam frequens mentio: non ita Chriſti inſtitutionem impugnaretis, vt negocium faceſcentes corpori Chriſti myſtico, eius in Euchariſtia corporis præſentiam, excogitatis arte calumniis conemini diſſuadere.

SEPTIMA REGVLA.

ITEM CVM LEGITVR IN PATRIBVS, *corpus Chriſti contineri aut haberi his myſteriis, per iſta nihil aliud accipiendum eſt, quàm denotari, oſtendi, demonſtrari, atque ſignificari.*

CATHOLICVS.

HAC regula veras ſignificationes falsò mutat,& per fallaciam tollit,qui tam ægrè alioqui fert mutationis verbum. In qua tandem poteſtate hæc nobis tradit hic Sectarius, vt contineri eſſe & haberi, nihil aliud ſignificent,quàm denotari,oſtendi,demonſtrari,ſignificari? Quòd ſi regula cenſeatur, quæ rem quæ ſit breuiter enarret: vbi nobis ſcriptum, pictum,fictum,lectum,vel auditum demonſtrabit, haberi & contineri idem eſſe quod ſignificari? Bucerus etiamſi multis nominibus improbandus, gloriatur tamen eo quaſi dementiæ nunquam fuiſſe prolapſum, vt eſt pro ſignificat, in verbis Chriſti interpretaretur.Et hic Sectarius poſtulat, vt ex hac ſua regula veluti ius ſumatur, quo verba(contineri & haberi) ſuis ſignificationibus ſpoliemus: de patribus ex ſe coniecturã facit,quaſi verbis fucum facere meditarentur, vt aliud mente ſentirent, aliud efferrent verbis, linguæ & cordis perniciosiſsimo diſsidio. Sunt qui Euchariſtiæ ſacramẽtum explicantes,hęc verba(ſignificare & continere)diſtinctione opponãt, dicentes, corpus Chriſti myſticum ſacramento ſignificari quidem, non contineri,quum corpus Chriſti naturale & ſignificetur,& contineatur. At ſi huius Sectarij regulas ſequimur,nihil aliud eſt contineri quàm ſignificari. Simile quiddam habuerunt Arriani,ſed aliquãto ſubtilius & callidius. Iſtud quod hic agit regulator,eſt profectò craſsius & rudius,vim facere in publico,& iubere aperta regula ipſas ſignificationes verbis eripere,nulla cauſa, nulla ratione edita, ſed ruditer & ruſticè tyrannidem exercere in aliena ſcripta, non modica ſignificationis deflexione in aliquid cognatum aut proximum, arte aliqua eleganti deducere, ſed in prorſus oppoſita & aliena cogere, quum habere & ſignificare, in cæteris locutionibus permagnum diſcrepent. Nam & multi ſignificant quæ non habent, & multi rurſus habent quæ cauent ſignificare, ſimulant illi, iſti diſsimulant, & qui diſsimulat habet ſine ſignificatione, & qui ſimulat

non habet quod ſe ſignificat habere. Cæterùm ex hac regula, vt mihi quidem videtur, illa naſcitur, non debere quenquam huius regulatoris ſcriptis fidere, qui quum loquatur, ipſe aliorum verbis non ſentit, vt loquitur, ſed ſuo modo: adeò hæc verba offerri, exhiberi, præſens eſſe, adeſſe, contineri, & haberi, nihil aliud illi ſignificent, quàm ſignificari. Nam hoc illud eſt, in quod tendit verborum illa gradatio à denotari, oſtendi, demonſtrari, quæ omnia deſinunt in ſignificationē, vnde ſupremum locum occupat ſignificari.

OCTAVA REGVLA.

CV'MQVE AVDIS PATRES DICENtes, *hîc panem aut vinum amplius non eſſe, hoc debes intelligere non ſimpliciter, ſed quoad teipſum, quando piè communicas, quia illic tibi non eſt cogitandum vel de pane, vel del vino: mens tua & ſenſus, oportet ſolùm inhæreat rebus, quæ tibi repræſentātur. Ideò dicitur, Surſum corda, vt ab iſtis animum ſubuehas ad inuiſibilia quæ tibi offeruntur. Scripturæ etiam ſacræ non abhorrent ab hoc tropi genere. Paulus inquit, Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem, qui tamen non negaſſet corpus & carnem aggrauare animam, & refrenanda eſſe, cùm alibi ſcribat, caro cōcupiſſet aduerſus ſpiritum. Neque etiam ignorauit multos eſſe malos homines, qui caro & ſanguis dicuntur, à quibus tamen infeſtamur, & cum illis eſt nobis quotidiana lucta. Sed intelligebat Paulus de illa ſumma & præcipua conteptione, vnde iſtæ aliæ ortum habent. Dixit etiam in Chriſto non eſſe marem, neque fœminam, neque ſeruum, neque liberum: cùm tamē iſta officia, & iſtæ perſonæ, à Chriſto & eccleſia non remoueantur, imò de illis præcepta ſeorſim deſcripta ſint. Sed intelligebat Paulus iſta non eſſe in Chriſto, quoad regenerationem, remiſſionem peccatorum, & vitam æternam conſequendam, quæ ſumma ſunt in chriſtianiſmo. Et in illis diſtribuendis, Chriſtus non reſpicit hos ſtatus & iſtas conditiones. Scribit idem Apoſtolus, Regnū Dei non eſt in ſermone: nec tamen voluit propterea ab eccleſia, quæ regnum Dei eſt, remouere conciones, admonitiones, & lectiones, quæ verbo fiunt, ſed tantùm reſpiciebat illam ſummam vim, & efficaciam ſpiritus, qua omnia in eccleſia regi debent. Ita loquuntur patres cùm negant ſymbolorum naturam manere, quod non eſt, vt diximus, ſimpliciter accipiendum, ſed quoad noſtram fidem, & cogitationem, quas non oportet illis inhærere.*

CATHOLICVS.

PRoxima regula violentior fuit,iſta ſubtilior, videlicet ex Stoicorum ſchola huc accerſita, qui in loquendi formis rerum obſcurationes eleganter notarũt: vbi quod minimum eſt ,cum eo quod maximum eſt , in eodem rerum genere confertur,vt nihil eſt lumen lichni ad lumen ſolis,& nihil eſt ſtilla murię in Aegeo mari.Et ſi artifices in eodem artificij genere cõponas eleganter, dixeris,nihil ille ad Phidiã, quemadmodum nihil ad Perſium , & vt prouerbiũ habet, Nihil ad Parmenonis ſuem. Atque à ſimilibus loquendi formis non abhorret ſcriptura. Nam quod hîc affertur ex Paulo , Non eſt colluctatio &c. Luctam carnis obſcurando negat Paulus, vt aliam maiorẽ intendat & augeat,quam exprimit poſtea,dicens,Sed aduerſus &c. Et item in illo,Regnum Dei non eſt in ſermone,ſed in virtute. Sermo & virtus quum ſint vtraque regni Dei , tamen collatione obſcuratur ſermo,qui nihil eſt ad virtutem.Et quum Paulus dicit,In Chriſto neque mas neque fœmina:vbi conditio naturæ in Chriſto,confertur cum conditione gratiæ:ibi natura gratiæ collatione obſcurata negatur. Atque illud animaduertendum,collationem de iis fieri quæ certò conſtant vtraque in eodem eſſe, veluti conſtat & in carne luctam eſſe, & cum principibus aëris luctam eſſe.Item cõſtat in regno Dei ſermonem eſſe, & virtutem. Conſtat denique in Chriſto marem eſſe & fœminam,hoc eſt conditionem naturæ conſtare cum conditione gratiæ . Adeò non ſola loquendi forma obſcurationem iſtam ſignificat,ſed rerum ratio quæ cõmittuntur. Nam in eo quod Paulus ſcribit ad Titum, Apparuit benignitas Dei, nõ ex operibus iuſticiæ quæ fecimus nos,ſed ſecundum ſuam miſericordiã &c.non eſt illa obſcuratio operũ , ſed mera negatio, & tamẽ forma locutionis videtur aliud innuere,ſed notatur dici ἀρνητικῶς, nõ vt minuat & extenuet,atque obſcuret:ſed vt remoueat prorſus.Cui ſimile eſt illud Chriſti ad Petrum,Caro & ſanguis nõ reuelauit,ſed pater,&c. non obſcurantur caro & ſanguis, ſed remouentur . Et item in illo, Non ex voluntate carnis,neque ex voluntate viri,ſed ex Deo nati ſunt : negatio prorſus remouet, non obſcurat. Atque hæc ita tracto fuſius,vt oſtendam ex indicio rerum intellectarum,non ex ſola locutionis forma ſenſum æſtimandum eſſe,& multis eſſe obnoxiã erroribus

Ephеſ.6. *Rom.14.* *Gal.3.* *Tit.3.* *Matth.16.* *Ioan.1.*

roribus

roribus hāc regulam,quam hic Sectarius edit,& ad id quod agit nihil omnino pertinere,quum alia ſit ratio abſolutè negationis, quàm eius quæ in collatione adhibetur. Neque enim hæc locutionis forma (quod equidem legerim) apud patres de Euchariſtia reperitur, non eſt panis tibi ſed corpus : quomodo vellet intelligi Chryſoſtomum hic Sectarius, qui ſi ad illam formam loquerentur: Euchariſtia non eſt panis, ſed corpus Chriſti : hic rerum ipſarum iudicium efficeret, ne ſimiliter intelligeremus atque illud, regnum Dei non eſt in ſermone, ſed in virtute, quoniam hic alterius rerum collatarum negatio, ideo tantùm obſcurat, non remouet, ne falſus ſit ſenſus: ibi verò alterum remouet, vt verus ſit ſenſus. Ergo veritas ſenſus cui omnia ſubſeruiunt efficit, vt vbi negatio abſoluta eſſe non poteſt, ne vim faciat veritati, ibi contrahatur ad aliquem modum,
1.*Corint.* 3. qui poſsit cum veritate conſiſtere. Itaque quum Paulus dicat, eum qui rigat nihil eſſe: abſoluta negatione nō dici intelligo propter abſurditatem,& rectè interpretabor nihil aliud quàm extenuationem eſſe. Item quum lego neq; marem neque fœminam in Chriſto eſſe, tam eſt abſurdum quod ſignificet abſoluta negatio, vt illam amplectar imminutionem. Quæ hactenus à me dicta eò pertinent, vt quum abſurdum non ſit, imò catholicæ doctrinæ maximè conſentaneum, vt panis ſubſtantia de Euchariſtia negetur, non eſt neceſſe quum id legero apud patres, vt à propria negationis vi confugiam ad hanc regulam extenuationis, quomodo iſte comminiſcitur, vt credam negatum mihi ne mihi ſit panis, cui tamen confirmando dicta vult ea verba (Surſum corda,) de quibus verbis quomodo intelligantur, alibi dixi, ne ſit hîc neceſſe repetere. Patres qui negant ſymbolorum naturam manere, quia id vt dixi negant, quòd in propria negationis ſignificatione nihil inferat abſurdi, nulla eſt cauſa cur à verborum ſimplicitate recedentes, fallaciæ quam hic Sectarius molitur inhærentes, nos ipſos præcipitemus in errorē, niſi videntes prudentes perire non curemus.

NONA

NONA REGVLA.

FIDES TANTAE EST EFFICACIAE, VT *res præſentes faciat non quidẽ realiter aut ſubſtantialiter, ſed ſpiritualiter. Nam illas verè cõplectitur. Atq; ita dicebat Apoſtolus, Chriſtũ ob oculos Galatarum fuiſſe crucifixũ. Sic & Abraham dictus eſt vidiſſe diem domini, atque hoc pacto veteres eundem Chriſtũ habuerũt in ſacramentis, quo & nos fruimur. Et ita vides ad hanc præſentiã non requiri res quoad naturalem conſtitutionẽ, mutare locum, aut nobis adeſſe cum omnibus ſuis materialibus, & Phyſicis conditionibus.*

CATHOLICVS.

HAEC regula digna eſt quæ diligenter excutiatur. Aperit enim hominis fraudes & fidem malam, tum etiam detegit inconſtantiam, quæ à confictis mendaciis haud poteſt abeſſe. Primùm hoc dicit, fidem tantæ eſſe efficaciæ, vt res præſentes faciat, non quidem, inquit, realiter aut ſubſtantialiter, ſed ſpiritualiter. Hæc iſte. Paulus notat fidem eſſe argumentum rerum non apparentium, videlicet vt quæ ſecundum carnis ſenſum nos lateant, illa tanquam per ſpeculum cernamus fide. De ſpeculo autem non propriè dicimus, rem quæ abſit, ſpeculi vi præſentẽ fieri, ſed rem præſentem mõſtrare ſpeculum, atque ita quomodo ſe quæque res habeat monſtrare. Verbi gratia: quum hominem monſtret, ſi iaceat homo, iacere eum, ſi ſedeat, ſedere, ſi ambulet, ambulare, ſi veſtitus ſit, cum veſtibus, ſi nudus, ſine veſtibus. Nam aliquid aliter ſpeculo referri, quàm rei habitudo poſtulet, reprobatur in ſpeculo, nec in vero ſpeculo poteſt accidere. Et certiſsimum nobis eſt ſpeculũ Chriſtiana fides, quæ de Chriſto nihil aliud mõſtrat quàm quod ſit veriſsimum, adeò quidem vt ſi verum ſit quod contendunt Sectarij, corpus Chriſti vno cœli loco ita contineri, vt illud nobis in myſterio non ſiſtatur: fides iam quæ nobis pro ſpeculo eſt, Chriſti corpus nobis in vno cœli loco monſtrat, & vbi ſedet in gloria monſtrat regnantem, quatenus quidem certè noſtra fides eius magnitudinis ſit capax, & ſi aliquando propter noſtrã imbecillitatem fides aliquando omnia nõ plenè exprimat, certè quod non eſt, nunquam addit, vt ſi tantùm in cœlo Chriſtus ſit, alibi quàm in cœlo Chriſtum monſtret, qui ſi ibi præſens non eſt realiter & ſubſtantialiter

Hebr. 11.

præſens, quò tandē euanuit illa diuina corporis ſubſtantia ſi in cœlo non eſt? vbi & non alibi Chriſti corpus Sectarij poſſunt videre. Ergo quod agitur cōcludam hoc dilemmate. Si vera eſt fides quam docent Sectarij, Chriſti corpus extra cœlum exhiberi non poſſe, & in ſolo maieſtatis ſolio eſſe poſſe: erit illis eorum fides illius veritatis certum argumētum, lux, demonſtratio, ſpeculum, vt Chriſti corpus in cœlo eſſe, & nobis abeſſe monſtret ac ſignificet, vltra quod nihil poteſt fidei efficacia, ne ſi aliter ac res habeat monſtret, ſeipſam perimat ne ſit fides. Secundum quæ vbi fides monſtret præſentiam, ibi detrahere realiter & ſubſtantialiter eſt abſurdiſsimū. Sui autem hæc vera ſit fides quam tradūt catholici, quæ eſt profectò veriſsima, Chriſti diuinum corpus ſimul in cœlo eſſe, ſimul fidelibus in myſterio manducandum dari, quandò hanc nobis præſentiam fides mōſtrat, & certum ſit eius argumentū, quo intelligamus adeſſe quod ſenſus non aſſequuntur: quomodo fiat vt corpus Chriſti à re diuidā? quod ſi non eſt res, nihil eſt: tum autem quomodo à ſubſtantia abſtraham, ſine qua non eſt corpus verū, vt dicat nec realiter nec ſubſtantialiter adeſſe, quod verè adeſſe vera fides indicat? Neque enim vna eſt ratio horum aduerbiorum, realiter & ſubſtantialiter, quæ eſt illorum, corporaliter & carnaliter. Hæc enim & ad rei veritatem referri poſſunt, & ad præſentiæ modum, quoniā ſunt compoſita, à quibus deriuantur. Illa verò, realiter & ſubſtantialiter, quoniam à ſimplici natura deducta ſunt, vnam rei exiſtentiæ veritatem reſpiciunt, nō exiſtentiæ modum, & ideò rem negare præſentem realiter aut ſubſtantialiter, non eſt modum præſentiæ negare aliquē: ſed ipſam præſentiæ veritatem refutare. Itaq; hic regulator dum iis aduerbiis (realiter & ſubſtantialiter) opponit ſuū, ſpiritualiter, (ſuum dico quoniam libenter hoc aduerbio vtuntur ad fallaciam) ſed dum illud opponit, Chriſtū quodammodo excludit cœlo, quaſi ſpiritualiter, realiter, & ſubſtantialiter aduerſentur, quū certum ſit Chriſtum totum Deum & hominem ſpiritualiter, realiter & ſubſtantialiter habitare cœlum, & eccleſia catholica verè confitetur Chriſtū, Chriſti verum corpus realiter, ſubſtantialiter, & ſpiritualiter adeſſe nobis in myſterio, rem illam diuinā & glorioſam ſubſtantiam, verè cœleſtē & ſpiritualem, ſpiritus opificio ſpirituali modo, & ſpiritualiter eſſe præſentē agnoſcentes, ſecundum fidei catholicæ certiſsimā veritatem. Sed ſubdit

regulator

regulator, Iſtas res verè amplecti fidem. Quomodo inquã verè amplectitur quod profitemini verè non eſſe pręſens, id eſt, vt etiam ipſe Bucerus interpretatur, ſubſtantialiter non eſſe, quũ vt ille vult, verè ac ſubſtantialiter conuertantur? At verò vt iſta fidei efficacia quam iactat Sectarius, ex ſcripturis doceatur, affert huc verba Pauli ad Galathas, Chriſtum ob oculos Galatharũ fuiſſe crucifixum, quæ per allegoriã dicta ſunt, metaphoris etiam variè apud authores explicatis, quibus verbum Græcum προεγράφη, quo Paulus eo in loco vtitur, ſua fœcunditate ſubſeruit. Significat enim depictum eſſe, deſcriptum eſſe: ſiue etiã proſcriptum, id eſt, in exilium actũ eſſe: quod Galathis exprobrat Paulus, vt quidam intelligunt, quoniam Chriſtum ſemel admiſſum paſsi ſint ipſis videntibus exulare, & in eis denuò quaſi crucifigi. Qui verò προεγράφη, depictum eſſe intelligunt, efficaciam prædicationis notant potius quàm fidei illorũ, etiamſi niſi illi credidiſſent, nõ eam energiã prædicatio habuiſſet. Sed illud mecum perpende Lector, agitur in hac regula de veritate dogmatis, & citatur ex Paulo allegoria, quæ ſemper inepta eſt ad conſtituendum dogma, multo verò ineptiſsima quum ſit locus ambiguus & perplexus, variis interpretamẽtis exagitatus. Cæterùm (vt in ore duorum ſtet omne verbum, quum quid dicant non referre putetur) adiicitur ex ſcriptura alius locus: Sic, inquit, & Abrahã dictus eſt vidiſſe diẽ domini. Illud quæro, quomodo ſic? vt Galatæ ne? quum illis Pauli verbis quid ſignificetur non vſquequaque conſentiant interpretes? Abraham certè vidit monſtrante fide quod erat futurũ: vera enim verè credidit, & quomodo diuus Petrus ſcribit de prophetis, quod de hac ſalute exquiſierunt & ſcrutati ſunt prophetæ, qui de ventura in nobis gratia vaticinati ſunt ſcrutantes. Ad quem aut cuiuſmodi temporis articulum, ſignificaret qui in illis erat ſpiritus Chriſti, qui prius quàm acciderent, teſtabatur vẽturas in Chriſtum afflictiones, & quæ eſſent conſequuturæ glorias: quibus & illud reuelatum eſt, quod haud ſibi ipſis, imò nobis miniſtrarent. Hæc diuus Petrus de ſpiritu Chriſti in prophetis, qui idem fuit in Abrahamo vt diem videret domini, ſed quomodo re vera erat ille futurus, etiam futurum vidit, quemadmodum & prophetę, nondum præſentem vidit, quoniam verum in veritate vidit, ſpiritu veritatis illuminatus. Atque hoc animaduerte lector, quàm parum aptè coguntur in vnam pro-

Galat. 3.

1. Pet. 1.

bationem hæc duo loca, quorum alter præteritum reſpicit de Chriſto crucifixo, alter futurum de Chriſto nondum nato, ex quibus extremis conatur hic argutator confirmare, quiddam fieri fidei efficacia præſens. Efficacia fidei perſuaſit Galathis Chriſtum crucifixũ, ſed in præteritum abiiſſe perſuaſit: Abrahamo verò nondum in terris fuiſſe, ſed certò futurum perſuaſit fides. Et nunc id agitur, vt quia fides efficacia ſua præterita & futura ex veritate monſtrauit, eadem efficacia ſua, quæ verè præſentia non ſunt, ſtatuat tamen præſentia eſſe contra veritatem, quum veritas ſit obiectum fidei, ſecundum quam poteſt, & contra quam nihil poteſt. Montes quidem mouet efficacia fidei, dæmones fugat, morbos pellit, & Deo cooperante quæ natura & conditione ſua mobilia & mutabilia, præter naturæ leges tractat, vnde fiant quæ confitemur ſigna, miracula. Ipſam verò veritatem quæ eſt ſui conditione immobilis, nihil aliud quàm contemplatur, indicat, monſtrat, & lumine diuinitus immiſſo reuelat fides, vt quod in diuinis operibus verè fiat ita fieri, quod verè ſit ita eſſe, nec aliter eſſe illa, fidei dono imbuti cognoſcamus. Quæ quum ita ſint, tamen infertur illud. Atque ſecundum hoc, inquit hic regulator, veteres eundem Chriſtum habuerunt in ſacramentis, quo & nos fruimur: quod ipſum ſignificat veteribus (ſecundum catholicæ fidei veritatem) abfuiſſe Chriſti corpus, quod nondum erat aſſumptum, nobis verò adeſſe in ſacramẽto, propter verba Chriſti inſtituentis, & poſt corpus aſſumptum dicentis, vt Theophilactus interpretatur, Hoc quod ſumitis eſt corpus meũ. Sed vt magiſtralẽ huius regulatoris concluſionem perſtringam paucis, Docuit nos hic Magiſter, præſentiam rei quæ verè abſit, quam tamen licet realiter abſentem, vult haberi præſentem, propter auctoritatem fidei, cui vt in montibus transferendis, ſic etiam in veritatibus mutandis tribuit poteſtatem.

Theophilact° in Mar. 14.

DECIMA REGVLA.

EST ETIAM OBSERVANDVM, PER ALternationem *& communicationem proprietatum, quia natura diuina Chriſti, nobis veriſſimè adeſt, hoc ipſum communicari poſſe humanitati, vt Chriſtus cum loqueretur in terra, filium hominis dicebat eſſe in cœlis, & ſic humanitati attribuebat quod fuit diuinitatis. Et hoc pacto*

in com-

in communione naturam humanam Chriſti nobis adeſſe concederem, etſi per communicationem idiomatum exponerem.

CATHOLICVS.

VIs huius regulæ in prima fuit: ſed quomodo hîc ſpecialiter explicat, conſtituit aliam, quæ eò valet, ne humanitatem Chriſti in Euchariſtia præſentem credas, ſed diuinitatẽ ſolam. Ita vides in regulis iſtis fieri itidem vt in legibus, vt poſteriores prioribus derogent. Nam ſecundum hanc regulam corpus Chriſti ne fidei quidem efficacia vnquã adeſt, ſed ſola diuinitas, niſi quatenus nominetur adeſſe propter communicationem idiomatum, quomodo filius hominis à Chriſto dicebatur in cœlo, & quomodo dicimus deum crucifixum, quorum dictorum veritas in altera natura intelligitur. Hæc machina eſt ſubſidiaria, vt ſi illa fidei efficacia, de qua non minus cõfidenter loquitur, nõ ſubſtiterit, huc ſit receptus ad communicationem idiomatum, vt potius quàm apertè proſternaris, eleganter cedas, & te quaſi latere tecto ſubducas, iis verbis ſenſiſſe te, quum de Chriſti humanitate præſente diceres, ſecũdum figuram alternationis, quam aliter efferunt communicationem idiomatum, id eſt proprietatum. O doctrinæ cõſtantiam? quod efficacia fidei iam aderat, rurſum communicatione idiomatum abeſt, puerili ſententia, quam deridet comicus: volo nolo, & volo rurſum, imò nolo.

VNDECIMA REGVLA.

VBICVNQVE LOQVVNTVR PATRES DE *vera præſentia & manducatione corporis & ſanguinis, quibuſcunque verbis id exprimant, intelligendum eſt quod loquuntur, vel quoad diuinam naturam, vel figuratiuè, vel ſpiritualiter.*

CATHOLICVS.

ISTA ſub nomine regulæ cenſura eſt, & ſummam reſipit authoritatem, præ ſe fert poſtea neſcio quid auguſtius: ſed videamus quid inſit. Sub nomine corporis & ſanguinis Chriſti, ſentit diuinam naturam aliquãdo poſſe intelligi, quod vt detur poſſe: tamen in ſacra-

mentali manducatione humanam ſe naturam dare Chriſtus teſtatus eſt, quum de corpore loqueretur quod pro nobis daret, nec (vt Cyrillus confitetur) diuinitatis natura manducatur, ſed humanitatis. An autem corpus & ſanguis figuratiuè intelligi poſsint, aliàs à me tractatum eſt, in refutādis cauillationibus, & quum, vt Hilarius habet, interius in veritate veritas creditur corporis Chriſti, non poteſt de vmbra, id eſt, de figura intelligi. Quòd verò addit vel ſpiritualiter, quoniam hoc verbi ad modum manducationis pertinet, nō vt imminuat veritatem rei manducatę, iungitur à catholicis ſacramentali manducationi, vbi boni communicant, qui & corpus Chriſti ſub viſibili ſpecie datum accipiunt, & pia animi meditatione & pura pectoris innocentia in os admittunt, quomodo Chriſtus & docuit, inde māducaturi. Quatenus verò verbum ſpiritualiter veritatē ſacramentalis manducationis excludit, nititur authoritate cum imperio edicentis, non ſacris ſcripturis & eccleſiæ dogmate, quæ ſola ſequi & amplecti debeamus.

Cyrillus ad Theodo. de recta fide.
Hilarius Pont. Ro.

DVODECIMA REGVLA.

VBICVNQVE PATRES DICANT NATVRam *panis mutari, capienda eſt natura pro proprietate, vt in Cypriano. Vbi verò naturam panis non mutari, capienda eſt pro ſubſtantia, vt in Gelaſio.*

CATHOLICVS.

Si intelligas in Cypriano naturam ſignificare naturæ proprietatem, & eam proprietatem mutari: occurret mox epiſtola Ioānis Cōſtantinopolitani, quæ Chryſoſtomi dicitur, quæ verbis apertis dicit proprietates naturæ manere, ſic loquens: Proprietatis conſeruat agnitionem vnaquæq; natura in perſona Chriſti, quod videtur exigere in ſacramento. Quòd ſi per mutationem intelligas acceſsionē, abſurdiſsimum erit fateri corpus Chriſti ita accedere pani, vt ſit eius proprium. Quinetiam ſi naturæ panis vt proprium accederet, quomodo dicerentur duæ naturæ exiſtere, quum in proprietatem alterius altera conceſſerit, etiam alieni quaſi iuris effecta, in ſuo manere iure & proprietate haud poſsit videri? Poſtremò ſi omnes excutias

panis

panis partes, proprietates omnes, nihil proprietatis deceſsiſſe comperies: ſed manere in accidentibus. Appellatur panis, manet effigies quæ erat, manet pondus, color durat, guſtus eſt idem qui fuerat, denique corrumpitur: addere autem ſignificationē nouam, quod figuratores volunt, non eſt nouæ proprietatis quicquam adiicere, nā & antea ſignificabat panis corpus Chriſti, & ſi quid nunc addatur, adſcititium quiddam, proprium non naturæ ſed gratiæ. Quod verò volunt naturam apud Gelaſium, quia mutari negatur, ſignificare ſubſtantiam: expediant ergo quid ſit quod idem dicat Gelaſius, trāſire in diuinam ſubſtantiam, in quam ne gemina conſiſtat ſubſtantia, quod verba Chriſti nō ferunt, deſinat illa panis neceſſe eſt. Illud ſanè veritati conſonantiſsimum, vt natura apud Cyprianum quæ mutari dicitur, ſubſtantiam ſignificet, & quæ apud Gelaſium non mutatur, proprietatem. Nam natura nomen & ſubſtantiam naturæ & proprietatem eleganter ſignificat, quod & hic regulator non diffitetur.

Confutatio ſolutionum quibus Sectarii diluere conantur quædam catholicorum argumenta.

CATHOLICVS ARGVMENTATVR.

PRomiſit dominus ſe daturum nobis in panem carnem ſuam, dicēs: Panis quem ego dabo caro mea eſt, quam ego dabo pro mundi vita, ſed quod promiſit Chriſtus, nō legimus præſtitiſſe niſi in cœna: ergo in cœna dedit carnem ſuam, eandem ſcilicet quā dedit pro mundi vita. Pręterea quod datum eſt pro mundi vita, nō fuit ſubſtantialiter panis: ergo nec hoc quod dabatur in cœna, fuit ſubſtantialiter panis.

SOLVIT SECTARIVS.

FATEMVR CHRISTVM PROMISISSE VE-*ram carnem ſuam ſe daturum in cibum, & præſtitiſſe maximè in cœna, ſed non ſolum. Nam præſtat quoties illum verè pro nobis mortuū credimus. In cœna autem dedit veram carnem ſuam non realiter præſentem: ſed*

tem:ſed ſignificatione, & non carnaliter manducandam, ſed fide percipiendam, & ſpiritualiter manducandam, & plus in cœna præſtitit quàm promiſit. Nam illi mãducationi ſpirituali addidit ſymbola panis & vini, quæ ſymbola adſunt realiter, & dantur carnaliter manducanda. Et ſi dicimus duo eſſe data in cœna, panem naturalem ſymbolicũ, qui eſt caro Chriſti, non ſubſtantialiter ſed ſacramentaliter per ſignificationem, & verum corpus Chriſti per fidẽ ſpiritualiter manducandã.

CONFVTAT CATHOLICVS.

SI hanc ſolutionem recipimus, fateamur oportet quod eſt abſurdiſsimum, ęquipollere rem, & rei ſignificationem, vt rem pollicitus videatur promiſsis ſatisfeciſſe, quũ dederit ſignificationem. Sed expendamus huius ſolutionis partes. Dicit Sectarius Chriſtum dare carnem, quoties illum verè pro nobis mortuum credimus. Sequitur igitur quoniã à Catechumenis iam baptizandis, huius articuli fides antequam ſint in Chriſto regenerati, exigatur, alantur nondũ renati ex aqua & ſpiritu ſancto, Chriſti carne, quod eſt ipſam ſacramentorum rationem confundere. Tum & illud vide. Sectarius quod eſt noſtri officij, & noſtrarũ partium in manducando, ita verbis annectit, quaſi pars ſit dationis ipſius rei. Non malè loqueretur ita, nos admonẽs fide à nobis percipiendũ quod datur, hoc eſt, fide intelligendũ, vt diiudicemus corpus domini, vt dignè defungamur manducatione. Sed argumentũ catholicorum vrget veritatẽ carnis ab ipſo Chriſto datæ in ſacra cœna: & Sectarius admiſcet quomodo nos intelligamus adeſſe, ſi adeſſe permitteret, & vtamur dignè data, ſiquidem vellet cum catholicis confiteri datam. Sed clarè dicit nihil adeſſe præter ſignificationẽ, quæ non eſt præſtatio ipſa, ſed præſtationis futuræ noua & iterata pollicitatio, & quædam quaſi procraſtinatio carnis dandæ. Vnde ridiculum eſt quod hic fingit Sectarius, ſpirituali mãducationi addita ſymbola: neque enim ſignificant ſymbola actionem manducantium, vt ſpiritualiter manducans, à non ſpiritualiter manducante diſtinguatur ſymbolis: & addi ſymbola ſpirituali manducationi, ſignificat ea manducationis peractæ ſigna eſſe, vel ſi futuræ ſpirituali manducationi addita ſint, nunquam ſymbola accipiet indignus, qui ſpiritualiter non manducat, adeò ſymbola iſta actionis Chriſti dan-

tis ſigna

tis ſigna ſunt, non hominis manducantis, adeò non dicantur rectè addita ſpirituali mãducationi. Omnes Patres catholici tradũt Chriſtum in ſexto Ioannis promiſiſſe carnem manducandam dare, & in cœna dediſſe, diſtinguẽtes à promiſsione ipſam dationẽ, quod ſecundum iſtos ſectarios non fit, quia ſymbola ſecundum hos nihil aliud quàm alio ſermonis genere, id eſt viſibili verbo, promiſsionẽ ſemel quũ doctrina traderetur factam, in cœna repetunt, & repetũt quaſi cum cõditione noua, ita demum videlicet Chriſtum daturum carnẽ, ſi ſymbola illa dignè ſuſceperint, & mãducauerint cum fide, nec quauis fide, ſed quæ tantæ ſit efficaciæ, vt quaſi cunctantem carnem inuitet & acceleret, imò Chriſti thronum vbi regnat, petat & ibi manducet. Et hæc fingunt Sectarij vt veritatem ſacramẽti eludant, in quo Chriſtus ſua manu dat, exhibet corpus ſuum comedendum, quomodo promiſerat, & in os noſtrum mittit, vt ipſa vera præſentia fidem noſtram excitet, & augeat ad præmium, nec viuis doctrinæ verbis ſubſtituit in cœna mutarum & inſenſibilium creaturarum voces, quaſi magis afficiamur concionante pane, quàm concionante homine. Quod autem Sectarius aduerbio ſubſtantialiter opponit ſacramentaliter, id in Euchariſtiæ ſacramento abſurdum eſt, quum huius ſacramenti ſit poſt conſecrationem materia ipſum Chriſti corpus, quod ex verbis eius præſens credimus: quoniam diceret, Hoc eſt corpus meum, quum hoc inſtitueret ſacramentum.

CATHOLICVS ARGVMENTATVR.

VErba Chriſti ſunt clara & perſpicua, Hoc eſt corpus meum quod pro vobis traditur: Hic eſt ſanguis meus qui pro vobis effunditur. quæ declarant ſubſtantiam illius quod diſcipulis dedit, in quibus ſi admittamus tropos, nihil erit tutum ab hæreticis. Nam niſi verba hæc eſſent ſimpliciter accipienda, ita vt ſonant Euangeliſtæ, inter ſe nunquam tanta concordia conſenſiſſent.

V.

SOLVIT SECTARIVS.

PERSPICVITAS VERBORVM NON EST *tantopere obiicienda. Nam omnes hæretici ferè collegerunt ſuas hæreſes ex eo ſenſu quem verba præ ſe tulerunt, ſed oportet ex aliis ſcripturæ locis & circunſtantiis bene reſpicere quid hîc agatur. Chriſtus ne beneficium mortis ſuæ intercidat, hoc ſacramento refricari voluit, vt fide volueremus in animo, Chriſtum pro nobis in mortem traditum, & id credendo manducaremus corpus eius, quod vt efficacius fieret, panis & vini ſymbola fuerunt addita, cúmque dicit, hoc eſt corpus meum, fuit ac ſi diceret, Corpus meum pro vobis tradendum, ſi fide ac ſpiritualiter à vobis manducetur, eſt pro pane, vel inſtar panis ad vos nutriendos ac ſuſtentandos, & ſic eſt metonymia, quum ſigno tribuitur nomen ſignati, vel ſynecdoche, quum de toto vel parte dicitur quod eſt alterius partis. In hac interpretatione omnia ſunt facilia, vitãtur abſurda, & vnus ſcripturæ locus non pugnat cum aliis. Præterea talis phraſis & tropica locutio, frequens eſt in ſcripturis, vt, Semen eſt verbum Dei, Petra eſt Chriſtus, &c.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

HAEretici lucem tenebras, & tenebras lucem dicũt: ſed certam perſpicuitatẽ ſequitur eccleſia catholica. Quod autem hîc prouocat ad collationem ſcripturarum, quæ in ſenſu contrauerſo diiudicãdo rectè adhibetur: iniuria eſt tam perſpicuæ, & ab ipſis eccleſiæ incunabulis receptæ veritati, præſertim quum in vniuerſa ſcriptura nihil reperiatur, quod & Eraſmus annotauit, quod opponatur iis verbis (hoc eſt corpus meum.) Sed vice collationis quam requirunt, proferunt iſti capitis ſui ſomnium, cuius vt in ægrotis fit, vanæ finguntur ſpecies. Nam ſuum cuique commentum placet, nec ſequitur ferè quiſquam quod ſit alterius. Verba interim mutuantur à catholicis, veluti ſunt illa, Chriſtum ne mortis ſuæ beneficium excidat, voluiſſe hoc ſacramẽto memoriam noſtram refricari. Nam & hoc dicunt catholici. Tum quod fidem iſti exigunt, cum catholicis conſentiunt. Quod verò Sectarij fidei noſtræ prætextu, admirabilem illam Chriſti in corpore ſuo dando actionem eludunt, in eo à catholicis diſſentiunt. Iſtud ſuum (efficacius) quod verbo dant, ſymbolis concionantibus non

expli-

explicant: imò omnem efficaciam in fide ponunt, & ex illis ſunt ſe-ctariis, qui dicant nos carnem Chriſti non minus verbo accipere quàm ſymbolis. Accerſunt è grammatica figuras loquendi, vt proprium literæ ſenſum auertant, id eſt, myſterium euertant. Nam & hoc in loco ſecundum ſenſum, quem iſte affingit, nihil omnino in cœna dedit Chriſtus, qui nihil aliud quàm docuit virtutem corporis, & quomodo iſte facit Chriſtum loquentem, non eſt à mortis Chriſti beneficio alimonia ſpiritualis. Nam corpus, inquit, illud tradendum, eſt pro pane, vel inſtar panis: tradendum dicit, non traditũ, dum hunc cõcinnat ſenſum, quum Hieronymus notet diuinam & ſpiritualem carnem dari manducandam, qua dote Chriſtus carnem quum daret dotauit, quam vt propriam dedit (vt Cyrillus notat) & carnem dei de qua vt de ſacrificio mãducamus, ſecundũ Heſychiũ, & ideo corpus traditum alit, non tradendum. Vnde Chriſtus ſeipſum ſacrificauit in cœna propriis manibus, vt corpus tradẽdũ poſtea Iudæis iam porrigeret, quaſi ſacrificatũ ſuis manibus. Sed vt Sectarij ſenſum, quem verbis Chriſti affingit conſideremus: Quis vnquam legit interpretationem magis coactam & magis violentam? Vbi quod eſt in ſubiecto obſcurum, ſub demonſtratione (Hoc) efficitur declaratio prædicati, per tranſpoſitionem terminorũ & ſuppoſitionem noui ſenſus, atque hanc nobis difficultatem & obſcuritatem ingerit Sectarius, vt alia reddat facilia, quaſi quod inferiori rationi ſit perſpectu difficile, id ſit nobis in Chriſti verbis carnalis ingenij lumine illuſtrandum, ne Chriſtus credatur quid aut feciſſe aut dixiſſe ſupra captum noſtrum, vt ſiue credamus Chriſtum filium fabricatoris dei (vt Irenęus dicit,) ſiue negemus, nihil referat, quũ verba Chriſti, ſi iſtis permittamus figurarũ admouere machinas, nullo negotio ſint in ſenſum humano captui facilem impulſuri, ne vſquã rationem offendat difficultas. Nam quod ab iis dicitur, vitanda abſurda, ſignificat abolẽda myſteria, quæ animalis homo deputat ſtulta, quòd aduerſentur (quam vnam nouit, ſi tamen illam nouit) rationi carnis. Additur à Sectario nullam fore pugnam locorum: ſimulat videlicet contentionem vbi nulla eſt, vt ad inſtar Labionis Romani arbitri, aliquid efficiat in medio relinqui quod veritati ſubtrahatur. Concludit poſtea ſimiles eſſe phraſes in ſcriptura, quod eſt falſiſſimum, quum non alibi in vniuerſa ſcriptura ſit ſimilis cauſa

Hieron. ad Ephe. lib. 1. cap. 1.

Cyrillus ad Theodoſiũ.

Heſychius in Leu. lib. 1. cap. 4. & lib. 2. ca. 8.

Cice. offi. 1.

dicendi, quæ ſecundum Hilarium ſuppeditat intellectum. Nullibi enim in inſtitutione ſacramenti reperire eſt ſimilem loquendi formam. Nam illa, ſemen eſt verbum dei, & Petra erat Chriſtus: non ſolùm in cauſis dicendi differunt, altero enim declaratur parabola, altero figura teſtamenti veteris, ſed in ipſis verbis & verborum vi, quum in verbis Chriſti diſparatum non prædicetur de diſparato, ſed pronomini hoc explicando adiicitur in prædicato corpus &c. In illis verò, Petra erat Chriſtus, Semen eſt verbũ dei: diſparatũ prędicatur de diſparato, quod interpretamur per ſignificationem, vt ſit prædicatio non ſecundum proprietatem naturæ, ſed per analogiam ſimilitudinis.

CATHOLICVS ARGVMENTATVR.

PRopoſitiones huius generis vt iſta, Hoc eſt corpus meũ, accipi debent, vt prædicatũ idem referat quod ſubiectũ, niſi aliquid ante vel poſtea in ſermonis contextu reperiatur, quod nos ad tropum adigat, quod hîc non inuenitur. Imò quæ conſequuntur, ad ſimplicitatem propoſitionis nos potius reuocant, nam dicitur, quod pro vobis traditur, & planum eſt traditum fuiſſe ipſiſsimum corpus Chriſti.

SOLVIT SECTARIVS.

NOS (INQVIVNT) NE ITA ACCIPIA*mus multis conſiderationibus mouemur. Primũ Chriſtum in cœna adfuiſſe, vnde non opus erat vt apoſtolis oſtenderet corpus ſuum: videbant enim ipſum. Deinde qui fieri potuit, vt ipſe manducaret realiter & corporaliter ſeipſum? Eum verò communicaſſe cum apoſtolis patres aſſerunt. Præterea planum eſt in cœna myſtica bibiſſe vinum: nam ipſe ait, Poſthac nõ bibam ammodo de hoc fructu vitis, qui fructus, vt ait Chryſoſtomus, eſt vinum naturale. Tum reſpicimus quod hîc agitur de memoria, vbi tropus indicatur. Videmus etiam aduerſarios mutare tempora, vt quod per præſens enunciatur de traditione corporis & effuſione ſanguinis Chriſti, in præteritum interpretentur. Cõſideramus poſtea aduerſarios non poſſe carere tropis conſecrando, quia verbum, eſt, accipiunt pro, conuertitur, tranſubſtantiatur, vel fit. Videmus etiam Chriſtum inſtituere ſacramentum, vbi conuenit vt per ſignificationes tropicè ſymbola accipiantur iuxta naturam ſacramenti, quæ eſt vt ſit ſignum. Re-*

ſpicimus

ſpicimus & ad aſcenſionẽ Chriſti in cœlum, veritatẽ humanæ naturæ quam aſſumpſit. Et verba Chriſti ſexto Ioannis, quũ dicitur Capernaitis, verba mea ſunt ſpiritus & vita, caro non prodeſt quicquam, nimirum carnaliter manducata: ſpiritus eſt qui viuificat. Rurſus conſideramus Paulum, qui panem hic ponit quàm apertiſſimè, vbi aduerſarij volunt tropum eſſe, qui noſtrum tropum tantopere auerſantur. Audimus etiam Paulum atteſtantem veteres habuiſſe nobiſcum eadem ſacramenta: nam Auguſtini ſententia non ſatis illi fuit dicere, eos habuiſſe ſpiritualem cibum & potum: ſed adiecit eundem. Videmus prætereà vicinas iſtis locutiones tropicè accipi: nam dicitur panis quem frangimus, communicatio corporis Chriſti eſt, & hic calix nouum teſtamentum eſt. Deinde non propriè conuenit corpori Chriſti, vt edatur. Poſtremò certum eſt quòd non accipiamus illud corpus quod tradebatur, nam id & viſibile fuit & paſſibile, neq; in eodem ſubiecto poſſunt ſimul conuenire & corruptibilis corporis conditiones, & dotes glorificati.

CONFVTAT CATHOLICVS.

HAEC ferè ſunt in aceruum hîc coacta, quæ alibi ſeparatis obiiciunt argumentis, quibus ſuis locis abunde reſponſum eſt. Itaque hîc breuiter quid ſit dicendum, perſtringam. Quod ad primam conſideratione̅ attinet, Agebat id Chriſtus in cœna, vt iugem paſsionis memoriam inſtitueret, cui exprimẽdæ vera corporis ipſius paſsi præſentia efficaciſsima eſſet, non quæ viſibilis corporeis oculis: ſed quæ fidei oculis perceptibilis, & ſenſibus inſenſibilis exhiberetur, quod magnum ſimul credulitati noſtræ præmium impetraret, & hominem ab externis auocans, ad contemplanda cœleſtia excitaret: vt qui ſecundum ſpeciem viſibilem Chriſtum in carne non noſcunt, noſcant iam per fidem in ſacramẽto præſentem. Non enim corpus quod oculis carnis videbãt, comeſturi eſſent: ſed illud quod in ſacramẽto verè dabatur, oculis fidei cognoſcendum, vt diſcamus ibi in fide videre Chriſtum, & cognoſcere in fractione, quòd ſymbolum foret exprimendæ paſsionis. Poſtremò ita ſe dare Chriſtum opus erat, vt promiſsionem dandæ carnis perimpleret, quam viſibili ſpecie datam non comediſſemus præ horrore. Secunda conſideratio quæ quærit qui fieri potuit, Iudaica eſt, nõ Chriſtiana, quando

qui Chriſtiani ſunt, credunt Chriſtum quod facere voluerat, etiam facere potuiſſe, qui quum eſſet deus, poſſe & velle ex æquo haberet. Tertia conſideratio vana collectione nititur, quum verba non probent Chriſtum bibiſſe vinum, ſed quod benedictione confecerat ſacramentum. Quarta conſideratio de tropo inconſiderata eſt, memoria enim agitur præteritæ mortis, quæ præſentis corporis exhibitione ἀναργῶς exprimitur. Quinta conſideratio ridicula, quum verba illa indicent actionis certitudinem, nō tempus. Certum enim eſt corpus traditum, & ſanguinem fuſum fuiſſe, quoniam Chriſtus traditum & fuſum dixit præſenti tempore, nullo tropo ſed conſueto loquendi modo. Sexta conſideratio eſt leuis, nam catholici ſimplicitatem ſermonis ſequuntur, vt ſit omnino quod Chriſtus eſſe dicit, qui quum de vna ſubſtantia pronuntiat, illam eſſe corpus ſuum verbis Chriſti inhærentes: illam vnā eſſe profitentur catholici, & quam Chriſtus declarauit, videlicet corporis ſui. Septima conſideratio pro catholicis facit. Nam quia Chriſtus inſtituit ſacramentū, credamus rem, id eſt ſubſtantiam ſacramenti, ex eius verbis qui dixit eſſe corpus ſuum. Quoniam autem ſub formis panis & vini dedit, illas intelligamus ſacramenti partem viſibilem, id eſt poſt conſecrationem ſacramenti formam, quæ nomen ſubſtantiæ & materiæ ſacramenti induit quidem & accipit, ſed tamen ἀκριϐῶς figura dicitur, & quod

Hilar. p. p. intus in veritate creditur, vt Hilarius ait, ipſa eſt veritas. Octauam conſideratione expedit Cyrillus, carnem videlicet Chriſti propter myſterium ineffabilis vnionis quodammodo ſpiritum eſſe, quoniā vt ſpiritus ſanctificat, de quo alias abunde eſt dictum, vt non ſit neceſſe hic inculcare. Nona conſideratio quæ de Pauli verbis eſt, tenuis admodū eſt, neq; enim iuſta ſit cauſa, vt verbis Chriſti intelligendis accerſatur ideò tropus, quòd diuus Paulus dum myſterium tractet, aliquando vtatur tropo, ſi modo vtatur, neque enim in confeſſo eſt, in panis appellatione apud Paulum tropum eſſe, ſed communiorē panis appellationem vſurpari, quæ tam propriè ſignificat omnē cibum, quàm ex aqua & farina factū & coctum panē. Quod propriè dico, ad veritatem ſignificationis dico, ne quis de ſignificatorum proprietate cauilletur. Decima conſideratio de ſacramentis veterū, aliàs refutata eſt. Vndecima conſideratio nulla eſt: nam fractio illa in ſigno explicatur verè, in myſterio autem myſticè, quia

Chriſti

Chriſti corpus ſine fractione frangitur, quo paſsionis memoria illo ſymbolo apertius repręſentetur, & tropus qui in (calice) eſt, apud alios Euangeliſtas propria locutione refertur. Duodecima conſideratio non propriè cõuenire Chriſti corpori vt edatur, carnis eſt conſideratio, non intelligentis myſterium, ſecundum quod ex inſtitutione Chriſti fit proprium obtinente fide, quod erat minus propriũ contendente ratione. Nam proprium eſſe incipit quod Chriſtus inſtituit, in cuius voluntate ratio quærẽda non ſit, quando ſumma eſt regula rationis. Vltima conſideratio ſophiſtica eſt, quæ ab accidentibus definit ſubſtantiam corporis, quum nihil prohibeat viſibile & inuiſibile diuerſis relationibus de eodem corpore prædicari, de quo aliàs in ſoluendis argumentis eſt dictum. Atque hæc quum ita ſint, apparet iſtos figuratores quæſitis cauſationibus à veritate deficere, nec vt desererent veritatem argumentis adactos, ſed vt deſertæ per malitiam veritatis crimẽ celẽt, prætextus quoſdam vanos & ineptos fingere, & ſpecioſo appellare nomine conſiderationes.

CATHOLICVS ARGVMENTATVR.

PAulus demonſtrat corpus domini eſſe id quod traditur, quum inquit, qui manducat & bibit indignè, reus erit corporis & ſanguinis domini. Item iudicium ſibi manducat & bibit, non diiudicans corpus domini.

SOLVIT SECTARIVS.

HOC NIHIL EST, QVIA AMBROSIVS *reſpondet quoad primum locum, ſic dicens. Quid eſt autem reos eſſe, niſi pœnas dare mortis domini? Occiſus eſt enim pro iis qui beneficium eius in irritum ducunt. Ecce quid vocat reos eſſe corporis domini. Neque ad hoc requiritur tranſubſtantiatio. Et indignè ſumentes aſſeruntur non diiudicare, hoc eſt, in precio nõ habere corpus domini, quia tanta eſt coniunctio inter ſymbola & ſignificata, vt iſtorum contumelia in illa redundet. Præterea Paulus ſcripſit ad Corinthios, qui non penitus deſtituti erant fide, ſed laborabant alicubi infirmitatibus, & tales non tantùm accipiunt ſymbola, ſed etiam habent corpus Chriſti. At non habẽt infideles, Epicurei, ἄϑεοι, & ab eccleſia exciſi. Vnde de Corinthiis dici poteſt rectè, non ſolùm quoad ſymbola, ſed etiam ad rem ſacramẽti, quòd*

rei

rei eſſent corporis domini, quòd non diiudicabant corpus domini, quum iſta fide perciperent, & vita non exprimerent. Et notandum eſt quòd Paulus quum agit de ſacramētali actione, id eſt, eſu & potu, panis meminit, ſed quū poſtea vitium eſt exaggeratū, meminit corporis domini.

CONFVTAT CATHOLICVS.

QVOD ad Ambroſium attinet, quatenus reos eſſe corporis domini ita interpretatur, vt pœnas dent mortis domini: cum illis conſentit qui par eſſe crimen eorum aiunt, qui indignè manducant, cum iis qui Chriſti ſanguinem in cruce fuderunt, quod certum eſt argumentum præſentiæ corporis domini, quæ præſentia corporis oſtendit in ſacramento abſentiā ſiue deſinentiam ſubſtantiæ panis, quæ eſt tranſubſtantiatio, non in id requiſita (quod ſtultè infert Sectarius) vt qui indignus manducādo deliquit puniatur, ſed dum veritas myſterij prædicatur, neceſſariò confitenda. Contumeliam quæ in Symbola fiat, in ipſa ſignificata redundare non eſt ambigendum, ſed gradu tamen remotiori, ne par ſit pœna violantiū ſymbola, & ipſam indignè tractando ſubſtantiam corporis Chriſti, nam pro qualitate criminis ſit plagarum modus. Et licet domino per ſeruū, patri per filium, marito per vxorem fiat iniuria: non eſt tamen eadem, neque tam atrox quæ in nos per alios deriuatur, atque eſt ea quæ nos proximè & immediatè con-
Act.9. tingat. Et Chriſtus in corpore myſticè patitur, qui dixit, Paule quid me perſequeris? ſed aliter paſſus eſt in corpore naturali: Ergo redundat in Chriſtum cōtumelia, quoties verbi prædicatores ſpernimus, quoties ſacra verba vel negligenter audimus, vel non retinemus: & tamen non ſic legimus vindicatum, vt quia beneficium Chriſti negligitur, ita dicatur quis reus corporis & ſanguinis domini, vt pro-
Luc.10. pter hoc infirmi ſint multi, & dormiant multi, etiamſi generaliter
Rom.1. dicatur, qui vos ſpernit, me ſpernit: & reuelatur ira Dei de cœlo in
Hebr.6. eos, qui veritatem Dei in iniuſtitia detinent: & qui iterari baptiſmū vellent, iterum viderentur crucifigere filium Dei. Sed indignè comedenti panē, qui nihil aliud eſſet quàm viſibile verbum, & ſignificaret modo, proponi pœnam mortis corporis & animæ, & in lege noua quæ eſt fauoris & gratiæ: non eſt cæteris eius partibus conſentaneum. Vnde iſtud commentum huius Sectarij non penitus de-

ſtitui fide,

ſtitui fide, ſed laborare infirmitatibus: oſtendit eum ipſum in hoc loco tractando laborare conſilij infirmitate, dum huc confugeret, qui videbat Paulum ſentire indignos accipere corpus Chriſti, & ideò dicit Paulum ſcripſiſſe Corinthiis, qui non penitus deſtituti erant fide: ſed laborabant aliquibus infirmitatibus: & tales inquit Sectarius, non tantùm accipiunt ſymbola, ſed etiam habent corpus Chriſti. Hîc ego occinerem illud Pauli, ſi habent, ergo acceperunt: *1. Corin. 4.* quid enim habes quod non accepiſti? Et quomodo acceperunt qui laborabant infirmitatibus, in quibus non vigebat fides, cuius efficacia haberent ſecundum ſectarios? nam indigni ſunt iſti, de quibus loquitur Paulus, quibus non audet Sectarius tribuere fidem, ſed dicit non prorſus deſtitui fide, quod eſt languere fidem, & modicam eſſe, vnde fit vt laborent infirmitatibus: & tamen ſecundum Sectarium habent corpus Chriſti, à quo Sectario quæro quod ille quærere ſolebat, quo inſtrumento acceperunt? vel oris vel fidei. De ore negabit, vt ſectæ inſeruiat. De fide non poteſt concedere, quia languet & modica eſt, atque adeò extrema linea hæret. Vnde eſt illud non penitus deſtitui fide, Hîc tenetur Sectarius medius, nec ſe poterit expedire, quomodo habeant corpus quos dicit habere, nec tamen accepiſſe in ſacramento. Itaque hinc dilabitur ad indignitatem conſequentem, nam & quidam indignè accedunt, quidam dignè accedentes, & dignè communicantes, quum iam guſtauerunt ſuauitatem domini, in cœnum ſe immergunt vitiorum & ſcelerum, qui non imitantur quem acceperunt. Sed hæc poſterior indignitas quæ in multis contingit, non excludit priorem. De Epicureis quod dicit, & ἀθέοις, fatetur eccleſia, vt alibi diximus. Quod autem notandum cenſet Paulum, quum agit de ſacramentali actione, id eſt, eſu & potu, meminiſſe panis, ſed quum poſtea vitium eſſet exaggeraturus, meminiſſe corporis domini, rectè dicit. Nam oſtendit Paulus in illo myſterio ſumpto, & in illa actione adfuiſſe corpus & ſanguinem domini, quem cibum verè cœleſtem ille indignus citra delectum vt cibos communes ſumpſit, non diiudicans corpus domini, quod verè ſub illis ſpeciebus aderat. Et panis appellationem ſignificare eo loco cibum congruenter dicitur, & additum pronomen (hunc) innuere cibi dignitatem, non quemuis cibum, & communem eſſe quem manducant, ſed hunc cœleſtem, &

ſic docuiſſe Paulum verè eſſe eundem qui daretur in cœna omnibus, quum Chriſtus ſuis verbis corpus ſuum ſe dediſſe fateatur & ſanguinem. Vnde ſacræ cœnæ accreſceret ex veritate æſtimatio, vt eam tantopere reuereantur boni, & improbi deterreantur ne accedant, pœnam luituri ſi ſecus fecerint, quaſi rei corporis & ſanguinis domini. Vt meritò ex hoc loco argumentũ duxerint catholici, corpus Chriſti verè in myſterio præſens, ſub ſpeciebus elementorum adeſſe, omnipotentia Dei præparatum in cibum myſticum, nõ fide ſumentium (quod Sectarij volunt) accerſendum, quando & mali in quibus lãgueſcit fides, corpus domini accipiant ad condemnationẽ.

CATHOLICVS ARGVMENTATVR.

QVAE ſunt diſparata, id eſt, natura & ſpecie diſcreta, nullo modo poſſunt de ſe mutuò prædicare, vt lapis eſt homo, ergo quum certum ſit hoc quod Chriſtus dedit in cœna, eſſe corpus Chriſti, neceſſarium eſt non eſſe panem, & ſic per conſequens non adeſſe ſubſtantiam panis.

SOLVIT SECTARIVS.

FATEMVR DISPARATA NON POSSE *de ſe mutuò prædicare identicè, vt loquũtur ſcholaſtici, quum vtraque propriè ſumantur. At ſi prædicatũ analogicè ſumatur, tum per ſignificationem de altero rectè poteſt prædicari, vt ſemen eſt verbum* Dei, *id eſt, ſignificat verbum* Dei: *atque ita vera eſt propoſitio, Hoc eſt corpus meum: alioqui eſt falſum.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

ARgumentum catholicorum Lutheranos petit cõſubſtantiatores qui vocãtur, qui ſubſtantiã corporis Chriſti adeſſe fatentur, & vera præſentia ſubſtantialiter, vt ipſi loquuntur, etiam & corporaliter, in hoc cum catholicis ſummè conſentientes: ſed contendunt ſimul adeſſe ſubſtantiam panis, & illud (hoc) in verbis Chriſti interpretantur, in hoc, vel, cum hoc, quod quoniam ſine tropo non fit, Bucerus narrat quomodo in conuentu Bernenſi, quũ inter Sacramentarios, & Lutheranos diſceptatio ibi de ſacramento inſtituta eſſet, non potuiſſe

tuiſſe ſenſum ſuum è verbis Chriſti ſine tropo in pronomine Hoc, elicere Lutheranos,& ideo quia ſacramẽtariis tropum viciſsim ſuũ nõ concederẽt in verbo (corpus,) ab illo verborũ Chriſti præſidio à ſacramẽtariis fuiſſe eiectos. Et ſanè ſolebãt irridere maximè Zuinglius & Oecolampadius illã Lutheri propoſitionem, Hic panis eſt hoc corpus: quia diſparata de ſe mutuò non prędicantur, quo tamen argumẽto, non ita vtuntur catholici, quaſi è verbis Chriſti ſumpto, tanquam ſentirent Chriſtũ ita dixiſſe: ſed hæc afferunt ex interpretatione Lutheranorũ, vt oſtendatur abſurditas inde nata. At verò hic Sectarius ita arripit, quaſi cõcederet hæc verba Chriſti, hoc eſt corpus meũ: ita intelligi, panis eſt corpus. Et affert diſtinctionem ſcholaſticorum, ſecundum quã non poteſt eſſe prædicatio identica duorum diſparatorum, quod cõfitemur. Ergo, inquit, ſit prædicatio per analogiã, ne falſa ſit propoſitio, Hoc eſt corpus meum. Reſpondent catholici, hanc propoſitionem, Hoc eſt corpus meum, non confici ex duobus terminis diſparatis: quia pronomẽ, hoc, in ſubiecto, non eſt naturæ termini diſparati, de quo pronomine alibi dictũ eſt fuſius, & ideo non eſt ſimilis illa propoſitio huic, Semen eſt verbum Dei. Sed hoc ita eſt. Argumentum quod catholici ab abſurdis Lutheranorum aſſertionibus in illos torquent, hic Sectarius intelligit quaſi confeſſum à catholicis, quod eſt longè ſecus.

CATHOLICVS ARGVMENTATVR.

CHriſtus non temerè vſus eſt verbo ſubſtantiuo præſentis temporis, vt diceret, hoc eſt corpus meum quod, &c. Potuiſſet ſanè dixiſſe, hoc ſignificat corpus meũ, hoc repræſentat, hoc eſt figura corporis, vel ſignũ, aut hic panis eſt corpus meum: quæ omnia quum euitauit, ſimpliciter accipiendum eſt dictum vt ipſe protulit.

SOLVIT SECTARIVS.

REGERIMVS IN VOS ARGVMENTVM, *quòd Chriſtus nõ dixit in illis accidentibus abſque ſubiecto corpus ſuũ latitare, neque aſſeruiſſe ſubſtantiam panis deſinere eſſe, aut cõuerti, aut tranſubſtantiari in corpus ſuũ. Et apud patres iſtæ inueniuntur expoſitiones, quæ dicunt frequenter repræſentari, ſignificari, deſignari, oſtendi corpus & ſanguinẽ domini, & ſymbola appellant panis & vinũ, ſigna-*

culum,figurã,typum: antitypa,quæ non ad mortem, vt vos cauillamini, ſed ad corpus Chriſti referuntur. Tum oſtendimus ex ſacris literis, vbi (eſt)accipitur pro ſignificat,per multa exempla. Ergo infirmiter concludunt,nec debent obtrudere nobis huiuſmodi phraſim.

CONFVTAT CATHOLICVS.

INiquè regeritis hæc,quæ nõ eadem ratione reiiciuntur à vobis, quomodo eccleſia reiicit quæ veſtra ſunt: quæ veſtra eo ſpectant,vt magnitudinẽ myſterij imminuant, & totius ſenſus afferant immutationem, vt rectè dicant catholici,ſi ita ſenſiſſet Chriſtus vt vos Sectarij fingitis:ita dixiſſet, nec in tanto ſacramento inſtituendo amplius ſono vocis quàm reipſa ſubeſſet,prædicaſſet. Tum autem eccleſiæ acceptio verborum Chriſti,confirmat ipſum Deum & hominem, qui niſi homo eſſet, haud haberet corpus,& niſi verus eſſet Deus,haud poſſet nobis conſtare,vt Irenæus ſentit,horum verborum veritas. Vos verò Sectarij ita intelligitis,vt à Chriſto ſi nihil aliud quàm homo fuiſſet,ſenſu vero ea verba dici potuiſſent. Deinde quod vos alicubi (eſt) pro (ſinificare)intelligi legitis,nihil affert quur etiã hîc ſic intelligatur. Quod denique catholici myſteriũ explicantes, illa dicunt quæ vos regeritis:tanquam coacti dicunt ab ipſis Chriſti verbis,quæ quatenus veram corporis Chriſti præſentiam affirmant,& vnũ illud,hoc,in vna corporis Chriſti ſubſtantia declarant,conſequentia quadam dicunt non eſſe aliam ab illa ſubſtantiã,quæ ſit panis. Vnde conuerſio conſtat & tranſubſtantiatio. Reperiri hæc verba quæ commemoratis fatemur,ſed eo ſenſu dicta, vt cum catholica de Euchariſtia doctrina conſentiant, vt aliàs eſt amplè explicatum.

Irenæus li. 4.cap.34.

CATHOLICVS ARGVMENTATVR.

CARO Chriſti adoranda eſt in ſacramento,vt Ambroſius, Auguſtinus,& alij ſancti patres nos docẽt:ergo caro Chriſti realiter illic continetur.

SOLVIT SECTARIVS.

IMO NOS DOCEMVS DOMINVM *nõ eſſe illic realiter & corporaliter, & ideo non in ſacramẽto eſſe eum adorandum,ſed in oratione: non ad ſymbola eſſe conuertendam mentem,ſed ad Chriſtum regnantem in cœlis.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

IMò quia in veritate catholica ab eccleſia diſſentitis, ex deo non eſtis, qui quum ſitis abalienati, nihil refert quid doceatis. Non audetis negare Patres exigere adorationem, quorum ſenſui tamē conamini fraudem facere, vt adorationem concedatis verbo, ſed re ipſa negetis. Chriſtus ſemper regnat in cœlis, vbi ſemper eſt adorandus. At Ambroſius etiam dixit nos adorare Chriſtum in myſteriis. Augustinus ab adoratione Chriſti in ſacramento, elicit verum ſenſum verborum Dauidis. Emiſſenus hortatur accedentes ad altare, vt reſpiciant corpus dei ſui, non dicit mentem in ſymbola conuertendam, quaſi in ſymbolis hæreat adoratio, quomodo ſuggillant ſectarij, ſed in ipſum corpus Chriſti quod ibi eſt, dirigatur adoratio, quæ cœlum quoque ipſum penetrat, quando in myſterio & in cœlo vnus ſit Chriſtus deus & homo, vt vni & integro corpori Chriſti hîc pleno & ibi pleno, ne multi ſint Chriſti, vna & integra adhibeatur adoratio. Adeò ſectarij quum corporis Chriſti adorationem in ſacramento negligant, nec regnantem in cœlis adorare poſſunt in veritate, cuius veram in myſterio præſentiam contemnunt.

Ambro. de ſpiritu ſancto.
Auguſt. in Pſal. 98.
Emiſſenus in orat. de corpore domini.

CATHOLICVS ARGVMENTATVR.

QVum conſtet Chriſti corpus adorandum eſſe in euchariſtia, ſi panis in ſubſtantia ſua ibi maneret, is quoque adoraretur.

SOLVIT SECTARIVS.

CVR PARI RATIONE INDE NON *ſemouetis accidentia, ne illa forte adorarentur? At ſi dicatis quòd nullus velit colere accidentia, nihil eſt, quum picturæ quas in templis adoratis ſint accidentia, ad quæ homines procumbunt. Nam ſi lapidum ſubſtantias adorare vellent, in plateis haberent paſſim quod adorarent: & ruſtici & ſimplices homines neſciũt diſtinguere inter accidētia & ſubſtantiã. At ſi dicatis vos non adorare picturas, ſed quæ per eas repræſentantur, quare non conceditis idem de pane, ſi remaneat quòd is non adorabitur, ſed ea quæ ab illo ſignificantur: quiq; fingunt ſe moueri tãto zelo, debuerunt & calicem tranſubſtantiare, ne fortè quum oſtenditur, adoretur.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

NOn ratione humana conſtituitur Euchariſtiæ myſterium, ſed voluntate & omnipotentia dei, cuius operationem qui quatenus datur notant & piè expendunt: pro facultatis ſuæ modo, quod à deo fieri credunt, illuſtrant illi quidẽ, non aliqua artis aut ingenij fiducia refingunt, vt ridiculè ab hoc obiiciatur catholicis rationis paritas, quaſi ſi quis aſtrologum ſic alloquatur, cur nõ pari celeritate facias Saturnũ mouere ac Martem, perinde ac ſi idem ſit operis effector, qui opus ab alio factum contemplatur. Quod Chriſti conſecratio in Euchariſtia efficit ne panis ſubſtantia maneat, ab igne ſubſtantiæ diuinæ abſumpta notatur conuenienter fieri, vt audacius adoremus, ne ſi panis maneret adoretur vnà, quod ſibi delegit confutandum Sectarius, & ideo propoſuit pro argumento catholicorum, & à ridicula quæſtione orditur, cur non pari ratione ſubmouetis accidentia? & philoſophatur hac occaſione de adoratione, tractátq; vtrum ſubſtantia adoretur an accidens, in quo ſibi videtur acutus. Panem non eſſe, vel propter adorationem annotarunt pij bene eſſe, & iſte quærit ocioſè quur non idem de accidenti ſit ſi remaneat, vt de eo quod non eſt diſputetur, & de eo quod mutari non poteſt ineatur deliberatio: nec alienum huic videtur in ſacra ſcurrari, vt iocetur in tranſubſtantiationem calicis, quaſi ſuggillet omnia humanę fictionis eſſe, non vlla veritate niti. Docetur populus non adorare quod vident oculis corporis, ſed ad intelligibilia per oculos mentis fidei dono illuminatæ penetrare. Quæ doctrina etiam ſi ſubſtantia panis manſiſſet, obtineret ne panis adoretur: & tamen rectè notauit Catholicus, ſi intelligeremus Chriſtum naturã panis ſumpſiſſe, vt Lutherani velle videntur, & impanatum eſſe: iam propter vnionem videretur deberi adoratio ipſi pani, quemadmodum carni Chriſti, quod abſurdum veritas tranſubſtantiationis abſtulit, atque id opportunè fieri annotauit catholicus, quod ſectarius commodum ſibi putauit, in quo feſtiuus eſſe poſsit, idcóque confutandum potiſsimum delegit.

CATH.

CATHOLICVS ARGVMENTATVR.

SAcrificium eccleſiæ incruentum, quod dominus inſtituit continuò in memoriam paſsionis eius offerendum, eſt corpus eius & ſanguis, quod non poteſt offerri à miniſtro, niſi adſit realiter vt offeratur, vel ſi non adſit, tum deſtituimur ſacrificio, & ſic religio noſtra periret.

SOLVIT SECTARIVS.

HIC PRO NOBIS SATISFACIET CY-*prianus, qui ad Cæcilium epiſtola 3. lib. 2. ait paſsionem eſſe domini quã offerimus. Quis autem neſciat paſsionem Chriſti minimè eſſe præſentem in manibus ſacrifici, quum ſit res elapſa, cuius agitur memoria, & de qua aguntur gratiæ? ſed hoc totum quod prætexunt in hoc argumento, eſt figmentum, quo fingunt ipſum filium dei à ſacrificis propriè & verè immolari.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

MYſteria Chriſti ſummis veritatibus nituntur, & ſuas habent proprietates. Paſsionis Chriſti recolitur vera memoria in eccleſiæ ſacrificio, quod authore Chriſto veritatis fonte inſtitutum eſt: verum Chriſti corpus & ſanguis verus in myſteriis præſentia exhibentur, quoniam veritas dixit, Hoc eſt corpus, Hic eſt ſanguis: qui & illud addidit, Hoc facite in meam cõmemorationem. Qui ergo ex Chriſti mandato quod Chriſtus fecit faciunt, factores ſunt veri, non fictores falſi, quod hic calumniatur. Imò, inquit, fingunt ſe propriè & verè immolare. Quàm non pudet vanitatis? Quatenus enim verum & proprium ſit immolationis mactare & occidere, nõ hoc docet Eccleſia, quod iſte tamen inſinuat. Et nihilominus verã & propriam immolationem eccleſia docet, quatenus immolationem exequitur, quam Chriſtus inſtituit myſterij propriam, hoc eſt, ad myſterij modum: nõ quomodo viſibiliter & ſenſibiliter in cruce facta eſt, ſed quomodo ad recordationem mortis ex Chriſti inſtitutione celebrari iuſſa eſt. Et ideo Nicenum illud ſanctiſsimum concilium ſic loquitur: agnum in menſa ſacrificari ἀθύτως, non quaſi reliquarum victimarum more iterum occidatur, & tamẽ verum peragitur *Nicenum con. de Eucharistia.*

veri

veri corporis & ſanguinis ſacrificium, propter exhibitionis ſub illis ſpeciebus veritatem peractæ ſemel paſsionis, & præteritæ renouans memoriam. Nec quia rei præteritæ memoria recolitur, argumento eſſe poteſt, non eſſe ideo eorum veram præſentiam, in quibus Chriſtus voluit memoriam celebrari. Quare quanuis ſic loquatur Cyprianus, paſsionem eſſe domini ſacrificium quod offerimus, ſacrificij cauſam illis verbis ſignificans, & myſticam etiam paſsionis imaginem in vero corpore & ſanguine domini repræſentari: materiam tamen & rem ſacrificij ipſum Chriſti corpus & ſanguinē eſſe docet, quomodo & alij patres tradunt, & præcipuè Cyrillus, qui ſcribit ſacrificium eccleſiæ incruentum & viuificum eſſe corpus domini & ſanguinem, quæ offeruntur, &c. Sed quid dicat Cyprianus hoc iſto in loco, à ſectariis citatò audiamus. Nos autem reſurrectionem domini mane celebramus, quia paſsionis eius mētionem in ſacrificiis omnibus facimus. Paſsio enim eſt domini ſacrificium quod offerimus, nihil aliud quàm quod ille fecit, facere debemus. Scriptura enim dicit: quotieſcunque ederitis panem iſtum, & calicem iſtum biberitis, mortem domini annūciabitis donec veniat. Quotieſcunque ergo calicem in commemorationem domini & paſsionē eius offerimus, id quod cōſtat dominū feciſſe, faciamus. Hæc Cyprianus, qui licet dicat paſsionem domini eſſe ſacrificium quod offerimus, ſentire tamen ſe res quæ ad paſsionis memoriam offerantur, præſentes eſſe ſignificat, dum generaliter dicat omnia quæ Chriſtus fecit, nos facere debere, & ſpecialiter illis verbis: Ergo quotieſcūque calicem in commemorationem domini & paſsionis eius offerimus, id quod conſtat dominum feciſſe faciamus. Paſsionis eſt hîc mentio, & paſſionis memoria, vt eius recolendæ cauſa inſtitutum ſit ſacrificium: ſed corporis ſui & ſanguinis verā præſentiā fecit Chriſtus, vt ſacrificium eccleſiæ ſecundum Auguſtinum ex duobus conſtaret, viſibili elementorum ſpecie, & inuiſibili domini noſtri carne & ſanguine. Atque hæc domino cooperante, miniſterio eccleſiæ fieri debent ſecundum Cyprianum, vt corporis & ſanguinis Chriſti vera præſentia, præteritæ mortis memoria verè, ſolidè, & efficaciter celebretur.

Cyrillus Interpret. Canonis 11. Concil. Epheſini.

Cyprianus lib. 2. ep. 3.

Auguſt. in lib. ſenten. Proſperi.

Dum

CATHOLICVS ARGVMENTATVR.

DVM diſputatur de hac mutatione panis & corporis Chriſti, ſancti patres eam perſuadent credendam ex immenſa potentia dei, quam per miracula oſtendunt: at ſi panis in ſubſtantia ſua maneat, corpúſq; Chriſti non realiter præſens: quorſum opus eſſet omnipotentiam dei allegare?

SOLVIT SECTARIVS.

ARGVMENTVM EST DEBILE, QVIA *non oſtendunt deum hoc voluiſſe, etiamſi concedatur eum potuiſſe, quod fuerat in primis oſtendendum. Et quod adducunt, hoc eſt corpus meum, contra verſum eſt, & poteſt habere alium ſenſum, & patres rectè loquuntur. Nam ad potentiam dei pertinet panē & vinum mutare, vt ſint ſacramenta quæ antè non erant, neque eſt opus naturæ vt tam potenter & efficaciter ſignificet, offerant & exhibeant corpus & ſanguinem domini, apprehendenda animis noſtris & fide. Adde etiā his mutationem, ſiue cōuerſionem noſtram in Chriſtum, dum communicamus haberi, quæ omnia vim naturæ ſuperāt, & in baptiſmo requiritur eadē dei potentia, quæ non eſt opus naturæ vt aqua fiat lauacrum regenerationis, & non eſt neceſſarium vt aqua tranſubſtantietur.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

IMMò ex verbis ſcripturæ oſtendit deum voluiſſe, niſi enim ita voluiſſet non ita loqueretur, vt diceret, Hoc eſt corpus meum. At enim hæc ipſa verba controuerſa ſunt, inquiunt. Quid ego audio: an protinus cōtrouerſum eſt, cui negotium faceſsit calumniandi libido, & impudentis procacitatis non ferenda temeritas? Quid tandem eſt in ſcriptura vniuerſa quod non ſimili argumento controuerſum dicatur? Manichæi ſemel reiecerunt inſtrumētum vetus, & è nouo expunxerunt quod inde citaretur. Ipſa ſigillatim euangelia calumniā paſſa ſunt. Epiſtolas Pauli hæretici reprobarunt. Apocalypſim Ioānis improbarunt quidam. De Iacobi epiſtola addubitarunt alij. In epiſtolas Petri mota eſt lis. Iudæ epiſtolam propter quędā ex Enoch citata, alij reiecerūt. Eccleſia verò, in qua viget veri iudicandi ſpiritus: ab iis moleſtiis aſſeruit veritatem, & ſuam iis ſcripturis apud fi-

deles authoritatem vindicauit. Et poſtea prout quiſque exorietur, ſua ſomnia narrans, & quomodo temerè in linguam incideret hæc aut illa negans, continuóne hæc temeritas faciet controuerſiam, vt res quaſi in iudicium deducta videatur, & litigioſa effecta? Negent licet Sectarij perſpicuitatem verborum, eccleſia certè agnoſcit perſpicua eſſe. Nam quod ab iſtis additur poſſe habere alium ſenſum, prorſus negandum eſt. Si poſſe intelligamus iure poſſe, conuenienter poſſe & probabiliter poſſe. Nam temeraria facti potentia in vertiginoſo capite vniuerſam ſcripturam nouo ſenſu nondum audito donauerit, eius modo licentioſæ potentiæ illi concedatur impunitas. Et hîc argutantur iſti à poſſe ad eſſe, vaniſsima colligendi forma. Poteſt, inquiunt, habere alium ſenſum. Cæterùm quoniam patres quod à Chriſto in huius myſterij inſtitutione fiat, omnipotentia dei factum prædicant, conantur etiam iſti figuratores ſenſui quem ipſi affingunt, potentiam dei adſciſcere: quod ita faciunt quaſi quiſquam ſit qui dicat ſine potentia dei quicquam fieri. Nemo feſtucam de terra tollit ſine potentia dei. In ipſius enim potentia viuimus, mouemur & ſumus. Et dixit Paulus, omnia poſſum in eo qui me confortat Chriſtus: vt quemadmodum omnis ſapientia, ſic omnis potentia à domino deo eſt. Sed quum Chriſtus nos doceret orantes petere panem quotidianum, vbi vno verbo panis ſignificatur omnis generis alimentum, & temporale carnis, & ſpirituale animæ: nemo tamen patrum ſic tractat eum locum, vt dei omnipotentia dicat fieri, vt vnum panis nomen, tot & tãta nobis ſignificet, & ſignificet etiam ipſum Chriſti corpus? At enim, inquient Sectarij, panis hîc ſit ſacramentum, & deus eſt author ſacramẽtorum. Fateor: & eodem authore panis erat ſacramentum in ore prophetarũ, quum ex ſpiritu dei dicerent: Mittamus lignum in panem eius. Panis erat ſacramentum in oblatione Melchiſedech, id eſt, ſignum ſacræ rei per Chriſtum exhibendæ, & item in panibus propoſitionis, qui quum eſſent, nemo patrum miratus eſt nouam pani additam ſignificationem, & tamen idem iſti figuratores dicũt, veteres habuiſſe eadem ſacramenta quæ nos habemus. At enim nunc non eſt ſola ſignificatio, inquient iſti, quia panis & vinum ſignificant potenter & efficaciter. Tum autem offerunt & exhibent corpus Chriſti. Magna eſt hæc verborum pompa, & quò comitatior ac ſpectatior prodat

Act.17. *Philip.4.* *Mat.6.* *Hiere.11.*

prodat in publicum hæc ſignificatio: adduntur quaſi temporis cauſa pro anteambulonibus duo verba (offerre & exhibere) cum duobus aduerbiis, quaſi dicas pro pediſequis, (potenter & efficaciter,) at enimuerò quum diligenter excuſſeris iſtum externum apparatũ, nihil rei ſubeſſe comperies, præter ſignificationem meram, aliquanto etiam tenuiorem, quàm quę fiat verbis. vnde & illud iſtorum eſt, non minus percipi corpus Chriſti verbis, quàm ſymbolis. Ergo quum Euangelium ſit potentia dei ad ſalutem omni credenti, non negauerim ſignum quodque vel minimum fieri potentia dei, ſed ſolam ſignificationem, vel cuiuſmodi ſtatuunt figuratores, nihil habere contendo præcipuum & ſingulare, quod iſtam in patribus admirationem excitet, vt in hoc vno admirando obſtupeſcant animi, vt vim non ſolùm potentiæ, ſed etiam omnipotentiæ dei agnoſcere cogerentur, quaſi exertæ in opus operatum in diebus noſtris, quale non vidêre priores, etiamſi multa deus in illis magnalia & mirabilia fecerit: nihil inquam habet hæc figuratorum ſignificatio eiuſmodi, neque confiđa ab illis ſacramentalis mutatio. Verùm enimuero quod verè de Euchariſtia credit catholica eccleſia, panem videlicet & vinum ita conuerti, vt eorum ſubſtantia tranſeat in diuinam corporis & ſanguinis Chriſti ſubſtantiam, vnde Chriſtus totus deus & homo in ſacramento ſit præſens, immenſæ cuiuſdam admirationis eſt, & quod à Chryſoſtomo expreſsit, vt exclamaret, O miraculum. Multas in natura mutationes & conuerſiones mirabiles adnotarunt, qui eiuſmodi contemplantur, & multa quotidie fiunt quæ nõ animaduerſa, ſinimus præterire, ad conſuetudinem hebeſcente ſpeculatione noſtra. Multa commemorat Ambroſius præter naturæ ordinem edita miracula: ſed immane quantum ſuperat omnia quod in Euchariſtia fit, non dico de effeđu, quomodo in nobis operatur, quod paris quoque admirationis eſt: ſed de ſacramenti ipſius conſtitutione loquor, quomodo panis fiat verè caro, & vinum ſanguis. In baptiſmo quum multa ſint plena miraculis, tamen in effeđu cenſentur illa, quòd ſacramentum baptiſmi ađione ipſa baptizandi & incipit & finitur. Cui aqua communis adhibetur, etiamſi precibus & ſanđificatione pio cultu in eum vſum ſeparata ſit, quæ in ipſa lotione cooperante ſpiritu efficax eſt ad regenerationem, ſed ante ađionem non eſt illa aut hæc aqua lauacrum regenerationis, tandem

Roma. 1.

Chryſoſt. de ſacerdo. li. 3

vt dixi in verbo fit potens, quum baptizandus immergitur. In Euchariſtia verò corpus Chriſti iam adeſt conſtituto myſterio, & in vſum futurum præparatur ſacramentum: vbi ex pane fit corpus Chriſti magna dei potentia, quod mirantur Chriſtiani & venerantur, de quo Chriſti corpore conſecrando ipſe Chriſtus pronunciat, hoc eſt corpus meum. De aqua verò baptiſmi nunquam legitur quicquam dictum, cur vllam aquæ tranſubſtantiationem eſſe credamus. Poſtremò ſupra naturam eſt, nos mutari in Chriſtum, aut in illum conuerti, quod modo ſuo fit ſpirituali & admirabili, vel in effectu baptiſmatis, vel ſacræ communionis: ſed quod in effectu eſt mirabile, nihil detrahit admirationi in conſtitutione ſacramenti, de qua conſtitutione quomodo admirati ſunt patres, alibi eſt à me tractatum fuſius.

CATHOLICVS ARGVMENTATVR.

Fides eccleſiæ de Euchariſtia, cõfirmata eſt multis miraculis & prodigiis, quæ leguntur apud Cyprianum, Optatum, Auguſtinum, Nazianzenum, Gregorium & alios.

SOLVIT SECTARIVS.

DICIMVS AD HAEC, MIRACVLA POSſe *fieri trifariam, vel ad arcendos indignos à tanto ſacramento, & ea amplectimur. Nã Paulus ſcribit multos ideo infirmos & dormiuiſſe. In hunc ordinem redigenda ſunt quæ ſcribit Cyprianus: Aliud genus quandoque inductum eſt ad ſacramentum illuſtrandum, vt dignitas & magnitudo explicaretur, quæ non reſpuimus. Nam & baptiſmus ſæpe miraculis ornatus eſt. Tertium genus eſſe poteſt ad confirmandũ hunc errorem de tranſubſtantiatione. Huius generis miracula prorſus reiicienda ſunt, quia lex iubet, vt propheta inducens ad idololatriam & ſuperſtitiones, lapidaretur, & Antichriſtus venturus eſt cum ſignis & prodigiis, & in tempore Moyſes fuerunt Magi, qui miracula ediderunt aduerſus Dei verbum, & fuit etiam quidam Marcus impoſtor, qui illudebat ſimplicibus mutando colorem vini, & Ethnici confirmarunt ſuum cultum idolorum talibus prodigiis, & non ſunt ignotæ nebulonũ impoſturæ, quibus vſi ſunt ſæpius ad confingenda miracula.*

Confutat

CONFVTAT CATHOLICVS.

QVòd hic fatetur miracula facta eſſe, accipimus, quòd verò eam ſibi arroget ſcientiã, vt quum edita ſint quò pertineant dicat, nõ eſt neceſſe illi concedere, præſertim quũ ſuam prodit inſcitiam, ne diuinans habeatur. An credibile eſt Deum velle ſuis miraculis noſtræ ſimplicitati illudere, vt cuius ſacramenti doctrinam non probet, illud eo tempore illuſtret miraculis? Nam quod Sectarius addit, non ideo miracula facta fuiſſe, vt doctrina probetur, nihil eſt, quando quum illa traderetur doctrina, fuêre miracula, vt ſi qua eſſet idololatria in adoratione, Deus videretur confirmaſſe, qui arcet (vt nobis fatetur Sectarius) indignos, & exornat ſacramentum. Sed clamat Sectarius falſa eſſe miracula quæ ſtatuant tranſubſtantiationem: quo argumento? quia pugnat, inquit, hæc doctrina cum verbo. Atqui hoc illi probandũ eſſet antea quàm aſſumendum. Scripturas quidem citat, quæ illud rectè probant contra veritatem doctrinæ veræ, nihil valere miracula. Sed hoc illi fuerat probandum, eſſe tranſubſtantiationis doctrinam contra veritatẽ, quod non fecit, & interim nobis conceſsit miracula fieri circa Euchariſtiam, quæ eouſq; ſaltem apud illum valere debeant & pro veris haberi, donec nobis probauerit eccleſiæ doctrinam de Euchariſtia, à veritate ſcripturæ diſcrepare, quod nũquam faciet, & quoniam ſe facturum diffidit, impotenti animo prorumpit in conuicia, & quæritur impoſtor de impoſtoribus.

CATHOLICVS ARGVMENTATVR.

MAgnam vim habet in verbis Chriſti, ad veram & propriam ſignificationem nominis exprimendam adiectio articuli, quod & Cyrillus annotauit in nomine, λόγος, apud Ioannem, vbi eſt ὁ λόγος, quaſi dicas, ille ipſe ſermo. Quare quum Chriſtus dicat, τοῦτ' ἐστὶ τὸ σῶμα: illud τὸ σῶμα, oſtendit proprietatem corporis ſignificari, quaſi ſit illud ipſum corpus quod tradetur, &c. qua ratione excludatur tropus.

SOLVIT SECTARIVS.

DECIPIVNTVR ISTI. NON ENIM SEMper *ea eſt vis articuli Græcè, quod patet ex Luca cap. 8. vbi Chriſtus ait, ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ: vbi vides ad verbum λόγος, additum eſſe articulum, nec tamen efficit vt ibi λόγος teneatur propriè, quaſi realiter & corporaliter inſit illi ſemini quod iactatur in agros. Sic nos dicimus corpus domini non prædicari de pane, niſi per ſignificationem.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

CAtholici in æſtimanda vi articuli Græci, authorem habent Cyrillum Græcum, qui in explicatione Euangelij Ioannis id annotauit. Sectarius contrà putat. Dic argumentum? quia apud Lucam, inquit, articulus additus verbo λόγος, non efficit vt λόγος accipiatur propriè. & propriè ſentit Sectarius, quomodo ex verbis eius liquet, dũ dicit realiter & corporaliter, quaſi propria ſignificatio λόγος eſſet, exprimere verbum Dei increatum filiũ Dei Chriſtum, quemadmodũ in primo Ioannis ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος. quum in verbis Chriſti ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λόγος, non filium ſignificet, quaſi inſit ſemini corporaliter. Nec videt iſte noſter Sectarius, genitiuũ τοῦ θεοῦ, qui adiungitur vocabulo λόγος, & ab illo regitur & quaſi generatur, naturam eius efferre & aperire, ne ſignificet quod ſolum & abſolutè poſitum ſolet ſignificare & debet. Nam vt ὁ λόγος ſignificat κατ᾽ ἐξοχήν, quod ſummè eſt λόγος, id eſt, Chriſtum ſermonẽ increatum, & verbum patris æternum: Ita ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, ſignificat verbum prædicatum à Deo, & ſemen Dei in homines ſatum, vt aliud ſit & ſonet verbum Deus, & verbum Dei, quoniam paſsim occurrit in ſcripturis illa locutio, ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, ſignificans verbum prædicatum. Quare non infirmat hoc exemplum naturam articuli Græci, Sed debeat ab adiectione articuli aliqua notari propriȩ ſignificationis emphaſis, quòd Chriſtus diceret τὸ σῶμα, vt ſermo intelligatur magis proprius, præſertim quum cætera quæ ſequantur & adiungantur verba, ad eandem proprietatem explicandam pertinent, quod in exemplo ab hoc Sectario prolato non fit. Et tamen in illo Lucæ loco, nomen ὁ λόγος, propriiſsimè ſignificat ſermonem non in Deo manentem æternum, ſed à deo manantem, &

in

in noſtra corda per verbi prædicatores ſparſum ac ſatum. Vnde ſenſus illorum verborũ eſt, quod verbum Dei eſt ſemen, quod ſeminatum fructificat in cordibus noſtris.

CATHOLICVS ARGVMENTATVR.

CHriſtus promiſit diſcipulis, Ero vobiſcum vſque ad conſummationem ſeculi, quod non eſt referendum tantùm ad diuinitatem, quia & illi hoc ſcribatur: verùm quia triſtabantur propter eius corporalem abitum, illos conſolatur, quòd ſit cum eis futurus eius corpore.

SOLVIT SECTARIVS.

CONFITEMVR CHRISTVM NOBIS *adeſſe per naturam diuinam, item per gratiam, & quod ſpiritus eius multa dona confert nobis, deinde ſi corpus & ſanguinem illius cupimus, ea poſſumus cõplecti in hoc ſacramento, fide & ſpiritualiter manducando, ad quod poſtea conſequitur veriſſima, arcana tamen & ineffabilis noſtra coniunctio cum Chriſto.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

HAEC verba Sectarij ad fallaciam compoſita ſunt. Nam quatenus dicit nos, ſi ſanguinem cupimus, in hoc ſacramento complecti poſſe fide, videatur iis qui iſtorũ artes non norint, haud aliena loqui à catholica doctrina. Siquidem in ſacramento ita complectamur Chriſtum, vt noſter ſit, quod eſt cum vitæ fructu complecti: neceſſaria eſt profectò fides noſtra, & ſpiritualis mãducatio, nõ ſolùm ſacramentalis. Sed illud vide, vt non rectè reſpondeat ad argumentum ſectarius. Nam argumentum tractat actionem Chriſti Dei in cõſtituendo ſacramento, vbi dignatur ſiſtere Chriſtus humanitatem ſuam, & ita nos ſolari ſui corporis præſentia. Hic Sectarius in ſua reſponſione illud diſſimulat, & generalia quædam præfatus, addit quomodo qui cupiunt complecti ſanguinem id queant. Et fit quod eſt apud poëtam, ille quærit quæ? & alter reſpondet Ble.

Si non

CATHOLICVS ARGVMENTATVR.

SI non adſit corpus Chriſti niſi ſola ſignificatio eius, tunc non haberent noua ſacramenta quippiam, quod in veteribus non reperiretur. Nam & illa Chriſtum ſignificabant, & amplius & clarius & viuidius quàm panis & vinum, quoniam ibi animalia bruta cædebantur, & fundebatur eorum ſanguis, quod non contingit in pane & vino.

SOLVIT SECTARIVS.

DICIMVS QVOD AD REM ATTINET, *eadem vtriuſque teſtamenti eſſe ſacramenta, vt Paulus ait primæ Corinth.10. At noſtra habent multas prærogatiuas præ veteribus. Sunt magis firma, & non amplius mutanda vſque ad finem ſeculi, oſtendunt rem factam non faciendam. Sunt ſimpliciora, & pertinent ad numeroſiorem populum, ſunt clariora, non vt aduerſarij fingunt externa repræſentatione, ſed ex natura verborum quæ ibi proferuntur, quæ clarius annunciãt redemptionem perfectam, & maiorem fidem excitant, & inde ſequitur vberior copia ſpiritus.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

SAcraméta veterum eadem fuiſſe ſignificatione cum noſtris in ſigno vt loquuntur remoto, fatendum eſt, quoniam omnia eundem ſpectabant Chriſtum. Tempora, præcepta, figuræ, leges, ſacramenta, variarunt: at vnus & idem ſemper deus & pater, ex quo omnia: vnus filius Ieſus Chriſtus, per quem omnia, vnus & idem ſpiritus, in quo omnia, & vna ſemper horum fides implicita, licet non ſemper nec omnibus eadem deductione explicata. Ergo cõfiteor ſacramenta & eadem fuiſſe, & variaſſe eadem, qua in re quæ fuerit ſententia patrum, & quomodo de noſtris & veterum ſacramétis illi locuti ſunt, cupio tibi ex illorum verbis huc citatis innoteſcere. Vnde *Auguſt. epiſto. 49. quæſt. 3.* vt ab Auguſtino exordiar, de temporũ varietate ſic ſcribit: Diſpartita diuinis eloquiis ſacrificia pro temporum congruentia, vt alia fierent ante manifeſtationem noui teſtamenti, quod ex ipſa vera & in vnius ſacerdotis victima, hoc eſt, effuſo Chriſti ſanguine miniſtratur, & aliud nunc quod huic manifeſtationi eſt congruum, qui

iam

iam declarato nomine Chriſtiani appellamur offeramus, non ſolùm Euangelicis, ſed etiam propheticis literis demonſtratur. Hæc Augu ſtinus, qui notat congruentiam temporum exigere ſacrificiorum varietatem. Vnde etiam Chryſoſtomus ita ſcribit, explicans illud, omnia noua. Et in ſumma omnia noua, pro templo viſibili templum *Chryſoſt. in* vidimus ſpirituale, pro lapideis tabulis carneas, pro circunciſio- *epi. 2. Cor. 6. Hom. 11.* ne baptiſma, pro manna corpus dominicum, pro aqua petræ, ſanguinem è latere, pro virga Moyſe vel Aaronis, crucē, pro terra regnum cœlorum, pro innumeris ſacerdotibus vnum pontificem, pro agno irrationali agnum ſpiritualem. Hæc alia cogitans dicebat noua omnia. Hæc autem ex Deo per Chriſtum ex dono illius. Hæc Chryſoſtomus, Chriſti eccleſiam & noſtra Chriſtianorum ſacramenta cum illis veterum conferens, diſcrimina manifeſtiſsima & certiſsima demōſtrans. Temporum autem varietatem notauit Heſychius iis verbis: Non ergo oportere nos habentes in manibus & *Heſychius* conſummātes verum myſterium, ſequi figuras: quæ prædicta ſunt *in Leu. lib.* demonſtrant. Neque enim eſt eiuſdem temporis, ſed aliud quidem *6. cap. 22.* pertinere ad figuram, aliud autem ad veritatem, qui vtraque ſanciuit præcepit, propter quod & Chriſtus primùm celebrauit figuratum paſcha, poſt cœnā autem intelligibilem tradit. Iſta Heſychius, qui aliud figuræ tempus, aliud veritatis dicit, ídque propter præſentiam corporis Chriſti in cœna, quam ſoli fideles intelligunt. Sed & varietatem ſacramentorum notauit Auguſtinus illis verbis: Sicut *Auguſti. cō* aliud eſt carnis circunciſio Iudæorum, aliud quod octauo die ba- *tra lit. Peti* ptizatorum nos celebramus, & aliud eſt paſcha quod adhuc illi de *liani lib. 2.* oue celebrant, aliud autem quod nos in corpore & ſanguine domi- *cap. 37.* ni accipimus: ſic alius fuit baptiſmus Ioannis, alius eſt baptiſmus Chriſti. Hæc Auguſtinus, qui notat aliud & aliud, vt tantum intereſſe cenſeas, quantum inter promittere & dare, quod & verba Auguſtini ſequentia indicant, dum ſic ſcribit: Quando promittebatur, *Idem in* tunc dicebatur, quum autem datum eſt quod promiſſum eſt, ablata *Pſal. 39.* ſunt verba promiſsiua, data ſunt completiua. Sacrificia ergo illa tanquam verba promiſsiua ablata ſunt. Quid eſt quod datum eſt completiuum? corpus quod noſtis, quod vtinam qui noſtis omnes, non ad iudicium noueritis. Videte quando dictum eſt. Chriſtus enim ille eſt dominus noſter, modò loquens ex membris ſuis, modò lo-

quens ex perſona ſua. Sacrificium, inquit, & oblationem noluiſti. quid ergo? nos iam hoc tempore ſine ſacrificio dimiſsi ſumus? Abſit: corpus autem perfeciſti mihi. Ex iis verbis Auguſtini liquet illum ſenſiſſe ſacramenta veterum tam à noſtris diſtare, quàm promiſsionem ab ipſa datione & præſtatione, quod conſentit cum verbis Pauli, habuiſſe illos vmbram non ipſam imaginem rerum: Vnde intelligamus in vno Chriſto impleta omnia. Quæ verò præceſſerunt, figuræ & ſignificationes erant. Quare etiam Chryſoſtomus dicit, vt ſequitur: Quamobrem paſsionis tempore hoc myſterium tradidit? vt vndique diſcamus ipſum etiam veterem legem ſanxiſſe, & omnia quæ in illa ſunt, propter nouam hanc adumbrata fuiſſe, hac igitur de cauſa veritatem figuræ adiunxit. Atque hæc de diſcrimine ſacramentorum, quaſi generaliter dicta ſunto. Quantum autem cibus noſter ſpiritualis, quem in myſterio accipimus, ab illo veterum diſtet, ex teſtimonio patrum videamus. Origenes ſic ſcribit: Tunc in ænigmate erat manna cibus: nunc autem in ſpecie caro verbi Dei eſt verus cibus, ſicut & ipſe dicit: Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus, &c. Hic Origenes conferens manna cum cibo noſtro, qui eſt caro Chriſti, vocat illud ænigma, & quod nos habemus ſpeciem, ſignificans idem ſpectare vtrunque cibum, ſed nobis in ſpecie datum, quod illis ſecundum Paulum contigerat in figura: quod ipſum Origenes ænigma dicit, vnde ſequitur nos in ſpecie & veritate carnem Chriſti datam accipere, quam illi in ænigmate promiſſam acceperunt. Cyprianus verò cibi noſtri ſpiritualis & ſubſtantiam & dignitatem ita exprimit: Cœna, inquit, diſpoſita inter ſacramentales epulas, obuiauerunt ſibi inſtituta antiqua & noua, & conſumpto agno quem antiqua traditio proponebat, inconſumptibilem cibum magiſter apponit diſcipulis. Nec iam ad elaborata impenſis & arte conuiuia populi inuitantur: ſed immortalitatis alimonia datur, à communibus cibis differens, corporalis ſubſtantiæ retinens ſpeciem, ſed virtutis diuinæ inuiſibili efficientia probans adeſſe præſentiam. Hæc Cyprianus, qui quatenus inconſumptibilem cibum dicit, carnem Chriſti diuinam & ſpiritualem intelligit, quæ iam glorificata conſumi non poteſt, cuius veram præſentiam ab effectu mirabili Cyprianus aſtruit, atque eiuſdem cibi præſtantiam Ambroſius cum Manna confert,

Chryſoſt. in Matth. Homil. 83.

Origenes in Num. Homil. 7.

Cyprianus ſerm. de cœna domini.

confert, iis verbis: Conſidera, inquit, nune vter præſtantior ſit, panis angelorum, an caro Chriſti, quæ vtique corpus eſt vitæ. Manna illud è cœlo, hoc ſupra cœlum. Illud cœli, hoc Domini cœlorum. Illud corruptioni obnoxium ſi in diem alterum ſeruaretur, hoc alienum ab omni corruptione, quod quicunque religioſè guſtauerit, corruptionem ſentire non poterit. Illis aqua de petra fluxit, tibi ſanguis è Chriſto. Illos ad horam ſatiauit aqua, te ſanguis diluit in æternum. Hactenus Ambroſius, qui hac collatione & diſcrimen ſacramentorum, & noſtri præſtantiam ſacramenti luculenter exprimit. Hieronymus autem ita confert, Sicut illi, inquit, de cœlis fluente manna refecti ſunt: ita nos hodie in eccleſia corpore agni accepto reficimur. Hæc paucis Hieronymus, quibus tamen quid poteſt dici clarius? ſed & de panibus propoſitionis loquens, ſic ait: Tantũ intereſt inter panes propoſitionis & corpus Chriſti, quãtum inter vmbrã & corpora, inter imaginem & veritatem, inter exemplaria futurorum & ea ipſa quæ per exemplaria figurabantur. Atque hæc (ne quid erres) loquitur Hieronymus de Chriſti corpore in myſterio Euchariſtiæ exhibito, quod (vt illius verbis vtar) conficiunt ſacerdotes. Cyrillus de Manna tractans ſic ait: Mannæ alimentum non æternam vitam, ſed breue famis remedium afferebat. Non ergo erat cibus verus, id eſt, panis de cœlo. Sanctum verò Chriſti corpus ad immortalitatem & vitam æternam nutriens cibus eſt. Sic Cyrillus, quem vt intelligas de Euchariſtiæ cibo ſentire, illud adiiciam ex eodẽ: Aquam illi ex petra biberunt. Quid igitur inde lucrati ſunt, qui mortui fuerunt? non erat igitur potus ille verus, ſed verus potus eſt ſanguis Chriſti, quo radicitus mors euertitur atque deſtruitur. Non enim hominis ſimpliciter ſanguis eſt, ſed eius qui naturali vitæ coniunctus vita effectus eſt, propterea corpus & membra Chriſti ſumus, quia per hanc benedictionem myſterij ipſum filium Dei ſuſcepimus. Hæc Cyrillus, qui Euchariſtiam vocat benedictionem myſticam. De ipſo Manna etiam ita loquitur Auguſtinus: Manna typus eſt eſcæ ſpiritalis, quæ reſurrectionis domini veritas facta eſt in Euchariſtiæ myſterio. Hæc Auguſtinus, qui in Manna typum eſcæ ſpiritalis, in Euchariſtia eiuſdem eſcæ veritatem aſſerit. Et hactenus de diſcrimine, nam expecto qui mihi obiiciat fruſtra ius adducere Auguſtinum, quo authore

Ambroſius de iis qui initiantur. cap. 9.

Hieronym' in Pſa. 105

Idẽ in epiſto. ad Titũ cap. 1.

Cyrillus in Ioan. li. 4. cap. 16.

Ibidem.

Auguſtin' quæſt. 95. ex nouo teſtamento.

natum eſt illud, vt ſacramenta veterum eadem dicantur cum noſtris, & ex eo potiſsimum quòd idem Auguſtinus explicans illud diui Pauli ad Corinthios (eundem cibum ſpiritualem manducauerunt) interpretationem edat huiuſmodi, ſic ſcribens: Suffecerat vt diceret, cibum ſpiritualem manducauerunt (eundem inquit.) Eundem non inuenio quomodo intelligam, niſi eum quem manducamus & nos. Quid ergo ait aliquis? Hoc erat manna illud quod ego nunc accipio? ergo nihil modò venit. Si ante iam fuit, ergo euacuatum eſt ſcandalum crucis. quomodo ergo eundem niſi quia addidit ſpiritualem? Nam qui manna illud ſic acceperunt, vt tantummodò indigentiæ ſuæ corporali ſatisfieri putarent, & ventrem ſuum paſci non mentem: nihil magnum manducauerunt, factum eſt ſatis eorum indigentiæ. Alios Deus pauit, Aliis aliquid nunciauit, hi tales & cibum corporalem manducauerunt, non cibum ſpiritualem. Quos ergo dicit patres noſtros cibum ſpiritalem eundem manducaſſe? quos putamus fratres, niſi qui verè patres noſtri fuerunt? imò patres noſtri non fuerunt ſed ſunt, omnes enim illi viuunt. Hactenus Auguſtinus, qui licet ſe non inuenire dicat quomodo locum illum Pauli aliter explicet: Chryſoſtomus tamen ex ipſo ſermonis proprio cõtextu longè aliter interpretatur, quod hîc ſubiiciam: Sicut autem dixit quod omnes per mare tranſierunt: ſic nobilitatem eccleſiæ præfigurauit quum dixit, eundem ſpiritualem cibum comederunt. hoc idem rurſus inſinuauit. Sic enim in eccleſia non aliud quidem corpus diues, aliud verò pauper, neque alium quidem ſanguinem ille, alium autem iſte: Sic & tunc non aliud quidem accipiebat diues manna, aliud verò pauper, neque alterius fontis iſte particeps erat, alterius verò indigentioris ille, ſed ſicut nunc eadem menſa, & idem poculum, eadem & educatio omnibus, qui huc ingrediuntur proponitur: ſic & tunc idem manna, & idem fons omnibus proferebatur, & hoc vtique mirabile & rarum. Hæc Chryſoſtomus, qui illud (eundem) in verbis Pauli, longè aliter exponit quàm Auguſtinus, non ea videlicet ſignificatione, quaſi idem quod nos biberent & comederent illi veteres patres: ſed omnes illi idem ſuum, quemadmodum nos omnes ſine perſonarũ acceptione idem noſtrum, mirabili illi modo & raro, qui noſtrum maximè omnium admirandum præfiguraret. Quin & illud quod

Auguſtin' de vtilitate pœnit. ca. 1.

Chryſ. Homi. in dictũ Apoſt. Nolo vos ignorare.

dicit Paulus (ſpiritualem cibum) Chryſoſtomus ſic interpretatur, *Hom. eadē.* vt ideo dicatur cibus illorum ſpiritualis, quoniam dei virtute, non ſecundum naturæ conſequentiam data ſint illa. Sic enim ſcribit: Sicut tu, inquit, à lauacro aquarum aſcendens ad mēſam curris: ſic & illi à mari aſcendentes ad menſam venêre nouam & admirabilem. De Manna loquor. Et iterum: ſicut tu admirabilem habes potū ſalutarem ſanguinem: ſic & illi admirabilem habuerunt poculi naturam. Non enim inuenerunt fontes & amnes manātes, ſed à dura & inaquoſa petra multam fluminum largitatem acceperūt. Propterea & ſpiritualem vocauit, non quòd natura talis eſſet: ſed quòd hoc modo ſuppeditabatur. Non enim ſecundum naturæ cōuenientiam ipſis dabatur, ſed ſecundum operationem dei ipſos ducētis, &c. Ex iis duobus Chryſoſtomi locis apparet lōgè illum ab Auguſtino in interpretatione illorum verborum diui Pauli (eundem cibum ſpiritualem) diſſentire. Et huic Chryſoſtomi interpretationi conſentit Ambroſius, iis verbis: Et omnes eandem eſcam ſpiritualem ederūt, *Ambroſius in epiſto. 1. Cor. 10.* &c. Manna & aqua quæ fluxit de petra, hæc dicit ſpiritalia, quia nō mundi lege parata ſunt, ſed dei virtute ſine elementorum commixtione ad tempus creata, habentia in ſe figuram futuri myſterij, quod nunc nos ſumimus in commemorationem Chriſti domini. Ideò & panis angelorum dictus eſt, quia virtute qua angeli ſubſiſtunt creatus eſt, hoc ſignificans quia de cœlis vēturus erat qui ſpiritaliter paſceret. Hæc Ambroſius, qui veterum cibum ſpiritalem dicit, quòd non ſit mundi lege paratus. Aſtipulatur iſtis Oecumenius his verbis: Eundem cibum ſpiritalem vocat & cibum & potum, eo quòd *Oecumen. in 1. Cor. 10* vtrunque ſpiritus arcana ſua potentia per Moyſen dederit: dicit autem de Manna, & de carnibus, & de aqua. Comederūt nempe māna ſicut nos corpus Chriſti: potum ſpiritualem, hoc eſt aquam è rupe ſiue petra ſcaturientem, quemadmodum & nos ſanguinē Chriſti. Quanquam enim ſenſibilia quoque erant quæ illis præbebātur, tamen ſpiritualiter tradebantur: neque enim naturæ conformis erat traditio, ſed gratiæ ſpiritali. Hactenus Oecumenius, cuius verba ſimul explicant Euchariſtiæ myſterium, ſimul docēt illum Chryſoſtomi interpretationem ſecutum in verbis Pauli, quæ plurimū diſcrepat ab Auguſtino. Accedit etiam illis Theophilacti interpreta- *Theophila. in 1. Co. 10.* tio, qui ita ſcribit: Et omnes eandem eſcam ſpiritalem manducaue-

runt,& omnes eũdem potum ſpiritualem biberũt. Vt enim nos baptiſmi aqua perfuſi corpus dominicum manducamus: ſic & manna illi mari traiecto in eſum ſunt vſi. Et quemadmodum ipſi domini ſanguinem bibimus:ſic illi erumpentem è percuſſo lapide aquam biberunt. Hęc quidem Paulus ſpiritali quodam diſſerit ſenſu. Nam & ſi hæc ſenſibilia erant, haud tamen naturæ conſentanea, ſed ſpiritus gratia gerebantur, quæ gratia cum corpore vna & animas aleret, & ad fidem credulitatem induceret. Hæc Theophilactus, qui ſpiritualem cibum & potum dicit, quòd licet ſenſibilia eſſent, haud erant tamen naturæ cõſentanea, ſed ſpiritus gratia effecta. Vnde addit Theophilactus, gratiam etiam ſpiritualem alendæ animæ illis accedere, vt credulitatem eorum ad fidem induceret. Cui dicto congruit quod eſt à ſcolaſticis notatum, ſacramenta veteribus profuiſſe, non efficacia ſua, ſed propter vtentium fidem, quum in noua lege ſacramenta ipſa conferant, & exhibeant gratiam iis qui obicem non ponunt deo, in illis tanquam organis operante potẽter & efficaciter, in Euchariſtia verò Chriſto deo & homine pręſente, qui eſt illud de cœlo manna verum, & petra vnde nobis ſcaturit aqua ſaliens in vitam æternam. Sed redeo ad inſtitutum. Protuli Chryſoſtomum, Ambroſium, Oecumenium, & Theophilactum ab Auguſtino quaſi diſſentientes in interpretatione verborum Pauli: quod non eò feci, vt quod dixit Auguſtinus vel omnino redarguam vel reiiciam, cuius ſenſum cum reliquorum interpretationibus cõſtare poſſe arbitror: ſed vt oſtendam comiter intelligendum, ne illius authoritate Sectarij abutantur ad calumniam, vociferantes Paulum authore Auguſtino pronũciare, veteres comediſſe eundem cibum ſpiritalem quẽ nos cõmedimus. Et pergunt Sectarij, ſed illi non comederunt Chriſti corpus realiter, quia non aderat quum nondũ eſſet: ergo nec nos comedimus, quomodo iſte nũc Sectarius colligit inſanè. Quomodo ergo intelligemus Auguſtinum? nimirũ commodiſsimum reor quomodo ipſe Auguſtinus ſeipſum intelligit, qui alio in loco ſic ſcribit: Significata ſunt ergo omnia, nunquid non eadem credebant per quos hæc ſigna miniſtrabantur, per quos eadem quæ credimus prophetata prænuntiabantur? Vtique credebant, ſed illi vẽtura eſſe, nos autem veniſſe. Ideo autem ſic ait: Eũdem potum ſpiritualem biberunt. Si ſpiritualem eundem, nam corporalem non eũdem. Quid enim

Auguſt. in Ioan. tractatu 45.

nim

nim illi bibebant? bibebant enim de ſpiritali ſequenti petra, Petra autem erat Chriſtus. Videte ergo fide manente ſigna variata. Ibi petra Chriſtus, nobis Chriſtus quod in altari dei ponitur: & illi pro magno ſacramento eiuſdem Chriſti biberunt aquam profluentem de petra, nos quid bibamus norunt fideles. Si ſpeciem viſibilem intendas, aliud eſt, ſi intelligibilem ſignificationem, eũdem potum ſpiritalem biberunt. Hęc Auguſtinus, qui à fidei vnitate quam nobis cũ veteribus fuiſſe contendit, eundem potum dicit, quod innuunt illa verba (ideo autem ſic ait, eũdem &c.) Tum ſequitur in Auguſtino fide manente ſigna variata, & deinde quæ ab Auguſtino additur, quaſi expolitio eius quod dicit, & ad dicti eius elucidationem, & ad myſterij Euchariſtici veritatem & dignitatem exprimendam pertinet, dum ſic confert: ibi petra Chriſtus, nobis Chriſtus quod in altari dei ponitur. Quid ergo Auguſtinus ſentit? quaſi alius ibi Chriſtus, alius nobis in altari? & alius in cœlo, qui non ſit in altari? Abſit. & ne quum huiuſmodi ſentire videretur, illos dicit pro magno ſacramento bibiſſe aquam profluẽtem de petra, & aliam partem collationis reticencia ſupprimens, nos, inquit, quid bibamus norunt fideles. Quod Ambroſius expreſsit, tibi ſanguis è Chriſto. & Chryſoſtomus dicit ſanguinem qui è latere fluit. Et rectè ſanè, quoniam & ipſum in myſterio ſumimus, è cuius latere fluxit. Imò ſi liceat apertius explicare & pinguius, quod hîc reticet Auguſtinus: Illi veteres de petra bibebant, non ipſam petram bibebant, gratiam ex petra profluentem bibebant, non ipſum fontem omnis gratiæ. Eadem quidem eſt fontis aqua quę profluit & reſtat, ſed vberiori & pleniori hauſtu ebibitur totus fons, quàm hauriatur quæ inde manat aqua, quantumuis manet abundè. Chriſtus eſt gratiæ fons inexhauſtus, à quo in nos profluit omne bonum, à quo licet indeſinenter virtus exeat, plenus tamẽ ſemper & integer manet, qui ſe nobis impartibiliter impertit, vt vbiq; ſit plenus vnus Chriſtus, hic nobis in altari dei adeſt, totus à nobis manducandus & bibendus, quia vt norunt fideles, totus ibi adeſt ſub viſibilibus ſpeciebus, ſub quibus nobis in veritate datur, qui illis promittebatur. Nos non de petra bibimus proflnẽtem aquam, ſed ipſam aquam cũ fonte in myſterio ſumimus. Vna vbique gratia, vna vita, ab vno authore Chriſto data, & in vno illo conſeruata, cuius ſpiritus & illos tum pauit, & nos paſcit.

ſcit:ſed nos corpus Chriſti accipimus in ſacramento, in quo omnis plenitudo diuinitatis inhabitat,cuius caro naturali vitæ vnita etiam ipſa viuificat, vt licet veteres eodem Chriſti ſpiritu vegetati, vitam inde hauſerint, vt eodem quo nos cibo & potu ſpiritali paſti & pota ti dici poſsint: tamen propter Chriſti in ſacramento corpore & ſpiritu præſentiam, vberiùs nos, pleniùs, & auguſtiùs paſti & potati ſumus. Quibus is benignitatis honos habitus eſt, vt non gratia ſolùm, ſed ipſius gratiæ fons manducãdus nobis proponatur & bibendus. Et in hanc ſententiam ſcribit Chryſoſtomus, eundem locum ad Corinthios exponens in hæc verba: Animaduertis Pauli ſapientiam, quo pacto vtrorumque Chriſtum largitorem oſtẽdit, & hac in parte figuram iuxta veritatem adducit. Qui enim illa illis præbuit, inquit, his etiam hanc præparauit menſam, & ipſe idem & illos per mare, & te per baptiſma adduxit, & illis manna & aquam, & tibi corpus & ſanguinẽ dedit, & illius munera huiuſmodi ſunt. Hęc Chryſoſtomus, qui ab vno datore Chriſto eadem munera ſentit, non tamen eodem modo data, quia illis manna & aqua, nobis datur corpus & ſanguis. Quin & ipſe Auguſtinus alibi ſic ſcribit: Dixit Apoſtolus inter cætera, Petra autem erat Chriſtus: vt quia Chriſti virtute aqua fluxit de petra, petra appellatus ſit Chriſtus. Simili modo & quia manna poteſtate eius venit de cœlo, manna, id eſt Chriſtus panis dicatur: quod tunc factum eius rei quæ nũc in eccleſia offertur, figura fuiſſe exiſtimetur. Quibus verbis Auguſtinus à virtute Chriſti manna & aquã, quæ illis data ſunt in cibum & potum, ab authore Chriſto æſtimat, qui idem eſt author nobis, & hoc intereſſe cenſet, vt ibi ſit figura eius quod nunc fit in eccleſia. Et hìc cõſentit Auguſtinus verbis Pauli, qui eodem in loco ſcripſit omnia in figura cõtigiſſe illis: adeò non oportet vrgere verba Pauli, quatenus dicit eũdem eſſe potum & eundem cibum, quaſi & in modo & vbertate dãdi ſit veteribus & nobis cibus & potus idem. Illi vitam per fidem manducabant & bibebant, quam ſpiritus Chriſti miniſtrabat illis. Nos vitam manducamus & bibimus in ſacramẽto, & cibi ac potus identitas in vita eſt. Illis vita erat à ſolo Chriſti ſpiritu: nobis eſt etiã à carne Chriſti, in ſacramento data, vt carne & ſpiritu noſtro, à carne & ſpiritu Chriſti ſanctificemur & hauriamus vitam. Vnde veterum ſacramenta eadem cum noſtris dicerentur in ſigno remoto, quoad

Chryſoſt. in 1. Corin. 10. Homil. 23.

Auguſtin. queſt. 20. ex veteri teſtamẽto.

quoad eandem in cœlum viam, eandem credendorum veritatem, eandem adipiſcendam cœleſtem vitam ſpectabāt, tum hîc per gratiā in via, tum in patria per gloriam, quorum dux doctor & dator Chriſtus eſt, qui de ſe dixit, Ego ſum via veritas & vita: qui nec eodē ſemper modo duxit tamen, licet eandē viam, non eodem modo docuit, licet eandem veritatē, nec eodem modo dedit, licet eandem vitam: quam vitam veteres nobiſcum manducaſſe fatendum eſt & bibiſſe, ſed nouo modo & mirabili bibimus nos, quibus non ſolùm gratia profluens, ſed ipſe fons vitæ datur bibēdus, de quo etiā veteres ante biberunt, vt idem potus non immeritò dicatur. Quæ verò hic Sectarius ad varietatem ſacramentorū oſtendendā cōmemorat, partim ex ſcolaſticis deprompta ſunt, partim ab eodem quaſi quodam Catholicorum ſimia cōpoſita ad fallaciā imitatione loquendi. Et verborū Chriſti claritatē notat, quę interim quàm poteſt conatur obſcurare. *Ioan.14.*

CATHOLICVS ARGVMENTATVR.

CVM Chriſtus promiſerit fidem eccleſiæ non defuturam, cúmque ſit ſponſa Chriſti chariſsima, mirum eſt quomodo eam tamdiu tam graui errore & horrenda idololatria deſeruerit, neque oſtendit ei veritatem rei contra tantam impietatem, ſi ita ſit vt vos dicitis.

SOLVIT SECTARIVS.

NON MIRARENTVR SI COGITARENT *quæ Chriſtus dixit de ſuo poſtremo aduētu, Putas ne quū venerit filius hominis, fidem inueniet ſuper terram? & tantus oſtenditur futurus error, vt ſi fieri poſſet etiam ſelecti ſeducantur, vt ante aduentū, ſcribæ, phariſæi, ſacerdotes, pontifices, omnia corruperant ſuis traditionibus: non tamen eccleſia prorſus deſerta fuit in errore, quum boni aliquot fuerūt, vt Simeon, Anna, Ioſeph, Maria, Ioannes Baptiſta: Ita factum eſt his poſtremis temporibus. Non enim vniuerſa eccleſia iis traditionibus humanis fermentata eſt.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

AGitur hoc argumēto quid fiat media diei luce: & hic Sectarius quærit occaſum ſecundo aduentui Chriſti proximum, & crepuſculum iam præteritum ante ortum ſolis. Quid autem futurum ſit ante ſecundum eius aduen-

Luc.18. tum,& ipſum iam imminentem, Chriſtus notauit illis verbis, Putas &c. At verò quæ de Simeone, Anna, Ioſepho, Maria, & Ioanne cõmemorat hic Sectarius, ad primi aduentus exordium pertinent. Interim quod factum eſt, tractat ſuo argumento Catholicus: quaſi ita diceret, Tot annorũ centenarij præterierunt, necdum exiuit in orbẽ terrarum veritatis ſonus, (ſiquidem iſti vera prædicant) nondum illuxit ſuo populo dominus, nondum venit lumen, & gloria domini nõ hactenus exorta eſt. Populus qui ſedebat in idololatriæ tenebris, lumen non vidit: non eſt enim fugata ſecundum iſtos figuratores gentium idololatria, ſed mutata. Panem & vinum miſeri colimus, vt iſti tradunt, quaſi Bacchum & Cererem figmẽta naturę vulgaria. Hæc abſurda & abominanda permittere Chriſtum in eccleſia ſua, quam ſuo ſanguine cõgregauit, non eſt credibile. Vnde argumentum ſuppeditatur catholico à voluntate dei per ſignum. Tenebras quærit Sectarius exorientis, vt dixi, diei & occidẽtis. Quod eſt in medio, non attingit niſi timidè, addita generali clauſula. Non, inquit, vniuerſa eccleſia his traditionibus eſt fermentata. De multitudine quæritur in nomine Chriſti congregata, & muſſitat Sectarius de ſingulis ſui ſimilibus, quos negat eſſe fermentatos, & rectè: ſal enim abeſt quo condiantur, itaque putreſcunt infatuati.

CATHOLICVS ARGVMENTATVR.

SI in Euchariſtia non adſit veritas corporis Chriſti, ſed tãtùm ſignificatio ſpiritualis nutrimenti: tunc nihil plus habebitur in ſacramento, quàm in cõmunibus cibis & conuiuiis, nam ibi quoque fideles panis & vini ſignificationem intelligent. Et ſufficiet panis Catechumenorum, & ſic peribit dignitas & effectus ſacramentorum.

SOLVIT SECTARIVS.

QVAMVIS PANIS VVLGARIS POTEST *eandem præſtare ſignificationem, tamen argumentum eſt infirmum. Nã in communibus cibis non eſt domini inſtitutum, non ſacramentum, non audiuntur verba domini, neque eſt vlla ibi promiſſio. Ideo non ſunt hæc interſe conferenda.*

Confutat

CONFVTAT CATHOLICVS.

SI nihil aliud eſt quàm panis quod datur, quin intelligatur in pane ſacramentũ quoties manducatur, nihil prohibet. Nam ſi omnia in nomine domini facienda ſunt, ſiue edimus ſiue bibimus, verba autẽ Chriſti cognita nobis & cogitatione fixa retineamus: vbi nullũ eſt ſacerdotium, quod contendunt iſti, altaria nulla: ſed menſa ad edendum & bibendũ propoſita, in qua nihil prætere agitur niſi gratiarum actio: quid ni obtineat quod Pſalmiſta cecinit, Benedicamus dominũ in omni tempore: & huic iſti Sectario manducatio ita deſcribitur, quaſi dicas, meditari mente ſymbolũ cum cantico Zachariæ. Quod autem hic loquitur de promiſsione, nulla eſt adiecta ſymbolis, ſi nihil aliud quàm concionentur abeſſe carnẽ Chriſti, cuius manducationi eſt addita à Chriſto promiſsio. De auditu verborum domini quẽ nunc exigit Sectarius, non erit ſcilicet difficultas, recitabuntur per vices ab vno & altero, & ſimul aſſeuerabitur fortiter, eſſe domini inſtitutum, quod iſtis eſt loco firmiſsimi argumẽti. Sed iſti Sectarij quod obliquè moliũtur, & quò tandẽ tendant, non audent profiteri palàm. Interim præ ſe ferunt verbis promiſsionẽ inſtitutioni ſacramenti additam, tum autẽ auditionẽ verborum Chriſti magni æſtimari, & verã corporis Chriſti præſentiã negãt, quæ ex vero verborum Chriſti ſenſu eccleſiæ conſtat, & ſola addit ſacramẽto dignitatẽ. Vnde Theophilactus: Non diiudicans, inquit, corpus domini, hoc eſt, nil prius diſquirens, vel internoſcens præſentis myſterij magnitudinẽ. Nam ſi certiores eſſemus, quíſnam & quãtus ſit ille qui nobis in conſpectu adiacet, nulla fermè rei alterius ope indigeremus, ſed ſolus ille & vigilantiam nobis & diligentiam compararet. Hæc Theophilactus, qui Chriſti præſentiam in ſacramento adeò veram eſſe perſuaſus eſt: vt illam ſolam ſufficere putarit ad deterrendos nos, ne quid tanto myſterio indignum faciamus: ad quã veritatem iſti ſectarij aures obturant ſuas, & ſolam eſſe aiunt corporis ſignificationem, ſecundum quam doctrinam facilè, vt prædixi, obtineatur, vt panis omnis triticeus, omni loco, omni tẽpore, ſignificet Chriſtũ, quò frequẽtior fiat ſignificatio, & in vino largior, quatenus pocula maiora exhauriantur, vt ita protinus conculcetur religio, & ipſa vilitate abeat in contemptum.

Pſal. 33.

Theophi. in 1. Cor. 11.

CATHOLICVS ARGVMENTATVR.

SI tropicè accipiantur verba Chriſti, tum facilè fieri poterat, vt multa præcepta ſubuertantur. Abraham iuſſus circuncidere ſe, potuit dixiſſe, ſermo eſt figuratus, & huic mãdato ſatisfaciam, ſi cor meum circuncidero. Item quum delectus ciborum mandabatur, dixiſſent Iſraelitæ, executionem illius mandati poſſe conſtare morali obſeruatione, ſi ea peccata non perpetrarent, quæ immundis illis animalibus deſignabantur, & ſic nec circuncíſio, nec delectus ciborum locum habuiſſet.

SOLVIT SECTARIVS.

INFIRMA EST RATIO: NAM LITERA *ipſa & circunſtantiæ euincunt ſermonem nõ eſſe tropicum. Nam dies octauus determinatur circunciſionis, & additur fœdus domini in carne geſtandum, atque in delectu ciborum tam diſertè conditiones animantium mundorum & immundorum deſcribuntur, & purificationes præuaricantium, vt non ſit relictus ambigendi locus.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

IMò firma eſt ratio, nec defuerunt qui religionem noſtram illis artibus adorirentur, nec deerit ingenium malitiæ, vt illum diem octauũ, de quo loquitur Sectarius, tropo aliquo expediant: videlicet in circũciſione, quatenus octauo die fieri iubetur, nouum ſabbatiſmũ ſignificari, vt ab operibus carnis in corde ceſſetur. Et quum Deus ſit ſpiritus, non in carnis præciſione, ſed in cordis inſcriptione notari fœdus, & ibi geſtandum, nõ in pellicula. Et item de eſu animalium philoſophandum, ſi illa ocioſis ingeniis aperiatur licentiæ feneſtra, vt in præceptis & ſacramentis intelligẽdis liceat tropis & allegoriis ludere, ac literæ ſenſum, & ſimplicem verborum intellectũ eludere. Quare rectè eſt annotatum in mandatis dei & ſacramentis, dummodo nihil contineant ipſa literæ ſpecie abſurdi, hoc eſt à fidei regulis alienum, à proprio verborum intellectu non eſſe recedendum.

Catho-

CATHOLICVS ARGVMENTATVR.

IN prophetis & hiſtoriis tropi facilè poſſunt admitti, eò quòd ſpiritus ſanctus agat more hominum, vt vehementius & magis exprimat quæ ſunt dicenda. At in dogmatibus & præceptis, omnia ſimpliciter debent ſumi.

SOLVIT SECTARIVS.

HAEC SENTENTIA NON EST VNIVER-*ſalis. Nam quoad præcepta Chriſtus ait: Cauete à fermento Phariſæorum: vbi apertè tropo vtitur. Et in ſeptimo Matthæi præcepit, vt ſibi cauerent à falſis prophetis. Nam, inquit, ad vos veniunt in veſtimentis ouium, intus autē ſunt lupi rapaces: in quo præcepto figurata eſt locutio, & in dogmatibus ſunt tropi. Nam Paulus ait: petra erat Chriſtus, Nos ſumus vnus panis: & de Deo ſcribitur quòd ſit ignis comburens.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

QVOD hîc adducit Sectarius, non infirmat vniuerſalitatem. Nam cauete à fermento Phariſæorū, non ſimpliciter dogmatis cauſa à Chriſto dicebatur: Sed vt ſuorum animos ab oſcitantia excitaret, qui de panibus ad ventris ſaturitatem, ne deeſſent, in eremo nimium ſoliciti, ſpiritualia negligentiùs haberent. Vnde errorem in Chriſti verbis intelligendis quum deprehendiſſent ſuū, altius poſtea in animis infigerent, quod illa cautione docebātur. Quare quod ſpeciali ratione à Chriſto factum eſt, nō poteſt id quod generale eſt infirmare. In illis verò verbis, Cauete à falſis prophetis: præceptum quidem ipſum ſimpliciſsimis verbis effertur & apertiſsimis: quod autem ſequitur, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium: ad diſcernendi notam pertinet, non ad præcepti cauſam, in quibus metaphoris notatur aptè ſimulatio ſanctitatis, quæ quidem verbo vno hypocriſis dicitur, ſed nō vno modo apud homines fingitur, & ſignificanter exprimitur illa omnium deterrima, dum ſub ouina pelle graſſatur rapacitas. Illud verò, Petra erat Chriſtus: nihil habet tropi; quatenus petram ſequentem intelligamus, neque enim inſenſibilis petra ſequebatur, ſed petra Chriſtus. Nec continent illa verba dogma præſentis eccleſiæ, ſed docent quid veteribus in figura con-

Matth.16. *Matth. 7.* *1.Corin.10.*

1.Corin.10. tingebat. Et illa verba, vnus panis multi ſumus: myſterij arcanum inſinuant, quod nullis verbis propriis poteſt explicari. Nam quum dicimur Chriſti corpus, tropus eſt neceſſarius, quemadmodum in prophanis dicuntur gemmare vites: quia verbū propriū non eſt quo id explicetur, & annotatum eſt plura eſſe negocia quàm vocabula. Quum verò Chriſtus inſtituerit Euchariſtiæ ſacramentum, verbis propriis expreſsit quod volebat, & ſi non corpus ſed corporis figuram dare voluiſſet, non deerant verba propria, quibus id exprimeret, quæ non dixiſſe Chriſtum eſt à patribus annotatum. Illud verò, Deus ignis eſt comburens, id nobis de Deo ſignificat, quod alibi verbis quoad poteſt propriis effertur. Nam de diuina natura noſtris verbis ſine tropo loqui non poſſumus. Chriſtus de humana natura locutus eſt in cœna verbis propriis, quum diceret, Hoc eſt corpus meum.

Confutatio ſolutionum, quibus conantur Sectarii authoritatem ſanctorum Patrum eleuare & eludere.

CATHOLICVS CITAT EX CLEMENTE, Epiſtola ſecunda.

TRIBVS gradibus commiſſa ſunt ſacramenta diuinorum ſecretorum, id eſt presbytero, diacono, & miniſtro, qui cum timore & tremore clericorum, reliquias fragmentorum corporis dominici cuſtodire debēt, ne qua putredo in ſacrario inueniatur, ne quum negligenter agitur, portioni corporis domini grauis inferatur iniuria. Communio enim corporis domini noſtri Ieſu Chriſti, ſi negligenter erogetur, & presbyter minora non curet admouere officia, graui anathemate, & digna humiliationis plaga feriatur. Certè tanta in altario holocauſta offerātur, quanta populo ſufficere debeant. Quòd ſi remāſerint, in craſtinum non reſeruentur: ſed cum timore & tremore, clericorum diligentia conſumantur. Qui autem reſidua

dua corporis domini, quæ in ſacrario relicta ſunt, conſumunt, non ſtatim ad communes cibos accipiendos conueniant, ne putent ſanctæ portioni commiſceri cibum, qui per aqualiculos digeſtus in ſeceſſum funditur.

SOLVIT SECTARIVS.

PRIMVM DICIMVS QVOD EPISTOLA *hæc non eſt Clementis, ſed ficta à papiſtis, & mundo obtruſa Clementis nomine. Deinde etſi concedamus eſſe Clementis, tamen aduerſatur eorum errori in tribus rebus. Primùm quòd panis in ſacramento vocatur corpus domini, & reliquiæ fragmentorum panis, vocãtur reliquiæ & fragmenta corporis domini, quod non poteſt intelligi niſi figuratiuè. Deinde quòd panis non debet reſeruari, vt papiſtæ vbique faciunt. Tertiò, quòd ſacerdotes non debent ſumere ſacramentum ſoli, ſed cum populo. Et notandum eſt quòd non irreuerenter accedendum eſt ad cibum menſæ dominicæ, vt ad cæteros communes cibos: ſed cum timore & tremore, ne indignè accedamus ad ſanctam menſam, in qua Chriſtus ipſe non ſolùm repræſentatur, ſed etiam verè nobis datur.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

ILLA calumnia eſt facillima, verbo velut fictitium reiicere quod aduerſetur. Sed eſt ex iſtis qui bellè excogitauit, non fuiſſe hanc epiſtolam Clemẽtis primi, ſed cuiuſdam Clemẽtis tertij, qui poſt Gratianũ, quo authore hanc epiſtolam editam habemus, annos fermè ſexaginta fuit, ſcilicet vt quod eſt in prouerbiis, antequam capra pareret, hœdus luderet in tectis: hoc eſt, ante Clementem natum prodiret eius epiſtola. Sed parum penſi habẽt huiuſmodi homines quid dicant, modò aliquid dicant quod à veritate diſſentiat. At verò hic Sectarius confictis tribus notulis regerit Clementem in catholicos. Et quàm non cohæret, idem fictum eſſe, & iis qui finxiſſe arguuntur, tam apertè (vt hic colligit ſuis notulis) aduerſari? Sed ipſas excutiamus notulas. Primùm notat in verbis fragmenta corporis figuratam locutionem, quia nõ poteſt, inquit, aliter intelligi. Imò, ô bone, catholicus myſticam dicet locutionẽ, quæ eſt myſterij propria, vt Chriſtus qui non frangitur ipſe, tamen in myſterio frangatur ad exprimen-

exprimendam paſsionem, licet in ſolo ſigno ſit fractio ſenſibilis. Quòd ſi vt vult Sectarius, hæc verba ſine tropo intelligi nõ poſſunt, iuſtam dicit cauſam adſciſcẽdi tropi, quæ in Chriſti verbis interpretandis non eſt neceſſaria, & ideo non adhibetur. Quòd autem panis vocetur corpus, non probat hic locus, qui nõ exigit vt fateamur manere panem, quando fractio in panis accidentibus, expeditur ſenſibus, & Chriſti corpus dicitur impartibiliter diuidi, vt ſub minimo fragmento ſit integrum corpus, vnde conuenienter fragmenta ſunt indiuiſibilis corporis. Secundum autem quod hic Sectarius notat, non verbis Clementis exprimitur, ſed huius Sectarij interpretatione colligitur. Iuſsit Clemẽs ne reſeruentur in craſtinum, quoniam ita illi videbatur conuenire: non dixit autem non deberi, aut non poſſe reſeruari, quod hæretici quidam putabant, quos arguit Cyrillus. Tertium quod hic Sectarius notat, iſtum ipſum Sectariũ mendacij notat. Quãuis enim Clemens dicat populo paranda Holocauſta, quod eccleſia ſemper profeſſa eſt, & omnes Miſſæ cæremoniæ prædicant: tamen non dicit ſi populus defuerit, & præparato illorũ cauſa ſacramento, vel noluerint, vel non potuerint adeſſe: non dicit inquam Clemens eo caſu ſacerdotem, qui myſterium confecit, ideo abſtinere debere, quia conuiuæ inuitati non veniunt, ne ſolus poſsit manducare. Imò contrà potius, ne reliquiæ in craſtinum maneant, vult vniuerſum, quod paratum eſt, à clericis conſumi, vt vbi vnus modò clericus ſit, quod ruri accidit, ibi ſolum poſſe & debere, ſecundum Clementem, ſumere quod parauit pluſquam manifeſtum eſt. Illud mihi videtur annotatu dignum, quod verba huius epiſtolæ quam hic Sectarius vt confictam reiicit, huc illum impulerint, vt de ſacramẽto auguſtius quàm vſquam ferè alibi loquatur. Nam hîc timorem & tremorem à ſuis ſymmiſtis exigit, & menſam ſanctam vocat, in qua Chriſtum ipſum non ſolùm repræſentari dicit, ſed etiã verè nobis dari. Certè ea eſt iſtorum Sectariorum aſtutia, vt loquantur interdum cum catholicis, ſentiant nihilominus cum hæreticis. Nam ſi quis quod hic dicit Sectarius, vrgeret, ita elaberetur Chriſtum, vt Deum vbique eſſe, & dari in menſa, quia verbis ſuis adeſt diuina gratia, ſunt autem ſymbola viſibilia verba. Qua verborum ſpecie myſterium humanitatis Chriſti, diuinitatis mentione eluderetur, quum in ſacramento proprium eſt humanitatis manducari,

Cyrillus ad Caloſyriũ.

qua

qua Chriſtus ſe nobis per myſticam benedictionem communicat, vt Cyrillus ait, & ſanctificat carne, quos antea in baptiſmo ſanctificauit ſpiritu. At iſti myſteria religionis noſtræ vel ignorant, vel confundunt data opera. Breuiter qui iſtam Clementis epiſtolam perpenderit, intelliget veram eccleſiæ doctrinam ea tradi, & Sectariorum conuelli. Primùm appellat ſacramenta diuinorum ſecretorum, quum ſola ſignificatio nihil habeat ſecreti: negligentiam in cuſtodia, graui anathemate feriri iubet, quod docet myſterij magnitudinem: fatetur deinde corpus eſſe domini noſtri Ieſu Chriſti, appellat poſtea holocauſtum, quod eſt veri Chriſti corporis proprium, & quoniam reliquias tanta veneratione conſumi exigit, integrum adhuc ſupereſſe ſacramentum etiam peracta communione confirmat, quod Sectarij derident.

CATHOLICVS EX IGNATIO ad Epheſios.

FEſtinate ergo frequenter accedere ad Euchariſtiā & gloriam Dei. Quando enim aſsiduè hoc ipſum agitur, expelluntur poteſtates ſathanæ, qui actus ſuos conuertit in ſagittas ignitas ad peccatū. Et ad Romanos: Non comedā eſcā corruptionis, neq; voluptatis huius mūdi deſidero, panem Dei volo, panē cœleſtē, panē vitæ, qui eſt caro Chriſti filij Dei viui, & potū volo ſanguinis eius, qui eſt dilectio incorruptibilis, & vita ęterna.

SOLVIT SECTARIVS.

PRIMA SENTENTIA NIHIL FACIT *pro opinione Papiſtarum, ſed verſatur in commendatione ſanctæ communionis, & exhortatione ad eam, quæ à nemine ſatis pro dignitate eius commendari poteſt, ſi bene vtatur. Secunda ſententia loquitur de ſpirituali manducatione per fidem.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

IMO quod Cyprianus in hoc ſacramento annotauit, ab effectu videlicet æſtimari cauſam, ſi hæc prima Ignatij ſententia conſideretur, inde nobis conſtare faciet, quatenus hac ſacra communione poteſtates ſathanæ expelli dicat eum, qui ſathanā deuicit, & cui omnis poteſtas data eſt in cœ- *Cyprianus ſer. de vnctiõe Chryſmatis.*

lo & in terra, adeſſe intelligamus: atque eius præſentia hæc fieri. Quod autem nominet Ignatius Euchariſtiam gloriam Dei, non poteſt non ſignificare Chriſtum, qui regnat in gloria Dei patris, & ideo gloria Dei patris ſolus prædicatur, quæ appellatio non communicatur creaturæ, quia gloriam ſuam non dat alteri. Secunda Ignatij ſententia de ſacramento loquitur apertiſsimè, qua illud dicit Ignatius, panem Dei deſidero, volo panem cœleſtem, panem vitæ, qui eſt caro Chriſti. Nam manducatio ſpiritualis, de qua loquitur Sectarius, ſola meditatione peragitur, quæ nihil externum exigat, vt non ſit cauſa cur dicatur ab Ignatio, deſidero, volo, qui quatenus deſiderat & vult, fide iam habet, & charitate Chriſti ſpiritum, quo Chriſto coniungitur habitudine virtutum, quæ eſt manducatio ſpiritualis. Sed Ignatius in prima ſententia magnum myſterium Euchariſtiæ prædicat, quam fatetur gloriam Dei: in ſecunda ſententia ſpecialiter agnoſcit diuina munificentia præparatum cibũ vitæ, ipſam carnem Ieſu Chriſti filij Dei viui, quem ſe eſurire oſtendit, & eo ſaturari deſiderat, & ideo vehementem animi affectum illis verbis exprimit (volo cibum, volo potum) illud ſummopere expetentis coniungi Chriſto reipſa ſecundum Chryſoſtomũ, & vniri carne ſecundum Cyrillum, quemadmodum ſe iam ſentit vnitum ſpiritu, quatenus Chriſtum habeat in ſe naturaliter ſecundum Hylarium, & corporaliter habitantem ſecundum Cyrillum, corporis videlicet eius ſubſtantia communicata, quod fit, vt Cyrillus ait, per myſticam benedictionem, id eſt Euchariſtiam, quæ vt nobis proſit, ſpiritualiter manducari debet, & cum fide adeò, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo. Sed Ignatius deſiderauit ipſum ſacramentum, gloriam Dei, panem Dei, panem vitæ, hoc eſt, carnem Ieſu Chriſti, quæ nobis in Euchariſtia ſumenda datur officio oris: quod excludere conatur Sectarius hac loquendi forma, per fidem, cui partes arrogat omnipotentiæ Dei, vt quum Dei omnipotentia caro Chriſti in ſacramento præſens non ſit, fidei tamẽ efficacia tanquam accerſatur, vt ſit præſens ipſi credenti.

Hebr. 11.

CATHOLICVS EX TERTVLLIANO.

Tertull. de Reſurrect. carnis.

CARO corpore & ſanguine Chriſti veſcitur, vt & anima de Deo ſaginetur: non poſſunt ergo ſeparari in mercede quas opera coniungit.

Sic

SOLVIT SECTARIVS.

SIC EXPONIMVS TERTVLLIANVM, *quòd caro veſcitur pane & vino, quæ vocãtur corpus & ſanguis Chriſti, quia, vt idem ait, repræſentant corpus Chriſti, quamuis non ſint ea realiter.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

LOquitur Tertullianus magna & arcana myſteria, carnem videlicet noſtrã eo honore haberi, vt corpus percipiat & ſanguinem Chriſti, vnde dicit, ſequi ſaginam animæ, & veſci nihil aliud Tertulliano ſignificat quã manducare, quo notat corpus & animam vna opera iungi. Quod non ita fieret ſi ſola anima carnẽ Chriſti exciperet per fidem, vt ſenſiſſe appareat eum id quod corde creditur, etiã ore percipi, vt vna in excipiendo Chriſti corpore, carnis & animæ iungatur opera, ne poſtea in mercede ſeparentur. Quod rurſus ſi à carne corporis noſtri, tantùm panis & vinum ſumerentur, ſuum iam munus caro & anima exequerẽtur ſingulæ, nec opera iungerentur, quæ ſeparatim nunc (quomodo vult Sectarius) & partitò agunt. Sed quid hæc tracto pluribus? Senſit Tertullianus vt catholicus, quod verba eius exprimũt: facit hic quod Sectarius, vt bene dicta deprauet violenta interpretatione. Niſi enim re ipſa adeſſet in ſacramento corpus, non poſſet caro illo veſci, & id tanquam mirabile narrat Tertullianus, quum pane veſci quocunque vocetur nomine, non ſit ſtupendum. Et panes propoſitionis quum vrgeret fames, comedebat Dauid cum ſuis: qui tamen ſignificabant corpus Chriſti, & omnem panem ſignificare corpus Chriſti, videtur innuiſſe propheta, quum diceret: Mittamus lignum in panem eius: nec dixit hunc aut illum panem, adeò nihil eſt admirabile in ſignificatione panis, aut illius ſic ſignificantis manducatione. Tertullianus de corpore & ſanguine Chriſti loquitur, quæ ſub ſpeciebus panis & vini caro excipit, & illis veſcitur iuxta domini inſtitutum, non cõminuendo aut conſumendo vt in reliquis cibis: ſed coniunctim cum anima vtendo, vt quia opera coniunguntur, in mercede non ſeparentur. *Hierem.* 11.

CATHOLICVS EX ORIGINE IN Numeris. Homil. 7.

ANtea in ænigmate fuit baptiſmus, in nube & in mari: nunc autẽ in ſpecie regeneratio eſt in aqua & ſpiritu ſancto: tunc in ænigmate erat manna cibus, nunc autem in ſpecie caro verbi Dei eſt verus cibus:ſicut ipſe dicit,quia caro mea verè eſt cibus,& ſanguis meus verè eſt potus.Sic ergo iam nũc Moyſes apud nos poſitus,& huic Ethiopiſſæ cõiunctus:vel ipſe ad nos,vel Deus ad ipſum non loquitur in ænigmate,ſed in ſpecie.

SOLVIT SECTARIVS.

ORIGENES NON INTELLEXIT, QVOD *Chriſtus eſt corporaliter vel in aqua baptiſmatis, vel in pane & vino: neque quod nos carnaliter & corporaliter regenerati ſumus, vel carnem & ſanguinem Chriſti manducemus: ſed regeneratio noſtra eſt ſpiritualis,& manducatio item ſpiritualis,quæ non requirit realem & corporalem præſentiam Chriſti,ſed tantùm præſentiam in ſpiritu, gratia, & efficaci operatione.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

ORigenes ſpeciem ſentit, apertam verborum ſimplicitatem,& rerum congruentem præſtationem,vt quum Chriſtus dicat,Caro mea verè eſt cibus,fidelibus non loquatur ænigma, ſed ipſam rei ſpeciẽ, & quum promittat ſe carnem dare in cibum, ad nos loquatur in ſpecie. Et in cœna quum quod eſt pollicitus præſtat, in ſpecie præſtat,id eſt, ipſam veram carnem dat,non ænigmaticam carnis ſignificationem, quomodo manna fuit, quod qui ſpiritualiter manducabant, animos cum corporibus paſtos ſentiebant. Nam & illis aderat gratia & efficax operatio à ſpiritu Chriſti, in virtute etiam carnis Chriſti futuræ,vt & illis panis eſſet angelorũ in cibum, & Petra erat Chriſtus: vnde profluebant aquæ in potum.Sed illa in ænigmate adhuc ſecundum hunc Originem, quæ nobis in ſpecie exhibentur,hoc eſt,non nouo ſignificandi modo, vt pane ſignificetur caro, aqua verò per baptiſmum regeneratio: ſed in aqua & ſpiritu ſancto fit regeneratio,quemadmodum ſub viſibilibus panis & vini ſpeciebus,

bus, vera carnis & ſanguinis Chriſti præſentiũ exhibitio: quia Chriſtus ad nos nõ amplius loquitur in ænigmate. Quum diceret ergo, Hoc eſt corpus meũ, non figurã corporis ſenſit, quaſi ænigmaticè loqueretur. Et quemadmodũ Chriſtus verè adeſt in baptiſmate ſpiritu: ſic verè adeſt in Euchariſtia carne, vt vbiq; ſit ipſa in ſpecie præſtatio. Nã vt in baptiſmate dixit nos regenerari ſpiritu & aqua, quæ ipſa veritatis ſpecie adſunt: ſic in Euchariſtia qui promiſit carnem, & dixit in cœna, Hoc eſt corpus meum, verè eſt in carne Chriſtus in ipſo quod dat corpore, vt totus ſit deus & homo propter vnionẽ. Et iſta ſunt diuina & ſpiritualia, quæ in ſpecie fiunt, vt ſentit Origenes. Sectarius iniicit illa ſua ſolemnia (carnaliter & corporaliter) quibus loquitur ſuo more, vt offundat lectori tenebras, & addit non requiri realem præſentiam. Reſpõdeo: Ad veritatem promiſſorum requiritur, vt in ſpecie fiat quod dicitur, ne amplius ad nos Moyſes noſter loquatur in ænigmate, ſed caro nobis intelligatur caro vera, & verè data, & tum in cœna data, & ſub illis ſpeciebus data, denique ſub illis verè præſens eſſe, vt panis non ſignificet abſentem carnem, quod eſſet ænigma nouum, illo manna etiam obſcurius, quũ manna aliquid maioris virtutis præ ſe ferret, non mundi lege compoſitum, vt Ambroſius ait: Panis ab homine factus, nihil ex ſe ſuggerit altioris myſterij, adeò hic locus Origenis manifeſtè docet, verba Chriſti propriè intelligenda, & ſua ſpecie, vnde ſequitur veriſsima & certiſſima corporis Chriſti præſentia in Euchariſtia.

CATHOLICVS EX CYPRIANO EPIST. tertia, lib. decimo.

AT verò nunc nõ infirmis, ſed fortibus pax neceſſaria eſt, nec morientibus ſed viuentibus communicatio à nobis danda eſt, vt quos excitamus & exhortamur ad prælium, non inermes & nudos relinquamus, ſed protectione corporis & ſanguinis Chriſti muniamus. Et quum ad hoc fiat Euchariſtia, vt poſsit accipientibus eſſe tutela, quos tutos eſſe contra aduerſarium volumus, munimento dominicæ ſaturitatis armemus. Nam quomodo docemus aut prouocamus eos in confeſsione nominis ſanguinem ſuum fundere: ſi eis militaturis Chriſti ſanguinem de-

negamus? aut quomodo ad martyrij poculum idoneos facimus, ſi non eos ad bibendum prius in eccleſia poculum domini iure communicationis admittimus?

SOLVIT SECTARIVS.

CYPRIANVS NON LOQVITVR HIC DE *craſſa & carnali manducatione, cum ore corporis: ſed de interna, pura & ſpirituali manducatione, cordis & mentis, quæ eſt in corde credere, quòd caro Chriſti lacerata ſit pro nobis in cruce, & ſanguis fuſus pro redemptione noſtra: & quòd eadem caro & ſanguis nunc ſedeat ad dextram dei patris, continuò intercedens pro nobis, & hæc in mentibus noſtris imprimere & digerere, collocantes fiduciam noſtram in ipſum, & offerentes nos ipſi ad diligendum & ſeruiendum ipſi omnibus diebus vitæ noſtræ, hoc eſt, verè, ſyncerè, & ſpiritualiter manducare carnem Chriſti, & ſanguinem bibere.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

EFfecerunt hæc verba Cypriani, vt ſe nobis aperiret hîc Sectarius, & tandem euomeret quid de manducãda carne Chriſti ſpiritualiter ſentiat. Qua in re quæ de manducatione ſpirituali dicit, non ſunt mala, ſed dicta malè, videlicet ideo dicta, vt vero expugnet verum, & meditatione in ſpeciẽ pia ſummam Chriſti benignitatem in danda carne ſua, ad manducandum impiè excluderet, & quaſi cum contumelia reiiceret ſumptionem ſacramenti, nihil veritus craſſam & carnalem dicere manducationem, quam docent catholici, vt corpus Chriſti ore excipiamus, quod ipſe ſua manu porrigit comedendum. Quin illud te velim conſiderare, lector, num catholicos planè ludant, & fruſtrentur ſuos Sectarij, illa verborum pompa ac ſtrepitu, quoties de offerendo & exhibendo corpore Chriſti magnificè loquuntur, item de potenti & efficaci ſignificatione ſymbolorũ, de timore ſuo & tremore quem verbis fingunt, quæ omnia tandem huc redeunt, vt ſpiritualiter manducare, quo quicquid ſit in ſacramento ſpirituale defungi volunt, ſit iſtis quaſi animo diligẽter voluere ſymbolũ illud apoſtolorum cum cãtico Zachariæ, tanquam appendice, in quibus fit mẽtio eorum omnium quæ hîc pro manducatione meditanda cenſet

Sectarius:

Sectarius:nam Chriſti paſsio, & ad patris dextram ſeſsio ſymbolo continetur,noſtri verò oblatio in illis Zachariæ verbis: vt de manu inimicorum noſtrorum liberati, ſeruiamus illi in ſanctitate & iuſtitia,omnibus diebus vitæ noſtræ: quod eſt ſeriò gratū deo obſequiū, imò noſtri in Chriſto ſumma perfectio,quam vt aſſequamur, omnis noſtra cogitatio & meditatio incumbat, ſed hæc vt obtineamus nos ſubleuant,prouehunt,auxiliantur,roborant,& confirmant ipſa ſacramenta,quorum etiam protectione munimur,quemadmodum Cyprianus hîc loquitur,quod Sectarius diſsimulās,infarcit ſua,quę ſunt à Cypriano aliena. Sectarius enim reſpōdet quæ ſit ſumma officij noſtri in Chriſtum, dum Cyprianus tractat gratiam beneficij Chriſti, qui ſecundum Cyprianum prouidit nobis in ſacramento protectionem,munimenta,arma,quibus tecti & armati,quod facere debeamus nos offerēdo deo &c.etiam id facere poſsimus, qui ſine Chriſto nihil poſsimus, & in illo gloriatur verè Paulus ſe poſſe omnia, qui Chriſtus quoniam præſentiſsimè nobis adeſt in Euchariſtia,vbi corpus eſt,in quo ipſa diuinitatis plenitudo inhabitat corporaliter,hinc iſtæ voces manarunt Cypriano, dandam cōmunionem his qui ob Chriſti nomen patiūtur,vt quos excitamus, inquit, & exhortamur ad prælium,non inermes & nudos relinquamus,ſed protectione ſanguinis & corporis Chriſti muniamus. Vt hac nimirum protectione muniti, & de timore inimicorum ſecuriores effecti & tutiores,liberè ac verè offerant & præſtent, quod in illa perſecutionis procella exigebatur obſequium,& pro Chriſti nomine fortiter in illo prælio perſeuerēt.Ex quibus Cypriani verbis ita arguūt Catholici:Si eſt hic effectus huius ſacramēti,certè cauſa etiam adeſt, quæ hunc effectum operetur,quæ eſt Cypriani regula de hoc ſacramento. Nihil ad hæc reſpondet Sectarius, ſed ſe occulit in penetralibus internæ meditationis,& dū neſcit quid aliud dicat, prodit nobis ſuæ ſectæ myſteria,nihil ſe eorum ſentire quæ loquuntur, ſiquādo quid tribuunt ſymbolis & ſacramento, nam vno ſymbolo apoſtolorum meditato,cum cantico,vt dixi, Zachariæ,omnē cœnæ cæremoniam ſuperfluam,& minimè neceſſariam tradit. Nam ita claudit quod dixit,hoc eſt verè,ſyncerè, & ſpiritualiter manducare,&c. Adeò hæc ſolutio & ſi ad dictum Cypriani inepta ſit, & quæ quod in illo eſt,non attingit: non tamen omnino inutilis eſt, quòd Secta-

rios

rios nihil bona fide eloqui in hoc myſterio ornando, ſi quando id faciant, quod nonnunquam faciunt, planiſsimè oſtendat.

CATHOLICVS EX CYPRIANO DE coena domini.

Panis iſte quem dominus diſcipulis porrigebat, non effigie, ſed natura mutatus, omnipotentia dei factus eſt caro. Et ſicut in perſona Chriſti humanitas videbatur, & latebat diuinitas: ita ſacramento ineffabiliter diuina ſe infudit eſſentia.

SOLVIT SECTARIVS.

POSTERIOR SENTENTIA DECLARAT *priorem. Nam diuinitas ſacramentaliter infunditur, pane & vino etiã remanentibus, ſicut diuinitas in vnitate perſonæ erat in humanitate Chriſti, ipſa humanitate etiam remanente cum diuinitate: & tamen panis mutatur non in effigie, nec in ſubſtantia, ſed in natura, vt Cyprianus verè ait: non intelligens naturalem ſubſtantiam panis abiiſſe, ſed per verbum dei additam eſſe pani aliam ſublimiorem proprietatem, naturam & conditionem, ſupra naturam communis panis, hoc eſt, quod panis nobis ſignificat nos eſſe participes ſpiritus dei, & puriſsimè coniunctos Chriſto, & ſpiritualiter paſtos carne & ſanguine eius, ita quod nunc myſticus ille panis, ſimul eſt corporale alimentũ corporis, & ſpirituale alimentum animæ. Sed eſt ex illo grege qui ita reſpondet, Quod Cyprianus dicit de mutatione, illam nos concedimus, ſed ſacramentalẽ: & tunc fatemur non effigiem ſiue formam, & accidentia panis ſubire hoc munus vt ſint ſacramenta, ſed naturam & ſubſtantiam ipſam panis & vini, mutari in ſacramenta corporis & ſanguinis domini, & quòd ſubſtantia ipſa, & non effigies nutrit, ita corpus Chriſti & animam noſtram alit, & corpus fouet atque inſtaurat. Sed aduerſarij contra Cyprianum ſubſtantiam panis non mutant, verum prorſus auferunt: nos mutari dicimus, vtque corpus Chriſti fiat, id eſt ſacramentum corporis Chriſti, quod antè non erat.*

Confu-

CONFVTAT CATHOLICVS.

Hic ſeipſos diuidunt Sectarij,& quot homines,tot ſententiæ.Ego ſingula conſiderabo.Primus dicit,ſententiam poſteriorem Cypriani declarare priorem. Declarat quidem,quoniã ſimilitudine explicat vt ſit illuſtrior,non vt de prioris ſignificatione quicquã imminuat,imò ſignificanter additur cõtra Neſtorianos,à carne Chriſti non abeſſe diuinitatem.Tum autem illud agit, vt diuinitatem & humanitatem Chriſti tam certò credamus in ſacramento, quàm in perſona Chriſti.Et conatur hic Sectarius verbis Cypriani inducere interpretationem, quomodò ſentiat ille panem natura mutari,non inquit Sectarius,vt ſubſtãtia mutetur:Sed quia pani ſit addita ſublimior proprietas,natura,& cõditio.Audis hîc lector tria verba, proprietas,natura,conditio,fermè ſine ſenſu dicta. Primùm ſi de ſignificatione ſola agitur,quomodò poteſt eſſe proprium panis,quod illi ſit commune cum petra?Petra enim ſignificabat Chriſtum, vt pleraque alia.Deinde quomodo dicatur eſſe de natura panis,quod neque internam neque externam naturam attingat?An verum erit ſignificationem rei additam mutare naturam? An vermis deſinet eſſe natura vermis,quia ſignificat Chriſtum? Quod autem ad conditionem attinet,dicunt aliàs iſti panem non fieri ſanctiorem. Et vt ſit conditio alia, quid hoc ad naturã quam dicit mutari Cyprianus? quid ad panis proprietatem? At verò operæpretium eſt audire quid iſte dat pani ſignificationis, quæ non eius ſit quod ſimus accepturi, aut accipimus: ſed quod iamdudũ accepimus. Nam ſignificant, inquit, ſymbola nos eſſe participes ſpiritus dei, & puriſsimè coniunctos Chriſto, & ſpiritualiter paſtos, ſecundum quem ſignificandi modum,Baptiſma non conferet regenerationem & efficiet, ſed teſtabitur collatam, vt omnia, opinor, referantur ad abyſſum diuini conſilij in prædeſtinatione ante mundi conſtitutionem. Nam huc ſpectare videntur quæ hîc loquitur.Alteri iſtorum ſectariorum (vt ad illum veniam) non omnino ita videtur, nam hic verbis catholicorum libenter cedit, vt ſenſu poſtea vtatur ſuo, ergo concedit ille mutationẽ ſed ſacramentalem: de qua fictione in excutiendis iſtorum regulis egi pluribus: Atqui hic Sectarius ne deſinat eſſe ſub-

ſtantia panis,quomodo docent catholici: dat illi partes in ſacramento,& dicit ſubſtantiam panis mutari in ſacramentum. Vidit neceſſariò mutationem concedendam,atque adeò ſubſtantiæ, & quoniã proprium ſubſtantiæ ſit alere, ipſa quoniam nutrit, fit,inquit,ſacramentum. Secundum quam expoſitionem nihil eſt in ſacramento viſibile:nam ſubſtantia quæ eſt cuiuſque rei natura interna, nec videtur nec tangitur. Et hic iſte alibi argutatur, ſignum nõ poſſe latere, quum hoc in loco totius ſacramenti cõſtituat deliteſcentiam. Nam nec quæ ſignificet ſubſtantia panis videt, quod verò ſignificatur quoniam abeſt ſecundum eos corpus Chriſti,multo minus. Eccleſia non aufert ſubſtantiam panis,quæ nihil aliud quàm myſterij cõſtitutionem explicat,& mutatam confitetur: ſed nec in ipſo myſterio adnihilatur,propter ſucceſsionem melioris:ſed mirabiliter mutatur præter naturæ regulas. Iſtis verò malitia mutauit intellectum, vt nihil prorſus recti ſenſus illis relictum ſit. Nam alter ita verſatur in ſymbolis,quaſi ſignificent præterita: Iſte ſacramento nihil relinquit viſibile quum,illud deputet internæ ſubſtantiæ, & accidentia relinquat otioſa. Si propriè loquamur,totum non prædicatur de ſingulis ſuis partibus, ideóque terreni elementi ſpecies, non eſt ſacramentum: Sed altera ſacramenti pars, hoc eſt, poſt conſecrationem Euchariſtiæ,quaſi forma cum ipſa materia,& res ſacramenti ſit verum corpus Chriſti. Atque hæc quum ita ſint,apparet Cypriani verba eccleſiaſticæ doctrinæ conſentire, nec poſſe iſtorum machinis ab illo conſenſu diuelli. Multa prætereo,quæ tu, lector, in iſtorum dictis perſpicies facilè, & illud in primis, quomodo in prima ſolutione ita loquitur de diuinitate Chriſti Sectarius,quaſi perinde ſit vnita pani,atque eſt humanitati in perſona Chriſti,id quod Cyprianus non agebat illa ſimilitudine: ſed vt oſtenderet diuinitatem latere, quod fieri intelligendum eſt in carne Chriſti præſente, ex pane facta mutatione ineffabili. Sed iſti nihil curant aſſerere deum impanatum: in ea monſtra ruunt præcipites, à veritate auerſi, & obcæcati malitia.

Catho-

CATHOLICVS EX HILARIO DE TRINITATE lib.9.affert illud.

Si verè verbum caro factum eſt, & nos verè verbum carnem cibo dominico ſumimus, quomodo nō naturaliter manere in nobis exiſtimandus eſt, qui & naturam carnis noſtræ iam inſeparabilem,ſibi homo natus aſſumpſit, & naturam carnis ſuæ ad naturam æternitatis, ſub ſacramento nobis communicandæ carnis admiſcuit? Ita enim omnes ſumus vnū,quia & in Chriſto pater eſt, & Chriſtus in nobis eſt. Quiſquis ergo naturaliter patrem in Chriſto negabit,neget prius non naturaliter,vel ſe in Chriſto,vel Chriſtū ſibi ineſſe:Quia in Chriſto pater,& Chriſtus in nobis vnum in iis eſſe nos faciunt. Si verè igitur carnem corporis noſtri Chriſtus aſſumpſit, & verè homo ille qui ex Maria natus fuit,Chriſtus eſt, nóſque verè ſub myſterio carnem corporis ſui ſumimus,& per hoc vnum erimus,quia pater in eo eſt,& ille in nobis:quomodo voluntatis vnitas aſſeritur, quum naturalis per ſacramentum proprietas perfectæ ſacramentum ſit vnitatis. Non eſt humano aut ſeculi ſenſu in dei rebus loquendum,&c.

SOLVIT SECTARIVS.

QVAMVIS HILARIVS DICAT CHRI-*ſtum in nobis naturaliter eſſe, tamen etiam dicit nos naturaliter eſſe in eo. Neque intellexit de naturali & corporali præſentia ſubſtantiæ corporis Chriſti & noſtri. Nam vt corpora noſtra non ſunt eo modo in eius corpore,ſic corpus eius non eſt eo modo in noſtris corporibus. Sed intellexi, quòd Chriſtus in incarnatione aſſumpſit à nobis naturam mortalem, & viuiuit eam diuinitati ſuæ, & ſic nos ſumus naturaliter in eo. Tum etiam ſacramenta baptiſmi & ſacræ cœnæ,ſi rite ſumantur, certos nos faciunt quòd participes ſumus diuinæ naturæ, habētes ab eo datam nobis immortalitatem & vitam æternam. Et ſic Chriſtus naturaliter eſt in nobis. Et ideo differens Hilarius illic de vtroque ſacramento,nullam differentiam facit inter vnionem noſtram cum Chriſto in baptiſmo,& vnionem cum eo in ſacra cœna. Nihil autem iſtorum noſtræ ſententiæ aduerſatur, quia Hilarius non contendit ſub accidentibus, aut in hoc ſacramento latitare, atque opertum eſſe Chriſti corpus, ſed aſſerit tantùm,nos communicādo verè coniungi carni Chriſti,quod nos minimè negamus.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

HIlarius tractat myſterium noſtræ cum Chriſto vnionis ſecundum carnem, quam Chriſtus ex nobis aſſumpſit, & diuinitati ſuæ vnitam, nobis deinde in ſacramento dat & communicat, quo fit vt eiuſdem carnis ſit mutua cõmunicatio, dum in miſterio Euchariſtiæ à Chriſto accipimus, quod in myſterio incarnationis ille ſibi ſuſcepit à nobis, vtriuſque myſterij author & opifex, & per hanc mutuã communicationem fit, vt quẽadmodum nos ſumus naturaliter in Chriſto per myſterium incarnationis, in quo verbum caro verè factum eſt: ſic Chriſtus eſt naturaliter in nobis per myſterium Euchariſtiæ, quam Hilarius vocat cibum dominicum, qui vnionis effectus in iis demum qui dignè cõmunicant fit, atque hæc quomodo explicauit, ſentit hoc in loco Hilarius. Nunc aduerte quomodo hic Sectarius torquet hunc Hilarij locum tam apertũ. Primùm vt offundat tenebras lectori, quod Hilarius vtriuſque myſterij incarnationis & Euchariſtię effectum annotans, communiter de Chriſto & nobis loquitur, dicens nos in Chriſto, & Chriſtũ in nobis naturaliter eſſe: iſte diſtinguit per aduerſatiuam: Quanuis, inquit, dicat Chriſtũ in nobis naturaliter eſſe: tamen etiam dicit nos naturaliter eſſe in eo. Reſpondeo: Enimuerò dicit, quia vnitur illi natura carnis noſtrę per incarnationem, vnitur autem nobis natura carnis eius per Euchariſtiam: & ſic perficitur vnionis myſterium, vt ſimus caro de carne illius, ſicut ille eſt caro de carne noſtra. Vnde nos in illo naturaliter, & ille iam in nobis naturaliter eſt. Adeò vides, lector, iſtam aduerſatiuam ab hoc ſectario in ipſo tractationis ingreſſu ſine cauſa confictam eſſe, niſi quatenus quod in Hilario clarum eſt, conatur loquendi formis obſcurũ reddere. Tum autem quod ſequitur in Sectario, Neque intellexit, &c. illis verbis remouet ab Hilario intellectum, quẽ nemo illi ex hoc loco tribuit, ſcilicet vt corpora noſtra ſint in Chriſto ſecundum integritatem indiuiduarum ſubſtantiarum, quemadmodũ Chriſti corpus in diſpenſatione myſterij Euchariſtici integrum & impartibile, vt Cyrillus loquitur, ſingulis communicatur, quod nemo vnquam ſomniarit. Imò illud ſentit Hilarius, nos propter ſubſtantiam carnis noſtræ aſſumptæ eſſe in Chriſto naturaliter, & Chriſtum item in nobis naturaliter eſſe propter ſubſtãtiam carnis eius in myſterio datæ,

Cyrillus li. 12. cap. 32.

& à

& à nobis acceptæ. Iam verò quia Hilarius eandem veritatem aſſerit carnis in myſterio datæ, & à nobis acceptæ, quæ eſt caro ab ipſo Chriſto aſſumpta in vtero. Hinc colligunt catholici ſentire apertiſſimè Hilarium, veram eſſe præſentiam ſubſtantiæ corporis Chriſti in ſacramento, ſecundum quem Hilarium, vt ex eius verbis liquet, nos tam verè ſumimus carnem Chriſti in hoc myſterio Euchariſtiæ, quàm Chriſtus ſumpſit in myſterio Incarnationis, adeò ſi illã carnem in myſterio Incarnationis ſumptam, verè, realiter, ſubſtantialiter, naturaliter, corporaliter ſumptam confitemur, illud ipſum confiteamur oportet de carne ſumpta in Euchariſtia, quia apud Hilarium iſtum, quod ad veritatem carnis ſumptæ & acceptæ attinet, hæc duo myſteria Incarnationis & Euchariſtiæ, pariter cẽſentur & æſtimantur. Atque hoc non potuit non videre Sectarius, qui tamen vt obfuſcet quod lucidũ eſt, admiſcet aliena de corporibus noſtris. Sic enim dicũt catholici: Chriſtus integram naturam humanam aſſumpſit, non autem aſſumpſit integros homines, quomodo nos ſinguli accipimus integrum Chriſtum. Sed quod ad effectum myſteriorum attinet, ſicut natura carnis noſtræ eſt in Chriſto per Incarnationem: ſic natura carnis Chriſti eſt in nobis per Euchariſtiam. Et ita probat Hilarius naturalem carnis Chriſti & noſtræ vnionẽ, quam dicit perfici per Euchariſtiam, qua nos accipimus carnẽ Chriſti diuinitati vnitam, & per carnẽ participamus diuinitati. Sed nunc excutiamus quomodo hic Sectarius cupiat Hilarium intelligi: illud enim quaſi ex ſenſu Hilarij loquitur. Sacramẽtum, inquit, baptiſmi & ſacramentũ cœnæ, ſi ritè ſumatur, certos nos faciunt quòd participes ſumus diuinæ naturæ. Vnde obſecro, Lector, quàm hæc ſint ab Hilario aliena, qui hîc non loquitur de baptiſmo, de quo antea ſeparatim tractauit, vt probaret quandam ex baptiſmo ſecundum naturam vnionem, quam ex natura dicit, quia, quicquid vno & eodẽ modo à pluribus fiat, fieri ſecundum naturam dici poſsit, quæ alia eſt ratio naturæ ſubtilius intellecta. At verò nihil ibi de natura carnis: & illo tractatu baptiſmi expedito, huc venit, vt oſtendat præterea vnionem noſtram cum Chriſto naturalem ſecundum carnem, in qua carnis vnione tractanda ſolius cibi dominici, id eſt ſacramenti Euchariſtici, facit mentionem, baptiſmi nullam, id quod ipſius Hilarij verba huc citata præ ſe ferunt, & tamen non pudet iſtum Se-

ctarium quaſi in os mentiri. Deinde Sectarius dicit nos reddi ſacramento certos participationis diuinæ naturæ, diſsimulans interim quod eſt in Hilario de ſumptione ipſius carnis, quam conatur docere Hilarius, vt probet vnionē carnis. Sed infert poſtea Sectarius, ex participatione diuinæ naturæ Chriſtum eſſe naturaliter in nobis, quod ſecundum diuinam naturam non poteſt dici, niſi de patre & ſpiritu ſancto. Sed poſt hanc blaſphemiam addit Sectarius mendacium impudentiſsimum, dum dicit Hilarium nullam differentiam facere noſtræ in baptiſmo vnionis, ab ea quæ hoc ſacramēto fit, quũ tamen iſtam appellet ſpecialiter vnionē carnis. Poſtremò quomodo hic locus Hilarij catholicam de Euchariſtia veritatem affirmet, iam antea oſtendi, quod fortem iſtam Sectarij aſſeuerationem ſatis refellit, dum dicit nihil in Hilario eorum ſententiæ aduerſari, & probat, quia, inquit, nihil loquitur de accidētibus, &c. Sed loquitur, inquam, de ipſiſsima veritate pręſentiæ carnis Chriſti, quam vos aboletis, inductis figuris. Hîc vos figuratores premit, quatenus ſumi dicit carnē in cibo dominico, & gloriatur Sectarius eum nihil dicere de accidentibus, de quibus hoc loco nō loquitur, quoniam non hoc agebatur. Nec aſtruit tantùm Hilarius nos communicando, carne Chriſto coniungi, quomodo illũ dicere Sectarius ſuis verbis narrat: Sed Hilarius aſtruit nos ſumere carnem in cibo dominico, quod Sectarium iugulat, nec dicit Hilarius nos communicādo iungi, ſed ipſam exprimit carnis communicationem noſtra ſumptione fieri. Quæ te volo obſeruare, lector, vt hinc æſtimes, quàm hic locus arctè & grauiter hũc Sectarium preſſerit, qui pondere ſuo tot illi expreſſerit, & tam inſignia mendacia.

CATHOLICVS AFFERT EX CYRILLO
in Ioan. libro 10. cap. 13.

NON negamus, recta nos fide charitatéque ſyncera Chriſto ſpiritualiter coniungi: ſed nullam nobis coniunctionis rationem ſecundum carnem cum illo eſſe, id profectò pernegamus, ídque à diuinis ſcripturis omnino alienum dicimus. Quis enim dubitauit Chriſtum etiam ſic vitem eſſe, nos verò palmites, qui vitam inde nobis acquirimus? Audi Paulum dicentem: Quia omnes vnum corpus ſumus in Chriſto: quia etſi

multi ſumus, vnum tamen in eo ſumus. Omnes enim de vno pane participamus. An fortaſsis putat ignotã nobis myſticæ benedictionis virtutem eſſe, quæ quum in nobis fiat, nónne corporaliter quoque facit communicatione carnis Chriſti, Chriſtum in nobis habitare? Cur enim membra fidelium, membra Chriſti ſunt? Neſcitis, inquit, quia membra veſtra, membra ſunt Chriſti? Membra igitur Chriſti, meretricis faciam mẽbra? Abſit. Saluator etiam, Qui manducat carnẽ meã, ait, & bibit ſanguinẽ meũ, in me manet, & ego in eo. Vnde conſiderandum eſt, non habitudine ſolùm quæ per charitatem intelligitur, Chriſtum in nobis eſſe, verumetiam & participatione naturali.

SOLVIT SECTARIVS.

QVAMVIS CYRILLVS DICAT CHRI*ſtum habitare corporaliter in nobis, quum ſumimus myſticam benedictionem: tamen neque dicit Chriſtum habitare corporaliter in pane, nec habitare in nobis corporaliter. His tãtùm temporibus quum ſumimus ſacramentum, nec Chriſtum habitare in nobis, & non nos in illo: ſed dicit nos æquè in illo, ac illum in nobis habitare: quæ habitatio neque eſt corporalis, nec localis, ſed cœleſtis, ſpiritualis, ſupernaturalis, per quam habemus vitam æternam. Et ideò dicit Cyrillus Chriſtum eſſe vitem, nos palmites. Nam vt palmites recipiunt vitam & nutrimentum à corpore vitis: ſic nos ab eo recipimus naturalẽ corporis eius proprietatem, quæ eſt vita & immortalitas: atque ita mẽbra eius facti viuimus & ſpiritualiter nutrimur. Et hoc intellexit Cyrillus per verbũ corporaliter. Et idem Hilarius per verbum naturaliter. Et vt Paulus, dum ait: Plenitudo diuinitatis habitat in Chriſto corporaliter: non ſenſit diuinitatem eſſe corpus, ſed diuinitatem ineſſe Chriſto, non accidentaliter & leuiter, ſed ſubſtantialiter & perfectè, cum omni eius potentia & virtute: Sic quum dicit Chriſtum eſſe in nobis corporaliter, ſenſit nos eum habere in nobis, non leuiter, ſed ſubſtantialiter, potenter, & efficaciter, Ita vt per eũm habeamus redemptionem & vitam æternã. Atque ita apparet, quòd Cyrillus nunquã intellexit de manducatione corporali, & potatione ore corporis.*

CATHO-

CONFVTAT CATHOLICVS.

HAEC verba Cyrilli manifeſtè expugnant cauillum Sectariorũ,qui vt excludant veram carnis Chriſti cõmunicationẽ,quæ ipſius Euchariſtię exhibitione & virtute fit,omnia fingunt expediri ſola fide, ſola mentis meditatione, dũ credimus Chriſtum Deũ pro nobis paſſum,ſedere ad dextram patris pro nobis aduocatum,cui nos toto pectore obſequiũ noſtrum dedicamus. Quæ iſta ſunt in animo Chriſtiano fidei quidem & charitatis argumenta, noſtram cum Chriſto ſecundum harum virtutum habitudinem ſignificantia coniunctionem. Cyrillus autem iſtam coniunctionẽ profeſſus, oſtendit aliam eſſe nobis coniunctionem cum Chriſto, vi ſacramenti Euchariſtici, quæ eſt participatio naturalis Chriſti, communicatione carnis eius, ſecundum quam Chriſtus habitat in nobis corporaliter, ſignificãs verbo (corporaliter) Chriſti corporis in myſterio communionem, dum Chriſti carne ſumpta in myſterio, illa ſanctificamur, quemadmodum ipſe Cyrillus alibi etiam ſe exponit,& verbum corporaliter ita interpretatur, Chriſtum ſe nobis per myſticam benedictionẽ corporaliter communicare vt hominem, ſpiritualiter vt Deum. Quin & in verbis Cyrilli illud notandum, quod Cyrillus dicit, Chriſtum ſic eſſe vitem. Nam Chriſtus eſt vitis verè ſecundum diuinitatẽ,in quo viuunt omnia. Cyrillus autem hîc ſentit Chriſtum etiam ſecũdum humanitatem diuinitati vnitam, eſſe ſic vitem veram, quia ſanctificat & dat vitam, etiam carne quam dat in myſtica benedictione,& hæc eſt emphaſis illius aduerbij (ſic.) Vnde ex hoc loco docentur catholici, Cyrillum apertiſsimè ſenſiſſe dari in Euchariſtia non figuram carnis,ſed veram carnẽ, vt humanitatis Chriſti ſimus reipſa participes per myſticam benedictionem,quæ conficitur illis Chriſti verbis,Hoc eſt corpus meum: vt neceſſarium ſit credere verum corpus dari. Nunc mihi vide Lector,vt ſe torquet hic Sectarius in confundendo Cyrilli ſenſu, in cuius verbis illud (corporaliter) nimis moleſtè Sectarium cruciat,vt poſtea videbis,& interim verbis Cyrilli malè repetitis,cuperet lectorem intelligere, Chriſtum habitare in nobis corporaliter inter ſumendum,& ideo ſic loquitur. Quamuis Cyrillus, inquit,dicit Chriſtum habitare in nobis, quum ſumimus myſticam benedictionẽ, audis Lector ex hoc Sectario (quum

Cyrillus li. 11. cap. 27.

ſumimus)

ſumimus:) & Cyrillus ait myſticam benedictionem facere communicatione carnis Chriſti, Chriſtum habitare in nobis corporaliter. Vides Cyrillum tribuere efficientiam ſacramēto, non per fidem noſtram, etiamſi ſine fide non fiat, ſed communicatione carnis. Nunc redeo ad Sectarium, qui ſuo more ea Cyrilli dictis remouet, quæ nemo tribuit. Non dicit, inquit, Chriſtum habitare corporaliter in pane. Fateor, nam nec ita loquuntur catholici, aut ſentiunt: & illud tamen ex Cyrillo rectè colligunt catholici, Chriſti corpus ſub viſibilibus in Euchariſtia ſpeciebus verè præſens eſſe, quod nobis ſecundum hæc Cyrilli verba verè communicatur, quatenus fatetur Chriſtū in nobis corporaliter per myſticam benedictionē eſſe communicatione carnis Chriſti. Illud verò quod notat Sectarius, non dicere Cyrillum iis tantùm temporibus habitare quum ſumimus ſacramentum, capiat vt vides occaſionē Sectarius, vt inculcet illud ſuum quū ſumimus. Non dicit, fateor, hóc Cyrillus: ſed dicit ſolo ſacramento effici vt corporaliter habitet in nobis Chriſtus, quatenus illo communicat carnē ſuam. De noſtra verò habitatione in Chriſto, Cyrillus ſuis verbis nihil dicit: ſed citat Chriſti verba, quibus docemur nos manducatione carnis Chriſti manere in eo. Vnde Sectarius de Cyrillo manifeſtè mentitur, quum aiat illum dicere nos æquè in Chriſto, ac Chriſtum in nobis habitare. Quæ profectò non dicit, nec illud (æquè) iniquitate vacat, vt modum noſtræ functionis adæquerhus diuinæ operationi, quum diuina operatio ſit perfecta, & digna Chriſtiano vox eſt, verebar omnia opera mea. Sed manemus in Chriſto, quatenus manemus vel corporali vel ſpirituali vita, in quo omnis noſtra vita abſcondita eſt, quam manſionē non ſic interpretatur Cyrillus, nos eſſe corporaliter in Chriſto, licet quoniam natura noſtra in Chriſto eſt, in illo ſimus naturaliter & per myſticam benedictionem, id eſt cibum dominicum ille naturaliter in nobis, vt Hilarius Cyrillo conſentiens loquitur. Quare quod Sectarius dicit intellexiſſe Cyrillum nutrimentum ſpirituale, non nego ſenſiſſe quidem id Cyrillum: ſed & apertè explicat Cyrillus nos iſto modo conſequi hoc ſpirituale nutrimentum, videlicet per myſticam benedictionē, hoc eſt, per ſanctificationem carnis Chriſti, quæ communicatur nobis in Euchariſtia, & ſic communicata facit Chriſtū habitare in nobis corporaliter, & eum eſſe ſic vi-

tem, nos palmites, quos fouet & nutrit carne ſua, quæ licet ſpiritus non ſit, tamen propter ineffabilem cum ſpiritu vnionem, vitam ſuppeditat, & exiſtens viuifica, ſpirituale præſtat nutrimentum. Nunquam ſibi ſatisfacit hic Sectarius, & diſsimulata interpretatione ipſius Cyrilli, qua ſeipſum alibi aperit, quid innuat verbo corporaliter, conatur ſagacitate diuinatrici alium inueſtigare illius verbi ſenſum: & citat illud Pauli (in quo omnis plenitudo diuinitatis habitat corporaliter) vbi notat diuinitatem non eſſe corpus, quaſi quiſquam tam inſaniat vt id dicat. Ergo inquit Sectarius, corporaliter non ſemper ſignificat corpus? quid ſemper fiat nihil ad hunc locum, quando ſatis eſt ſic ſignificare Cyrillo, qui ſuorũ verborum eſt interpres optimus, & quid ſignificabat explicauit, ne ad tuas iſtas coniecturas deſcendere ſit neceſſe. Ergo inquam tibi Sectarie, Si non legiſti Cyrillum ſeipſum interpretantem, temerarius es de verbis Cyrilli non plenè perſpectis diuinare: Sin legiſti, & diſſimulas tamen, iam planè ſycophanta es. Sed operæpretiũ eſt audire, quomodo Paulũ interpretetur ſectarius alieno in loco, vt verbo (corporaliter) affingat quod huic loco ad ſenſum ſuũ concinnando accommodetur: Corporaliter, inquit Sectarius, apud Paulum eſt, non accidentaliter & leuiter, ſed ſubſtantialiter & perfectè cum omni eius potentia & virtute, quæ loquendi forma innuit, quaſi in aliis à Chriſto diuinitas poſsit eſſe leuiter, quod verbum neſcio qua animi leuitate hunc locum occupat, vel accidentaliter etiam, quaſi vſquam ſit diuinitas per modũ accidentis, quæ eſt ipſa ſubſtantiarũ ſubſtantia, in qua ſunt omnia. Tum autẽ ſi verbum (corporaliter) ſignificat cũ omni potentia & virtute, quæ tandẽ vis erit verbi plenitudo, quod præceſsit, ne ſit otioſum? Sed hic Sectarius vt ſit ſemper ſui ſimilis, in vtraque Chriſti natura tum diuinitate, tum humanitate tractanda nugatur. Nam verbum corporaliter in illo loco Pauli, ſignificat ſubſtantialiter, hoc eſt ſecundum naturam, quoniam Chriſtus natura Deus eſt ipſa ſubſtantia, & hanc metaphoram verbum corporaliter in eo loco exprimit, quam metaphoram ſi huc afferat Sectarius, iam diceret Cyrillus idem quod Hilarius, Chriſtum videlicet per myſticam benedictionem eſſe ſecundum naturam in nobis, hoc eſt ſubſtantialiter in nobis, quod de natura diuinâ haud poteſt intelligi, ne ſimus dij, ſed ſecundum naturam hu-

manam

manam,quam per myſticambenedictionem communicat nobis. Vnde impudentiſsima eſt aſſeueratio huius ſectarij, qua ſic claudit figmenta ſua,Cyrillũ videlicet nõ intelligere de corporali manducatione, & potatione ore corporis, quum manifeſtiſsimum ſit Cyrillum docere myſticam benedictionẽ eſſe ſacramentum, quod Chriſtus in cœna inſtituit, vbi iubet nos accipere & manducare, dicens: Accipite & manducate, hoc eſt corpus meum, docens ſuos, vt Cyrillus ait, modum manducandæ carnis ſuæ,quem Capernaitas infideles celabat,in qua manducatione quum oris & corporis ex Chriſti mandato officium adhiberetur,non poteſt de ore & corpore non ſenſiſſe Cyrillus.

CATHOLICVS EX CYRILLO IN EODEM capite citat illud.

QVemadmodum ſi quis igne liquefactam ceram aliæ ceræ ſimiliter liquefactæ ita miſcuerit, vt vnum quid ex vtriſque factum videatur: ſic cõmunicatione corporis & ſanguinis Chriſti,ipſe in nobis eſt,& nos in ipſo. Non poterat aliter corruptibilis hæc natura corporis, ad incorruptibilitatem & vitam perduci,niſi naturalis vitæ corpus ei coniungeretur.

SOLVIT SECTARIVS.

HAEC SIMILITVDO PRO NOBIS FACIT, *per quam Cyrillus docet; quòd non debemus craſſè & ruditer cogitare de manducatione Chriſti ore noſtro;ſed fide:per quam manducationem licet Chriſtus ſit abſens corporaliter in gloria patris, tamen participes facti ſumus naturæ eius, vt ſimus immortales cum eo. Quod ſi velint aduerſarij ſimilia iſta æquari per omnia, tum oporteret accidentia panis auferri ex iſto ſacramento, vt cæra liquefacta deſtruitur,& quoad ſubſtantiam,& quoad accidentia.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

HAEC ſimilitudo fidei catholicæ veritatem exprimit,qua credimus veram communicationem ſubſtantiæ carnis Chriſti in ſacraméto,vt dignè cõmunicantes, vniantur Chriſto & corpore & ſpiritu:Atq; hoc myſteriũ vnionis carnis noſtræ, cum Chriſti carne, quod Hilarius effici dicit do-

minici cibi ſumptione, Cyrillus aperit ſimilitudine mixtionis,quæ fit duarum cærarũ, vi & calore ignis,in qua ſimilitudine altera cæra ſignificat carnem Chriſti, altera noſtram. Tum autẽ quod in cæris liquefactis ad mixtionẽ agit ignis materialis, id in vnione carnis noſtræ cum carne Chriſti agit ignis diuinitatis. Quoniam verò hæc ſimilitudo in cærarum mixtione ſummũ contactum exprimit,& congreſſum intimũ,ipſam adeò penetrationem, qualem in vnione carnis noſtræ cũ carne Chriſti quæ in Euchariſtia percipitur, Cyrillus intelligit. Amplectuntur catholici hanc Cyrilli ſimilitudinẽ, quaſi certiſsimum illius teſtimonium de vera Chriſti præſentia in Euchariſtia,quæ ſuſcepta à nobis,iſtũ carnis Chriſti & noſtræ cõtactũ efficit, vt igne diuinitatis efficiatur vnio, & naturalis vitæ corpus nobis cõiungatur. Sectarius autem vt hoc teſtimonium catholicis eripiat,magna confidentia aggreditur. Hæc,inquit,ſimilitudo pro nobis facit,deinde pergit detorquere ad actionẽ manducationis,quod Cyrillus tractat de myſterio vnionis, quæ eſt effectus manducationis. Atque hic Sectarius inuidioſis verbis notat craſsè & ruditer fieri,quod ipſo Chriſto authore fit,quo iubẽte corpus eius ſuſcipimus ore,quod dat nobis manducandum,non ſine fide,ſed cum fide, nec tamen fide ſola. Tum illud conſidera. Similitudo Cyrilli conſtituit ſummã corporis Chriſti præſentiam, vnde ſequatur contactus intimus. Sectarius autem dicit id fieri abſentia corporis: quàm alienè à Cyrillo,quẽ ſibi ſumit interpretandum vel corrumpendum potius? Sed in hoc cõmento quàm non ſatisfaciat ſibiipſi Sectarius,vel illud arguit,quòd noua mox machina catholicos adoriatur,quaſi quomodo ille apud Comicum repudiato conſilio quod prius intẽderat. Si velint, inquit,aduerſarij ſimilia iſta æquari per omnia: tum oportebit accidentia panis auferri ex iſto ſacramẽto,vt cæra liquefacta deſtruitur,& quoad ſubſtantiam,& quoad accidentia. Ne te pigeat, Lector,dum hæc ſigillatim expendo auſcultare. Primùm vt ſimilia per omnia exequantur nõ exigũt catholici,quando carnis noſtrę vnio cũ carne Chriſti,diuina fit operatio, quam nulla naturalium vmbra queat demonſtrare. Sed animaduerte quæſo huius Sectarij craſſum & palpabilem errorem. Quod enim Cyrillus loquitur de vnione carnis noſtræ cum carne Chriſti,quam ſacramentum efficit:ille fingit dici de vnione carnis Chriſti cum pane in ſacramenti conſtitutione,

tione, & in hoc errore immerſus altius, adhuc etiam in alium incidit, vt arbitretur cæram liquefactam deſtrui, & quoad ſubſtantiam, & quo ad accidentia. Quod ſi ita accipiamus, iam ſequeretur apud Cyrillum ex duabus cæris ad nihilum redactis, ſcilicet (vt hic vult) & ſubſtantia & accidentibus deſtructis, vnum tamen ex vtriſque nihilis fiat, & ſua ſponte ex duobus nihilis generetur vnum. nã vnũm fieri ex cæris liquefactis dicit Cyrillus. Hîc ſe craſſum & rudem, vel potius mente captum prodit Sectarius, qui neſciat, vel non videat cæræ liquefactionem non eſſe cæræ deſtructionem, ſed qualitatis modo alterationem, vbi durities in liquidum, ſubſtantia etiãnum ſalua alteratur, quod rudes cærarij experientia norunt frequẽti & quotidiana. Ignis etenim diuinitatis in Chriſto, non deſtruxit illam humanæ carnis cæram, ſed liquefecit, tamen in reſurrectione alterata duritie corruptibilitatis, & carne reddita glorioſa, quemadmodum eadem diuinitas ſanctificatione noſtri per ſpiritum & carnem Chriſti idem nobis efficiat, quatenus virtute eius, noſtræ carnis cæra ſpiritui obſequatur, & vnionis quæ fit carne Chriſti, ſit capax, tandem peruentura ad immortalitatem, quãdo toti efficiemur ſpirituales. Interim verò diuino operante ſpiritu, iſta fit cærarum vnio (vt à Cyrilli ſimilitudine non recedam) id eſt carnis noſtræ & Chriſti: vbi quoniam ſummus eſt contactus, manifeſtum eſt catholicis vera carnis Chriſti præſentia id effici. Vnde ab effectu ad cauſam ratiocinantibus, quam cauſam Cyrillus benedictionem myſticam monſtrat eſſe, in ea datam veram Chriſti carnem & verè præſentem ſecundum Cyrillum confitendum eſt, atque ea ratione verba Chriſti, Hoc eſt corpus meũ: proprio fuiſſe ſenſu à Chriſto prolata, non vt figuram corporis daret, ſed verum corpus. Quare etiam quum vnam ſubſtantiam Chriſtus daret dicendo Hoc, non Hæc, vt quidam notat, tranſubſtantiationem etiam fateri neceſſe ſit, quod tamen nemo dicit Cyrillum diſertis verbis hîc docere, neque eò pertinet ſimilitudo, vt illud proximè oſtendat: ſed oſtendit certè veram præſentiam, quam hac ſimilitudine non à conſtitutione ſacramenti: ſed ab efficientia tradit. Nam de conſtitutione ſacramẽti hîc non loquitur, nec contentioſis reſpondet Cyrillus de myſterio ambigentibus, ſed quoad poteſt ſimilitudine explicat fidelibus & perſuaſis, quoad poteſt dico, hoc eſt ex parte, vt in vnione noſtræ carnis cum

carne Chriſti, cõtactus ſit carnium, quemadmodum cerarum, quo inferatur veram corporis Chriſti præſentiam eſſe, vt iſte verus cõtactus carnium efficiatur.

CATHOLICVS AFFERT EX BASILIO
de baptiſmo ſermo.2.cap.3.

ET locutus eſt dominus ad Moyſen, dicens: Dic illis, & generationibus ipſorum: quiſquis hominum ab omni veſtro ſemine, ad ſancta quæcunque filij Iſrael domino ſanctificant, in immunditia ſua conſtitutus accedit, exterminabitur anima illius à facie mea. Ego dominus. Si tales minæ aduerſum eos poſitæ ſunt, qui temere ad ea ſacra accedunt quæ ab hominibus ſanctificantur: Quid dicendum eſt de eo qui in tantum ac tale myſterium temerarius eſt? Quanto enim maius aliquid is eſt templo ſecundum domini vocem, tanto grauius & terribilius eſt in animæ impuritate conſtitutum corpus Chriſti temere contingere, quàm ſit accedere ad arietes vel tauros, dicente Apoſtolo, Itaq; qui edit panem aut bibit poculum domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis domini, Imò vehementius ac terribilius iudicium per repetitionem exprimente, &c.

SOLVIT SECTARIVS.

EST HAEC ALLEOSIS RERVM ET SYM*bolorum iuxta primam regulam: Vbi figura nomen habet rei, cuius eſt figura: & ideo idem poteſt dici de figura quod de re ipſa.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

HOc non eſt tractatorem agere, ſed imperatorem ex regulis tua auctoritate editis quæ proferantur reiicere. Alleôſis eſt, inquit Sectarius, rerum & ſymbolorum, iuxta primam regulam. Imò quod Baſilius agit, ipſa eſt myſterij explicatio propria iuxta catholicam veritatem, quam vnam ſpectauit, nõ huius regulas. Concionabatur enim apud populum rudem, quem expediebat veritate inſtrui, non falli deſultoria alternatione loquendi, vt ex eius verbis verum corpus crederent, ipſo tanto viro docente, quod reipſa nihil aliud illi eſſet quàm figura, ſi cum iſtis figuratoribus ſenſiſſet Baſilius. Nam quod hic Sectarius addit, poſſe

de

de figura dici quod de reipſa dicitur: temeraria eſt aſſeueratio huius ſectarij, non vlla ratione aut authoritate ſubnixa, niſi quatenus ſibi arrogat dare licere regulas. Baſilius quum dixiſſet, vt ex verbis eius liquet, tale myſterium, id vt comprobaret ſubiicit, quanto enim aliquid maius is eſt templo ſecundum domini vocem: tanto magis, &c. vbi ipſa collatione diſtinguitur à veritate figura, quemadmodũ templum ab eo qui eſt author templi, & figura arietum à veritate præſenti, vbi corpus Chriſti contingimus in ſacramento: ſecundum quæ Baſilij verba impurus, hoc eſt malus, poteſt contingere corpus Chriſti, vt appareat iuxta Baſilium, corpus Chriſti omnipotentia dei in altari præparatum, non vt hic Sectarius ſuis regulis tradit, accedentium ad communionem fide accerſendum, quando & impurus accedens, cuius fides præ languore nil efficiat, poſsit tamen contingere. Dicet ex ſectariis quiſpiam: Non continget propriè corpus Chriſti, quod ſenſibus non adeſt. Quid tu narras propriè? quaſi quia digitus ad carnem Chriſti non penetret, non dicatur cõtingere? Annon dicimus propriè cõtigiſſe manu regem, qui veſtem qua corpus eum tegebatur cõtigit? & propter corporis præſentiam læſiſſe maieſtatem? Breuiter non iis verbis ita luſiſſent ſanctiſsimi patres, vt honorem qui rei ipſi deberetur, verbis vindicarent veritatis vmbræ, ne de figura quod iſte Sectarius vult, dicerent quod ipſæ rei conueniret.

CATHOLICVS EX NAZIANZENO IN ſanctum Paſcha.

DE baculo verò & eius ænigmate ita habeo. Scio enim ſuſtentatiuum vnum eſſe, alium verò paſtoralem & inſtructiuum, quíque rationales oues conuertat. nũc verò lex ad illum quo te firmius hortatur, ne alicubi conſideratione labaris, quum de ſanguine & paſsione, necnon dei morte audis: ne forſitan dum deo patrocinari conaris, ſacrilegus eſſe videaris, ſed abſque confuſione & dubio comede corpus, & ſanguinẽ bibe, ſi ſaltem vitæ deſiderio teneris: neque ſermonibus quæ de carne habentur fidem deneges, neque ob paſsionem offendaris.

Soluit

SOLVIT SECTARIVS.

LOQVITVR GREGORIVS DE SPIRITVA-*li manducatione ac potatione corporis ac ſanguinis Chriſti per fidem, & non de corporali manducatione ore & dentibus, de qua ſomniabāt Capernaitæ: At nos ſpiritualem tantùm mãducationem ponimus, quia iuxta ſecundam regulam alimonia hæc ſpiritualis eſt mentis, non gulæ, aut ventris & dentis.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

VErba Gregorij digna ſunt annotatu, qui cunctantes comedere corpus Chriſti, & bibere ſanguinem, iis verbis animat ne deterreātur, quaſi de corpore & ſanguine Chriſti dei non ſatis magnificè ſentientes. Et ideo tanquā deo ſtultè patrocinaturi abſtinerēt. Quæ Nazianzeni verba niſi corpus & ſanguinem Chriſti, tū verè adeſſe perſuaſum ei fuiſſet: eſſent omnino frigida. Nam panem aut vinum comedere aut bibere cur vererentur, ſi nihil aliud quàm ſignificarent quod abeſſet? nec niſi corpus & ſanguis verè præſentia fuiſſent, iis verbis vſus eſſet Gregorius, vt corpus diceret ac ſanguinē, quæ nihil aliud eſſent quàm figura. Quin & aliis in locis idē Gregorius ſic loquitur de hoc myſterio, vt verā ſuis verbis inſinuet & realē præſentiam corporis & ſanguis Chriſti: vt in oratione quam habuit de Baſilio Magno, quatenus dicit: ϗ θυσιαστηρίων κατορχούμενοι, ϗ τὰς ἀναιμάκτους θυσίας ἀνθρώπων καὶ θυμάτων αἵμασι χραίνοντες. Quibus verbis de illis cōqueritur, qui ludibrij cauſa altaria fidelium circunſaltabant, & incruenta ſacrificia ſanguine & ſacrificiis hominum, quos mactabāt, coinquinabant. Quod ſi ſacrificia illa incruenta quæ memorat, ſentiens haud dubiè corpus & ſanguinem Chriſti, in ſola gratiarum actione cōſtitiſſent, (quomodo hodie comminiſcūtur figuratores:) quomodo potuiſſent ſanguine hominum violari? Cæterùm ſacrificium eccleſiæ quod incruentum & viuificum dicitur, nec panis eſt, nec figura corporis, ſed ipſa veritas: quia vnus eſt Chriſtus, ſacrificium eccleſiæ iuge & perpetuum, quod vnum in omnibus locis offertur. Quod Nazianzenus incruentum appellans, quatenus maculari

Nazianzenus Se. in Baſilium Mag.

culari dicit ſanguine hominum, docet planè integrum ſacramentũ in altari propoſitum, quod huiuſmodi eſt obnoxium iniuriis & cõtumeliis, quas deteſtatur in iſtis quos reprehendit, quum obnoxiã dico, potius præſentiam ſentio iniuriam inferenti expoſitam, quàm vt ſanctiſsimum illud corpus à nobis pati poſsit, licet inuadere corpus Chriſti malos dixit Cyprianus, eorum qui indignè accedunt, notans temeritatem, & crimen qui corporis domini præſentiam nõ diiudicarent. Sed redeo ad Gregorium, in quo cenſeo annotandum, quòd quum populum doceret ſimpliciter veritatem, cui inniteretur, quam firmiter fide tenerent: non panem dixit aut vinum, aut figuram bibite corporis & ſanguinis: ſed comedite, inquit, corpus, bibite ſanguinem: neque conatur illis probare quomodo ſit corpus, quomodo ſanguis, quaſi aliud intelligeret à vero corpore & ſanguine: ſed nudis, apertis & ſimplicibus verbis apud iam perſuaſos vſus eſt dicens: Comede corpus & ſanguinem bibe. Quid ad hęc Sectarius? verba videlicet ſolennia & compoſita, nempe hæc: loquitur, inquit, de manducatione ſpirituali, & non de corporali. Ergo id quæro, ſi non ſentiebat de corporali, cur igitur verbis illis alloquitur populum, quæ corporalem manducationem ſonant, dum dicit comede & bibe? At enim, inquit Sectarius, non dicit ore & dentibus quomodo Carpernaitæ. Hoc non malè, quoniam fideles alloquebatur Gregorius, non Carpernaitas. Dentes certè & os non excepit Gregorius, nominatim verbis & generaliter dixit, Comede, bibe: quod quomodo ſine ore fieret, non video: vt nequeam ſatis mirari, vnde id Sectarius colligeret excludi os & dentes, quorum officium Chriſti corpus violare non poteſt. Tandem Sectarius quaſi iſtis defectus & deſtitutus, ad authoritatem ſe recipit ſecundæ ſuæ regulæ, qua notauit alimoniam ſpiritualem eſſe, quod omnes fatentur. Sed illud eſt artis in iſtis Sectariis, præſcriptione regularum, & diſtinctione ſolenni verbis conceptis fabrefacta, quaſi deo ex machina ad omnia quæ proferantur auertenda abuti, quod eſt reiicere veriùs quàm reſpondere.

Cyprianus ſer. de lapſis.

CATHOLICVS EX EMISSENO.

Inuiſibilis ſacerdos viſibiles creaturas in ſubſtantiam corporis & ſanguinis ſui, verbo ſuo ſecreta poteſtate conuertit, ita dicens: Accipite & comedite, hoc eſt corpus meum. Et ſanctificatione repetita, Accipite & bibite, Hic eſt ſanguis meus. Et paulo pòſt: Nec dubitet quiſquam primarias creaturas nutu potentiæ, præſentia maieſtatis in dominici corporis tranſire poſſe naturã, quum ipſum hominem videat artificio cœleſtis miſericordiæ Chriſti corpus effectum. Sicut autem quicunque ad fidem veniẽs ante verba baptiſmi adhuc in vinculo eſt veteris debiti, iis verò commemoratis mox exuitur omni fece peccati: ita quando benedicendæ verbis cœleſtibus creaturæ ſacris altaribus imponuntur, ſubſtantia illic eſt panis & vini: Poſt verba autem Chriſti corpus & ſanguis eſt Chriſti. Quid autẽ mirum eſt, ſi ea quæ verbo potuit creare, verbo poſſet creata cõuertere? Imò iam minoris miraculi videtur eſſe, ſi id quod ex nihilo agnoſcitur condidiſſe, iam conditum in melius valeat commutare.

SOLVIT SECTARIVS.

NON LOQVITVR DE REALI ET CORporali *conuerſione panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti: ſed de ſacramentali conuerſione. Vrget præterea mutationem noſtram in Chriſtum, quæ tamen fit abſque tranſubſtantiatione. Quare Chriſtus tam præſens eſt in baptiſmo, vt idem Euſebius planè declarat, quàm eſt in dominica menſa, quod non eſt carnaliter & corporaliter, ſed per fidem & ſpiritualiter.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

Vod hîc dicit Sectarius de ſacramentali mutatione, ex alia eius regula eſt, cui ſuo loco reſponſum eſt: & aliàs etiam hic Emiſſeni locus à me explicatus eſt. Quod verò dicit Sectarius, Chriſtum tam præſentem in baptiſmo ſecundum Emiſſenum, quàm in dominica menſa: quatenus de natura diuinitatis loquimur, verum eſt: at verò in vna cœna fit illa mirabilis conuerſio in ſubſtantiam corporis

Chriſti,

Chriſti,id quod Emiſſeni verba manifeſtè tradunt,vt ibi ſit præſens Chriſtus, deus & homo. Nouè loquitur Sectarius, quatenus dicit Chriſtum præſentem per fidem & ſpiritualiter, quaſi cognitio præſentiæ quæ per fidem eſt,ſit etiam tanquam præſentiæ cauſa, quum tamen in deo qui futura præuidet, non dicimus cognitionem illam in præſentia, euentuum & contingentium eſſe cauſam, nedum de cognitione noſtra qualicunque id dicere debeamus:ſed ita loquuntur iſti ſuo more, qui fidei omnia tribui volunt, quam ipſi nec habent nec curant habere.

CATHOLICVS EX HESYCHIO IN Leuit.lib.7.cap.36.

SI quis templum dei violauerit, diſperdet illum deus. Propter quod ſanctuarium eius paueamus,vt nec corpus noſtrum polluamus, neque ad corpus Chriſti in quo eſt omnis ſanctificatio, (in ipſo enim omnis plenitudo inhabitat diuinitatis,) ſine ſubtili diiudicatione noſtri temere accedamus, ſed prius noſmetipſos probemus, reminiſcentes eius qui dixit, Quicunque comederit panem, aut biberit calicem domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis domini. Probet autem ſemetipſum homo, & ſic de pane comedat, & de calice bibat, qualem probationem dicit, id eſt, vt in corde mundo & conſcientia & pœnitentiam eorum quæ olim deliquit intendenti participetur ſanctis ad ablutionem peccatorum ſuorum.

SOLVIT SECTARIVS.

HESYCHIVS HIC VT NOTATVM EST *in prima regula, ita de ſymbolis ſcribit,quaſi res & ſignificata pertractet: quod poteſt congruere propter magnam ſimilitudinem, quæ inter hæc ex inſtituto domini intercedit. Tum etiam ignominia quam inferunt illi qui ad ſymbola indignè accedunt,tendit ad ipſum Chriſtum, cuius eſt ſymbolum: cuius ignominiæ iuſtè pœnas luunt.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

SEctarius petit præſidia regularum quas ipſe confinxit. Heſychius hoc in loco Baſilium fermè imitatur & verbis & ſententia, ſed aliquanto expreſsius de corpore Chriſti in ſacramento ſic loquitur, vt intelligamus ipſiſsimum eſſe. Quoniam quæ verba Paulus de corpore Chriſti, & ipſo Chriſto myſterium diſpenſationis peragenti prædicat: eadem commemorat Heſychius competere corpori Chriſti, in ſacramento præſenti, ſic dicens: In ipſo, inquit, omnis plenitudo diuinitatis inhabitat corporaliter, quod de figura dici non poteſt. Præterea effectum notat remiſsionis peccatorum, quem effectum non præſtat figura. Quid ad hæc Sectarius tanquam è ſpecu reddito oraculo, eandem canit cantilenam? relegat ſuos ad primam regulam, ita loquitur, inquit, de ſymbolis, quaſi ſignificata pertractet. Quo id conſilio ſi quæras, nihil dicit Sectarius: nec enim poteſt. Nam cur patres ſuis ſcriptis ita nos fallere conentur, nulla eſt ratio. Nec feciſſent certè, vt verbis inanibus aliquod nobis idolum fabricarent ex ſymbolis, dum rerum magnitudine ornarent quæ non ſubeſſent. De magna ſimilitudine quam ſymbolis affingit Sectarius, ſomnium eſt ad obſcurandam veritatem immiſſum à cacodæmone. Quicquid veræ inſit ſimilitudinis notarunt catholici, quæ licet aliqua ſit, non tamen eouſque progreditur, vt quia rerum nomen interdum vſurpent, rerum igitur veritates de illis dici & prædicari obtinerent. Vnum eſt Chriſti corpus, in quo omnis plenitudo diuinitatis habitauit & habitat corporaliter, quod de corporis Chriſti figura prædicari non debet, quia gloria domini non eſt communicanda creaturæ. Ex iis Heſychij verbis & illud colligitur, malos dum indignè ſumunt, etiam Chriſti corpus accipere, ſed hîc occurret Sectarius, ignominiam illatam ſymbolis, tendere in ipſum Chriſtum. Hoc iam millies audimus. At verò Patres ſic loquuntur, vt doceant præſentem Chriſtum, in quo inhabitat omnis plenitudo diuinitatis, & eiuſmodi corpus deterret Heſychius ne polluamus.

Catho-

CATHOLICVS EX AMBROSIO DE ſacramentis, Lib.4. cap.4.

TV fortè dicis, meus panis eſt vſitatus, ſed panis iſte, panis eſt ante verba ſacramentorum: vbi acceſſerit conſecratio, de pane fit caro Chriſti. Et paulo poſt: Ergo didiciſti quòd ex pane corpus fiat Chriſti, etiam quod vinum & aqua in calicē mittitur, ſed fit ſanguis conſecratione verbi cœleſtis. Et quinto cap. Antequam cōſecretur, panis eſt, vbi autem verba Chriſti acceſſerint, corpus eſt Chriſti. Denique audi dicentem, accipite & edite ex eo omnes, Hoc eſt corpus meū, & ante verba Chriſti, Calix eſt vini & aquæ plenus: vbi verba Chriſti operata fuerint, ibi ſanguis efficitur, qui plebem redemit. Ergo videte quantis generibus potens eſt ſermo Chriſti vniuerſa conuertere. Deinde ipſe dominus Ieſus teſtificatur nobis quòd corpus ſuū accipiamus & ſanguinem, nunquid debemus de eius fide & teſtificatione dubitare?

SOLVIT SECTARIVS.

HI LIBRI DE SACRAMENTIS, EXISTI*mantur à doctiſsimis nō eſſe Ambroſii: ſed fac eſſe Ambroſii, non per omnia à nobis diſſentiūt. Nam in locis aliis planius quid ſibi vult, exponit, ita dicens: Ante benedictionem verborum cœleſtium, alia ſpecies nominatur: poſt conſecrationem corpus Chriſti ſignificatur. Et ante conſecrationem aliud dicitur, poſt conſecrationem ſanguis nuncupatur. Et alibi ait: dixi vobis, quòd ante verba Chriſti quod offertur panis dicatur, vbi Chriſti verba deprompta, iam non panis dicitur, ſed corpus appellatur. Hinc apparet quòd panis vocatur nomine corporis poſt conſecrationem: & quamuis etiamnum ſit panis, tamen poſt conſecrationem dignificatur nomine rei quam repræſentat, & idem Ambroſius declarat quomomo hæc mutatio fit verbis Chriſti, non auferendo ſubſtantiam panis, ſed addendo pani gratiam corporis Chriſti, & ita panem vocando corpus Chriſti.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

LIBRI de ſacramentis obtinuerunt vt ſint Ambroſij, quòd ſi non eſſent, teſtium augerent numerum. Nam quin digni eſſent tali authore nemo negat, vtcunque aliquibus inciderit ſuſpicio ánne Ambroſij eſſent. Itaque Sectarius vt illam litem cautè remitteret, fac eſſe Ambroſij, inquit: quod eſt ita cōcedere vt repetere poſsit. Nam videt ſe conſtringi illis libris, quos dicit tamen non per omnia ab illo diſſentire, & ad alia verba ipſius Ambroſij prouocat, in quibus ſunt ſignificare, nuncupare, vocare, appellare, quibus cuperet eorum verborum veritatem minui, quibus docet Ambroſius veritatem corporis præſentis, & quaſi committit in pugnam Ambroſium cum Ambroſio. Sed dicit tamen Ambroſium illa quæ alibi dixerat, ibi planius explicare. Imò Ambroſius vtrobique apertè loquitur, & pro loci circunſtantia verba accommodat. Nempe enim vbi docet quid verbis Chriſti efficiatur: dicit eſſe corpus, eſſe ſanguinem, & fit caro, fit ſanguis, & verba Chriſti notat operatoria. Et hunc locum citant catholici: Sectarius profert locū, in quo Ambroſius fidem languentem exuſcitat, & oſcitantē expergefacit, inclamata voce domini cui auſcultemus: & Dominus clamat, inquit, Hoc eſt corpus: & ipſe dicit ſanguinē ſuum. Et cōuenienter exprimit myſteria Ambroſius poſtea, verbis nuncupare, appellare, ſignificare, vocare: vt quæ Chriſti ore nuncupantur, vocantur, appellantur, ſignificantur: hæc aut illa ita eſſe credamus, quia vox eius eſt operatoria & efficax, & hinc ſunt nobis illæ ſententiæ, quas hic Sectarius citat, quæ ſuo loco annectuntur illi ſermonis vehemētię. Dominus clamat, & ipſe dicit ſanguinē ſuū. Adeò iis verbis Ambroſius exprimit efficientiā, illis verò dum dicit, eſt corpus: notat effectū, quia ideò eſt corpus Chriſti & ſanguis, quia Chriſtus ſuis verbis ſignificauit ita eſſe, quia Chriſtus vocauit corpus, quia appellauit corpus, quia nūcupauit corpus, quia vocare eſt Chriſto efficere, qui portat omnia verbo virtutis ſuæ. Vnde ridiculè notat Sectarius verbum vocare, & ita vellet Ambroſium ſeipſum explicare, vt aliis verbis doceat ſe minus verè tradidiſſe, eſſe corpus, quod reuera non eſſet, ſed ſola ſignificatio, & de mutatione ſine cauſa admiratum fuiſſe: quum nihil amplius eſſet præter ſignificationem. Iſta non conſiſtunt, & quòd tot mirabilium

exempla

exempla citat Ambroſius, vt conuerſionem ac mutationem præter naturam oſtenderet: argumento eſt vt Melanchthon etiam ſcripſit, naturam panis Ambroſio mutari. Nam quod dicit Ambroſius additam gratiam, beneficium notat Chriſti, qui ex alimento corporis naturali, ſpiritualem efficit corporis ſimul & animæ alimoniam in vitam æternam.

CATHOLICVS EX AMBROSIO DE IIS
qui initiantur myſteriis, capite vltimo.

Aliud video quomodo tu mihi aſſeris quòd Chriſti corpus accipiam. Et hoc nobis adhuc ſupereſt vt probemus. Quantis igitur vtimur exēplis, probemus non hoc eſſe quod natura formauit, ſed quod benedictio conſecrauit, maiorémq; vim eſſe benedictionis quàm naturæ, quia benedictione etiam natura ipſa mutatur. Virgam proiecit Moyſes, & facta eſt ſerpens, &c.

SOLVIT SECTARIVS.

NON DICIT AMBROSIVS QVOD SVB- *ſtantia panis & vini ablata eſt, ſed dicit naturam eorum mutatam eſſe, id eſt, quòd in ſacra communione non debemus ſumere panem & vinum, vt cibum & potum communem, per quæ recipimus ſpirituale & ſupernaturale nutrimentum à cœlo, de vero corpore & ſanguine ſeruatoris Chriſti, per omnipotentiam & mirabilem operationem ſpiritus ſancti, quæ res tam bene conuenit cum ſubſtantia panis & vini remanente, vt ſi illa non adſit, hoc noſtrum nutrimentum ſpirituale non potuit nobis per illam doceri: & ideo in exemplorum magna parte ſequentium, videre licet ſubſtantias manere naturis mutatis. Vt quum aqua Iordanis retrorſum conuerſa, contra naturam ſuam in fontem reuertitur, & quum petra manens petra, aquam vomuit contra naturam, & quum fluuius Marath mutat naturam amaritudinis, in ſubſtantia tamen ſua integra manſit: Ita ſubſtantiæ panis & vini remanent in cœna domini, & naturaliter digeruntur in corpora noſtra, non obſtante ſacramentali mutatione eorum in corpus & ſanguinem Chriſti.*

CONFV-

CONFVTAT CATHOLICVS.

QVod dicit Ambroſius naturam mutatam, de ſubſtantia ſenſit non effigie, quemadmodum & Cyprianus. Nam accidentia manent cum ipſius naturæ proprietate immutata. Ambroſij verba de Chriſti corpore clariſsima ſunt: Et Cyrillus notauit carnis Chriſti & noſtræ cõtactum, quemadmodum in ceris liquefactis: & non pudet poſtea hunc Sectarium ingerere nobis vſque ad nauſeam, quòd in ſacra communione per panem & vinum recipimus è cœlo ſpirituale nutrimentum & ſupernaturale, de vero corpore & ſanguine ſeruatoris, &c. verbis ſpecioſis ſed alienis, quorũ ſenſus huc redit, vt omnis præſentia corporis, omnis ille cõtactus excludatur, & eius loco influxus quidam ab iſtis doceatur, à virtute corporis abſentis manans. Et hoc dicit hic Sectarius fieri omnipotentia Dei, & mirabili operatione ſpiritus. Ergo non reiicit Sectarius omnipotentiam Dei, ſed mouet loco. Nam Ambroſius notat omnipotentiam Dei etiam in conſtituẽdo ſacramento, qua fiat in ſacramento corpus, quod ego accipiã, inquit, non dicit influxum de corpore, aut nutrimentum de corpore, ſed ipſum corpus, quomodo accipiam videlicet, non quomodo in me operetur, quod eſt etiam Dei virtutis, ſed in me explicandæ. Tractat Sectarius exempla ab Ambroſio citata, in quibus ſubſtantia non mutabatur, & præterit exemplum de virga mutata in ſerpentẽ, vbi ſubſtantia opinor mutabatur. At vnà, inquiet, mutabantur accidentia: fateor, & hoc amplius. Sed Deum poſſe omnia mutare, omnis generis exempla docent. Quod autem in nullo horum exemplorum ſimiliter per omnia, vt in Euchariſtia Deus fecit, oſtendit certè mirandam illam vt cætera, & Deo quidem poſsibilem ſed ſingularem: vbi manentibus accidentibus ſubſtantia mutata eſt, quæ in ſubſtantiæ mutatione cum virga congruit. In accidentibus elementorum, quatenus contra leges communes ſine ſubiecto manent, aliquatenus conſentit cum aquis, in quibus liquidum contra naturam ſiſteretur, & ſtaret nullo externo adhibito, quo à motu ſuo naturali inhiberẽtur. Iſta ſacramentalis mutatio, de qua loquitur Sectarius, merum eſt ſectarij figmentum, quod prodidit ſuis regulis, quibus antea etiam à nobis ſuo loco reſponſum eſt.

CATHOLICVS EX CHRYSOSTOMO in Enceniis.

NVM ſi ſtercus manibus haberes, auderes appropinquare fimbriæ regis? Num vides panem, num vinum, num ſicut reliqui cibi in feceſſum vadunt? Abſit, ne ſic cogites. Quemadmodum enim ſi cera igni adhibita, illi adſimilatur, nihil ſubſtantiæ remanet, nihil ſuperfluit: ſic & hîc puta myſteria conſumi corporis ſubſtantia, propter quod accedentes ne puteris quòd accipiatis diuinum corpus ex homine, ſed ex ipſis Seraphin forcipe ignem, quem ſcilicet Eſaias vidit, vos accipere reputate ſalutarem ſanguinem, quaſi è diuino & impolluto latere effluere: & ita approximantes labiis puris accipite.

SOLVIT SECTARIVS.

CERTE SI HIC INTERROGET SENSVS, *reſponderēt non eſſe verum quod dicit. Nam iudicio noſtri ſenſus, & panis & vinum adeſt: ſed ille verè loquitur quando ſubdit, non ita cogites, quia quoad noſtrā exiſtimationē oportet iſta faceſſere, ideo identidem habet hoc verbum (puta) vt intelligamus iſta non eſſe accipienda, niſi quoad noſtram fidem & cogitationem, qua panem & vinum communicando nō complectimur per ſeipſa, ſed quærimus res quæ per ſignificationē, & quidem efficacem iſtis coniuncta ſunt, & ita fatebimur, quoad fidei cōplexum, naturā & panis & vini abire, animúmq; noſtrum tantummodo inhærere ſignificatis, & rebus quæ per ſymbola nobis offeruntur, id eſt, corpori & ſanguini Chriſti. Ergo in his verbis Chryſoſtomi, vt notatur in octaua regula, non intellexit abſolutè negare panem & vinum hîc eſſe, ſed vtitur negatione per comparationem. Alioqui ſi verba vrgent aduerſarij, id eſt panem & vinū hîc non eſſe: eadem ratione poſſent colligere ex verbis ſequentibus, nec ſacerdotē nec corpus Chriſti adeſſe. Nam ait ne puteris, quòd accipiatis diuinum corpus ex homine, ſed ex ipſis Seraphin. Tum ſi non accipimus corpus Chriſti ab hominis manu, ergo Chriſti corpus non eſt realiter, corporaliter, aut naturaliter in ſacramento: nec datum nobis à ſacerdote, niſi velint etiam tranſubſtantiare ſacerdotem.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

HIc locus Chryſoſtomi inſignis eſt, & præter quàm quòd certiſsimam & veriſsimã corporis Chriſti præſentiam in Euchariſtia docet, ipſam etiam aperit tranſubſtantiationem, quam iſti figuratores noui queruntur à poſterioribus fictam: quum illam, vt falsò aiunt, vetus eccleſia ignoraſſet. Nam in iis verbis Chryſoſtomi, ſi diligenter expendantur, hæc tria luce clariùs patebunt. Primum adeſſe ipſam ſubſtantiam corporis Chriſti. Secundum non eſſe ſubſtantiam panis & vini. Tertium manere eorum accidentia. Quod enim ad vltimum pertinet, niſi accidentia manerent, non eſſet vlla fimbria regis, de qua loquitur Chryſoſtomus, quæ fimbria illi ſignificatur exteriori ſpecie elementorum. Quæ accidentia viſibilium ſpecierum, ſi quis contenderet non fimbriam eſſe regis, ſed vini & panis accidentia naturalia: vt creaturæ ſint fimbria, non creatoris: irruit in hunc quadam ſermonis vehementia os illud vere aureum, Num vides panem, num vinum, &c. quaſi dicat: Ergo tu putas ibi adhuc eſſe panem & vinum, quaſi ſubſtantia in illis adſit, quæ ad inſtar reliquorum ciborum digeratur? Abſit, inquit, vt ſic cogites. Quæ potuit eſſe grauior, inquam ego, & vehementior à tanto patre è ſublimi ad populum ſimplicem & rudem concionante, ſubſtantiæ panis confutatio, ne maneat? Tum autem quod ſentit, ſimilitudine explicat, ita ſubſtantiam panis conſumi à corpore Chriſti, ſicut ab igne ceram. Et hinc habent qui dicunt ſubſtantiã panis deſinere in corpus Chriſti, nec ſuperfluentem in igne, nec augentem ignẽ, quemadmodum etiam nec panis ſubſtantia auget Chriſti corpus, aut in eo ſuperfluit. Vnde patet quod dixi, ſecundò annotandum ſubſtantiam elementorum non manere: Corporis verò Chriſti præſentiam tam præſentem facit & docet, vt pro igne intelligat qui abſumat elementorum ſubſtantiam. Myſteria, inquit, conſumuntur corporis ſubſtantia, atque hæc ita fieri antequam ſumamus, illud oſtendit, quòd fimbriam regis dicat ea quæ videntur. Nam nec verum obiectum oculorum aufert iis verbis Chryſoſtomus: ſed quod obiecto colligeretur eſſe interioris naturæ, id eſt ſubſtantiæ, ſecundum quam eſt panis & vinum, quæ ſubſtantia abſumitur corporis præ-

ſentia,

ſentia, velut ab igne cera. Vnde & myſteria rectè dicuntur abſumi, earum ſubſtantia iam abſumpta. Quod autem vtitur Chryſoſtomus verbo (puta,) id facit, vt in hoc ſacramento æſtimando putet fidelis quod dictet fides, & ratio noſtra inferior quæ nititur ſenſibus, ſubſeruiat ei qui ex fide eſt, ſuperiori nimirum quàm nobis dedit & illuminauit ſpiritus. Quoniam autem corpus Chriſti ita præſens in ſacramento ſiſti, & nobis manducandum dari, opus eſt homine miniſtro maius, etiam illud docet Chryſoſtomus, adeſſe videlicet, qui hæc efficiat inuiſibilem ſacerdotem, & quæ tam diuina ſunt, diuino modo porrigere, quum interim miniſter homo ſuo munere viſibiliter fungatur, in quo æſtimando tamen, vt ſenſus habeamus captiuos monet. Atq; hęc ſentit ſuis verbis Chryſoſtomus, ſi candidè intelligatur, & quomodò eum hactenus catholici interpretati ſunt. Sed nunc audiamus quid cauilletur Sectarius. Dicit, inquit, Chryſoſtomus (Puta) vtitur ſanè eo verbo, quo ſi quod alioqui minus eſſet verum, eos id pro vero arbitrari vellet: hoc erat ſeducere populum (quod in illud os aureum dici non competit) potius quàm docere quod ſit ex eo loco munus fidelis miniſtri. At Sectarius vult (puta) dici quoad fidem, vt loquitur, quaſi quicquid ſit, putet tamen, ſcilicet vt fides innitatur mendacio. Nam quod dicit ſectarius, de ſuis loquens, illos fide non complecti panem & vinum, demiror igitur cur habent pro verbis viſibilibus, quæ interdum dicunt ſignificatiua & exhibitiua etiam, ſi quando illis libet verborum pompa ludere, vt oſtentent ſua. Imò cur tanti faciunt panem & vinum, & eorum ſignificationem, vt conquerantur ſubſtantiam abeſſe, quum nunc, vt videtur, ſubſtantiam ipſam vnà cum accidentibus non admodum curent? quia non amplectuntur (ne quid impediant, opinor,) dum iſtam diluunt in Chryſoſtomo ſententiam. Siquidem nunc haud cogitant panem aut vinum, ſed animum habent in rebus ſignificatis totum occupatum. Adeò ſignificatio iacet, Negligitur ſubſtantia cum ipſis accidentibus, dum auertitur Chryſoſtomus. Sed labaſcit qui tam præſenti & confidenti animo hæc loquitur ſectarius, & in præſidia ſe recipit regularum, quas antequam patres adoriretur, in ſtatione collocarat, tam ſubitò eſt hic in octaua ſua regula. Cæterùm quod de ſubſtantia corporis Chriſti præſente, & ſubſtantia myſteriorum abſcedente per

conſumptionem, tum autē de fimbria quaſi de accidentibus à Chryſoſtomo dicitur: nihil effertur comparationis modo, ſed abſoluta loquendi forma doctrinæ modo, addita in hoc ſimilitudine quò magis pateat. Neque enim illa verborum forma hîc loquitur Chryſoſtomus, ne te putes videre panem & vinum, ſed corpus Chriſti, vt negatione extenuet. Imò de panis ſubſtantia doctrinam tradit ſimilitudine illuſtratam, myſteria videlicet abſumi ſubſtantia corporis. Diſsimiliter atque idem Chryſoſtomus de miniſtro loquitur, de quo ita negat, vt non remoueat prorſus miniſtrum, ſed extenuet illius functionem, ne credamus diuinum quod agitur ipſius eſſe, ſed Chriſti adſiſtentis ſuo mandato exequendo, & ideo ſimili loquendi formula vtitur Chryſoſtomus, atque illa eſt: Non vos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus patris qui loquitur in vobis. *Matth.10.* Chryſoſtomo non deerat façundia, quaſi ita ſenſiſſet, pari loquendi forma quæ nos pariter putare voluiſſet, elocutus eſſet. Sed quoniam variè ſenſit, variè locutus eſt, & illud de ſubſtantia panis abſumpta putare nos voluit abſolutè, iſta quæ de miniſtro dicit non abſolutè, ſed per comparationem, non vt miniſter non ſit, ſed ne vnus totus ſit in hac functione, & nihil ad illum quo cum confert. Nam vt miniſtrum nullum eſſe credamus, quoniam nec cogitabat Chryſoſtomus, nec poterat cogitare tam inepta: nullam addidit tranſubſtantiationis miniſtri explicandæ ſimilitudinem, quomodo in pane fecit, vt quantumuis ſuarum regularū machinis hunc Chryſoſtomi locum torſerit hic Sectarius: nunquam tamen efficiet vt ſimiliter de pane & de miniſtro ſit locutus Chryſoſtomus, quemadmodum ex ipſo verborum contextu manifeſtè eſt animaduertere.

CATHOLICVS EX CHRYSOSTOMO in eadem Homilia.

HAEC ego dixerim ad eos qui ſanctorum communionem & congregationem relinquunt, & ſub horam terribilis myſticæ menſæ in vaniloquentiæ conuenticulis occupati ſunt. Quid facis homo? non promiſiſti qui dix. Surſum corda & mentē, & dixiſti, habemus ad dominum? Non reuereris & erubeſcis, & illa ipſa hora mēdax inueniris? Papè menſa myſteriis inſtructa eſt, & agnus dei pro te immolatur, ſacerdos pro te

angitur,

angitur, ſanguis ſpiritualis ex ſacra menſa refluit, Seraphin aſtant ſex alis faciem tegẽtia, omnes incorporeę virtutes pro te cum ſacerdote intercedunt, Ignis ſpiritualis è cœlo deſcendit, ſanguis in cratere in tuam purificationem ex immaculato latere hauſtus eſt, & nõ erubeſcis, neque deum tibi propitium facis?

SOLVIT SECTARIVS.

HIS VERBIS CHRYSOSTOMVS CONA*tur omnibus modis animos communicantium à ſignis craßioribus, & à ſymbolis externis vocare ad diuina, ſpiritualia, & cœleſtia meditanda: & quod dicit in cratere ſanguinem eſſe hauſtum è latere domini, non poteſt vt dicitur credi, quandoquidem latus domini hodie non eſt apertum, & inde ſanguis non hauritur: ergo quis non videt hæc dicta per hyperbolen ad eleuandos animos noſtros in cœlum, vt illic cum fide potemus Chriſti ſanguinem ſpiritualiter?*

CONFVTAT CATHOLICVS.

PRimùm ex hoc loco Chryſoſtomi conſtat illa verba (ſurſũm corda) quæ ſolennia tunc erant quomodo nobis nunc ſunt, non eo ſenſu dici ſolere, vt mentes aſtantium auocent à ſymbolis, ne in illis affixæ hæreãt, quod noto propter id quod in octaua huius Sectarij regula de horum verborum ſenſu aliter diuinatur, vt tu lector intelligas, iſtos Sectarios nihil penſi habere quæ nobis obtrudant, tanquam ex veteribus, ſed à ſe conficta inſomnia. Tum & illud notandum, quòd Chryſoſtomus dicat agnum dei immolari pro nobis in ſacra cœna, & in ipſa mẽſa proponi ſanctificata myſteria, vt vera corporis Chriſti præſentia inde nobis ſignificetur. Quid ad hæc Sectarius? repetit quod dixerat in octaua regula, Agere hoc Chryſoſtomum vt auocet à ſignis & ſymbolis, quorum nullam facit mentionem. Imò auocat à terrenis cogitationibus, à vaniloquentia & conuenticulis, & obiicit quod promiſerant reſpondentes, habemus ad dominum. Illas autem ſacras Chryſoſtomi voces, & ſanctas metaphoras, quas ad veram corporis & ſanguinis Chriſti præſentiam exprimendam adhibet, appellat Sectarius hyperbolica dicta, quibus quomodocũque nunc ab hoc per inuidiam appellentur, tantus vir vſus nõ eſſet, ſi non ſublimius de myſterio ſenſiſſet, nihil eſſe præter figuram, &

niſi veram corporis Chriſti præſentiam ex fide noſſet, & populum ex verbis Chriſti ita credere oportere cenſuiſſet.

CATHOLICVS EX CHRYSOSTOMO in Matthæum homi. 83.

O Quot modò dicunt, vellem formã & ſpeciem eius, vellem veſtimenta ipſa, vellem calceamenta videre! Ipſum igitur vides, ipſum tangis, ipſum comedis, veſtiméta eius deſideras videre, ipſe verò ſeipſum tibi tradidit, non vt videas ſolùm, verumetiam vt tãgas, & in te habeas. Nemo igitur nauſeans accedat.

SOLVIT SECTARIVS.

HIC VIDEMVS CHRYSOSTOMVM, *quod in prima regula notauimus, attribuere rei ſacramenti quod eſt ſymbolorum: nimirum vt corpus Chriſti tangatur & videatur, quod tantùm de ſymbolis vera eſſe quis non animaduertit?*

CONFVTAT CATHOLICVS.

EXplicat primùm Chryſoſtomus piorum affectus, ſi non ipſum Chriſtum, aliquid ſaltem quod illius ſit videndi auidos: ſi non formam & ſpeciem, at veſtiméta ſaltem, vel etiam calceamenta. Quibus vt ſatisfiat demonſtrat Chryſoſtomus Euchariſtiam, vbi dicit Chriſtum videri, tangi, & comedi, & pro veſtimentis quæ pij deſiderabant, datur ipſe Chriſtus, & ita datur vt non ſolùm videamus, ſed etiam tangamus & habeamus in nobis. Animaduerte, lector, nos ſecundum Chryſoſtomum eundẽ habere quem videmus, quem tangimus: & ita hæc amplificat, vt ſit aliquid amplius tangere quàm videre. Quæ ſermonis gradatio ad externas elemẽtorum ſpecies relata, inſulſa eſſet & frigida. Quid enim magni eſt videre panem, tangere panem, comedere panem? & poſt viſum panis illa quaſi trochlea euehere ſermonem, dum additur (verumetiam vt tangas) quaſi maius quiddam & benignitatis amplioris, quum panis nullus ſit vſus æſtimatione dignus, niſi vt tãgatur etiam dente, non ſola manu. Nunc videamus quid ad hæc Sectarius. Protinus eſt in regulis, De corpore Chriſti dicitur, inquit,

quod

quod eſt proprium ſymbolorum. At non animaduertit hic Sectarius docuiſſe populum hunc Chryſoſtomum, ipſa ſymbola iam eſſe conſumpta ſubſtantia corporis Chriſti, nec amplius ſupereſſe panẽ & vinum, quæ tangantur aut videantur, vel habeantur tandem. Et quod ex illis elementis apparet & videtur, docuerit eſſe fimbriam regis, vt quod ſubſit intelligamus eſſe ipſum regem, quem qui ſenſus redegit in obſequium fidei, & videt, & tangit, & manducat. Ingeret hic Sectarius aliã ex ſuis regulis, hæc dici quoad te. Imò Chryſoſtomus notat fieri ipſa re, videlicet corporis ſubſtantiam conſumere myſteria, quod qui non putat ſecundum Chryſoſtomum, veritatem myſterij non intelligit.

CATHOLICVS EX EODEM CHRYSOSTOMO in eadem homilia.

NON ſufficit ipſi hominẽ fieri, flagellis interim cædi, ſed nos ſecum in vnam, vt ita dicam, maſſam reducit: neque id fide ſolùm, ſed reipſa nos corpus ſuum efficit. Qua igitur re mundiorem eſſe non oportet eum qui hoc ſacrificio participaturus eſt? quos radios ſolares non deberet excedere manus illa quæ hanc coronam pertractat, os quod igne impletur ſpiritali, lingua quæ cruentatur hoc admirabili ſanguine? veniat in mentem tibi quo ſis honore honoratus, qua menſa fruaris, ea nanque re nos alimur, quam angeli videntes tremunt, nec abſque pauore, propter fulgorem qui inde reſilit, aſpicere poſſunt, & nos in vnam cum illo maſſam reducimur. Et in Ioannẽ idem ait: Vt autem non ſolùm per dilectionem, ſed reipſa in illam carnem conuertamur, per cibum id efficitur, quem nobis largitus eſt. Quum enim ſuum in nos amorem indicare vellet, per corpus ſuum ſe nobis commiſcuit, & in vnum nobiſcum redegit, vt corpus cum capite vniretur. Hoc enim amantium maximè eſt, hoc Iob ſignificabat de ſeruis, à quibus maximè amabatur, qui ſuum amorem præ ſe ferentes dicebant, quis daret nobis vt eius carnibus implere-mur? quod Chriſtus fecit, vt maiori nos charitate aſtringeret, & ſuũ in nobis oſtenderet deſiderium, non ſe tantùm videri permittens deſiderantibus: ſed & tangi & manducari, & dentes carni ſuæ infigi, & deſiderio ſui omnes impleri.

In Ioan. homi. 45.

Soluit

SOLVIT SECTARIVS.

SI ITA SIT, NOS TAM ARCTE IVNGI *Chriſto, vt non ſolùm fide & dilectione, ſed reipſa fieri & miſceri corpori Chriſti, & tamen non tranſubſtantiari in ipſum: quid oportet panem tranſubſtantiari, vt corpus Chriſti efficiatur? Præterea quid per fidem ſolam ſtatuamus corpus Chriſti & ſanguinem edi & bibi: tamen ad iſtam ſumptionem per fidem, conſequitur non ficta ſed vera coniunctio inter nos & Chriſtum, qua non ſolùm noſter animus cum eo vnitur, ſed etiam corpus & caro noſtra inde habet ſuam inſtaurationem, efficimúrque verè membra domini, & ipſum noſtrum caput ſuſcipimus, ex quo perpetuò & ſpiritum & vitam haurimus. Atque hoc eſt quod reipſa nos Chriſto coniungi Chryſoſtomus ait: tum etiam carnibus eius impleri, & dentes carni ſuæ infigi, figurata eſt locutio, vt ſuprà diximus, quum quod eſt ſymbolorum, attribuitur rei ſignificatæ per ſacramenta. Non enim pertingit deus noſter ad ſubſtantiam corporis Chriſti, ſed tantùm ad panem & ſymbola.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

QVod Cyrillus carnis Chriſti & noſtræ vnionem explicans, dicit tanquam ex ceris liquefactis vnũ fieri: Chryſoſtomus ita explicat, redigi nos cum Chriſto in vnam maſſam: non ſolùm fide, inquit, ſed etiam re: & rem deinde explicat eſſe ipſam communicationem carnis Chriſti in cibo. Et per corpus, inquit, ſuum ſe nobis commiſcuit, vt inſigni amoris exprimeret indicium. Tum autem vt ſimul nobis adſit quo amoris noſtri deſiderium expleamus: alludens ad illud de ſeruis Iob, quod ita citat Chryſoſtomus: Quis daret nobis, vt eius carnibus impleamur? Quæ adeò ſignificanter aperit Chryſoſtomus, vt nemo dubitet ſenſiſſe eum veram corporis Chriſti præſentiam in ſacramento exhiberi. Sectarius verò vt hæc tam aperta eludat, cauillatur de noſtra tranſubſtantiatione, & quærit cur panem oporteat tranſubſtantiari? quod rectius ab ipſo operis autore deo quęrat quàm à nobis, & aliàs etiam reſponſum eſt. Sed ab hoc ſubiicit Sectarius quid ſui commẽtantur, qui quod fingũt vera eſſe volunt, quia vera eſſe lubet, & multa verba fundit: quorum ſenſus huc redit, vt vna & ſola ſit fidei cõiunctio, vel certè per fidem ſolam: quum Chryſoſtomus illam con-

Iob.31.

iunctio-

iunctionem quæ re fit, aliam ab illa quæ fide & charitate fit, aſſerat. Ergo Chryſoſtomus oſtendit quomodo corpus Chriſti miſcetur noſtro. Sectarius id diſsimulat, & eius loco vt aliquam corporis faciat mẽtionem, dicit corpus noſtrum habere inſtaurationem, quod vtique verum eſt, ſed non ſuo loco dictum. Nam inſtaurationem accipere, eſt effectus mixtionis: & Sectarius tum de effectu ingerit mentionem, quando tractatur apud Chryſoſtomum de modo & cauſa proxima illius effectus per illam realem coniunctionem. Si generaliter effectum conſideremus, huc tendunt myſteria omnia, vt coniungamur & vniamur Chriſto, vt corpus, caro, & anima noſtra inſtaurentur, vt efficiamur membra Chriſti, vt illum caput habeamus, ex quo ſpiritum & vitam perpetuò hauriamus. Quem effectum aliquatenus aſſequimur fide & charitate. Nam habitudine virtutum, vt inquit Cyrillus, cõiungimur Chriſto, quæ eſt vera coniunctio. Quin & Chryſoſtomus hîc fatetur veram coniunctionem fieri fide & charitate. Sed quod verè fit fide & charitate, hoc ipſum arctius, plenius, vberius fit, & vt maiori nos ſibi charitate aſtringeret Chriſtus, ſecundum Chryſoſtomum, ipſa fit re, id eſt, datis carnibus eius quibus impleamur, quò amoris noſtri deſiderio ſatisfiat, qui dicimus: vellem videre ſaltem calceamenta. At illo nos Chriſtus dignatur honore, vt corpus ſuum noſtro commiſceat, quod ingens dei beneficium diſsimulandum non eſt, ſed agnoſcendum, & prædicandum, neque ſtolido illo dicto reiiciendum, quid eo opus? dum ſtultè ſupputamus ratiocinantes, nunquid in baptiſmo coniuncti ſumus citra corporis Chriſti exhibitionem? nunquid membra effecti? nunquid ſpiritualiter cõmunicamus corpori & ſanguini fide & charitate, quoties piis animi meditationibus cum vitæ innocentia ſpiritualiter manducamus? hæc inquam vt ita ſint, non debemus tamen quod ex ſumma Chriſti benignitate in Euchariſtia offertur amplius, hoc eſt reipſa coniungi vnione carnis, negligere & paruipendere, tanquam inutile, vt philoſophãtur figuratores, aut minus neceſſarium. Ex maternis viſceribus quiſque eſt qui naſcitur, & quam dedit mater vitam multis poſtea officiis in educatione fouet, quæ tamen quando admotis ſuis vberibus corpore corpus alat, non accerſat alienum, arctius hactenus coniungit & conglutinat editum. Atque hoc modo Chriſtus nos alere voluit, quos rege-

Cyrillus in Ioan. lib. 10. cap. 13.

nerauit,qui aliis multis modis fouet & nutrit, vt per illum, & in illo vitam agamus ſpiritualem, corporis traditi & ſanguinis fuſi beneficium ſentientes,fide & charitate illi coniuncti. Sed alia eſt coniunctio quæ fit re, dum corpus alitur corpore, quam ſpiritualem alimoniam in Euchariſtia accipimus,ipſum ſpiritualis alimoniæ fontem ſuſcipientes, quem Sectarius negligit, dum eius ita ſpernit & contemnit beneficium, dum ſtatuit ſibi ſatis eſſe quam fingit fidem. Quod verò dicit Sectarius, impleri carnibus, & dentes infigi carni, figuratas eſſe locutiones, verum dicit animali homini, ſed ſpirituali ſignificant ipſam proprietatem myſterij,in quo, Chriſto iubente,citra corporis impaſsibilis læſionem officium quod exigitur,facit os & corpus hominis. Sed hoc in loco Sectarius ſuas inculcat regulas.

CATHOLICVS EX EODEM CHRYSOSTOMO ad Neophitos.

ET aliam mihi deus vltra tutelam donauit armorũ. quid illud? menſam præparauit vt cibum ſatietatis oſtenderet, vt poſt epularum refectionem inimicum poſsim robuſtius ſuperius ſuperare. Quum enim te egredientem poſt conuiuium dominicum viderit inimicus, poſt cœleſtes epulas tanquam ignem leonis ore flãmantem fugit & deſerit, omni vento velocior, nec approximare contendit, & quum cruentam linguam tuam de longè ille crudelis perſpexerit, mihi crede non ſtabit, & quum os tuum ſenſerit rutilare, greſſum ſuum retro cum timore torquebit.

SOLVIT SECTARIVS.

QVIS NON VIDET HIC HYPERBOLEN *eſſe,quum dicat os rutilare, & linguam cruentam eſſe? Ne igitur cauilleris cruorem intelligi inuiſibilem, quo vna cum vino vel accidentibus vini,lingua noſtra cruentetur.*

Confu-

CONFVTAT CATHOLICVS.

QVod Sectarius dicit hyperbolen, vehementia eſt ſermonis ex rei quæ verè adeſt magnitudine nata, quæ niſi ſubeſſet verè, eloquentia prorſus ridicula exiſtimaretur. Primùm propriis verbis dicit cœleſtes in menſa proponi epulas, quas quoniam notat tutelam eſſe animorum, proſequitur illam allegoriam, vt verbis inde mutuatis depingeret ob oculos veritatem, quemadmodum ante oculos Galatarum dicit Paulus depictum Chriſtum, tanquam in illorum oculis crucifixus eſſet, & loquitur hîc Chryſoſtomus de abigendo dæmone, cui hęc quę Chryſoſtomus commemorat relucent internè, ne dignè communicanti audeat accedere. Breuiter iſtis verbis nunquam vſus eſſet apud populum, ni veram realem & certiſsimam corporis & ſanguinis Chriſti præſentiam plenè perſuaſam voluiſſet.

CATHOLICVS EX EODEM CHRYSOSTOMO de proditione Iudæ.

ET nunc ille præſto eſt Chriſtus, qui illã ornauit menſam, ipſe iſtam quoque conſecrat. Nõ enim homo eſt qui propoſita in cõſecratione menſæ domini, corpus Chriſti facit & ſanguinem: ſed ille qui crucifixus pro nobis eſt Chriſtus. Sacerdotis ore verba proferuntur, & dei virtute conſecrantur & gratia. Hoc eſt, ait, corpus meum: hoc verbo propoſita conſecrantur: & ſicut illa vox quæ dicit, creſcite & multiplicamini, & replete terram: ſemel quidem dicta eſt, ſed omni tempore ſentit effectum, ad generationem operante natura: ita & vox illa quidem ſemel dicta eſt, ſed per omnes menſas eccleſiæ vſque ad hodiernum diem, & vſque ad eius aduentum præſtat ſacrificio firmitatem.

SOLVIT SECTARIVS.

HIC LOCVS SI BENE CONSIDERETVR, *& conferatur cum aliis, apparebit Chryſoſtomum nihil minus ſenſiſſe, quã corpus Chriſti eſſe corporaliter & naturaliter præſens in pane & vino. Nam eo modo tantùm in cœlo eſt, & in mentibus noſtris per fidẽ aſcendimus in cœlum, illic eum commeſturi, quamuis ſacramentaliter*

tanquam in ſigno & figura ſit in pane & vino, & ſic etiam eſt in aqua baptiſmi. At in illis qui ritè recipiunt panem & vinum, eſt in maiore perfectione quàm corporaliter (quod illis nihil prodeſſet,) nam in illis eſt ſpiritualiter per diuinam potentiam, dans illis vitam æternam. Et vt per verbũ eius omnia creata ſunt: & virtute horum verborum. Creſcite & multiplicamini: omnia hucuſque generantur & creſcunt: ſic virtute horum verborum, Edite, hoc eſt corpus meum: bibite, hic eſt ſanguis meus: & non virtute vllius hominis panis & vinum ſunt eo modo conſecrata, vt quicunque viua fide illum panem comederit, & illud vinum biberit, ſpiritualiter manducat & bibit Christum ſedentem cum patre. Hic eſt ſenſus verus & germanus verborum Chryſoſtomi.

CONFVTAT CATHOLICVS.

HIC habemus ex Chryſoſtomo verba cõſecrationis eſſe hæc, Hoc eſt corpus meũ, &c. ſed Chriſtum adeſſe qui virtutẽ addat & gratiã, vt quod ſemel ab eo dictũ eſt, ſemper intelligatur & ſit ab eo dictũ, dum facimus quod iuſsit Chriſtus fieri in ſui commemorationem. Et ideo antea dixit Chryſoſtomus, ne putemus nos ab homine, ſed ex deo corpus accipere, quoniam illius eſt opus, etiamſi hoc viſibiliter miniſter homo exequatur. De hoc Sectario nihil annoto ſpecialius, nam toto errat cœlo, & negationibus atque aſſeuerationibus cum paraphraſi prorſus inepta loquitur, quæ à Chryſoſtomi ſenſu ſunt alieniſsima. Chryſoſtomus dicit in conſecratione menſæ fieri corpus domini: at hoc in loco de pane & vino nullam facit mentionem, nam antea dixerat illa abſumpta eſſe corporis ſubſtantia: adeò in Chryſoſtomum recidunt omnia illa iſtorum figuratorum de abiecto pane, de deſtructo pane, de accidẽtibus ſine ſubiecto, de deceptione oculorum, de violatis naturæ legibus, de confictis miraculis, cauillamenta: qui Chryſoſtomus quum ab omnibus hactenus catholicis paſsim legeretur, nunquam tamen paſſus eſt ob hęc dicta calumniam. Tantùm Sectarij quidam conati ſunt tanti viri corrumpere ſenſum, qui receptam à fidelibus catholicam doctrinam apertiſsimè tradit.

Catho-

CATHOLICVS EX HIERONYMO in epiſto. ad Titum.

SI autem laicis imperatur, vt propter oratione͂ abſtineant ſe ab vxorũ coitu: quid de ipſo ſentiendum eſt, qui quotidie pro ſuis populíque peccatis illibatas Deo oblaturus eſt victimas? Relegamus regum libros, & inueniemus ſacerdote͂ Abimelech, de panibus propoſitionis noluiſſe prius dare Dauid & pueris eius, niſi interrogaret vtrum mundi eſſent pueri à muliere, non vtique aliena, ſed coniuge. Et niſi eos audiſſet ab heri, & nudiuſtertius vacaſſe ab opere coniugali, nequaquam panes quos prius negauerat conceſsiſſet. Tantum intereſt inter propoſitionis panes & corpus Chriſti, quãtum inter vmbram & corpora, quantum inter imaginem & veritatem, inter exemplaria futurorum & ea ipſa quæ per exemplaria præfigurabantur, &c.

SOLVIT SECTARIVS.

PER HAEC VERBA, SI VERE INTELLIGas, *ſenſit Hieronymus quòd panes propoſitionis erant tantùm vmbra obſcura Chriſti venturi: ſed ſacramentum corporis Chriſti eſt clarum teſtimonium quòd Chriſtus iam venit, & quòd præſtitit ea quæ erant promiſſa, & in præſentia ſolatur nos & paſcit ſpiritualiter, precioſo corpore ſuo & ſanguine, licet corporaliter iam aſcendit in cœlum.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

IMO Hieronymus apertè loquitur, Panes propoſitionis eſſe figurã corporis Chriſti, quod iſti conficiunt in Euchariſtia, quorum ſanctimoniam & caſtitatem exigit. Chriſti quidem vnum eſt corpus, cuius tum futuri panes propoſitionis figura erant, & ita vẽturi, quomodo nobis in Euchariſtia daretur in cibum. Quin & illud ex hac Hieronymi collatione apparet, tam verè dari nobis in cibum Chriſti corpus, quàm illis dabantur panes propoſitionis, quum alioqui frigida eſſet collatio, ſi nihil aliud eſſet noſtrum altaris ſacrificium, niſi figura ſola.

CATHOLICVS EX AVGVSTINO IN PSAL. 33.

ET ferebatur in manibus ſuis. Hoc verò fratres quomodo poſſet fieri in homine, quis intelligat? Quis enim portatur in manibus ſuis? In manibus aliorum poteſt portari homo, in manibus ſuis nemo portatur. Quomodo intelligatur in ipſo Dauid ſecundum literã, non inuenimus, in Chriſto autem inuenimus. Ferebatur enim Chriſtus in manibus ſuis, quando commendans ipſum corpus ſuum ait, Hoc eſt corpus meũ. Ferebat enim illud corpus in manibus ſuis. Ipſa eſt humilitas domini noſtri Ieſu Chriſti, ipſa multum commendata ab hominibus.

SOLVIT SECTARIVS.

HOC NOS MINIME INFICIAMVR. *Quid enim prohibet Chriſtum geſtaſſe ſuis manibus corpus ſuum, ſi per corpus intelligas ſui corporis ſacramentum? Et hoc quod Auguſtinus ad finem iſtius loci addidit (quodammodo,) ac ſi diceret, nõ ſimpliciter, propriè, & realiter ſe geſtauit, ſed aliquo modo: is verò eſt quem modò diximus.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

SI illud quodammodo, quod eſt in Auguſtino de ſola figura intelligeretur, quod Sectarius contendit, nihil magni dixiſſet, quin cuiuis in procliui eſt ſui ipſius figurã ferre. Et Auguſtinus addit ſecundum literã de Dauid non legiſſe: quaſi de Chriſto id ſecũdum literam verum eſſe innueret, id eſt, geſtaſſe ſe non ſui figuram, quod tamẽ modo quodam fieri rectè ſubiicit, non eo modo qui expoſitus poſtea ab hoc Sectario ſuperioris dicti vim eluderet: Sed qui nobis mirandus & captu noſtro ſuperior intelligatur, ne geminationem corporis, aut aliud rationis noſtræ figmentum ad modum diſcutiendum adferamus.

CATHOLICVS EX AVGVSTINO, de Trinitate, lib. 3. cap. 4.

POtuit tamen ſignificando prædicare dominum Ieſum Chriſtum, aliter per linguam ſuam, aliter per epiſtolam, aliter per ſacramentum corporis & ſanguinis eius. Nec linguam quippe eius, nec membranas, nec atramentum,

nec

nec ſignificantes ſonos lingua editos, nec ſigna literarum conſcripta pelliculis, corpus Chriſti & ſanguinem dicimus: ſed illud tãtùm quod ex fructibus terræ acceptum, & prece myſtica conſecratum ritè ſumimus ad ſalutem ſpiritalem, in memoriam pro nobis dominicæ paſsionis. Quod quum per manus hominum ad illam viſibilẽ ſpeciem perducitur, non ſanctificatur vt ſit tam magnum ſacramentum, niſi operante inuiſibiliter ſpiritu Dei.

SOLVIT SECTARIVS.

MIRANDVM EST NON LEVITER *quomodo iſti nullum opus ſpiritus ſancti in hoc ſacramento agnoſcant, niſi tranſubſtantiationem. Nam audito nomine operis ſpiritus ſancti, ſtatim inferunt tranſubſtantiationem, quũ tamen ſymbola hæc ad conditionem ſacramentorum non poſſint euehi aut tranſmutari, niſi ope diuina, videlicet inſtituto domini, ſacris verbis, & efficacia ſpiritus ſancti: quia nõ amplius incurſant hæc ſacra animum noſtrum vulgari & communi more, ſed efficaci & vehementiſſimo ſpiritus impetu, vi ac operatione eiuſdem ſpiritus ſancti mentes noſtræ permouentur ad res ſacramentorum complectendas.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

AVguſtinus de myſteriis non ſemper loquitur apertè, ſic enim ferebat hominum quibuſcum verſabatur, & temporum conditio. Et tamen fidei teſtimonium luculentum reliquit, quæ nunc hodie viget in eccleſia catholica: atque hoc adeò in loco, quatenus dicit nos accipere ad ſalutem ſpiritalem quod eſt conſecratum, eius quod ſumitur effectus ſatis prædicat ipſius quod ſumptum eſt dignitatem. Vnde magnum dicit ſacramentum, cuius quanquam quod viſibile eſt producat homo ſua opera, dum fit panis: tamen inde fit ſacramentum operante id inuiſibiliter ſpiritu Dei, & notat Auguſtinus opus ſpiritus ſancti in ſacramẽto conſtituendo, ex cuius poſtea ſumptione ſalus accedit. Quæ quatenus ita exprimat Auguſtinus, videtur cũ eccleſiaſtica de hoc ſacramento traditione maximè conſentire. Sectarius verò ita nugatur, quaſi catholici hunc locum citarent propriè ad probandam tranſubſtantiationem, & orſus deinde à conſti-

conſtitutione ſuæ figuræ, in qua frigidam quandam operam affingit ſpiritui ſancto: tandem dilabitur ad operationem quæ fit per ſpiritum in mentibus noſtris, vt amplectamur res ſignificatas, quod eſt verum & magnum opus ſpiritus, ſed de quo patres non loquuntur quum tractant mirabilem myſterij conſtitutionem, dum præparatur in altari, vt videatur primùm (ſecundum Chryſoſtomum) Chriſtus, & poſtea à nobis ore ſumatur. Cæterùm hæc eſt Sectariorum ſophiſtica perpetua, quum aliud agitur alia fabulari. Et ideo reuocandi ſunt ſemper ad ſtatum cauſæ quem fugiunt illo comici dicto, Quin hoc agis?

CATHOLICVS EX EODEM AVGVSTINO in Pſalm. 98.

SVſcepit enim de terra terram, quia caro de terra eſt, & de carne Mariæ carnẽ accepit, & quia in ipſa carne hîc ambulauit, & ipſam carnem nobis mãducandam ad ſalutem dedit, nemo autem illam carnem manducat, niſi prius adorauerit: Inuentum eſt quemadmodum tale ſcabellum pedũ domini adoretur, & non ſolùm non peccemus adorando, ſed peccemus non adorando.

SOLVIT SECTARIVS.

QVOD DICIT AVGVSTINVS CHRI*ſtum ipſam carnem nobis manducandam dediſſe: non intellexit tamen carnem in ſacramento eſſe corporaliter præſentem, & corporaliter manducandam, ſed tantùm ſpiritualiter. Nam poſtea dicit, ſpiritualiter intelligite quod locutus ſum. Non hoc corpus quod videtis manducaturi eſtis, &c. quod autem dicit de adoratione, non intendit docere nos, vllam adorationem eſſe dandam viſibilibus ſacramentis, nec vllæ rei quæ corporaliter eſt in illis. Nam reuera nihil eſt in pane realiter & corporaliter quod eſt adorandum: ſed carnem Chriſti adorandam propter coniunctionẽ diuinæ naturæ, minimè inficiamur. Verùm vt Auguſtinus poſtea admonet, quum adoras illum, ne remoueas cogitatione in carne, & à ſpiritu non viuificeris: ita ego hîc moneo, quum percipitur Euchariſtia, non eſſe conſiſtendum in ſymbolis, ſed adorandũ in ſpiritu & veritate Chriſtum, ſedentem in cœlis ad dextram patris, quemad-*

modum

modum auditis illis verbis Euangelij: Verbum caro factum eſt. Multi piè genuflectunt & adorant, nec tamen ipſa verba dicendi ſunt adorare, ſed eorum ſignificata.

CONFVTAT CATHOLICVS.

Hoc loco Auguſtinus catholicam doctrinam apertiſſimè ſtatuit, quũ dicit Chriſtum dediſſe carnẽ manducandam ad ſalutem, & ipſam adeò carnẽ quam de virgine accepit, & ſimiliter loquitur hîc mãducari ad ſalutem, quemadmodum in eo loco quẽ proximè tractauimus, vt appareat ſenſiſſe eum de Euchariſtia, niſi etiam carnem verè dari ſenſiſſet, cur ita aperit quam accepit ex virgine? nam quod poſtea ſpiritualiter dicit: modum ſignificat dationis, non minuit veritatẽ rei datæ. Et quatenus dicit non hoc corpus quod videtis, carnales amouet cogitationes, ne cum Capernaitis cogitemus de carne viſibilis formæ, modo carnali dandæ. Nam ſi nullũ omnino corpus daretur, & id ſenſiſſet Auguſtinus, etiam id apertè dixiſſet, nec hac loquendi forma vſus eſſet quæ ſignificationem efferret corporis omnino dandi, etiamſi quod videretur nõ daretur. Et duo Chriſti naturalia corpora nõ poterat per abſurditatem docere Auguſtinus. Quare nugatur hic Sectarius, dum illud ſuum (non intellexit) aperit. Quod verò ad adorationẽ attinet, nec viſibilia adoranda ſenſit Auguſtinus, nec ſi ipſam carnem adeſſe non putaſſet, quicquã de adoratione locutus eſſet, quæ ante manducationẽ fieret. Tam multa hîc concurrunt, quæ oſtendant quò dirigatur adoratio, vt apud æquum lectorem nihil profecerit hic Sectarius ſuis aſſeuerationibus, commentis & confictis interpretamentis. Loquitur Auguſtinus de carne data ad manducandum, vt adoretur antequam manducetur, nõ loquitur de viſibilibus verbis quod iſti volunt, ſed de carne data, cuius propria eſt mãducatio, non diuinitatis. Chriſtus in cœlo regnat Deus & homo. Eſt autem in myſterio homo Deus, quia humanitas datur manducanda, quæ prius adoretur, inquit Auguſtinus, quàm manducetur. Adoratio autem quæ in Chriſtum regnantem fit, ſtatim & proximè in cœlum dirigitur, nec prius habet nec poſterius, ſed ſemper ſine intermiſſione fit, nec quiſquam ſumit ſacramentũ, niſi qui certiſſimè Chriſtum antea adorauerat regnante

in cœlo, quum ſolis baptizatis ab eccleſia conferatur. Sed quid iſta tracto ratiocinatione, quando locus ipſe indicat Auguſtinũ de adoratione quæ Chriſto in ſacramento fit, omnino ſenſiſſe? Suſceperat enim Auguſtinus illud explicandum, quo ſenſu verum ſit adorare nos ſcabellum pedum, &c. quem ſenſum dicit ſe nunc reperiſſe, & exprimit in carne data ad manducandum. Quòd ſi de adoratione quæ Chriſto in cœlo fit, ſenſiſſet, cur meminiſſet manducationis, nulla eſt ratio. Imò dixiſſet Chriſtum ſumpſiſſe terram, id eſt, carnem ex virgine, & illam poſt expletam hîc in viſibili corpore diſpenſationem, in cœlum euexiſſe, vbi terra iam in gloria adoratur, nec cauſa vlla Auguſtino fuiſſet mentionem facere manducationis, niſi ibi ſenſiſſet adorationem fieri. Nam manducationis fit mentio hoc in loco ad probãdam adorationẽ, vbi ſi nulla eſt adoratio, ocioſum eſt totum quod dicitur de manducatione. Et ibi tamen inuentũ eſſe dicit Auguſtinus, quo ſenſu id verum ſit adorari ſcabellum pedum eius, in qua manducatione ſi nulla eſt adoratio, non ibi certè inuenit quod ſe dicit reperiſſe, & extra occaſionem loquitur de manducatione. Quod verò ad adorationem in ſpiritu & veritate pertinet, ſi in ſacramẽto eſt veritas carnis, quæ ſemper & inſeparabiliter vnita eſt diuinitati, pertinet etiam ad hanc veritatem adoratio ſacramenti.

Ambroſius de ſpiritu ſancto. lib. 3. cap. 12.

Et Ambroſius eundẽ iſtũ Dauidis verſum enarrãs, fatetur ſe Chriſtum adorare in myſteriis. Quo verba quibus fides nititur, animũ accerſiuit, ibi ſiſtitur ſiue in ſacramẽto, vbi Chriſtus verè adeſt, ſiue in cœlo, vbi Chriſtus verè adeſt, nec Chriſtus diuiditur, ſed vbique vnus eſt. Itaque qui audit, verbum caro factum eſt, myſteriũ agnoſcit, & Chriſtum adorat in cœlo regnantem, quò iam aſcendit: Qui verò myſterio adeſt propter verba Chriſti, hoc eſt corpus meum, Chriſtum adorat in myſterio præſentem, & eundem ſimul regnantem in cœlo, vtranque veritatem ex fide intelligens. Breuiter niſi adorationem Chriſti in ſacramento Euchariſtiæ Auguſtinus nouiſſet fidelibus certò fuiſſe perſuaſam & receptam: illius ſacramenti mentionem ad adorationem terræ probandam nunquam feciſſet, ne dubia in Dauide aliis dubiis, vel nihil ad cauſam pertinentibus conaretur explicare.

CATHO-

CATHOLICVS EX AVGVSTINO CONTRA Creſconium, lib. 1. cap. 25.

QVID de ipſo corpore & ſanguine domini, vnico ſacrificio pro ſalute noſtra, quamuis ipſe dominus dicat, Niſi quis manducauerit carnem meam, & biberit meum ſanguinem, non habebit in ſe vitam: nónne idem Apoſtolus docet etiam hoc pernicioſum malè vtentibus fieri? ait enim quicunque manducauerit panem, & biberit calicem domini indignè, reus erit corporis & ſanguinis domini. Ecce quemadmodum obſunt diuina & ſancta malè vtentibus. Cur non hoc modo & baptiſmus?

SOLVIT SECTARIVS.

DILIGENTER LOCVM PERPENDE, *& inuenies quòd non ſenſit de manducatione corporis Chriſti, ſed ſacramẽti eiuſdem. Nam intẽdit Auguſtinus probare res bonas non prodeſſe malè vtentibus, vt lux quæ bona eſt ſanis oculis, lippis autem nociua: & cibus vnus aliis ſalubris, aliis noxius: & medicina vna alios ſanat, alios perdit. Poſt hæc exempla tandem Auguſtinus hoc probat eſſe verum in ſacramentis & baptiſmi & corporis domini, & verba Pauli quæ hîc citantur, intelliguntur de ſacramentali pane & poculo, & non de corpore & ſanguine, & tamen vocat Auguſtinus panem & poculum carnem & ſanguinem, non quòd reuera ſint, ſed quòd ea ſignificent.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

ET ego rurſus prouoco ad diligentẽ perpenſionem. Nam Auguſtinus ſumpſerat probandum, quòd diuina & ſancta obſunt malè vtentibus. Id autem vt probet, propoſuit ipſum Chriſti corpus. Nam ſic loquitur, de ipſo corpore. & ſubdit, vnico ſacrificio pro ſalute noſtra: quæ verba oſtẽdunt Auguſtinum loqui de corpore Chriſti pro nobis tradito, cuius effectus eſt in manducatione, vt nobis conferat vitam, atque ad eius confirmationem citantur ab Auguſtino illa Chriſti verba, Niſi quis manducauerit. Hactenus quod Auguſtinus popoſuit quaſi pro maiori, & progreditur deinde aſſumens ex Paulo eum probare etiam hoc.

pernicioſum vtentibus, quo pronomine (hoc) Auguſtinus intelligat neceſſe eſt corpus, de quo antea dixerat: & ex Paulo citat illud, quicunque manducauerit panem, & biberit calicem domini indignè. Ex quibus ſic colligit Auguſtinus: ecce quemadmodum diuina & ſancta obſunt malè vtentibus. Hîc tuam æquitatem appello, lector, An'non Auguſtinus in hoc argumento conſtruendo pro indubitato habuit, ipſum corpus domini adeò verè eſſe in ſacramento, vt ſumatur ab indignis, quibus ſumẽtibus obeſt? Quæ verba Pauli de indignè ſumentibus, ſi fuiſſent Auguſtino dubia & controuerſa: non produxiſſet ad probationem, ne controuerſa controuerſis oſtendere niteretur, nedum ſi in alterã partem fuiſſent certa, corpus videlicet Chriſti ab indignis non ſumi: ſed quod volunt figuratores ſolum panem. Hic Sectarius primùm poſtulat vt locus perpẽdatur, qui eſt manifeſtiſsimus. Et addit Sectarius, inuenies, inquit, quòd non ſenſit Auguſtinus de manducatione corporis, ſed ſacramenti eiuſdem. Hæc Sectarius dicit, & dicti addit probationem. Nam, inquit, &c. Ego te cuperem, Lector, perpendere iſtud (Nam,) & quid habeat adiunctum, profectò nihil aliud quàm verborum ſtrepitum, quæ potius confirmant quàm infirmant, quod à catholicis colligitur: Nam lux, cibus, & medicina quæ inferioris ordinis bona ſunt, malè vtentibus nocent. Sed non iis exemplis cõtentus Auguſtinus, ad diuina progreditur & ſancta, atque adeò ſancta ſanctorum, profert in mediũ ipſum Chriſti corpus, quod niſi ſumeretur etiã quemadmodum cibus & medicina, non eſſet ſimilis rationis exemplum, & ab argumento alienum. Quare Auguſtinus probat ex illis Pauli verbis corpus Chriſti ſumi ab indignis. Hoc in loco q̃ui leges quod dicit Sectarius, videbis vim ſermonis eius flacceſsere, & excidere quiddam diſſolutum: ſic enim habet, Poſt hæc exempla, inquit, Auguſtinus probat eſſe verum in ſacramentis. fateor inquam: ſed orditur ab Euchariſtia, in qua quoniã ex Paulo certũ ſit corpus Chriſti ab indignis ſumi ad condemnationem, ducit argumentum ad id quod propoſuerat de baptiſmo docere. Poſtremò Sectarius ſe quaſi opponit Auguſtino, in intellectu verborum Pauli. Auguſtinus de vero corpore ab indignis ſumpto intelligit: Sectarius de ſola figura. Et ego nihil aliud dico, vtri potius credendum cenſetis.

Catho-

CATHOLICVS EX AVGVSTINO DE baptiſmo lib.5.cap.8.

SIcut Iudas cui buccellam tradidit dominus, non malum accipiendo, ſed malè accipiẽdo locum in ſe diabolo prę buit: Sic indignè quiſque ſumens dominicum ſacramentum, non efficit vt quia ipſe malus eſt, malus ſit, aut quia non ad ſalutem acceperit, nihil acceperit. Corpus enim domini & ſanguis domini nihilominus erat etiam illis, quibus dicebat apoſtolus: qui manducat indignè, iudicium ſibi manducat & bibit. Non ergo quærant in catholica hæretici quod habent, ſed quod non habent, id eſt finem præcepti charitatem, ſine quo multa ſancta haberi poſſunt, ſed prodeſſe non poſſunt.

SOLVIT SECTARIVS.

IDEM HVIC LOCO POTEST RESPONderi *quod ſuperiori. Nam vt Auguſtinus in hoc loco loquitur de ſacramento baptiſmi, ſic loquitur de ſacramento corporis & ſanguinis, quod nihilominus vocat corpus & ſanguinem, quia ſignificat & repræſentat nobis verum corpus carnem & ſanguinem.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

HIs Auguſtini locis mirè premitur Sectarius. Quod Auguſtinus aſſerit de baptiſmo, probat ab Euchariſtia, ne proſit indignè ſumentibus. Nam vt cõfirmet ſubſtantiam ſacramenti bonis & malis eandem eſſe, ſubdit hãc clariſsimam & apertiſsimam ſententiam. Corpus enim domini nihilominus erat etiam illis quibus dicebat Apoſtolus, Qui manducat indignè, iudicium ſibi manducat & bibit. Nunc vide, lector, ſi Auguſtino credimus, vt nugantur Sectarij, dum in Paulo notant, quòd ille de indignè ſumentibus loquens, non corpus nominet ſed panem. Nam erat, inquit Auguſtinus, nihilominus corpus illis. Sectarius hic friget, verba hominem deſtituunt. Idem, inquit, poteſt reſponderi quod ſuperiori, ſed neutri reſpondet aptè: & quum Auguſtinus in verbis huc prolatis nullam faciat baptiſmi mentionem, in loco autem vnde hæc citantur, ea quæ de Euchariſtia memorat, ideo proferat, vt quæ de baptiſmo dixerat, probet ab Euchariſtia:

Addit illa Sectarius quaſi aliud agens. Vt, inquit, in hoc loco loquitur de ſacramento baptiſmi: ſic de ſacramento corporis. Imò heus Sectarie quid agis, quid loqueris ſtertens? vigila inquam. Imò quã tu dicis contrà eſt, vt in ſacramento corporis: ſic eſt in baptiſmo ſecundum Auguſtinum, qui illud in Euchariſtia corpus ab indignis ſumi pro notiori ducit, à quo ad alterius ſacramenti hac in parte rationem explicandam argumẽtatur. Et quod dicis Auguſtinum vocare corpus, iubeo hunc locum relegere denuò, vbi comperies non de eo quod vocatur ſolùm, ſed de eo quod eſt, loqui Auguſtinum: vnde dicit, Corpus nihilominus erat illis.

CATHOLICVS EX AVGVSTINO epiſtola 163.

TOlerat ipſe dominus Iudam, Diabolum, furem & venditorem ſuum: ſinit accipere inter innocentes diſcipulos quod fideles norunt precium noſtrum.

SOLVIT SECTARIVS.

FIGVRATA EST LOCVTIO IN EO QVOD *vocat ſacramentum precij noſtri nomine precij, quemadmodum quũ vocat Iudam diabolum.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

IMò Auguſtinus propriiſsimo verbo rem ſacramenti contentam exprimit, dum pro Chriſto dicit precium noſtrum, quũ referre putaret propter admixtos ethnicos de tanto myſterio tectius loqui, dicens, quod norunt fideles pretium noſtrum. Norunt enim fideles Chriſti corpus, eſſe propriè precium noſtrum, nec aliud à Chriſti corpore pretium eſſe poſſe. Iudam autem diabolum dicere figura dicenda non eſt, quum calumniam innocenti tenderet indigniſsimam, dum Chriſtum perfidis vendere & tradere cogitaret.

CATHOLICVS EX LEONE, SER. DE Ieiunio ſeptimi menſis.

TVnc enim & ſacrificij munda eſt oblatio, & miſericordiæ ſancta largitio, quando ij qui iſta dependunt quid operentur intelligunt. Nam dicente domino, Niſi manduca-

ducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis: ſic ſacræ menſæ communicare debetis, vt nihil prorſus de veritate corporis Chriſti & ſanguinis ambigatis. Hoc enim ore ſumitur quod fide creditur, & fruſtra ab illis amen reſpondetur, è quibus contra id quod accipitur diſputatur.

SOLVIT SECTARIVS.

TALES SENTENTIAE NON SVNT IN*telligendæ de humanitate Chriſti ſecundum literam, vt verba ſonant carnaliter. Nam ſic non hoc ore ſumitur quod fide creditur, ſed ſpiritualiter intelligendæ ſunt & figuraliter.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

QVid potuit dici apertius contra iſtorum figuratorum ineptias, qui negant corpus Chriſti ore ſumi, quum fidem & os coniungat hic Leo, & quod fide creditur, id dicit ore ſumi, vt idem percipiamus ore corporis quod percipimus fide cordis? & hic ſcriptor non minus vitæ ſanctimonia quàm eruditione claruit, ſecũdum quem neceſſe eſt nobis intelligere & credere veriſsimam corporis Chriſti præſentiam, in menſa ſacra paratum quod percipimus, id eſt ſumimus ore, ſicut percipimus, id eſt intelligimus corde. Vnde conuellitur ſectariorum commentum de perceptione quæ fit ſola fide. Hic Sectarius induit perſonam magiſtri ex cathedra, cum poteſtate & authoritate docentis, cui ſi credimus, tales ſententiæ non ſunt intelligendæ ſecundum literam, vnde colligeremus quòd ſanctiſsimus hic vir Leo, quum apud populum concionaretur, non ſit locutus ſimpliciter & apertè, quomodo populus eius verbis ędificaretur, ſed falleretur, & ambiguo verborum ſenſu præcipitaretur in errorem. Quod autem Sectarius admiſcet dictis verbum (carnaliter,) vtcũque eo catholici rectè vtantur: hîc tamen adiicitur ad inuidiam, & quomodo dicatur in Capernaitas & infideles. Fideles verò norunt diuinum eſſe quod agitur, & veram Chriſti carnem diuino modo dari in ſacramento, ſed verè nihilominus veram. Leo autem loquitur de veritate, de qua non vult ambigi: & iſte Sectarius quaſi pro iure eius quam ſibi arripit poteſtatis, vult quæ dicuntur figuraliter

intel-

intelligi: Deum immortalem quam ſenſuum metamorphoſim efficerent iſti, ſi vt verbis deprauare, ſic etiam re ipſa valerent inuertere quæ ſcribuntur?

CATHOLICVS EX FVLGENTIO ad Monimum lib. 2.

HAEC inquam ædificatio ſpiritualis nunquam opportunius petitur, quàm quum ab ipſo Chriſti corpore quod eſt eccleſia, in ſacramento panis & calicis ipſum Chriſti corpus & ſanguis offertur. Calix enim quem bibimus, communicatio ſanguinis Chriſti eſt: & panis quem frangimus, participatio corporis domini eſt, quum vnus panis, vnum corpus multi ſumus: omnes enim de vno pane participamur, &c.

SOLVIT SECTARIVS.

NON DEBET HIC LOCVS INTELLIGI *planè vt verba ſonant, ſed figuratiuè & ſpiritualiter, vt prius ſufficiēter probauimus, & verba Pauli quæ hîc citantur, intelliguntur de tali pane qui frangi poteſt. Et idem poteſt reſponderi ad locos citatos ex Gregorio, Sedulio, Caſsiodoro, & aliis.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

QVid profuerit loca plana & aperta ex authoribus proferre: ſi per iſtos non poſſunt planè intelligi? Si quid profeſeratur ſcriptum paulò obſcurius, mox habent in quo certent ambiguitatibus. Quod verò ab omni ſit ambiguitate ſua luce remotum, notatur cenſura, ne intelligatur. Eo modo Fulgentij huius ſenſus lucidiſsimè fulget, ipſum Chriſti corpus & ſanguinem adeò in ſacramento ſumi, ne quis cauilletur abeſſe. Cætera quæ Fulgentius ſubdit ex Diuo Paulo, ſuum habēt ſenſum: de quo alibi locuti ſumus, vt non ſit hîc neceſſe de eo contendere. Quos ſi permittamus huic Sectario vt quę illius ſectę aduerſantur verbo notet, facilè ad eum modū & Gregorium, & Caſsiodorum, & Sedulium, & quotquot ſunt reliqui, catholicos patres hoc vno dicto reiecerit, (Illud intelligitur figuratiuè:) quod eſt veritatem in mendacium commutare.

Catho-

CATHOLICVS EX THEOPHILACTO in Marcum 14.

QVum benedixiſſet, id eſt, gratias egiſſet, fregit panem: quod etiam nos facimus preces adiungendo, Hoc eſt corpus meum, Hoc inquam quod nunc ſumitis. Non enim figura & exemplar quoddam dominici corporis panis eſt, ſed in illud ipſum conuertitur corpus Chriſti. Dominus enim dicit, Panis quem ego dabo, caro mea eſt: non dixit figura eſt carnis meæ, ſed caro mea eſt. Et iterum, Niſi ederitis carnem filij hominis. Et quomodo, inquit, caro non videtur? O homo propter noſtram infirmitatẽ fit, quia enim panis quidem & vinum, ex iis ſunt quibus aſſueuimus, ea non abhorremus. Sanguinem verò propoſitum & carnẽ videntes, nõ ferremus, ſed abhorreremus. Idcirco miſericors deus noſtræ infirmitati condeſcendens, ſpeciem quidem panis & vini ſeruat, in virtutem autem carnis & ſanguinis tranſelementat.

SOLVIT SECTARIVS.

SENSVS HVIVS HIC EST. VT FERRVM *ignitum ferrum etiam eſt, & tamen virtutem habet ignis: & vt caro Chriſti manens caro, viuificat ſicut caro eius qui eſt deus: ſic ſacramẽtalis panis & vinum manent in ſuis propriis ſpeciebus, & tamen conuertuntur dignè comedentibus non in corporalem præſentiã, ſed in virtutem carnis & ſanguinis Chriſti. Et quamuis loquatur Theophilactus de manducatione veri corporis & ſanguinis Chriſti, & non tantùm de figuris eorum, & de conuerſione panis & vini in corpus & ſanguinẽ Chriſti: tamen non intellexit de craſſa, carnali, corporali, & ſenſibili conuerſione, nec manducatione. Nam ſic non ſolùm corda abhorrerent manducare carnem & ſanguinem, ſed etiam talis manducatio nihil prodeſſet nobis, ſed intellexit cœleſtem & ſpiritualem manducationem Chriſti, & ſacramentalem conuerſionem panis, vocans panem non ſolùm figuram, ſed etiam corpus Chriſti, innuens nobis, quòd in ſacramento non ſolùm edimus corporaliter panem, qui eſt ſacramentum corporis Chriſti: ſed ſpiritualiter edimus etiam verum corpus, & bibimus verum ſanguinem. Et hæc doctrina Theophilacti & vera eſt, & diuina, & ſalubris.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

THeophilactus apertius loquitur, quàm vt quicquam in eo ſit annotandū. Ipſe enim ſe dilucidè explicat, & tamē Sectarius conatur ſenſum affingere, qui ex verbis non elicitur, ſed verbis impudenti violentia à Sectario ingeritur. Theophilactus de ferro ignito nō loquitur, nec vnionis myſterium tractat, quomodo caro Christi ſit viuifica. Ergo totū hoc extra Theophilactū eſt. Illud apertè contrà eſt, videlicet quum Theophilactus dicat ꝙ panis nō eſt figura & exemplar, ſed in illud ipſum cōuertitur corpus, Sectarius audeat pro ſenſu exponere, quod non cōuertitur in corporalem præſentiam. Quis vnquā audiuit de alienis verbis quicquam impudentius fingi, vt cū ipſo archetypo componatur poſtea quo mendaciū emineret? Nam ſi non ſentit Theophilactus de corporali præſentia, cur diceret ſeruatas panis & vini ſpecies, ne carnē & ſanguinem videntes non ferremus? quod enim ſequitur, in virtutē corporis fieri mutationem, non ita accipiendū eſt, quaſi illud verbū (virtutē) veritatem præſentis corporis neget: ſed modus eſt loquēdi non inſolens, vt ſignificatio nominis (virtus) genitiuo ſequenti cōcludatur. Vnde à dextris virtutis dei, idē eſt quod à dextris dei, & niſi ita intelligeremus Theophilactū, viderētur quæ præcedunt inaniter dicta, & illa quæſtio quam ſibi proponit Theophilactus, (quomodo, inquit, caro nō videtur) non videretur ex vero diſſoluta, nec ſuo loco propoſita, ſi nihil eſſet corporis præſens præter virtutē ſolā. Itaque Sectarius ipſe illo ſuo (quamuis) in iſto ſenſu ſuo excogitādo non ſe ſibi ſatisfacere ſignificat. Vnde aditum mox parat ad aliud perfugiū. Non ſentit, inquit, Theophilactus de craſſa & carnali, corporali, & ſenſibili mādncatione: in quorū adiectiuorum ambiguitate ſperat ſe poſſe latere Sectarius, & tuto negare ſenſiſſe Theophilactum, quomodo Catholici non intelligunt ipſi Theophilactū ſenſiſſe, tanquā in ſacramēto ſit aliquid craſsi, vt craſſum ſonat carni iunctū, nec carnē quæ verè adeſt intelligimus carnalem ad ſenſuū indiciū: nā caro eſt ſpiritualis, nec corpus ad rationem noſtrorū corporum exhibitū, & tamen verum corpus, & caro ſua natura ſenſibilis, licet dei virtute ſit ibi inſenſibiliter. Cętera quę hîc loquitur Sectarius, oſtentationē quandam habent catholicorum verborū, & imitationē inimicam quæ ad ſenſum conſtruuntur lōgè

alienum

alienum ab eo quod ſenſit Theophilactus, qui animi ſui notionē ita extulit, & verbis dilucidis tã clarè depinxit, vt haud potuit clarius, qui eius ſenſus catholicus eſt verus, diuinus & ſalutaris, quum Sectarij commentum ſit vanum, diabolicum & pernitioſum.

CATHOLICVS EX THEOPHILACTO in Matthæum cap. 26.

Porrò dicẽs, Hoc eſt corpus meũ, oſtendit quod ipſum corpus domini eſt panis, qui ſanctificatur altario: & nõ reſpõdens figura, non enim dixit, Hoc eſt figura, ſed hoc eſt corpus meũ. Ineffabili enim operatiõe trãsformatur, etiãſi nobis videatur panis, qui infirmi ſumus, & abhorremus crudas carnes comedere, maximè hominis carnẽ. & ideo panis quidẽ apparet, ſed caro eſt.

SOLVIT SECTARIVS.

VBI ASSERIT PANEM NON ESSE FIGVram *corporis Chriſti, ſi intelligat vacuam aut inanem, rectè dicit: neque nos talem figuram ponimus, alioquin ſi prorſus negaret figuram eſſe, aduerſaretur cæteris patribus, quos apertè oſtẽdimus & ſignũ & figuram hîc ponere. Ait transformari, conuerti, & tranſelemẽtari, quas locutiones ſi accipiat ſacramentaliter, non abhorremus: nam panis & vinum ſacramenta fiunt, & tranſeunt in elemẽta diuinarum rerum, formãque induunt ſymbolicam. Cæterùm horror tollitur ſi ſtatuamus non in rem, ſed in virtutem fieri mutationem.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

THeophilactus negat figurã, quatenus figura opponitur veritati præſenti, & eſt rerũ haud præſentiũ expectatio, vel ſignificatio abſentiũ. Quatenus verò figura rem quæ verè ſubſit & adeſt, obuelat, occultat, & palliat, vt loquitur Bernardus: nõ ſic negat figurã Theophilactus, ſed tanquam in ſpiritu futurorũ præſcius, iſtis noſtris figuratoribus occurrit, qui per (figuræ) vocabulũ (quo tamẽ patres in hoc ſacramẽto interpretando & ſignificando vſi ſunt) ipſam præſentis corporis Chriſti veritatẽ conantur excludere, ſecundum quam figuræ acceptionem negat figurã Theophilactus. Sectarius autem vt ſuam figuræ fictionẽ venditet, eam conatur infarcire verbis. Nos, inquit Se-

ctarius, non ponimus figuram vacuã aut inanẽ. Inaniſsimam profectò, ſi comitatũ illum & ſtrepitũ verborum ſuſtuleris, quæ nulla efficaci ſignificatione adiiciuntur ad pompam, videlicet potenter, efficaciter, exhibere, offerre: & poſt hæc, illud ipſiſsimũ verũ corpus, & quantũuis verborũ catholicorum: dum interim ſua ſibi retineant Sectarij ſenſa, corpus quod dicitur ipſiſsimũ & verum, nihilomagis præſens, licet offeratur, exhibeatur, potẽter, efficaciter: non dari autẽ, denique non eſſe opus vt detur, omnia peragi ſpiritu, dũ meditãtur ſymbolum cũ cãtico Zachariæ. Illud bellũ eſt quod dicit Sectarius, horrorẽ tolli, ſi ſtatuamus non in rẽ fieri mutationẽ, quod & verum eſt. Sed quãuis horror tollatur ſacramẽto, maneret profectò Theophilacto magna ineptiæ nota, qui de eo quod fateretur non adeſſe, ſi cũ Sectario ſenſiſſet, à ſe quærat cur non videatur: & pergat deinde dei nobis cõmendare miſericordiam, qui quod dat, ſpecie elemẽtorũ velet, ne cum horrore videamus: quum reuera ſecundum hunc Sectarium nihil adſit quod obueletur.

CATHOLICVS EX THEOPHILACTO in Ioannem cap. 6.

ATtende autem quod panis, qui à nobis in myſteriis manducatur, non eſt figuratio quædã carnis domini, ſed ipſa caro domini. Nõ enim dixit panis quem ego dabo, figura eſt carnis, ſed caro mea eſt. Transformatur enim arcanis verbis panis ille per myſticã benedictionem, & acceſsionẽ ſancti ſpiritus in carnẽ domini. Et ne quẽ conturbet ꝙ credendus ſit panis caro, etenim & in carne ambulãte domino, & ex pane alimoniã admittẽte, panis ille qui mãducabatur, in corpus eius mutabatur, & ſimilis fiebat ſanctæ eius carni, & in augmentũ & ſuſtentationem cõferebat iuxta humanum morem. Igitur & nunc panis in carnem domini mutatur.

SOLVIT SECTARIVS.

QVANVIS HAEC COLLATIO SIT VIOlentior, *tamen generaliter acceptam concedimus. Nam & in hoc ſacramento mutationem ſacramentalem non negamus. quod ſi dixeris te velle ſimilitudinem hanc verè ſumere, prout affertur: conſequetur abſurdum repugnans tuæ ſententiæ, ſcilicet accidẽtia ſymbolorum nõ eſſe in hoc ſacramento retinenda, quia ibi in alimento Chriſti dum hîc viueret,*

ueret, non ſeruabantur. At ſi vrgeas acrius, dixiſſe eum panem conuerti in corpus domini: obiiciemus, quòd idem dixit in Marcum, conuerti panem in virtutem corporis Chriſti: & ſic dicemus illam eſſe interpretationem horũ verborum, quòd iſta ſymbola virtutem aſſumant rerum. His adiiciemus quod hic habet cap. 6. in Io. Qui manducat me, viuet propter me: dum quodammodo miſcetur mihi, & tranſelementatur in me. Vbi rurſus vides eum ponere vt cæteri patres, tranſmutationem noſtri in Chriſtum.

CONFVTAT CATHOLICVS.

Hic locus Theophilacti ſenſit Oecolampadij fraudẽ, qui vocabulo (figuratio) addit excluſiuã (tantũ) quæ excluſiua in Græcis nõ eſt, vbi ſic legitur: καὶ διὰ ἀντίτυπον τῆς σαρκός. Et nunc violẽtus hic Sectarius accuſat Theophilactum violentiæ, qui quàm poteſt apertiſsimè panis mutationem in ipſum Chriſti corpus explicare conatur, adhibito ſimili à mutatione, quæ fit per naturã, hoc eſt panis in corpus Chriſti, dũ eo hîc in terris agẽs veſceretur. Cui ſimilitudini vim facit Sectarius, quatenus dicit ſi illum prout affertur ſumeremus, accidentia panis vna cum ſubſtantia abirent: nam accidẽtia, inquit, ibi non ſeruabantur. fateor: ſed ſimilitudo mutationẽ reſpicit, & ſola ſubſtantia mutatur in naturã aliti, quum quantitas cum cæteris accidentibus licet deſinat, non mutetur tamen, vt iam conſequens ſit ſimilitudini ſolam ſubſtantiam panis & vini ſecreta poteſtate mutari, & igne cœleſtis ac diuinæ ſubſtã tiæ abſumi, vt inquit Chryſoſtomus, quem hic Theophilactus præter cæteros imitatus eſt, vt illius ſententiam & vidiſſe & probaſſe iudicandus ſit, licet hanc mirabilem mutationem alia expreſſerit ſimilitudine. Quod Sectarius committit Theophilactũ cum Theophilacto, ante diſſolutũ eſt. De noſtra mutatione in Chriſtũ, aliàs abunde dictũ. Quod ſic loquatur Theophilactus, Chriſtũ miſceri mihi, effectus eſt vnionis carnis cũ Chriſto per myſticã benedictionẽ, de qua vnione dixi in Cyrillo & Hilario. Tranſelemẽtationis ſignificatio, rei cui exprimendæ adiicitur, accõmodanda eſt, ne veritati præiudicet, ſed ſubſeruiat, hoc eſt, vt carnis Chriſti ſubſtantia propter myſteriũ vnionis ipſa manẽte ita cẽſeatur mea, ac ſi in meã demigraſſet, & ad minuendã trãſelemẽtationis ſignificationẽ additur quodãmodo.

CATHOLICVS EX DAMASCENO LIB. 4. CA. 14.

Si igitur verbum Dei viuens eſt & efficax, & omnia quæcunque voluit fecit, &c. Si volens ipſe Deus verbum factus eſt homo, & ex ſanctæ virginis puriſsimis & illibatiſsimis ſanguinibus, in ſe ipſe ſine ſemine carnis ſuſtentauit: non poteſt panē ſui ipſius corpus facere, & vinum & aquā ſanguinem. Dixit in principio, producat terra herbā virentem, & vſq; nunc pluuia facta producit germina, diuino coadiuta & vigorata præcepto. Dixit Deus, Hoc eſt corpus meū, & hic meus eſt ſanguis, & hoc facite in meam commemorationē: & omnipotenti eius præcepto donec veniat efficitur, &c. Nam quemadmodū omnia quæcunque fecit dominus, ſpiritu ſancto operante fecit: ſic & nunc ſpiritus ſancti operatione, hæc ſuper naturam operatur, quæ non poteſt capere niſi ſola fides.

SOLVIT SECTARIVS.

HOC GENVS ARGVMENTI A POTENTIA, *eſt infirmiſsimum, neq; de potentia Dei eſt nunc diſputatio, quandoquidem non negamus* Deū *poſſe panē in carnes conuertere, ſed tota contentio eſt num id facere velit. Quod dicit ſupra naturā iſta contingere, admittimus: nō enim eſt naturale vt ex communi pane ſacramentū fiat, ſicuti nec ex aqua conſtituitur naturaliter lauacrum regenerationis.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

NON arguit Damaſcenus à potentia factum fuiſſe, ſed quia voluit Chriſtus, probat à potētia factum eſſe. Et voluiſſe Chriſtum ex illis verbis probat: Dixit enim, inquit, Hoc eſt corpus meum. In baptiſmo miramur effectum: In Euchariſtia verò præter effectum ipſam miramur ſacramēti conſtitutionē, quomodo ex pane fiat caro, quod eſt ſupra naturam, quod nō intelligit niſi ſola fides. At verò panem ſignificare corpus, ipſa facilè ratio comprehendat.

CATHOLICVS EX DAMASCENO.

NON eſt figura panis & vinum, corporis & ſanguinis Chriſti. Abſit enim hoc: ſed eſt ipſum corpus domini deificatum, ipſo domino dicente, Hoc eſt meū: non figura corporis, ſed corpus, & non figura ſanguinis, ſed ſanguis.

Soluit

SOLVIT SECTARIVS.

AD HOC ARGVMENTVM SVPRA RE-*ſpondimus. Et ſi iſte quum negat ſacramentum eſſe corporis, id ſimpliciter intelligat, aduerſum ſe habet omnes patres, qui figuram hîc agnoſcunt. Sin verò intelligat, non eſſe figuram, id eſt caſſum aut vacuum ſignum, nos quoque id libenter damus.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

ET illam huius Sectarij reſponſionem quàm inepta eſſet, antea excuſsimus, neque enim velamentũ negant catholici, quod miſericors dominus noſtræ infirmitati condeſcendens, panis & vini ſpeciebus ſeruatis addidit, & hoc ſpecierum velamentũ figuram & ſignum patribus dici conſtat. Sed negat figurã Damaſcenus, quomodo Theophilactus negat illam, videlicet quæ veritati opponitur, non quæ ſubſeruiat præſenti in ſacramento veritati. Quod autem figuratores noui fingunt, & re eſt caſſum, & ſenſu craſſum.

CATHOLICVS EX DAMASCENO.

PRoinde omni cum timore, & cõſcientia pura, & indubitabili fide accedamus: & omnino fiat nobis quemadmodũ credimus, nõ dubitãtes, & veneremur ipſum omni puritate animi & corporis, accedamus ei deſiderio ardenti, manus in crucis modum formantes, crucifixi corpus ſuſcipiamus.

SOLVIT SECTARIVS.

NON DICIT DAMASCENVS SACRA-*mentum eſſe venerandum aut adorandum, vt papiſtæ loquuntur, quod eſt planè Idololatria: ſed quod debemus venerari Chriſtũ, Deum & hominem, & tamen non eſt adorandus in pane & vino, ſed ſedens in cœlo cum patre, & exiſtens ſpiritualiter intra nos.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

OMiſſa inuidioſa collatione quam facit Sectarius, Nónne inuitat Damaſcenus vt cum fide accedãt, & accedant ei? quæro cui ei? niſi corpori præſenti, id eſt, Chriſto præſenti in Euchariſtia? & quũ manus in modum crucifixi formari iubet, ánnon geſtum exigit confeſsioné crucifixi præ ſe ferentem, dum

Chryſoſtomus in Liturgia. Emiſen' in orat. de corpore. Auguſt. in Pſalm. 98. Ambroſius de ſpiritu ſancto li. 3. cap. 12.

tem, dũ præſentis crucifixi corpus ſuſcipit in ſacramento? in quo loco Chryſoſtomus voluit adorãtes dicere: Deus propitius eſto mihi peccatori. Emiſenus accedentẽ ad altare iubet reſpicere corpus Dei ſui, honorare, & mirari. Auguſtinus à certa Euchariſtiæ adoratione reperiſſe ſe dicit intellectum illorum verborum Dauidis, Adorate ſcabellum pedum eius. Ambroſius eundem Dauidis locum interpretans, ait ſe adorare crucifixum in myſteriis. Et hic Sectarius nihil aliud quàm verbis obſtrepens, admonet Chriſtum ſedentem in cœlo adorandum, quaſi quiſquam id neget, aut quaſi adoratio quæ Chriſto in ſacramento fit, ad eundem qui ſimul in cœlo eſt, non etiã pertineat & portendatur.

CATHOLICVS EX DAMASCENO.

CArbonem vidit Eſaias. Carbo autem ſimplex non eſt, ſed vnitus igni, ſic panis communionis non panis ſimplex eſt, ſed vnitus diuinitati: & corpus vnitum diuinitati, nõ vna ac eadem illi natura eſt, ſed vna corporis, vnitæ diuinitatis altera. quare amborũ ſimul non vna natura eſt, ſed duæ.

SOLVIT SECTARIVS.

HAEC NOS LIBENTER ADMITTIMVS, *quia non dicimus hîc eſſe panem communem aut ſimplicem, ſed iam ſanctificatum, conuerſumque in naturam ſacramenti. Et diuinitas idcirco poteſt dici ei iuncta, quòd ipſo vt inſtrumento vtatur ſpiritus ſanctus ad noſtram ſalutem.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

ITA ſe aperit Damaſcenus, vt per panem communionis intelligat ipſam Chriſti carnem, quæ non ſimplex eſt caro, ſed vnita diuinitati: quia corpus, inquit, vnitum diuinitati non eſt effecta diuinitas, vt ſit per vnionem vna natura, ſed amborum ſimul eſt non vna natura, ſed duæ, quemadmodum carbo quẽ vidit Eſaias, non erat ſimplex carbo, ſed vnitus igni. Quòd ſi de externo elemento vniendo ſenſiſſet Damaſcenus, carni potius diceret vnitũ quàm diuinitati, quoniam ex carne cœleſti conſiſtit ſacramentũ, quæ datur manducanda. Sed Damaſcenus de carbone ignito loquens, qui communiter apud patres vnionis in Chriſti per-

ſti perſona naturarum myſterium exprimit:confert illi panem communionis, id eſt,cibum dominicũ carnis Chriſti: qui panis, inquit, id eſt,qui cibus carnis non eſt ſimplex,ſed vnitus diuinitati,&c. Sectarius arripit vocẽ panis, & diſsimulans quod additur cõmunionis,dicit ſe fateri non eſſe panem communem,quaſi nihil intereſſet, communem dicas an communionem, & verbum(ſimplex)accipit Sectarius,homo ſimplex videlicet ipſe, quaſi opponeretur ſanctificato: quum Damaſcenus oſtendat ſanctificati panis,id eſt,cibi non eſſe naturam ſimplicem , nam ſanctificatio intelligebatur in verbo communionis,qua ſanctificatione ex pane communi, id eſt,triticeo factus eſt panis,id eſt, cibus carnis Chriſti. Et pergit inde Sectarius docere quomodo vnita dicatur pani materiali diuinitas,qualẽ vnionem præter hunc nemo ſomniauit, vt quod eſt inſtrumẽtum merũ, dicatur vtenti vnitũ,& ita vnitum quomodo ignis adeò vnitur carboni, imò ineffabiliter, quomodo natura humana vnitur diuinitati in Chriſto.Sed in has proruũt inſanias,qui à fide catholica aberrant. Hic ſi Sectarius ſe tueatur ꝙ vtatur verbo coniunctionis,non vnionis,nihil eſt. Nam niſi per cõiunctionem ſentiat vnionem,loquitur aliena ab ipſo Damaſceno,cuius ſenſum vult videri referre.

CATHOLICVS EX DAMASCENO.

NEque & hoc etiam dictu promptum, quomodo naturaliter per comeſtionem , panis & vinum & aqua, per potionem in corpus & ſanguinem comedentis & bibentis transmutatur, & non fit aliud corpus præter quod prius erat ipſius:ſic & propoſitionis panis vinũmque & aqua,per inuocationem & aduentum ſpiritus ſancti ſupernaturaliter tranſmutãtur in corpus & ſanguinem Chriſti:& nõ ſunt duo,ſed vnum & idem.

SOLVIT SECTARIVS.

VT DIXI SVPERIVS QVVM DE THEO*philacto loqueremur,ſi accipias generaliter hoc ſimile,& applices admutationem ſacramentalem,ſatis eſt:ſin verò ſpecialiter volueris collationem fieri de tali mutatione,qualis eſt alimẽti in corpore noſtro,quan do conuertitur in carnem: tunc nõ cedere facies naturam panis,ſed etiã eius accidentia. Quod poſtea ſubdit non ſunt duo,ſed vnum,ſi referas vnum ad calicem & panem,quaſi iſta dicat vnum ſacramentum eſſe,*

non multum laboramus, quamuis accipiendo geminam partem ſacramenti huius non vereatur eccleſia numero multitudinis dicere ſacramenta hîc eſſe, vt in collectis, Sacramenta quæ ſumpſimus: ſed ſi dixeris vnum ſunt, ita vt quaſi poſt conſecrationem iam panis & corpus Chriſti vnũ ſint, & non duo, ob incidentem tranſubſtantiationẽ: opponimus ſententiam Irenæi, qui ſcribit Euchariſtiam conſtare ex duabus rebus, terrena & cœleſti. Itẽ Gelaſium Papã, qui probat à coniunctione panis cũ corpore Chriſti, manentibus naturis integris, vnionẽ naturæ humanæ & diuinæ in Chriſto manente vtraque integra & inuiolata.

CONFVTAT CATHOLICVS.

VErba Damaſceni vno tantùm modo accipi poſſunt, vt non ſit locus diſtinctioni quam proponit Sectarius de generali & ſpeciali acceptione. Aperiunt enim clarè tranſmutationẽ, quam operatur ſpiritus ſancti inuocatio, efficere videlicet vt panis & vinũ & aqua, ita ſupernaturaliter tranſmutentur in corpus & ſanguinẽ Chriſti, vt iam non ſint duo, ſed vnũ & idem, vt quemadmodum in tranſmutatione naturali nõ manet ſubſtantia panis cũ corpore noſtro, vt duo ſint corpora, alterũ panis, alterũ carnis noſtræ, ſed vnũ corpus carnis in quod panis mutat' eſt: ita in trãſmutatione ſupernaturali vna manet ſubſtãtia corporis, in quã panis mutatus eſt, & itẽ ſanguinis, in quam vinũ & aqua mutata ſunt mutatione mirabili. Nihil eſt in hoc Damaſceno hoc in loco obſcuritatis, nihil ambiguitatis. Quod autẽ in tranſmutatione ſupernaturali ſola ſubſtantia mutetur manentibus accidẽtibus, aliter atq; in trãſmutatione naturali fit: cauſam expoſuit Theophilactus, qui ait miſericordem dominũ dum noſtræ cõdeſcenderet infirmitati, ſeruaſſe ſpecies elemẽtorum, ne nos horror turbaret. Quod Sectarius minatur ſe obiecturum Irenæum, qui dicit Euchariſtiã conſtare ex duobus: nihil eſt. Nã & calix ex duobus cõſtat, vino & aqua: & tamen per confuſionẽ naturalem deſinit eſſe ſubſtãtia aquæ. Et terrena accidentia manẽt in Euchariſtia, quorum ſubſtantiam abſumpſit ignis diuini corporis, ſecundum Chryſoſtomũ. & Gelaſio antea reſponſum eſt, ne hîc ſit neceſſe repetere, qui nõ ita preciſè loquitur ſuis verbis, quomodo hic de eius verbis narrat Sectarius, vt vbi Gelaſio reſpondetur poteris videre.

Catho-

CATHOLICVS EX CONCILIO EPHESINO.

NEceſſariò igitur & hoc adiicimus, annunciantes enim ſicut ſecundum carnem mortem vnigeniti filij Dei, id eſt, Ieſu Chriſti, & reſurrectionem eius, & in cœlos aſcẽſionem pariter confitẽtes, incruentam celebramus in eccleſiis ſacrificij veritatem: ſic etiam ad mysticas benedictiones accedimus & ſanctificamur, participes ſancti corporis & precioſi ſanguinis omnium noſtrum redemptoris effecti, non vt communem carnem percipiẽtes, quod abſit, nec vt viri ſanctificati & verbo coniuncti ſecundum dignitatis vnitatem, aut ſicut diuinam poſsidentis habitationem: ſed verè viuificatricẽ, & ipſius verbi propriam factam.

SOLVIT SECTARIVS.

NON CONTENDVNT ILLI PATRES, *neque conantur aſtruere quòd in pane latitet caro Chriſti, ſed in ſacramento volunt nos eam comedere, & quidem verè ac talem comedere, quæ nobis vitam æternam donet. Quæ nos minimè negamus, modò eſus ad animum & fidem intelligatur pertinere. Nam in ſacramento manducare ſpiritualiter, ſed verè carnem Chriſti concedimus, nec vnquã fingimus talem quæ ſeiuncta & diuiſa ſit à diuina perſona verbi.*

CONFVTAT CATHOLICVS.

ILlud eſt huic Sectario proprium & perpetuũ, vt quoties arctè prematur, loquatur aliena, & verba quædam ea arte concinnet, quæ imitationem quandam veritatis habeant, quum ſenſum contineant vel nullum vel vanum. Tractant ij patres eccleſiæ ſacrificiũ incruentum, & quomodo ſanctificamur participatione corporis & ſanguinis Chriſti, & quomodo percipimus carnem Chriſti, nõ vt carnem communem, &c. ſed vt verbi propriam. De pane nulla mentio, ſed veræ præſentiæ corporis Chriſti certa expreſsio, cuius probãdæ cauſa conciliũ citatur à catholicis. Concilium autem loquitur de ſacramentali mãducatione, vbi quod fide creditur, ore percipitur, & hoc ſenſu effertur participiũ (percipiẽtes,) vt eſus intelligatur qui ſit perceptione oris, cui quidem vt digna ſit manducatio, fides cordis adſit oportet, & animi defecati ſynceritas. Sectarius autem nugatur, & lo

Cyrillus ad Theodoſiũ de recta fide.

Oecolampadius in dialogo cũ Nathanaële f. 40.

quendi formulis veritatem eludit. Nam quũ omnia huius Sectarij verba excuſſeris, quæ pulchrè hoc loco inſtruxit ad fallaciam: ſenſus huc redit vt tot verbis ſpecioſis nihil aliud dixerit quàm credere, quod eſt illi comedere in ſacramento, & carnẽ verè manducare quæ vitam æternam donet. At verò concilium id agebat, vt quod dicitur corpore & ſanguine Chriſti conſtare ſacrificiũ eccleſiæ, cuius participatione ſanctificamur: ita intelligeremus proprium videlicet verbi corpus & ſanguinem dici. Verbum enim increatum licet natura ſua incorporeum ſit, ideóq; nec eſibile (vt Cyrillus ait:) habet tamẽ corpus quod ſumpſit ex virgine, quod ineffabili vnione propriũ fecit, vt iam quemadmodũ ſpiritus ſanctificat & viuificat natura ſua: ſic etiam caro Chriſti ſanctificat & viuificat propter ſpiritus ineffabilem vnionẽ, vnde ſacrificium eccleſiæ, quod corpore & ſanguine Chriſti conſtat, dicitur & eſt viuificum, cuius per myſticam benedictionem participatione ſanctificamur. Quam carnis Chriſti ſanctificationẽ hæc ſancta patrum concio contra Neſtoriũ confitetur, qui perſonarum in Chriſto diſtinctione id diceretur vel negare vel infirmare. Vnde hic locus qui tam apertè explicat ſanctificationem carnis, quam etiam fatetur à nobis percipi, omnes ſemel proſternit figuratores, quos percellit acerrimè. Itaq; Oecolampadius vt quod à patribus Græcè dicebatur, ſua Latina traductione extenuaret, à publica trãſlatione diſſentit, & Græca ſuo modò Latinè refert, iis verbis: Incruentũ in eccleſiis perficimus cultũ, accedimúſq; ſic ad myſticas benedictiones, & ſanctificamur efficimúrq; participes ſanctæ carnis & precioſi ſanguinis noſtri omnium ſeruatoris Chriſti. Cæterùm quoniã additis Græcis hæc certius poteris iudicare, non grauabor adſcribere ipſa græca: τὴν ἀναίμακτον ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τελοῦμεν λατρείαν, προσίμεν τε οὕτω ταῖς μυστικαῖς εὐλογίαις, καὶ ἁγιαζόμεθα μέτοχοι γινόμενοι τῆς ἁγίας σαρκός, καὶ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ πάντων ἡμῶν σωτῆρος χριστοῦ. Quæ verba publica editio fideliter reddit, & maximè vim verbi Græci (τελοῦμεν) quomodo nunc habet accuſatiuũ (λατρείαν) vt ſimul ſignificent, celebramus ſacrificij veritatem. Verba enim ſacrorum propria ſunt τελέω & λατρεία, quæ tamẽ in prophanis vſurpantur: & prophanat verbũ τελοῦμεν Oecolampadius, dum Latinè reddit hoc in loco perficimus. Sed eo cõſilio callidè fecit, vt probaret ſuis, eccleſiæ cultum perfici ſola annunciatione mortis, reſurrectionis, & aſcenſionis, ſiue meditatione mentis

ne mentis accipias,ſiue profeſsione oris: quum iis verbis concilium id ſignificet,nos dum celebramus ſacrificiũ incruentũ, non ſolùm annuntiare mortẽ domini,cuius memoria præcipuè agitur:ſed pariter confitemur reſurrectionẽ & aſcenſionẽ Chriſti,vt ſicut Chriſtũ in morte agnoſcimus verũ hominẽ,ſic eundẽ qui mortuus eſt,quatenus & reſurrexiſſe & aſcendiſſe cõfitemur, ſimul videamur quod veritas exigit agnoſcere verum deum. Et hoc eſt de Chriſto integrã veritatẽ profiteri, quod ex eccleſiaſtica traditione in ſacrificio celebrando fit,quod hoc conciliũ iis verbis ſignificat, & cũ eadem confeſsione accedimus ad participationẽ huius ſacrificij,id eſt carnis & ſanguinis Chriſti, & ideo græca ſunt προσιμέν οὕτω Vbi illud (οὕτω) nõ eſt ordinis, quomodo nos vellet intelligere Oecolampadius, dũ ſuum latinũ(ſic) ita locat,quaſi ſignificet deinde, ſed οὕτω græcè ſonat eo modo quod(ſic) latinum explicat, ſed ita locatum quomodo habet tranſlatio publica. Nam (ſic) latinum ambiguũ eſt, vt deinde ſignificet, vel eodẽ modo. Et ita ſenſêre patres nos cum eadem confeſsione ad communionẽ accedere, qua ipſum ſacrificium celebrauimus,hoc eſt in celebrãdo ſacrificio profeſsi ſumus. Quod autem in græcis eſt ſanctificamur effecti participes, &c. ibi Oecolãpadius ne intelligatur nos ſanctificare caro, vnum orationis membrum in duas ſecauit partes, & addidit de ſuo coniunctionẽ, qua denuò necteret. Nam participium γενόμενοι græcè,quod publica editio reddit (effecti,)ſeruit verbo ſanctificamur ἁγιαζόμεθα,vt ſenſus ex verbis cõcilij exiſtat huiuſmodi, quo intelligamus ſanctificationem conſequi ex participatione carnis & ſanguinis,nã huc maximè ſpectat hæc cõcilij profeſsio. Quod tamen ne ita accipiamus ſic vertit Oecolampadius, ſanctificamur, efficimúrque participes corporis & ſanguinis. Nã cuperet Oecolampadius intelligi vt à ſanctificatione quæ ſpiritu fiat, conſequatur effectus participationis carnis. Itaque inuertit Oecolampadius ſacri cõcilij ſenſum, mutatione participij in verbũ, & addita coniunctione, vt quod concilium habuerat pro cauſa, nos authore Oecolampadio & eius tranſlatione decepti intelligeremus eſſe effectũ,& quod concilium effici diceret, nos interpretemur cauſam. Dixerit aliquis,ánnon probabile eſt ſanctificari nos ſpiritu antequam percipiamus Chriſti corpus? Eſt ſanè,nam alioqui non ſanctis & impuris diuina officerẽt, vt Auguſtinus ait. Sed illud eſt pro- *Aug. cõtra Creſconiũ lib. 1. c. 25.*

Apoca.22. fectò, Qui ſanctus eſt, ſanctificetur adhuc. Et in hoc myſterio totus Chriſtus deus & homo, totum hominem animã & corpus, ſuo corpore ſanctiſsimo connectit & ſpiritu, & quoniam carnis fit vnio, futuræ etiam in reſurrectione regenerationis pignus dat, quod eſt (vt *Hilarius de Trinitate lib.8.* Hilarius inquit) perfectæ vnionis ſacramentum. Quoniam autem hic noſter labor iam ad calcem perductus ſit, operæpretium viſum fuit datam occaſionem arripere, vt etiam illius impoſtoris fraudes tibi annotem, qui venenũ hoc noſtris temporibus propinauit, Oecolampadium dico, quẽ nihil puduit, nec religioni fuit in errorem tã pernicioſum dolis ac fallaciis alios protrahere, alibi corruptis græcis ipſis, alibi Latinè malè redditis, nunc verbis additis, nunc detractis, interdum motis loco, ne ſuum ſonum & ſenſum redderent, ſed quẽ cuperet ille alienũ, qua præcipuè nota parentem referunt, qui ab illo *Ioan.8.* ſunt, quomodo Chriſtus dixit: Vos ex patre diabolo eſtis, & opera eius facitis. In vno quippe ludo omnes docti ſunt ad malitiam. Nã *Græca ſcholia in eodẽ loco.ca.3. Heb.2.* & de Neſtorianis notatur quomodo illud diui Pauli ad Hebræos: ὅπως χάριτι θεοῦ ὑπὲρ παντὸς γεύσηται θανάτου: ita corruperant, vt ex verbo χάριτι, fecerant χωρὶς, vt eorum inſaniæ locus ſuffragetur. Chriſtum videlicet abſque deo paſſum mortem, vnde perſonarum diſtinctio colligeretur, ita veritatem dei in mẽdacium commutant homines, non ea pœna deterriti quam nõ ceſſat infligere deus, vt in reprobũ ſenſum dati dicant quæ non conſtent, quæ non quadrent, quæ non cohæreant, quæ ſtultitiam denique eorum detegant, quum cupiant haberi ſapientes, eò etiam dementiæ prolapſi, vt quorum conuerſationis exitum abominandum viderunt, maluerint tamen eorum perfidiam imitari, quàm tot & tantorũ ſanctiſsimorum teſtiũ verã, indubitatã, & catholicã fidem. Sed vt primis præterita ſeculis omittam, conuenerunt in Laterano Metropolitani ſeptuaginta Epiſcopi *Conci. Lateranenſe cap.1.* quadringenti, qui hanc quã ſubiiciã confeſsionem vnanimes ediderunt: Vna verò eſt fidelium vniuerſalis eccleſia, extra quam nullus omnino ſaluatur. In qua idem ipſe ſacerdos & ſacrificiũ Ieſus Chriſtus, cuius corpus & ſanguis in ſacramento altaris ſub ſpeciebus panis & vini veraciter cõtinentur, tranſubſtantiatis pane in corpus, & vino in ſanguinẽ poteſtate diuina, vt ad perficiendũ myſteriũ vnitatis excipiamus ipſi de ſuo, quod accepit ipſe de noſtro. Hęc illi paucis, ſimplicibus, & efficacibus verbis: quibus ipſam veritatẽ caſtiſsimè ex-

mè explicant, nec quicquam dicunt quod non didicerant à maioribus,& acceperant traditione; vt nulla ſit cauſa quur fides hæc ab illis inuenta aut excogitata (quod iſti figuratores calumniantur) diceretur,qui quomodo didicerant & acceperãt,verbis compendioſis & ſignificantibus nobis poſteris tradiderunt. Quorũ verba ſingula vt notemus,quod ipſi aſſerunt Chriſtũ eſſe ſacerdotem & ſacrificiũ apud multos,recentis eccleſiæ patres illis ipſis verbis ſcriptũ legitur. Tum illud autẽ corpus Chriſti verè contineri in ſacramento, à multis proditum reperitur, ita tamen vt quod ij veraciter, illi dicant in veritate. Quatenus verò in fine de myſterio loquuntur vnitatis, ex Hilario hauſerunt & Cyrillo,ac pleriſque aliis. Senſum porrò eius quod de tranſubſtantiatione dicunt, ex Chryſoſtomo authore celeberrimo collegerunt,qui dicit abſumi myſteria ſubſtantia corporis. Quod dictũ nemo veterum in illo improbauit. Et potuiſſent tum extare alij plurimi qui in eandem ſcriberent ſententiam, quorũ ſcripta interciderunt quo minus ad nos peruenirent. Eorum certè qui extant plerique omnes elementorum mutationẽ fieri dicunt, vel cõuerſionem,tranſelementationem,aut tranſitionẽ,qui omnes veram corporis Chriſti ſubſtantiam fatentur præſentẽ. Quòd ſiqui aliter loqui videãtur,qui ſunt pauciſsimi, ſi omnino ſint aliqui,æquius eſt ita eos candidè interpretari (quod & Auguſtinus monet,) vt cum aliis conſentiant potius,quàm vt ab illis diſſentiant, quando etiã diuerſæ loquẽdi cauſæ,diuerſas pariant loquendi formulas. Adeò magna eſt iſtorũ temeritas, qui tam clara huius veritatis veſtigia in ſcriptis patrum cernãt, vnius verbi tranſubſtantiationis nouitate ſic offendantur,quaſi res ſimul cũ verbo naſceretur, quod eſt vt iam oſtendi longè ſecus. Et magno cõſilio vſi vidẽtur verbo hoc trãſubſtantiationis illi patres in Laterano, verbo inquam ad extinguẽdas contentiones illis temporibus ortas neceſſario, & eodem ad exprimendam veritatem idoneo & ſimplici: vt vnam nimirum ſubſtantiam ſignificarent eſſe in ſacramento corporis, atque eam corporis Chriſti,in quam deſinit illa panis ſubſtantia,atque item de vino: illas ſententias vno verbo exprimentes quas apud patres legerant, videlicet,fuit panis,nunc eſt corpus:fuit vinum,nũc eſt ſanguis:& itẽ, illa ſubſtantia panis nunc non eſt, iſta ſubſtãtia corporis nunc eſt, & ſimiliter de vino. Atque has ſententias vnum hoc verbũ tranſubſtãtiatio

tiatio ſimpliciter, aptè & dilucidè exprimit. At huic veritati recalcitrant figuratores, qui omnem ſubſtantiæ mentionem horrent, veluti ab rabido morſus cane aquam. Paulus de veteribus dixit, omnia in figuris cõtigiſſe illis, quod & iſti nobis cõpetere vellent, quibus eadem prorſus eſſe cũ veteribus ſacramenta cõtendunt. Interim omnem mouent lapidẽ, vt exploſa veritate ſubſtituant mendacium, ſed fruſtrà. Nam veritas in ſeculum ſtabit, impiorum malitia corruet, quod quotidianis liceret exẽplis cognoſcere, quibus iſti nihil deterrentur. Nã Paulus veritatis præco, non ſine cauſa dixit, oportet hæreſes eſſe, non rei neceſsitatem indicans, ſed hominũ notans vitium, quorũ improbitatem deus vertit in gloriam ſuã. Ergo cõuertamur ad dominum, & oremus eum ne nos inducat in tentationẽ, qui nouit ſuos de tentatione eripere, & dare ſolet cũ tentatione prouentũ. Magnum eſt ſcandalum, ſed maior & potentior dominus, in cuius vnius manu eſt corda hominũ à mendaciis auertere, & conuertere ad veritatem, quíque poteſt efficere, vt vnanimes tandem in domo ipſum omnes agnoſcamus omniũ fabricatorem & rectorẽ dominũ, vno ore, vna lingua, vno ſenſu, vnis verbis, ſumma conſonantia vocis, & conſpiratione animorũ cõgrua in ſpiritu & veritate colamus, vt quam nos veritatem docuit ſpiritus, eã firmiter & cõſtanter retineamus, id apertè confitentes, Chriſtũ, qui ſemel corpus dedit in precium, idẽ dare nobis quotidie in cibum, ibi viſibiliter humano more, hîc inuiſibiliter in diuino & arcano ſacramento: ibi vt regni faciat capaces, hîc vt regni faciat poſſeſſores: vt quos redemit per gratiam, vno eodémque corpore paſtos perducat ad gloriam, vt quẽ in ſacramento nobis inuiſibiliter præſentem fide cognoſcimus, plena tandem viſione facie ad faciẽ contemplantes, eodẽ fruamur, qui cum patre & ſancto ſpiritu in eadem diuinitatis eſſentia regnat deus in ſecula æterna benedictus. Amen.

1.Cor.10.

1.Cor.11.

FINIS.

Excudebat Lutetiæ Pariſiorum Benedictus Preuotius, Typographus, in Vico Frementello, ad clauſum Brunellum, ſub inſigni ſtellæ aureæ, anno M. D. LII. XIII. Cal. Auguſti.

BIBLIOTECA ... PADVA ...

Digitized by Google